

תוכן הענינים

י	סימן צ"ח – דין איסור שנתערב בהיתר ואופן ביטולו.....
י	--- סעי' א' – טעימה וקפילא ---.....
י	בגדר טעימה.....
יא	ממרח שניים ומי פה.....
יג	טעימת קפילא.....
טו	מסל"ת.....
טז	באיזה אופנים יטעמנו נכרי.....
טז	מנהג לא לסמוך אטעימה.....
יח	עוף שפרח לחמאה, ובליעה בדבר חי.....
יט	שיעור ששים במוצרים מרוכזים.....
כ	--- סעי' ב' – מין במינו, ומבשא"מ ---.....
כ	הבנת הרמ"א לתלות בשם.....
כא	חלוקים בטעמן.....
כא	מורק של בריסק.....
כג	ספק דרבנן לקולא בבשר עוף.....
כה	סלק.....
כו	--- סעי' ג' – נשפך ---.....
כו	נשפך.....
כז	בגדר של ספק.....
כז	יישוב סוגיין עם סוגיא דכתמים.....
כט	--- סעי' ד' וז' – מכירו, לא ידעינן כמה נפק מיניה ---.....
ל	חידושו של ר' משה.....
לב	כלי חרס.....
לב	מכירו, יכול להסירו.....
לו	--- סעי' ו' וז' – חצי זית, וביצה ---.....
לו	דינים היוצאים.....
לו	--- סעי' ח' – מילתא דעבידי לטעמא ---.....
לז	מילתא דעבידי לטעמא אפ' באלף לא בטיל.....

- סעי' ט' – איסורים מבטלין זה את זה --- לח.....
- איסורים מבטלין זה את זה..... לח.....
- סימן צ"ט – דין העצמות, ושלא לבטל איסור לכתחילה.**..... מ.....
- סעי' א' – עצמות --- מ.....
- האם עצמות איסור או היתר..... מ.....
- סידור הדעות..... מב.....
- סעי' ב' ג' וד' – נתמעט הבשר, חנ"כ, ולשער באומד יפה --- מב.....
- כמו שבא לפנינו..... מב.....
- סעי' ה' – אין מבטלין איסור לכתחילה [אמא"ל] --- מג.....
- מקור הענין, והאם הוא דאורייתא או דרבנן, ובמב"מ..... מג.....
- אמא"ל לגבי איסורי הנאה..... מד.....
- קנס להמבטל ולמי שנתבטל עבדו..... מה.....
- אמא"ל בנוגע לבישול בקדירה אב"י..... מו.....
- אין כוונתו לבטל..... מח.....
- סעי' ו' – מרבה עליו, ובשר וחלב --- נב.....
- מתי נוהגת היתירו של שו"ע..... נב.....
- סתירה להל' חנוכה..... נד.....
- אמא"ל בספק איסור..... נה.....
- שאלת השניצלים..... נו.....
- אמא"ל, בבשר בחלב..... נז.....
- סעי' ז' – שימוש בשפע --- ס.....
- סעי' שלנו לעומת 'אין כוונתו לבטל'..... ס.....
- שימוש בשפע, והט"ז סקכ"ג..... סא.....
- סימן ק' – בריה אפ' באלף לא בטיל.**..... סד.....
- סעי' א' – דיני בריה --- סד.....
- דיני בריה..... סד.....
- כללי בריה..... סה.....
- דוגמאות השו"ע..... סו.....
- הלכות תולעים בפירות וירקות..... סז.....
- סעי' ב' – מכירו, בישלו --- ע.....
- בישלו ומכירו..... ע.....
- סעי' ג' – נאבד הבריה --- ע.....

הכל אסור	ע
--- סעי' ד' – מוחזק ---	ע
תולעים מעלמא	עא
סימן ק"א – דין חתיכה הראויה להתכבד	עב
--- סעי' א' – חהר"ל ---	עב
גדר חהר"ל	עב
ספק חהר"ל	עג
דיני חהר"ל	עג
--- סעי' ב' – איסור בלוע ---	עה
בגדר בלוע	עה
--- סעי' ג' – מחוסר מעשה ---	עה
מחוסר מעשה קטן או גדול	עו
--- סעי' ד' וה' – שומן וקורקבן ---	עז
מהו חהר"ל	עז
--- סעי' ו' ז' ח' וט' – תולין להקל ---	פא
זרק, נפל, חתך	פא
סימן ק"ב – דבר שיש לו מתירין	פג
סעי' א' – דשיל"מ	פג
בירור הטעמים	פג
דיני דשיל"מ	פו
דשיל"מ לענין כל דפריש וחזקות	פז
חזותא, האם בטל או לא	פח
סעי' ב' – ספק היתר, ביצה ספק טריפה	פט
ביצה של ספק איסור, דשיל"מ מאיסור אחת	פט
סעי' ג' – כלי שנתערב	צ
היתר שבא ע"י הוצאה, ודברי הנוד"ב	צ
אם ומתי קיי"ל כנוד"ב	צד
חפצא גברא	צו
סעי' ד' – יתקלקל המאכל, טעם, ועוד	צז
יתקלקל המאכל	צח
טעם אינו דשיל"מ	צט

קב.....	מים של נולד בניאגרה
קג.....	סימן ק"ג – דין נטל"פ
קג	--- סעי' א' – נטל"פ ---
קג	נסרח לגמרי פקע איסורו
קד.....	ג'לטין, ועוד ציורים
קה	נסרח לגמרי אסור או מותר, וכדורי ג'ל
קח	שעלא"ק Shellac על פירות וסוכריות
קח	דברים חשובים
קט	--- סעי' ב' – מיעוט ורוב, הגדיל מידתו ---
קט	מח' רשב"א ור"ן
קיא	פוגם מתחילתו עד סופו, ומתי מחדשים נטל"פ
קיג	--- סעי' ג' – פוגם ע"י דבר אחר ---
קיג	חסר מלח הוסיף מלח
קיד	--- סעי' ד' – שמן דבש, יין חלב ---
קיד.....	פגום; כפי חז"ל או כפי המציאות שלנו
קטו	בשר, שמן, דבש, וכו'
קיז	--- סעי' ה' – קדירה שאינו ב"י ---
קיז	מעל"ע או לינת לילה
קיט	מוצרי אלומיניום
קיט	כלי חרס
קכב.....	ציורים של פגום ושל אב"י
קכג	כלים שאינם בני יומן מספק איסור
קכד	--- סעי' ו' – חורפיה משויא ליה לשבח ---
קכד.....	שיטת ראשונים ומהר"ם מרוטנבורג
קכד	--- סעי' ז' – בישל בקדירה של איסור, ולינת לילה ---
קכה	מח' סמ"ק וסה"ת, וש"ך
קכו	ציור של שו"ע
קכז.....	סימן ק"ד – דין עכבר שנמצא ביין או בשכר
קכז	--- סעי' א' – עכבר ---
קכז	ניכר האיסור
קכח	ביאור הספק אי הוי טעם לשבח או טעם לפגם

- סעי' ב' וג' - שאר משקים ושאר מאוסים --- קבח..... קבח
- הסרת דבר המאוס..... קבט..... קבט
- זבוב ליי"ש..... קבט..... קבט
- הקריבהו נא לפחתך..... קל..... קל
- סימן ק"ה - איסור שנפל לתוך היתר**..... קלא..... קלא
- סעי' א' - כבוש כמבושל, מלוח כרוחח --- קלא..... קלא
- כבוש כמבושל..... קלא..... קלא
- במה כובשים, קפוא..... קלג..... קלג
- חומץ, ושאר חריפים..... קלד..... קלד
- דבוק בחוץ, רעק"א..... קלה..... קלה
- דברי היד יהודה..... קלז..... קלז
- חקירה: כבוש כמבושל, איך..... קלז..... קלז
- סעי' ב' - יס"ב, וכלי ראשון ושני ושלישי --- קמא..... קמא
- גדר יס"ב..... קמא..... קמא
- ערוי..... קמא..... קמא
- כלי שני..... קמא..... קמא
- בישול אחר אפייה..... קמג..... קמג
- כלי שלישי..... קמג..... קמג
- יד נכוות בו..... קמד..... קמד
- הגעלה אחר כלי שני..... קמד..... קמד
- אינו יס"ב, בכלי ראשון..... קמה..... קמה
- סעי' ג' - תתאה גבר --- קמו..... קמו
- שיטת החמודי דניאל..... קמו..... קמו
- דבר גוש..... קמז..... קמז
- תתאה גבר, ודעת המהרש"ל..... קמח..... קמח
- ניצוק..... קמט..... קמט
- סעי' ד' זה' - צלי, כחוש ושמן, מפעפע --- קנא..... קנא
- גמ' חולין צ"ו:..... קנא..... קנא
- צלי ובישול, יבש לגמרי..... קנג..... קנג
- פיטום, כחוש ושמן..... קנד..... קנד

- סעי' ו' – תתאה גבר ---..... קנה
- סעי' ז' – איסור בלוע ---..... קנה
- כדי נטילה, לתוך כלים, 'מקושר'..... קנה
- גדר איסור בלוע, וגדר תערוכות..... קנה
- גדרו של רוטב..... קנט
- כדי נטילה, דרך דבר אחר..... קס
- מח' ש"ך ט"ז לגבי בב"ח..... קסא
- בליעה שמנה: מכלי לאוכל, ומאוכל לכלי..... קסא
- איסור בלוע, בתתאה גבר, באוכל ובכלי..... קסג
- פיטום לגבי בלוע..... קסג
- דוגמאות לסיכום..... קסד
- כללים שונים..... קסט
- סעי' ח' – כוליא ---..... קע
- חידושו של ר' משה..... קע
- סימן ק"ו – דין האיך מבטלין בששים**..... קעא
- סעי' א' – אפשר לסוחטו אסור ---..... קעא
- אפשר לסוחטו..... קעא
- סעי' ב' – איסור דבוק ---..... קעד
- איסור דבוק..... קעד
- סימן ק"ז – דין המבשל ביצה, ודבר מיאוס הנמצא בתבשיל**..... קעה
- סעי' א' – ביצה ודגים בקדירה ---..... קעה
- סידור הענין..... קעה
- סעי' ב' – דברים המאוסים ---..... קעח
- זבוב ותולעת..... קעח
- סימן ק"ח – שלא לאפות היתר ואיסור בתנור אחד**..... קעט
- סעי' א' – ריחא וזיעה ---..... קעט
- סיכום דיני זיעה..... קפ
- ריחא, לכתחילה, בדיעבד..... קפא
- כחוש, ושמן, ופרטי דינים..... קפב

- סעי' ב' ג' וד' - שאר דיני ריחא --- קפו.....
- סיכום..... קפו.....
- סעי' ה' - בת תיהא --- קפו.....
- ביאור הסוגיא..... קפו.....
- איסור טעימה..... קפח.....
- סעי' ו' וז' - דיני ריח --- קפט.....
- איסור ריח..... קפט.....
- סימן ק"ט - דין יבש ביבש שנתערב..... קצא.....**
- סעי' א' וב' - ביטול ברוב --- קצא.....
- כללי ביטול ברוב..... קצא.....
- חד בתרי..... קצד.....
- נודע ולא נודע..... קצה.....
- סימן ק"י - דין ספק טרפות שאירע בבשר..... קצח.....**
- סעי' א' וב' - דבר חשוב ודבר שבמנין --- קצח.....
- דבר שבמנין..... קצח.....
- סעי' ג' - קבוע --- רו.....
- כל קבוע כמחצה על מחצה דמי..... רו.....
- קבוע ופירש..... רט.....
- הגדר של קבוע ופירש..... רי.....
- רוב חנויות או רוב בשר..... ריב.....
- קביעות של ספק איסור..... ריב.....
- תערוכות חנויות..... ריג.....
- קבוע למפרע..... ריד.....
- דוגמאות וכללים שונים..... רטז.....
- קבוע לגבי ממונות..... ריט.....
- נמצא ביד חילוני..... רכ.....
- שיטת המ"ב בענין קבוע..... רכ.....
- סעי' ד' - קבוע שנתערב --- רכא.....
- מח' ש"ך וט"ז..... רכא.....
- סעי' ה' - מקולין --- רכב.....

הלכות תערוכות

רכב.....	דברי הטור.....
רכד.....	חתיכה שאר"ל אטו חהר"ל.....
רכו.....	--- סעי' ו' - קבוע דרבנן ---.....
רכו.....	נכבשינהו דניידי.....
רכח.....	דשיל"מ.....
רכט.....	בגדר של פירש.....
רל.....	--- סעי' ז' - נאבד א' מהעולם ---.....
רל.....	ביאור ההיתר.....
רלא.....	שוגג אטו מזיד, בנאבד ונאכל.....
רלא.....	בגדר של נאבד.....
רלג.....	שתים שתיים.....
רלד.....	--- סעי' ח' - אחרות באחרות ---.....
רלד.....	ג' תערוכות.....
רלז.....	ספ"ס בדשיל"מ.....
רלח.....	--- סעי' ט' - ספק א' בגוף וא' בתערוכות ---.....
רלט.....	ביאור הענין.....
רמא.....	דיני ספ"ס.....
רמג.....	--- כללי ספ"ס ---.....
רמג.....	כלל א' - י'.....
רמג.....	כלל י"א - שם אונס חד הוא.....
רמד.....	כלל י"ב - ספק ראשון מתיר יותר מן האחרון.....
רמו.....	כלל י"א - ט"ו: מתהפכת.....
רמח.....	כלל ט"ז - ספ"ס דאורייתא, וספק דרבנן.....
רמח.....	כלל י"ז וי"ח - ספק דרבנן לקולא.....
רנא.....	כלל י"ט - נתגלגל.....
רנב.....	כלל כ' - ספק דרבנן לקולא נגד חזקת איסור.....
רנג.....	כלל כ"ז - ספ"ס נגד חזקת איסור.....
רנד.....	כלל כ"ח - ג' ספיקות נגד חזקת איסור.....
רנד.....	כלל ל"ג - ספק השקול.....
רנד.....	כלל ל"ד - חסרון חכמה.....

כלל ל"ה – אפשר לברורי.....	רנו
סימן קי"א – דין כלים טריפות שנתערבו בכשרות	רס
--- סעי' א' – תולין במקולקל ---	רס
בגדר של תולין.....	רס
תולין, מאי חזית, וביאור הסימן.....	רסג
סימן קכ"ב – דין נטל"פ בכלים	רסז
--- סעי' א' – ה' – נטל"פ בכלים ---	רסז
חזרה על סי' ק"ג.....	רסז
--- סעי' ו' – סתם כלי אב"י ---	רסח
ביאור הספ"ס.....	רסח
לצוות לאינו יהודי.....	רסט
כלים מיוחדים לאומן.....	רע
--- סעי' ז' – סתם כלי של ישראל ---	רע
אפשר לברורי.....	רע
פרטי דיני סתם כלי אב"י.....	רע
מפעלי שוקולד.....	רעא
--- סעי' ח' – כלי שנתערב ---	רעד
--- סעי' ט' – להשהות עכו"ם עם כלי ישראל ---	רעד
שפחה ועוזרת בבית ישראל.....	רעד
--- סעי' י', י"א, י"ב – קערות מעכו"ם ---	רעו
כלים חדשים.....	רעו

סימן צ"ח – דין איסור שנתערב בהיתר ואופן ביטולו

--- סעי' א' – טעימה וקפילא ---

איסור שנתערב בהיתר מין בשאינו מינו, כגון חלב שנתערב בבשר, יטעמנו נכרי, אם אומר שאין בו טעם חלב או שאומר שיש בו טעם אלא שהוא פגום, מותר. והוא שלא יהא סופו להשביח. וצריך שלא ידע שסומכין עליו. ואם אין שם עובר כוכבים לטועמו, משערינן בס"א. וכן אם הוא מין במינו, כיון דליכא למיקם אטעמא, משערים בס"א. ואין נוהגים עכשיו לסמוך על עו"ג, ומסערין הכל בס' (נאגור ותפוצת מהר"מ פדואה סימן ע"ט ופאר אחרונים).

בגדר טעימה^א

- (א) מבואר בסוגיין, דבמאכל של איסור לא שייך טעימה ע"י ישראל, ולכן בעינן טעימה ע"י גוי.
- (ב) ויל"ע, מהו הגדר של טעימה שצריכין כאן כדי לברר מהו טעמו, ובכך נלמד מהו הטעימה שאסור ע"י ישראל. כי לכאן יש ג' דרגות, יש טעימה ע"ג הלשון, יש לטעום ולפלוט, ויש אכילה גמורה.
- (ג) הדרישה מובא בט"ז סק"ב כ' דמכאן שאסור טעימת איסור ע"י ישראל אנו רואים שאם יש לו בשר מן הקצב ואינו יודע אם הוא מלוח או לא, אסור לטעום בלשונו, כי על הצד שהוא איסור, הוא טועם איסור.
- (ד) והט"ז מתמיה ע"ז מסי' מ"ב כשיש שאלה אם המרה נבלע אל תוך הכבד, שטועם בלשונו.
- (ה) הש"ך שם מיישב שמרה שאני שיש רוב וחזקה שכשרה, וא"כ אין ראיה להתיר דבר שהוא באמת ספק השקול. עכ"פ, הש"ך מדחה הכרחו של הט"ז.
- (ו) עכ"פ כ' הט"ז, טעימה בלשונו מותר במקום ספק איסור. וכ' דהא דמותר במרה טעימה בלשונו, הוא דווקא, אבל לא יותר מזה. והא דכאן בעינן עכו"ם, ולא סגי בטעימת ישראל בלשונו, כ' הט"ז דכאן כדי לברר טעם החלב בעינן שיטעום ע"י אכילה ממש [משא"כ מרה ומלוח שהוא טעם שניכר בקל, ואילו כאן הוא לברר אם הוא כטעם של ביטול בס' או טעם שבטל רק בנ"ט. ועוד כ' בדה"ש, כאן הוא טעימה לוודא שאינו טועם, שלילי, משא"כ מרה ומלוח].
- (ז) הפמ"ג מסביר הט"ז דהא דכ' דמותר בלשונו במקום ספק, דווקא הוא, משום דאיסור בלשונו הוא איסור דרבנן, ובספק אמרי' ספק דרבנן לקולא. וממשיך, דהט"ז דיבר לגבי

^א שאלה יסודית: מדוע משערין לעולם בס' נגד האיסור, ה"ל לשער נגד נ"ט, כי הטעם של האיסור נתפשט גם לתוך עצמו. כה"ק פמ"ג מ"ז א'. ולא הבנתי מה שתירץ. היד יהודה תי', דקושיא זו אינו אלא על יבש ולא בלח [ע' לקמיה בנושא 'חידושו של ר' משה'], ולכן גזרו יבש אטו לח. וקשה, א"כ כל ס', במקום נ"ט, אינו אלא מדרבנן, וזה נפק"מ גדולה לענין נשפך, ולא מצינו קולא כשיש ודאי נ"ט ספק ס'.

ואולי י"ל, דאח"כ בשמשאירו בפנים סגי בנ"ט, אבל כשקדם וסילקו רק פלט ולא בלע, א"כ צריך ס', ומכיון שאין אנו בקיאים בשיעור זמן בזה, בכל מקרה משערין בס'. ואי"ז מדרבנן, כמו היד יהודה, אלא חסרון ידיעה, ודינו כדאורייתא – ע"ע מש"כ בזה בנושא 'גדר של ספק'.

^ב ע"ע מש"כ בזה בס' ק"ח.

הלכות תערוכת

טעימה בלשוננו, ודיבר לגבי אכילה ממש, אבל לגבי טעימה ופליטה לא דיבר. ומביא ריב"ש דג"ז אינו אלא מדרבנן, ומותר במקום ספק.

(ח) ומסק' דמילתא ע"פ פמ"ג, לברר טעם בעינן אכילה ממש עם בליעה. וכל שהוא פחות מזה, מותר ע"י ישראל במקום ספק.

(ט) מאידך, דעת היד יהודה שטעימה ופליטה ע"י ישראל אסורה אף בספק איסור. וכ' דהאיסור דרבנן של טעימה בלשון אינו אותו איסור של טעימה ופליטה. שטעימה בלשון, אסור משום סי' צ"א סעי' א' וב' איסור על היתר צריך הדחה, ודבר שאין דרכו להדיח אסור להניח לכתחילה, חשש שמא ישכח להדיחו. וכ', דזהו האיסור כאן לטעום בלשוננו, אך הואיל והוא איסור קלוש, כיון שמבוסס על חשש בעלמא שמא ישכח, הקילו במקום ספק, כי הא דמרה.

(י) משא"כ האיסור טעימה ופליטה הוא איסור דרבנן שמא יבא לאכלו, כי קרוב לוודאי שיאכול קצת ממנו, וזה איסור חמור שחז"ל נקטו כאילו ודאי יאכלו. וזה לא התירו במקום ספק.

(יא) וס"ל, דעל טעימה כזו של טעימה ופליטה מהני לברר הטעם. וזהו שאסור ע"י ישראל, וזהו מה שצריך העכו"ם לעשות.

(יב) נמצא, טעימת ישראל לברר אם הוא בשרי או חלבי, פמ"ג לדעת הט"ז מחייב לבלוע. יד יהודה ס"ל דסגי בטעימה ופליטה.

(יג) וע"ע ש"ך ריש סי' צ"ו, דטעימת ישראל אינו אלא בדיעבד, ויל"ע מצד מילתא דלא רמיא עליה לאו אדעתיה¹, וכמו שהבאנו ציור בנושא 'מנהג לא לסמוך אטעימה'.

(יד) לדינא, אשכנזים לא סומכין על טעימת גוי, משא"כ לשו"ע. בא"ח וכה"ח מחמירים לספרדים ג"כ. ר' עובדיה היקל בהפס"מ.

(טו) ידוע המעשה עם הטעפליקע"ר רב, שהיה מאכל שהיו מסופק אם נפל לתוכו איסור, ואם נפל, אין ס'. והורה לאשכנזי לתת לספרדי, וספרדי לתת לגוי. הגוי טעם והתיר. הספרדי סמך ע"ז וטעם. ואז האשכנזים יכולים לאכול. ויל"ע, איך קרה הסיפור, דמי התיר לספרדי הז לסמוך על הגוי. ואולי ספק ס' שונה מהיכא שספק אם נפל בכלל.

(טז) נראה בהמשך, היד יהודה ס"ל בזמננו אפ' קפילא אינו נאמן, ויש מהראשונים שסוברים דבזמננו גוי רגיל נאמן. מקצה אל הקצה. ונראה, שיש הבנות הפוכות כאן בעצם הגדר של טעם. היד יהודה למד שטעימה חלשה מאוד, דרך קפילא ובקי מכיר, זה נחשב כטעם, ולכן אין לנו היכולת להבחין את זה בימינו. מאידך, שאר הראשונים למדו, שהטעם שאסורה בסוגיין הוא טעם הניכר לכל, ואילו טעם שרק קפילא מרגיש אינה נחשבת כטעם, ולכן הקילו כ"כ.

ממרח שניים ומי פה

(יז) עכשיו שזכינו לזאת, נוכל לדון אודות ממרח שניים. יש בתוכו רכיב בשם גליצ'רין Glycerine, שהוא נותן טעם לשבח. ובשנים שעברו היה מיוצר אך ורק מחלב טמאה, שהוא איסור כרת. ובזמננו יש גם סוג סינטטי שכשרה. והואיל ואין חובה ע"פ חוק לציין על האריזה מאיזה סוג מיוצר, כל ממרח שניים שלנו הוא בספק. וכל סוג וכל חברה עלול להשתנות כפי עליית וירידת המחירים של שני הסוגים.

¹ מהרש"ם ג' שע"ח, עיי"ש.

הלכות תערוכת

- (יח) ויש הרבה מילים שונים באנגלית לרכיב זה¹, א"כ א"א לסמוך על עיון רשימת הרכיבים בלבד.
- (יט) נמצא, הוי טעימה ופליטה של ספק איסור, להט"ז מותר משא"כ ליד יהודה.
- (כ) וזה אינו מספיק להקל, א"כ עלינו לצרף עוד צירופים.
- (כא) הפ"ת סק"א בשם צמח צדק לגבי בורית עשויה מחלב, שצריך להוסיף מלח כדי להיות חומר משמר, ודן אם מותר לטועמו כדי לדעת אם יש מספיק מלח. ודן הצ"צ משום שהוא דבר פגום כבר, וא"כ אינו איסור תורה לטעמו, אע"פ שאינו ספק איסור אלא ודאי איסור. ופ"ת כ' דלאו כל איסור דרבנן שוה לקולא של הצ"צ, אלא רק איסור דרבנן של טעימה בדבר פגום כבר.
- (כב) וממרח שניים שלנו אולי הוא פגום, וא"כ אפ' על הצד שוודאי עשוי מהמוצר האסור, עדיין הצ"צ יקל עבורנו.
- (כג) אמנם, הפ"ת שם ממשיך בשם נוד"ב שהצ"צ לא היקל אלא טעימה בלשוננו, אבל לא טעימה ופליטה. א"כ, זה לא יעזור לנו כאן. ברם, אינו נדחה לגמרי, כי בצ"צ לא משמע כנוד"ב, ובאמת הנוד"ב צ"ע. אך, הפמ"ג בסי' צ"ה דן בזה, וכ' בורית אין בידי להכריע.
- (כד) עוד טעם אחר להקל, הוא ע"פ הר צבי סי' ע"ה, וכ"ה באמת ליעקב, דהאיסור בטל ברוב לגבי ההיתר. ותמיה מילתא, וכי אישתמיטתיה כולא מסכתא חולין שיש מושג של נותן טעם.
- (כה) וההבנה הוא ע"פ הקדמת דברי הרשב"א דכ' דהא דאמרי' טעכ"ע ולא אמרי' בטל ברוב, הוא משום דניכר ע"י טעמו ולכן א"א להיות בטל. והמפרשים הוכיחו דא"א להבין את זה כפשוטו, דא"כ גם נטל"פ יצטרך ס', דהא ניכר ולא ליבטל, אלא ע"כ הכוונה שהוא ניכר באופן חשוב, וחיובי, וזה א"א לבטל ברוב אלא בששים.
- (כו) ואע"פ שלא נאריך על ענין זה כאן, מ"מ עפ"י ד יכולים להבין ההר צבי ואמת ליעקב. דסברא זו של דבר ניכר וחשוב א"א ליבטל, הנ"מ בדבר שהטעם הוא מטרה חשובה בו, כגון אוכל. משא"כ ממרח שניים, אינו אוכל, אלא משחה לטיפול בעלמא, א"כ הרגשת הטעם אינו דבר חשוב כלפיו, מעין דבר פגום לענין אוכל. ולכן הדרה דינה להיות בטלה ברובא. כצ"ל לבאר דבריהם.
- (כז) עוד סברא גדולה להקל כאן הוא העמק תשובה דס"ל כל האיסור דרבנן שהבאנו למעלה בטעימה, הוא משום שמא יבא לאכלו. וכ"ז לא שייך אלא בדבר שהוא בר אכילה, ויש אנשים או מקרים שיבאו לאכלו. משא"כ ממרח שניים דאינו בר אכילה, ואינו עומד לאכילה, ואנשים לא רוצים לאכלו. א"כ מסתבר הרבה לומר דע"ז האיסור טעימה של שמא יבא לאכלו לא שייך כאן. הר צבי ועוד שדנו בממרח שניים ולא אמרו כן, ע"כ לית להו כוותיה. ומקום הניחו לו מן השמים.
- (כח) ועוד, במכתבים של ר' הענקין זצ"ל אות מ"ב מסופר שהיה מסיבת רבנים, ובמשך המסיבה השיחה הגיע לדון אם ממרח שניים עם ודאי חלב צריך הכשר או לא. ונמנו וגמרו שאין צריך, כיון שאינו בולעו [פמ"ג], עראי [אולי כווננו לעמק תשובה], נתבטל מתורת אוכל [הר צבי ואמת ליעקב], ומדיח הפה אח"כ [ליישב היד יהודה מסי' צ"א].
- (כט) ונוסיף, הצמח צדק, ושאצלנו הוא רק ספק איסור.

¹ כרגע, 644 שמות.

הלכות תערוכת

- (ל) ולכן מדינא, ממרח שניים אי"צ השגחה, לא מבעי בשאר ימות השנה, אלא אפ' בפסח [כי אין שאלות מלבד הנ"ל]. ודלא כמש"כ ספר פאת שדך סי' פ"ד שכל המדקדקים ויר"ש מחמירים בזה. ומתמיה מדוע טרח ההר צבי לדון בענין שבלא"ה מחמירין ביה.
- (לא) אמנם, ממרח שניים של ילדים שיש בו טעמים, עומד וראוי לאכילה, ונאכל כידוע, א"כ דינו כאוכל גמור, וצריך הכשר.
- (לב) ומו"ר חשש שאפ' ממרח שניים של מבוגרים בעצם אוכל הוא, וא"כ אין סברת ההר צבי. וכן הראוני בשם ר' בעלסקי זצ"ל, דס"ל דכל הרכיבים העקריים הם אוכל גמור. ולכן יש הרבה מקום לקנות דווקא עם הכשר.
- (לג) ועכשיו נגיע לדון לגבי מי פה. ואם החמרנו לומר דממרח שניים הוא אוכל, כ"ש בזה נגיד שהוא משקה, ולא גרע מוואדקה זולה, הנמכר במחלקה הלא נכונה. וע"ז ס"ל למו"ר שיש יותר מקום לקנות דווקא עם הכשר, יותר מממרח שניים, ואינו חומרא יתירה.
- (לד) והואיל ואינו שאלה מסובך, אלא רק לברר באיזה גליצרין הם משתמשים, יתכן שיהיה השגחות שונות שלא סומכים עליהם בשאר דברים, אבל נסמוך עליהו כאן. ובתנאי שהוא אכן הגיע לדרגא של 'הכשר'.
- (לה) Listerine Strips, אינו דומה לשאלה הנ"ל כי אי"ז טעימה ופליטה, או טעימה על דעת לברר טעמו, אלא זה טעימה ואכילה לכל דבר וענין. ואין לדמות להל' ברכות, כי שם י"א עד כזית אינו מברך. וכ"ז לאפוקי ממי שכ' דאי"צ השגחה כי אינו 'מעשה אכילה'. ולא ידעתי מבטן מי יצאו דברים האלו.

טעימת קפילא

- (לו) בגמ' צ"ז. רבנן אמרי בטעמא, בקפילא, בששים. בטעמא, היינו מין בשאינו מינו של היתר. בקפילא, היינו מין בשאינו מינו של איסור. בששים, היינו במין במינו דליכא למיקם בטעמו.
- (לז) וסעי' שלנו מתחלת בהא דקפילא, מין בשאינו מינו, של איסור, כגון חלב, יעטמנו נכרי.
- (לח) ובראשונים יש כמה מהלכים לבאר הא דקפילא, האם הוא קפילא ומומחה דווקא או ה"ה גוי בעלמא^ה. וכן, האם נאמן כמות שהוא או רק מסיח לפי תומו [מסל"ת].
- (לט) שיטת רש"י, דבעינן תרתי לטבותא; רק קפילא, ורק נאמן במסל"ת. הש"ך והט"ז ס"ל דכ"ה מסק' הרא"ש. וכן למד פסקי הרא"ש. הרשב"א בתשו', אע"פ שנביא דעה אחרת ממנו לקמיה, מ"מ מסיק דלכה"פ יש לחוש לדעה זו.
- (מ) ויל"ע לדעה זו, מדוע צריך הני ב' דברים, קפילא וגם מסל"ת. הש"ך מביא תרוה"ד דשניהם משום נאמנות קאתי, ואלולי א' מהתנאים לא היינו מאמינים אותו. ואח"כ מביא מחותנו האלוף המרומם רבינו גרשון [העבודת הגרשוני], דמסל"ת הוא משום הנאמנות, אבל נאמנות על דבר שאינו בקי בו אינו שוה כלום, ולכן בעינן קפילא כדי שיהיה בקי בענין, ואז נוכל להאמינו ע"י מסל"ת.
- (מא) הפמ"ג למד מסק' הש"ך כתרוה"ד.

^ה והא דקאמר בגמ' קפילא, תי' ב"י לאו דווקא, א"נ עכשיו עושה מעשה של קפילא.

הלכות תערוכות

(מב) והנפק"מ ביניהם הוא טעימת ישראל, להתרוה"ד, אי"צ מומחה. משא"כ לר' גרשון רק קפילא ישראל נאמן. והש"ך סק"ה דהיקל בטעימת ישראל ולא מחייב דווקא קפילא, הוא ראייה לדברי הפמ"ג הנ"ל.

(מג) וע"ע שעה"צ סי' תקנ"א סקס"ח לגבי תשעת הימים לברר אם תבשיל יש בו טעם של בשר, כ' דמהני ע"פ קפילא ישראל, ומקורו הוא פמ"ג בסוגריים. כלומר, הפמ"ג שהבין הש"ך כאן דסגי בכל ישראל, הוא מקורו להמ"ב לחייב קפילא. וע"ע בזה. ואולי התם שאני שהוא מתיר לכתחילה.

(מד) שי' תוס', דהנאמנות בסוגיין הוא משום קפילא דווקא, והוא נאמן כדרכו, ואי"צ מסל"ת. גם הר"ן הסכים לדעה זו.

(מה) ומבואר, דהנאמנות הוא משום שהוא מומחה. ויש שכתבו דלא מרע לנפשיה, ויש שכתבו שלא יפסיד אומנתי; ומירתת שיתפסוהו בשקר. ויל"ע אם יש חילוק ביניהם, ע"ע מנחת כהן" דכ' שאם אין לו צורך בכסף, כגון שכבר יצא לפנסיה, אולי יהיה נפק"מ בין הטעמים.

(מו) לדעה זו שהוא משום נאמנות, ישראל רגיל יהיה נאמן ג"כ, ואי"צ קפילא.

(מז) שי' הרשב"א, דבעינן גוי קפילא, או גוי רגיל מסל"ת. הנו"כ הבינו דכך היא דעת שו"ע, אע"פ שהשמיט הא דקפילא.

(מח) שי' הרמב"ם הוא להאמין גוי רגיל אפ' אינו מסל"ת. וע"ע בהמפרשים ליתר ביאור שיטתו.

(מט) לדינא, ש"ך וט"ז למדו שו"ע כהרשב"א שבעינן או קפילא או מסל"ת, אבל לא שניהם. אבל כבר הבאנו דהבא"ח וכה"ח החמירו כרמ"א נגד שו"ע, ור' עובדיה היקל רק בהפס"מ.

(נ) **מענין לענין** באותו ענין, אשה שיש לה דם מכה בעד בדיקה, והולכת אל רופא או אחות גוי או יהודי שאינו שומר תו"מ לברר אם יש לה מכה כדי לתלות עליו; או שעברה טיפול או בדיקה כלשהי, ויש דם והרופא אומר שאינו דם מהרחם, יל"ע אם ואיך אנו מאמינים על הרופא או האחות.

(נא) ואע"פ דבהל' שבת ויוה"כ אנו סומכים על רופאים כאלו לחלל שבת ויוה"כ, אי"ז אלא להאמינם שיש צד וספק כזה, וכדאי דבריהם לעשות ספק פיקו"נ שנחלל עליו, אבל להאמינם כדי להתירה לבעלה, מהי נאמנותם.

(נב) ואולי משום דהוא כקפילא. אך יש לפקפק בזה, כי קפילא דהנ"ל יכול להוכיח שהוא משקר אם טועמו קפילא אחר, אבל כאן אין מי שיכול להוכיח שהוא שיקר. ועוד, רופא שאנו יודעים שהוא מרעיה לנפשיה, בהל' יוה"כ כ' ביה"ל ד'צ"ע' אם יש להקשיב לו. וכ"ש בעניננו שאינו להחמיר בפיקו"נ, ודאי לא נסמוך על רופא שאנו יודעים שמרעיה לנפשיה.

(נג) ורופאים דידן בארה"ק שאינן שומרי תו"מ, מעשים בכל יום שאומרים מה שרוצים, ולא מרעי לנפשיהו, ולא קורה להם כלום. והיו מקרים שהוכיחו ששיקר מאה אחוז, ושום דבר לא נעשה. ואדרבה, המטופלות רוצים ללכת לרופא שלא יאסרם לבעליהם. א"כ, אין לנו הנאמנות של לא מרעי לנפשיהו, ושלא יפסיד אומנתו. בשלמא כשאומר מה עשה, ואנו נברר דינו, נאמינו בטיפול שלו. אבל להאמינו סתם שדם זה אינו מרחמה, מהכ"ת.

^י שו"ר בספר אוהל יעקב סקי"ח שהאריך ליישב את זה, עיי"ש.
^ז פמ"ג סק"ב, אג"מ א' נ"ה, וע"ע צמח צדק סי' שנ"ה.
^ח א' ז'.

הלכות תערוכת

- (נד) ועו"ק, הא למסק' הרמ"א לא סומכין אקפילא, ואם לא סומכין עליו להל' איסור והיתר, וחושש שמשקר, גם לא נאמינו לענין איסור נדה.
- (נה) וע"ע שבה"ל^ט בשם מהרש"ם לחלק בין היכא שרואה בעיניו, ולא הבנתי דבריו. וכה"ק עליו הבדה"ש ומגילת ספר. וע' לקמיה שהבאנו יד יהודה טעם להחמיר לא לסמוך אקפילא הוא משום חסרון בקיאות, אבל לשקר לא חיישינן, ובזה נוכל ליישב מקצת השאלות.
- (נו) וטרם עלה בידנו ישוב לכל קושיות הנ"ל, אבל לקושיא האחרונה אולי יש ליישב, דבאו"ה יכול הרמ"א להגיד לנו לסמוך על ששים, אבל בהל' נדה אין עוד אפשרות איך לטהרה, א"כ לא היה מחמיר הרמ"א. ודמיון לזה הוא הש"ך בסקכ"ט שמצויין כאן בפמ"ג, דבתבלין שאינו בטל בס', נסמוך על קפילא, כי בזה אין עוד מהלך לברר השאלה.
- (נז) אבל עכ"פ ברור, כשיש עוד אפשרות, כגון להיבדק ע"י ישראל שומר תו"מ, ודאי יש לעשות כן, אפ' אם יעלה יותר כסף. ואם אין אפשרות כלל ללכת לישראל שומר תו"מ, צ"ע אם ואיך נאמין להרופא חילוני.

מסל"ת

- (נח) נתבאר למעלה גדרי וטעמי הנאמנות לקפילא. ועכשיו נבאר פרטי דיני מסל"ת.
- (נט) ההפלאה ס"ל דמסל"ת הוא רק בשעת מעשה, דהיינו בשעה שטועם. אבל לאחר גמר אכילתו לשואלו מסל"ת אם נרגש טעם חלב, אינו נאמן, דמילתא דלא רמיא עליה לאו אדעתיה.
- (ס) מאידך, מבואר מרעק"א על הש"ך סק"ה, דמסל"ת נאמן אף למפרע. המהרש"ם ס"ל כבעל הפלאה, אך ס"ל דאם יש כמה [כמה?] גוים שאומרים אותו דבר, נאמינם אף למפרע.
- (סא) עוד נידון, האם מסל"ת הוא שאינו יודע שסומכין עליו בשום ענין, או כל שאינו יודע שסומכין עליו מבחינת הלכה, אלא לענין אחר.
- (סב) הט"ז מבואר דגם אם יודע שסומכין עליו לענין אחר, נאמן. כגון בנ"א שהמרו זה אל זה [פמ"ג], עניני רפואה או אלגרויות, וכדו'. [כי גם גוי מבין שלענין רפואה ואלגרויות יש נפק"מ בטעמו, אבל הוא חושב שהלכות בב"ח הוא ליצנות בעלמא.^{יא}] מאידך, הב"י מחמיר בדבר.
- (סג) רעק"א ס"ל דנאמנות של קפילא הוא כשמשתמש באומנתו, אבל מסל"ת בקפילא הוא סתירה בנאמנויות. והק' עליו מטה יהונתן, עדיין יהני כשיש ב' גוים, א' קפילא מסל"ת, וא' קפילא כדרכו. ועו"ק, נסמוך על קפילא לענין אחר, וכהט"ז, והוא יהיה מסל"ת כלפי ההלכה. אלא ע"כ, רעק"א כב"י, ולא כהט"ז.
- (סד) הקושיא הגדולה שהבאנו בסי' צ"ב, מהכ"ת מסל"ת נאמן, הא הגמ' ב"ק אין מסל"ת נאמן אלא לעדות אשה בלבד, א"כ מהכ"ת נאמן כאן^{יב}. ש"ך וט"ז כ' בשם תרוה"ד משום טעכ"ע דרבנן. ולדידן, ולדעת שו"ע בסעי' הבא דמבואר טעכ"ע מדאורייתא, קושיתו במקומו עומדת.

^ט קפ"ז.
^י ג' שע"ז.

^{יא} ועוד, בגמ' מבואר דמסל"ת יש חשש דדמי, ובלי מסל"ת יש חשש משקר, א"כ י"ל דמסל"ת רגיל לא נאמין, רק היכא שסומך עליו לענין אחר, דבזה לא נחוש שמשקר, ולא נחוש שמדמה לעצמו.
^{יב} ואדרבה, מבואר דמסל"ת יש חשש דדמי.

הלכות תערוכת

- (סה) הט"ז כ' משום דהכא אינו נאמנות כעדות אלא גלוי מילתא בעלמא. אך מוכיח דע"כ השו"ע לית ליה יישוב זה, ולכן מסיק דבליית ברירא השו"ע ס"ל מעיקר הדין טעב"ע דרבנן.
- (סו) ומלבד הדוחק בזה, הא בב"ח טעב"ע דאורייתא לכו"ע, ואעפ"כ השו"ע בסי' צ"ב סמך אטעימת גוי.
- (סז) ועיי"ש בסי' צ"ב מש"כ ליישב קושיא זו, שיש חזקת היתר, וכו' עיי"ש מש"כ בס"ד. הערוה"ש כאן סקב"ג יש לו כמה מהלכים, וביניהם מזכיר הא דחזקת היתר.
- (סח) הש"ך כ' דהוא מילתא דעבידי לגלויי, כשיטעמנו מיד¹ אח"כ ויראה לעין כל ששיקר.
- (סט) וק', הא גוי שלנו אינו קפילא אלא גוי בעלמא. וכשיטעמנו אח"כ ישראל פשוט, הגוי יכול להגיד לדידי כך היה טועם, א"כ אי"ז מניעה ממנו לשקר. והאמת נראה שהש"ך בא לאפוקי זה, וכו' דעבידי לגלויי ע"י שיכול שיטעמנו אח"כ לקפילא, ואז יכול להתברר ששיקר יש מאין, וא"כ יגיד האמת כפי דעתו. וכך דייק החת"ס סי' ע"ה מהש"ך.
- (ע) חת"ס כאן יישוב דכאן עדיף משאר מקומות, כיון שהגוי יודע שסומך עליו לענין אחר, כגון רפואה. הערוה"ש מציע דהגוי אינו נאמן אלא על הטעימה של הישראל, ולא על האכילה, והאכילה מותר מחמת טעימת ישראל בלשונו. וזה תולה על מש"כ למעלה בגדר טעימה.

באיזה אופנים יטעמנו נכרי

- (עא) שיטת רש"י בדף צ"ח ועוד, שטעימת נכרי הוא אחרי שנתבטל בס', אעפ"כ לכתחילה יטעימנו לגוי לדעת אם אכן אין טעם נרגש. וכשאינן גוי, אינו מעכב בדיעבד. הפמ"ג בספרו ראש יוסף מסביר דזה כעין הגדר של אפשר לברורי.
- (עב) שיטת תוס', דס' מהני בכל גווני, וקפילא הוא להיכא שאינו ששים, ואעפ"כ יטעמנו דינר דברים שמתבטלים בפחות מס'.
- (עג) שיטת הרמב"ן, דהקובע הוא ביטול בס', וקפילא שאומרת שאינו נרגש בפחות מס' הוא משקר. והקפילא הוא להיכא שאינו ברור שיש ס'.
- (עד) שיטת הרמב"ם, לכתחילה מעדיפים לסמוך על טעימה, אפ' כשיש ס', ואפ' אטעימת גוי הדיוט. וששים הוא בדיעבד כשאינן גוי. והק' המנחת כהן, נמצא חומרא שלנו שלא לסמוך על טעימת גוי, לרמב"ם הוא קולא ולא חומרא. ותי', דע"כ המנהג שלנו הוא משום דגוים שלנו משקרים אפ' יותר מהגוים של הרמב"ם. א"נ, ע"פ יד יהודה דלקמיה דאנן לא בקיאינן.
- (עה) ובדעת השו"ע, הש"ך סק"ד ס"ל דמלשונו מבואר דנקט כרמב"ם. מאידך, הגר"א ס"ל שאין הכרח, כיון שהוא רק מצטט לשון הגמ'. כלומר, נחלקו מהו דעת שו"ע כשמצטט לשון הגמ', שהרמב"ם למד כפשטיה והראשונים ביארו כביאורם.

מנהג לא לסמוך אטעימה

- (עו) כבר הזכרנו, שמנהגנו לא לסמוך על טעימה אלא לעולם בס'. והבאנו דגם ספרדים נוהגין כן, מלבד ר' עובדיה שהיקל במקום הפס"מ.
- (עז) והטעם לחומרא זו, מהש"ך סק"ה משמע, וכ"ה בהב"ח, משום דמשקרי. והב"ח משמע משום גוים דידן יודעין מה רוצה הישראל. וזה כעין דברי המנחת כהן שהבאנו למעלה.

¹ פמ"ג.

הלכות תערוכות

- (עח) רעק"א מסביר החומרא משום דאנו חוששין לכל הדעות, ושצריך קפילא משום אומנתו, ומסל"ת כדי שלא ישקר, וזה תרתי דסתרי. והבאנו שהק' עליו, שיהני ע"י שנים.
- (עט) ערוה"ש משמע שהחומרא הוא מפני שאנו חוששין לדעת רש"י, שלא להקל בטעימה כשאין ס'.
- (פ) ביד יהודה סק"ז מבואר טעם אחר, דבזמננו אין אנו בקיאים בהבחנת הטעמים השונים. ואם היד יהודה הוא דעה יחידאה בזה בזמנו, לכאו' בזמננו כו"ע מודים בזה, כי בזמנם המאכלים היו הרבה יותר פשוטים, משא"כ בזמננו ארוחה רגילה יש בה מאות ואלפי רכיבים שונים ומשונים, ולשונות שלנו 'אטומים' להבחין טעמים השונים, אפ' אם הוא טעם גמור שהיו חז"ל אוסרים.
- (פא) הנפק"מ בין טעמים הללו, האם נסמוך על טעימת ישראל. לשני טעמים הראשונים [ש"ך ורעק"א], נאמין לישראל, וכדברי הש"ך בסי' צ"ו. ואילו לשני טעמים אחרונים, היינו מחמירים גם בישראל.
- (פב) למעשה, כמעט ואין ציור שנסמוך להקל על טעימת ישראל [כי יש טענת היד יהודה, ואפ' להש"ך, בהרבה מקרים הוא מילתא דלא רמיא עליה לאו אדעתיה], רק יהיה לרווחא דמילתא.
- (פג) **כגון, תבשיל בשרי שעירבו עם כף חלבי ב"י, ולא היה ביכולתם לשער ששים כי נאכל מקצתו. והרב הורה, דכיון שאכלו, ולא הרגישו בהטעם, ע"כ אין בו טעם חלב, ולא נאסר. ושגגה יצא מפיו, כי על ציור כזה אמרי' מילתא דלא רמיא עליה לאו אדעתיה, כדמבואר במהרש"ם י"ד.**
- (פד) טעם התבשיל לראות אם יש בה טעם בשר, ולא הרגיש הטעם, האם אסור בחלב לו' שעות. ור' אלישיב הורה בזה להחמיר. ויל"ע בטעמו, האם זה משום דהוא לכתחילה, ולא היקל הש"ך אלא בדיעבד, והיינו כשכבר נתערב, או משום היד יהודה, או משום שחשש לערוה"ש שחשש לרש"י, או משום דאינו קפילא, וצריכין מומחה.
- (פה) עוד נפק"מ, מה שעסקנו למעלה לגבי נאמנות של רופא שאינו שומר תו"מ, וגוי. להש"ך, יש לחוש שמשקר. לרעק"א, חוששין לכל הטעמים. לערוה"ש, יש לדון, כי אולי כאן רש"י יודה. להיד יהודה לכאו' נאמן, כי לא חשש שמשקר בזמננו יותר מבזמנם, ואם הוא אומן נאמינו כשאכן הוא בקי לזה; ולטעימה אינו בקי, אבל לענין רפואה הוא כן בקי.
- (פו) הנה, אע"פ שלא סמכינן אקפילא, מ"מ סמכינן על מה שכתוב באריזה [כשבקי בכל הרכיבים], כי זה דבר רשמי, ואין חשש שקר [במדינות שזה אכן המציאות], ואינו תלוי על הבחנת הטעמים.
- (פז) ויל"ע, האם מוקד שרות לקוחות יש לה אותו היתר. והתשובה היא כן, כיון שיש בה כל הטעמים הנ"ל, ואינו הבחנת בטעם אלא ידיעה מתחילה מה שמו בתוכה. וסוגיין הוא שלא לסמוך על כח הטעימה שלהם, אבל לסמוך על ידיעתם מתחילה אינו קשור לסוגיין.
- (פח) והוסיף המנח"י^{טו} דלא נסמוך עלייהו להגיד אם איזה דבר נפל לתוכה או לא, אבל כאן אין כאן לידת הספק, וליכא ריעותא, אלא יש שאלה מהו המתכון, וזה אינו קשור לסוגיין.

^{י"ד} ג' שע"ח.
^{טו} א' י"א.

עוף שפרח לחמאה, ובליעה בדבר חי

(פט) פמ"ג מביא מעשה, וז"ל: שמעתי אומרים שהיה שאלה באיזה קהילה שהתיכו יורה גדולה של חמאה ופרח לתוכה עוף ומת שם והיה מבוכה בין הלומדים באשר לא היה ס' נגד העוף. ואני לא אאמין אם היה זה שאלה כי לדעתי פשוט יותר מביעתא בכותחא שהחמאה אסור באכילה ומותר בהנאה כדין בשר בחלב עוף המוזכר בסי' פ"ז. עכ"ל.

(צ) ואח"כ מצדד שאפ' היה גדי שנפל לתוכה, היה נמי דינו הכי, כיון שאינו אלא דרך טיגון.

(צא) והיד יהודה אינו מבין מה לא הבין הפמ"ג, הא יש להסתפק אם יש בליעות מהעוף עד שימות, ואז יש בליעות מאבר מן החי, ואז אסור לאכילה גם לגוים. והספק, האם יש האיסור של טעכ"ע לגבי גוים, או שמושג זה הוי רק לישראל.

(צב) בסי' ק"ד סק"ג הפ"ת מביא חת"ס שדן האם יש פליטות ובליעות מדבר החי, או שחיותו וזרם הדם מונע בליעות ופליטות. ואולי זה היה המבוכה שם. החת"ס מסיק שיש בליעות ופליטות.

(צג) ונפק"מ בין שתי אפשרויות הללו, בליעה מדבר חי שאין בה משום אבר מן החי, כגון דגים, שאם נכבשו דגים חיים יחד, א' טהור וא' טמא, ליד יהודה שרי כי אינו אבר מן החי, להחת"ס אסור כיון שיש בליעה.

(צד) עוד נפק"מ, האם רשאי לגעת באוכל חם עם ידיו, או שנגיד דהאוכל נאסר מבליעה מידי, וכן, ידיו שבלעו חלבי, עכשיו יפלטו אל השרי, או להכניס בפיו דבר רותח.

(צה) החת"ס מביא שגאון מהולל אחד [כוונתו לרבו בעל ההפלאה] הגיע לק"ק פרנקפורט כדי לשמש כרב, והשאלה הראשונה ששאלוהו לבחון בו היתה חמאה ועוף הנ"ל, והורה לאסרו ושיזרקו אותו. והחת"ס כ' דמהשמים הזמין לו ההוראה, ורק אח"כ נתברר לו טעמא דמילתא משום אבר מן החי שמפליט לפני שמת, דמפני כך לא היו יכולים למכור לגוים.

(צו) החת"ס ממשיך ומביא 'ראיה ברורה' לדברי הגאון המהולל מטענת המן הרשע אל אחשוורוש שבעיני היהודים הוא יותר גרוע מזבוב, כי כשזבוב נופל ליין, הם מסירים וזהו, משא"כ גוי שנגע. וכ' ע"ז הרא"ש דמכאן רואים שצונן בצונן אינו אסור מלבד היכא שהיה כבוש. וטען החת"ס, אם דבר חי אינו מפליט, א"כ אין להרא"ש ראיה, דילמא צונן בצונן יאסר, ושאני זבוב שהוא בחיים, אלא ע"כ אף חי מפליט ומבליע, ולכן יש להמן טענה. ע"כ ראיתו הברורה של החת"ס לדברי רבו הגאון המהולל בעל ההפלאה.

(צז) ותלמיד החת"ס המהר"ם שיק סי' ק"א כ' דראיית רבו להגן על רבו אינו מוכרחת, דילמא טענת המן היתה מזבוב מת, דאחשוורוש גרוע מזבוב מת.

(צח) ואם יש להוסיף להקשות על החת"ס, הא טבע של זבובים שנופלים ליין הוא לטבוע ולמות, א"כ ע"כ איירי במת.

(צט) ואולי יש ליישב החת"ס, שראייתו לא היה מהמן הרשע, אלא היה מהרא"ש שהוכיח צונן בצונן בכל גווני, ולא חילק בין חי למת, ע"כ ס"ל כרבו הגאון המהולל.

(ק) היד יהודה מביא חת"ס זה, ומק' על ראייתו מהרא"ש, דהרא"ש בלא"ה קשה, איך מוכיח מזבוב במשקה שאין איסור צונן בצונן, נניח שיש בליעות בהכי, הא בלא"ה נתיר משום שהוא בטל בס'. אלא ע"כ הרא"ש אמר דינו, והמן הרשע אינו אלא סמך לדבר. וא"כ אזל ראייתו הברורה לבעל ההפלאה.

הלכות תערובת

קא) והיד יהודה אינו משיג שב' דגים חיים יחד בחבית מעל"ע, א' טהורה וא' טמאה, שהטמאה יאסר הטהורה. ולכן מסיק, אין בליעות בדברים חיים^{טז}.

קב) והכי נוקטים העולם, מהא שנוגעים מאכלים חמים בידיהם, ואוכלים דברים רותחים.

קג) ור' אלישיב בהערות^{יז} כ' דרוב אחרונים נגד החת"ס ושאין בליעות מדבר החי. ע"ע קה"י בחולין סי' ה' [דמוכח שאין בליעות בחי מהא שרשאי האדם לאכול מאכל חלבי יס"ב מעל"ע משעה שאכל בשרי], שואל ומשיב, רש"ק בטוב טעם ודעת סי' קנ"ה [שאמר כן להחור"ד, וצחק הגאון כששמע המושג של בליעות של דבר חי], ופ"ת. וע"ע ר' משה לגבי שינים תותבות.

קד) מצד נידון השני לגבי טעכ"ע בנוגע לגוי, מחת"ס מבואר שיש להם טעכ"ע. וגם ס"ל דהמושג של ביטול ברוב אינו אלא בישראל ולא בגוי. ויש שחילקו בין רוב, ששים, מאה, אלף.

קה) מסק' דמילתא, לרוב פוסקים הוראת הפמ"ג נכון הוא, דרשאי למכור החמאה לעכו"ם.

שיעור ששים במוצרים מרוכזים

קו) מבואר בסוגיין למסק', שמשערין ס' נגד המידה ולא נגד המשקל.

קיז) יל"ע, מוצר שהוא מיובש/מרוכז עד כדי שמידתו הקטן יש בו הטעם של כמות הרבה, האם משערין ששים נגד מידתו עכשיו, או"ד משערין נגד כאילו אינו מרוכז כ"כ, וכמידתו הרגילה.

קיח) כגון קוביות מרק בשרי ששם במרק, ואינו רוצה שיהיה בשרי, האם בעינין ס' נגד הקוביה, או ס' נגד כוס שלם, שהרי הקוביה הוא רק ריכוז של כוס שלם [משוער].

קט) ואע"פ שהר"ן כ' דרוב דברים טעמים אינו ניכר בפחות מס', ושיערו בס' משום דיש דברים שנותנים טעם עד ס', מ"מ אינו ראייה לעניננו, כי בזמננו הצליחו להכניס טעם של הרבה בכמות מועטת, מה שלא הצליחו בימיהם, וא"כ אולי נשער אחרי 'תחיית המתים'.

קי) וע' במנח"ש סי' ד' שדן לגבי מיץ ענבים שריכוזהו, ואח"כ החזירו המים, מה דינו, האם הוא דבר חדש, או חזרה לכמות שהיא. ודן לגבי כמה ענינים עיי"ש, וגם לגבי אבקת חלב.

קיא) אבל אי"ז ראייה לעניננו. כי התם איירי שהחזירו המים, והשאלה מה דין המים. ודכוותיה כאן, אם שמו הקוביה בכוס של מים, ואח"כ נשפך, ודאי צריך ס' נגד הכוס, אבל כאן מיבעיא לן כשלא עשו תחיית המתים לפני שנשפך.

קיב) מנח"י^{יח} דן בזה ומסיק להחמיר, ושצריך לשער ס' נגד כמותו לאחר תחיית המתים.

קיג) ובנידו"ד של קוביות מרק בשריים לתוך מרק פרווה, עדיין יתכן שיהני ס', כי כמות הבשרי תוך הקוביה אינו אלא מעט, ולכן ברוב רובם של מקרים לא יעשה המרק לבשרי, בדיעבד.

^{טז} אולי משום דזו, ובהל' כבוש הבאנו צד דכבוש אינו אלא במים עומדים במקומם.

^{יז} חולין ק"ג:

^{יח} ליקוטים ס'.

--- סעי' ב' - מין במינו, ומבשא"מ ---

אם נתערב מין במינו ונשפך, בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו, אם נודע שהיה רובו היתר, מותר. ואם לא נודע שהיה רובו היתר, אסור. הגה: ולענין מין צמינו אזלינן צתר שמה, אם הוא קוה הוי מין צמינו. אבל לא אזלינן צתר טעמא אם הוא קוה או לא (צ"י צקס האגור וכן הוא צהגהות ס"ד סי' ל"ט). אבל אם נתערב בשאינו מינו ונשפך בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו, אפי' נודע שהיה רובו היתר, אסור. ואם נתערב במינו ובשאינו מינו ונשפך בענין שאין יכולין לעמוד עליו לשערו, ונודע שהיה רובו היתר ממינו, רואין את שאינו מינו כאלו אינו, והשאר, מינו רבה עליו ומבטלו.

הבנת הרמ"א לתלות בשם

- (א) בהבנת ביטול בששים, דעת הנוד"ב בסי' ד' ועוד מקומות, דכמי שאינו דמי.
- (ב) אמנם, לכאן יש מקום לעוד מהלך בסוגיין. והוא, דמה"ת כל שאינו יודע טיב כל חתיכה, נגיד בטל ברוב ע"פ הכתוב אחרי רבים להטות. ואפי' ניכר שנתערב כאן, כגון שצבע התערוכת השתנה מחמת כן, או שהוא נטל"פ, בטל הוא ברוב.
- (ג) וההבנה, דמאחרי רבים להטות ילפינן דכל היכא שצריך ליתן הכרעה והחלטה אחת לכולם, אנו צריכין ליתן לכולם דינו של הרוב. כלומר, היכא שניכר מהו חתיכת היתר ומהו האיסור, אין כאן ספק כלל, ויכול להתיר את המותר ולאסור את האסור. משא"כ כשנתערבו, יש לנו ב' אפשרויות: או לאסור כולם או להתיר כולם, והתורה אמרה לקבוע ע"פ הרוב.
- (ד) אלא, שיש עוד כלל בשם טעכ"ע, שאומר לנו דדבר חשוב וניכר, א"א להתעלם ממנו. והנה, ניכר ונרגש לחוד אין בו מעלה זו, ונוכל להתעלם ממנו, ונחליט ע"פ רוב, כגון צבע, או נטל"פ^ט. וטעכ"ע גובר רק היכא שהוא ניכר ונרגש באופן חשוב, והיינו בטעם שאינו פגום.
- (ה) וע"פ הגדרה זו, יש מקום להבין דברי הרמ"א בסעי' ב', דמב"מ תלוי בשם ולא בטעם. דדבר שיש לו אותו שם, יכולים להתעלם ממנו ולהחליט ע"פ רוב, משא"כ דבר שיש לו שם אחר, יש לו חשיבות אחרת, וא"א להתעלם ממנו.
- (ו) ובמנחות דף כ"ב לגבי דם הפר ודם השעיר, שיטת ר"י דמב"מ אינו בטל, ושיטת חכמים עולין למזבח לא בטלי. רש"י פוסק כר"י דמב"מ לא בטל, ומבשא"מ טעכ"ע אינו אלא מדרבנן, ואנן קיי"ל כרבנן, דמב"מ בטל, ומבשא"מ טעכ"ע מדאורייתא.
- (ז) והרשב"א מסביר מח' זו במב"מ כגזה"כ. מאידך, הר"ן לומד דלכו"ע מב"מ אינו בטל לעולם, כי כאן אין הרוב יכול להכריע ולהחליט על המיעוט. ורק דבא"מ יכול לקבוע ע"פ הרוב. אלא שנחלקו בהגדרת מינו. והיכא שיש אותו שם ואותו מציאות ואותו הלכה, כגון האי דדם פר ודם שעיר, לכו"ע הוא מינו, ולכו"ע אינו בטל, כי הא דמנחות למעלה.
- (ח) אבל בשאר איסור והיתר, ס"ל לחכמים דכיון שהוא איסור והיתר אפי' מב"מ, אינו בעצם מינו, דחלוקים זה מזה עכ"פ בדין [דזה הוי איסור וזה הוי היתר], וא"כ מקרי מבשא"מ,

^ט ע"ע מח' רשב"א ור"ן בסי' ק"ג לגבי נטל"פ.

הלכות תערובת

ושייך ביטול. וכן, אם יש להם שם אחר, ס"ל לרבנן דאי"ז מב"מ אלא מבשא"מ, וא"כ שייך ביטול.

(ט) ולכן ס"ל להר"ן, דבמב"מ, א' איסור וא' היתר, אלא שהוא דשיל"מ, דבזה לשניהם בעצם שם היתר, וא"כ אין דינו אלא כמב"מ.

(י) עכ"פ לאור האמור מובן קצת יותר דברי הרמ"א לתלות בשם ולא בטעם.

חלוקים בטעמן

(יא) יל"ע, איזה הבדל בטעם נקרא חלוקים בטעמן. ע"ע מש"כ בסעי' א' בענין הגדר של טעם.

(יב) הפר"ח כ' דשני מינים החלוקים בטעמן קצת, עדיין מקרי מב"מ. והנוד"ב ס"ו כ' דאינו יודע להבחין מהו שני טעם קצת ושני טעם הרבה.

(יג) וביותר, הפר"ח עצמו כ' דדוגמת שני דברים שיש ביניהם חילוק טעם קצת הוא בשר וכבד. ולדידן אין לנו בזה שום הבנה, כי רחוקים זה מזה כמזרח ממערב. והחכמ"א כ' צ"ע' הגדר בשני טעם כדי שיהיו שני מינים.

(יד) ועוד, המהרש"ג כ' דבשר איל ועז ובהמה הוא מב"מ! והחת"ס צ"ג ס"ל בשר עוף ובשר בהמה הם מב"מ. והערוה"ש חולק על החת"ס. ובספר השיב משה כ' כהחת"ס.

(טו) ואולי ההבנה בכל זה ע"פ מש"כ בהשיב משה, דכשעוף ובשר מתבשלים יחד, אין ניכר שני טעם הבשר אלא בטעם המרק, ע"כ העוף אינו מפליט טעם אחר לתוך הבשר, וכן להיפך.

(טז) כלומר, אלו שסוברים מב"מ, ס"ל דכל שאין נרגש וניכר השני במין השני, ע"כ מב"מ הוא. ואילו החולקים, ס"ל דכל שיש שני טעם בהמרק, בהפליטה, זה סגי שיהיו מבשא"מ.

מרק של בריסק

(יז) הבאנו למעלה שנחלקו הראשונים אם טעכ"ע מבשא"מ הוא דאורייתא או דרבנן. רש"י ס"ל דרבנן, אבל אנן קיי"ל דאורייתא, והכי פסק שו"ע כאן בסעי' שלנו, דמבשא"מ, וספק ששים, אזלינן לחומרא.

(יח) מעשה שהיה בק"ק בריסק, מובא באפיקי ים^כ, חולה שיב"ס היה צריך למרק עוף בשבת, והשאלה שהגיע להגר"ח, האם עדיף לשחוט עוף כשר עבורו בשבת, או להאכילו מרק מעוף נבילה [בענין שליכא למיחש שיקוף בו]. והורה הגר"ח שישחטו עבורו.

(יט) ובא לפניו הגאון ר' שמחה זעליג, ושאל הא מרק הוא רק טעכ"ע, וא"כ לחולה נסמוך על רש"י שטעכ"ע אינו אלא מדרבנן, ולא נעבור על שחיטה בשבת שהוא מה"ת לכו"ע. והודה לו הגר"ח, ושמכאן ואילך כך יורה.

(כ) כלומר, מסק' בריסק, שטעכ"ע דאורייתא אינו אלא לחומרא אבל לא לקולא.

(כא) וע"ע חזו"א^{כב} שבא לאפוקי ממעשה זה, וכ' דציר של העוף אינו משום טעכ"ע, אלא משום שהוא כהעוף עצמו, אם יש מספיק ציר בכא"פ. ומשמע שם דאין כל המרק כהעוף ממש,

^כ כך ראיתי ציטוט משם. אבל, הביאו אותו לומר דהוי מבשא"מ. ע"ע בזה.

^{כא} ב' ל"ב.

^{כב} יו"ד ט"ז ה' בסופו.

הלכות תערוכת

אלא חלק ממנו מעורב במרק. ואולי בבריסק סיננו המרק כדי שלא ישאר אלא הטעם"ע בלי הציר [ואולי עשו הבורר ע"י גוי].

(כב) והקשו על הגר"ח, היתכן שטעם"ע כרש"י, הא קיי"ל כתוס' ושהוא דאורייתא. וכשנעמיק בהדעות נראה שממש אינו פלא, ואדרבא מסתברא, שטעם"ע דאורייתא אינו אלא לחומרא ולא לקולא, ונפק"מ האי חולה בבריסק.

(כג) בפסחים מ"ד: בב"ח כו"ע מודי טעם"ע דאורייתא. בחולין צ"ח: בקדשים כו"ע מודי טעם"ע דאורייתא. גמ' ע"ז בכלים טעם"ע דאורייתא, מהא דגיעולי מדין.

(כד) דעת רש"י, ג' גמ' אלו דווקא, וכל שאר מקומות טעם"ע אינו אלא מדרבנן, וכפשטיה דגמ' דחולין שם, 'קדשים שאני'. מאידך, תוס' שם ס"ל לעולם טעם"ע דאורייתא, והא דקאמר קדשים שאני, היינו לומר ההיא דקדשים שאני.

(כה) גמ' ע"ז ס"ז. טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו. רש"י מבין הגמ' כפשוטו, שאינו אסור אלא מדרבנן כיון שהוא טעמו בלי עיקרו. ואילו תוס' מאריך לדחות הגמ' דאולי איירי במב"מ, א"נ, איירי מבשא"מ, ואסור מדאורייתא, ואעפ"כ אינו לוקה עליו, כיון שלא אכלו בכאכ"פ, א"נ שהוא איסור עשה ולא ל"ת, ולכן אין לוקין עליו.

(כו) ואם כתי' זה האחרון, כבר מובן קצת ההוראה בעיה"ק בריסק, כי איסור שבת דוחה עשה של טעם"ע.

(כז) עד כאן ביארנו דשיטת רש"י טעם"ע דרבנן, ותוס' ס"ל דאורייתא. ודעת הרי"ף, יש מביאים ראיה מהו שיטתו, אבל טרם ראיתי הכרע בדבר.

(כח) ובדעת הרמב"ם^כ, כ' טעמו ולא ממשו אסור 'מדברי סופרים'. וידוע שיש מבוכה גדולה בדעת הרמב"ם כשמגדיר מדברי סופרים האם הוא דאורייתא או דרבנן, ע"ע קידושי כסף דכ' שהוא מדברי סופרים אע"פ שנלמד מקרא. וכל הראשי ישיבות אמרו שם דכל שאינו להדיא בקרא קרי לה מדברי סופרים אע"פ שהוא מה"ת. ולכן השאלת יעב"ץ ס"ל שכוונת הרמב"ם שהוא מדאורייתא.

(כט) ומק' על הכס"מ שכ' דכוונת הרמב"ם לומר שהוא מדרבנן.

(ל) ובאמת, שיטת הראשי ישיבות שהרמב"ם כאן ס"ל דאורייתא, ואילו מסק' הפוסקים שדעת הרמב"ם שאינו אלא מדרבנן. אבן האזל, קה"י, נצי"ב, צל"ח, ועוד, ס"ל דאורייתא.

(לא) מאידך, הש"ך והט"ז הבינו הרמב"ם לומר שהוא מדרבנן. וכ"ה בערוה"ש סק"ט, וחזו"א^כ. וכן ברמב"ן מבואר דלמד הרמב"ם כן. ועוד, הפ"ת סק"ב מביא שו"ת פאר הדור להרמב"ם עצמו, שמבואר להדיא דטעם"ע אינו אלא מדרבנן.

(לב) וכבר בשלב הזה מובן דברי הגר"ח, דאם הרמב"ם [שהוא יסודו של בית בריסק] למד כרש"י, ודאי לא נגיד טעם"ע דאורייתא לקולא.

(לג) ומלבד תוס', יש עוד הסוברים טעם"ע דאורייתא. הטור כ' דכ"ה דעת אביו הרא"ש, למרות שיש מפקפקים במסק' הרא"ש.

(לד) הפמ"ג בהקדמה^כ מביא ויכוח מהו דעת הרשב"א.

^כ מאכ"א ט"ו ג'.

^כ ט"ז ה'.

^כ ב' ב' בסופו.

הלכות תערובת

- (לה) שו"ע סעי' ב' מבואר טעב"ע מדאורייתא. וכן ס"ל ש"ך וט"ז לדינא, וכן הרמ"א, חכמ"א, ועוד. ומאד יתכן שכל אלו אמרו כן רק לחומרא, אבל לא לקולא כגון חולה שלנו בבריסק.
- (לו) דרכ"ת י"ט ס"ל דרוב דעות ס"ל טעב"ע דרבנן. וכ"ה דעת שואל ומשיב י"ז.
- (לז) הגליון מהרש"א מציין לפמ"ג בהקדמה [שהבאנו למעלה], שדן אם טעב"ע דאורייתא הוא מדין ודאי או מדין ספק. ואי"ז שאלה שלנו. כי שאלתנו היא האם הוא דאורייתא מדינא או מחומרא, ואילו שאלת הפמ"ג היא האם הוא בגדר ספק לענין לצרף לספ"ס. וכ"כ הפמ"ג שם להדיא, שאין שתי שאלות אלו שווין, ומסיק דאינו מצטרף לספ"ס, ואעפ"כ יתכן שאינו מדאורייתא אלא לחומרא.
- (לח) והעולה מכל הנ"ל, מאוד מאוד מסתבר שאע"פ דקיי"ל טעב"ע מדאורייתא, היינו רק לחומרא, אבל לקולא ודאי נחוש לכל אלו שסברו טעב"ע מדרבנן. וא"כ מובן היטב הוראת בריסק, דלא כאלו שדחו דבריו כלאחר יד, ולא הבינו שסיפור מבית בריסק אינו 'סיפור סבתא', אלא חלק מהמסורה. ומסתברא דלהלכה למעשה הכי ראוי להורות.
- (לט) פ"ת סק"ה, ספק אם תחב כף חלבי לתבשיל של בשר, או ודאי תחב וספק ס', ונשפך, הרשב"א צ"ח: כ' דתולה על מח' ראשונים אם טעב"ע מדאורייתא או לא, כלומר תולה על מח' רש"י ותוס'.
- (מ) והפלתי צווח ככרוכיא, הא אפ' אם נחלקו לענין טעב"ע בשאר איסורים, הא לגבי בב"ח כו"ע מודי דטעב"ע מדאורייתא.
- (מא) והכת"ס חולין ק"ח מיישב, דאה"נ כו"ע ס"ל טעב"ע בב"ח, אבל בכלים, דאינו דרך בישול הוי רק דרבנן. וכ"כ הפ"ת כאן.
- (מב) וכוונת הרשב"א לומר דאנן שלומדין מגעולי מדין, ע"כ פליטת כלי הוא פליטה גמורה. משא"כ לרש"י, דלא יליף מגעולי מדין, דאל"ה יהיה מקור דטעב"ע מה"ת, ולכן מיישב גיעולי מדין באופן אחר, שוב ליכא מקור דפליטת כלי הוא טעם ממש, אפ' בב"ח.
- (מג) אמנם, ע' מש"כ בהל' בב"ח סי' פ"ז סעי' ה' בשם פמ"ג ש"ד י"ח ועוד אחרונים, וכ"מ בשו"ע סי' צ"ד סעי' ג', דמכלי לאוכל בבב"ח הוא דרך בישול מה"ת ואף אסור בהנאה.
- ספק דרבנן לקולא בבשר עוף**
- (מד) בסעי' שלנו מבואר דמב"מ מה"ת בטל ברוב, ומדרבנן צריך ס', וכשיש ודאי רוב וספק ס', שרי. משא"כ מבשא"מ דמה"ת צריך ס', בספק אמרי' ספק דאורייתא לחומרא.
- (מה) והשאלה, כשיש ספק בשר עוף בחלב, האם בזה אמרי' ספק דרבנן לקולא, או שזה חמיר טפי.
- (מו) הט"ז סוסק"ה מביא רמ"א בתו"ח להחמיר בזה, כי השוו בשר עוף לבשר בהמה לכל דבר וענין, כגון סי' פ"ח ופ"ט. ומוסיף הפמ"ג דקל לטעות ביניהם ולכן השוו מידותיהם.
- (מז) מאידך, הש"ך סק"ז מביא הרמ"א, וחולק עליו.
- (מח) הפמ"ג כ' דאי"ז מח' רק בעניינו דאינו יודע כמה נפל בתוכו, אלא הוא מח' כללי בכל ספק בב"ח עם בשר עוף.

י"ז קי"ז ס"ג.
י"ז ד' קפ"ט.

הלכות תערובת

(מט) **למשל**, בשעה שטיגנו שניצל עוף טיגנו לידו ביצה תוך חמאה, והלך לכמה דקות, וכשחזר ראה שהחמאה משפריץ למעלה, ואינו יודע אם ה'שפריץ' הגיע להשניצל. שאלה זו תולה על מח' ש"ך וט"ז שלנו.

(נ) ופוסק הפמ"ג, דבמקום הפס"מ יש להקל כהש"ך. וכ"כ בכה"ח. ולכאן ציור הנ"ל אינו הפס"מ. [אומרים בשם ר' משה שהפס"מ היינו הפסד שמדבר עליו כל היום.] [אפשר שדין ה'שפריץ' ככלי שני דאינו אוסר, ועוד, דאולי נגיד כאן לא מחזיקינן בריעותא, ועוד חשבונות.]

(נא) רעק"א^כ ס"ל כדבר פשוט כהש"ך, ומביא פר"ח ומנחת יעקב כזה. דעת הפמ"ג בהקדמה אינו ברור מהו מסק'.

(נב) ולכן לדינא מסתברא להורות כדברי הערוה"ש דהמיקל לא הפסיד, והמחמיר תע"ב.

(נג) ויל"ע, האם יטעים לקפילא לפני שסומך על ספק דרבנן להקל. והחכמ"א^{כט} מביא פלתי שטעימת עכו"ם נקרא אפשר לברורי, וכשיכול להחמיר נחמיר. והחכמ"א הסכים עמו.

(נד) אמנם, הפ"ת סוסק"ח בשם הפמ"ג הביא דלא שמענו ולא ראינו בעלי הוראה מורים להטעים לגוי אפ' לחומרא. והכי נקטינן כמש"כ בסעי' הקודם.

(נה) **תבנית עוף כמקור, ורואה שהיה מעליה חלב שנוטף טיף טיף, ואינו יודע אם נפל לתוכו. ולהדיחו אי אפשר. האם רשאי לאוכלו כמות שהוא.** להש"ך הוא ספק דרבנן לקולא. ונראה דאף להט"ז נמי דינא הכי כיון שהוא רק צונן בצונן, וא"כ גם בלי הא דבשר עוף, יש להקל מצד שהוא ספק דרבנן של צונן בצונן.

(נו) אלא, שיהיה נפק"מ בין הש"ך לט"ז אם רשאי לחממו לפני שאוכלו. דלהש"ך לכאן שרי, דסוף סוף הוא דרבנן משום הבשר עוף, וא"כ לא משנה אם בישלו. משא"כ להט"ז שכל הקולא היה מחמת שהוא צונן בצונן, אם יחממו, אזל ממנו הקולא.

(נז) וכדברינו מבואר גם בדרכ"ת^ל בשם חמוד"נ, דכשהיתר משום ספק דרבנן של צונן בצונן, אסור עכשיו לחממו, ולכן צריך לאוכלו צונן.

(נח) **הר צבי סי' פ"א דן** בציור שיש לפניו ב' כפות חלביים, א' ב"י וא' אב"י. ולפניו ב' קדירות, א' של בשר בהמה וא' של בשר עוף. ולקח כף א', ואינו יודע איזה מהם, וניער בקדירה של בשר עוף, ואח"כ בקדירה של בשר בהמה. איך נדון להאי דינא.

(נט) וכ' ההר צבי, דלכאן על קדירה של בשר עוף הוא ספק דרבנן לקולא, ועל קדירה של בשר בהמה, הוא ספק דאורייתא לחומרא.

(ס) ואע"פ שבאו"ח סי' קפ"ד, ספק אם בירך ברכה מ"ז, מברך שוב, וגם ברכה רביעית, וה"ה כאן נשווה בשאלה דרבנן יחד עם השאלה מדאורייתא. כ' ההר צבי דיש לחלק בין זה לזה.

(סא) וטען שם שיש להביא ראיה דעל שאלה אחת יתכן ב' פסקים סותרים מהא דבהמה טריפה בחנות, ונתערב החתיכות עם כשרות, דקיי"ל לגבי מה שנמכר כבר כל דפריש מרובא פריש, ואילו מה שעדיין כאן אמרי' כל קבוע כמחצא על מחצא. אך כ' דיש לחלק.

^כחדשות ס"ח.
^{כט}נ"א י"ד.
^למ"ה.

הלכות תערוכות

(סב) ונראה החילוק, דהתם על כל החתיכות יש פסק של 'ספק', ועל אלו שבתוך החנות אמרי' כל קבוע, ועל אלו שבחוץ אומרים דכל דפריש, מבש"א כ' כאן, אם נקל בזה ונחמיר בזה נמצא יש פסקים סותרים לגבי מה קרה באמת.

(סג) ומסיק להורות דאפ' קדירה של בשר בהמה שרי. וטעמו, דאפ' על הצד שהכף חלבית ב"י מ"מ טעמו נקלש כיון שניער קודם בקדירה של בשר עוף, ואין בכוחו לאסור קדירה אחרת. ואפ' אם לא היה ס' בקדירה הראשונה, ולכאנ' נימא דנתחנ"נ. ע"ז קאמר דהוא חנ"נ על בשר עוף, וא"כ הוא ספק חנ"נ דרבנן, וודאי נקלש החלב, ואינו יכול לאסור קדירה השניה. ע"כ דברי ההרצבי, ולעת עתה נסתפק בזה אע"פ שיש הרבה לדון בדבריו.

סלק

(סד) בסעי' זו מבואר דמב"מ מה"ת בטל ברוב, ומדרבנן בס', וספק ס' נקל משום ספק דרבנן לקולא. מבש"א מ, מה"ת בס', ולכן ספק ס' אסור משום ספק דאורייתא לחומרא.

(סה) והיכא שהיה תערוכות של מב"מ ומבש"א מ, כגון בשר נבילה שנפל לתוך גולאש של בשר כשר ותפוז"א, ויש ודאי רוב של בשר כשר נגד הנבילה וספק ס' מהכל ונשפך, אמרי' סלק את שאינו מינו, ובטל ברוב המב"מ והכל כשר עכ"פ מה"ת, ואח"כ החזר את האינו מינו, ומדרבנן עדיין צריך ס', ויש כאן ספק ס', ושרי.

(סו) המקור לזה הוא רשב"א דיליף חשבון זה מגמ' לגבי ר"י שס"ל מב"מ אוסר אפ' באלף, שאמרי' סלק.

(סז) הש"ך בשם מהרש"ל מק' על הדמיון, דהתם יש דין דאפ' באלף לא בטיל, ואילו כאן מבש"א מ הוא משום טעמא, וא"כ כל החשבונות שבעולם לא ישנו את העובדא שהטעם נרגש. פ"ת בשם חת"ס אין נראה להקל נגד דעת הש"ך, ומוסיף עוד חומרות, כגון פילי, עיי"ש.

(סח) מאידך, ט"ז, רעק"א, חזו"א א"א, חו"ד, מודים להשו"ע, ושאוברים כאן סלק והכל מותר. והוכיחו דבריהם, דמי שיש לו שתי רביעיות של רוטב בשר כשרה בתוך כוס, ומעורב בו רביעית של נבילה, אמרי' מה"ת מב"מ בטל ברוב ורשאי לשתותו, אע"פ שטעמו נרגש. ולא אמרי' שהכוס נאסר מהאי תערוכות כיון שבולע מהתערוכות שרובו היתר וא"כ בטל ברוב. וממילא, כי היכי שבזה אחר זה מהני, ה"ה בנידו"ד בב"א מהני.

(סט) דהרי, באותו רגע שהנבילה נופל לקדירה ובליעתו נוסע ממנו לחתיכת מבש"א מ, גם הבליעה של בשר הכשרה עובר אליה. נמצא, להתפוז"א של מבש"א מ מגיע עכשיו בליעות הרבה מבשר הכשרה, וגם בליעה מבשר נבילה, וא"כ שוה להאי רוטב הנ"ל לתוך הכוס שאינו אוסר, וכך זו לא תיאסר.

(ע) כה"ק חזו"א שם. והוסיף, דחשבון זה הוא כ"כ פשוט, דהרשב"א אי"צ ראייה מהגמ' הנ"ל, אלא יכול לומר כן מסברא, והגמ' אינו אלא סמך ורמז בעלמא.

(עא) הערוה"ש הסכים לדברי הש"ך, ותלה שאלה זו על הנידון האם בטל ברוב אמרי' 'נתהפך' או שרק אינו אוסר, ושרשאי לאכלו. אם 'נתהפך', ודאי הצדק עם הט"ז, אבל אם אינו 'נתהפך', בזה יש מקום לדברי הש"ך.

(עב) וע"ע פמ"ג וחכמ"א א"ב שדנו איך יודעים שהבליעה עבר בשוה מהכשרה ומהאסורה, דילמא דווקא עכשיו הכשרה לא פלט, ורק הנבילה פלט. וע"ז כ' החזו"א דכל חתיכות

לא כ"ו ב'.
לב נ"א ט"ו.

הלכות תערובת

פולטות בשוה, ואין לחוש להכי. ולכא' הנ"מ רק כשכולם שווין בגדלם, דאל"ה א"א לומר דברי החזו"א.

(עג) הנה, ס' ס"ו עוסק לגבי ביצה שנמצא בה דם. ומסברא היינו אומרים, ג' ביצים מעורבים יחד, ובא' מהן יש דם, דכולהו אסורים. ואע"פ שמה"ת ביצה האסורה בטלה ברוב, מ"מ בעינן ששים. אמנם, שם מבואר דסגי בג', ואי"צ ששים, כיון שאין כל הביצה אסורה, רק או החלמון או החלבון, ותלוי במיקום הדם, והוא ספק דאורייתא, וכבר נתבטל ברוב מה"ת, והוי רק ספק דרבנן ולקולא, עיי"ש. עכ"פ כל הפוסקים שם כ' דסגי בג' ביצים אפ' א' מהם אסורה.

(עד) ועפי"ז נוכל לדון במעשה שהיה, היה לו ג' ביצים 'טבעיים' [דאל"ה הדם אינו אלא מדרבנן], פתחם ועירבם יחד, והעבירם לתוך פשטיד"א אטריות, ואפאו. ואח"כ מצא תוך א' מהקליפות שהיה טיפת דם. והשאלה, מה דין הפשטיד"א.

(עה) ע"פ האמור, אם העביר לתוך הפשטיד"א כל ביצה בפני עצמה, אחת אחת, כל א' הוא מבשא"מ עם הפשטיד"א, וספק דאורייתא, וצריך ס', ואין ודאי ס', ונאסר. משא"כ אם פתח כל הביצים, והעבירם יחד בב"א אל הפשטיד"א, הרי כבר נתבטלו ברוב מה"ת משום מב"מ, וא"כ אינו אוסר עכשיו כשעירה אותם להפשטיד"א, כיון שכבר חל עליהו ההיתר משום מב"מ, אע"פ שעכשיו מערבם מבשא"מ.

(עו) וכצורך זו הביא הט"ז שם סק"ה, והיקל. והפ"ת כ' דלפי ש"ך שלנו נאסר, כיון שעדיין יש טעם במבשא"מ. אך הפמ"ג שם מיקל אף להש"ך ע"י צירוף עוד ספיקות וצדדים.

(עז) נמצא, בנידו"ד מותר וכשרה.

(עח) החזו"א מוסיף דאם בישל ג' ביצים בקדירה, ונמצא א' מהם אסורה, השאר מותרים, והקדירה יגעיל.

(עט) סלק באיסור של נולד, בשבת, יתכן שלא אמרי' ביה חנ"נ, א"כ לא ישנה באיזה סדר הכניס האיסור וההיתר.

--- סעי' ג' – נשפך ---

במה דברים אמורים, כשנשפך. אבל איסור שנתערב בהיתר, והוא לפנינו, ואי אפשר לעמוד על שיעורו, אף על פי שהוא מאיסורים של דבריהם, אסור.

נשפך

(א) בסעי' זה נבאר דיני ספק, כלומר מה נחשב ספק בעצם, בחפצא, ומה נחשב חסרון ידיעה בגברא. ואינו מוגבל דווקא להלכות בב"ח ותערובות, אלא לכל התורה כולה.

(ב) מבואר כאן, דאם נשפך, ומחמת כן א"א לשער ששים, הוא ספק. ונשפך אינו דווקא, אלא כל שנאבד מן העולם עד שא"א לאומדו, נחשב נשפך, וכעובדא דלקמיה.

(ג) **מעשה שהיה**, אשה אחת הכינה מרק עם שמנת פרווה בקדירה בשרי אב"י, אלא שנתברר אח"כ שהשמנת היתה חלבית. ולפני שנודע לה, בישלה מרק עוף באותו קדירה תוך מעל"ע.

(ד) והשאלה, מה דין המרק שבישלו בקדירה שבשלו בה מרק עם שמנת חלבי תוך מעל"ע.

הלכות תערובת

- (ה) והנה, היא יודעת כמה שמנת היה במרק הראשון, אך אינה יודעת כמה מרק היה כי עכשיו קצת ממנו נאכל, וקצת ממנו כבר מחולק לאחרים. א"כ א"א לשער המרק. ועל הצד היותר גרוע, היה כעשרים אחוז שמנת, מאוד יתכן אף פחות מזה.
- (ו) נמצא, הקדירה שבלעה המרק, לא בלעה כולו חלב אלא במדומע, והיא כחמישית חלבי. ולכן, אע"פ שכל בליעות הקדירה אינם בטלים תוך התבשיל, בנידו"ד, אולי החלבי שבקדירה אכן בטל במרק העוף, כי אי"צ לבטל כולו אלא כחמישיתו. וא"כ, כל שיש מרק עוף י"ב פעמים יותר מהקדירה, נתבטל, ואז המרק יהיה כשר.
- (ז) אך, לא עלה בידם להכריע בוודאות שאכן היה כך, ולכן הוא ספק ס' מבשא"מ, ואסור, אע"פ שהוא בשר עוף. ואע"פ שהבאנו למעלה שיש מקילים בבשר עוף עכ"פ בהפס"מ, ואמרנו אולי אף יותר מזה, ורק המחמיר תע"ב, מ"מ לא היה נחוץ לכך, ולכן החמירו.
- (ח) ומסק' דמילתא, אחרי שזרקו המרק, נתברר שהיה רק כפות בודדות של שמנת, וא"כ ודאי במרק השני יתבטל בליעתו במדומע. עכ"פ, זה ציור של נשפך, הנמצא אצלנו.

בגדר של ספק

- (ט) **מעשה שהיה**, רב קהילה במקום נידח, ובא לפניו כתם, ולא היה ברור לו להורות אם אסור או מותר. וידע, שמאוד יתכן שרביו בעיה"ק ירושלים, יקילו בזה. ומהיות כן, הורה ספק דרבנן לקולא, ומותרת לבעלה. וע"פ סוגיין נראה שטעה טעות גדולה, וע"פ סעי' שלנו נפסוק עליו שהוא השוטה של ספק שוטים.
- (י) **וכן**, אשתו עמו במטוס, ומצאו כתם, וא"א לו לשער אם הוא גריס או לא, אי"ז אלא ספק שוטים.
- (יא) והטעם, דמבואר כאן [ש"ך וט"ז], דאם יש אדם בעולם היודע להכריע, אין ע"ז שם ספק אמיתי אלא ספק שוטים שהוא לא מסוגל להכריע, ואין אומרים בזה ספק דרבנן לקולא.
- (יב) **יל"ע**, ספק שוטים שאינה נחשבת כספק, שנשפך, מה דינו. האם אמרי' דחל עליה שם ספק שוטים, או"ד עכשיו שנאבד מן העולם, אין מי שיכריע בו, וא"כ הוא ספק גמור. כגון:
- (יג) **הביאו כתם להרב כיון שהיה ספק במידתו, וכשהרב בדק בכיסו כדי למצוא את השאלה ולמודדו, נתברר שאיננו.**
- (יד) **וכ"ת השו"ע** התיר נשפך, וא"כ מדוע זה שאני, י"ל דאולי מהא דקרה כן אצל הרב, והוא כבר פסק ע"ז דאי"ז ספק אלא חסרון ידיעה, א"א להתירו אח"כ.
- (טו) אך לדינא נראה שלא שנא, כי לא מצינו מושג זו שחלות שם 'אינו ספק', וא"כ כל שנשפך/נאבד אח"כ, שייך ביה כללי ספק דרבנן לקולא.
- (טז) **שו"ר שרעק"א** ק"צ כ"ג מחמיר בזה. וע"ע בדה"ש סי' ק"י כללי ספ"ס ס"ק ער"ב.

יישוב סוגיין עם סוגיא דכתמים

- (יז) בסי' ק"צ סעי' ל"א שנינו כתם שאינו יודע אם הוא דם או צבע, מעביר עליו א' מז' סמנים, וזה יגלה לנו אם הוא דם או צבע בעלמא. וכ' אח"כ שו"ע "ועכשיו אין לנו העברת ז' סמנים מפני שאין אנו בקיאים במקצת שמותם" עכ"ל.
- (יח) ולא חש השו"ע לבאר לנו מה דינו בזמננו שאין אנו בקיאים; האם אמרי' ספק לקולא או ספק לחומרא. כך הסתפק החכמ"א שם.

הלכות תערוכת

- (ט) הלבוש ותוה"ש כ' דהוא ספק שוטים, ולכן א"א ספק דרבנן לקולא, ולכן לחומרא, אע"פ שהוא ספק לכולי עלמא. וכן רעק"א בסעי' כ"ג כ' דספק צבע הוא ספק דאפשר לברורי, אע"פ שאין מי שבעולם שיכול לברר את זה, מ"מ הוא רק חסרון ידיעה לחוד. הגר"ז מיקל כשהוא תליה.
- (כ) והק' ע"ז הסד"ט, הא אם כולי עלמא אינם יודעים, ואין אדם בעולם שהוא בקי, לכאור' נחשב לספק גמור, ולא רק ספק שוטים בעלמא, כדמבואר בסוגיין ובסי' ק"י כללי ספ"ס כלל ל"ד.
- (כא) ועוד טען ר' משה^{לג} טענה אלימתא, בשלמא בסוגיין, להבקי ולמי שיוודע לאמוד ולשער, אין כאן ספק, אלא פותח עיניו ורואה שאין/יש כאן ששים, וא"כ אין כאן לידת הספק בכלל. משא"כ ספק דם ספק צבע, אין מי שבעולם בעבר בהווה ובעתיד שיכול להכריע בזה ע"פ מאזני שכלו לחוד. אלא שבזמננו היו בקיאים לעשות איזה טיפול לברר, לפשוט, לתרץ השאלה הזו אם דם אם צבע.
- (כב) נמצא, ודאי יש לידת הספק, וא"כ, אם אין מישהו שיכול לפשוט השאלה, הדין ישאר בגדר ספק אמיתי, ואינו חסרון ידיעה וספק שוטים בעלמא^{לד}, ואפ' המחמירים בספק לכולי עלמא, יכולים להודות כאן דהוא ספק, כיון שהחסרון ידיעה אינו בהספק, אלא בהבירור.
- (כג) טענה אלימתא מאוד, וקושי גדול על המחמירים הנ"ל. ולכן לדינא נראה שהצדק עם ר' משה, ולהקל.
- (כד) ואע"פ שרבו החולקים עליו, מ"מ הנראה לענ"ד כתבנו, וכדיתבאר. חדא, יש רבים העומדים כדעת ר' משה, כיד אברהם שם. ועוד, ר' משה ס"ל דכך הוא פשטיה נוסח שו"ע, וכך ס"ל דהוא סתימת ש"ך וט"ז שם.
- (כה) ואלו שהחמירו, לא כולם מטעם אחת החמירו. כגון הלבוש שהחמיר, לא החמיר משום שזה ספק שוטים אלא משמע שמשום שיתכן 'בעצם' שבקי יבא ויגיד שטעינו, נמצא כעין זלזול להקל עכשיו^{לה}. ומשמע, דאע"פ דבזמננו אין לנו בקי בעולם, מ"מ אולי יחזור החכמה למקומו.
- (כו) והנה, הבנת הלבוש בגדר ובטעם ספק שוטים הוא מחודש. ולחשוש כן אף בזמננו הוא חידוש ע"ג חידוש. וביותר, הלא כל עצם דינו של כתמים הוא להקל, ובכל תליה ותליה נקל, וא"כ מדוע חש כ"כ להקל בזה.
- (כז) חכמ"א^{לו} ג"כ החמיר, משום דקיי"ל דכל שהוא לפנינו ואין אנו בקיאים צריך להחמיר. ולא מצאנו הבנה לדבריו, הא אם משום אפשר לברורי, אה"נ, בזה א"א ספק דרבנן לקולא. אבל כאן, וכ"כ הוא בעצמו, אין אנו בקיאים, א"כ מדוע נחמיר.
- (כח) סד"ט^{לז} מחמיר, וטעמו שאם נקל נעקר כל דיני כתמים, דבכל מקרה נגיד שהוא ספק צבע. וצ"ע הבנתו, כי במקרה שיש להסתפק בצבע, אכן נימא הכי, וכדיני כתמים, ובשאר מקרים לא נגיד כן.

^{לג} ד' י"ז ג'.

^{לד} ע' נקוה"כ, דלדידי משמע לי שס"ל סברא הפוכה מזה.

^{לה} כעין דברי הנצי"ב במשיב דבר שהבאנו בסי' ק"י.

^{לו} קי"ג כ"ט.

^{לז} צ"ה.

הלכות תערובת

- (כט) המקו"ח^ל מבוא בדרכ"ת החמיר. וטעמו, דבספק תולים במצוי, ודם יותר מצוי מצבע. נמצא, אינו מדין ספקות, אלא ענין פרטי לענין שאלת דם/צבע.
- (ל) עכ"פ לאור האמור, ר' משה אינו חידוש אלא ר' משה הוא הפשטות.
- (לא) [מהדו"ב: ה"ט"ז בסוגיין סק"ו ס"ל חסרון ידיעה לכל העולם הוא ספק. וכ"מ בביה"ל רס"א, ועורה"ש, דביהש"ש הוא ספק. מאידך, הבדה"ש מביא רשב"א להחמיר, דספק ידיעה לכל העולם אינו ספק. ואלף לך שלמה לרש"ק סי' קמ"ב מביא בית שמואל להחמיר זה, כיון שהוא העדר חכמה בעלמא. פמ"ג מ"ז ו' מיקל בהפס"מ, ובלא"ה לא.
- (לב) וכן, אג"מ ב' ס"ח לגבי בדיקה שאסרנו משום דנוטה לאדום ולא היה בידינו להכריע להתיר, אינו קובע לווסתות, דאם הפמ"ג מיקל בהפס"מ, א"כ לא נחמיר כ"כ לקבוע עליו לווסתות, כיון שהוא ספק לכל העולם. אלמא לא היקל בשופי משום שהוא ספק לכל העולם.
- (לג) ואולי, כי שאין אנו יודעים משום חסרון בקיאות, אינו בכלל ספק. ורק ספק שכבר בזמן חז"ל היה ספק ולא היו בקיאים, נחשב ספק אצלנו, כמו ביהש"ש. וע"ע בזה. ע"כ.]
- (לד) **מעשה שהיה, השאירו כתם על הדלת עבור הרב, ונעלם, מה דינו.** החכמ"א מיקל כי זה ספק דרבנן שנשפך. וכ"כ בבית אדם.
- (לה) מאידך, רש"ק במי נדה ס"ל להחמיר, כי רוב דמים הם מראות טמאות. וא"כ יש ספק, ונפשוט ע"פ רוב. וכ"כ השואל ומשיב^{לט} דרוב פליטות הם אדום.
- (לו) והנה, מצד המציאות דברי גדולי אחרונים הללו צע"ג, כי דהמציאות מעיד דאין רוב מראות טמאות, אדרבא, רובם להקל. ועוד, הרי בכתם איירי, וא"כ יש להסתפק גם מצד הגודל. ולדינא, נוקטין כהחכמ"א, שזה נשפך, וספק דרבנן לקולא.

--- סעי' ד' וה' – מכירו, לא ידעינן כמה נפק מיניה ---

סעי' ד': איסור שנתבשל עם היתר, אפילו מכירו והוא שלם וזרקו, צריך ששים כנגד כל האיסור, מפני שאין אנו יודעים כמה יצא ממנו. לפיכך המבשל בקדרת איסור שהיא בת יומא, או תחב כף של איסור בהיתר, צריך ס' כנגד כל הקדירה וכנגד כל מה שתחב מהכף, שאין אנו יודעין כמה בלעו, בין שהם של חרס או עץ או מתכת. הגה: ובלבד שבלעו ע"י רתיחת אש, שאז הבליעה הולכת בכל הכלי, אבל על ידי רתיחת מליחה אינו נבלע בכלי רק כדי קליפה, וא"צ לשער רק כדי קליפה (מרדכי פכ"ה ובארוך כלל כ"ד). וע"ל סימן ס"ט. ויש מי שמחמיר בכף של מתכת להצריך ס' כנגד כולו, אפילו לא הכניס אלא מקצת, משום דחם מקצתו חם כולו. הגה: ונוהגין כסברא ראשונה. וכל איסור שמבטלים בששים, אם מכירו צריך להסירו משם אף על גב דכבר נתבטל טעמו בששים. ולכן אם נפל חלב לתוך התבשיל ונתבטל טעמו בששים, צריך ליתן שם מים צוננים וטבע החלב להקפיא ולצוף למעלה על המים, ויסירו משם, דמאחר דאפשר להסירו הוי כאילו מכירו וצריך להסירו משם (הגהות מרדכי בחולין ובארוך כלל כ"ג). איסור שנתבטל בקדירה והסירוהו משם, ונפל לקדירה אחרת, צריך לחזור ולבטלו בששים נגד כולו, וכן לעולם. אבל אם נפל לקדירה הראשונה ב' פעמים, אין צריך רק ששים (פעם) אחת כנגדו (בארוך כלל כ"ד דין ב') ועיין לעיל סימן צ"ד.

לח קל"א.
לט ג' ע"ו.

הלכות תערובת

סעי' ה': אם ידוע כמה הוא האיסור, כגון כף חדשה או שאינה בת יומא שניער בה ובלעה כזית חלב, ואחר כך ניער בה קדרה של בשר, אין צריך אלא ס' לבטל הכזית שבלעה. (ולא אמרינן גבי כלי חתיכה נעשית נבילה, אפילו אם נייערו בו איסור) (ר"ן בשם הרמב"ן) אבל כף ישנה ובת יומא, משערין בכולה (דכל מה שבלע נעשית איסור, ולא ידעינן כמה בלע). (שם). ויש מי שאומר שגם בזו אין צריך אלא ס' לבטל הכזית שבלעה. הגה: והסברא ראשונה עיקר, כמו שנתבאר לעיל^מ גבי טיפת חלב שנפלה על הקדירה. ויש שאינן מחלקין בין כף ישן לחדש, רק בין כלי חרס לשאר כלים (מרדכי פ' גיד הנשה) ואומרים דבכלי חרס דאי אפשר להפריד האיסור על ידי הגעלה אמרינן הכלי נעשה נבלה, אבל לא בשאר כלים, וטוב לחוש לחומרא וע"ל סימן צ"ב.^{מא}

חידושו של ר' משה

- (א) **מעשה שהיה, חלב רותח בכוס מדידה כלי ראשון, ונייערו עם כף של עץ בשרי אב"י. ותכף אח"כ, עירבו טשולנט עם אותו כף. ואין ששים בטשולנט נגד הכף, אך יודע שהחלב שניער בה מתחילה לא ירד אלא מעט מן המעט. האם נוכל להתיר הטשולנט ע"י שיש ששים נגד החלב הבלוע בכף, אע"פ שאין ס' נגד כל הכף כולו. ובס"ד עפ"י היתבאר בסעי' זה, נוכל להשיב על שאלה זו.**
- (ב) בסעי' שלנו, אם מכירו מוציאו, ועדיין צריך ס' כנגדו, כי לא ידעינן כמה נפק מיניה. ואפ' אם שקל הבשר נבילה לפני שנפל, ושוקלו גם אח"כ ולא ירד מאומה, אנו לומדין מדין כחל דלא ידעינן כמה נפק מיניה, ולכן תלינן שיצא טעם כנגד כולו, כזית נגד כזית.
- (ג) מקור הדין הוא גמ' צ"ז: לענין כחל, שהגמ' שואלת אם משערין בדידיה או במאי דנפיק מיניה, ומשני בדידיה כי לא ידעינן כמה נפיק מיניה. ומכחל לומדים לכל שאר איסורים.
- (ד) והק' ר' משה^{מב}, מדוע אנו צריכין ללמוד כל בב"ח ואיסור והיתר מציור הנדיר והנידח של כחל, הא ה"ל להגמ' להביא דין זה בציור הרגיל של איסור שנפל לתוך היתר, דמשערין בכולו כי לא ידעינן כמה נפיק מיניה.
- (ה) ומכח זה, ר' משה ס"ל דבשאר איסורים אינו מדין ספק, אלא אנו יודעים כדבר פשוט לשער בדידיה, כי אנו יודעים שכל חתיכת איסור מפליט טעמו כנגד כל מידתו. והנ"מ כשסיים הבישול, אבל בעודו מבשל, בזה אין אנו יודעים בבירור, וזהו ציור של שו"ע, וע"ז אנו לומדים מכחל דכל שהוא ספק משערין בכולו מספק. וכן אם באמצע הבישול נפל לקדירה אחרת, שניהם אסורים מדין כחל.
- (ו) אבל היכא שבישל כ"צ, ודאי כל טעמו יצא מיניה כנגד כולו בבירור, והחתיכה אינו אלא כחתיכת עץ בעלמא.
- (ז) והק' ר' משה, אם כנים אנחנו שכל דבר מפליט טעמו בוודאי נגד כולו, כזית נגד כזית, א"כ חלב שנפל לתוך בשר, נחייב ק"כ – ס' נגד החלב, וס' נגד הטעם שבו. ותי', דהא די' ב' דינים, טעמו וממשו, היינו בדבר גוש, בחתיכה, אבל בדבר לח ממשו וטעמו דבר א', ולכן אי"צ ק"כ אלא ס'.
- (ח) כלומר, בחתיכה, אע"פ שהוא ניכר והוציאו, עדיין צריך ס' נגד הטעם שנשאר בפנים, משא"כ בלח, אם איך שהוא הצליח להוציא החלב, לא נאסור משום טעם החלב שנשאר בפנים, כי טעמו וממשו שוה.

^מ עמש"כ שם במח' ש"ך כאן בנקה"כ עם הש"ך, מבואר ע"פ פמ"ג, איך ללמוד הבדיעבד של סעי' ז' שם.

^{מא} ע' גר"א כאן, ועמש"כ בס"י צ"ד ריש הסימן בדעת הש"ך ע"פ גר"א זו.

^{מב} א' מ"א.

הלכות תערובת

- (ט) וחתיתה, כשאינו ניכר, ס"ל לר' משה דאי"צ ק"כ. וע"כ, דטעמו כבר יצא ובטל בס'. וממשו, אי"צ ס', כי אין לו טעם, וסגי ברוב^{מג}.
- (י) ואם אחרי בישול גמור, חתיתה זו שיצא כל טעמו, אם נפל לקדירה אחרת, ה"ל להתיר, הא לפי ר' משה לא ה"ל לאסור כלום, הא נגמר טעמו.
- (יא) ואולי, כלפי כל קדירה יש לו טעם בפנ"ע. כלומר, כלפי תבשיל זו מוציא טעם עד ס' ממידתו, ושוב פוסק. אבל לקדירה אחרת, נתחיל מחדש. [צ"ע מדוע]. הא ראייה, לר' משה, כשאוכל חתיתה זו עכשיו, האם הוא עדיין חלבי, הא אין בו טעם. [אינו ראייה, דאולי ממתין משום ממשו, ואילו כדי לאסור עוד קדירה, בעינן טעמו, ונגמר. א"נ, אה"נ לא תיאסר, אבל מי יודע מתי הוא 'כל צרכו' ו'גמר בישול' עד יצא כל טעמו. ועדיין צ"ע.
- (יב) ממשיך ר' משה, וס"ל שכדבריו מדויק בשו"ע, דכ' כף חדשה ש'ניער ובלעה כזית חלב' ושינה מהטור שכ' 'ניער כזית חלב', והוסיף מילה. וטען ר' משה דהוא משום דין זה, דאילו ניער כזית חלב, בלע פחות מזה מהא דנשער כמעט כולו. ולכן הוסיף השו"ע מילה זו, להיות יותר מדוקדק, דאיירי שבלע הכף כזית, ע"י שמדד לפני ואחרי, ויודע שבלע כזית.
- (יג) ר' משה אמר דינו בכף חדשה, דאילו יש לה בליעות משלו, א"א לשער במה שנחסר, כי אולי יצא בליעה מהכף אל החלב ולכך לא ירד כ"כ הרבה, אע"פ שהרבה חלב נכנס לתוכו. ואין הכוונה לחדשה ממש, אלא כל שאינו ב"י. תדע, דהא ס"ל דשו"ע כמותו, ושו"ע איירי בחדשה היינו אב"י. וכ"ת, א"כ איך משער במה שנחסר, אולי בליעה פגומה שאב"י פלט לתוך החלב. י"ל, בליעה פגומה, נבאר במק"א שאין לו נפח לכו"ע, אלא אחרי מעל"ע לא נשאר ממנו מאומה.
- (יד) במשיב דבר^{מד} איירי בגומא שיש בתוכו חלב, והניחו עליה קדירה בשרית רותחת, אינו משער נגד כל החלב אלא כלפי מה שנחסר. וכ"כ מסברא, וכדבר פשוט.
- (טו) מאידך, בסי' צ"ג לגבי כלי חרס אם היה בלוע כבר ע"י כבוש, עדיין בולע שוב. והק' כל המפרשים מפקדון של חביות של שמן, דאם היה ספוג כבר, אינו מנכה ממנו, משא"כ כשספוג כבר. ות' החו"ד ועוד, דאין קשר בין ספיגה לבליעה, דספיגה הוא הבעין שנתעלם תוך הדפנות, ואילו בליעה אין לו 'נפח'. כלומר, אפ' בלח אין טעמו וממשו אותו דבר. וזה דלא כר' משה דהבין שבליעה לחה יש לו נפח.
- (טז) הט"ז שם ס"ל דאינו קשה מפקדון, דהתם יש העברת שמן, א"כ אי"צ לנכות, כי סוף סוף יצא עם אותו כמות. ולכאו' זה כר' משה, עכ"פ לענין כף חדשה. וע"ע בדעת הט"ז, דאם אינו כר' משה, מדוע לא תי' כהחו"ד.
- (יז) וכן במהרש"ם^{מה} מבואר דלא כר' משה. דאיירי בחלה שנפל לחלב, ואח"כ נפל לטשולנט, ואין בו ס' נגד החלה אבל יש ס' נגד מה שחסר מהחלב, וכ' דאין קשר בין כמות החלב שנחסר, כי כל החלה מלאה וגדשה בטעם חלב.
- (יח) הגרש"ק בטוב טעם ודעת חולק על ר' משה.
- (יט) ע"ע פמ"ג צ"ב ט"ז, דר' משה ס"ל דזה ראייה כוונתה, ואינו פשוט כ"כ.
- (כ) בסי' צ"ב הבאנו דעת החו"ד, דבדבר גוש שנוגע בקדירה, מבליע מהחתיתה כולה דרך מקום הנגיעה. אבל בלח, רק מקום הנגיעה עובר, ולא בכל מה שמחבור אליה. כגון זחילה

^{מג} א"כ גם בחלב נימא הכי. כלומר זה היה צריך ליישב הקושיא מדוע חלב אי"צ ק"כ.

^{מד} ב' כ"ג.

^{מה} ג' קס"ג.

הלכות תערוכת

של טשולנט שהגיע למיחם, המיחם צריך לבטל הזחילה שנוגע בה כדי להשאירו פרווה, ואי"צ לבטל כל הזחילה.

(כא) ור' משה ס"ל כדינו של החו"ד ולא מטעמו, דס"ל דשרי כיון שזחילה שאינו נוגעת עדיין לפנינו, א"כ אי"צ לבטלו, כיון שהוא לח, וממשו וטעמו שווין. נמצא, זה עוד חו"ד נגד ר' משה.

(כב) עכ"פ, בציוור שהבאנו למעלה, לר' משה הכל שרי, כי יודע כמה בלע הכף, וזה בטל בס' בהטשולנט, דמשום שבלע מתחילה מהחלב שהוא לח, טעמו וממשו שוה, וא"א להפריד, ואנו יודעים כמה בלע הכף ע"י שרואים כמה ירד כמות החלב.

(כג) ע"ע מש"כ בסי' צ"ב אות קל"ג, דקשה משו"ע של זיעה דמשער נגד כל החלב, הא ה"ל לשער נגד מה שנחסר. וצ"ע.

(כד) הלכה למעשה, לא סמכין על ר' משה לחודיה, אבל צירוף מיהא הוי.

(כה) בעצם הכלל של לא ידעין כמה נפק מיניה, מבואר מפמ"ג צ"ד מ"ז א', דאי"ז מדין ספק, אלא מדין ודאי [לכאו' רק לחומרא], ואינו נכלל בחשבון של ספיקות. וכ"כ דרכ"ת סקנ"ב. וע"ע ר' משה שם אם יש ראייה לזה או ראייה לסתור.

כלי חרס

(כו) הרמ"א בסוף הסעי' מביא דעה שלא מחלקין בין חדש וישן, אלא בין מתכות ועץ ובין כלי חרס. הט"ז ביאר דעה זו שהוא דעת המרדכי, דאע"פ בשאר כלים אין אנו אומרים שעצם הכלי – לא רק הבליעה שבו, אלא הכלי עצמו – נתחנ"נ, מ"מ בכלי חרס אמרי' שנתחנ"נ אפ' חלק הריקן של הכלי; כלומר שאוסר כל כמות הכלי, יותר ממה שבלע.

(כז) מאידך, הש"ך סקכ"א כ' דודאי אינו עולה על הדעת לומר שגוף החרס נתחנ"נ.

(כח) הק' הפלתי וחו"ד, נניח כהט"ז, הא למאי נפק"מ, איך החרס זה יאסור בבישול הבא, הא ליהוי כגידין ועצמות שאינם אוסרים, אע"פ שיש בהם עצמם טעם איסור, מהא שא"א להגעיל כלי חרס.

(כט) וצ"ל ליישב דברי הט"ז והרמ"א, דשאני גידין ועצמות שלא מפליטין כלל, ובין כלי חרס שלכה"פ מפליט הבליעה שיש בתוכו. כלומר, הכלל של לא ידעין כמה נפיק מיניה אומרת דכשא"א לשער בדיוק כמה יוצא, נוקטין כאילו כולו יצא. ולכן בגידין ועצמות שלא מפליטין כלום, בזה לא נאסר בכלל, כיון שאי"צ להתחיל לשער, לא נגיד לשער בכולו. משא"כ כלי חרס, הואיל והבליעה שיש בה נפלטת, א"כ חל עליה כלל של לא ידעין, ונשער בכולו.

(ל) ואין ישוב זו מספקת, כי לא חילק בין זה למתכת, אבל 'כיוון' בעלמא מיהא הוי.

(לא) למעשה, קיי"ל כש"ך ולא כט"ז.

מכירו, יכול להסירו

(לב) כ' הרמ"א, דכשהאיסור בטל בס', אם מכירו צריך להסירו משם אע"ג דכבר נתבטל טעמו בס'. וכ' גליון מהרש"א, דדין זה מה"ת. [כשאין ס', ודאי לא מהני, ש"ך וט"ז נגד הב"ח].

(לג) ויש להקשות, מאי קמ"ל, וכי יעלה על הדעת שאם רואה בשר נבילה תוך טשולנט גדול, שרשאי להניחו שם, ולאכלו, הא נבילה היא, בעין, לפנינו.

הלכות תערובת

(לד) והאמת, הגליון מהרש"א מציין לט"ז סי' תרל"ב סק"ג, דאיירי בסוכה ז' על ז', ורוב הסכך כשרה, ומיעוט פסולה, והר"ן כ' דמותר משום שהוא בטל ברוב. והט"ז מביא לבוש שהק', מה בכך שבטל ברוב הוא הוי ניכר. ותי' הלבוש, דביטול ברוב מהני אפ' היכא שניכר הפסול, ומוכיח כדבריו מסנהדרין, שהוא המקור של אחרי רבים להטות, שפוסקים כהרוב אע"פ שיש מיעוט דיינים שחולקים, אלמא הרוב קובע אפ' נגד המיעוט הנמצא לפנינו. והא דיו"ד שיש חיוב להוציא, היינו דין דרבנן שנאמר לגבי איסור, ואילו במצוות לא אמרינן הכי.

(לה) והט"ז שם כ' דדבר זה אינו ראוי להיכתב, וח"ו לומר דמה"ת אי"צ להשליך האיסור כשניכר, דודאי הוא דין תורה דלא שייך ביטול על איסור שהוא ניכר, ושאני סנהדרין וכו'. והא דהר"ן, אין הכוונה שסכך הפסול איננו, אלא שאינו חשוב, ונטפל אל סכך הכשר, וזה מספיק להתיר הלכות סוכה; אבל מדיני ביטול ברוב, ודאי לא שייך על דבר שהוא ניכר, ל"ש מצוה ל"ש איסור. ומוכיח כדבריו מגמ' וראשונים וסברא.

(לו) עכ"פ מיושב מה שהיה קשה למעלה, מה הרבותא של הרמ"א, ועכשיו י"ל שבא לאפוקי מדעה זו.

(לז) ע"פ יסוד זה של 'צריך להסירו', שלא שייך ביטול על דבר הניכר, כ' החכמ"א^מ דאם הוא יבש ביבש, ויכול להכירו ע"י חיפוש, אפ' באלף לא בטיל. כגון, חיטים עבור מצות, ויודע שיש גרגיר אחת מחומץ, לא שייך ביטול ברוב עליהו, כיון שאם היה מחפש, היה מוציאו. דהיינו, אפ' משאית שלמה של חטה, ויש גרגיר בודד שיודע שהוא מחומץ, כולם אסורים, מה"ת, כי יש איסור ניכר שם, ואינו בטל. ולא אמרי' הא דכרוך בטירחא מרובה אינו כאן, דזה אינו אלא כלפי הגברא, אבל החפצא, ניכר היטב, כשיסתכל במקום הנכון.

(לח) וכ' שם דלא רק באיסור תורה נימא הכי, אלא אף באיסור דרבנן, דהואיל והוא ניכר, לא נכנס לדיני ביטול כלל.

(לט) ממשיך הפר"ח^מ על קו זה, ואומר שאף אם ע"י חיפוש בעינים אינו ניכר, אך, ע"י משמוש ידיו יכירו, כגון עכבר שנפל לתבשיל, ונחתך, ולכן החתיכות אינם ניכרות, אך ע"י הרגשת ומשמוש ידיו יכירו, לא אמרי' עליה ביטול, כי אינו מעורב, ולכן לא נכנס לתורת ביטול.

(מ) וכדבריו המתוקים של החזו"א סי' י"ד אות ו', וז"ל אם העין מכירתו כשיפגשנו אע"ג שאין כח באדם לחפש אחריו חשיב כאיסור ניכר ואינו בטל, ואם אין העין מכירתו מחמת קטנותו, ועדיין הוא שלם, אינו בטל מדרבנן מדין בריה, עכ"ל.

(מא) כגון, פלפל שחור שיש בתוכו זבוב, אם ע"י חיפוש של שעות כשעובר א' א' ימצא אותו, אפ' אם הדבר כרוך בטירחא עצומה, מ"מ אינו מעורב, ולכן אינו נוגע לדיני תערובות, ואסור מה"ת. אבל, אם כשיעבור אחת אחת עדיין לא ימצא אותו, בין ע"י ראייה, בין ע"י משמוש, א"כ שייך לכללי תערובות, ונגיד עליו שכיון שהוא בריה, אינו בטל מדרבנן; אבל מה"ת שפיר קבטיל.

(מב) עפ"ז, מעשה שהיה ראה זבוב קטן פורח לתוך המרק, וכבר אכלו מקצת המרק, הורה הרב כיון שבריה אסור מדרבנן, וזה נשפך, וא"א לדעת אם יצא, אמרי' ספק דרבנן לקולא, ומותר לאכול השאר.

^מו נ"א א'.
^מז ק"ד.

הלכות תערובת

- (מג) ועפ"י הנ"ל טעה, כי בריה שייכת רק היכא שמעורב, אבל במעשה שהיה אילו היו עוברים טיפה טיפה, היו מוצאים אותו, א"כ אינו בטל, מה"ת, ולכן אין מקום לסברות הנ"ל.
- (מד) עכשיו שביארנו את זה בטוב טעם ודעת, נוכל לגשת לשלב השני של הרמ"א, 'ולכן', חלב לקדירה שבטל בס', נקרא מכירו כיון שיכול לשפוך מים צוננים לתוכו, וטבעו להקפיא ולהעלות.
- (מה) כלומר, מלבד מה שנתבאר דצריך הרבה סבלנות, ושלא להיות עצלן, כדי למצוא האיסור שנאבד, צריך אפ' לעשות מעשה כדי לעשותו ניכר.
- (מו) והשאלה, דין זה האחרון, האם הוא דאורייתא או דרבנן. כלומר, האם ג"ז אינו בכלל תערובות, או"ד מה"ת אכן מעורב כי השתא מעורב היטב, אבל חז"ל חייבוהו לעשותו ניכר.
- (מז) הבדה"ש בשם פלתי ס"ל דזה דומה לדשיל"מ, ולכן אם ע"י ערוי מים צוננים יתקלקל המאכל קצת, אי"צ לעשות כן. והנה, אם דין זה יהיה מדאורייתא, לא היה מקום לסברות כאלו, אלא ע"כ למד דזה דין דרבנן. וא"כ, ה'ולכן' של הרמ"א הוא תוספת דין שני מדרבנן בנויה על דין הראשון דאורייתא.
- (מח) מאידך, הערוה"ש סקנ"ז^{מח} והיד יהודה הק' על הפלתי, מה הקשר בין דשיל"מ לסוגיין, הא דשיל"מ הוא דרבנן, והקילו במקום קלוקל מעט, משא"כ כאן האיסור הוא משום דניכר, ואינו מעורב, וכי יעלה על הדעת להתיר איסור גמור בעין משום שאם מוציאו יתקלקל המאכל?!?
- (מט) הרי, הם למדו ד'ולכן' של הרמ"א הוא עוד ציור של דין הראשון, ושדין זה הוא מה"ת, ואי"ז נחשב תערובות בכלל, אע"פ שצריך לעשות מעשה כדי לעשותו ניכר.
- (נ) והענין טעון הסבר, הלא עכשיו, כמות שהוא, אינו יכול להכיר את האיסור, א"כ שפיר הוי מעורב, ומהא דצריך לעשות פעולה לעשותו ניכר אומרת שעכשיו הוא כן מעורב, וא"כ איך אינו בטל מה"ת.
- (נא) והנראה לבאר ע"פ היסוד שהזכרנו בעבר, דהכלל שהולכין בתר רוב, ושנותנים דין אחד אע"פ שכמה דברים מעורב בו, ע"פ משל מהל' ברכות בכלל עיקר וטפל, שמאכל א' שיש בו כמה מרכיבים, חז"ל ידעו ברוב חכמתם שמאכל א' צריך שיהיה לו ברכה אחת, והדרך לברר איזה ברכה יהיה ע"פ רוב/עיקר/ה' מיני דגן וכו'. וה"ה בנוגע לאיסור והיתר, כשיש ג' חתיכות, וכל א' ניכר מהו, אין כאן תערובות, לפיכך לא נזקקו להורות הוראה א' לכולם. משא"כ ג' חתיכות שאינם ניכרים מהם, יש כאן התנגדות של איסור והיתר, וא"א להגיד זה אסור וזה מותר, ולכן נותנים הוראה אחת לכולם, והוראה זו נבסס ע"פ רוב.
- (נב) דהיינו, ההתנגדות, והעדר היכולת להפריד ביניהם, מכריח הוראה אחת לכולם, ולכן נחליט ע"פ רוב.
- (נג) ולכן, כשהאיסור ניכר לפנינו, אין כאן תערובות. זהו שורה ראשונה של הרמ"א. ושורה השניה, אכן מעורב, אבל כיון דיש עצה להפריד זה מזה, שוב אין כאן הכרח להחליט זה על זה משום שיכול להסיר ההתנגדות, ואז כל א' יקבל דינו האמיתי.

^{מח} בדעת הערוה"ש עצמו, יש כמה וכמה סתירות, ע"ע סי' ק' סק"ז, סי' ק"ט סק"ז, פ"ד ק"ד, ועוד. ואולי יש מקום לחלק בין היכא שרק מחוסר חיפוש, ובין היכא שצריך לעשות עצות למצוא אותו.

הלכות תערוכת

- (נד) כך נראה לבאר הערוה"ש, והעומדים בשיטתו, בס"ד.
- (נה) איברא, גם הערוה"ש 'מוגבל'. כלומר, היכא שיכול להפריד האיסור מההיתר, אלא שבבכך יתקלקל כל התבשיל לגמרי, אי"ז מקרי אפשר להכירו, דזה דומה לאסור הכל, ואז אי"צ להחליט דינו. דהיינו, בעינן אפשר להכירו, וגם לאכול את התבשיל, דאל"ה לא הרווחת במה שניכר עכשיו. כך נוטה הבדה"ש בביאורים.
- (נו) הנפק"מ בכל זה הוא בזמננו שיכולים במעבדה ע"י כימיקלים שונים להפריד כל רכיבי האוכל זה מזה; האם שייך ההיתר של ביטול, כי יכולים להכיר ע"י תהליכים אלו. וכ"ת, הלא לנו, המוני עם, אין לנו אפשרות זו, אך מה נגיד במי שעובד בתחום הזה, וקרוביו ושכיניו ומשפחתו, האם אצלם יש מושג של ביטול בכלל. ואולי, התורה אינה מחייבת רק ע"פ מה שדרך וסתם בנ"א יכולים לעשות, ולא יותר מזה. כצ"ל.
- (נז) אלא, ששבה"ל^{מט} דן בשאלה דומה להנ"ל בענין שעטנז, ולא כ' כמש"כ. עיי"ש.
- (נח) עוד נפק"מ גדולה, ירקות שמוחזקים בתולעים, שהגרפ"א פאלק זצ"ל כ' דאע"פ שקשה מאוד למצוא אותם, ואם ישטוף את הירק להסיר התולעים, יתקלקל המאכל, וא"כ היה מקום לדון ולהתיר ע"פ הכרתי. וכ' דאי"ז דמיון אמת, דהרי הפלתי איירי היכא שמעורב, ואילו בירקות אינו מעורב, אלא מסתתר ומתחבא בחורים וסדקים, ואי"ז תערוכות. ותו, הרמ"א והכרתי איירי בלשפוך צוננים כדי לעשות החלב המעורב לניכר וקפוא. ואי"ז מה שקורה כאן. אינו עושה התולעת מ'אינו ניכר' ל'ניכר', אלא מחפש אותו ומוציאו כמות שהיא.
- (נט) במילים אחרות, תולעים בירקות אינו שייך ל'ולכן' של הרמ"א, אלא לשורה הראשונה, שאיסור ניכר צריך לחפש אחריו, אפ' אם הדבר כרוך בטירחא מרובה, ואפ' אם זה יקלקל האוכל.
- (ס) והחולק ע"ז, ומי שס"ל שזה חידוש, לא הבין רמ"א זה כלל, דכל מה שכתבנו פשוט וברור.
- (סא) עוד ציור של סוגיין הוא החת"ס בסי' רע"ז לגבי ס"ת שיש בו פסול שנתערב עם האחרות, ואינו יודע איזה, האם מותר לקרות בכולם. וכ' חת"ס דאי"ז מעורב, אלא ניכר, דאם היה עובר בכל ס"ת, ובכל אות, היה מכיר האות שנפסל, וא"כ לא שייך ביטול ברוב^{יא}.
- (סב) ואעפ"כ מתיר לקרותם, משום ספ"ס, דעל כל ס"ת אולי אי"ז הפסול, ואפ' אם כן, אולי הפסול בחומש אחר.
- (סג) כלומר, ביטול ברוב לא שייך על דבר שהוא ניכר, אבל עדיין על כל א' הוא ספק, ועדיין יכולים לומר ספ"ס. דכל הנ"ל היה לענין הקרא של אחרי רבים להטות, אבל המקור להתיר משום ספיקות אינו משום הכי, אלא משום עד כמה צריך לחשוש.
- (סד) וע' במגילת ספר שדן לגבי עיתונים שיש בתוכם דברי תורה, ודן אם יש חיוב לעבור על כל הערימה של עיתונים כדי למצוא ה'שמות'. ועיי"ש שכ' דאינו דומה לדיונו של החת"ס, והוא באמת נקרא תערוכות, ולכן מסיק להקל. והאמת יורה דרכו, דהיא היא הציור של החת"ס, ואין כאן שום צד היתר של החת"ס, כי אין ספק דכשזורק את כולם לפח בבת אחת דיש בו 'שמות', וא"כ זה ודאי אינו תערוכות, ולא שייך כאן ביטול כלל.

^{מט} ז' קע"ד.

^י וגם לערוה"ש, אם יתקלקל לגמרי.

^{יא} מלבד השאלה של ביטול, האם יכול להוסיף דינים או רק להסיר איסורים.

הלכות תערובת

(סה) החכמ"א^{נב} מקיל כהפלתי במקום הפס"מ. ולא מצינו באחרונים שהקילו יותר מזה. וא"כ צ"ע על ארגוני כשרות שמבססים עצמם לכתחילה על הפלתי.

(סו) **מעשה שהיה**, מרק עוף שהיה דליל מדי, ולכן הוסיפו מרגרינה עבור המרקם. ואח"כ נתברר להם שבטעות השתמשו בחמאה רגילה. והורה הרב, דבטל בס', ושרי.

(סז) ואשתמיטתיה האי סעי'. דע"פ המבואר כאן, עליהם להכניס המרק למקרר, ובזה יקפיא ויתעבה החמאה, ויוכל להסירו. ובשלמא אם היה יתקלקל קצת והפס"מ, היה מקום לומר הפלתי. ואם יתקלקל הרבה, היה מקום לדון להקל, ע"פ מש"כ למעלה בשם הברדה"ש, דלכו"ע אם יתקלקל לגמרי אין צורך לעשות כן; והשאלה כשהוא מתקלקל הרבה אם זה כמקולקל לגמרי.

(סח) וע"ע פמ"ג ובדה"ש שדנו אם היכא שיקפאו עדיין יהיה מעורב עם ההיתר, האם נגיד ע"ז ביטול ברוב, או"ד דגם בזה צריך להסירו.

(סט) **מעשה שהיה**, קוגל, ושימשו בשמן של איסור. לכאן לא שייך לומר עליו ביטול, כי הוא ניכר ועומד לפנינו בכל חתיכה.

(ע) וע"ע מש"נ בסי' ק' בענין בריה, שביארנו עוד בענין זה.

(עא) **חנ"נ בכלים**, [עמש"כ בסי' צ"ב באריכות] לענין שאר איסורים, ע' ט"ז סק"ח בסו"ד, ש"ך סקכ"א והנו"כ שם, וחכמ"א מ"ד י"ח שמחמיר בחרס, ובשאר דברים מיקל רק בהפס"מ.

--- סעי' ו' וז' – חצי זית, וביצה ---

סעיף ו': כחצי זית של איסור שנתערב בהיתר, צריך ששים חצאי זיתי היתר לבטלו.

סעיף ז': ביצה שיש בה אפרוח או טפת דם שנתבשלה עם אחרות, צריך ששים ואחת לבטל פליטתה.

דינים היוצאים

(א) סעי' ו' הוא שכזית לאו דווקא, ואפ' חצי שיעור אסור מה"ת [ש"ך], אפ' באיסור דרבנן [ט"ז]. וע' פמ"ג אי יש מח' כאן לדינא.

(ב) סעי' ז' איירי בביצים, ושאין כל א' שוה לגודל חבירו, וגם מדיני בריה. וביצים הנמצאים אצלנו אינם אסורים מדינא, אלא משום מראית העין.

--- סעי' ח' – מילתא דעבידי לטעמא ---

כחל מתבטל בתשעה וחמשים. הגה: כל האיסורים הנוהגין בזמן הזה כולם מתבטלים בששים, מלבד חמץ בפסח ויין נסך, כאשר נתבאר בהלכותיהם (טור), ובלבד שהאיסור אינו נותן טעם בקדירה, אבל אם נותן טעם באותה קדירה, והוא אסור מצד עצמו, אפילו באלף לא בטיל כל זמן שמרגישין טעמו. ולכן מלח ותבלין מדברים לא דעבידי לטעמא, אם אסורים מחמת עצמן אינם בטילים בששים (בארוך כלל כ"ה וע"ל סוף סימן ק"ה).

^{נב} נ"א ב'.

מילתא דעבידי לטעמא אפ' באלף לא בטיל

- (א) היוצא מדברי הש"ך, ומסק' הט"ז [ע' פמ"ג] דסתם דברים בטלים בס', אבל יש מאכלים מיוחדים עשויים לטעמא שטעמם חזק יותר, ואז אינם בטלים, כ"ז שנרגש טעמו.
- (ב) רעק"א מביא דעת הר"ן דס"ל דאם נרגש אחר ס', אינו בטל מה"ת. וק', הא דעת הר"ן שטעב"ע אינו אלא מדרבנן, א"כ איך ס"ל שזה דאורייתא. וי"ל, דהר"ן מודה שטעמו וממשו דאורייתא, וע"ז קאמר דהיכא שאינו עבידי לטעמא אפ' באלף לא בטיל. ורעק"א ס"ל כמותו, אפ' לענין טעב"ע, שלדידן הוא מה"ת.
- (ג) מאידך, דעת הראשונים מובאים בהש"ך ס"ל דטעם זה אחר ס' אינו אלא מדרבנן, דקיי"ל כל טעם אחר ששים אינו אלא טעם קלוש בעלמא. המחצה"ש כ' דכל אחרונים חולקים על הש"ך. אך באמת כולם מסכימים לדברי הש"ך, ואלו הם: פר"ח, פמ"ג, חכמ"א^ג, חו"ד^{יד}, באר היטב.
- (ד) וביאר החו"ד, דטעם גמור אינו בטל, וכל מאכל אחר ס' אינו טעם גמור. משא"כ תבלינים ושאר דברים העשויים לטעם, אינו מרגיש עצם הטעם, אלא יש כאן 'פרסום הפעולה', וזה מרגיש יותר מס', ומה"ת זה בטל, ואינו אסור אלא מדרבנן.
- (ה) כלומר, אוכל רגיל, כמו בשר נבילה, טעמו ניכר עד ס', ויותר מזה לא. משא"כ תבלינים, כמו מלח של ע"ז^ה, אינו מרגיש טעם של האוכל עצמו, אלא יש פרסום פעולת המלח תוך הבשר הכשרה. א"כ אינו טועם עצם האיסור עצמו, אלא מה שהשביח. וע"ע בדה"ש סקפ"ד דעוסק בזה.
- (ו) [בעיקר הבנת הגדר של פרסום הפעולה, ע' יד יהודה ובדה"ש, כי יל"ע הלא כל רכיב יש בה תכלית וסיבה מדוע מכניסים אותו, א"כ על כל רכיב נגיד כן.]
- (ז) הכרתי כ"ב כ' דברים שהם תבלינים גמורים ומפורסמים, כמו מלח ופלפל, אינם בטלים בס', משא"כ תבלינים כמו בצל ושום ולימון, מתבטלין בס'. וזה היפוך החו"ד, שס"ל מלח הוא הכי קל לבטל, משא"כ לימון, ואילו הכרתי הוא היפוך זאת. [עיי"ש דהכרתי בא ליישב הגמ' לגבי בשר וקפלוט ובצל.]
- (ח) הש"ך סקב"ט כ' דאם חושש שיש בה טעם אחר ס', דהדרך לבחון את זה הוא ע"י טעימת קפילא. וכ"פ חכמ"א^י. המחצה"ש כ' דזה הש"ך לשיטתו דס"ל דזה דרבנן, וא"כ על איסור דרבנן סמכין על קפילא. ומחצה"ש עצמו דס"ל שהוא דאורייתא, וכנ"ל, אינו סומך על קפילא.
- (ט) דהיינו, המחצה"ש, וכן הוא באמת ברעק"א, הבינו שהש"ך מיקל כיון שהוא דרבנן, וכן כל שאר ספק, אם הוא דרבנן, הש"ך יסמוך על קפילא.
- (י) אמנם, מבואר בפמ"ג דהטעם דהש"ך אינו סומך על קפילא אינו משום איסור דאורייתא, אלא דחושש לשיטת רש"י דעד ס' לא מהני קפילא, רק אחר ס'. והנה כאן אצלנו, רש"י יודה לסמוך על קפילא, כי כבר נתבטל בס', ולכן מיקל הש"ך.

^ג נ"ג כ"ג.

^{יד} ביאורים ז'.

^ה הניחא מלח, לימון מאי איכא למימר.

^י נ"ט כ"ג.

הלכות תערובת

- (יא) אבל קשה על מהלך זה, איך הש"ך סומך על טעימת ישראל, הא לרש"י זה לא מהני. ואולי י"ל דהש"ך החמיר כרש"י רק כשיש שאלה על הנאמנות, דהיינו גוי, ואילו בישראל לא חשש כ"כ. וזה חילוק שאינו מחלק כ"כ בלומדות.
- (יב) בדה"ש סק"צ מחלק בין תבלין לתבלין אם מהני קפילא, ע"פ החו"ד והכרתי הנ"ל.
- (יג) היד יהודה ס"ל דהא דאין סומכין על קפילא בשאר מקומות הוא משום דיש היתר של ס', משא"כ כאן אין היתר של ס', א"כ חזר הדין לסמוך אקפילא.
- (יד) [ע"פ מש"כ בריש הסימן בשם יד יהודה דבזמננו אין אנו בקיאים, גם כאן לא יהני.]
- (טו) ט"ז סקי"א, ע' פמ"ג, ויל"ע, כי לכאו' זה נגד תוס' ע"ז ס"ה: לגבי שעטנו ובב"ח. ע"ע בזה.

--- סעי' ט' – איסורים מבטלין זה את זה ---

קדירה שיש בה נ"ט זיתים היתר, ונפלו בה שני זיתים, אחד של דם ואחד של חלב, כל אחד מצטרף עם הנ"ט של היתר לבטל חבירו. וכן כ"ט זיתים של היתר שנפל בהם כזית חלב, ובקדירה אחרת היו שלשים של היתר ונפל לתוכו כזית של דם, ונתערבו בשוגג, מותר. (וכ"ש בב' זיתים, אחד של גבינה ואחד של בשר, דכל אחד מבטל חבירו) (בארוך כלל כ"ד).

איסורים מבטלין זה את זה

- (א) ע' דגו"מ, דאע"פ שאנן לא קיי"ל דאיסורין מבטלין זה את זה, מ"מ כאן אינו אלא לשון מושאל, והוא ענין של טעם, וכו"ע מודי ביה.
- (ב) כ' רעק"א על ש"ך סק"ג, שני מאכלים שונים, עם טעמים משונים, אין להם הקולא של סעי' זו, אם שם האיסור שלהם הוא שם אחת. וכ"מ בפ"ת.
- (ג) ולכאו' זה צע"ג, מה בכך שהוא שם אחת, סוף סוף שני טעמים שונים מבטלין זה את זה.
- (ד) וכן, המ"ב בשעה"צ סי' תנ"ב סקי"ד איירי בביטול חמץ לפני פסח, וכ' דטעם של בשר חמץ עם טעם של דגים חמץ, הוא שני טעמים שונים שמבטלין זו את זו, ע"פ סוגיין, כ"כ בשם מג"א. ומביא אחרונים שמפקפקים בזה, ומציין למחצה"ש. והפקפוק הוא משום רעק"א זה. וק', מה ההבנה להחמיר בזה.
- (ה) וצ"ל, דהמחמירים ס"ל כעין תקנה דרבנן, דאם אתי להתיר משם א', יתכן שיבואו להתיר טעם א' ג"כ.
- (ו) ולדינא, היות וזה מ"ב, מג"א ומחצה"ש שהקילו בזה, ורעק"א, פ"ת, פמ"ג וחו"ד, שהחמירו בזה, במילתא שהוא תקנה דרבנן, שומעין להקל. במציאות אינו נוגע כ"כ.
- (ז) אגב, בכולא סוגיא, אינו מוגבל לב' כזיתים, אלא ל"א כזיתי היתר, וכ"ט זיתי איסור, כל כזית משם אחר, וטעם אחר, מבטלין זה את זה, ומותר, כיון שרוב היתר.
- (ח) הרמ"א בסוף הסימן, הביא דנ"ט זיתי היתר, וכזית בשר וכזית חלב, מבטלין זה את זה. ואי"ז דומה למש"כ הש"ך סקי"ז, דשם איירי שנתחנ"נ לפני שנפל, משא"כ הכא, ודו"ק.
- (ט) אגב, מצד אפשר לסוחטו, דכו"ע מודי דאסור, ע"כ איירי כאן בלח, דבלא"ה צריך להסירו, מצד אפשר לסוחטו, ומצד איסור ניכר, וכמו שנתבאר בס"ד. וע"ע ישועות יעקב.
- (י) וע"ע תשו' רקע"א חמישאה ח', שהבאנו בענין אין מבטלין איסורים לכתחילה, ליישב הרמ"א כאן מקושיית הש"ך והט"ז.

סימן צ"ט – דין העצמות, ושלא לבטל איסור לכתחילה

--- סעי' א' – עצמות ---

חתיכת נבלה שיש בה בשר ועצמות שנפלה לקדירת היתר, עצמות האיסור מצטרפים עם ההיתר לבטל האיסור, ואצ"ל שעצמות ההיתר מצטרפין עם ההיתר, אבל המוח שבעצמות איסור מצטרף עם האיסור. וגוף הקדירה אינה מצטרפת, לא עם האיסור ולא עם ההיתר. הגה: ויש מחמירים שלא לצרף עצמות האיסור עם ההיתר לבטל (הגהה אחת בש"ד בשם א"ז) ובמקום הפסד יש לסמוך אמקילין ומתירין, כי כן עיקר.

האם עצמות איסור או היתר

- (א) הרמב"ם הל' מאכ"א ד' י"ח, עצמות גידים וקרניים, אין אלו ראויים לאכילה, ופטור אבל אסור. וכ"ה בשו"ע סי' פ"ז סעי' ז'.
- (ב) והמקור דפטורים הם, מביא משנת ר' אהרן^י תורת כהנים פ' שמיני 'מבשרם לא תאכלו' ולא מן העצמות וכו'. האו"ש ס"ל דאע"פ שפטורין ממלקות, מ"מ אסורים מה"ת מדין היוצא מן הטמא טמא. ר' משה מסופק אם האיסור הוא מדרבנן או מדאורייתא.
- (ג) והנה, בסוגיין מבואר דמעיקר דדינא עצמות של איסור מצטרפין עם ההיתר. וק' הא ברמב"ם, ומובא בשו"ע פ"ז, מפורש שאסור מיהא הוי.
- (ד) והיה מקום ליישב ע"פ ביאור הפמ"ג, שכ' דאה"נ איסורא הם, מ"מ טעם האיסור אינו יוצא מהם, ורק בולע משאר האיסור, ולכן נכלל בחשבון להתיר, אבל אינו אוסר.
- (ה) והק' עליונ^ה, א"כ בקדירה נמי נימא הכי, שבולע ואינו אוסר, ומ"ש קדירה מעצמות שאינו בכלל החשבון. ותי', קדירה חדשה, וקדירה אב"י, בעצם אה"נ, אבל גזרו ואסרו אטו קדירה ב"י ששבע מלבלוע. החו"ד מחלק בין עצם השקוע מכל צדדיו, לכלי שאינו אלא מצד א'.
- (ו) ולפי הנ"ל, מיושב הקושיא הנ"ל, דאה"נ כהרמב"ם דהם איסור, מ"מ מהני לבטל האיסור, ואינם אוסרים. אלא שקשה, הניחא יבשות, אבל עצמות רכות, שהשו"ע עדיין מתיר [ע' ש"ך ופ"ת], הא להרמב"ם הלחלוחית שבהם יאסר.
- (ז) והיה מקום ליישב ע"פ החו"ד דמק' על פשרת הרמ"א שאינם אוסרים, אבל אינם מצטרפין לבטל האיסור, אבל עצמות של היתר כן מצטרפין, וביאר החו"ד^י דיש בעצמות של איסור טעם קלוש, וטעם כזו אינו אוסר, אבל הא מיהת שאינו מועיל לבטל האיסור.
- (ח) לאור הנ"ל, יש ליישב הרמב"ם ע"פ פמ"ג וחו"ד יחד, דיש בהם טעם קלוש, שאינו אוסר, אבל אינו מהני להתיר, מלבד היבשות. נמצא, השו"ע כאן אינו סתירה למש"כ בסי' פ"ז.
- (ט) איברא, טען ר' אהרן שמהלך הזה טוב ויפה עד שנגיע לדברי הט"ז בסק"א שכ' דעצמות 'אינם בכלל האיסור'; ואי כהנ"ל הל"ל ודאי הם איסור, וכדברי הרמב"ם ושו"ע, אלא

^{יז} ט"ז וי"ז.

^{יח} ע' פלתי, חו"ד, וגליין מהרש"א, לשקלא וטריא זו.
^{יט} פמ"ג ש"ד ב' בסו"ד מביא טעם אחר.

הלכות תערובת

שאינם אוסרים, ואף מועיל לבטל האיסור. ומדכתב 'אינם בכלל האיסור', אלמא^ס דלא כמש"כ, וא"כ עלינו לפרש פירוש אחרת.

(י) ולכן, חידש ר' אהרן, שהמיעוט הנ"ל היינו לומר שאינו גוף האיסור בעצם, אלא יש איסור כש'אחשביה'. כלומר, הרמב"ם שאסר, היינו במי שאוכל העצמות והגידין, וזה אסור משום דאחשביה, והדרשה שממעט היינו משום שאינו ראוי לאכילה, אבל כשאכלו באמת, אין שום מיעוט. משא"כ בסוגיין אינו אוכלם אלא הם מחוברין להבשר, א"כ אין עליהו אחשביה, וע"ז יש הדרשה, וע"ז קאמר הט"ז 'דאינם בכלל האיסור', ולכן אינם אוסרים, ומהני לבטל האיסור. דכ"ז שלא אחשביה, היתר הוא.

(יא) ועפי"ז, גלטיין מעצמות של בהמות טמאות, אם יש עליה אחשביה, דינו כמש"כ הרמב"ם [מלבד סברות של פנים חדשות שכתבנו בסי' פ"ז בס"ד, עיי"ש].^{סא}

(יב) מאידך, בהקדמה לספר ציץ אליעזר מביא דברי האחיעזר בענין גלטיין, וס"ל דמה שאסר הרמב"ם היינו רק בעצמות רכות, אבל בקשות מותרים, והואיל וגלטיין עשוי מעצמות קשות, אין איסור בכלל. אך כ' דהואיל ואנשים חושבים שזה אסור, אם ישמעו שהרבנים מתירין יבואו לזלזל ויאמרו דכל איסור שהרבנים רוצים להתיר, מתירים, וא"כ יש לאסור גלטיין. וכ"מ בחזון יחזקאל.

(יג) ובאמת, ר' אלישיב בקובץ תשובות ע"א ג"כ אסר גלטיין, ולדידי משמע לי שאינו מדינא, אלא מטעם דומה להא דאחיעזר.

(יד) ולדברי האו"ש הנ"ל שהיוצא מהטמא טמא, ודאי גלטיין אסור.

(טו) [שאלה זו אינו מוגבל לגלטיין, אלא גם לבשר מלאכותי שמקורה מעצם בהמה טמאה.]

(טז) נמצא, ר' משה ב' כ"ז ול"ב, ר' אהרן, או"ש, חזו"א, כולם אסרו גלטיין מדינא. אך נראה שמעיקר הדין יש מקום להקל, ע"פ אחיעזר, וע"פ מש"נ לקמיה, ובפרט שהוא שאלה על איסור דרבנן, ע' לקמיה בענין רכות וקשות.

(יז) אך, היכא שאין על הגלטיין 'אחשביה' גם ר' אהרן יקל. כגון, כדורי ג'ל, שהג'ל עשויה מגלטיין, אינו אוכל אלא תרופה, ולכן אין בה אחשביה, א"כ ר' אהרן יקל. וגם טענת האחיעזר לכאו' לא שייך בהא, כ"ש כשהוא מעניני רפואה [לישב טענת החזון יחזקאל].

(יח) ועוד, בסי' פ"ז הבאנו עוד צד להקל כיון שהוא יבש ובטל ממלתייהו, והבאנו המ"ב בסי' רט"ז לגבי מוס"ק. ועוד, אג"מ^{סב} ס"ל דהיכא שבאמצע התהליך נעשית אינו ראוי לאכילה, בטל ממלתייהו, אפ' בלי טענת ייבוש. ועוד, ר' משה^{סג} ס"ל דאין באיסור דרבנן משום מעמיד.

(יט) ולכן, בצום כשיש ברירה בין כדור ג'ל, ובין כדור רגיל עם מים, אין בלבי שום ספק שיקח הכדור מג'ל ולא לשתות המים. וזה דלא כהוראת הרבה רבנים, שהם סוברים דכדורי ג'ל הם הסיבה שמשיח טרם הגיע בדורנו.

(כ) וכ"ז בכדורים של תרופות, אבל כדורים של ויטאמינים, חמור יותר, כי אולי יש בזה 'אחשביה'. ועמש"כ בזה בסי' ק"ג.

^ס א.ה. לדידי קשיא זו אינו פירכא, והיה מקום ליישב. והסכימו עמי חברי, אבל לא רבותי.

^{סא} ויל"ע אם שייך אחשביה לעשות לבשרי או לחלבי, כגון לעשות גלידה חלבי גם גלטיין כשרה מבהמה. מסתברא דלא.

^{סב} ב' כ"ג.

^{סג} ב' ל"א.

הלכות תערובת

- (כא) ובענין מסטיק שעשויה מגלטין שאיננה כשרה, לכאן' לא נורא, כי יש כל סברות הנ"ל, ואף יותר מזה, דאינו אכילה בכלל אלא ללעיסה בעלמא.
- (כב) לאלו שסוברים שעצמות מותרים לגמרי מה"ת, מדוע אסור בסי' פ"ז בבישול עם חלב. ויש ליישב.

סידור הדעות

- (כג) הפמ"ג ש"ד ב' מביא הדעות בסוגיין. הבבלי ס"ל דהעצמות אינן מצטרפין להיתר. הירושלמי ס"ל דמצטרפין להיתר מבטלין האיסור.
- (כד) הרמב"ן ס"ל דהעיקר בבבלי, ועצמות של איסור הם איסור, ושל היתר כהיתר. אך הרא"ש ס"ל דהעיקר כירושלמי, והכי נפסק בשו"ע ובפ"ת [מלבד עצמות מוח], והא דבבלי אינו דווקא, והקרא שמביא אינו אלא אסמכתא בעלמא. הר"ן מק' בתוקף על זה.
- (כה) הר"ן והרא"ה ס"ל דאין מח' בבלי ירושלמי, והא ברכות והא בקשות.
- (כו) שערי דורא הוא המקור להרמ"א, שהעיקר כירושלמי ושו"ע, אלא שיש חומרא, כמש"כ הרמ"א. והסברא בזה צ"ע.
- (כז) רבינו ירוחם בשם ר' אברהם בן איסמעל מסופק, ומחלק בין מב"מ ומבשא"מ. חת"ס בהגה' כאן כ' להחמיר כדעה זו.
- (כח) הרמ"א שהחמיר כשערי דורא, מיקל כשו"ע במקום הפסק. ופמ"ג מציין למק"א שמבואר דכוונתו להפסד גדול. ומביא תו"ח להקל בדרבנן, כגון מב"מ, כשיש רוב בלא"ה.
- (כט) הנו"כ החמירו בעצמות רכות. לדינא, החכמ"א מיקל בקשות במקום הפסד, וברכות - מב"מ בהפסד קצת, מבשא"מ, בהפס"מ.

--- סעי' ב' ג' וד' – נתמעט הבשר, חני"נ, ולשער באומד יפה ---

סעי' ב': כמה דברים אמורים שעצמות האיסור מצטרפין עם ההיתר, כשנפלה חתיכת הנבלה לקדרת היתר כשהיתה חיה, אבל אם נתבשלה תחלה ואח"כ נפלה לקדירת היתר, עצמות שבה מצטרפים עם האיסור, לפי שבלעו מבשר הנבלה כשנתבשלה לבדה.

סעי' ג': בשאר איסורים, חוץ מבשר בחלב, חתיכה הבלועה מאיסור מצטרפת לבטל האיסור. הגה: ואין נוהגין כן, כי קיימא לן בכל איסורים חתיכה נעשית נבלה, כדלעיל סימן צ"ב.

סעי' ד': משערים ברוטב ובקיפה (פירוש הדק הדק של בשר ותבלין המתאסף בשולי קדרה) ובחתיכות. ומשערין ההיתר והאיסור כמו שבא לפנינו, אף על גב שהיה בהיתר יותר מתחלה ונתמעט בבישולו ונבלע בקדרה. והני מילי במין בשאינו מינו, אבל אם הוא מין במינו משערין גם במה שבלעה הקדרה ועומד בדופני הקדרה. ומשערים זה באומד יפה, ורואין אותו כאילו הוא בעין, אבל מה שכלה ואבד מחמת האור אינו מצטרף, שזה כלה לגמרי.

כמו שבא לפנינו

- (א) ע' ש"ך וט"ז שהביאו מהרש"ל לעולם לשער כמו שבא לפנינו. וכ"פ חכמ"א נ"ב ג'.
- (ב) וכשלא נודע, כ' ט"ז סק"ה אחזוקי איסורא לא מחזקינן, ולכן נשער כמות שהיא לפנינו. חכמ"א חולק, וביאר היד יהודה דהט"ז צע"ג, הא אנו יודעין שטבעו של בשר הוא למעט

הלכות תערוכות

בבישולו, משא"כ עצמות, א"כ איך אומר שלא נחזיק בריעותא כשידוע שהטבע הדברים הוא היפוך זאת. ע' במתק לשונו של היד יהודה.

(ג) סעי' ב' וג', אינם סתירה זה לזה, אלא שסעי' ב' אומרת שיש איסור בלועה בעצמות, וסעי' ג' אומרת דכשיש איסור בלועה בהיתר, ואין חנ"נ, סגי בנ"ט, כיון שיש חלק א' בחתיכה הבלועה שעדיין היתר הוא, וע"י כך יש ס'.

(ד) ובזה יובן דברי פר"ח, יד אברהם, יד יהודה, בדה"ש, על סעי' ב' דמצטרף לאיסור וגם לההיתר, שאלולי דברים הנ"ל היה מדרש פליאה.

--- סעי' ה' – אין מבטלין איסור לכתחילה [אמא"ל] ---

אין מבטלין איסור לכתחילה. ואפילו נפל לתוך היתר שאין בו שיעור לבטלו, אין מוסיפין עליו היתר כדי לבטלו. עבר וביטלו, או שריבה עליו, אם בשוגג, מותר. ואם במזיד, אסור למבטל עצמו, אם הוא שלו, וכן למי שנתבטל בשבילו. (ואסורים למכרו גם כן לישראל אחר, שלא יהנו ממה שבטלו) (ארוך כלל כ"ד). ולשאר כל אדם, מותר. הגה: ודוקא שנתערב יבש ביבש, או אפילו לח בלח למאן דאמר שאין אומרים בו חתיכה נעשית נבלה, כדלעיל סי' צ"ב. אבל חתיכה שבלעה איסור, לא מהני שנתוסף אחר כך ההיתר, דהא אמרינן ביה חתיכה נעשית נבלה. (רשב"א סי' תצ"ה ועי' ס"ק י"ד). ויש אומרים דאפילו במקום דלא אמרינן חתיכה נעשית נבלה לא מהני ההיתר לבטל, אלא אם נתוסף קודם שנודע התערוכות, אבל אם נודע התערוכות קודם, לא מהני מה שנתוסף אחר כך. ולפי זה היה צריך החכם המורה לבטל איסור לחקור אם נתוסף ההיתר לאחר שנודע (ארוך כ' ל"ז). ולא נהגו כן.

מקור הענין, והאם הוא דאורייתא או דרבנן, ובמב"מ

(א) המקור שאין מבטלין איסור לכתחילה [אמא"ל] הוא משנה תרומות ה' ט', ושם מבואר דשוגג מותר, מזיד אסור. ולא מפורש שם להדיא שיש איסור בהפעולה עצמה, רק האיסור לאכול אח"כ. אך ברמב"ם^ט כ' מפורש שיש איסור בדבר, וכ"פ בב"י, עד כדי שמק' על הטור מדוע לא התחיל עם הרמב"ם שיש איסור בהפעולה. [והיה מקום לומר דרק נקט לשון הגמ'].

(ב) עכשיו שנתברר שיש איסור בפעולת הביטול, יל"ע, האם איסור זו דאורייתא או דרבנן. ויש כמה נפק"מ בדבר, כגון האם נגזור שוגג אטו מזיד, ואולי אף יהיה נפק"מ בספק איסור.

(ג) אך הערוה"ש כ"ח כ' דאין נפק"מ לענין ספק, כי אפ' על הצד שהוא דרבנן, לא נתיר לעשות כן בקום ועשה, כי ספק דרבנן לקולא אינו מתיר אלא בשב ואל תעשה, אבל לא לפעול על סמך זו.

(ד) ועוד, נפק"מ, האם יש מקום לסברות של 'אין כוונתו לבטל', שנרחיב בה בס"ד לקמיה.

(ה) הראב"ד מובא בש"ך סק"ז, וכ"ה ברש"י, מבואר דאיסור זו הוא מה"ת. אך הש"ך מביא שאר ראשונים דס"ל שאינו אלא מדרבנן. וכ' שבה"ל דכ"ה דעת רוב ראשונים, והכי קי"ל. ולפי דברי רעק"א על הש"ך מבואר דלמד שו"ע לומר שהוא דרבנן.

(ו) וכן מבואר ממ"ב סי' תרכ"ו שהוא רק מדרבנן, שעוסק שם מה ההיתר לבטל סכך פסול בתוך כשר, ותי' בשעה"צ סק"ה דהוא רק דרבנן, ובמקום מצוה לא גזרו.

^ט מאכ"א ט"ו כ"ה.

הלכות תערובת

- (ז) הבדה"ש סקכ"ז דין לאלו שסוברים מה"ת, ואנן שסוברים מדרבנן, מה המקור לאיסור זה. ומהסברות הנזכרות שם כ' דהוא גנאי ובזיון, וכעין נבל ברשות התורה. והחת"ס כ' דסברא זו אין בכוחה רק לאסור מדרבנן, אבל לא מדאורייתא. והיה מקום לדון בזה.
- (ח) עוד טעם שם, שחוששין שמא לא יבטל כראוי וכתיקונה. היד יהודה סקי"ד ס"ל כטעם זה, ובאמת כ"ה דעת שו"ע בסעי' האחרון בסי' שלנו, דמתיר בכלי שתשמישו בשפּע. וכמובן, טעם זה לא יאסר אלא מדרבנן.
- (ט) ועוד טעם מבואר בט"ז סי' תרכ"ו, דחוששין [מדרבנן] שמא ישכח ויאכל בלי לבטלו תחילה.
- (י) וטעם אחר הוא מהנוד"ב, ומקדים בקושיא, מדוע בנבילה כתיב לכלב תשליכון אותו, הא אם מה"ת מבטלין איסור לכתחילה, ה"ל להתורה לצוות לבטלו באחרות, ולא לשלוח לכלב.
- (יא) אלא כ' הנוד"ב, דע"כ מה"ת אינו יכול לבטל לכתחילה. וכ', דהנ"מ מב"מ, שאינו ענין של טעם אלא של ביטול ברוב, והתורה אינו מתיר לבטל דבר שאם אליהו הנביא יגיע ויגלה לך מה טיבו של כל חתיכה וחתיכה, כי זה מגלה שאינו באמת 'איננו' אלא חסרון ידיעה בעלמא. וכ"ז לענין ביטול ברוב של מין במינו, אבל ביטול בס' למבשא"מ, בזה אפ' אם יבא אליהו, עדיין לא יעשה הטעם כעיקר, כי אין הטעם נרגש, וא"כ בזה אין איסור מה"ת לבטל לכתחילה, רק מדרבנן.
- (יב) כלומר, הא שאמרנו למעלה דלדין אמא"ל אינו אלא מדרבנן, היינו מבשא"מ, אבל מב"מ, לבטלו ברוב, אסור מה"ת. ולא רק הנוד"ב כ"כ, אלא גם שאר אחרונים נתנבאו בנבואה אחת; חת"ס יו"ד שי"ט חו"מ כ"ב, כת"ס יו"ד ס"ב, והעורה"ש כאן דכ' דדברי טעם הם.
- (יג) ומהרש"ג ב' קפ"ט כ' כדברים אלו, וכ' דזהו הבנת הראב"ד שס"ל אמא"ל הוא דאורייתא, וזהו מקורו, רק ס"ל שאין לחלק בין מב"מ לשאר תערובות, ובין יבש ולח וכו'. כלומר, כל ההבדל בין הראב"ד לשאר ראשונים הוא רק האם לחלק בין יבש ללח, ובמ"ב ומבשא"מ.
- (יד) אך, אין יסוד זה מוסכם לכל, כי הבדה"ש מדייק מפמ"ג סק"ז דלא לו שסוברים דאמא"ל הוא מדרבנן, ה"ה לבטל מב"מ ברוב אינו אלא מדרבנן. וכן מ"ב הנ"ל שהבאנו לענין סכך, מבואר דאף מב"מ ברוב אינו אלא מדרבנן. וכן ביד אברהם, וכס בשואל ומשיב ב' ס"ד.
- (טו) רעק"א במשך הסימן כ' דלכו"ע לבטל חלב בבשר או להיפך לכתחילה אינו דאורייתא, כי כל א' באפי נשפיה אינו איסור, אלא היתר. ואדרבה, מוטל עלינו לבאר מדוע בכלל אסור מדרבנן. ואולי משום טעמא של היד יהודה שהבאנו למעלה.

אמא"ל לגבי איסורי הנאה

- (טז) ידועים דברי הבית הלוי בקונטרס חנוכה, בסופו בהע' על שו"ע, דהא דאמא"ל אינו אלא מדרבנן, היינו על דבר שהוא איסור אכילה, ובזה מה"ת שייך לבטלו ולהתירו לאכילה, אבל במידי דאסור בהנאה, הרי פירושו של איסור הנאה הוא לוודא שלא יהנה ממנו בכל צורה שהיא, וא"כ לבטלו בהיתר לכתחילה הוא עובר על האיסור הנאה מה"ת.
- (יז) המנח"ש^{סה} כ' דרבים הם האוחזים כדעת הבית הלוי, וא"כ לפרטם כי רבים הם. אך יש כמה ראיות דלא כבית הלוי, וכמה קושיות עליו. כמו גחלת פסחים ה'; ואכ"מ.

^{סה} ב' נ"ה.

הלכות תערובת

(יח) ובאמת, החוו"ד מבואר בבית הלוי, ובזה מיישב השו"ע בסעי' הבאה עם הלכות חנוכה, דבחנוכה א"א לבטל כיון שהוא איסור הנאה. והק' עליו היד יהודה, מאי קאמרת, וכי אסור למכור האי שמן למישהו אחר עבור שנה האבה, ודאי שמותר. כה"ק היד יהודה.

(יט) **ובענין אמא"ל** לגבי קדשים, האבנ"מ בתשובה י"ח כ' דהקרא פרשת קורח 'ועשו משמרת למשמרת' הוא אזהרה מה"ת שלא לבטל קדשים לכתחילה. וזה חידוש, דהו"א הקרא בא לומר שישמרו הקדשים בעוד קודש, אבל לעשותו חולין אין איסור בדבר. וע' מנח"ש א' ס' דמביא חתנו של האבנ"מ לחלוק עליו. וע"ע בדה"ש בביאורים.

(כ) **בענין מבטלין** סכנה לכתחילה, בהנחה שדברים של סכנה שייך בהם ביטול, כי הכי קיי"ל, פ"ת קט"ז ג' כ' דמותר, כי אין כאן איסור שמבטל, ואיסור שלנו אינו אלא על איסור, ולא על היתר [כמו בב"ח]. כמו לבטל מעט בשר בקדירה של דגים, או להיפך. והכי הוראה המקובלת.

(כא) אך ראיתי ביד יהודה י"ד שהחמיר, ע"פ הטעם שכ' למעלה, דעדיין יש לחוש שמא לא יבטלו כתיקונו.

(כב) ולדינא, יראתי להקל, אך אולי נקל קצת כי בזמננו לא ברירא הענין של סכנה בבשר ודגים, ע"ע מ"ב ס' קע"ג.

קנס להמבטל ולמי שנתבטל עבורו

(כג) מבואר, דמזיד אסור להמבטל ולמי שנתבטל עבורו [ריב"ש תצ"ח, ורמב"ם, ע' ב"י], ומותר לאחרים, ושוגג מותר בכל גווני. ולא שנא עבר וביטל, ל"ש עבר וריבה אחר שכבר נפל.

(כד) הט"ז בכמה מקומות בסעי' זו ובמשך הסוגיא כ' דאומר מותר הוא כשוגג, אע"פ שיודע מה שעושה בשעת מעשה.

(כה) במזיד, אסרו מדרבנן, כדי שלא יבא לעשות כן לכתחילה [ולא יתבטל כתיקונה], ושלא יהנה ממעשיו הרעים, כ"כ ב"י.

(כו) ולמי שנתבטל עבורו עדיין אסור אע"פ שלא עשה מעשה רע, ואע"פ שבדרך כלל אומרים אין אדם חוטא ולא לו, י"ל איסור זו שאני משום שקל בעיני בנ"א, א"נ חוששין שמא יבקש מגוי.

(כז) והנפק"מ בין ב' מהלכים אלו הוא הא דהמהרש"ל שמביא הט"ז סק"י, דאם המי שנתבטל עבורו לא ידע מזה בשעת ביטול שרי. ורעק"א כ' דהריב"ש חולק על מהרש"ל זו.

(כח) ולכא' הבנת המח' הוא ב' תירוצים אלו, דאם משום טעם השני שיבא הוא עצמו לבקש מגוי לעשותו, יש לאסור רק כשידע מזה בשעת ביטול, אבל בלא"ה לא שייך למיגזר, משא"כ לתי' א' עדיין יש לחוש שמא ישראל אחר יבטל עבורו [ושלא כתיקונו], וזה שייך אף כשאינו יודע מזה.

(כט) ר' משה^ס למד המהרש"ל כדברינו, אלא שכ' דגם הריב"ש מודה לטעם זה, אלא שהוא ס"ל דחז"ל אסור בלא פלוג, אפ' היכא שלא ידע מזה.

(ל) ושם בתשובה איירי ר' משה לגבי מפעל ליי"ש השייך ליהודים שאינם שומרי תו"מ, שמעורב בו יין של איסור, ובטל בששה [כדין יין של איסור], והשאלה הוא האם היי"ש אסור משום אין מבטלין איסור לכתחילה [אמא"ל], למי שנתבטל בשבילו, במזיד.

^ס א' ס"ב ס"ג וס"ד.

הלכות תערובת

(לא) ואע"פ שהם אומרים מותר, מ"מ כאן הם כמזיד, דסברא זו של אומר מותר אינו אלא למי ששומר האיסורים שבתורה, ואמר מותר על איסור זו בטעות, ולכן היקל, אבל אם היה אסור לא היה עושהו, ולא למי שס"ל דכל התורה כולה מותר, וגם האיסורים שבהם; זה אינו אומר מותר.

(לב) ור' משה טען, כיון שכל האיסור למי שנעשה בשבילו הוא שמא יבא לבקש ממנו, כאן דאיירי במפעל של חברה, שרוב^ס הלקוחות שלהם הם עכו"ם, ורק מיעוט יהודים שומרי תו"מ, אפ' אם יבקש מהם, לא יעשו בשבילו, אין להחמיר.

(לג) והנ"מ להמהרש"ל שחולק על הריב"ש, ולא אמר לא פלוג, אבל להריב"ש שאמר לא פלוג, יש להתיר מחשבון אחר, והוא שהא דיש איסור לבטל איסור, היינו למי שאסור לאכול בפני הביטול, אבל עבור עכו"ם, לא שייך איסור של אמא"ל, כי בלא"ה מותרת עבורם. [יש שחלקו על דין זה, אבל כצד הזה יותר מסתבר].

(לד) נמצא, רוב בקבוקים וחביות של יי"ש מחברה זו לא היה בה איסור, כי הוא עבור לקוחות גוים, א"כ על כל בקבוק נגיד כל דפריש מרובא דפריש, ושרי. ואע"פ דבמילי דרבנן אמרי' ברירה, ההיינו להקל עליו, וא"כ אדרבה, כאן ברירה יגיד לו שהבקבוק שביד הישראל היא זו שמיוצר עבור הגוי.

(לה) ע"כ דברי ר' משה להתיר יי"ש זו, עפ"י שטיקל תורה זו. ודע, שבמציאות בזמננו אינם מוסיפים יין ליי"ש, א"כ הדוגמא שלו אינו נוגע לנו.

אמא"ל בנוגע לבישול בקדירה אב"י

(לו) בתשובות הנ"ל, ובעוד תשובה^ס דן ר' משה מצד אמא"ל בנוגע לכלי שאינו ב"י; דאיירי שם לגבי מפעל למרגרינה של גוי, שכל הרכיבים כשרים, אלא שאינו תחת השגחה. המפעל עובדת ה' ימים בשבוע, ובשבת וראשון אינו עובד. בכל יום ו' אחרי שמסיימים העבודות, שוטפים כל הכלים וכל המכונות עם מים רותחים, מטעמי בריאות וזיהום, וכפי שהם מחוייבים מצד הממשלה.

(לז) והשאלה, האם ארגון כשרות יכול לבא ביום ב', וליתן הכשר לכל מה שמיוצר תחת השגחתם, ולסמוך על ההגעלה שהגוי עושה ביום ו'.

(לח) והורה ר' משה דשרי, כי מחוייבים כן ע"י הממשלה, וגם, אפ' אם לא היו עושים הגעלה כדין, מ"מ הכלים הם נקיים, וא"כ אינו אלא שאלה של כלים אב"י. ואין כאן שאלה על האוכל, כי האוכל מותר כדמבואר בסי' צ"ג, והשאלה אינו אלא על העשייה עצמו. ואם היה מצווה לגוי להכין עבורו, אה"נ זהו שליחות של איסור סי' צ"ג, אבל כאן החברה והמפעל מייצרים, ואנן נוכל להגיד לאנ"ש שיקנו כל מה שמיוצר באותו יום, ע"י 'קודים' מסויימים או ע"י לוגו.

(לט) וממשיך ר' משה, דאפ' אם המפעל לא היה שייך לגויים אלא ליהודים שאינם שומרי תו"מ, ושימשו בכלים שאינם ב"י, מ"מ עדיין נקל. והטעם, דיהודי הזה של המפעל, ודאי עבר על סי' צ"ג מהא דבישל בכלי שאב"י, אלא שאין מקום לאסור האוכל מחמת זה בטענת אמא"ל במזיד, כי איסור שימוש בכלי שאב"י אינו כלי של איסור דרבנן, אלא הוא כלי שאסרו לבשל בו משום גזירה. ואינו דומה אלא לכלי שעדיין לא טבלו אותו, שיש איסור

^ס כ"כ שם וחלק על רעק"א בשו"ע כאן בשם ריב"ש דביטול סתם עבור לקוחות הוא כביטול ליחיד. ויל"ע אם יש ליישב רעק"א.
^{סח} ב' מ"א.

הלכות תערוכת

להשתמש בו, שאם עבר ושימש בו, אה"נ יעניש ע"ז בעוה"ב, מ"מ אין מקום לאסור התבשיל; וס"ל לר' משה דה"ה לגבי כלי שאב"י.

(מ) ובעיקר הדמיון יש להקשות טובא, דהניחא האיסור של טבילת כלים, האיסור נובע מהא שחז"ל רצו לוודא שיטבלו, ולכן אסרו השימוש בו, וכל כולו של האיסור הוא סייג למצוות טבילה [גברא], ופשוט שבזה א"א לאסור האוכל. משא"כ איסור כלי שאב"י, אינו סייג למצוה אחרת, אלא גזרו ואסרו על כלי זה כיון שהוא דומה לכלי ב"י [כמו שהוא עצמו היה בעבר], וא"כ יש איסור דרבנן על קדירה זו, איסור חפצא.

(מא) ממשיך ר' משה שמצא^ט בדרכ"ת בשם חמוד"נ שמביא רשב"א המובא בב"י סי' קכ"ב דלא כזה, שאם בישל בקדירה אב"י במזיד, המאכל נאסר, והרשב"א מדמה לסוגיין של אמא"ל. וכ"ה בלבושי שרד. [וכ"ה מובא ברעק"א כאן בהגהות].

(מב) ואעפ"כ ר' משה אינו חוזר מדבריו, כי בעיניו הסברא מוכרחת. ועם כל זה הוא משתדל להוכיח שהרשב"א אינו מוסכם בראשונים. ומדייק מהר"ן בע"ז שהביא תחילת דברי הרשב"א שאסור לבשל בקדירה שאב"י, ואף אסור לצוות אחרים, אבל הר"ן לא הביא סוף דבריו של הרשב"א לאסור המאכל בדיעבד. ומכן דייק ר' משה דהר"ן לית ליה האי חלק של הרשב"א.

(מג) ומהיות דס"ל דהעיקר והצדק עם הר"ן, ס"ל להתיר האי מפעל אפ' בלי הגעלה, הואיל והוא כלי אב"י, ולא שייך לגזור על האוכל. אך, למסק' דמילתא ס"ל דמכוער הדבר, ולכן אין להתיר בלי הגעלה, וגם, שאין לסמוך על ההגעלה שהם עושים מעצמם, אלא שיש לוודא להגעיל ע"י משגיח נאמן.

(מד) ובעיקר המח' של רשב"א ודהר"ן, יש לבאר ע"פ אבנ"ז^ז דחקר לגבי בליעות פגומות שאינם אוסרים, האם הוא משום ד'נעלמו' ו'איננו', וא"כ אי"צ לבטלן. או"ד, נקלשו, ולכן אי"צ ס', וסגי ברוב. וכ' האבנ"ז דזה מח' רשב"א ור"ן בשו"ע סי' ק"ג.^{טא}

(מה) ואם לזאת, מובן כמין חומר המח' רשב"א ור"ן שלנו כאן; דהר"ן ס"ל דאין שום בליעה בכלל, וא"כ א"א לאסור תבשיל בדיעבד, אפ' מזיד, משא"כ הרשב"א ס"ל דיש כאן בליעה, אלא שנתבטל ברוב, וא"כ שייך לאסור התבשיל משום שנתבטל בו איסור לכתחילה במזיד.

(מו) ובזה יתבאר ר' משה, שלמד בליעות פגומות כדברי הר"ן, ולכן לא אסר כאן, וכמו שביארנו.

(מז) איברא, היד יהודה לית ליה 'לשיטתייהו' הזה, וס"ל דאפ' לדברי הרן בק"ג, שבליעות פגומות אינם קיימות, מ"מ עדיין יש להורות כאן בבישול במזיד כהרשב"א ולאסור. וההבנה הוא כמו שכתבנו למעלה דהדמיון של ר' משה בין כאן לטבילת כלים צ"ע, כי כאן יש איסור חפצא, א"כ שפיר יש לאסור התבשיל במה שעבר על תקנת חז"ל על חפצא זו, משא"כ טבילת כלים אין איסור חפצא על הכלי, וכמש"כ.

^ט במקום שאתה רואה ענותותו של ר' משה, שם אתה רואה גדלותו, כי לא מנע מלהגיד דאישתמיטתיה רשב"א המובא בב"י בסימן קכ"ב העוסקת בהאי ענינא עצמה של קדירה שאב"י! וחכם לב יקח מוסר!
^ז או"ח שני"ד ו'.

^{טא} ולכאנ' יש להביא ראיה אלימתא דקיי"ל כהר"ן מהל' פסח, שאין בה ביטול בכלל, ואעפ"כ השו"ע כ' דבישול בקדירה שאב"י אינו אוסר התבשיל – הא אם צריך לכה"פ רוב, ה"ל לאסור. וראיתי שרוצים ליישב, אבל בעיני לא תירצו יפה, והראיה הוא ראיה אלימתא שהשו"ע שם פוסק כהר"ן. ועמש"כ בסי' ק"ג שהארכנו בזה בס"ד.

הלכות תערובת

(מח) ובאמת, הפמ"ג כאן בש"ד סוסק"ז חלק על ר' משה, ואסר האוכל כשבישלו במזיד בכלי שאב"י, וכ"כ בנוסח של 'יראה לי'. ומביא בנימין זאב להקל. והק' המהרש"ם^{עב}, איך שייך לומר 'יראה לי', ואיך שייך הבנימין זאב להקל, הא הוי רשב"א מפרשת, בסי' קכ"ב.

(מט) ונראה, דכוונת הפמ"ג לומר דאפ' אם בסי' ק"ג השו"ע מביא דעת הר"ן, מ"מ 'יראה לי' לאסור כדברי היד יהודה, וכסברא שהבאנו למעלה, דאע"פ שאין בליעות קיימות בעין, עדיין שייך לאסור האוכל מהא דעבר על חז"ל ושימשו בקדירה שיש עליה איסור חפצא.

(נ) ובאמת, כשנעמיק בדבריו הקצרים של הפמ"ג, נראה דמוכח כמש"כ. כי מציין לסי' ל"ט. ושם איירי בריאה של בהמה שיש חיוב לבדוק, אלא שאם נשכו כלב טרם שבדקו, הבהמה מותרת. וכ' שם הש"ך, דאם במזיד האכיל הריאה לכלב, הבהמה אסור משום דאין מבטלין איסור לכתחילה. ואע"פ שאין כאן לא בליעות ולא קדירה, מ"מ רואים, שאם יש תקנת חז"ל על החפצא, ועבר עליו, האוכל נאסר, ולא מתירין אוכל שנכשר ע"י שעבר על דברי חכמים.

(נא) והדברים הפלא ופלא, שיש פמ"ג בשם ש"ך להדיא כדברי היד יהודה, שאפ' דלא כהרשב"א, נאסר האוכל שנתבשל במזיד בקדירה אב"י, כיון שעבר על תקנת חכמים. וזה דלא כר' משה, דס"ל אם אין בליעות של איסור ממש, אין מקום לאסור בכלל.

אין כוונתו לבטל

(נב) הט"ז סק"ז כ' דאע"פ שאין מבטלין איסור לכתחילה, מ"מ אם אין כוונתו לבטל, אין איסור בדבר, כמו שמצינו בסי' פ"ד סעי' י"ג. ושם איירי בדבש שיש בתוכו נמלים, שאינם בטלים כיון שהם בריה, וכשמוציאם ישמט מהם יד ורגל, שיתבטלו כיון שאינם בריה אלא אבר א', ואע"כ מותר להוציא הנמלים, ולבשל הדבש כדי לסננו להוציא הרגלים, ולא אסרי' משום דמבטל בליעות הנמלים תוך הדבש, כיון שאין כוונתו לבטל.

(נג) ומ"ב סי' תנ"ג סקי"ז איירי בחיטים לפסח, שיש בתוכן גם חיטים מחומצים, ומותר לטחנם הכל ביחד, אע"פ שיתבטל עכשיו המחומצים עם הכשרים. וביאר בשעה"צ סקכ"ג, דאין בזה משום אמא"ל משום שאין כוונתו בטחינתם לבטלם אלא לטחון את החיטים.

(נד) והק' לבוש^ע ובית מאיר על ההיתר של מ"ב [שהוא בשם טור ועוד] ושל הט"ז, מה בכך שאין כוונתו לבטל, הא הוי פס"ר שיבטל. ותי' הבית מאיר דאם הטעם מדוע אמא"ל הוא משום דחיישינן שמא יתרגל בכך, ויבא לאכול בלי ביטול; אי"ז אלא במי שמבטל בכוונה, אבל לא היכא שהוא פס"ר.

(נה) ואפ' לטעמו של היד יהודה שמא לא יבטל כראוי, הנ"מ כשרצונו לבטל איסור, אבל לא כאן היכא שאי"ז כוונתו.

(נו) הבית מאיר כ' דאיך שיתיישב הקושיא, ע"כ אמא"ל אינו אלא איסור דרבנן, דאל"ה אין מקום לסברות כאלו, ולכן נשאר בצ"ע על הרא"ה שס"ל דאמא"ל הוא איסור מה"ת, ואע"כ ס"ל דיש היתר כשאין כוונתו לבטל.

(נז) ובאמת, אפ' אם אמא"ל הוא דאורייתא, עדיין שפיר יש מקום להתיר ע"י סברת 'אין כוונתו לבטל', ואע"פ שהוא פס"ר, מ"מ מותר. והטעם, כי כמו שמצינו בהל' שבת שיש מלאכות מסויימות, כגון מכה בפטיש, או מחתך, דאם אינו מכוון להדיא, והוא רק פס"ר, אינו בכלל המלאכה לגמרי, ומותר אף לכתחילה, כי העדר הכוונה הוא חסרון בעצם המלאכה; ה"ה

^{עב} ג' רכ"ט.
^ע תרכ"ו.

הלכות תערובת

כאן, האיסור הוא הכוונה לבטל, אבל היכא שאי"ז כוונתו, אי"ז מה שאסרה התורה, דהאיסור הוא הכוונה לבטל, וכשחסר הכוונה, חסר נמי כל האיסור לגמרי.

(נח) וסברא זו אמת, בין אם אמא"ל הוא דאורייתא או דרבנן.

(נט) ובזה מובן דברי הרשב"א^{עד} ושלטי גיבורים^{עה} שכ' דמותר להגעיל כלים, אע"פ שמבטל האיסור לכתחילה במים המרובים, ורוצה שיהיה בטל, דאל"ה אינו יכול להגעיל עוד, וגם יאסר קדירה שלו, משום שאין כוונתו אלא להפריד האיסור. ולפי הנ"ל זה פשוט, והוא הציור היותר פשוט של אמא"ל, יותר מכל הציורים שנביא לקמיה, כגון נמלים ודבש.

(ס) וגם, התרה"ד קע"א כ' דמותר לבטל איסור לכתחילה כשאין כוונתו לבטל, ואינו אלא ספק איסור. ורעק"א דן אם בעינן שתי התנאים כדי להתיר, או"ד אפ' באחת מהם סגי. ועפי"ד, מובן איך להתיר באפ' א' מהן, כי אם הוא ספק, אינו מכוון להדיא לבטלו, ואין כאן יחס כ"כ. וע"ע בזה, ואם זה מתאים עמש"כ לקמיה בענין אמא"ל בספק איסור.

(סא) ממשיך הט"ז, הא דיש היתר של אין כוונתו לבטל, הנ"מ כשא"א בענין אחר, אבל כשאפשר בענין אחר, לא. ולכאנ"ל, אי"ז תנאי חדש, אלא זה גלוי מתי באמת אין כוונתו לבטל, דאם יש לו ברירה אחרת, ולא בירר בו, ע"כ יש איזה כוונה לבטל, ולכן אינו מותר אלא כשאין אפשרות של היתר, דאז ידוע שבאמת אין כוונתו לבטל.

(סב) מקורו הוא מסי' קל"ז סעי' ב', ושם איירי ביין של ישראל בחבית של עכו"ם, אך יש טיפות של יין עכו"ם תוך הברז, וכ' הט"ז דעליו להוציא היין מלמעלה, או לעשות פתח חדש, ולא להשתמש בברז זה כי הוא מבטל איסור לכתחילה, ויש לו עוד אפשרות, א"כ אין היתר של אין כוונתו לבטל.

(סג) ויל"ע, עד איזה טורח נגיד שאי"ז נקרא 'אפשר', ויהיה ההיתר של אין כוונתו לבטל. ומהט"ז הזה דמחייב לעשות ברז חדש, משמע דאפ' טירחא מרובה נקרא אפשר בענין אחר.

(סד) אך, הפ"ת סק"ד בשם פמ"ג כ' דאם יש טירחא, נקרא א"א בענין אחר. ומביא בית יהודה שמיקל עפי"ז במאלינ"ש, כיון שהוא טירחא מרובה, ומסיים דאין דברי הפמ"ג מוכרחים.

(סה) אמנם, הט"ז בסו"ס קל"ח איירי בקרשים שהיין של ישראל זוחל עליהם, ויש בהם חרצנים שנשארים מיין של עכו"ם, והט"ז כ' דסגי להסיר מה שיכול, אבל מה שנאר תקוע בהחורים וסדקים, אי"צ להסיר, ואע"פ שמבטל איסור לכתחילה, י"ל דאין כוונתו לבטל.

(סו) ע"כ, הט"ז מפורש מתיר היכא שהוא טירחא, וע"כ ס"ל דהוצאת יין מלמעלה, או עשיית ברז חדשה, לא נקרא טירחא, משא"כ הסרת חרצנים.

(סז) אלא שעכשיו קשה טובא על הפ"ת ועל הפמ"ג ובית יהודה, מדוע דנו בזה מדעתם, הא יש ט"ז מפורשת להקל.

(סח) ומחומר הקושיא יראתי שאני טועה, אלא שמצינו שהק' כן הדע"ת בסי' תנ"ג על ספר ברית אברהם, וכ"ה בס' יגל יעקב סי' כ"ב.

(סט) [לפני שנמשיך, נזכיר שהיד יהודה כופר בעיקר המושג של 'אין כוונתו לבטל', וס"ל דאם יש יסוד כזה, היה צריך להיות גמ' מפורשת, ואינו, ע"כ כלל כזה אינו קיים כלל! ומביא שו"ע סוף הסימן כראיה לדבריו. ועיי"ש מש"נ שם בס"ד.]

עד א' תצ"ה.
עה דף ל"ה.

הלכות תערוכת

- (ע) השתא דאתית להכי, היכא שיש לפניו ירק מסויים שבחזקת מתולע, ורוצה טעם ירק זו במרק שלו, אך יש טירחא מרובה להסיר התולעים, מותר לבשלם תוך שקית רשת, כי הוא מבטל איסור לכתחילה, כשאין כוונתו לבטל אלא לאכול הירק, וא"א בענין אחר כיון שהוא טירחא.
- (עא) ובאמת כך הוא מנהג מורי הוראה, להתיר בישול ירקות כאלו בשקית רשת שמונע החרקים לצאת, אבל טעם הירק, וגם טעם התולעים, נכנסים אל המרק.
- (עב) ורק יל"ע, האם חייבים לקנות ירק זו מחברה אחרת שבחזקת בדוק, או"ד ירק זו שהוא רוצה, א"א בענין אחר, ולחייב לקנות אחרת הוא כמו להגיד לו שאי"צ ירק זו במרק שלו.
- (עג) ובזה נוכל להגיע אל הסוגיא של ריסוק תותים ושאר פירות וירקות ששכיח בהם תולעים.
- (עד) הקונה תותים, וא"א לאכלם כיון שהם מתולעים, ולכן הוא מרסקם, ועושה ממנו Smoothie [מכאן ואילך, משקה פירות], לכו"ע זה כוונה לבטל האיסור, כי מתחילה לא היה באפשרותו לאכול, וריסקם כדי שיהיה יכול לאכלם, וא"כ זה ממש כוונה לבטל.
- (עה) [עפי"ז, היה מקום לומר דעדיף לקנות ריבה העשויה מפירות מתולעים מרוסקים מחברה של גויים, שיש בה השגחה, יותר מחברה של יהודים, דהרי היהודים עברו על ביטול איסור לכתחילה, במזיד. אך, החזו"א^ט בלשונו הזהב כ' דקלקולו היא היא תקנתו, דמשום דהיהודי של החברה אינו שומר תו"מ, א"כ לדידיה היה ראוי לאכילה גם לפני הריסוק, א"כ אין רווח לו, ולכן לא עבר על ביטול איסור לכתחילה בכוונה, כי לא איכפת לו איסורים.
- (עו) וענין זה אינו דווקא לענין חילונים ל"ע, אלא לכל מי ש'אינו מקפיד' ו'אינו מודע' לבעיית תולעים, והיה אוכלם בין כך. ול"ע זה נמצא גם באנשים שומרי תו"מ, שממשיכים לאכול פירות וירקות כמו שנהגו בימות ילדותם, למרות שהמציאות השתנה. וכ"ז מלבד שאר היתירים שיתבאר בענין זו.]
- (עז) וכן מבואר בט"ז סק"ח לגבי רימוני בדין שאינם בטלים משום שהם שלמים והוא חתיכה הראויה להתכבד, אך אם נפצעים, מתבטלים, וכ' שם דמזיד אסור. ואע"פ שפצע אותם כדי לאכלם, ש"מ דכל שהוא עושה במזיד להתיר דבר האסור מקודם, זהו כוונתו לבטל. וכן איירי שם בבהמה שאינה בטלה משום שהיא חיה, דלשוחטו במזיד, ואז יתבטל, אסור.
- (עח) ודרכ"ת בשם רש"ק בטוב טעם ודעת ד'חס מלהזכיר' שדבר זה יהיה מותר משום 'אין כוונתו לבטל, כי הרי עושה מעשה שלא היה עושה אלולי התולעים או האיסור.
- (עט) נמצא, היכא שבלא"ה היה הולך לרסקם, לפצען, לשחטן, א"כ אינו עושה מעשה רק משום שהתולעים או האיסור שם, אלא כך הוא דרכו הרגילה, לא היה אוסר הט"ז ודרכ"ת ורש"ק, ושפיר נגיד עליה אין כוונתו לבטל, וא"א בענין אחר.
- (פ) ולכן, לרסק תותים וכדו' כדרך העולם, לעשות ממנו משקה או גלידה או שאר דברים, אינו משנה מהרגלו, ולא היה נוהג אחרת אילו לא היה בהם תולעים, ולכן יש בזה ההיתר של הט"ז.
- (פא) איברא, רעק"א^ט מוכיח שאינו פשוט כ"כ, דהא רימוני בדין ובע"ח, שמקורם בסי' ק"ח, הלא א"א לאכול בע"ח בלי לשחטו, וא"א לאכול רימונים הללו בלי לפצען; אלמא אפ' אם היה עושה כהרגלו גם בלי האיסור, אי"ז מספיק להתיר, וא"א לומר אין כוונתו לבטל. וטען

^{טו} י"ג ל"ז.
^{טז} שו"ת א' ע"ז.

הלכות תערובת

רעק"א, דאינו מותר ע"י 'אין כוונתו לבטל' אלא דומיא דנמלים בדבש, דמטרת מעשיו הוא לעשות היפוך של האיסור, ואדרבה, מנסה בכל כוחו להסיר מעליו האיסור, ע"י שמוציא הנמלים, אך מה יעשה שבעודו עושה כן יכנס להדבש בליעות מהנמלים.

(פב) אבל להתיר היכא שאינו בא לעשות היפוך האיסור, אין מקור להמושג של אין כוונתו לבטל.

(פג) ואולי רעק"א יסכים לירקות בשקית רשת עבור המרק דשרי, שעושה כל מה שבידו שלא יכנסו התולעים להמרק, ויש שקית במיוחד עבור זה, אלא שבע"כ הוא נכנס; לכאן בזה יקל רעק"א.

(פד) אבל לשחוט בע"ח, לפצע רימונים, לרסק תותים, אפ' אם עושה כהרגלו וכמנהגו, כיון שאינו מראה לנו שרצונו להסיר מעליו, אין היתר של אין כוונתו לבטל. וא"כ אין היתר לעשות משקה מתותים ושאר פירות יער, רק היכא שאינו ודאי מתולע, ואינו מוחזק, או שמרוסק כבר ע"י גוי, בזה אולי נכול לדון להקל [לקמן בס"ד], אבל בלא"ה לא ע"י.

(פה) ואבנ"ז^ט איירי בכבד שיש בו תולעים, והשואל רצה להתיר צלייתו כהרגלו, ואז יהרגו כל התולעים, ויתבטלו, ואינו מבטל איסור לכתחילה, כי אין כוונתו לבטל, וא"א בענין אחר, ועושה כהרגלו. והשיב האבנ"ז, דמכל הש"ס מבואר דלא כזה. ועפי"ד רעק"א מובן היטב.

(פו) והא דהט"ז בסי' קל"ח לגבי יין בקרשים, שהיקל משום אין כוונתו לבטל, אע"פ שלא עשה היפוך הביטול, י"ל דיש לחלק בין היכא שעדיין הוא היתר, ומבטל איסור לכתחילה כדי שלא יאסרו – דבזה אמרי' שאין כוונתו לבטל, כיון שאינו אלא מעשה של הוצאת יין של היתר; ובין היכא שעכשיו הוא איסור, ומבטל איסור לכתחילה כדי להתיר, דיש על פעולה זו שם של מבטל איסור לכתחילה, ובזה רק כוונה היפכית מתיר כשאין כוונתו לבטל.

(פז) והכל טוב ויפה חוץ ממ"ב שהבאנו למעלה, דהרי בחיטים מתולעים אינו בא לאפוקי מהתולעים, אלא ממשיך דרכו וזהו, ולפי רעק"א אין היתר בזה.

(פח) והיה מקום ליישב מ"ב לומר דאיירי לפני פסח, היתר בהיתר, ספק אם יש מתולעים [וכזה נקטו הרבה ארגוני כשרות^פ], והוא רק יבש ביבש, אך אינו נראה שחילוק זה אמת, כי בשעה"צ כ' הטעם משום שאינו אלא מכוון לטחון חיטים, ולא חש לבאר לנו עוד פרטים בהיתר. מבואר, דמותר בלא"ה.

(פט) והנראה לומר בדעת המ"ב, דבאמת רעק"א אמת ויציב על כל הציורים שבו הוא דיבר, דהיינו הרימונים, או הבע"ח, דאלו הם גוף האיסור, ומטפל בהם, ואינו מותר בהיתרא של אין כוונתו לבטל אלא כשעושה היפוך האיסור, ומשתדל להסירו, כעין נמלים בדבש.

(צ) משא"כ בהאי חיטים, אינו עוסק בהחיטים המחומצים אלא עוסק בהיתרא, אלא שיש מעורב בתוכם גם חיטים של איסור, וע"ז שפיר י"ל דאינו מכוון לבטלם, ואין כאן יחס להאיסור בכלל, ולכן אין איסור לבטלם לכתחילה, וכמש"כ שהיחס והכוונה לבטל אסרה תורה. ואי"ז דומה לשאר ציורים הנ"ל, דהתם משום דעוסק בהם, ע"כ יש יחס להאיסור,

^ט פמ"ג בסי' פ"ד בש"ד כ' דלאו כל ציור דומה לדבש, ולא ביאר לנו מדוע; ואולי כוונתו בדברי רעק"א, אלא שמסיין דהמיקל בזה אין לגעור בו. ולא חש לבאר לנו מדוע לא. ומשמע דקאי גם על היכא שהוא מוחזק בתולעים.

^{עט פ'}

^פ אגב, אם באת להתיר תותים או שאר דבר משום ספק, אם יש 20% אחוזים מכל תותים הם מתולעים, א"כ אסור לרסק חמש, דבזה קרוב לודאי שמרסק תולעים.

הלכות תערובת

ולכן אינו מותר אלא כשיש כוונה היפכית, אבל היכא שאין יחס מלכתחילה, בזה יש ההיתר של הט"ז, כפשטיה, בלי הקושיות, ובלי התירוצים, של רעק"א.

(צא) והנפק"מ הגדול היוצא ממהלך זה, כשעוסק עם תותים ופירות יער, אינו עוסק אלא בפירות של היתר, אלא שיש איסור מעורב בהם, ולפי מ"ב כל שאינו מתייחס להאיסור, אלא עולם כמנהגו נוהג, ועושה ממנו משקה או גלידה או קומפוט כהרגלו, מותר לרסקם כמו שמותר לטחון חיטים, ואין צורך לחילוקים של רעק"א אלא כשיש יחס להאיסור, משא"כ בחיטים ופירות וירקות, מכיון שאין יחס, מותרים בפשיטות, אפ' כשיש ודאי תולעים.

(צב) כ"ז לכאו' שוט בכוונת המ"ב, ופשוט להתיר, אך דעו שיש שחלקו על המ"ב עצמו.

(צג) [א.ה. ולכאו' בזה נוכל ליישב איך הט"ז בסי' קל"ח מתאים עם רעק"א, ואמרנו למעלה משום שעדיין היתר הוא. ועכשיו יש ליישב באופן יותר פשוט, דכיון שאינו עוסק אלא ביין של היתר, זה דומה להמ"ב, שיש ההיתר של אין כוונתו לבטל כפשוטו, משא"כ בצירור של רעק"א של סי' ק"י. כנ"ל.]

(צד) ע"כ לסעי' הזו, אבל הענין ממשיך בסעיפים הבאים.

--- סעי' ו' – מרבה עליו, ובשר וחלב ---

איסור של דבריהם, אין מערבין אותו בידים כדי לבטלו. ואם עשה כן, במזיד, אסור. אבל אם נפל מעצמו, ואין בהיתר כדי לבטלו, מרבה עליו ומבטלו. הגה: וי"א דאין לבטל איסור דרבנן או להוסיף עליו, כמו באיסור דאורייתא. וכן נוהגין, ואין לשנות. (טור בשם הרא"ש ובת"ה ובהגהת ש"ד ורא"ה בב"ה ור"ן ומרדכי ואגודה פ"ק דביצה). איסור שנתבטל, כגון שהיה ס' כנגדו, ונתוסף בו אח"כ מן האיסור הראשון, חוזר וניעור ונאסר, ל"ש מין במינו ל"ש מין בשאינו מינו, לא שנא יבש ל"ש לח, לא שנא נודע בינתיים או לא נודע בינתיים. (הגהות ש"ד סימן נ"ט). כזית חלב שנפל למים ונתבטל בס', ואח"כ נפל מן המים לקדירה של בשר, מותר, אף על פי שאין בבשר ס' נגד החלב, שהרי נתבטל במים (בארוך). וכל כיוצא בזה.

מתי נוהגת היתירו של שו"ע

(א) מעשה שהיה, היה באמצע הכנת מרק עוף, וציווה לעובד הגוי שלו להכניס מעט מרגרינה למרק כדי להוסיף מרקם יפה. אך הגוי הכניס חמאה במקום מרגרינה, ולא היה ס' כנגדו.

(ב) והשאלה, האם יכולים להוסיף מים כדי לבטלו בס', ע"פ סעי' שלנו שמקורו ברשב"א, איסור דרבנן, שכבר נפל, מרבה עליו ומבטלו.

(ג) ולכאו' בשר עוף אכן יש לו דין איסור דרבנן לעניננו, וכ"כ הרמב"ם. [ע"ע מש"כ בסי' הקודם בענין נשפך, מח' ש"ך וט"ז.]

(ד) וע"פ מש"כ בסי' הקודם יש גם חובה לצנן המרק כדי להוציא החמאה ממנו.

(ה) והיה נראה, דלספרדים מותר, ע"פ שו"ע, ואילו לאשכנזים, ע"פ הרמ"א, היינו אוסרים.

(ו) אך אין הענין פשוט כ"כ, דיל"ע גם מצד חנ"נ, שהרי אם נתחנ"נ המרק לפני הוספת המים, לא יהני להוסיף מים אלא אם יוסיף ס' נגד כל המרק.

(ז) והט"ז סי' צ' סק"ד בענין כחל בבשר שחוטה שהוא בב"ח מדרבנן, דן אם אמרי' עלה חנ"נ, לאלו דלית להו חנ"נ בשאר איסורים. ומביא מח' ראשונים בזה, שהרשב"א ס"ל דיש בזה

הלכות תערובת

משום חנ"נ, ואילו דעת הרמב"ם, מוכיח הט"ז מרמב"ם שלנו דמתיר להרבות עליו, דע"כ לית להו חנ"נ בב"ח דרבנן.

(ח) ולכן, מצד חנ"נ, בנידו"ד היינו יכולים להקל לספרדי, ע"פ סעי' שלנו, וע"פ הרמב"ם.

(ט) ואע"פ שהפמ"ג כ' דלדידן שס"ל חנ"נ, אין היתר של מרבה עליו, וכ' וכן לדעת שו"ע לא יצויר בב"ח דרבנן כגון בשר עוף בחלב, כיון שיש בה חנ"נ, ומקורו הוא ט"ז הנ"ל; ע"כ למד מסק' הט"ז להחמיר.

(י) ואי משום הא עדיין היינו מקילין לספרדי, כי אינו משעובד להבנת הפמ"ג בט"ז, ויכול לסמוך על הרמב"ם.

(יא) אלא, שלא נכול להתיר עד שנדון מצד אפשר לסוחטו, דאע"פ שהשו"ע לית ליה חנ"נ בשאר איסורים, מ"מ ס"ל אפשר לסוחטו אסור [כדביארנו בסי' צ"ב], וא"כ, אה"נ המרק מותר משום שריבה עליו, כי לא אמרי' על לח אפשר לסוחטו, משא"כ בהיבש, דהיינו הבשר עוף, והירקות, נאסרו, ואפ' אי מרבה עליהם, עדיין קיימי באיסורייהו.

(יב) והכי נראה להורות לדינא, דלספרדי מותר להרבות עליו, ולאכול המרק, אבל לא לאכול העוף והירקות.

(יג) ואם יש להם אורחים אשכנזים, נראה דהם יכולים לאכלו, ולכן הבעה"ב רשאי להגישו, כי עכשיו הוא כבר לאחר מעשה, והוא קנס, לאחרים, בספק פלוגתא, ושאלה של מרבה עליו. כך מתבאר לי מחכמ"א כלל נ"ב.

(יד) אמנם, לפני שנתיר למעשה, יל"ע מצד דברי רעק"א בשם אליה רבא, שבא ליישב סתירת שו"ע כאן להל' חנוכה [ע' ענין הבאה], ומחלק בין היכא שנפל מעצמו, ובין היכא שהפילו בשוגג; דאם הפילו בשוגג, נגזור שוגג אטו מזיד, משא"כ כשנפל מעצמו. וכאן איירי כשנפל מעצמו, ואילו בהל' חנוכה איירי כשהפילו בשוגג. כך ביאר הבדה"ש.

(טו) ואם לזאת, בציור שלנו, החמאה לא נפל מעצמו, אלא הפילו בשוגג, א"כ לדעת רעק"א בשם א"ר, אין היתר להרבות עליו בכלל. ואם כי סתימת שו"ע ונו"כ אינו לחלק בין נפל להפיל, מ"מ לא ראיתי מי שיחלוק על רעק"א זו.

(טז) אלא שנראה, דאין דברי הא"ר 'חוק' ו'כלל' אלא הוא יסוד לומר דשוגג כעין אומר מותר, בזה שייך למיגזר שוגג אטו מזיד, אבל היכא שהיה שוגג אמיתי ורציני, כעין נפל מעצמו, הא"ר היה מיקל. ואינו דווקא תלוי במעשה ידי אדם, או ע"י כח המשיכה לחוד, אלא סוג שוגג ששייך לגזור עליו אטו מזיד, או סוג שוגג כעין אונס.

(יז) ובנידו"ד, כשאמר להגוי מפורשות להוסיף מרגרינה, והגוי השוטה הוסיף מדעתו, נגד רצונו וצויו של הבעה"ב, חמאה, נראה דאף לדעת הא"ר, זה שוגג גמור, ושייך לסעי' שלנו שהשו"ע מיקל להרבות עליו.

(יח) וכבר כתבנו דסתימת הסוגיא דלא כא"ר, נמצא שנחמיר כוותיה רק בציור היותר מצומצם, ורק נאסור בשוגג של אומר מותר, ולא בשוגג כעין שלנו. וכן, כל מי שיישב שו"ע בענין אחר, וכל מי שהשאיר שו"ע בצ"ע, ע"כ לית ליה כהא"ר.

(יט) ולכן, ההוראה שאמרנו למעלה, עומדת איתנה במקומה.

סתירה להל' חנוכה

- (כ) הק' כל הנו"כ על השו"ע, כאן התיר השו"ע להרבות עליו באיסור דרבנן כשכבר נפל, ואילו בסי' תרע"ז, שמן שבנר חנוכה שנתערב באחרים, ואינו ס', יש מי שאומר שאין להוסיף עליו ולבטלו. והק', הא לפש"כ כאן, ה"ל להתיר.
- (כא) הט"ז נשאר בצ"ע על השו"ע, ולדינא ס"ל דהעיקר כהרשב"א, שהוא הסעי' כאן.
- (כב) הש"ך מציע תירוץ משלו, ומדחה את זה, ואח"כ בנקה"כ מציע עוד תי', דהוקצה למצוותו הוא כעין דאורייתא, וע"ז לא היקל שו"ע.
- (כג) בסעי' הקודם הבאנו דברי החו"ד לחלק בין הכא שהוא איסור אכילה ובין התם שהוא איסור הנאה. והק' עליו הא גם שמן של חנוכה אינו איסור הנאה.
- (כד) ולמעלה הבאנו תי' רעק"א בשם אליה רבא, עיי"ש.
- (כה) הבאר היטב מביא המג"א ליישב השו"ע, דשמן של חנוכה הוא דשיל"מ. ומק' עליו הבאר היטב, דא"כ אף ששים לא יהני, ומפורש בשו"ע שם דאילו היה בטל בס' היה נותר.
- (כו) הפ"ת סק"ז מציין לרעק"א בהשמטות סי' ל"ח שמיישב הסתירה 'בטוב טעם'.
- (כז) וכדי ליהנות מטוב הטעם של רעק"א נקדים כמה שאלות: האם נר חנוכה באמת הוא דשיל"מ, דאח"כ בשנה הבאה רשאי להדליק ממנו, הא תכף אחר חנוכה יחזור לאיסורו, וא"כ אולי נגיד שזה נקרא תמיד באיסור, ואינו נחשב לדשיל"מ.
- (כח) עוד יש להסתפק, השו"ע שהיקל כאן כהרשב"א, האם הוא מדין ודאי או מדין ספק.
- (כט) ונקדים גם הכלל שאמרי' בדשיל"מ שאין אומרים בה ספק דרבנן לקולא, ד'עד שתאכלנו באיסור, תאכלנו בהיתר'.
- (ל) ונקדים גם הא שהזכרנו בסי' צ"ח סעי' ב' שיטת הר"ן, דבעצם כו"ע מודי דמב"מ אפ' באלף לא בטיל, אלא שחכמים שהקילו בזה בס', הוא משום דס"ל דאינו באמת מינו, דאם א' הוא היתר וא' איסור, אינם שווין. כלומר, דבר שהוא שווה באמת, בין בענין גשמי – טעם, בין בענין רוחני – איסור והיתר, אפ' באלף לא בטיל, אלא שגם אם מבחינה הלכתית אינם שווין, ה"ל מבשא"מ, ולכן סגי בס'.
- (לא) וס"ל להר"ן, דזהו טעמא מדוע דשיל"מ אפ' באלף לא בטיל, כיון שכל ההבדל של איסור והיתר אינו אלא כשא' היתר גמור וא' איסור גמור, אבל אם האיסור יהיה מותר בעתיד, א"כ אינו בהחלט אסור, א"כ אינו שונה כ"כ מההיתר. נמצא, האיסור וההיתר שווין במציאות, וגם אינו חלוק כ"כ בהלכה, ולכן נקרא מב"מ, ולכן אפ' באלף אינו בטל, כדין מב"מ.
- (לב) ולאור הקדמות הללו, נוכל לגשת לדבריו של רעק"א, ולהנות מטוב טעמו.
- (לג) בדשיל"מ, יש ב' כללים, כמו שהזכרנו. הא' הוא דלא אמרי' עליה ספק דרבנן לקולא משום הסברא של 'עד שתאכלנו'. ויש עליה גם הדין שאפ' באלף לא בטיל, וביארנו ע"פ הר"ן.
- (לד) וכאן בנר חנוכה, כ' רעק"א שיש לנו 'בריה חדשה' שיש בה סוג א' של דשיל"מ, ולא השני. כי הסברא של 'עד שתאכלנו' שפיר שייך גם על שמן זה דישתמש בו לשנה הבאה, ולכן אין לה קולי ספק דרבנן לקולא.
- (לה) אמנם, דין השני של דשיל"מ, שאפ' באלף לא בטיל, ביארנו ע"פ דברי הר"ן, כיון שאינם חלוקים כ"כ, וכאן לא שייך האי כלל. וביאר רעק"א, דסברא זו לא שייך אצל חנוכה, כי

הלכות תערוכות

תכף אחרי חנוכה הבא שוב יאסר, א"כ אין לו אלא ח' ימים של היתר כל השנה, ורוב רובו של השנה הוא באיסור, ובוזה שפיר נגיד שיש עליו שם איסור, וחלוק הוא משמן של היתר, ושפיר נקרא מבשא"מ, כי חלוקין כ"כ א' מהשני.

(לו) נמצא, שמן זה אין עליה הכלל של ספק דרבנן לקולא, אך יתבטל בס'.

(לז) ומסביר רעק"א, הא דהשו"ע היקל כאן להרבות עליו, היינו משום דהרשב"א אצלו הוא בספק, ואמא"ל הוא איסור דרבנן, ולכן נגיד ספק דרבנן לקולא. וזה ניחא כאן. משא"כ בחנוכה, הרי יש סברת 'עד שתאכלנו', שאומרת שאין אומרים ספק דרבנן לקולא; ולכן אין קולא של הרשב"א, ואסור להרבות עליו, וכדברי המג"א.

(לח) ומה שהק' הבאר היטב, הא א"כ אפ' בס' לא ליבטל, לאור האמור אינו קשה, כי הטעם דבס' אינו בטל הוא משום סברת הר"ן, דהוא מב"מ, ואילו בנר חנוכה אמרנו דאין זה שייך, כי שפיר חלוקין א' מהשני ויש לה דין מבשא"מ, א"כ בדיעבד נגיד עליו שהוא אכן בטל בס'.

(לט) הפלא ופלא, דין זה של מרבה עליו הוא ספק, ומקילין באיסורי דרבנן, אבל לא בנר חנוכה כיון שהוא דשיל"מ של 'עד שתאכלנו'. אבל לענין ביטול בס' כשכבר ריבה עליה, שפיר יתבטל בס', כדין מבשא"מ, כיון שלענין זה נר חנוכה לא נחשב כדשיל"מ, כיון שיחזור לאיסורו אחר חנוכה.

(מ) הנחמדים מזהב! שפתיים ישק! ורק צ"ע על המ"ב של שלא הביא דברי רעק"א, אלא כ' דהשו"ע כ' בלשון יש מי שאומר, משום סעי' שלנו, שהוא תירוץ קלוש מאוד.

אמא"ל בספק איסור

(מא) מעשה שהיה^{פא}, היו באמצע הכנת קוגל, וביצה אחת תוך הקוגל וראו על הקליפה טיפת דם, ואינו ידוע אם היה מהחלמון או החלבון [שיש נפקותא לדינא]. ומדיני ביצים, דאע"פ שהוא מב"מ, סגי לבטלם ברוב. וא"כ השאלה, האם יכולים להוסיף עוד שתיים, כדי שיהיה רוב היתר.

(מב) ומצד הכללים של סעי' זה וסעי' הקודם, לא היינו אומרים כאן אין כוונתו לבטל, לא מיבעיא לרעק"א [אם מצד 'תורת היחס' שאמרנו, אולי אכן נקל], אלא אפ' בלא"ה, כאן הוא מרויח עוד ביצה, א"כ אם באת מצד אין כוונתו לבטל, לא הייתי מיקל.

(מג) אך אולי כאן יהיה יותר קל, משום דהוא רק ספק איפה היה הדם, א"כ הוא רק ספק איסור. [עמש"ע למעלה בשם תרה"ד ורעק"א].

(מד) וכ' פמ"ג ש"ד ז' דאם אמא"ל הוא איסור דרבנן, אולי נוכל להקל בספק, אך לבסוף מדחה את זה משום דכבר 'נפסק' על ביצה זו לאסור, א"כ אינו ספק. ועוד, כמש"כ בריש ענין של אמא"ל, דאין מתירין משום ספק דרבנן לקולא לעשות מעשה בקום ועשה.

(מה) הדרכ"ת^{פב} מביא מח' גדולה בהאי שאלה, האם אמא"ל מותר על ספק איסור. והר צבי סי' ל"ו דן אודות פרה שעבר ניתוח, והוא ספק טריפה, ואם יחיה י"ב חודש יהיה 'כשר' למפרע, והשאלה היה לגבי החלב במשך שנה ההיא, והורה לערב חלב זו על רוב חלב כשרה, כיון שהוא אמא"ל על ספק איסור, במקום הפסד מרובה.

(מו) נמצא, יש לנו מקור להקל כשהוא הפסד מרובה, אבל לא בהפסד של קוגל אחת בלבד.

^{פא} יש לחדד המעשה שהיה, באופן שלא היה הביצה ניכר, ושלא היה בטל אי לאו הוספת ב' ביצים.
^{פב} פ"ד קל"ז.

הלכות תערוכות

(מז) אמנם, עדיין יש לצדד להתיר הקוגל והוספת הביצים מטעמים שונים, כגון דעת ר' משה דאם הוציא הדם מהביצה, כמו נידון שלנו שנאר בהקליפה, שאר הביצה מותרת. וא"כ, לכאן זה כלול ביסוד שייסד הגרפ"א פאלק צ"ל, דכל שאינו אוכל כמות שהיא משום 'חומרא', רשאי לבטלו לכתחילה.

(מח) ודוגמא שלו הוא ירקות שיש עליהם השגחה שהם בחזקת נקי מתולעים, אך הוא אינו סומך עליהם, רשאי לרסקם להדיא. וה"ה בעניננו, אע"פ שאין אנו מקילים למעשה לאכול הביצה לאחר שהסירו הדם, מ"מ לא נפק מגדר של 'חומרא', וא"כ רשאי לבטל לכתחילה.

(מט) כך נראה להורות, וקוגל הזה רשאי להוסיף עוד ביצים ולבטלו.

שאלת הניצולים

(נ) **מעשה שהיה לפני שנים רבות בעיר התורה בני ברק, בע"ש, בהכנות לשבת שבע ברכות, אשה אחת היתה מטגן הרבה שניצלים בשני מחבות בלבד, ולכן הלך לשכנה לשאול ממנה עוד מחבת, ובין ג' מחבות טיגנה כ75 שניצלים. וסמוך לשבת החזירה המחבת להשכנה, והודה לה שבגללה הצליחה לטגן כ"כ הרבה שניצלים. ואמרה לה השכנה, שהמחבת היתה חלבית, ב"י, בלי לינת לילה.**

(נא) נמצא, יש לנו תערוכות של יבש ביבש, רובם היתר, מקצתם בשר בחלב מדרבנן [בשר עוף], שמה"ת בטל ברוב, ע"ע סי' ק"ט. אלא, שמבואר התם דחתיכה הראויה להתכבד אינו בטל, וחתיכות הללו ודאי ראויים להתכבד לאורחים.

(נב) והשאלה, האם יש עצה ע"י שיחתכם לחתיכות, ויעשו 'אצבעות שניצלים', ועי"ז שוב אינו חתיכה הראויה להתכבד, ועי"ז יחול הביטול, או"ד מעשה החתיכה הוא מעשה ביטול איסור לכתחילה.

(נג) ורעק"א סי' ק"א סעי' ז' כ' דלעשות כן תלוי על שו"ע ורמ"א אם מותר להרבות עליו ולבטלו, דלדעת השו"ע שרי לעשות כן. נמצא, אילו הבעה"ב והאורחים היו ספרדים, היינו מקילים, אך לא כל היה המעשה, ולא היה אפשרות להחליף שניצלים אלו עם ספרדי. וגם לא יהני לצוות לספרדי לחתוך, שהוא שליח בעלמא. ולכן השאלה הוא, האם נוכל להתיר בשעה"ד גדול לאשכנזי לסמוך על שו"ע, נגד הרמ"א.

(נד) ואע"פ שהט"ז בשם מהרש"ל מיקל נגד הרמ"א, מ"מ לכאן אנו משעובדים להרמ"א. אך, המהרש"ם, וכ"ה ברעק"א ל"ח, דבשעה"ד והפס"מ, גם אשכנזים יכולים להקל כהשו"ע בשם הרשב"א [גם לענין חנ"נ, בבשר עוף וחלב, דאל"ה לא יהני לחתוך].

(נה) ומצד הא"ר שהבאנו למעלה, שרק בנפל, ולא בהפיל, לכאן עדיין נוכל להקל, כי כאן היה שוגג אמיתי, ולא כעין אומר מותר, וכמש"כ למעלה.

(נו) עכ"פ, יש מהרש"ם שMIקל עבורנו בהפס"מ. אלא, שלכאן יש מ"ב להחמיר בזה, בסי' שכ"ג סקל"ג, לגבי מתקן בשבת, לבטל איסור לכתחילה, ושעה"צ שם מבואר דלא מצא המ"ב שום ציור למעשה שרשאי לבטל לכתחילה, מצד יו"ד סי' צ"ט, כדי לדון מצד מתקן – הא לפי המהרש"ם ה"ל לומר דבהפס"מ אסור לעשות כן בשבת משום מתקן.

(נז) ע"כ, יש מ"ב מפורשת להחמיר. ולמעשה, בהפס"מ ושעה"ד כ"כ, נסמוך על המהרש"ם, ונקל לחתכם; אלא שאינו רשאי לחתכם בשבת, אלא בע"ש, או ביהש"מ"ש, או בשבת עצמו ע"י גוי.

(נח) כ"ז מתבאר מגליון 'מים חיים' להג"א דונר שליט"א, משנת תשס"ז. ויש תשובה מהגר"ש קאהן שליט"א, ממעלבורן אוסטרליא, להקל אף כשהם שלמות, עיי"ש דבריו המחודשים.

הלכות תערובת

(נט) [בעיקר דברי רעק"א יל"ע, כי לדברי הפרי תואר שנביא בסי' ק"א שבשר עוף בחלב יש לו דין של בב"ח דרבנן ולא דאורייתא, א"כ לשו"ע לא שייך חהר"ל, א"כ מותר להרבות עליו בכל בשר עוף בחלב לעשותו מביטול ברוב לביטול בס' [נפק"מ לאכלו בב"א, או בלח, ואולי אף באינו מינו]. וא"כ רעק"א הוא קולא גדולה מאוד. ונתיר ע"י כך שניצלים הנ"ל ועוד ציורים הרבה.

(ס) כ"ש לפי דברי הפמ"ג בהנהגת הנשאל א' י"ד שמתיר להרבות עליו בתרי דרבנן כגון בשר עוף, וטיגון.

(סא) ועוד, לרעק"א אין צורך לחתוך השניצלים לפני שמגישם, כי בלא"ה אינו אוכלו כמות שהוא אלא חותכו ומכניס לפיו, וא"כ ברגע שעשה את זה, שוב אינו ר"ל, ושפיר בטל בהשאר כי לא ידוע איזה היא.

(סב) ועוד, בסי' ק"א מבואר דכשחתכו, אותו חתיכה מותרת, ושאר אסורים, ולא תלינן לומר שזה שנחתך האיסור, והשאר מותרים. וע' ערוה"ש וגליון מהרש"א שהק' מ"ש מסי' ק"י דמותר להשליך א' והשאר מותרים. כלומר, יסודו של רעק"א גם מפוקפק.

(סג) ותו, רעק"א ע"כ לומד דדנין החתיכה שוב ושוב כל רגע ורגע, וא"כ שייך להתירו ע"י שחותכו. אך לא היה הכרח לומר כן, אלא היינו יכולים לומר דנפסק עליו לאסור, ולא משנה מה יעשה לה מכאן ואילך, כי כבר נפסק עליו לאסור. וע"ע באחרונים מה שדנו על רעק"א.

אמא"ל, בבשר בחלב

(סד) כ' הרמ"א, חלב נפל למים, והיה ס', ונפל לתוך בשר, שרי הבשר אע"פ שאין ס' נגד המים או החלב, כי החלב כבר נתבטל. וכ' הש"ך בשם תו"ח, דהאי נפילה אחרונה, אחר שנתבטל אל תוך הבשר, אינו דווקא, ואפ' מותר להפילו לכתחילה, כי כבר בטל.

(סה) וכ' רעק"א^{פג}, וכן מדויק בש"ך, וכ"כ פמ"ג, דמ"מ נפילה ראשונה, החלב לתוך הבשר, אינו אלא כשכבר נפל, אבל להפילו כדי להוסיפו אל הבשר, לא.

(סו) וכן, הצמח צדק שהבאנו בסי' צ"ז, ומובא במג"א סי' תמ"ז, לגבי הוספת חלב או חלב חיטה ליינ כדי להלבינו, ויש שאלות של חמץ בפסח, או שיבא לשתותו בסעודה בשרי, וכ' הצ"צ דאע"פ שהוא פחות מס', מ"מ אמא"ל.

(סז) והמג"א, והמ"ב שם סקק"ו מביאו, חולק על הצ"צ כי אין כוונתו לבטל אלא להלבין, ולא עבור טעם החטה או טעם החלב.

(סח) ומדלא חלקו על הצ"צ ואמרו שהחלב לתוך היין הוא כחלב למים, ורק אח"כ מים לבשר; ע"כ מודי להני רבוותא, דחלב למים עבור בשר, אינו מותר.

(סט) מאידך, הרדב"ז^{פד} מובא בערוה"ש^{פה} ובדה"ש^{פו} איירי בהוספת מעט חלב להרבה סוכר, עבור הבשר, וכ' דאין כאן בעיה מצד אמא"ל, כי בשעה שמבטל היתר הוא, ובשעה שמגיע אל הבשר, כבר נתבטל ונעלם.

(ע) והיה מקום לומר, דבהא קמיפלגי, רעק"א, ואחרונים ס"ל דיש איסור אמא"ל אפ' אם הוא רק מונע האיסור מלחול, ואילו הרדב"ז ס"ל דאין איסור למנוע איסור מלחול.

^{פג} שו"ת סי' ל"ח, וסי' ר"ז.

^{פד} אלה"ב.

^{פה} פ"ז י"ח.

^{פו} סקצ"ה.

הלכות תערובת

- (עא) רעק"א כ' דאין להביא ראיה להתיר מסי' ק"ט, ג' חתיכות, א' מהם נבילה, שנתבטלו ברוב, מבשא"מ, אסור מדרבן שמא יבא לבשלם יחד, ומתיר השו"ע להרבות עליהם עוד נ"ח חתיכות של היתר. הרי, אין איסור למנוע דבר מלהיות נאסר; וה"ה כאן נימא שאין איסור למנוע חלב הזה להיות נאסר עם בשר. אך מדחה רעק"א, ומחלק ביו היכא שיש איסור בעין לפנינו עכשיו, כמו הך דחלב, ובין היכא שכבר נתבטל מה"ת, ומה שעושה הוא רק מונע איסור אחר להיות חוזר וניעור.
- (עב) אך באמת, אינו מתיישב על הלב והשכל לומר שיש איסור למנוע איסור מלחול, דמהכ"ת, ומה המקור ומה הסברא להחמיר בזה.
- (עג) ועוד, יש להקשות על המחמירים מהל' סוכה סי' תרכ"ח דלפני החג יכול לערב סכך פסול וסכך כשר, ויתבטל ברוב כי עדיין היתר הוא. הא להמחמירים ה"ל לאסור, כי מונע האיסור מלחול^פ.
- (עד) ולכן נראה, דמעולם לא אסר אף א' למנוע האיסור לחול, דזה נגד השכל, וכמש"כ. אך רעק"א ושאר האחרונים החמירו בהמים והיין מטעם אחר, והוא שאינו מונע איסור מלחול בעתיד, אלא כבר מעכשיו יש על החלב שם איסור כלפי הבשר. דאע"פ שעכשיו רשאי לאכול החלב לבדו, מ"מ עכשיו אסור לאכלו עם בשר. ואם מבטלו עכשיו, הוא מבטל ממנו האיסור שיש בה עם בשר, וזהו אמא"ל^{פח}.
- (עה) ורעק"א איירי שם בג' חתיכות שומן, שנים מלוחים כבר וא' אינו מלוח, ששרי עכשיו חי, אבל לאחר שבישלו יהיה אסור מצד הדם שבו, ואסר רעק"א לערבם לכתחילה; ואינו משום שמונע האיסור דם מלחול, אלא משום שעכשיו מבטל האיסור דם שיש בתוכו שאוסר לבשלו בעתיד.
- (עו) והרדב"ז, ס"ל דאין שם איסור על מה שיאסר בהמשך, אלא אם רשאי לאכלו עכשיו, אינו איסור אלא היתר, ומותר לבטלו. ולא יחלק בין חלב ובין שומן של רעק"א.
- (עז) וברעק"א שם מבואר מהלך אחרת, שכבר הבאנו בס"ד בסי' צ"ב סעי' ד', דבעצם חלב הוא היתר, ובשר הוא היתר, והמושג של ביטול בכלל אינו שייך על מציאות, כי א"א להגיד על שולחן שאינו שולחן אלא כסא, אלא הוא על איסורים לומר שאינו אוסר. ועל היתר, כגון חלב או בשר, אין כאן איסור, וא"כ א"א לבטלו. וא"כ מק' רעק"א, איך יתכן ביטול בס' בב"ח, וכי החלב אינו חלב והבשר אינו בשר?
- (עח) אלא, כ' רעק"א ע"פ תוס', דביטול בב"ח אינו מדין ביטול של כל התורה כולה, אלא הוא משום דרך בישול, וכיון שס' אינו נותן טעם, אי"ז דרך בישול^{פט} ולכן אינו אסור.
- (עט) ומפני כן, האיסור לבטל לכתחילה, ע"כ אינו משום אמא"ל, כי אינו איסור ואינו ביטול, אלא ע"כ בב"ח יש גזירה חדשה והרחקה, שלא לערבו לכתחילה.
- (פ) ועפ"י, ס"ל לרעק"א, דאם' נתינת החלב לתוך המים עבור הבשר, ג"ז נכלל בהרחקה וגזירה חדשה הנ"ל.
- (פא) והרדב"ז, י"ל דמודה לכל מילה שאמרנו, אלא שס"ל דהגזירה היה שלא לערב לכתחילה החלב אל תוך הבשר עצמה, אבל דרך המים, זה רחוק מדי, וגם גזירה חדשה הזה לא אסרה.

^פ א.ה. אולי יש לחלק בין איסור לפסול.

^{פח} א.ה. מלמהד"ד, קדשים, רשאי לאכלו, ואעפ"כ יש לה דינים, א"כ אינו רשאי לבטלו לכתחילה.

^{פט} מדוע צריך לזה? ה"ל האיסור הוא הנתינת טעם, וזה אינו נותן טעם.

הלכות תערובת

- (פב) נמצא למהלך הזה, הרדב"ז יודה בשאר איסורים דכשיש איסור 'בעתיד', שהשם איסור כבר חל עכשיו, ומודה בהאי שומן כרעק"א, ורק לענין בב"ח חולק, משום דס"ל דהאי הרחקה וגזירה אינו רחוק כ"כ כמו רעק"א וחביריו.
- (פג) לאור כל האמור, נוכל לדון בכמה ציורים מעשיים. **מי שרוצה קפה שחור מחנות, והוא בשרי/דאילו מצד כשרות החלב, או שמירי בחלב כשר רגילה, או שמיקל בחלב סתם], האם יכול לקנותו או שצריך לחוש לטיפות חלב שבעין.**
- (פד) [מצד חלב הבלוע, בליעות לענין שיעור המתנה אינו כלום, ע"ע סי' צ"ה. ואם הם בליעות של איסור, עמש"כ סעי' ז', דרך משום שפע הקלנו, ולא משום אין כוונתו לבטל.]
- (פה) לכאן יש כאן אין כוונתו לבטל אלא כוונתו להכין קפה שחור. עוסק [השליח] בהיתר ולא באיסור, ולכאן הוא רק ספק חלב בעין על הכלים, והוא היתר בהיתר, שהרדב"ז מיקל להכין המים למרק בשר בכלים אלו, אפ' בודאי חלב עליהם.
- (פו) ורעק"א וחביריו לטעם השני שהחמירו לא לשפוך חלב במים עבור מרק בשר, ודאי שיקילו עבור תבשיל פרווה תוך שיעור המתנה.
- (פז) ואין צד להחמיר בזה אלא כטעם הראשון של רעק"א, ושיש על החלב עכשיו שם איסור משום שאסור עכשיו בבשר, א"כ מבטלו לכתחילה לאכלו בשיעור המתנה. וגם לצד הזה אינו מוכרח, ולכן קשה להחמיר בזה למעשה.
- (פח) [וכל הנ"ל לכאן שייך גם על מכונות קפה, אחרי שמברר המציאות.]
- (פט) **מלבין קפה, שיש בתוכה 5% חלב, כשרה, האם יכול להשתמש בה כשהוא בשרי תוך שיעור המתנה.**
- (צ) לרדב"ז, הוא חלב לתוך מים, ומותר להוסיפו לבשר, כ"ש לשתותו תוך שיעור המתנה. לרעק"א, לצד השני, גזרו עד כדי חלב למים ומים לבשר, אבל לא יותר מזה, וכנ"ל. ולצד הראשון, אולי יש עליו דין חלב שאסור לבטלו כבר מעכשיו, אפ' לענין שיעור המתנה.
- (צא) אמנם, כיון שהחלב כבר בטל, והוא שאלה רק של מרבה עליו, יש להקל. ואפ' ביחד עם בשר, כיון שהוא רק שאלה של מרבה עליו, יש להקל כיון שיש הרדב"ז לסמוך עליו.
- (צב) [ואע"פ שיש טעם חלב, עדיין אינו בכלל מילתא דעבידי לטעמא של סי' הקודם סעי' ח', כיון שאינו תבלין אלא סתם אוכל, וא"כ סתמא בס', והטעם והצבע והריח שיש בהקפה, נתלה ב-95% מרכיבים אחרים. ועיי"ש מש"כ שמדוע לא אמרי' דמה שהוא חלק מהרכיבים, ע"כ עבידי לטעמא.]
- (צג) **סוכר בחדר קפה בישיבה, שהסוכר יש בתוכו 'גושים', האם יכול להשתמש בסוכר זו עבור תה בעודו בשרי תוך שיעור המתנה.**
- (צד) ולכאן, לרדב"ז, רעק"א טעם השני, מותר. לטעם הראשון, יש מקום לדון, וכנ"ל, אבל כאן נקל כי אינו ידוע שהגושים הם מחלב, אולי הם ממים או רוק וכדו'.
- (צה) אבל ביחד עם בשר, הרדב"ז עדיין יקל, אבל לא רעק"א ושאר אחרונים. ולכאן במקום צורך או טירחא, יש להקל אם הוא רק ספק חלב, כי יש הרבה סברות מצד אין כוונתו לבטל, עכ"פ כשהוא עם בשר עוף [מעשה שהיה].

אם נבלע איסור מועט לתוך כלי כשר, אם דרכו של אותו כלי להשתמש בו בשפע היתר, מותר להשתמש בו לכתחלה, כיון שהאיסור מועט וא"א לבוא לידי נתינת טעם, ולפיכך איסור משהו שנבלע בקדרה או בתוך קנקנים וכיוצא בהם, מותר להשתמש בו לכתחלה, ואפילו בבן יומו, לפי שא"א לבא לידי נתינת טעם. אבל אם נבלע בכלי שדרכו להשתמש לעתים בדבר מועט בקערה וכיוצא בה, אסור להשתמש אפילו בשפע, גזירה שמא ישתמש בה בדבר מועט ויבא לידי נתינת טעם.

סעי' שלנו לעומת 'אין כוונתו לבטל'

- (א) בסעי' הקודמים, דיברנו ועסקנו והרחבנו בפרטי דיני הכלל של אין כוונתו לבטל. ואמרנו פס"ר, ספיקות, ובכך ביררנו דיני ריסוק פירות וירקות שונות ומשונות, ודיני קפה ממכונות וחנויות, הכל בטוב טעם ודעת.
- (ב) אלא, שבסעי' שלנו – וכ"ה לקמן בסי' קכ"ב – יש היתר מיוחד לכלי שתמיד שימוש בשפע, ואף פעם יכול לבא לידי איסור [שאפ' היתר זו מפוקפק, ע' לקמיה]; אבל אם אינו תמיד שימוש בשפע, אפ' אם עכשיו משמש בשפע, אסורה. והשאלה המתבקשת, מדוע נאסר, הא הוי אין כוונתו לבטל, עוסק בההיתר ולא בהאיסור, הכל מתבטל ממילא; ולפי הכללים שנתבארו למעלה, הוי לן להקל בזה.
- (ג) והנה, היד יהודה חולק על הט"ז, ומכחיש קיומו של כלל של אין כוונתו לבטל, וראייתו הוא סעי' שלנו, וכ' דלא מצא שום מקור בש"ס לכלל כזה, ולכן הוא כופר בעיקר.
- (ד) ואנן, שרוצים ההיתר של אין כוונתו לבטל, מוכרחים אנו ליישב הקושיא לגמרי, דאל"ה טענת היד יהודה מונע מאיתנו להקל בזה.
- (ה) הנוד"ב כ"ו מיישב סעי' שלנו עם כלל הנ"ל, וכ' דהכלל של אין כוונתו לבטל היינו רק היכא שנתבטל ממילא^ז, אבל היכא שנתבטל ע"י מעשה בידים^ח, בזה יש יותר יחס, ואין היתר הנ"ל, וזהו הטעם מדוע סעי' זה אסורה, כיון שעכשיו מבטל הבליעה בידים.
- (ו) ודבריו אלו מגבילים מאוד היתר הנ"ל, וכמעט כל מה שכתבנו למעלה אינו עולה בקנה אחת עם יסוד זה, למשל הט"ז לגבי שמרי היין וכן לגבי הברזא.
- (ז) הפ"ת סי' פ"ד סק"ז מציין לספרו הנחלת צבי ליישב קושיא זו באופן אחר, דבעצם סעי' שלנו היה מותר מצד אמא"ל משום אין כוונתו לבטל, וכמו שנתבאר למעלה בהרחבה, אלא שבסעי' שלנו יש חשש שמא לא יבטל כראוי, א"כ יש הגבלה, ואינו מותר אלא אם שימוש תמיד בשפע.
- (ח) וקשה על מהלך זה, א"כ על כל אין כוונתו לבטל נמי נימא הכי, ועוד, ביארנו שא' מהטעמים של אמא"ל הוא משום שמא לא יבטל כראוי, א"כ מדוע סעי' זו חמיר משאר אמא"ל.
- (ט) [א.ה. והתירוץ, דרק בכלים שייך לגזור, כי בכלים מצינו שגזרו אב"י אטו ב"י, א"כ שייך לגזור היכא שהוא דבר מועט אטו היכא שאינו דבר מועט, וא"כ היינו אוסרים כל קדירה, אלא שיש קולא גדולה של הרשב"א להקל כשדרכו בשפע, דאז ליכא למיחש לתקלה.

^ז כגון?
^ח כגון?

הלכות תערוכת

אבל בעצם, באוכל, לא גזרו הא אטו הא, א"כ כל שיש שפע עכשיו, מותר, כדין אין כוונתו לבטל. כך מבואר מהנחלת צבי עצמו.

(י) א"נ יש ליישב הקושיא המתבקשת באופ"א, דאין כוונתו לבטל אינו מותר אלא כשא"א בענין אחר, וכמו שנתבאר למעלה בס"ד. וא"כ, כלים תמיד אפשר בענין אחר, והיינו הגעלה, א"כ לעולם לא יהיה היתר של אין כוונתו לבטל. ואפ' חרס שא"א להגעיל, היה מובן אי היו גוזרין אטו שאר כלים. ועל כן יש היתר גדול בסעי' שלנו להתיר כלי שדרכו בשפע, כיון שאין כוונתו לבטל, אע"פ שבאמת אפשר בענין אחר.

(יא) ועל ב' מהלכים אלו קשה, דיתבאר לקמיה דיש נידון אם ההיתר של שימוש בשפע שייכת רק על בלוע, או"ד אף על איסור בעין. אלא, שלפי דברינו, היכא שהוא בעין, ודאי יש היתר של אין כוונתו לבטל, כמו ששינו בסעי' הקודמים, ורק החומרא בסעי' שלנו הוא משום שהוא כלי, ובעין אינו כלי, א"כ איך נחמיר, ואיך נדון אם יש ההיתר 'אף' על בעין, הא בעין הוא יותר פשוט להקל. וצ"ע.

(יב) והיה מקום לחלק בין בעין רגיל לבעין שהוא ככלי, כההיא דלקמיה, אבל חילוק זה צ"ע. ע"כ.]

שימושו בשפע, והט"ז סקכ"ג

(יג) -הגרפ"א פאלק זצ"ל במחזה אליהו קונטרס בישול עכו"ם מק', מבואר בסי' קי"ג, קדירה של בישול עכו"ם בטל ברוב. ולכן מק', הא לעולם יהיה רוב נגד הקדירה, א"כ הוא לעולם שימושו בשפע, א"כ איך יתכן לאסור מאכל מקדירה של בישול עכו"ם, לפי סעי' זו. וצ"ע.

(יד) -עוד קושיא על סעי' זו, הק' בדה"ש בשם דרישה, איך יש היתר של תמיד שימושו בשפע בקדירה גדולה, הא כשמערה ממנו, באותו רגע באותו מקום אין שפע נגד האיסור. וג"ז צ"ע.

(טו) הט"ז מאריך לברר מהו המקור להלכה זו, ומה יש להוכיח מהמקור. מסק' הט"ז שאין מקור להגמ' להתיר אלא כשהוא תמיד שימושו בשפע, וגם, דבר פגום, אבל הא בלא הא לא סגי.

(טז) המקור לההיתר הוא גמ' ע"ז ל"ג לגבי חביות של עכו"ם, שישראל משתמשים בהם למים ולשכר, והרשב"א כ' משום דתמיד שימושו בשפע. והט"ז מק' דאולי אינו רק משום השפע, אלא גם משום שהוא פוגם. ומביא רא"ה ר"ן כדבריו שלמד האי חבית משום שהוא פוגם.

(יז) וטען, שאם גזרי' אב"י אטו ב"י [טור סי' קכ"ב], כ"ש שנגזור ס' אטו היכא שאינו ס'. ומיישב הב"י, דרך תמיד שימושו בשפע מותר מהאי טעמא.

(יח) והנה, למרות שמהט"ז משמע שהרשב"א הוא יחידאה, האמת אינו אינו כן, כי רבו העומדים בשיטתו; ראב"ד, רבינו יונה, ריב"ש; ולצדו של הט"ז יש ר"ן רא"ה וטור.

(יט) ובאמת, מטרת הט"ז היה להוכיח שראשונים הללו לומדים האי גמ' של חבית דאיירי בפוגם, ולכך אין מקור לדינו של השו"ע. אבל אין ראייה דלית להו להאי דינא, ויתכן מאוד שיסכימו לדינא עם הרשב"א. וא"כ, טען החת"ס, אם נמצא מקור חדש, יש ראייה לשיטת הרשב"א, ואין חולק עליו.

הלכות תערובת

- (כ) ונקדים לזה השאלה, האם ההיתר של שימוש בשפע דווקא בבליעות בכלים, או"ד אף כשיש משהו בעין, ג"כ נוכל להקל אם שימוש בשפע³³. הריב"ש סי' שמ"ט עוסק בחבית שתיקנו, ומלאו חורים עם חלב, ודן מצד אין כוונתו לבטל [לכאן] דלא כנו"ב הנ"ל, ושאר סברות, ודן אם יש להקל משום דלעולם יש ס' נגד החלב; וכ' דאי"ז טענה, כי שימוש בשפע אינו אלא היתר בבליעות, ולא בבעין. הדרב"ת מביא דבריו אלו, והכי נקט לדינא.
- (כא) ועוד, דעת הראב"ד הוא שאמא"ל הוא איסור תורה, ואעפ"כ ס"ל דיש היתר של שימוש בשפע. וההבנה בזה קשה טובא, עד כדי שהיד יהודה מוכיח שאמא"ל אינו אלא מדרבנן מהא דיש היתר כשתמיד שימוש בשפע. וא"כ, איך הראב"ד ס"ל שהוא דאורייתא, ואעפ"כ מיקל כאן.
- (כב) ות"י הכנה"ג, כשיש איסור בעין, בזה אמא"ל הוא דאורייתא, אבל כשהוא רק ענין של בליעות, אמא"ל אינו אלא מדרבנן, ולכן יש מקום להיתר כשתמיד שימוש בשפע.
- (כג) הפמ"ג מיישב בענין אחר, דאה"נ אמא"ל הוא מה"ת, מ"מ כשאין כוונתו לבטל, הוא מדרבנן אף לדעת הראב"ד.
- (כד) כל הנ"ל היה לחלק בין בעין לבלוע. אך, יש האוחזים שיש היתר של שימוש בשפע אף בבעין. ומי אלו? הרשב"א, בכבודו ובעצמו. כ"כ הגר"א סקי"א, דמציין מקור שו"ע לרשב"א, אבל לא לרשב"א של הט"ז, אלא לרשב"א אחרת בתשובה, שהשואל הוכיח ממשנה בתרומות שיש היתר של שימוש בשפע, והסכים עמו הרשב"א. והמשנה שם איירי בבעין; ע"כ הרשב"א, והגר"א ס"ל דכ"ה דעת שו"ע, ס"ל דיש היתר של שימוש בשפע אף כשהאיסור הוא בעין, ודלא כריב"ש.
- (כה) ואם לזאת, טען החת"ס, למרות שהט"ז הביא ראשונים שמבואר מהם דאין מקור מהאי גמ' ע"ז לדינו של השו"ע, מ"מ עכשיו יש לנו משנה, שגם ראשונים מודים אליה, שיש היתר של שימוש בשפע, ולא רק בבלוע אלא אף בבעין.
- (כו) ובאמת, קשה טובה על הט"ז, הא יש משנה להקל. ויש ליישב המשנה, דאינו משום שימוש בשפע, אלא משום אין כוונתו לבטל.
- (כז) לסיכום, יש שו"ע המיקל בשפע בלבד, וכ"ה סתימת הרמ"א וכ"כ בתו"ח, וכ"כ הגר"א, אך הט"ז מחמיר ומיקל רק כשהוא פגום ג"כ, וכ' דהוא דעת הלבוש. הפמ"ג מק' דהלבוש מבואר כשו"ע ולא כהט"ז. הש"ך מציין למש"כ בסי' קכ"ב, ושם החמיר. חכמ"א³⁴ כ' דכל האחרונים חולקים על השו"ע. הערוה"ש מיקל כשפגום, משמע בלא"ה לא.
- (כח) ור' משה יש לו הרבה תשובות בענין מפעלים, ונחית להקל כשתמיד שימוש בשפע, כשא"א להגעיל אותם.
- (כט) לכו"ע, תמיד שימוש בשפע, וגם פוגם, מותר. והשאלה, האם יכול להמתין מעל"ע, ואז הבליעות פגומות, ואז יש היתר של שפע לכו"ע. כלומר, כל היכא שיש מח' שו"ע וט"ז, האם יכול להמתין מעל"ע, ואז יהיה מותר לכו"ע.
- (ל) הפמ"ג מחמיר, וס"ל דע"ז גזרו אב"י אטו ב"י. חומרא גדולה מאוד. מאידך, הערוה"ש, יד אברהם, גליון מהרש"א, ור' משה, כולם מקילים להמתין יום, ואז מותר אף לדעת הט"ז.

³³ א.ה. לפמ"ש"כ למעלה, תמיד שימוש בשפע הוא אך ורק בכלים, אבל בבעין אי"צ שיהיה לעולם שימוש בשפע, אלא גם אם רק עכשיו, מ"מ אין כוונתו לבטל. וא"כ ק' מכל הנושא כאן דמבואר דלבטל לכתחילה בשפע בבעין חמיר יותר מבליעות, ואילו לדידן ה"ל להיות להיפך.

³⁴ נ"ב י'.

הלכות תערוכת

(לא) הערוה"ש מ"ח מיקל בשפע לחוד, אפ' בלי פגום, היכא שלא רק תמיד שימושו בשפע, אלא שבלתי אפשרי אילולי שפע, כגון חלק העליון של קדירה גדולה. וקשה על ציורו, הא ניחוש לקושיית הדרישה, שמא בשעת הערוי אינו שפע. ועוד, הלא ע"י הכסוי יש זיעה בכולו, ואינו מוכרח להיות דווקא עם שפע.

(לב) עכ"פ, ר' משה סומך ע"ז בענין מפעלים, שאינם יכולים להפעיל אם לא בכמויות מרובות, דבזה יש לסמוך על שפע לחוד.

(לג) לסיום, טשולנט ניתז על מיחם מים, המים שבתוכו שרי, דהוא נ"ט בר נ"ט דהיתירא, כ"כ חכמ"א. המיחם עצמו, שימושו בשפע, ואם ממתין מעל"ע, יצא ידי כו"ע. ולכאו' אי"צ להגעיל, אלא ממתין, כיון שיש כ"כ ספיקות, כגון אולי לא נכנס הבליעה בעומק בכלל.

סימן ק' – בריה אפ' באלף לא בטיל

--- סעי' א' – דיני בריה ---

בריה, דהיינו כגון נמלה או עוף טמא וגיד הנשה ואבר מן החי וביצה שיש בה אפרוח וכיוצא בהם, אפילו באלף לא בטיל. ואין לו דין בריה, אלא אם כן הוא דבר שהיה בו חיות, לאפוקי חטה אחת של איסור. וכן צריך שיהא דבר שאסור מתחלת ברייתו, לאפוקי עוף טהור שנתנבל ושור הנסקל. וכן צריך שיהיה דבר שלם, שאם יחלק אין שמו עליו, לאפוקי חלב. וכן צריך שיהיה שלם. הגה: ועיקר גיד הנשה אינו אלא על הכף בלבד, והוא כרוחב ד' אצבעות, ואם הוא שלם מקרי בריה. (בארוך כלל כ' כ"ח).

דיני בריה

(א) בגמ' צ"ט: מבואר דגיד הנשה בריה הוא, ובריה אפ' באלף לא בטיל. וכלל זו, אינו אלא מדרבנן, דמה"ת בטל ברוב. וה"ה לשאר דברים שדינם אפ' באלף לא בטיל, שאינו אלא מדרבנן.

(ב) בריה של איסור דרבנן, ג"כ אינו בטל באלף, כ"כ גליון מהרש"א. וחולק עליו היד יהודה. ויסוד המח' הוא בגדר הענין של בריה, האם הוא ענין של חשיבות, והראיה שהוא חשוב הוא מהא דלוקה עליו אע"פ שאין כזית, סימן, או"ד בגלל שלוקה עליו ע"כ א"א לבטלו, סיבה. יד יהודה למד שהוא סיבה, ולכן יש להקל באיסורי דרבנן כיון שאינו לוקה, משא"כ הגליון מהרש"א.

(ג) ט"ז סק"א, היכא שיש שאלה בבריה, לא אמרי' ספק דרבנן לקולא אם הוא שאלה על עצם הבריה, כי זה נקרא ספק הנתגלגל, ודנין על השאלה של דאורייתא האם הוא בריה, לענין מלקות, ונתגלגל השאלה לעניננו שהוא דרבנן, ולא אזלי' ביה לקולא.

(ד) אמנם, הנ"מ כשיש שאלה בעצם הבריה, אבל אם הוא ודאי בריה וספק נפל, כגון שראה אותו בדרכו אל האוכל, ונשף בו, ולא הספיק לבדוק לאן הלך, בזה השאלה הוא רק אם נפל, שהוא שאלה של איסור דרבנן לחוד, ונקל בספקו, וכ"ש כפי הכלל שלא מחזקינן בריעותא.

(ה) וכגון, האוכל אצל קרובו שאינו בודק החסה שמוחזק בתולעים, ועל העלה של החסה מונח חתיכת דג כשרה, יכול לאכול הדג, ואי"צ לחוש דילמא חרק א' עבר מהעלה להדג. וע"ע סי' ק"י.

(ו) נמלה לתוך קערת מרק, ונתערב הקערה עם ב' אחרות, האם הקערות בטלים ברוב, או"ד אמרי' אפ' באלף לא בטיל. הדרכ"ת סי' פ"ד סקע"ג כ' דהוא בריה, ולכן אפ' באלף לא בטיל. אך מו"ר הק' ע"ז, וס"ל דהשאלה של הבריה נפסק בתוך הקערה, וכולו נתחנ"נ, ועכשיו יש לדון הקערה, שאינו בריה, כלפי האחרים, ולבטלו ברוב.

(ז) בירושלמי אי', ומובא בראשונים, שבריה בטל בתתק"ס, 960. והרשב"א צ"כ שאינו יודע מאין באה מספר הזה. וב"ח כ' דהוא ט"ז פעמים ששים. וע' דרישה שעושה אתב"ש, וחת"ס וחי"ד א' שמ' סאה של מקווה הוא 960 לוגין, שזה טהרה גמורה ו' בריה חדשה', ומשה רבינו עלה למרום למ' יום שהוא 960 שעות, וכן מר"ח אלול עד יוה"כ, וכו'.

הלכות תערוכת

- (ח) לדינא, לא נקטו כדעה זו, מ"מ הוא צירוף קל במקום שהיינו מקילין בלא"ה, כ"כ ישועות יעקב סק"ט.
- (ט) האחרונים דנו בענין 'מילוין' שהם תולעים קטנים תוך הקמח והפירות, האם יש בה משום בריה.

כללי בריה

- (י) כל הראשונים טרחו לסדר כללי בריה, כדי ליישב כמה דינים שונים מהש"ס. כגון, מבואר דחלב אינו בריה, וכן נבילה וכן חיטה, ואילו אמ"ה וגיד הנשה ונמלה כן בריה. וע' חכמ"א שמסדר הכללים^{צה}.
- (יא) וא' מהכללים הוא שיהיה בה נשמה, לאפוקי סתם ביצה, או חיטה.
- (יב) ועוד כלל, שיהיה אסור מתחילת ברייתה. ורש"י^{צב} כ' דמטעם זה נבילה אינו בריה, כי אינו אסור אלא משנתנבלה, ואילו לפני כן לא היה אסור. הר"ן דף ל"ו כ' דנבילה אינו בריה כיון שאינו אסור מחמת עצמו, אלא משום דבר אחר הגורם לה.
- (יג) הכרתי סק"ד כ' דע"פ כלל זו של תחילת ברייתו, אולי יש ללמד זכות על המילבי"ן תוך הקמח, כי אינם אסורים עד שפירשו^{צב}, וא"כ אינם אסורים מתחילת ברייתו. כעין התולעים בדגים ובגבינה [עיי"ש מש"כ בסי' פ"ד].
- (יד) ולכא' זה טענה אלימתא, וא"כ מדוע הוא רק לימוד זכות, הא זה קולא רווחה, תי' היד יהודה וחוו"ד, דהניחא לרש"י, אבל להר"ן, אינו משום דבר אחר הגורם לה, אלא מיניה וביה, וא"כ לדידיה אין מקום לקולא זו. וע"ע פ"ת סק"א. ועוד^{צב}, אולי השם שרץ אינו אלא משעה שפירש, ואז כבר נאסר.
- (טו) עוד כלל, שלא יהיה פגום, ע"ע סי' ק"ד, דאע"פ שפוגם דברים אחרים, מ"מ צריך שיהיה עצמו פגום כדי להוציאו מדין בריה.
- (טז) וגם, 'אין שמו עליו'. דחלב, אפ' אם חתכו, חצי חלב גם חלב הוא, משא"כ גיד הנשה, נמלה, חצי ממנו אינו גיד אלא חצי גיד, וכן לגבי נמלה, ושאר בריה.
- (יז) ובדגים, כשחסר הקשקשים, האם זה מפקיע מדין בריה, או"ד אינו מעצם הגוף אלא כ'בגדים בעלמא'. והפמ"ג כ' דיש דין בריה אע"פ שחסר סנפיר; וא"כ כ"ש קשקשים, למרות שלא הבנתי איך דג בלי סנפיר עדיין בריה הוא, הא זה דומה לעוף בלי כנף.
- (יח) בהמה שהוא טרפה מתחילת ברייתו, הערוה"ש כ' דאינו בריה, כיון שבעינן שהמין יהיה אסור מתחילת ברייתו. וצל"ע מנין לו זה.
- (יט) פרי שנתבשל, האם המעט שחסר ע"י הבישול מוריד ממנו דין בריה או לא. הערוה"ש^{צט} ס"ל עדיין בריה הוא, והחכמ"א בבינת אדם חולק ע"ז. ומ"ב סי' ר"י סק"ח כ' כחכמ"א, ויל"ע אי כאן ושם הוא אותו שאלה.

^{צה} נ"ג ג'.

^{צו} ק"ב.

^{צו} וע"ע מחזה אליהו מדוע לא יאסר משום היוצא מן הטמא.

^{צח} טענה א' מיד יהודה, וטענה האחרת מחוו"ד. ואולי נחלקו מהי תחילת ברייתו; משעה שבאה לעולם, או משעה ששם שרץ עליו.

^{צט} פ"ד פ"ג.

- (כ) כ' שו"ע דבריה כמו נמלה. כגון, שרואה אותו נכנס לתוך התבשיל שלו, ואינו יודע אפוא^פ, אסור, ואין אנו אומרים שאולי נימוח ונאבד ממנו שם בריה.
- (כא) ממשיך השו"ע 'עוף טמא'. וקשה, היכי דמי, הא אם נתערב, יבדקו אם יש לו סימני כשרות. ואם אין לו כח לזה, הא זה עצלות, ולא תערוכות, כדמבואר בסי' צ"ח. כה"ק פמ"ג בסי' ק"ד, ותי' דאיירי שאינו ניכר. ולא הבנתי, איך אינו ניכר. וכ' בדה"ש, כשאנו יודע הסימנים, ומאריך שם לבאר מדוע אינו ספק שוטים, וצ"ע. ואולי איירי בעוף קטנטן שאינו יכול להכיר בו הסימנים. ועדיין צ"ע.
- (כב) 'ביצה שיש בה אפרוח'. וקשה, כשם שיודע שיש בה אפרוח, שוב אינו מעורב אלא ניכר. ואפ' אם הדבר כרוך בטירחא, החמרנו כיון שהוא אפשר להכירו.
- (כג) ויש שכתבו דאיירי שפתח א' מהם והיה אפרוח בפנים, וביצים האחרות נפתחו מאליהם, והם כשרים, ואינו יודע איזה הוא. אבל קשה, דאי"ז ביצה אלא אפרוח. וגם אינו עוף טמא, אלא עוף טהור שהוא אסור.
- (כד) והערוה"ש תי', דאיירי באופן שיכול לבחון ע"י בדיקה היטב היטב, אבל עדיין יש ע"ז שם תערוכות, ואינו בגדר ניכר.
- (כה) ובספר בדיקת המזון כהלכתה להר"מ וייא שליט"א מביא צמח צדק סי' ע' שמבואר כדברי ערוה"ש. ואע"פ שבסי' צ"ח הבאנו החכמ"א וחזו"א דאם הוא כרוך בטירחא עדיין אינו בגדר תערוכות אלא ניכר, מ"מ יש שלב שכו"ע יכולים להסכים – שאם מיד כשפוגשו יכירו, אע"פ שיש אלפי רבבות, מ"מ אינו אלא נאבד, ולא מעורב. אבל היכא שאפ' אם יפגשנו, לא ידע אם זה האסור רק ע"י דרישות וחקירות שונות, יתכן שלכו"ע זה נקרא תערוכות.
- (כו) וזה נוגע גם לענין תולעים וחרקים מסוימים שבאוכלים מסוימים, שאע"פ שאם מסתכל בזכוכית יראה אותו, מ"מ האוכל את האוכל, ובודקו כרגיל לא ראה אותו, ויתכן שגם לחזו"א יהיה תערוכות. וזה חידוש יותר ממה שכתבנו שם.
- (כז) יל"ע, איך ציורים האלו הוי בריה, הא כשלועסו אינו בריה. וכ"ת אולי איירי בקטנים שיכול לבלוע שלם, הא הל"ל שמותר כ"ז שלועס היטב, וכן, נתיר כל ירקות אם לועס טוב טוב. ואינו משמע משום אמא"ל לחוד, ועוד, לשו"ע אינו אלא 'מרבה עליו'.
- (כח) ובאמת, בדרכ"ת בשם אגור אוהליך משום דבריה שלעסו אינו בריה, וכ"כ החזו"א כדבר ברור, ושאנו ענין אלא של אמא"ל!
- (כט) מאידך, השיורי ברכה להחיד"א בשם משאת משה כ' דבריה הולכין בתר שעת הכנסתו לפיו. וקשה טובא, הא האיסור שלוקין עליו הוא בהבליעה, כדין כל אכילות שבתורה, וא"כ איך נחייב משום בריה בשעה שהכניס לפיו^{קא}.
- (ל) ובאמת, ר' וייא מביא מנח"ש שחולק על החזו"א ומודה להחיד"א באופן שמכוון לאכלו, כי זה התחלת מעשה אכילה, אבל היכא שאינו מכוון לאכלו, אלא שהוא פס"ר, ואינו מכוון, בזה רש"ז ס"ל דאין שם בריה אלא כשבולעו שלם.

^פ ואם יודע שחלק מהתבשיל ודאי 'נקי' מהנמלה, אותו חלק שרי [אם יש ס'], ואינו אסור אלא החלק שיש צד שנמצא בו.
^{קא} א.ה. אולי הוא משום חשיבות, והבולע דבר שהיה חשוב כשהכניס לפיו.. ע"ע מש"כ בסי' ר"י בהלכות ברכות סברות דומות.

הלכות תערובת

(לא) נמצא, חרקים בירקות, אלו שאכן מעורבים, אם לועסים, רש"ז וחזו"א מודי שאין ע"ז שם בריה. אך, חרקים קטנים כאלו, מאוד יתכן שיבלע לפני שטוחנו.

הלכות תולעים בפירות וירקות

(לב) המציאות, במשך שנים רבות החקלאים ריססו הפירות וירקות בחומר בשם DDT שעבד פלאות למנוע כל חרקים ותולעים מכל פירות וירקות. ואח"כ שימוש רב נתברר שמלבד שהוא רעל לבד"ח הוא גם רעל לבנ"א, ולכן מלפני 50 שנה אסרו שימוש.

(לג) ומאז, משתמשים בכל מיני חומרים שונים, שאינם יעילים כ"כ, ומשנים תמיד מחומר לחומר, כדי שהתולעים לא יפתחו 'חסינות' להחומר ריסוס. ומחמת כן, סוג התולעים בכל הפירות וירקות משתנים מזמן לזמן, ולכן חייב האדם להיות מעודכן עבור מה הוא בודק, ואיך הוא בודק, ואיזה תהליך מסיר התולעים המסוימים.

(לד) ומהיות שארגוני כשרות מסוימים הורגלו להתיר פירות וירקות מסוימים, ולא היה ביכולתם לאוסרם, המציאו כל מיני קולות שונות ומשונות, ומקצתם שלא כדת.

(לה) ולכן, כל אדם יברר אצל בקי יר"ש פרטי דין כל אוכל, אם ואיך לאוכלו. וכל מה שנכתוב כאן הוא לבאר הסוגיא, ולמצוא המקום לדון המקילין לכף זכות, אבל הנהגה הראויה הוא כמש"כ מקודם.

(לו) והמחברים מפרסמים דברי הפר"ח שכ' דהתורה הרבה לאסור תולעים אע"פ שבנ"א אינם אוכלם, כדי לחייב בדיקות המזון כדין. וע"כ אין להבין דברין כפשטיה, כי נוכיח לקמיה שלא מדובר כאן בשאלה של דאורייתא אלא של דרבנן, וע"כ הפר"ח בא רק להורות חשיבות הענין.

(לז) הנידון הראשון הוא איזה תולעים אסרה תורה, כי התורה לא ניתנה למלאכי השרת, וא"כ ע"כ אין אנו מחוייבים לבדוק כל דבר עם כלים מיוחדים. כ"כ חכמ"א ל"ד מ"ט, וערוה"ש סקל"ו, לגבי חומץ, דמותר לאכלו אע"פ שע"פ מחקרים נתבאר דחומץ עשויה מחיידקים, כיון שאינם נראים לעין, ולא ניתנה תורה למלאכי השרת. וכ"כ אג"מ ב' קמ"ו בשם הגר"ח.

(לח) וא"כ עלינו לדון מה נקרא נראה לעין, באיזה עין מדובר. וידועים דברי החת"ס קל"ב שאע"פ שהגמ' אומרת דחסה הוא הכי טוב למצוות מרור, כי הוא מלשון 'חס', מ"מ יש להשתמש בתמכ"א שהוא ר"ת ת'מיד מ'ספרים כ'בוד א'ל, כי החסה מתולע. וממשיך, דאין ליתן לבדוק מי שעניו קלושות.

(לט) מבואר, דאי"צ עיניים של מומחה, אלא כל שאינו קלוש, יראה התולעים שאוסרים, דאילו יותר קטן ממה שנראה לעין רגיל, אינו נקרא נראה לעיניים.

(מ) והוסיף ר' וייא בספרו, דאם הוא בגודל של נראה לעיניים, אך הוא מוסתר מחמת הרקע, ולכן אין העין בינוני מכירו, Camouflage, עדיין אסרה תורה, כי הוא בגדול האיסור, ורק הסביבה מקשה על הראייה. וכ"ש מי שאינו יודע על מה הוא בודק, אי"ז נקרא בדיקה, ונקרא נראה לעין.

(מא) והשאלה הגדולה, היכא שנראה לעיניים נקודה שחורה, אך לא נראה יותר מזה, ורק ע"י זכוכית מגדלת, או שאר אמצעים שונים יודע לזהות שמדובר כאן בתולעת, האם תולעת זו אסרה תורה. כלומר, האם התולעת צריך להיות נראה לעין, או הנקודה השחורה.

(מב) למשל, Scale Insects על פרי הדר, נראים כלכלוך בעלמא, אך המומחה יודע ע"י סימנים שונים, וע"י הכלים שלו, שמדובר כאן בחרק, האם זה נקרא נראה לעין.

הלכות תערובת

(מג) ור' וייא בשם רש"ז ס"ל שכן, דהואיל ומומחה מכירו, נקרא נראה לעין. וגם מביא ר' אלישיב לאסור. וק', הא אינו יודע אלא ע"י כליו, א"כ לא נתנה תורה למלאכי השרת. הגע בעצמך, בדורות קדומות שלא היה להם מכשירים אלו, הסתכלו, והיה נראה כלכלוך, ולכן אכלו אותו, וא"כ למא נגרע במה שמומחה החליט להגיד לנו שזה תולעת, הא אינו נראה לעין רגיל. וא"כ בעיני זה חידוש גדול להחמיר, אע"פ שכולם החמירו.

(מד) [א.ה. וביאר לי אאמו"ר שליט"א, ע"פ הגרפ"א פאלק זצ"ל, שאה"נ התורה אינו מחייב לבדוק כל אוכל אולי יש בה איזה תולעת הואיל ואין כאן 'ריעותא' לפנינו. אבל היכא שאכן נראה משהו לעיניים, התורה מחייב שלא לאכלו עד שיתברר דאינו תולעת אלא עפר בעלמא, ועד שיברר את זה, עם כל האמצעים שבעולם, אסור לאכלו. כי אי ראה התיר התורה, ולא אי ידיעה. וציין לי דברי שבה"ל ז' קכ"ב שמיקל בזה.]

(מה) ושאלה שלנו הוא המבוכה גדולה במים בניו יורק, שנראים לעין נקודות קטנות מאוד, וע"י כלים גדולים יודע שמדובר בתולעת. ר' אלישיב ורש"ז יאסרו, ואילו ר' בעלסקי היקל. ואולי מים אלו גרע טפי, כי בעצם הם יותר גדולים, ורק ע"י טיפול בנ"א נתקטנו, וא"כ א"א לטעון לא ניתנה תורה וכו' כשמעשה ידי אדם הקטין אותו.

(מו) והנה, כבר נתבאר למעלה ובסי' צ"ח, דמלבד הענין של בריה לא בטיל אפ' באלף, שהוא דין דרבנן, יש דין דאורייתא, שאינו נקרא תערובות אלא כשמעורב, אבל לא כשניכר. וביארנו למעלה בנוגע להערוה"ש שאם כשיפגשנו לא יכירו, זה שפיר נקרא מעורב. משא"כ בברוקולי, רק משום הקושי לבדוק כל החוסד"ק אינו מוציאו, אבל אם לא יתעצל, מיד כשיגיע להבריה, יראה אותו.

(מז) ואם לזאת, שאלתנו בנוגע לתולעים כ"כ קטנים שנתחדש לנו שזה נקרא נראה לעיניים, לכאו' עכ"פ נוכל לומר שזה נחשב עכ"פ לתערובות, ואינו נקרא ניכר, כי כשיפגשנו לא יראה אותו דאינו רואה אלא נקודה שחורה, ואין האיסור ניכר, אלא הריעותא [שאינו אפ' ריעותא באמת], ורק ע"י כלים שונים יבחין מהותו. וא"כ נראה, דכל הנידון של תולעים אלו, אינו אלא מדרבנן.

(מח) ע"כ נידון הראשון, איזה תולעים אסורים.

(מט) **ונידון השני**, מתי מחוייב לבדוק אם יש בה תולעים אלו, ומתי אמרי' שאין ריעותא ולית הספק כדי לחייב בדיקה.

(נ) חכמ"א כ' שמנהגו לבדוק אפ' דברים שאינם מיעוט המצוי, לפנים משורת הדין, ומשום זה ה' שומרו מכל מכשול.

(נא) הש"ך פ"ד כ"ג כ' דם הוא מיעוט שאינו מצוי, אין חובה לבדוק. ומיעוט המצוי, רמ"א שם סעי' ח' דמיעוט המצוי יש לבדוק, ופמ"ג כ' דהיינו מדרבנן. ועפ"י ז' כ' שו"ע שם סעי' ט', בישל ירק שהוא מיעוט המצוי, ספ"ס להתיר, שמא אינו מתולע, שמא נימוח, וא"כ מותר. והכי קי"ל. וע' סי' ק"י ליישב מדוע צריך ב' ספיקות, הא דין בריה הוא רק דרבנן.

(נב) ואם הוא מוחזק בתולעים, אסור, ואם בישלו אסור. וגם ע"ז ק', הא מדרבנן הוא, וליסגי בספק אחת שמא נימוח.

(נג) והשאלה הגדולה, מהי גדר מצוי. וידוע השיעור של 10%, שמקורו הוא משכנות יעקב סי' י"ז. ואע"פ שהרבה הולכים עם דעה זו היינו משום העדר הגדרה אחרת [וגם יותר נוח...], מ"מ יודעים שאין מקור לשיעור זה, ולא היו מקילים ב-9.5%.

הלכות תערוכות

- (נד) השבה^{קב} יש לו הגדרה אחרת, כל שלא יהיה 'מופתע' ממנו הוא מיעוט המצוי. וגדר זה קשה ליישם, כי אם ימצא תולעת בקמח לא יופתע כי כולם מדברים ע"ז, למרות שהוא מיעוט שממש אינו מצוי.
- (נה) ובגדר מוחזק, לשבה^ל מסתבר דכל ש'מסתמא' ימצא. למהלך האחרת, אינו ברור.
- (נו) ועוד שאלה גדולה שאל הרב שמעון שוואב לרש"ז ור' אלישיב ועוד, אה"נ מיעוט המצוי יש לו לבדוק, אבל איך משערין המצוי. האם בעינן שיהיה מצוי בכל ירק, אפ' חרק א' בכרוב גדול [חומרא], או בעינן מצוי בכל סעודה, או בכל מנה, ואולי אף בכל נשיכה [קולא]; במה צריך התולעים להיות מצויים.
- (נז) למשל, 10% מכרובים שלמים יש להם תולעת אחת, אבל רק 1% של מנה של סלט כרוב יש בה תולעת, איך נדון להאי דינא. ר' ניסים השיב דכל מה שהוא מכין בב"א, משערין אם יש בכולה מיעוט המצוי. מנח"ש^{קג} ס"ל כל חסה וחסה בפנ"ע. וחת"ס כ' כל פרי ופרי.
- (נח) ור' אלישיב דן אם מכין למוסד או מלון, למשל חמש מאות כרובים, ויש בה מיעוט המצוי שיהיה תולעת א', כולם חייבים בדיקה, ואם היה מוחזק [ג"פ?] התבשיל אסורה. משא"כ אם היה מכין כמה כרובים יחד עבור ביתו, היה מותר!
- (נט) וכן יש לדון במים הנ"ל בארה"ב, האם בעינן מיעוט המצוי בכל העיר, בכל בית, בכל כד, או כוס או לגימה.
- (ס) וכמובן, מסברא היה הרבה מקום לומר דבעינן מיעוט המצוי בכל כף ובכל לגימה, דעל כל מעשה אכילה נדון בפנ"ע.
- (סא) עוד שאלה, עשר אחוז ממה? מכל כרובים בעולם? או מכל כרובים אדומים [אם יש הבדל], מאיכות הזו, ממדינה מוצא מסויימת, בטריטוריה מסויימת, בגודל מסויים, וכו' וכו'. וכן בכל פירות וירקות. והתשובה לזה, אה"נ יכול לצמצם כמה שרוצה כדי לברר השכיחות שיהיה בפרי שבידו איזה תולעת, אבל ככל שיהיה הגבלות מחמת חסרון ידיעה, מוכרח לדון בכללות, אע"פ שבאמת יתכן שיהיה מצוי פחות מזה.
- (סב) ועכשיו נגיע לנידון השלישי, דאפ' אם תולעים אלו באמת אסורים, ואפ' אם הוא מצוי ויש חובה לבדוק, מ"מ יש סברות שונות להקל, כגון הכרו"פ שדן אולי לעולם לא פירש, ויש גם הירושלמי של תתק"ס, ועוד, רש"ז מביא דרכ"ת המביא בית אפרים שדן מצד מתעסק, ופס"ר שלא ניחא ליה, וגם יש לדון מצד פגום של סי' ק"ג, וגם מצד אולי אינו בריה אחרי שלועסו, ע"פ חזו"א הנ"ל. וגם, כשמבושל יש לספק אולי נימוח.
- (סג) ועוד, ר' משה^{קד} מחדש דתולעים קטנים מאוד מאוד, אע"פ שהם נראין לעיניים ואסורים, מ"מ אולי מחמת קטנותם, והקושי למצוא אותם, אין להם החשיבות של בריה. כלומר, הסברא שאמרנו למעלה לומר שלכה"פ הוא בגדר תערוכות, ר' משה אומר סברא דומה לומר שאינו בריה.
- (סד) ע"כ עיקר הנידונים, ללמד זכות על אלו שהקילו, אבל כמו שאמרנו בהתחלה, הנהגה הראויה הוא להחמיר בכל זה, ולנהוג כפי עצת בקיאים יר"ש.
- (סה) פירות וירקות קפואים, יש אומרים שע"י הקפאה ע"כ לא נשאר התולעים שלמים, כי עיניים שלהם יוצאים ממקומם. ואין זה אמת.

קב ד' פ"א.

קג א' ס"א.

קד ד' ב'.

הלכות תערובת

(סו) וא"כ, מהו מעלות הקפואים? לפעמים הוא משום דהוא גידול מיוחד שאינו מיעוט המצוי. א"נ, לוקחים גידול רגיל ומנקים ושוטפים אותו עד כדי שאינו מיעוט המצוי. ור' וייא בספרו דן אם מהלך השני מותר ע"פ הלכה, דאולי מאז שיש לו חובת בדיקה, חייב לנקות באופן שיהיה נקי לגמרי.

(סז) והיכא שמרסק, יש להתיר בכל גווני, לסמוך על כל הני סברות שאמרנו להתיר האיסור של אמא"ל.

(סח) ולגבי נאמנות לבדוק, במקורות קדומים כ' שאין נשים נאמנים לבדוק, אבל הערוה"ש כ' דנשים שלנו אכן נאמנים. וקטן, נאמן על איסורי דרבנן, וא"כ נאמינו כשיש מיעוט המצוי, ולא במוחזק [אם יודע על מה לבדוק, ואיך]. [ואע"פ שכל הענין של תולעים אינו אלא מדרבנן, משום בריה, רואים שאי"ז בחשבון הדברים]. כגון, להניח לקטן לבדוק השקדים וקשויים לעצמו.

--- סעי' ב' – מכירו, בישלו ---

דבר שהוא בריה שנתבשל עם ההיתר, אם אינו מכירו הכל אסור, והרוטב בנותן טעם. ואם מכירו, זורקו, והאחרים והרוטב צריך שיהיה בהם ס' כנגדו, חוץ מגיד הנשה שאין טעמו אסור, דאין בגידים בנותן טעם, אבל שמנו, אסור, וצריך ששים כנגדו להתיר הרוטב. לפיכך ירך שנתבשל עם גידו, אם מכירו זורקו, וכל השאר מותר, אם יש בו ס' כנגד שמנו. ואם אינו מכירו, כל החתיכות אסורות. ואם יש בקדירה ס' כנגד השומן, מותר הרוטב; ואם לאו, אסור. ואם נמות הגיד ואינו ניכר, צריך גם כן ס' כנגדו.

בישלו ומכירו

(א) כל מה שיש לדון בסעי' הזו, כבר נתבאר בהפוסקים, וכל מה שיש להרחיב, כבר הרחבנו עליה.

--- סעי' ג' – נאבד הבריה ---

קדרה של מרק שנפל שם בריה ונאבדה, אסור הכל.

הכל אסור

(א) כל מה שיש לדון בסעי' הזו, כבר נתבאר בהפוסקים, וכל מה שיש להרחיב, כבר הרחבנו עליה.

--- סעי' ד' – מוחזק ---

ירקות מבושלות שנמצאו בהם ג' תולעים, הירקות אסורים; אבל מי השלקות, מסננן ומותרים. וכן הבשר, ירחצנו ויבדקנו ומותר.

תולעים מעלמא

- (א) סעי' זה מקורו בשו"ת הרשב"א, והוא מכללי חזקה הידועים. אך, נחלקו האחרונים, הט"ז^{קה} והחך יעקב^{קי}, אם דין זה נאמר בכל ענין או"ד הוא רק היכא שהתולעים באים מבפנים, דע"י ג"פ מוחזק שירק זו יש בה תולעים, אבל אין חזקה ע"פ ג"פ לומר שנפל לתוכה תולעים ג"פ. הט"ז מיקל וחך יעקב מחמיר.
- (ב) כגון, עירה סוכר מקערה לתוך הטשולנט, ואח"כ מצא תוך הסוכר ג' נמלים, האם כל הטשולנט אסור או לא. להחך יעקב אסור. להט"ז מותר, כי אין חזקה שנופלים דברים לתוכה.
- (ג) החכמ"א ל"ח כ"ב היקל כהט"ז, ולכן יש להתיר הטשולנט.
- (ד) והנה, בגדר תולעים שבאים מעלמא, אינו ברור כ"כ, כי גם הרבה ירקות התולעים מגיעים מהעפר במשך הגידול, וע"ז לכאו' לא היקל הט"ז, כי אכן יש חזקה שירק זו מוחזק בתולעים. אבל ודאי לא יהני קולא זו לקמח וכדו' שהירקות אכן גדלים בתוך הקמח.

קה פ"ד י"ז.
קי תס"ז כ"ה.

סימן ק"א – דין חתיכה הראויה להתכבד

--- סעי' א' – חהר"ל ---

חתיכה הראויה להתכבד דינה כבריה, דאפילו באלף לא בטלה. ואפילו אם היא אסורה בהנאה, כיון שאם תתבטל היתה מותרת וראויה להתכבד. הגה: ואפילו אינה אסורה רק מדרבנן, אינה בטילה (ב"י). ואם הוא ספק אם ראויה להתכבד או לא, אזלינן לקולא (ארוך כלל כ"ה) אפילו היא אסורה מדאורייתא.

גדר חהר"ל

(א) יש לחקור, מדוע חהר"ל אינה בטלה; האם הוא משום עצם החשיבות מהא שראויה להתכבד, או"ד זה סיבה שהוא חשוב, ושהוא דבר שבמנין, ומשו"ה אינו בטל.

(ב) ובאמת, כך הסתפק הר"ן, כי הגמ' תחילה דנה לגבי דבר שבמנין, כל שדרכו לימנות או את שדרכו לימנות, שר"מ אית ליה דבר שבמנין, ואילו החכמים לית להו דבר שבמנין מלבד ו' דברים המפורטים בסי' ק"י. ואח"כ הגמ' דנה בחהר"ל; ודן הר"ן האם חהר"ל הוא מדין דבר שבמנין או שהוא דין בפנ"ע.

(ג) והנה, הגר"א בסק"ב, וכ"ה בסי' הקודם סק"ה, דהא שאינו בטל כאן הוא מדין דבר שבמנין, וכפי שיטת ר"מ. הרי"ף משמיט הלכה זו, ויש שביארו ע"פ הנ"ל, דהואיל והוא פוסק כחכמים, והואיל שחהר"ל הוא מדין דבר שבמנין, א"כ לית ליה הלכה זו.

(ד) אמנם, השו"ע בסי' ק"י פוסק כחכמים ולא כר"מ, וא"כ לפי הבנת הגר"א ה"ל לשו"ע להשמיט כל סימן זה. ומדלא השמיטו, ע"כ ס"ל לשו"ע דסוגיית חהר"ל איננה מדין דבר שבמנין, אלא הוא דין חדש של עצמו.

(ה) הבית הלוי^ק מאריך בחקירה זו, ותלה המח' שו"ע ורמ"א בסעי' ג' על שני צדדים אלו. דנחלקו שם האם חהר"ל בעינן ראוי כאן ועכשיו להתכבד, או"ד סגי שיהיה ראוי להתכבד בהמשך, ע"י שיחתכו וכו'. והוא מח' רא"ש נגד רשב"א ור"ן.

(ו) וכ' הביה"ל, דהשו"ע דמצריך ר"ל עכשיו, למד שיש חשיבות בחהר"ל מדין עצמו, שראוי לכבד עכשיו, אבל אם מחוסר מעשה ע"כ אינו ראוי לכבד, ולכן שפיר בטלה. משא"כ הרמ"א ס"ל שהוא מדין דבר שבמנין, וא"כ כל שיש לו החשיבות בכח, אפ' אם לא בפועל, מ"מ הוא דבר שבמנין.

(ז) עוד נפק"מ כ' ביה"ל, הא דמבואר בסעי' ב', לגבי אם חתיכה אחת נאסר כ"ק, שאינו ראוי להתכבד כי הוא רק הקליפה, ולא שאר החתיכה, והש"ך שם סק"ו כ' ליישב הראבי"ה, דאם הכ"ק ראוי להתכבד בעצמו [במציאות קשה], אה"נ לא יבטל אפ' באלף.

(ח) וכ' הבית הלוי, דאם מצד דבר שבמנין, א"א להחשיב חלק מחתיכה מחוברת לשאר החתיכה כחהר"ל, כי אין מונין חצי חתיכות, משא"כ אם מצד עצמו, שהוא ראוי להתכבד, אה"נ יתכן שחתי חתיכה יהיה בו כדי לכבד, אע"פ שמחובר לחתיכה אחרת.

הלכות תערובת

(ט) נרחיב לקמיה בס"ד בענין חהר"ל רק לגוי, ולא לישראל, האם יש לו דין חהר"ל או לא. והנה, אם הוא מצד דבר שבמנין, אין מקום להסתפק, כי מונין אותו עבור גוי, משא"כ אם מצד חשיבות, יש מקום לומר שאינו חשיבות לכבד גוי.

(י) [אולי עוד נפק"מ, האם שייך חהר"ל בשאר דברים שאינם אוכלים, אך אסורים].

(יא) [לפי חקירה זו, האם אנן מחמירין בכל דבר שבמנין שאפ' באלף לא בטיל? ע' סי' ק"י, ומש"נ שם בס"ד].

ספק חהר"ל

(יב) כ' הרמ"א, ספק חהר"ל, מותר, כי הוא ספק דרבנן, כך ביארו ש"ך וט"ז. וכ' הש"ך דהנ"מ ספק חהר"ל, אבל ודאי ר"ל ספק איסור, לא, וזה ע"פ מש"כ בסי' ק' ט"ז סק"א, עיי"ש.

(יג) ויל"ע, ספק חהר"ל, היכי דמי, הא יברר אם הוא ראוי להתכבד או לא. המנחת יעקב מובא בפמ"ג מיישב דאיירי כשיש תערובות של גדולות וקטנות, ורק הגדולות ר"ל, ואינו יודע אם האיסור הוא גדול או קטן, נמצא יש ספק חהר"ל, ונקל.

(יד) ואע"פ שוודאי הדין אמת, מ"מ הוא דוחק פשט ברמ"א.

(טו) והיה מקום לומר שאיירי בחתיכה שמסופק אם יכבד אורח עם זה. והק' ע"ז האחיעזר^{קח} דמי שיש לו אורח חשוב, ומסופק אם החתיכה ראוי להתכבד או לא, ודאי לא יכבד אורח שלו עם זה, נמצא, כל ספק ר"ל, הוא ודאי אינו ראוי להתכבד. ועו"ק, מש"ך וט"ז משמע משום ספק דרבנן לקולא, ולא כשהוא ספק במציאות.

(טז) [א.ה. אולי איירי בדבר שהוא ספק דין אם הוא חהר"ל או לא, כגון היכא שראוי להתכבד כמה חתיכות יחד, מח' ט"ז וש"ך בנקוה"כ שנביא לקמיה בס"ד. א"נ י"ל, שאנשים מסוימים יגישו לאורחיהם, ומקצת לא].

דיני חהר"ל

(יז) ראוי להתכבד, כ' פמ"ג היינו לאורחים חשובים.

(יח) [יל"ע, דבר שאינו דבר שבמנין או דבר חשוב, ונמכר רק בכמויות או במשקל, אך בעונה אחת בשנה נמכר ביחידות, האם אזלינן בתר השתא או לאחר שנתערבו. כגון, ג' נירות של שמן שנשארו מחנוכה, א' מהם של נר רגיל ושנים מהשמש, שנתערבו, האם יש בה החשיבות של דבר שבמנין או לא. ועמ"ש"נ בזה בס"ד בסי' ק"י].

(יט) הרבה חתיכות של איסור אכילה, וחתיכה הר"ל שאסור בהנאה, כגון מבישול בב"ח, נפל לתוכם, כולם אסורים בהנאה. אך הש"ך סק"א כ' דמותר למכרם חוץ מדמי איסור שבהם, דהיינו המחיר לפני שנפל האיסור הנאה לתוכו, ומאיזה טעם שיהיה לא אמרי' חנ"נ.

(כ) הק' תוס', איך נאסר בחהר"ל לאסור באלף, הא אינו ראוי להתכבד כיון שאסור לאכלו. ותי', דדנין אם הוא ר"ל אילו הביטול היה חל, ואם אכן ר"ל, הביטול אינו חל, ואסור, וא"א לכבד בו.

(כא) הריטב"א תי', דמשערין בכנגדו, בחתיכה אחרת שלא היה בה החומר שיש עליו יותר משאר החתיכות בתערובות.

^{קח} ב' ט"ז י"א.

הלכות תערוכות

- (כב) תוס' הק' מגמ' יבמות פ"א, חטאת טמאה שאסור באכילה נתבטל בחטאות טהורות מותרות לאכילה לזכרי כהונה, והגמ' אומרת שנתבטל. והק' תוס', הא הוי חהר"לקט, ותי', דאינו ר"ל כיון שהוא ממון כהונה, וא"כ א"ל לכבד אחר עם חתיכה כיון שאינו שלו.
- (כג) הר"ן תי', דהואיל ואינו ראוי אלא לכהנים ולא לכל העולם, אין לה החשיבות של ראוי להתכבד.
- (כד) עוד תירצו הראשונים, אין החטאת טמאה אסור מחמת עצמו, אלא משום טומאה בלוע, ולכן דומה לסעי' ב'. א"נ תי', אינו ר"ל הואיל ואינו מבושל, והוא גדול, כי הא דסעי' ג'.
- (כה) ע"פ תירוצים אלו, דנו האחרונים בדין חהר"ל לגוי, אבל לא לישראל, כגון שכל החתיכות ודאי אסור לאכילה לישראל, כגון בשר עוף בחלב, וא' מהחתיכות הוא בשר בהמה בחלב, האם יש על חתיכה זו דין ר"ל כיון שאילו יבטל יהיה ראוי לגוי, או לא.
- (כו) לדעת תוס', כן יהיה דין חהר"ל, כיון שהוא ממון שלו ולא ממון כהנים. לדעת הר"ן, יל"ע אם ראוי לגוי שוה לראוי לכהנים, כי יש יותר גויים בעולם מכהנים. ולדעת הת' הג', איסור בלוע, תלוי באיזה איסור דרבנן, ומש"נ לקמיה לגבי בשר עוף בחלב, מרעק"א, פרי תואר, וחכמ"א. ולתי' האחרון כן יהיה ר"ל אם היה מבושל וחתוך וכו'.
- (כז) הפמ"ג ס"ל שהשאלה אינו מתחיל, כי אין גוי מכובד, א"כ אין מציאות של ראוי להתכבד למי שאינו מכובד.
- (כח) הנוד"ב ט"ז ס"ל אין חהר"ל מטעם אחר, שהרי אי אפשר לתת לגוי כי יש לא תחנם. ואם נותן משום שרוצה מהגוי איזה טובה, הלא אינו מכבדו, אלא 'קונה' ממנו משהו. ויש הרבה לעיין בדברים אלו.
- (כט) הפרי תואר ס"ל דאין חהר"ל לגוי כי אין הישראל יכול לאכלו, א"כ אינו בעצם חשוב, אלא חשוב במה שיכול לתת לגוי, וא"כ חסר בהחשיבות של עצם החפץ.
- (ל) **מעשה שהיה במשחטה בעטרות, הלבבות של הבע"ח נתערבו, וא' מהם היה של טריפה, האם הלב ראוי להתכבד, ובכך לא בטל באלף.** הבדה"ש מביא פמ"ג בסי' ק"י דדבר שקשה לשכחה אינו ר"ל. והק' עליו הבדה"ש, הא ראוייה היא לנשים. ותי', דדומה לדבר שאינו ראוי רק לכהנים, שאמרנו שי"א שאי"ז נקרא ר"ל כשהוא מוגבל.
- (לא) אך קשה, בשלמא כשמוגבל ל%10 של כלל ישראל, אבל כשמוגבל ל%50 של כלל ישראל, לכאן שפיר ר"ל. ואולי, בזמניהם, הנשים לא היה מכובדים כ"כ כמו אנשים, א"כ היה יותר קרוב למספר של הכהנים, ולא חצי העם.
- (לב) **מעשה שהיה, חברת קייטרינג בחתונה, הכין בורגרים מבשר הודו. והיה לו מעט בשר בהמה מיותר, ולכן עירבו עם בשר הודו ל20 בורגרים האחרונים. והוסיף צבע מאכל, ולכן אינו ניכר כל החתיכות. ואז צלאם בגריל חלבי ב"י. והיה בציור שאכן נאסר כל הבורגר, ולא רק כ"ק או כ"נ. נמצא, יש לו 180 בורגרים מבשר הודו, ו20 שיש בהם בשר בהמה. וכל חתיכה היה ראוייה להתכבד.**
- (לג) והנה, כולם אסורים באכילה, ומקצתם אסורים בהנאה. ולפי דברי הפמ"ג שראוייה להתכבד לגוי אינו ר"ל, נמצא כל החתיכות אינם ראויים להתכבד, וא"כ שפיר בטלי. ולכן העובדים הגויים נהנו מבורגרים אלו.

^{קט} ואין לומר ע"פ הריטב"א, לשער בכנגדו, דהנ"מ לשער כנגדו, וכאילו הדינים שלו הוא כדין שאר החתיכות שבתערוכות, אבל א"א לשער בכנגדו בחולין, כשהוא ודאי קדשים, והשאלה הוא רק טמא או טהור. ופשוט.

הלכות תערוכות

--- סעי' ב' – איסור בלוע ---

אין לה דין חתיכה הראויה להתכבד, אלא אם כן איסורה מחמת עצמה, כגון נבלה ובשר בחלב; אבל אם נאסרה מחמת שקבלה טעם מאיסור ולא היה בה ס' לבטלו, אפילו למי שסובר חתיכה עצמה נעשית נבלה אין לה דין חתיכה הראויה להתכבד. הגה: ואפילו חתיכה שלא נמלחה, בטלה, דאין איסורה מחמת עצמה רק מחמת דם הבלוע בה (שם ת"ה סי' ק"ע). כל חתיכה שלא נאסרה רק כדי קליפה, בטלה, דהרי הקליפה אינה ראויה להתכבד. (סברת התוספות ובהגהות ש"ד).

בגדר בלוע

- (א) מבואר, דמלבד בב"ח שיש בה חנ"נ מה"ת, שאר איסורים, אע"פ שנתחנ"נו מ"מ אינם בגדר איסור מחמת עצמן, אלא משום איסור בלוע שהרי מה"ת אינו חנ"נ [ערוה"ש], ואין הבלוע ראוי להתכבד.
- (ב) רעק"א כ' דבשר עוף וחלב, וכן בב"ח בכבישה, אינו איסור בלוע אלא איסור בעצם, ויש בה דיני חהר"ל. החכמ"א^פ מודה בחדא ופלגא באידך, דבשר עוף בחלב, אה"נ חז"ל נתנו לדין בשר עוף כל דיני בשר בהמה לענין בב"ח, משא"כ כבישה הוא דרך בישול מדרבנן, ובוז הוא בגדר איסור בלוע.
- (ג) הפרי תואר ס"ל דבשר עוף וגם כבוש, שניהם אינם אלא מדרבנן, ולכן אינם אלא בגדר איסור בלוע. וגם הפרי תואר מודה דאיסור דרבנן משל עצמו, יש בה דין חהר"ל, כגון ערלה דרבנן, וכדו'.
- (ד) הט"ז מאריך בענין גבינות, שנתערבו הרבה כשרות עם מיעוט אסורות, האם יש בזה משום חהר"ל או לא. ודן בציורים שונים של גבינות אסורות, ובאיזה מהם הוא איסור עצמי, ואיזה איסור בלוע.
- (ה) אם הגבינה הוא מבהמה טריפה, הוא איסור בעצם, ויש בה דיני חהר"ל. ואם הוא מבהמה טמאה, הלא אין גבינה נעשית אלא מחלב בהמה טהורה, וא"כ ע"כ יש חלב היתר כאן, ורק חלב איסור מעורב בו, והוא איסור בלוע, ויש בה ביטול, ואינו חהר"ל.
- (ו) אם הוא חלב טהורה, והמעמיד מבהמה טריפה, אי"ז אלא בלועה, ויש בה ביטול. ואם הוא בהמה טהורה, ומעמיד טהורה, אך הוא גבינת עכו"ם, ואסור מדרבנן, ס"ל דאין בה דין חהר"ל, כי כשחז"ל אסרו, הם אסרו אטו בהמה טמאה, שביארנו למעלה שאינו אלא איסור בלוע, א"כ הגזירה דרבנן אינו עדיף מהאיסור עצמו.
- (ז) הש"ך בנקוה"כ חולק בתוקף, וס"ל שגזרו ואסרו, ולכן עכשיו הוא אסור בעצם.
- (ח) אם העמיד בעור קיבה, ס"ל להט"ז דאינו אלא איסור בלוע.

--- סעי' ג' – מחוסר מעשה ---

תרנגולת בנוצתה שנתערבה באחרות, בטלה, שהרי אינה ראויה להתכבד לפני האורחים כמות שהיא. ואף על פי שאחר שנתערבה הסירו הנוצה. וכן לא חשיבה ראויה להתכבד אלא אם כן היא מבושלת. וכן כבש שלם או חתיכה גדולה יותר מדאי, לא חשיבה ראויה להתכבד, שאין דרך ליתן לפני האורח כבש שלם או חתיכה גדולה יותר מדאי. ויש חולקים בכל זה. הגה: וכן נוהגין, מלבד תרנגולת בנוצתה דמחוסרת מעשה גדול, דנוהגים בה שהיא בטילה (טור בשם י"א ובמרדכי

הלכות תערוכת

ובש"ד). וכן רגלים או ראש שלא נחרכו משערן. אבל אם כבר נחרכו, חשיבי חתיכה הראויה להתכבד, אפילו לא נמלחו עדיין. ואפילו כבש שלם אינו בטל (בהגהות ש"ד). מיהו רגלים של עופות, מלבד רגלי אווז, וכן רגלי בהמה דקה במדינות אלו, לא חשיבי כלל, ובטלים. ראש של עופות אינו חשוב, ובטל (ארוך כלל כ"ה).

מחוסר מעשה קטן או גדול

- (א) בגמ' מבואר שבע"ח חשיבי ולא בטלי, אבל אם נשחטו, בטלי. והק' הראשונים, מדוע בטלים, הא ה"ל חהר"ל. ויש תירוצים שונים בהראשונים.
- (ב) הר"ן ורשב"א ועוד תי' שאם החתיכה אינה ראויה בשלב הזה להתכבד, כגון שמחוסר מעשה, אינו נקרא ר"ל. ויש כמה אפשרויות של הגדר של 'אינו ראוי בשלב זה' כגון עור ונוצות, וכדו'. השערי דורא סק"מ מיקל כשעדיין יש עליה עור או נוצות.
- (ג) דעת הרא"ש מובא בטור לית האי יסוד, וכל שעתידיה להיות ראוי להתכבד, נקרא חהר"ל, אע"פ שעדיין גדולה, ושיש עליה עור ונוצות.
- (ד) השו"ע מקיל, כהר"ן ורשב"א [ולכן אפ' נעשה ר"ל אח"כ, אינו חוזר וניערור, ש"ך סק"ח], ואח"כ מביא יש חולקין בכל זה, והוא דעת הרא"ש. הרמ"א כ' דכן נוהגין, אך הוא מודה כשמחוסר מעשה גדול, דאינו ראוי להתכבד. [ולכא' להרא"ש אין מקום לחילוקים אלו, א"כ ע"כ הרמ"א מודה ביסוד לשו"ע, ורק נחלקו בגדר.]
- (ה) ומסק' שו"ע כאן, הסתם דעה הוא להקל, וכ"פ אורל"צ. ובאמת קשה מסי' ק"י סעי' ה', ומסי' ס"ט, ועיי"ש מש"כ הנו"כ, והוא קושיא חזקה.
- (ו) עוד הקשו על השו"ע, דהשו"ע ס"ל דמחוסרת כל מעשה אינו ר"ל, אפ' אינו מבושל; והק' עליו, מנא ליה חומרא זו, הלא בראשונים הנ"ל אין מקור להקל אלא כשמחוסר חיתוך וכדו', אבל בישול לחוד לא ס"ל שזה נחשב מחוסר מעשה. וכה"ק ערוה"ש. וע"ע בראשונים, שבאמת יש מקור להגדרת השו"ע.
- (ז) עכ"פ, לדעת השו"ע, כ' האורל"צ דאם שחטו במשחטה הרבה עופות, ואז נמצא פגימה בסכין, ונתערבו העופות הכשרות אם הנבילות, אם נודע התערובות בעוד שיש עליהם נוצות, לכו"ע בטל, אבל אם נודע אחר שהסירו הנוצות, הרמ"א מחמיר בכולהו, שאפ' באלף לא בטיל, ואילו להשו"ע מותרים, כיון שהוא חי, וגם לא מחותך [תלוי בשלב].
- (ח) ואשכנזי, כ' חכמ"א קי"א וחת"ס צ"א, ופ"ת ד', שבמקום הפסד יכול לסמוך על השו"ע, ולהקל כשהוא מחוסר חיתוך לחוד, אע"פ שכבר הסירו הנוצות. וכן הערוה"ש מיקל כצירוף, במקום הפסד ושעה"ד. קי"ב
- (ט) והיינו רק להקל כשהוא חסר חיתוך, אבל חי שהיקל השו"ע, דיינו שהשו"ע צ"ע, והבו דלא להוסיף עלה, ואין לצרף את זה להקל, וכ"כ יד יהודה. [וע' חת"ס הנ"ל אם הוא מצרף 'חי']. וכ"כ בית שלמה רכ"ו בלשון של 'חס ושלום', ולהוציא ממשמעות הפמ"ג.
- (י) עכ"פ, חי לא נוכל להקל בשעה"ד, אבל גדול, יש מקום לצרף להקל לאשכנזי. כגון, האוכל אצל קרובי משפחה שסומכין על הכשר שמיקל כהשו"ע, בשעה"ד יש מקום לצרף להקל.
- (יא) [ע' חשוקי חמד בכורות שכ' דלפי סוגיין, יתכן שמישהו יתלוש נוצות מעופות, ועי"ז יאסור כולם, כגון שהיה א' מהם נבילה, ולא היו ר"ל, ולכן בטלי, ובא א' ותלשם, ואח"כ

ק"א נ"ג ט'.

ק"ב וע"פ מש"כ למעלה, שבעצם הרמ"א אינו דעה אחרת מהשו"ע, אלא רק גדר אחרת, ולא ס"ל כהרא"ש, מובן הוראה הזו.

הלכות תערובת

נודע התערובות, לרמ"א עכשיו הוא חהר"ל ואינו בטל, ולכן כולם אסורים. ועיי"ש שדן לענין מזיק, וגרמא, והיזק שאנו ניכר.]

(יב) טען הבדה"ש, הא דהרמ"א היקל בנוצות, מבואר במקצת ראשונים ואחרונים דהיינו משום דהוא טירחא מרובה, ומחמת כן אינו בגדר 'מוכן'. וא"כ, בזמננו, שמסירים את הנוצות ע"י מכונה, שוב אינו טירחא מרובה, וא"כ אפ' כשהעופות עדיין יש להם נוצות, לדעת הרמ"א הוא כאילו הוא רק חסר חיתוך, וכבר הוא חהר"ל, ואפ' באלף לא בטיל. כך טען הבדה"ש.

(יג) ובאמת, הרמ"א דקדק ולא כ' טירחא מרובה כאיזה ראשונים, אלא אמר מחוסר מעשה גדול, ואינו תולה בטירחא, אלא כמה מרוחק הוא מלהיות חהר"ל בפועל. כך הבין הרמ"א בדעת הראשונים.

(יד) ובאמת, כדברינו מבואר ביד יהודה, דכ' דחתיכה גדולה שמחוסר חיתוך אינו ר"ל, כי אע"פ שאינו טירחא, מ"מ הוא תיקון חשוב, משא"כ חי, אע"פ שיש טירחא גדול לבשלו, מ"מ אינו תיקון חשוב, ואינו 'בריה חדשה' כמו אצל חיתוך.

(טו) ואם לזאת היה מקום לחדש, דאע"פ שבזמניהם כשהחתיכה לא היתה מלוח לא היה העדר מעשה גדול, כי כל בית ידעו למלוח בעצמן, אולי בזמננו, טרם המליחה אינו בגדר 'אוכל', ורק אחר המליחה חל עליו שם אוכל, וא"כ היה מקום לומר דאם נודע התערובות של כשרות ואסורות לפני המליחה, אע"פ שכבר הסירו הנוצות, שלדעת רמ"א עדיין אינו ר"ל, ולכן אפ' אח"כ לא חוזר וניעור.

(טז) ואם באנו לעזור לאשכנזי הנ"ל האוכל אצל קרוביו שאינם אוכלים מהכשר מהדרין, יש לצרף סברא הנ"ל, וגם, שאפ' אם יהיה פגימה בהסכין, לרוב אינו שאלה של ודאי אלא של ספק, וכן השאלות של נבילה וטריפה לרוב אינם אלא ספיקות.

(יז) כ' חכמ"א בשם רבו הנוד"ב ט"ז, וכ"ה בפ"ת סק"ד, בשר שאינו מנוקד, הוא כאילו לא הסירו הנוצות, ואינו חהר"ל [הציור, שבשר נבילה אינו מנוקד, מעורב עם כשרות לא מנוקדות]. ולפי דברינו למעלה, זה פשוט.

--- סעי' ד' וה' – שומן וקורקבן ---

סעי' ד': שומן הכנתא אינו ראוי להתכבד. (אבל עור שומן אווז מקרי ראוי להתכבד. ואינו בטל) (שם).

סעי' ה': קורקבן וכן שאר בני מעיים, אינם ראויים להתכבד.

מהו חהר"ל

(א) כ' ש"ך וט"ז בכמה מקומות, אין כללים בחהר"ל, אלא תלוי כפי כל מקום וכל זמן. וא"כ קשה, וכה"ק פמ"ג בשם מנחת יעקב, איך דנו ונחלקו בגמ' בדברים שונים, הא אין נפק"מ למעשה.

(ב) והיה מקום לומר דאמרו כן לגדר בעלמא. אך המנחת יעקב לא כ"כ, אלא כ' שעל הדברים שאמרו חז"ל שהוא חהר"ל, דינו כן לדורות, ועל זה אינו תולה כפי המקום והזמן. א"נ תי', דעל דברים כאלו שאסרו חז"ל, יש להם דין חהר"ל בוודאי, עד שנוכיח בהחלט שהשתנו הדברים, משא"כ שאר דברים אי"צ הכרח כ"כ.

הלכות תערוכת

- (ג) פמ"ג ק"ב מ"ז ב' בסופו, דג עם קשקשים, נקרא ראוי להתכבד. ולא הבנתי הציור, אם לא שהחתיכה נעבד לע"ז.
- (ד) יביע אומר^{קי} מוכיח מהראשונים שחתיכה הראויה להתכבד, היינו חתיכה מיוחדת מאוד, אבל לא סתם חתיכה חשובה. וכל הראשונים שהביא שמביאים דעה זו, לא הביאו אלא כדי לחלוק עליו. והגר"ע סומך על דעה זו כסניף, ואינו כן. אלא כמו שכ' הפמ"ג שהבאנו למעלה, לאורחים מכובדים.
- (ה) הערוה"ש כ' דיתכן חתיכה גדולה מאוד שאינו ראויה להתכבד, ואילו חתיכה קטנה שהוא כן חשוב ור"ל. וקשה להבחין.
- (ו) חהר"ל אינו מדין בריה, ולכן שייך חתיכה שר"ל ע"י מעשה בנ"א.
- (ז) והנה, חהר"ל אינו שמכבד עם חתיכה זו לחוד ולא ששובע מחתיכה זו לחוד, אלא גם מגיש אותו עם תוספות, וכחלק מהסעודה. [דלא כמו שמשמע מהט"ז].
- (ח) וא"כ, אפ' דבר שאינו בשר או דג, יתכן שיהיה חהר"ל, כגון מנה של קוגל תפוז"א. אמנם, כפי דברי האבנ"ז שנביא בסמוך, קוגל לא יהיה חהר"ל בשום צורה, כי רק מנה העיקרית של סעודה גמורה הוא חהר"ל.
- (ט) הט"ז סק"י חתיכות מטוגנות, שמכבדים בכמה יחד, המנה כולו הוא חהר"ל. הש"ך בנקה"כ חולק בתוקף, וכ' הפמ"ג שדברי הש"ך אמת ויציב, וכך נקט הערוה"ש י"ט וחכמ"א^{קי}. ומ"מ, כדרך הלכות אלו, מדי ספיקא לא נפקא, ולכתחילה מחמירין כהט"ז, ויש מקום להקל בשעה"ד, או הפסד, וכדו"ק^{טז}.
- (י) נפק"מ בין הש"ך והט"ז, מנה של חתיכות של כבד עוף, שכל א' באפי נפשיה קטן, אך ביחד ראויה להתכבד, ונתערב של נבילה בתוך הכשרות, האם בטל בס' או לא.
- (יא) והנה, באמת היה מקום לצמצם מח' ש"ך והט"ז, ויתכן שיהיה ציורים שהש"ך מודה להט"ז להחמיר, וכן, שהט"ז מודה לש"ך להחמיר.
- (יב) כלומר, אה"נ הט"ז יחמיר בכבד עוף הנ"ל, אולי זה משום דכך היא חשיבותו בהרבה יחד, משא"כ חתיכה גדולה של בשר, שראויה להתכבד כמות שהיא, אלא שחתכו לחתיכות קטנות, וע"י הרבה חתיכות יש לו מנה מכובדת, אולי בזה יודה הט"ז שאינו ראוי לכבד, כי יש לו חשיבות כשהוא גדול, משא"כ דברים כמו כבד עוף הנ"ל.
- (יג) א"נ, הש"ך שהחמיר, אולי היינו דווקא בחתיכה גדולה זו שע"י שחתכו לחתיכות קטנות, 'סתר' החשיבות, וא"א לבנות חשיבות חדשה בסיבוב השני, משא"כ כבד עוף הזה, כך היא גדלותו, ולא 'סתר' אותו, אולי בזה יודה הש"ך אל הט"ז. וכע"ז מבואר ברב פועלים א' כ"ג.
- (יד) ועוד, אה"נ הט"ז החמיר בדברים קטנים, אולי יש גבול לדבריו, ואמר כן רק כשהוא כמה חתיכות בודדות, ובכך יש מנה חשובה, אבל אם הוא מהרבה חתיכות, כגון מנה של אורז, אולי בזה יודה הט"ז אל הש"ך^{קטז}.

^{קי} ה' ח' א' בסופו.

^{קי} נ"ג י"א.

^{קטז} ואמרנו למעלה, דאולי זה הציור של ספק חהר"ל להקל.

^{קטז} הסברא בזה לא ידוע לי, דאם החשיבות הוא בהמנה, מאי איכפת לן מספר החתיכות, הא זה לא הענין רק המנה כולו.

הלכות תערוכות

- (טו) א"נ, דווקא בדברים קטנים כעין אורז חולק הש"ך, אבל אם הוא רק חתיכות ספורות לעשות מנה, אולי בזה יודה הש"ך. וג"ז ברב פועלים.
- (טז) עוד נפק"מ ש"ך וט"ז, קציצות בשר, שנולד הספק אחרי שנעשו קציצות, האם בטלים או"ד אפ' באלף לא בטל.
- (יז) ורע בעיני מה שנוהגים העולם לנקוט כהש"ך, כמות שהיא, ולא נחית לדברי טעם של הרב פועלים.
- (יח) חתיכה של מעשה ידי אדם, כגון הני קציצות, שפיר יכולים להיות חהר"ל. כדמבואר לגבי גבינה. וכ"כ יד יהודה.
- (יט) לח, אינו יכול להיות חהר"ל, כ"כ בדה"ש בשם יד יהודה, מהא דדנו בחביות של יין, ולא בסתם יין בכוסות.
- (כ) [חהר"ל, לכאן' גם תלוי באופן הכנתו, שאם מבשל עוף במים, אינו ר"ל, משא"כ אם צלאו.]
- (כא) **יל"ע בציור** שבו המיסו שוקולד על עוגיות, ועל מקצת העוגיות היה שוקולד חלבי שהרתיחו בקדירה בשרי ב"י. רוב העוגיות כשרות, ומיעוטם יש עליהם שוקולד אסור משום בב"ח. והיו עוגיות גדולות וחשובות.
- (כב) ונדון לקמיה בענין חהר"ל, האם בעינן שיהיה ר"ל לסעודה, או"ד סגי במה שראויה להתכבד לארוחה קלה. וכאן נניח שר"ל לארוחה מספיק, מ"מ שאלתן, לאו כל החתיכה אסורה, אלא רק השוקולד שעליה, האם אעפ"כ אמרי' אפ' באלף לא בטיל, או"ד רק כשכל החתיכה אסורה.
- (כג) ובסעי' ב' אמרנו דאם רק הקליפה אסור, אין הכ"ק ר"ל. אמנם, הפ"ת סק"ג דן בציור דומה, עיי"ש. וכ' האמרי ברוך בהגה' על החו"ד, דהיכא שרק מקצת החתיכה אסורה, אבל זה מה שנותן החשיבות להחתיכה, שפיר הוי חהר"ל.
- (כד) כגון, חתך בצלים עם סכין בשרי, והוסיפם לפיצה. ונתערב האי פיצה ברוב. הגבינה של פיצה זו ודאי אסורה, אך לא הבצק [ע' סי' ק"ה], וא"כ לפי הגדרת האמרי ברוך, כל הפיצות אסורות, כיון שהגבינה היא זו שנותן חשיבות לכל הפיצה, ולכן אינו בטל ברוב^{ק"י}.
- (כה) וא"כ בציור שלנו, יש מקום לדון אם השוקולד הוא בכלל הגדר של האמרי ברוך, האם הוא זה שנותן החשיבות לכל החתיכה והוא דומה לפיצה, או לא.
- (כו) מאידך, החכמ"א^{ק"י} בשם רבו הנוד"ב מביא הסיפור של פ"ת סק"ג, ומיקל כיון שהעיסה אינו איסור עצמו אלא בלוע. וא"כ, היה מיקל בפיצה הנ"ל, וכן בעוגיות שלנו.
- (כז) **בעצם השאלה**, האם חהר"ל סגי במה שר"ל לארוחה קלה, או בעינן סעודה, ואולי בעינן אף מנה העיקרית; יש להביא דברי הש"ך בסי' קי"ג סק"ב דעוסק בענייני בישול עכו"ם, ומביא או"ה שכ' דאע"פ שבסי' ע"ה מבואר דקרביים וקורקבן ובני מעיים, אוכליהם לאו

^{ק"י} ויל"ע, האם הפיצה שאסורה בטל ברוב עם האחרות, מלבד חהר"ל, או"ד הוא מבשא"מ. כלומר, בפיצה שאסורה הינו אסורה משום טעם בשר שבו, משא"כ שאר הפיצות. או"ד, עכשיו שנתערבו, לא ניכר ההבדל ביניהם. וע"ע פמ"ג ש"ך ק"ט ט' דחולק על הפרי חדש. ויל"ע עפי"ז, חתך ג' בצלים לחתיכות קטנות, א' מהבצלים חתך בסכין חלבי ב"י, והשניים עם סכין פרווה. טיגנם במחבת בשרי ב"י מצופה עם טפלון, בלי שמן. ואם נצליח לבטל הבצל החלבי ברוב לפני שטיגנו, היינו יכולים להתיר המחבת כיון שהוא הפסד, והוא שאלה של ג' חתיכות בב"א, שהרמ"א היקל בב"א. אלא, שלכאן' אין הבצלים מב"מ, כיון שלא' יש טעם בשר, וזה האוסר, א"כ הוא מבשא"מ, ומדברנן אינו בטל ברוב. ואפ' אם כן, אולי עדיין נוכל להתיר הפיצה, כיון שאין חשש שיתבטלו יחד. או"ד אמרי' לא פלוג. וצל"ע כעת.

^{ק"י} נ"ג ז'. עיי"ש שפתח בגבינה וסיים בחמאה.

הלכות תערוכת

בר אינש, ולכן אינו חהר"ל, מ"מ לענין בישול עכו"ם הם עולים לשולחן מלכים. והאריכו כל האחרונים להבין פשר הדברים.

(כח) הערוה"ש שם סק"י ביאר, דלענין חהר"ל, דנין כל חתיכה וחתיכה בפנ"ע, ולכן אינו חהר"ל, משא"כ לענין בישול עכו"ם דנין כפי המין ולא כפי התבשיל, ומין זו לפעמים עולה על שולחן מלכים.

(כט) האבנ"ז יישב באופ"א, דהא דכ' לאו בר אינש היינו למי שעושה סעודתו רק מזה, וכעיקר הסעודה, אבל שפיר עולים על שולחן מלכים כמנה ראשונה או אחרונה, או תוספות. ובכך מיישב הסוגיות.

(ל) נמצינו למדין מדברי האבנ"ז קולא גדולה בסוגיין, שחהר"ל אינו אלא אך ורק החתיכה של מנה עיקרית, ולא שאר מאכלים של ארוכות שונות, ומנות שונות, רק מנה העיקרית, וחלק החשוב של הסעודה שייך לסוגיית חהר"ל. ועפי"ז, חתיכת קוגל לעולם לא יהיה חהר"ל.

(לא) ובאמת, כדברי האבנ"ז משמע ביד יהודה סוסקי"ב. וכ"ה ברב פועלים. ודלא כמשמעות הפמ"ג.

(לב) ועפי"ז, לכאו' סושי אינו חהר"ל, כי לעולם אינו מנה העיקרית. ודן כפי המציאות.

(לג) ועפי"ז, לעטק"ע שמקצתם אסורות ורובם מותרות, כגון שמקצתם עשויים מאיסור שמיטה, אינו חהר"ל, ובטל ברוב.

(לד) בסעי' ז', רעק"א, עמש"כ בסי' צ"ט באריכות לעסוק בדברי רעק"א.

(לה) **מעשה שהיה**, בחור בחתונה, שהמשגיח אומר לו שהעוף הוא השגחה טובה, אך היה מעורב במשלוח כמה עופות מהשגחה שאינה טובה. מהו לאכול העוף. לכאו' התערוכות נודע לפני שנתבשל, ומחמת כן היביע אומר ה' ח' היקל, ע"פ שו"ע. אבל לדידן בני אשכנז אין אנו יכולים לסמוך ע"ז. ולמעשה, יש להקל מצדדים אחרים, שרוב שוחטים מומחים, ורוב שאלות שמקילין ההכשרים שאינם טובים מעיקר דדינא יש מקום להקל, וכו' וכו'.

(לו) אך למעשה אינו נוגע להתיר, כי אפ' אם נגיד שאין כאן חהר"ל ולכן יש בו ביטול, מ"מ ודאי נתבשלו כולם ביחד, וא"כ צריך ס', ואין ודאי ס'. ועוד, אם הוא חתונה בהשגחה כזו, ודאי יש בעיות אחרות במשך הכנת העוף.

(לז) אלא, שצדדים הנ"ל יתיר **למעשה שהיה** שבעל שמחה הזמין הרבה עופות לשמחה שלו, והעובדים פתחו האריזות, ונתערבו, ואח"כ נתברר שהיה כמה אריזות בהכשר של רבנות. וכאן אם אינו חהר"ל, יהני רוב/ששים, ולא יבשלם יחד. וצרף לכאן מש"כ לגבי רוב שוחטים מומחים וכו'.

(לח) והאי בעל שמחה מכניס עצמו עכשיו לעוד שאלה, האם צריך להודיע המוכר להקונים שהבשר שהוא מוכר אינו מותר אלא משום שהיה הפס"מ, כי אם יעשה כך, ודאי לא יקנו ממנו. ע"ע פ"ת סי' ל"א סק"ב שמביא מח' רעק"א וחת"ס ס"ה, שרעק"א מיקל, ואילו החת"ס ס"ל שאם אינו מודיעם הוא מקח טעות.

(לט) ור' אלישיב אמר דכל המח' היינו בסתם, אבל אם יש הכשר מהדרין, הרי מהדרין פירושו בלי שום פשרות וקיצורי דרך ושטיקלעך תורה, וא"כ ודאי א"א למכור בתורת מהדרין דבר שמותר רק משום הפס"מ. וגם סברא זו מודה דיש לחלק בין לקוח לאורח.

הלכות תערובת

- (מ) והיה מקום לומר שהבעל שמחה אינו רוצה שידעוהו על הטעות [כשמשיגה מצא הטעות], אך ר' אלישיב לא נחא ליה לומר כן. [ע"ע מש"כ בסי' ס"ט בשם הגרש"ק.]
- (מא) **מעשה שהיה**, במחנה קיץ, שחטו עשר עופות בפני הילדים, להראות להם ההלכות למעשה. שחטו, פרקו, תלשו הנוצות, מלחו, נתערבו, ואח"כ בדקו הצומת הגידין, ומצאו ברגל א' ימין שהגידין אינם בסדר.
- (מב) לכאור', כל חתיכה הוא חהר"ל, ואפ' באלף לא בטיל, מלבד כל רגל ימין שימצא, שזה ודאי לא באה מאותו עוף, ואינו בכלל התערובות.
- (מג) הבני מעיים [ואולי גם הכנפיים] וכו', ע"פ מש"כ למעלה אינם ראויים להתכבד, ולכן הם בטלים ברוב. אלא, שבסי' ק"י סעי' ה' כשמקצת החתיכות ר"ל, ומקצתם לא, גוזרין כולם אטו חהר"ל. אך, הש"ך שם כ' הנ"מ בחנות ושוק, אבל בבית לא גזרו האי גזירה.
- (מד) ולכן, מחנה, לכאור' דינו כבית, והיינו מתירין החלקים שאינם ר"ל. ובמעשה שהיה הורה הרב להחמיר, ואולי משום דס"ל שמחנה הוא כחנות, ואולי משום הפמ"ג שכ' דאין לסמוך על הש"ך אלא בהפס"מ. אך האמת נראה שלכאור' עשה כן מטעמי חינוך בלבד.

--- סעי' ו' ז' ח' וט' – תולין להקל ---

סעי' ו': הא דבריה וחתיכה הראויה להתכבד לא בטלי, דוקא בעודם שלמים, אבל אם נחתכו או נתרסקו עד שנאבדה צורתן, בטלי, דתו לא חשיבי. ואפילו אם נתרסקו לאחר שנתערבו עם ההיתר. (ואפילו לאחר שנודע התערובת) (הגהת ש"ד וד"ע לאפוקי או"ה). והוא שנתרסקו שלא במתכוין לבטל האיסור, אבל אם נתכוין לכך, אסור למרסק, אם הוא שלו, וכן למי שנתרסק בשבילו. (ואין חילוק בין נתערבו במינם או שלא במינם) (ד"ע ומשמעות הפוסקים ולאפוקי או"ה).

סעי' ז': אם נחתכה חתיכה אחת, אין תולין לומר של איסור נחתך, ומתבטל, ויהיו כולן מותרות, אלא אותה שנחתכה בלבד מותרת ממה נפשך, אם היא של איסור, אף כולן מותרות. ואם אינה של איסור, הרי היא מותרת. ואפילו נחתכו רובן אין תולין לומר שהאיסור מהרוב שנחתכו, אלא כל הנחתכות מותרות והשלימות אסורות.

סעי' ח': קורקבן שנמצא נקוב, ונתערבה אותה תרנגולת עם אחרות, מדמין שומן שבקורקבן לשומן התרנגולת של מקום חיבור הקורקבן, ואם דומים לגמרי, מכשירים האחרות. (וכן כל כיוצא בזה).

סעי' ט': ראש כבש שנמצא טריפה, ולא נודע מאיזה כבש הוא, והקיפו הראש לצוארו של אחד מהכבשים ונמצאו החתיכות דומות ומכוונות יפה, יש לסמוך על זה להתיר האחרות.

זרק, נפל, חתך

- (א) עמש"כ למעלה קושיית ערוה"ש וגליון מהרש"א מ"ש סוגיין מסי' ק"י סעי' ז'. כאן איירי בנתחך, ואילו שם איירי כשנזרק א' לים. ולכאור', זרק בשוגג דינו כנפל א' לים.
- (ב) והשאלה, ראה זבוב פורח לתוך השוקולד, הכניס כף למקום שנפל בערך, הכניס כף והוציאו, וזרק פח. ואח"כ הכין שאר מאכלים עם השוקולד. האם תולין שיצא הזבוב או לא.
- (ג) היה מקום לומר, רק כשוודאי זרק חהר"ל או הבריה, אלא שהשאלה אם זה האסור, אנו מקילין, אבל כשיש ספק אם בכלל נזרק הבריה, אולי לא.
- (ד) דעת מו"ר היה להקל בזה.

סימן ק"ב – דבר שיש לו מתירין

סעי' א' – דשיל"מ

כל דבר שיש לו מתירין, כגון ביצה שנולדה ביום טוב, שראויה למחר, אם נתערבה באחרות, בין שלימה בין טרופה, אינה בטלה אפילו באלף. ואפילו ספק נולדה ביום טוב, ונתערבה באחרות, אסורות. ואם נתערבה בשאינה מינה, בטלה בס' (טור וש"ד ותשו' הרא"ש ור' ירוחם והגהות ש"ד ורש"ל ורוקח וכנ"ד סמ"ג וסמ"ק בהל' יום טוב וכ"כ או"ה כלל כ"ו בשם סמ"ג ות"ח כלל מ"ג ולא כב"ח וסמ"ק סימן רי"ד וכ"מ באגודה ומרדכי ריש ביצה בשם ראבי"ה וכ"כ טא"ח סימן תקי"ג והאגור בשמו והאו"ה כלל כ"ה בשם מרדכי ריש ביצה בשם ראבי"ה ולא כב"ח). הגה: מיהו אם לבנו בה מאכל, או נתנו בקדירה לתקן הקדירה, כגון שמלאוה בתרנגולת, אינה בטלה (הגהת ש"ד ובארוך) ועיין בא"ח סימן תקי"ג.

בירור הטעמים

דעת רש"י ביצה ג': לבאר טעם דין זה דשיל"מ אפ' באלף לא בטיל, דמה"ת בטל ברוב, אך הואיל ויש לו מתירין לאחר זמן, לא יאכלנו באיסור. וכינו זאת האחרונים, עד שתאכלנו באיסור, תאכלנו בהיתר. מהלך זה הביא הט"ז בסק"א.

ובסק"ה מביא המהלך של הר"ן בנדרים, שהזכרנו כבר בעבר [ע"ע סי' צ"ט בשם רעק"א ליישב שו"ע של שמן חנוכה]. וס"ל להר"ן, דעת ר"י הוא שמב"מ אפ' באלף לא בטיל משום דא' מחזק לחבירו, ולומד כן מדם הפר ודם השעיר, דאע"פ שדם הפר מרובה, ובכל זאת קרי להו הקרא דם שעיר; ע"כ כיון דמינו הוא, אינו מבטלו, אדרבה, מחזקו.

וס"ל להר"ן, דהסברא של 'אדרבה מחזקו' הוא סברא לכו"ע וגם החכמים מודי לזה, אלא שהחכמים ס"ל דהנ"מ בקדשים ששניהם מינו, ושניהם קדשים, משא"כ באיסור והיתר, אע"פ ששניהם אותו מין, מ"מ אחת היתר ואחת איסור, וא"כ שונים א' מהשני, וממילא לא שייך הסברא שמחזקים אהדדי.

ועפי"ז כ' הר"ן, דשיל"מ שהוא מינו, הרי מבחינה גשמית שווין אהדדי, וגם מבחינה רוחנית יש דמיון, מהא דבמשך הזמן שניהם היתר, וא"כ בזה מודים חכמים לר"י, עכ"פ מדרבנן, שזה מב"מ שאפ' באלף לא בטיל.

נמצא, דשיל"מ אפ' באלף לא בטיל, לאו מדין 'דשיל"מ', אלא מדין מב"מ אפ' באלף לא בטיל, עכ"פ מדרבנן.

הר"ן ממשיך ליישב בזה דעת הרי"ף, שאע"פ שהגמ' קאמר ריחא לאו מילתא היא, מ"מ פת כשר שנאפה יחד עם בשר כשר, לא יאכל הפת אלא עם בשר ולא עם חלב דהוי דשיל"מ. והק' עליו הראשונים איך אסר משום דשיל"מ, הא דשיל"מ אינו אלא במב"מ ולא במבשא"מ. ותי' הר"ן, דס"ל להרי"ף לכל הנ"ל, ועוד יותר, שאפ' אם חלוקים זה מזה מבחינה גשמית, מ"מ אם דומין ממש אהדדי ע"י ששניהם היתר גמור, א"כ ה'רוחני' מתגבר על ה'גשמי', דיש כ"כ דמיון ביניהם עד שיקרא מב"מ, ויש לו דיני דשיל"מ.

וכמובן, זה בנוי על הבנת הר"ן הנ"ל, בתוספת דרגא וחידוש. ע"כ ב' מהלכין בהבנת דשיל"מ.

לפי מהלכו של הר"ן מובן היטב מדוע דשיל"מ אינו אלא במינו ולא באינו מינו. אבל לדעת רש"י מאי איכא למימר. וע"ז הביאו הש"ך והט"ז דברי התו"ח הואיל ואין ההיתר

הלכות תערובת

נקרא ע"ש האיסור. כלומר, באינו מינו, אין שם התערובות הוא שם של האיסור, ולכן יכול ל'התעלם' ממנו, ולומר שלא בטיל, משא"כ במינו ששם התערובת הוא אותו שם של מין האיסור, וא"כ א"א להתעלם ממין האיסור.

וכמובן יש קושי גדול בסברא זו, והט"ז כבר כתב שאין טעם זה מספיק כ"כ, ומחמת כן הביא הר"ן הנ"ל.

בגמ' ביצה הנ"ל מבואר שאמרי' דשיל"מ בין על תערובת, ובין על ספיקו. והניחא לרש"י, סברת עד שתאכלנו שייך על שניהם, אבל להר"ן, מה שייך להחמיר בספק שאינו תערובת.

ועל דעת רש"י קשה, איך שייך לומר עד שתאכלנו באיסור, מה איסור יש כאן, הא כבר נתבטל, ומותר גמור, ואיזה מעלה יש שלא לסמוך על ביטול שהתורה אמרה שהוא מציאות. וקושיא זו אינו קשה כ"כ על דבר שהוא ספק איסור דרבנן שהיינו אומרים בו ספק דרבנן לקולא, אבל הוא קשה טובא על תערובת שיש פסוק להתיר.

ועל הט"ז קשה, אי ס"ל כרש"י או כהר"ן, ואיך הוא מרקד על שתי חתונות.

אלא ע"כ צ"ל, דרש"י מודה להר"ן, והר"ן מודה לרש"י, שהיכא שהוא תערובת, בזה יש סברת הר"ן, אבל היכא שהוא רק ספק, בזה יש סברת רש"י. ובאמת אין נפקותא ביניהם, כמש"כ הפמ"ג. אמנם, בסוגיא שם יראה דדשיל"מ של תערובת ושל ספק אינו ב' דינים אלא דין א'.

ותו, וכה"ק האחיעזר, סברת הר"ן הוא סברא מדרבנן ולא סברא מה"ת, וא"כ נמצא שמה"ת הוא מבשא"מ, ושפיר בטל חד בתרי, וא"כ מי נתן רשות לחז"ל לבא ולומר שהואיל ויש דמיון, ה"ל דין מין במינו – בשלמא אי היו עושין גזירה, או הרחקה, זהו תפקידם של חז"ל, אבל סתם להחליט שהדין של מבשא"מ דינו כמב"מ, מה טעם יש בזה לשנות דין תורה.

והנראה לומר כדי ליישב כל זה הוא בהקדמת דברי היד יהודה ועוד, לבאר שיטת רש"י, דהא דקאמר עד תאכלנו באיסור, אינו משום שאין אנו סומכין או מאמינים בהביטול, כי זה בלתי אפשרי, וכמו שנתבאר. אלא ע"כ הוא סברא דרבנן כלפי האוכל, שהאוכל התערובת, בדעתו נדמה לו כאילו הוא אוכל איסור, וא"כ חששו חז"ל שמא יקל בעיניו דינו איסור והיתר. ומן הדין היו חז"ל רוצים לאסור כל היכא שהיה ביטול שלא לסמוך עליו כי חששו להנ"ל, אלא שלא עשו כן כי יגרום הפסד ממון לישראל, ולכן לא גזרו.

אבל היכא שהוא דשיל"מ, הואיל ויהיה היתר אח"כ, א"כ יכול לאכלו בלי שום הפסד אם ימתין זמן מה, ולכן חייבוהו חז"ל להמתין עד שיהיה היתר, כדי שלא יקל בעיניו, הואיל ובלא"ה אינו מפסיד ממון עי"ז. וסברא זו של חשש שיקל בעיניו הוא בין בתערובת ובין בספק איסור.

וכע"ז מבואר בבדה"ש. ובאמת, היד יהודה ביאר בזה הטעם שחז"ל החמירו בשאר דברים חשובים כבריה וחר"ל וכדו'.

והנה, הניחא ספק איסור דרבנן, דאמרי' בו לקולא, באו חז"ל מטעם הנ"ל והחמירו בדשיל"מ, עד שתאכלנו באיסור וכו'. אבל בתערובת, הרי חז"ל אינם יכולים לבא לומר שלא לסמוך על ביטול היכא שהתורה אמרה שכן נתבטל. ולכן, אע"פ שיש טעם לגזירה הנ"ל, מ"מ לא אסרו בכל מקום ששייך טעם זה, אלא נתנו גדר להגזירה.

הלכות תערובת

והגדר שנתנו, מטעם הנ"ל, וכדי לא לחלוק על התורה, היה על דרכו של הר"ן, שנחשיב האיסור כאילו הוא מינו של ההיתר הואיל ויש דמיון, אע"פ שמה"ת אינו מינו. כלומר, אע"פ שאנן קיי"ל כחכמים, מ"מ מטעם הנ"ל אנו גוזרים שדשיל"מ יש לו דין מב"מ כר"י, ובזה נסכים כר"י, הואיל ויש דמיון הלכתי.

ועפ"י מהלך זה, הטעם של רש"י והגדר של הר"ן, בעצם היו רצו לגזור אף באינו מינו, אלא שאינם יכולים כיון שאינו מתאים עם הגדר. כך הם גזירות חז"ל בהרבה מקומות.

וזה מיישב כל הנ"ל, כולל מדוע הט"ז הביא ב' הטעמים. וכולל איך הר"ן מחמיר גם בספק שאינו תערובת, ושאר הקושיות שהבאנו למעלה.

היד יהודה אף מסביר דברי התו"ח על דרך הזה, ש'אין ההיתר נקרא ע"ש האיסור' היינו לומר שאין האוכל מרגיש שאוכל איסור, וא"כ לא היה צורך לחז"ל לאסור, ויכולים להשאיר הדין ביטול על תילה באינו מינה.

ובזה מובן דברי הפמ"ג שכ' דכל הדינים שיוצאים לפי רש"י, הן אמת אף לדעת הר"ן, כי הכל חדא, זה הטעם וזה הגדר.

כך נראה לומר ע"פ ר' אלחנן, אחיעזר, ר' משה, ועוד, כל א' בנוסח שלו [כגון לומר שגזרו רק על דשיל"מ ולא על שאר איסור שנתבטל, דבזה קיל בעיניו הואיל ויודע שעתיד להיות מותר בעוד זמן מה].

באמת, יש עוד אופנים ליישב קושיות הנ"ל. ר' אלחנן ביאר רש"י דקרי לה איסור אע"פ שנתבטל משם דעדיין יש לה שם איסור לענין חוזר וניעור. מהר"י אבוהב דן אם ספק דרבנן לקולא הוא דין ודאי או דין ספק, ועפ"י מבאר המח' אמוראים בגמ' שם לענין דשיל"מ, האם שייך לומר עד תאכלנו וכו'. ועפ"י דברינו אי"צ בכל זה.

נביא כאן עוד מהלך ליישב הני קושיות, ע"פ רעק"א בתשו' ל"ח, ובהשמטות שם, ובסי' ר"ח ור"ט.

רעק"א מביא תשו' הר"ן סי' נ"ט דס"ל חמץ שנתערב לפני פסח, כגון חיטין שנתבקעו נתערבו בשאר חיטין, בטלי, ואפ' בפסח שרי כי לא אמרי' חוזר וניעור. ואע"פ שלכא' לא היינו אומרים דין ביטול בהיתר בהיתר, כי הלא ביטול הוא כדי להכריע, משא"כ היתר בהיתר אין צורך בזה, אעפ"כ ס"ל דבטל, דיש ראייה ממשנה כלאים, בגד שרובו צמר גמלים, ורק המיעוט צמר רחלים, בטל, ומותר לתפרו עם בגד של פשתן; אלמא, אף היתר בהיתר אמרי' ביטול. עכת"ד הר"ן.

והק' רעק"א סתירה, כי הר"ן בנדרים שהבאנו למעלה, ס"ל היתר בהיתר הוא מינו, דעי"ז יישב הרי"ף לגבי פת ובשר, וס"ל דאלו מחזקי אהדדי, וזה מונע הביטול, וא"כ חיטה שנתערב, היה אוסר כולו, ואילו כאן ס"ל היתר בהיתר יש ביטול, ומתיר החיטין.

דהיינו, הר"ן בנדרים אינו קשה מהמשנה בכלאים, כי י"ל הא דיש ביטול בהיתר בהיתר, היינו כשההיתר יש עליו דינים כבר מעכשיו, וא"כ אינו ממש היתר, ושייך ביטול, כי אינן דומין כ"כ אהדדי, משא"כ חיטין; אבל הר"ן בתשו' שלמד מהמשנה גם לחיטין שאין עליה עכשיו ברגע זה שאינו פסח שום דין או הגבלה, ואעפ"כ ס"ל שבטל, איך הוא ס"ל דהיתר בהיתר כאן הוא מינו, ואינו בטל, ומחזק.

כך ביאר רעק"א מדוע הר"ן קשה מדידיה, ולא קשה מהמשנה. ומטענה זו הפר"ח דחה דינו של הר"ן בתשובה, כי אין ראייה מהמשנה.

הלכות תערוכת

ועוד הק' רעק"א, שי' תוס' ביבמות פ"ב, ששיטת ר"י מב"מ אינו בטל כי מחזק, היינו רק לח בלח, דשייך שיחזקו אהדדי, משא"כ יבש ביבש. נמצא, להר"ן בנדרים שחכמים מודי לר"י כשדינם שווה ג"כ, ע"כ לא הסכימו אלא בלח בלח אבל לא יבש ביבש, וביבש ביבש לא יהיה דין דשיל"מ – אלא שהמקור של דשיל"מ היא האי ביצה, שהוא יבש ביבש.

ומכח חומר קושיא זו, הנדו"ב ק"ט מוכיח דהר"ן ותוס' חולקין. ורעק"א ע"כ לא ניהא ליה בהאי דוחק.

ומכח הני קושיות, רעק"א מציע מהלך חדשה, וכן מבואר בשלמי נדרים: באמת, דשיל"מ יש טעמו של רש"י עד שתאכלנו, ויש גם הטעם של הר"ן, מב"מ, ושני טעמים הללו אמת. וכן, הר"ן בנדרים אינו חולק על משנה בכלאים, ואינו חולק על הר"ן בתשובה, ואינו חולק על תוס' יבמות.

אלא, הר"ן בנדרים איירי רק בלח בלח, וס"ל דטעמו של רש"י עד שתאכלנו אינו שייך בלח בלח כי יש ביטול גמור, ונהפך, וא"כ א"א להחשיבו כאיסור, וע"כ הטעם הוא משום דמחזקי אהדדי, כי זה לח.

משא"כ ביבש ביבש, בזה א"א לומר שמחזקי אהדדי, וגם, הביטול של יבש ביבש אינו אותו ביטול של לח בלח, אלא זה כעין כל דפריש, וא"כ בזה הר"ן מודה לטעמו של רש"י של עד שתאכלנו באיסור.

כלומר, הגמ' ביצה שאיירי ביבש ביבש, רש"י ביאר משום עד שתאכלנו, והר"ן מודה בזה, כי שפיר יכול להחשיבו 'איסור', ולא שייך לומר שמחזקי אהדדי. אבל כשהוא תערוכות של לח בלח, אזל מיניה של איסור, ויש סברת מחזקי אהדדי, וא"כ בזה חידש הר"ן בנדרים טעמו של מב"מ מחזק וכו'.

והמשנה כלאים איירי ביבש ביבש, ולא לח בלח, וא"כ א"א להקשות מהר"ן נדרים שעוסק בלח, והר"ן בתשובה לומד דיני חיטין יבש ביבש מהמשנה דאיירי ביבש, וא"א לדמות לר"ן בנדרים.

והרי"ף, דאיירי בטעם של בשר תוך הפת, הוא דין של לח, וא"כ דומה לר"ן בנדרים ולא לר"ן בתשובה.

כך נראה לבאר שיטת רעק"א, כמיטב יכולתנו, בס"ד.

ולפי הנ"ל, דשיל"מ שנתערב יבש ביבש מבשא"מ, קיי"ל דבטל בס', דלא אמרי' דשיל"מ אפ' באלף לא בטל אלא במב"מ. והטעם לזה ע"כ אינו מהר"ן, כי הרי הוא איירי בלח. וע"כ זה מטעם אחר, כגון התו"ח דנקרא ע"ש האיסור.

ונמצא, הט"ז שהביא הר"ן כטעם להאי דינא, אפ' בלח, ע"כ דלא כרעק"א. ונמצא, שלרעק"א יתכן שיהיה נפק"מ לדינא בדשיל"מ בין יבש ללח.

דיני דשיל"מ

הפמ"ג סי' ק' מביא מנחת כהן שמביא ד' חילוקים בין דשיל"מ לשאר דברים החשובים שאינם בטלים. הא', כאן אינו אלא במינו ולא באינו מינו. ב', כאן אפ' אינו שלם, ג', הנך אינם אלא בממשות ולא בטעמא, ואילו כאן מסק' אחרונים להחמיר בטעמא נגד הרמ"א, אע"פ שאין ממשות, ד', התם ספק מותר, כאן ספק אסור.

הלכות תערובת

הציור של הגמ' בדשיל"מ, היינו ספק מתי נולדה, דהיינו ספק במציאות. והשאלה, כשהמציאות ברורה, אך הדין מוטל בספק, האם אמרי' ביה דשיל"מ או לא.

והנה, מוקצה לחצי שבת הוא ספק בגמ', והר"ן פוסק ספק דרבנן לקולא. והק' פר"ח בסי' תצ"ז סק"ג, הא נאסור עד מוצ"ש משום דשיל"מ. ותי', מכאן אנו רואים דהיינו רק ספק במציאות אבל לא בספק דין.

וההבנה בזה, י"ל דכשיש ספק בהמציאות, א"כ דנין בהחפצא, וע"ז אנו אומרים שאסור מספק, ועד שתאכלנו באיסור, משא"כ כשהיא ספק בדין, וממילא אין אנו דנין השאלה בהחפצא, אלא בהסוגיא, ואין להחמיר בהחפצא עצמה, דאפ' מחמיר בה, עדיין לא פשט הספק של הדין.

ורעק"א בשו"ע סי' ק"ו ד"ה והנה לשיטת, כ' כהפר"ח. וכן הפמ"ג^{קכ} כ' להקל, וכ' אע"פ שבדרך כלל ספיקא דדינא יותר חמור משאר ספק, מ"מ לעניננו אינו כן, וכהנ"ל.

הגרש"ז במנח"ש במקומות הרבה היקל בזה, דאל"ה כל שאלה בהל' מוקצה נחמיר בה. וכן הבית הלוי^{קכא} מביא שאגת אריה בזה. אך מביא רש"י עירובין ל"ט להחמיר בזה; מ"מ מנהג הוראה המקובלת הוא להקל.

כגון, בסי' שי"ח, מעשה שבת, בספיקא דדינא מותר. הדע"ת שם מביא טעם א' להקל משום דא"א לגזור היכא שא' מן הדעות היה עושה כן לכתחילה. וכדרך זו ביארנו שם. ועוד טעם מבואר בדע"ת הוא דהוא ספק קנס, שהוא ספק דרבנן, ואינו דשיל"מ הואיל והוא רק ספק בדין ולא ספק במציאות. ועוד טעם מבואר שם דהואיל וקנס לא חמיר כ"כ, אין בה חומר דשיל"מ.

אמנם, ע' מ"ב סי' שכ"ה לגבי ספק לקטן עבור ישראל, דהוי דשיל"מ, ואילו לטעם האחרון של הדע"ת ה"ל להחמיר גם בסי' שי"ח. וע' ר' אלישיב בקובץ תשובות^{קכב} שמחלק בין קנס של מעשה שבת של גוי לקנס דמעשה שבת של ישראל.

דיני דשיל"מ כשהוא ספ"ס, נאריך בס"ד בסי' ק"י.

דשיל"מ לענין כל דפריש וחזקות

ע"כ נתבאר בס"ד דיני דשיל"מ בנוגע לביטול ברוב ובספק. ובנוגע לדינא של כל דפריש מרובא פריש/הלך אחר הרוב, הפ"ת סק"א מביא מג"א שמביא יש"ש שס"ל דדשיל"מ אומרת שלא לסמוך על כל דפריש. ואח"כ מביא צל"ח וחוו"י שמקילים בזה.

ר' משה^{קכג} מאריך להוכיח שאפ' ר"י שס"ל מב"מ אפ' באלף לא בטיל, מודה שעדיין יש בה דיני כל דפריש. ולכן ר' משה ס"ל באמת להקל בזה. וע"פ דברינו למעלה מובן, דר"י ס"ל מב"מ א' מחזק לחבירו, והנ"מ בלח, אבל לא ביבש, ורק ביבש יש בה כל דפריש. ואע"פ שעדיין יש בה סברת עד שתאכלנו, מ"מ ר' משה מסביר להקל, עיי"ש.

אך מסיק ר' משה דראוי להחמיר, הואיל ויש"ש ומג"א החמירו. גר"ז היקל בזה בסי' תקי"ג. וכן היקל הפמ"ג^{קכד} [ק"י ל"ב], רעק"א, בית שלמה.

קכ פתיחה להל' יו"ט ב' א' ה'.

קכא ג' ל' ד'.

קכב ב' כ"ד.

קכג ד' מ"ז.

הלכות תערובת

ודעת מ"ב בזה, יש שהקשו סתירה, דבסי' תקי"ג הביא דעת המג"א להחמיר בזה, ורק בשעה"צ הביא הגר"ז להקל, ואילו בסי' שכ"ב סק"ב מיקל בדשיל"מ דתולה מאתמול, שיש רוב שהוא מאתמול.

ובאמת, המעיין במקורות יראה שאין שום סתירה. כי מקור דינו של המג"א ויש"ש הוא הר"ן, והוא איירי בציור שהרוב של כל דפריש הוא רובא דליתא קמן, שהוא סוג של אומדנא ע"פ דרך העולם, וע"ז ס"ל דעדיף מדשיל"מ. וממשיך הר"ן ומיקל אף כשיש רוב דאיתא קמן. ועל שלב זה האחרון היש"ש ומג"א חולקין ומחמירין, כי זה לא אלים כ"כ, ויותר דומה לרוב של תערובות.

נמצא, הציור של סי' שכ"ב הוא ציור של רובא דליתא קמן, וע"ז אין חולק דעדיף מדשיל"מ. ובזה מיושב שפיר המ"ב שהיקל בשכ"ב, והחמיר בסי' תקי"ג.

והאמת, דאע"פ שזה אמת ויציב, מ"מ אינו פשט במ"ב, דבאמת המ"ב יתכן שס"ל כהר"ן בין ברובא דאיתא קמן בין בליתא קמן, אבל הא דהחמיר בסי' תקי"ג, אינו מטעם המג"א שם, אלא הוא משום הגר"ז בקו"א שמציין אליו בשעה"צ שם, שמפקפק על עצם הרוב שיש שם. כלומר, החומרא שם אינו נובע מהא דהוא רק רובא דאיתא קמן, אלא נובע מהא דאין כאן רוב בכלל.

דשיל"מ נגד חזקה, הנוד"ב דן בזה, עיי"ש דאיירי בציור של אשה שזנתה עם ספק ישראל ספק גוי, ונתעברה, מהו להינשא תוך כ"ד חודשים, וכ' דאע"פ שהוא דשיל"מ, מ"מ יש לה חזקת מותרת להינשא. ואח"כ ממשיך בשיטתו הידועה שנאריך ביה לקמיה בס"ד.

והמ"ב בביה"ל סי' ש"ח סעי' ז', דן לגבי שברי כלים, ספק נזרק מבעו"י, ויל"מ אחר שבת, ומביא רעק"א שדן להקל כיון שיש להכלי חזקת היתר. והדיון ברעק"א היא זו גופא, מה דין דשיל"מ לעומת חזקה.

והנה, אנו יודעים רובא וחזקה רובא עדיף, וא"כ אם רוב היה יותר חזק מדשיל"מ, יש מקום לדון בחזקה, אבל אם רוב לא היה עדיף מדשיל"מ, כ"ש חזקה אינו עדיף.

אמנם, רעק"א שם דן אפ' בדעת המג"א ודעימי' שרוב אינו עדיפא מדשיל"מ. כה"ק הבדה"ש. ועיי"ש מש"כ ליישב, דכלל הנ"ל הוא דין בהכרעה, שאינו דווקא ענין לדשיל"מ, עיי"ש.

ע' נוד"ב סי' ל"ח מובא בפ"ת סי' ק"י י"א, דהא דאנו מחמירין בספק דרבנן בדשיל"מ, היינו רק כשיש חזקת איסור, אבל כשאין חזקת איסור, אין להחמיר אפ' בדשיל"מ.

חזותא, האם בטל או לא

הרמ"א כ' דאם לבנו בה במאכל, אינו בטל, כי הוא מב"מ. והנה, הש"ך כ' דאם לבנו בה מאכל אינו בטל כיון דלחזותא עביד לא בטיל. הפר"ח סק"ה דן בזה, ומסיק להחמיר באיסורי תורה, ולא באיסורי דרבנן.

החכמ"א^{קכד} מיקל אפ' באיסורי תורה, ורק מחמיר באיסורי הנאה, דסו"ס נהנה ממנו. הפמ"ג סי' ק' מ"ז א' רוצה להקל, אך ירא מהפר"ח, ולכן מתיר להרבות עליו לבטלו [או לעשות זוזו"ג].

הלכות תערוכת

אמנם, הרמ"א שהתחלנו עמה מבואר להדיא, דאי מטעם חזותא היה בטל, וכל הטעם שאינו בטל הוא משום דשיל"מ, ואינו מותר משום מבשא"מ כיון שבא לתקן המאכל.

וכ"כ הגר"א כאן, דמהרמ"א מבואר שמותר, ושהפר"ח שגג בזה. וכ"ה בערוה"ש, ומ"ב תקי"ג סק"ח, דדבר של חזותא, בטל בס', אם לא שהוא דשיל"מ, וכרמ"א שלנו.

ובאמת, צע"ג, ותמיה רבתי איך הש"ך למד הרמ"א, וכי ס"ל שהרמ"א סתם בא ללמד שחזותא אסור, ובמקרה לימד לנו בסי' ק"ב בסוגיית דשיל"מ. צע"ג.

נמצא, מי שהכין עוגה, והיה בה צבע מאכל בטל בס', חזותו ניכר, ואח"כ נתברר שלא היתה כשרה, אין לו מתירין ולכן מרמ"א וגר"א ועוד מבואר דחזותא בטל, והעוגה מותר, למרות שמסתכל באיסור בעיניו.

הא דנחשב הביצה למינו של התבשיל כיון שבא לתקנו, מקורו בגמ' לגבי פת שעשוי ממים ומלח של השכן, שאמרי' שלענין תחומין הוא כרגלי שניהם, ואינו בטל כיון שהוא דשיל"מ. והק' הראשונים, הא מבשא"מ הוא, ולא אמרי' ביה דשיל"מ.

לדעת הר"ן י"ל דהואיל והוא היתר בהיתר, לא איכפת לן שהוא מבשא"מ.

תוס' תי', כיון שבא לתקן המאכל. לתו"ח מובן קצת, דעכשיו נקרא ע"ש הפת. ע"ע בדה"ש מש"כ בזה.

הגר"ז בתקי"ג כ' דהואיל והוא משום שבא לתקן המאכל, אינו שייך אלא בדברים שהניחם שם בדווקא, אבל לא בנפל [משמע אפ' אינו הכרחי, אלא שהוא בכוונה, יש לו דין 'דווקא']. [עפ"י יובן הגר"א שנביא בס"ד בסעי' ד' לגבי הרמ"א של 'אינו איסור מחמת עצמו'].

סעי' ב' – ספק היתר, ביצה ספק טריפה

יש מי שאומר שלא אמרו דבר שיש לו מתירין אלא כשהמתיר עתיד לבא על כל פנים, או אם המתיר בידו לעשותו בלא הפסד, אבל דבר שאינו בידו, ואינו ודאי שיבא המתיר, אינו בדין דבר שיש לו מתירין. לפיכך, ביצה של ספק טריפה שנתערבה באחרות, אינו בדין דבר שיש לו מתירין, לפי שאין המתיר בודאי ואינו בידו.

ביצה של ספק איסור, דשיל"מ מאיסור אחת

השו"ע מביא הרשב"א, שאינו דשיל"מ אלא כשבוודאי יהיה מותר לבסוף, אבל לא בדבר שרק יוכרע הספק או לכאן או לכאן. וגם מבואר, דאי"צ היתר ממילא, אלא ה"ה היתר שהוא בידו. ע"כ הוא די פשוט.

הקושי מתחיל מציורו של השו"ע, ביצה של ספק טריפה שנתערב באחרות, לא יהיה ודאי מותר לעתיד לבא, כי יתכן שנאסר, א"כ אינו דשיל"מ.

והק' האחרונים, וגם ר' משה מלבו"ב הובא בבאר היטב, מדוע הוצרך השו"ע להתיר האי ביצה של ספק איסור משום דאין המתיר ודאי, הא דין זה לא שייך כלל לדשיל"מ, כיון שהביצה מותרת עכשיו ממנ"פ. כלומר, בשלמא ביצה שנולדה ביו"ט, עכשיו אסורה, למחרת מותרת, וזהו דשיל"מ. משא"כ ביצה זו, האיסור לא יהיה ניתר אח"כ, אלא אם נתברר שאינו ביצה של טריפה, נמצא מעולם לא היה נאסר, ואם נתברר שאכן היה

הלכות תערובת

טריפה, נמצא מתחילת השאלה היה בטל, וממילא ממנ"פ מותר לאכלו עכשיו, וא"כ מה זה שייך לדינו של דשיל"מ.

כה"ק העבודת גרשוני לחמיו הצמח צדק בסי' ס"ט, מובא בפ"ת סק"ד.

הצ"צ תי', דבעצם מצד דשיל"מ הוי לן לאסור, ואינו מותר אלא משום שאין המתיר ודאי. והטעם, דעכשיו שלא נודע לנו אם בא מטריפה או לא, הטריפה אסורה מדין ספק דאורייתא לחומרא, וא"כ איסור זה בטל עכשיו באלף. ורק אחר שיתברר, יצא מספק איסור דאורייתא, ועכשיו הוא א' משנים; או ודאי מותר מתחילה, או עכשיו יש איסור שבטל; אבל הפסק של ספק דאורייתא לחומרא יש לו מתירין בוודאי ע"י שנפשוט את הספק.

היד יהודה חולק בתקיפות על תי' זו, וס"ל שדשיל"מ יש בכוחו למנוע איסור מלבטל, אבל לא לאסור את המותר. וכ"ש לשיטתו דרק איסור חפצא הוא בכלל דשיל"מ, ולא איסור גברא [לקמיה], וזה ודאי איסור גברא הוא.

ובאמת, הפמ"ג שלמד כיד יהודה שאיסור גברא אינו דשיל"מ, אך כאן [מ"ז סק"ז] למד כצ"צ, צ"ע.

מוהר"ר משה מלבו"ב הובא בבאר היטב, וכן העובדת הגרשוני עצמו, וכן היד יהודה, מיישבים הקושיא באופ"א, דאיירי כאן בביצה של ספק איסור טריפה שנולדה ביו"ט, א"כ יש בה ב' איסורים, ואם היו שניהם דשיל"מ, ודאי אסורה, וכאן כ' השו"ע דהואיל ואין לא' מהאיסורים היתר, כי אינו ודאי מתיר, אינו נקרא דשיל"מ, ומותר אף מעכשיו, אע"פ שאיסור השני יל"מ למחר, מ"מ אי"צ להמתין, הואיל ובעתיד לא יהיה ודאי מותר לגמרי.

הפמ"ג כ' דלדעת הר"ן מובן, דאינו דומה למב"מ, הואיל וה'היתר' יש לו גם איסור, א"כ אינו דומה להיתר גמור, משא"כ לרש"י הוי לן להחמיר בזה, כיון שעד שתאכלנו וכו'.

והבדה"ש כ' היפוך זאת, דלרש"י מותר מעכשיו, כי א"א לומר עד שתאכלנו באיסור, כשבכל מקרה עליו לסמוך על דיני ביטול, ואילו להר"ן עכ"פ יש דמיון בין ההיתר לצד ההיתר.

עכ"פ, כך מבואר כאן דאי"ז נקרא דשיל"מ, לרדת מב' איסורים לאיסור אחת. אבל, לרדת מאיסור דאורייתא לאיסור דרבנן, הוא כן דשיל"מ, כדמבואר שם ביד יהודה, כי איסור זו גופא הוא 'מרוויח'. וכן, אם יורד מאיסור ודאי לאיסור ספק, מרוויח באותו איסור, משא"כ כאן באיסור אחת אינו מרוויח כלום. וע"ע בזה.

סעי' ג' – כלי שנתערב

כלי שנאסר בבליעת איסור, שנתערב באחרים ואינו ניכר, בטל ברוב ואין דנין אותו כדבר שיש לו מתירין (לפי שצריך להוציא עליו הוצאות להגעילו, וכל כיוצא בזה).

היתר שבא ע"י הוצאה, ודברי הנוד"ב

מעשה שהיה, זוג צעיר נכנסו לדירה חדשה, שקרוביהם השאירו להם כל כלי מטבח, אך היה קופסא א' שלא היתה טבולה, ואמרו שכל שאר הכלים נטבלו כדת וכדין, ורק מה שנשאר בקופסא על הרצפה, אינה טבול.

וכשהגיעו, ראו ששכן טוב הכין להם את הדירה, ואף לקח כל הכלים מהקופסא ונתנם לתוך הארונות והמגרות. וכששאלו קרוביהם מה היה תוך הקופסא, ענו להם שהיה הקופסא של 'דוגמאות', שהיה בה סוגי א' מכל הכלים וכל הסכו"ם וכל הקדירות. והשאלה, האם אמרי' ביטול ברוב, או"ד הוא דשיל"מ ע"י טבילה, או"ד, ע"פ סעי' שלנו, זה נחשב הוצאה, וא"כ אינו בכלל יש לו מתירין.

ודע, שהחכמ"א כ' דהוצאת ממון אינו דווקא, אלא ה"ה טירחא נחשב אין לו מתירין^{קכ}.

[נמצא, מצינו טורח, ומצינו הוצאה, אינם בכלל דשיל"מ. ומאידך, עצם ההמתנה גופה, אע"פ שהיא זמן ארוך [הבחנה כ"ד חודשים, פסח וחנוכה, וכהנה רבות], הוא בכלל דשיל"מ. והחילוק, כי סברת דשיל"מ הוא להמתין עד שתאכלנו, ולא חילקו בתקנתם, כי ההיתר בא ממילא, ובעצם החפץ, משא"כ הוצאה וטירחא אינו ממילא, ואינו בעצם החפץ, וא"כ אינו נחשב 'היתר' בכלל. וע"ע בזה.]

והנה, החזו"א כ' דהאי הוצאה שדיבר עליו הרמ"א, היינו הוצאה יותר ממה שהיה צריך לפני העירוב, כי הגעלת כלי אחת אינו נחשב הוצאה לענין זה. ועפי"ז כ' מגילת ספר, אם צריך להוציא כסף להביא עצים ולהרתיח מים עבור סכו"ם אחת, הרי אין תוספת עלות להכשיר את כולם, כי כולם נכנסים לאותה קדירה, וא"כ אין היתר של הוצאה, כי אין תוספת עלות להגעיל שאר הכלים.

ועפי"ז, אם עמדת הגעלת כלים יש לו מחיר כניסה, ולא משנה כמה כלים מביא, אין היתר של הוצאה, ורק אם יש טירחא יהיה הפטור של החכמ"א.

והנה, הרוח חיים להגר"ח פלאג'י בסי' קכ"ב כ' דהשו"ע דיבר על הגעלה, אך הדין שווה גם לענין טבילה. וכן נקטו האחרונים [מהרש"ם ד' מ"ח, חזו"א ל"ז ט"ו, וע' בהערה קכ"ו].

נמצא, בנידו"ד, אם המקווה עולה כסף לכל כלי, יתכן שיהיה הוצאה, אבל אם הוא רק דמי כניסה, ולא משנה הכמות, אז יש להתיר רק משום טירחא של החכמ"א.

כ' הש"ך, כלי שנאסר ע"י שבלע מאיסור, ונתערב באחרות, ויש הוצאה להגעילם, שהרמ"א כ' דאי"ז דשיל"מ, מ"מ יש לו להמתין עד מעל"ע, כי אז מה"ת אינו אוסר, כי הוא נטל"פ, והיתר זה אינו עולה כסף, א"כ ע"ז יש דין דשיל"מ. וע' פמ"ג שמבאר איך זה מתאים, לפי רש"י והר"ן.

למעשה, כשהוא שעה"ד או הפס"מ להשתמש בו דווקא היום, כגון קייטרינג שמצא ביום של אירוע שיש לו יותר כלים ממה שקנה, וע"כ באו מאולם שאין לו כשרות, ובטעות נתערבו, יש להקל כהרמ"א ודלא כהש"ך. כך צידד הבדה"ש סקכ"ט.

והנה, הפ"ת סק"ו מציין לספרו נחלת צבי בסי' קפ"ז שמביא דברי הצ"ח הידועים והמפורסמים, דטענת עד שתאכלנו נאמר בדבר שיש בה שימוש אחד, ובזה אמרי' לו אל

^{קכ} מבואר מנוד"ב בהל' נדה, דחפיפה וטבילה שנית אינו נקרא טירחא.

^{קכ} ע' מנח"ש ח"ב סי' ס"ח סופק"ב דמען דהא דיש מושג של דשיל"מ היינו שלא להיכנס אל השאלה ולהתירו ע"י עצת מן הצד, כגון שאלה של מוקצה, ימתין עד למחר ולא להיכנס אל השאלה, מהיות טוב אל תקרא רע, אבל היכא שיש ספק על פעולה מסויימת אם חייב לעשותה או לא, כגון ספק חיוב טבילה, ומדינא היינו אומרים ספק דרכנן לקולא, לא מצאנו בגמ' מקור שדשיל"מ יורה לעשות את הפעולה, דבזה, אין דשיל"מ אומר לצאת מן הספק, אלא פושט השאלה ואומר להחמיר כצד החמור, ולא מצאנו דבר כזה, אלא מצאנו שיעשה עצת מן הצד. ומק' עוד מספק חלת חו"ל שבעצם מותר, אלא מצד דשיל"מ אמרי' שיפרוש מעט – והק' דאי"ז דשיל"מ אלא להחמיר כהצד שהי"ב להפריש. ומביאים קה"י בכרכות סי' ה' שכ' כדבריו אלו בפשיטות [נגד גיסו החזו"א שהבאנו למעלה], אבל טרם מצאתי דברי הקה"י. אמנם, מהא דספק חלת חו"ל, ספק הגעלה וטבילה, ספק חפיפה בנדה, כולם אנו אומרים דשיל"מ להחמיר, ע"כ דלא כמענה הנ"ל, אלא שיל"ע מאין יש מקור להוראה כזו מש"ם.

הלכות תערוכת

תאכל אותו בעוד שיש עליו 'איסור', תמתין, ואותה מעשה אכילה שאתה רוצה לעשות עכשיו, תעשה מחר בהיתר גמור. ואע"פ שרעב עכשיו, ורוצה לאכול עכשיו, דין זה אומר לו להמתין לאותה הנאה עד למחר. כעין 'מהיות טוב אל תקרי רע'.

משא"כ חפץ שיש בו שימוש חוזר, אי אפשר לטעון שלא ישתמש היום אלא ישתמש למחר, דהא רוצה להשתמש בו היום וגם מחר, ולהשימוש של היום אין שום היתר, ולעולם לא יחזור השימוש של היום, וע"ז א"א לקרוא לו 'רע' במה שאינו ממתין.

וטענה זו של הנוד"ב היא חזקה מאוד, וכשם שהוא טענה על הש"ך, לכאורה הוא טענה גם על ציור שלנו ע"פ רוח חיים, דעל השימוש של היום, אין לו מתירין, א"כ אין לך סברת עד שתאכלנו באיסור.

אלא, שא"כ, הוא טענה גם על השו"ע, איך כ' הגעלה הוא דשיל"מ, הא רוצה להשתמש בו היום לפני שמגעיל, וגם למחר, א"כ איך אתה אוסר עד שיגעיל, הא מונע ממנו שימוש שלעולם לא יחזור. ובאמת, הדרכ"ת כ' דהנוד"ב הוא דלא כשו"ע, ודלא כרשב"א.

והאמת, המדייק בפ"ת יראה שהק' על הש"ך בדווקא ולא על שו"ע. ועוד, אה"נ הנוד"ב רב גובריה עד למאוד, מ"מ אינו חולק על שו"ע מפורש בהאי סוגיא כלאחר יד בלי להזכיר דעת השו"ע.

וביותר, אם אכן הנוד"ב יחלוק על שו"ע ורוח חיים, נמצא שמותר להשתמש בו עכשיו לפני הגעלה וטבילה, כי שימוש זה לעולם אינו חוזר, אבל עדיין מחוייב להגעיל ולטבול כשיכול, כי על שימוש של מחר יש לו מתירין ע"י הגעלה וטבילה עכשיו. וזה דבר משונה ומוזר מאוד, לחייב הגעלה וטבילה על כלי שמותר להשתמש בו.

אלא ע"כ, הנוד"ב חולק על הש"ך, ולא על שו"ע ורוח חיים. ומלבד שזה מוכרח בחשבון, גם מסתבר מאוד, שסברת הנוד"ב שא"א לומר עד שתאכלנו כשרוצה שימוש של היום וגם מחר, היינו רק כשאנו אומרים לו להמתין, דאנו אומרים לו על משך זמן זה אסור להשתמש, וע"ז יש טענה כי רוצה להשתמש בו במשך זמן זה, וגם אחר תקופה הזו.

משא"כ כשאין אנו אוסרים תקופה של זמן, אלא מבחינתנו מותר עכשיו, בתנאי שעשה מעשה או פעולה מסויימת, בזה לא מונעים שימוש במשך זמן, אלא עד פעולה מסויימת, ואם הוא אינו יכול לעשות פעולה מסויימת מסיבה צדדי, כגון המקווה סגור, זה רק צדדי, אבל הדשיל"מ לא אסר פרק הזמן, אלא חייב לעשות פעולה, ואם רוצה השימוש של עכשיו, יגעיל עכשיו, ואם אינו יכול, זה לא בעצם ק"י.

הנחלת צבי מק' על הנוד"ב מכמה מקומות בהל' נדה, וכולהו איירי בציור שמן הדין אינה רשאית לטבול עכשיו, כגון ז' נקיים, אבל היכא שמדינא מותר לה לטבול עכשיו לספק נדה, בזה לא יקל הנוד"ב, אע"פ שהמקווה סגור כעת.

ואע"פ שדרכ"ת הנ"ל לית ליה חילוק זה, מ"מ כך נראה האמת.

היביע אומר דן במי שירש כלי זכוכית ואינו יודע אם הוא טבול או לא, וחיובו הוא מדרבנן, ומביא מהרש"ם להקל ע"פ נוד"ב, כי אי"ז דשיל"מ כי רוצה השימוש של היום

^{ק"י} היה מקום לדון בזה. בשלמא כשהוא ענין 'פרקטי' ומעשי שמונע אותו מלטבול, כגון מקווה סגור, א"כ אינו התורה שמונע אותו מלהשתמש, אלא הגבאי של המקווה. אבל כשהוא שבת, וא"א לטבול, או א"א לחפוף עכשיו ולטבול, מבחינה הלכתית, אולי בזה יודה הנוד"ב להקל, כי התורה שאמרה דשיל"מ אמרה גם לשמור את השבת, א"כ התורה מחייב המתנה, וא"כ יש כאן טענת הנוד"ב. וע"ע בזה.

הלכות תערוכות

וגם של מחר. ויביע אומר שם חולק על מהרש"ם דס"ל שא"א לסמוך על הנוד"ב, כי הוא מופרך משו"ע שלנו.

ומלבד הקושיא שלנו למעלה, דלמהרש"ם נחייב טבילה עבור השימוש של מחר, רואים שיביע אומר ומהרש"ם לית להו כדברינו, כי לדברינו המתיר אינו מחייב להמתין אלא לעשות מעשה, וע"ז לא היקל הנוד"ב. וע"פ דברינו אין הנוד"ב מופרך משו"ע.

וכל הנ"ל הוא אמת ויציב וכ"כ פשוט, עד שאינני יודע מדוע כל מחברי זמננו האריכו כ"כ בכל הנ"ל, ולא נחית לדברינו.

היביע אומר הנ"ל מיישב שו"ע ונוד"ב באופ"א כדי שלא יהיה פירכא, וס"ל דסברת הנוד"ב אינו אלא בספק דרבנן, דבזה יש רש"י של עד שתאכלנו, וע"ז יש טענת הנוד"ב; משא"כ על תערוכות, בזה יש סברת הר"ן, וע"ז אין מקום לטענת הנוד"ב.

והנה, מלבד דהפ"ת שכ' דנוד"ב הוא דלא כש"ך מבואר דלא כזה, כי שם איירי בתערוכות, הרי כפי מש"כ בתחילת הסימן שאפ' בתערוכות יש סברת הר"ן, מ"מ אי"ז אלא גדר הדברים, אבל טעם התקנה הוא עד תאכלנו, א"כ אין מקום לחילוק זה. ומכל הסימן מוכח דלא משגחינן בסברת הר"ן אלא בסברת רש"י, כגון מאכל שיתקלקל, וכדו'.

נמצא עד כה, בציור שבו התחלנו, אין להקל משום דברי הנוד"ב, ושפיר הוי דשיל"מ, אם לא שהוא טירחא או הוצאה. וכשטובל, יטבול עם ברכה, כי ודאי טובל כלי א' שלא היה נטבל עד לעכשיו. וכ"פ דרכ"ת^{קכח} בשם תשורת שי.

אמנם, ההר צביקט^כ דמה"ת בטל, ודשיל"מ הוא דרבנן, ולכן לא יברך כעין דמאי. ולא זכינן להבין דבריו, הא יש כאן כלי שאינו טבול, ואע"פ שמה"ת בטל, מ"מ מדרבנן יש כאן ודאי חיוב טבילה, ואנו מברכין על מצוות דרבנן. וצ"ע דבריו הקדושים.

כשמברך, מברך על טבילת כלים, כי כולם מחוייבים בטבילה עכשיו. ונראה, דעדיין לא יפסיק בדיבור בין הטבילות, כי למעשה דשיל"מ אינו אוסר כולם בפועל, אלא אומרת שאין האיסור בטל. כך הוא מסק' מו"ר.

בעיקר הדין בכלי שנאסר ונתערב, נתקשו כל הנו"כ ואחרונים להבין דברי הרמ"א בסעי' שלנו שהיתיר משום שהוא הוצאה, ואילו בסעי' ד' היקל בטעם ובליעה ואיסור שאין בו ממשות, שאין בו דין של דשיל"מ, דמדוע לא היקל כאן בשופי משום שאינו אלא בליעה.

הערוה"ש כ' דבסעי' ד' איירי באוכל בלוע, א"כ דנים על הטעם הבלוע, משא"כ סעי' ג' איירי בכלי שבלוע, וא"כ בזה נדון על כל כלי וכלי, שאינו רק טעם אלא חפצא של איסור. וזה דלא כסברת הבדה"ש שנביא לקמיה, בנושא הבאה, בס"ד.

הט"ז והש"ך חלקו על רמ"א סעי' ד'. ולכן בסעי' שלנו ס"ל שיש להגעיל כולם כי אינו אלא הפסד מועט, וכן ממליץ הט"ז. ועכ"פ להמתין מעל"ע [ש"ך], וכ"פ הפר"ח וחכמ"א^{קל}.

הערוה"ש כ' דיש לו להגעיל רק אחת. ולפי חזו"א ומגילת ספר שהבאנו למעלה, אם כבר מגעיל אחת, יגעיל כולם באותו מעמד.

קכח ק"כ ל"ו.

קכט יו"ד צ"ג.

קל נ"ג כ"ג.

הלכות תערוכת

מביאים מ"ב ושעה"צ לומר כהש"ך להגעיל כולם, ודלא כערוה"ש שסגי להגעיל אחת; דבסי' תמ"ז מ"ב סקצ"ג ושעה"צ קנ"א בשם מג"א ומחצה"ש דכלי חמץ שנתערב בכלי פסח, אפ' בערב פסח, ה"ל דשיל"מ, וכולם אסורין משום דשיל"מ. ויל"ע אם הוא באמת ראייה, ואולי הוא משום חומרא דפסח.

וגם יל"ע איך זה מתאים עם השעה"צ תקי"ג סקי"ד דנוטה להקל כרמ"א בסעי' ד' שאין טעם אוסר. ואולי החילוק הוא בין כלי לאוכל, וכדברי ערוה"ש הנ"ל. וע"ע בזה.

אם ומתי קיי"ל כנוד"ב

השאלה הידועה, מיהו הדליק נרות שבת או מנורה על כסא במלון ברשות, ומחר בבוקר מצאו כל הכסאות בערימה אחת, וידוע שהכסא שהיה בסיס בתוכם, אך לא ידוע איפה.

האם כל הכסאות אסורות לטלטל, כדין דשיל"מ במוצ"ש שאפ' באלף לא בטיל. אך, לפי הנדו"ב היינו מקילין, כי השימוש של היום אינו חוזרת לעולם, וע"ז אין מקום לומר עד שתאכלנו בהיתר.

הדרכ"ת, כדרכו בקודש מביא חולקים על הנוד"ב. ועלינו לבאר, האם קיי"ל כמותם או כמותו.

ואחרוני זמנינו מביאים ביה"ל [שהבאנו למעלה] דלא כנוד"ב, מהא דמביא רעק"א בביה"ל בסי' ש"ח סעי' ז' לדון על כלי שספק נזרק מבעו"י, האם הוא דשיל"מ או"ד יש לו חזקת היתר. ומדלא כ' רעק"א שאינו דשיל"מ מחמת טענת הנוד"ב, ע"כ לית ליה הנוד"ב. ומהביא הביה"ל דברי רעק"א ולא דברי נוד"ב, ע"כ גם הוא לית ליה הנוד"ב.

ולכאור', אה"נ יש ראייה מרעק"א דלא כנוד"ב, מהא שמשמיט טענתו [ובמק"א מק' על סברא זו מגמ' עירובין], מ"מ מהביה"ל אין הכרח לומר כן, כי אינו עוסק בענין דשיל"מ, אלא סתם מציין לרעק"א שמפקפק בזה, ואינו נכנס לפרטי הענין, ויתכן שאכן סובר כנוד"ב. עכ"פ, אין ראייה שדעת המ"ב אינו כנוד"ב.

[ובאמת, ע' רעק"א או"ח חדשות סוף ה' דמבואר כצל"ח. וע"ע בזה.]

הפנ"י [ביצה כ"ד:] מעלה צד כהנוד"ב, אך לבסוף דוחה אותו.

היד אברהם בסעי' ד' מביא הפמ"ג בהל' יו"ט שמבואר כהצל"ח. הקה"י בביצה סי' ט' [עיי"ש] ס"ל לפסוק כצל"ח, הואיל ופ"ת מביאו, וקיי"ל כדבריו.

ובאמת יש כמה וכמה גדולי אחרונים שמבוארים כדברי הנוד"ב; ע"ע פמ"ג, בית מאיר תרי"ח, פ"ת אה"ע י"ג י"ח, ישועות יעקב, בית שלמה ב' י"ב, הגרש"ק בטוב טעם ודעת קע"ה, תהל"ד של"א ג', דרכ"ת פ"ט ה' [איירי בספק ו' שעות, וזה דלא כמש"כ שהנוד"ב יחמיר בכה"ג], ציץ אליעזר ז' כ"א, מנח"י א' ק"ז ד', ועוד

ר' משה קלא עוסק בענין ספק חיוב המתנה ג' חודשים עבור הבחנה, האם הוא דשיל"מ, ואז מביא דברי הצל"ח, וכ' דאע"פ שאחרונים ונו"כ לא הביאו, מ"מ דבריו אמת, וראוי לסמוך בשעה"ד.

ובאמת, רבנן קשישאי סומכין על הנוד"ב, ופוסקים כדבריו.

קלא או"ח ג' ע"א, אה"ע א' ל"א.

הלכות תערוכת

יש מביאים מג"א בסי' ש"י סעי' ח' נגד הצל"ח, דאיירי שם לענין אפר שהוא נולד שנתערב באפר של היתר, וס"ל שהוא דשיל"מ, אם לא שלא היה ניכר. ומכאן הוכיחו דלא כצל"ח. ועוד, המ"ב סקל"ב פסק כהמג"א.

והמעין שם יראה דמהא ליכא למשמע מינה, דאיירי באפר שמכסין בה צואה ורוק, ולכן אין לה אלא שימוש אחת, וא"כ לא זיכיתי להבין מאין ראו שזה נגד הצל"ח.

הגמ' בביצה שממנו לומדין כל דיני דשיל"מ איירי לענין ביצה; אבל לא לענין אכילתה אלא לענין לסמוך בו כרעי המיטה – והא להנוד"ב אי"ז דשיל"מ, כי יסמוך בו היום וגם מחר; א"כ הגמ' שהוא מקור להנוד"ב הוא פירכא לדבריו.

ומחומר קושיא זו, ע"כ י"ל דהשימוש של לסמוך כרעי המיטה הוא טפל, כי עיקר שימוש של ביצה הוא לאכילה, ולכן לא אמרי' שיהיה מותר אף היום, כיון שאינו מיועד להכי. ובנוסח אחר, השם מוקצה נקבע ע"פ עיקר שימוש, וכיון שכך חל עליו שם דשיל"מ, אף לענין לסמוך בו כרעי המיטה. והגרש"ז בשש"כ [כ' ז'] כ' דהואיל ועומד לאכילה, נעשה מוקצה, ושוב אסור לטלטלו לסמוך בו כרעי המיטה. דהיינו האיסור לסמוך בו כרעי המיטה הוא מדין מוקצה.

[א.ה. ידידי הגרמ"ח שליט"א הראה ליה הצל"ח שם שמיישב קושיא זו בכבודו ובעצמו, שהוא דקאמר בברייתא שאסור לסמוך בו כרעי המיטה, קאי על ביצה שוודאי נולדה ביו"ט, והמשך הברייתא דקאמר אפ' באלף לא בטיל, אם כר"י היינו לאסור אכילה וגם טלטול, ואם כר"ש היינו לאסור אכילה לחוד, אבל טלטול מיהא שרי. נמצא, אנן שקיי"ל כר"ש, יש להקל בטלטול אפ' בחפץ כמו ביצה שעומד להיות נאכל. קיל מסברות הנ"ל. ואע"פ שהגרש"ז טען שהביצה מוקצה לאכילה, וא"כ יש לאסור לסמוך בו כרעי המיטה מדיני מוקצה, י"ל הנוד"ב ס"ל דהביצה אינו מוקצה, דאע"פ שלאכילה אינו ראוי, מ"מ לטלטול ראוי, וא"כ חזי למילתא.]

נמצא, מלבד הש"ך שלנו, שהפ"ת אמר שהוא דלא כנוד"ב [וכן חכמ"א נ"ג כ"ג שפוסק כן, וגם הפר"ח שס"ל הכי], לא מצאנו אלא רעק"א שחולק עליו.

ובאמת, היד אברהם מיישב הש"ך ונוד"ב לומר שלא פליגי, ובאמת אף הש"ך מודה לנוד"ב, ורק הכא בקדירה חלק על נוד"ב, וטעמו, כי גם קדירות שלהם לא היה להם שימושים בלתי מוגבלים, כי היו מתקלקלים, אלא יש מספר מסויים של שימושים, א"כ ס"ל להש"ך דשייך לומר עליו עד שתאכלנו באיסור.

סברא זו לא יהני לקדירות שלנו, דלכו"ע לא שייך עליהם סברת עד שתאכלנו. אך אולי יעזור בכסאות 'כתר' שג"כ שימוש מוגבלים. ואולי סברא זו מיישב כרעי המיטה דלעיל.

א"נ יש לחלק, ע"פ בדה"ש [וכ"מ בשמן רוקח ל"ד], דבקדירה שבלוע באיסור, אה"נ הקדירה יש לה שימוש בלתי מוגבל, וע"ז שייך טענת הנוד"ב, מ"מ הבליעה שבתוכו נאסר, כי בליעה זו אין לה אלא 'שימוש' אחת, ועל הבליעה הזו נגיד שימתין עד למחר להבליע בליעה זו לתוך תבשילו. סברא זו הוא היפוך דברי הערוה"ש שהבאנו למעלה לחלק בין סעי' ג' לסעי' ד'. [ולכאנ' לפי סברא זו אינו דשיל"מ, אך משו"ע מבואר דלא כזה. וצ"ע]

עפי"ז, כסא שלנו, הנוד"ב מתיר, ואפ' להש"ך ודעימי', יש לה שימוש בלתי מוגבל, והוא איסור בעצם ולא רק בליעה, וא"כ היד אברהם ובה"ש יגידו שהש"ך מודה לנוד"ב.

ולרעק"א שחלק להדיא, אולי יש מקום לחדש סברא לומר שאינו דשיל"מ אם לא יהיה במלון מחר כדי ליהנות מכסא זה, וא"כ אין לו מתירין מחר. ואע"פ שאינו בחפצא, מ"מ לפי רש"י/ר"ן יש מקום לדון בסברא זו.

הלכות תערובת

לאור כל האמור, מצד דשיל"מ היינו מקילין, כי יש נוד"ב [עיקר הצירוף], ואולי ש"ך, ואולי אף רעק"א, והוא שעה"ד.

אלא שלכאו' יש לנו לאסור כל הכסאות מטעם אחר, והוא משום דהם דבר שבמנין, שקיי"ל דלא בטלי אפ' באלף. ואע"פ שלקמיה לגבי כלים הטעונים טבילה נביא י"א שאינו איסור מחמת עצמו, לכאו' כאן הוא ודאי אסור מחמת עצמו, דהיא גופא הוא אסור מחמת בסיס.

ולא נשאר לנו להקל אלא ע"פ מש"כ בהל' מוקצה, דלכאו' יש להקל בכל האיסור מלכתחילה, דכיון שלא היה ברשות הבעה"ב בפירוש, אלא הוא 'מן הסתם נוחא ליה', בזה היקל המ"ב סי' ש"ט סקכ"ז לסמוך על ר"ת שאינו בסיס לכל השבת אם היה בדעתו להסירו באמצע שבת ע"י גוי.

ולכן, אם כך היה המציאות, כל הכסאות מותרות, ולא מדין ביטול אלא משום שלא היה מוקצה בכלל, אבל אם אכן הכסא היה מוקצה, לא מצאנו דרך להקל בזה, מכח דבר שבמנין.

חפצא גברא

אחרי כל הסוגיא שדנו מה נחשב דשיל"מ ומה לא, יש להקשות, נניח שאינו דשיל"מ, מ"מ כלי הוא דבר שבמנין, ואנן קיי"ל אפ' באלף לא בטיל, א"כ נאסור משום הא. ואה"נ כלי שנאסר וחייב הגעלה, לא קשה, כי אי"ז איסורו מחמת עצמו, אבל על כלי הטעון טבילה, שהאריכו בו האחרונים כ"כ, מדוע האריכו, פשוט שיאסרו מטעם דשיל"מ.

וביותר קשה, שלא מצינו שהאחרונים ירגישו בזה, מלבד הלבושי מרדכי בסי' פ"ב, ומורשת משה סי' כ"ו [מדודות הקודמים]. הלבושי מרדכי תי' ומוכיח מסי' קל"ד דחביות קטנות אינו דבר שבמנין. וזה לא מיישב כל האחרונים שדברו בכלים שאכן הם דבר שבמנין.

וע"כ כתירוצו של המורשת משה, שג"כ כ' דבריו משום ההכרח מהא דלא דנו בו האחרונים, וכ' דע"כ גם כלי הטעון טבילה אינו איסורו מחמת עצמו.

ונראה הכוונה, דבאמת אינו כלי האסור, מהא שאינו אוסר מאכל שנתבשל בו, אלא יש חיוב גברא לטבול אותו, ולכן אסור השימוש בו עד שיטבול, אבל אינו איסור חפצא אלא איסור גברא, ולכן לא שייך לאסור משום דבר שבמנין.

המקור להתיר דשיל"מ כשהוא איסור גברא הוא יד יהודה סק"ה ובעוד מקומות, דכ' שהש"ס מלא בראיות שעל גברא לא אמרי' דשיל"מ. עיי"ש דוגמאות שלו של ספק עירוב, וספק של 'אותו ואת בנו', שס"ל דג"ז איסור גברא ולא איסור חפצא. וכן הפמ"ג בסי' ק"י מיקל בדשיל"מ באיסור גברא. וע' רעק"א עירובין דף מ"ו: דכ"כ לענין מלאכה ביו"ט שני, בספיקו אינו דשיל"מ, כיון שהוא בגברא ולא בחפצא.

והסברא בזה לכאו', דהיכא שדנים על החפצא יש סברת עד שתאכלנו, אבל היכא שדנים על הגברא, בזה לעולם יש סברת הנוד"ב, שרוצה להקל עכשיו וגם בעתיד, כי הגברא אינו שימוש פעם אחת אלא שימוש חוזר.

א"נ, הפמ"ג שם משמע דסברת 'זלזול' כשהאוכל אוכל המאכל שמותר רק ע"י ביטול, אינו אלא באיסור חפצא ולא באיסור גברא. וע"ע בזה.

הלכות תערובת

והנה, מסברא היינו אומרים דחויב ומנהג המתנה אחר בשר אינו איסור חפצא אלא איסור גברא. אלא, שהיד יהודה שהוא בעל הלכה זו ס"ל דספק עבר שש שעות הוי דשיל"מ, ואסור; ע"כ, ס"ל דאי"ז איסור גברא, אלא איסור חפצא על כל מאכל ומאכל.

וגם מבואר שאי"ז נחשב דבר שחוזר לאיסורו, כמו חמץ, כי זה רק היכא שהוא ממילא ומאליו, ולא כשהוא ע"י מעשה ופעולה. ואע"פ שבסעי' שלנו 'בידו' נחשבת למתיר, היינו לענין מהו מתיר של דשיל"מ, אבל לא לענין מה נחשב חוזר לאיסורו.

ואע"פ שהוא איסור חפצא, יש שהקשו הא להנוד"ב עדיין נקל, כי יכול לאכול חלבי עכשיו וגם חלבי בעוד שעה.

וקושיא זו אינו, כי היא גופא, דהואיל ואינו איסור גברא אלא איסור חפצא, ע"כ לא מסתכלין על 'חלבי' באופן כללי, אלא מסתכלין על כל חפצא וחפצא, ועל כל חפצא אין בה טענת הנוד"ב, כי על זה שפיר אמרי' עד שתאכלנו באיסור. כ"כ הילקוט יוסף קלב, ודבריו דברי אמת וצדק, כולל מה שכ' דמי שחולק ע"ז לא הבין דברי הנוד"ב בכלל.

והנה, אם היד יהודה ס"ל דספק עברו ו' שעות הוא איסור חפצא, כ"ש שיסבור כן במאכל שהוא ספק אם הוא חלבי או לא, ושלא נגיד בו ספק דרבנן לקולא, כיון שהוא דשיל"מ.

אבל אם הוא סוג מאכל שהשאלה הוא במה יכול לאכול עמו, כגון לחמניה שאינו יודע אם נגעו בו בידים חלביות, כשהוא ממש ספק, לכאו' אמרי' ספק דרבנן לקולא. וכיון שכן, מותר לאכול עם בשר, כי אכילה עם בשר לא ישתנה להיות היתר בעתיד, ולכן אינו דשיל"מ [כי למסק' אנן מקילין בהשאלה שזכר הרמ"א בסעי' ג' 'יש לו היתר בצלי' שאינו נחשב דשיל"מ אלא כשיש היתר לאותו איסור, ולא כשיש אופן אחר של היתר לאכול].

הרי לפניך, לחמניה, מותר לאכול עם בשר, אבל כשאכל משהו ונכנס לתוך שיעור המתנה, אסור לו לאכול מהלחמניה, כי הוא דשיל"מ, דלענין אכילת הלחמניה לחוד יש בו אופן של היתר. וזה דבר שבלתי מתקבל על הדעת, להתיר אכילה עם בשר, ואסור אכילתו אחר בשר. כה"ק מגילת ספר.

ואע"פ שראינו גם במקומות אחרים ציורים דומים לזה, מ"מ לא ראינו כמו ציור הנ"ל שמאכל אחת מותר עם בשרי ואסור אחר בשרי, וזה 'רמה' חדשה של אי-הגיון.

למשל, החו"ד שס"ל דשיל"מ לאחרים כגון אלו בישל בשבת שמותר לאחרים במוצ"ש, לאחרים הוא דשיל"מ משא"כ לדידיה; נמצא הוא עצמו חמור מאחרים – אך זה ב' בנ"א, ולא במאכל א', שמותר עם בשרי, ולא אחר בשרי.

וכן קדירה שהש"ך מחייב להמתין מעל"ע, כיון שיל"מ, הפלתי כ' דבחריף אי"צ להמתין, כי גם אחר מעל"ע אסור מה"ת [עמש"כ בזה בסי' צ"ו], נמצא החמור קיל יותר, אך זה בב' דברים, ולא במאכל אחת.

ולכן לדינא צל"ע גדול, ואינני יודע איך להכריע בשאלה זו.

סעי' ד' – יתקלקל המאכל, טעם, ועוד

יש מי שאומר דלא שייך דבר שיש לו מתירין היכא שהמאכל מתקלקל. הגה: הא דדבר שיש לו מתירין אינו בטל, היינו דוקא אם האיסור בעין או שיש עדיין ממשות

קלב הלכה למעשה הוא היקל ממעם אחר, עיי"ש.

הלכות תערובת

האיסור בתערובת, אבל טעמו, בטל (טור א"ח סי' תקי"ג ובארוך והג"א סוף עבודת כוכבים ומהרא"י בשם מהרי"ח). וכן אם אין איסורו מחמת עצמו, בטל. ולכן חתיכה שלא נמלחה תוך ג' ימים, אף על פי שי"א דמקרי דבר שיש לו מתירין הואיל ומותרת לצלי, אפילו הכי בטילה, דאין איסורה אלא מחמת דם הבלוע בה (תרומת הדשן סימן ק"ע). כל איסור שלא היה ניכר קודם שנתערב, הוא בטל אף על פי שהוא דבר שיש לו מתירין (בארוך כלל כ"ה בשם סמ"ג ומרדכי פ"ק דשבת). מי שנדר מדבר אחד ונתערב אח"כ, לדידיה מקרי דבר שיש לו מתירין (שם ובמיימון פ"ח דנדרים ובר"ן פ"ק ואו"ה והוא ש"ס ערוך פ"ז דנדרים דף נ"ט וירושלמי פ"ו דנדרים ומוסכם מכל הפוסקים), דהא אפשר לשאול על נדרו. דבר שיש לו היתר וחוזר ונאסר, כגון חמץ בפסח, לא מקרי דבר שיש לו מתירין (מרדכי פרק כ"ש). ויש חולקין בזה. (רמב"ם פט"ו מהמ"א) ולא מקרי דבר שיש לו מתירין אלא א"כ הותר למי שנאסר, אבל אם נשאר לאחד לעולם אסור, אף על גב שמותר לאחרים כגון המבשל בשבת, לא מקרי דבר שיש לו מתירין (ב"י בשם רבינו ירוחם).

יתקלקל המאכל

החת"ס סי' רנ"ב עוסק בענין ספק מילה ביו"ט שני, שהש"ך ס"ל דדוחה יו"ט, והנוד"ב חולק ומחמיר, והחת"ס שופך חמתו על הנוד"ב, הא אפ' במילה שלא בזמנה, מ"מ מפסיד ע"י שממתין כיון שאינו זריזין מקדימין.

והנה, ע"פ הנדו"ב שאנו מכירין במשך כל לימוד דשיל"מ, היינו אומרים שהיה מתאים לו להקל בזה, כי מפסיד ע"י שממתין, א"כ אין כאן סברת אל שתאכלנו, ואינו 'מהיות טוב' להמתין; ואעפ"כ החמיר.

ע"כ, לא אמר דברו 'בשופי', רק היכא שמפסיד מעצם החפץ [למשל, מאכל שיתקלקל], אבל כאן הוא הפסד 'צדדי'.

בספר הערות לר' אלישיב ביצה דף י"ד מביא סיפור של המהרי"ל דיסקין ששאלו בליל הסדר שהיה יו"ט במוצ"ש, לגבי ביצות קלופות שנתערבו, ואח"כ אמר משהו שא' מביצות האלו נולד בשבת, והיקל המהרי"ל דיסקין. ושאלו אותו, הלא ביצה שנולדה ביו"ט הוא ציור של הגמ' לאסור משום דשיל"מ, והשיב להם, כאן מדובר בביצות קלופות, וא"כ א"א להשאיר אותם עד למחר מפני רוח רעה, א"כ אין להם היתר, ולכן בטלי עכשיו.

וכ"ת הא ליל שימורים הוא א"כ לא נחוש לסכנה, י"ל ליל שימורים מועיל למזיקים ולא לענייני רוח רעה.

וע"ע בסיפור זה, מדוע לא חייב אותם לפזר עליהם מלח או שמן – האם הוא משום דזה דומה לבשר שאפשר להתירו בצלי, שאינו נחשב דשיל"מ.

מקור סעי' שלנו הוא רשב"א, שאם המאכל יתקלקל, אי"צ להמתין עד שיהיה מותר ולהפסיד המאכל. המ"ב בשעה"צ תצ"ז סק"י כ"כ לענין דגים, עיי"ש.

רעק"א מביא יש"ש דס"ל דקלקול קצת אינו מספיק, אלא בעינן קלקול משמעותי. והמעין ביש"ש יראה שמביא או"ז שדן לענין כל תיקו ובעיא דלא איפשטא דה"ל לאסור משום דשיל"מ [י"ל, אין המתיר וודאי, א"נ, אינו מתיר האיסור, אלא מגלה שמעולם לא נאסר]. וטען היש"ש, דמדלא התיר מחמת שיתקלקל עד לאזקל^ל, ע"כ כשיטתו. [ואע"פ שאחכה לו בכל יום שיבא, מ"מ אנו חייבים לנהוג החיים כהרגלם, ולצפות בלב].

^{קל"ג} אולי י"ל, דבעוד חמש דק' לא יתקלקל, א"כ אי"ז קלקול בכלל, וכל חמש דק' הוא שאלה חדשה...וא"כ אין היתר של קלקול.

הלכות תערוכות

וצ"ע, דא"כ ה"ה גם קלקול גמור לא יתיר, וגם הוא מודה להתיר בזה, וא"כ איך מביא ראייה מאו"ז ליסודו שיתקלקל מעט ולא הרבה.

הערוה"ש מסביר דין זה אף לדעת הר"ן, דהיכא שיפסיד ע"י המתנה, לא גזרו אף שהוא מב"מ. ולפי דברינו למעלה אי"צ לומר כן, אלא הואיל דלדעת רש"י אין סברת עד שתאכלנו, אין סיבה לחז"ל לגזור כגדרו של הר"ן; וכמש"כ למעלה דדנין כל מקרה וציוור ע"פ סברת רש"י, ורק אח"כ נותנים לה הגדר של הר"ן.

הגר"א ס"ל דמקור הלכה שלנו הוא מסעי' ב', דהפסד אינו נקרא דשיל"מ, ל"ש הוצאה של הגעלה, ל"ש הפסד של המאכל. [א.ה. והיה מקום לומר שאי"צ לזה, אלא סברת רש"י עד שתאכלנו באיסור לא שייך אלא היכא שלא יפסיד עי"ז. אך אינו מספיק, דכי היכי שמחייב לו להמתין אע"פ שרעב עכשיו, ה"ה נחייב לו לסבול הפסד קצת, קמ"ל סעי' ב' דאי"צ להפסיד עבור זה, ה"ה בקלקול האוכל.]

בדה"ש סקל"ה דן מהו גדר של קלקול קצת, ומביא כרתי שאם לא יהיה משובח כמו היום, אי"ז נקרא קלקול קצת, אלא הסרת מעלה. וממשיך הברדה"ש דאם לא יהיה רק איבוד מעלה, אלא חסרון קצת, אינו דשיל"מ, ונקרא יתקלקל המאכל.

הגדר בזה למעשה מאוד קשה להבחין, וכ"ש לתת גדר בכתב.

והנה, לפי הגר"א שמקור דין זה הוא מסעי' ב', הא שם אמרנו דלא כל הפסד מועטת נקרא הפסד, א"כ ה"ה כאן נחייב הפסד משמעותי כדי שלא יהיה דשיל"מ, כמו שאמרנו בסעי' ב'.

וע"כ צריך לחלק בין הפסד חיצוני להפסד מיניה וביה, אלא שאם אתה עושה כן, שוב ליכא למילף מינה. וע"ע בזה.

מאכל שלא יתקלקל אם ימתין עד למחר, אלא שלמחר לא ירצה לאכלו כ"כ, כגון הגעפילט"ע פי"ש ביום ראשון, יתכן מאוד שאי"ז בכלל הפסד של סעי' שלנו, כי אינו בהחפצא. ואפ' ההפסד של סעי' ב' אינו, כי זה הפסד כדי להתיר האיסור, ואילו זה סתם 'מקרה' ו'עתוי' בעלמא, ואולי דומה לברית מילה הנ"ל, ואולי הוא דשיל"מ.

טעם אינו דשיל"מ

כ' הרמ"א, הא דדשיל"מ אינו בטל באלף, היינו דבר שהוא בעין או ממשות, אבל אם הוא רק טעם, אע"פ שיל"מ, מ"מ בטל הוא.

הט"ז, אחרי כל האריכות מודה במקצת להרמ"א, דמודה כשהוא טעם בלי ממשות, אבל לא בנימוח. הש"ך סק"ח וט' כופר בכל, ובכל מקרה הוי דשיל"מ. שעה"צ תקי"ג סקי"ד מיקל כרמ"א במקום של מניעת שמחת יו"ט. וכ"ה חכמ"א נ"ג כ"א. עכ"פ לדינא הרמ"א אינו נדחית לגמרי.

הרמ"א עצמו דיבר אף היכא שהיה איסור בעין אלא שנימוח, כדמבואר בתו"ח שהביא הש"ך. והיד יהודה מביא ספר הישר לר"ת, מובא בטור סי' תקי"ג, שג"כ מבואר להקל אף באיסור נימוח.

הש"ך מדחה התו"ח לומר שאיירי מבשא"מ, ולכן הוא בטל, אבל לא משום שהוא רק טעמא. ור"ת שהביאו מבואר דלא כדחוי של הש"ך.

הש"ך שחולק לגמרי, סברתו הוא דע"פ טעמי דשיל"מ אין מקום לחלק בין ממשות לטעם. הט"ז מודה לרמ"א כשהוא רק טעם, דכיון שהוא מב"מ, לא נרגש, והוא יותר

הלכות תערובת

מסתם ביטול, אלא לגמרי 'איננו', וא"כ א"א להתייחס אליו בכלל ולומר עד שתאכלנו. משא"כ בממשות, הוא בטל, אך אינו 'איננו'. הפמ"ג כ' דדברי הט"ז מחודשים מאוד.

הקושיא גדולה על הרמ"א, דאם מיקל בטעם, מדוע בסעי' ב' היקל בכלים משום הפסד, הא ה"ל להקל בשופי שאין כאן איסור בכלל. הט"ז תי' דרצה ללמד שני דינים; והקושי בזה מובן מאליו.

יד יהודה סקט"ו מיישב, דהא שהיקל הרמ"א כאן, היינו בלח בלח, אבל יבש ביבש אין לו ביטול באותו מדרגה, א"כ בזה נגיד סברת עד שתאכלנו; ומפני כן כלים שאני כיון שהוא יבש ביבש.

החוו"ד מיישב הרמ"א בהיפוך דברי היד יהודה, וס"ל דהא שהיקל הרמ"א היינו רק היכא שנימוח או נבלע אל תוך גוש של אוכל, דבזה אמרי' נתבטל ונטפל, וכ'איננו', ולא נחמיר ביה בדשיל"מ, משא"כ כשהוא לח בלח בזה אינו 'נעלם' אלא בלוע, וא"כ הוי דשיל"מ. וממילא, בסעי' ג' שאינו לתוך גוש אוכל אלא לתוך כלי, הבליעה לא נעלם, ו'איתא קמן', ולכן בעינן לטעמא של הפסד, משא"כ כאן בסעי' ד'.

עפי"ז, מעשה שהיה, שני ביצים נתבטלו יחד ביו"ט, ואח"כ נתברר שא' מהן נולדה ביו"ט, ועירב האי ביצה שבלוע עם טעם דשיל"מ עם הרבה ביצות אחרות. מה דינם.

להיד יהודה, הביצים המעורבים הוא תערובת יבש ביבש, וא"כ בזה לא היקל הרמ"א משום טעם. משא"כ לחוו"ד, בליעה הראשונה לתוך הביצה היתה לתוך מאכל גוש, א"כ להרמ"א נתבטל ונעלם, וממילא כל הביצים מותרות.

והנה, אם קיי"ל כשני הטעמים הללו לחומרא, א"כ לא מצינו ההיתר של הרמ"א אלא היכא שהיה תערובת שנבלע לתוך מאכל ונתערב לח בלח, כגון טשולנט [וגם בזה, לחוו"ד צריך שיבלע לתוך הגושים בהטשולנט ואז להתערב, אבל ליד יהודה כל שהוא תערובת לח בלח עכשיו, סגי].

אחרי שלימד לנו הרמ"א ההיתר של טעם, ממשיך הרמ"א עם עוד היתר של 'אין איסורו מחמת עצמו'. כגון בשר שלא נמלח ג' ימים, שתקנת גאונים שא"א להמלוח עכשיו ואינו מותר אלא ע"י צלי, וכ' הרמ"א דאפ' אם זה נחשב דשיל"מ, מ"מ אין האיסור מצד החתיכה אלא מצד איסור דם, ו'אין איסורו מחמת עצמו', ולכן אינו דשיל"מ.

ולקמיה בס"ד נבאר אם נחשב דשיל"מ כשיש לו היתר ע"י צלי, אבל על יסודו של הרמ"א, שיש עוד היתר של 'אין איסורו מחמת עצמו', יל"ע מה נתחדש כאן, הא כבר התיר דשיל"מ של טעם.

הש"ך והט"ז למדו דדין הראשון של הרמ"א איירי בטעם שלא היה בה איסור ממשות שנימוח, וא"כ זהו רבותא של סיפא. [לדינא, חלקו, כי על ממשות יש טענת 'עד שתאכלנו', וכן הגר"א וחכמ"א חלקו]. אבל הרמ"א עצמו בתו"ח התיר איסור נימוח משום טעם, מדוע הוצרך כאן לטעם חדש.

לפי היד יהודה, שטעם אינו מותר אלא לח בלח, א"כ כאן הוא יבש ביבש, ולכן מובן היטב הצורך לכלל חדש. אבל לחוו"ד עדיין קשה.

בדה"ש מבאר, דהו"א שיש היתר של טעם רק היכא שבא הטעם אח"כ, אבל אם הטעם היה מתחילת בריאתו, כמו דם, הו"א שאי"ז נחשב טעם אלא כחלק מהעיקר, קמ"ל סיפא. פמ"ג מיישב באופ"א, ולא הבנתי דבריו.

הלכות תערוכת

החוו"ד ביאר הרמ"א, דאין הרמ"א בא ללמד כלל ודין חדש, כי אינו סובל שיהיה היתר של טעם על איסור נימוח, אלא הרמ"א מתיר משום שהבשר ע"י בישול אין לו מתירין, ויש היתר רק אם הוא צולה, ואינו רוצה לצלות כי יאבד משהו בטעמו/בלחלוחית, א"כ אי"ז נחשב דשיל"מ. משא"כ הגעלת כלים, אינו מפסיד שום דבר בבישול שלו אם הוא יגעיל הכלי תחילה מבליעות האיסור שבו.

כך ביאר החוו"ד, למרות שאין לי הבנה איך להתאים את זה ללשון הרמ"א.

הגר"א פ"י הרמ"א באופ"א, דהטעם מדוע בשר עם דם אינו דשיל"מ הוא משום שהדם והבשר הם מינים שונים, ולא אמרו דשיל"מ אלא מב"מ, ולא במבשא"מ, ולכן חתיכה זו שנתערב עם אחרות, בטל, כי האיסור שבו אינו מינו עם החתיכות. [ג"ז אינו מתאים ללשון הרמ"א.]

[והא דסעי' א' דכל שהוא במאכל הוא מינו, היינו רק אם הונח שם בכוונה ורצון לתקן המאכל, אבל אם נפל שם, או שאינו בכוונה חיובית, אינו נחשב מינו, וכמש"כ שם לגבי חזותא בשם הגר"ז.]

וכיסוד זו מבואר גם בש"ך בנקה"כ, ובפ"ת בשם פני אריה, שלא מסתכלין על החתיכה שתערב כדי להגדיר מינו, אלא על ה'איסור' שנתערב, וזה אינו מינו. ודן מכאן לענין דברי המהר"י בן לב מובא בש"ך לגבי כלי בשר וכלי חלב שנתערבו, שהיקל משום שהוא אינו מינו, והסכים עמו הפר"ח, אבל כל שאר אחרונים דחו דבריו, כולל הפמ"ג; אך כפי דברינו כאן, יש לו גר"א, וש"ך, ופ"ת בשם פני אריה.

ודן גם לענין ג' פיצות, וא' מהם חתכו הבצל שעליה עם סכין בשרי, ונתערבו, האם זה מב"מ וסגי ברוב, או"ד מבשא"מ וצריך ס'.

עכ"פ, לאור הנתבאר יש לדון בשאלה דומה להנ"ל, **ביצה שנולדה ביו"ט שנתבשל עם חתיכת בשר, ונתערב החתיכה עם אחרות, מה דינם.**

לדברי הגר"א, כולם מותרים, כי האיסור הוא טעם הביצה שבו, וזה מבשא"מ, ולא אמרי' דשיל"מ. אבל לדברי החוו"ד, לא למדנו דין חדש מסיפא של הרמ"א, וא"כ יש איסור שיש בה מתירין, שנתערב, ולא בטיל, חוץ אם זה נחשב טעם, ולהקל בטעם; ולדעת החוו"ד זה נחשב טעם הואיל ונכנס אל גוש אוכל.

ליד יהודה, אין להקל כאן משום טעם כיון שהוא יבש ביבש.

הש"ך והט"ז חלקו על הרמ"א, והחמירו אף כפי פירושם של חו"ד וגר"א.

נמצא, כדי לסמוך על מ"ב להקל על טעם משום מניעת שמחת יו"ט, צריך לברר קודם איך למד, אם כיד יהודה או כחו"ד, ואם איירי באיסור נימוח ג"כ או לא. עיי"ש היטב, ובשעה"צ.

יש לו היתר ע"י צלי, נחלקו הראשונים האם זה נחשב דשיל"מ או לא, כי אה"נ יש לו דרך היתר למאכלו, מ"מ ההיתר אינו מתיר האיסור, אלא האיסור נשאר באיסורו, וההיתר מעולם היה מותר. כגון, הלחמניה שהארכנו עליה למעלה, ספק חלבי, יש לו היתר עם חלבי, אבל האיסור לאכול עם בשרי נשאר לעולם.

השו"ע בסי' ס"ט סעי' ד', וכ"פ ש"ך וט"ז וחכמ"א, ס"ל שאי"ז נחשב דשיל"מ. רמ"א שם מביא מחמירין, הרי"ף, לשיטתו לגבי בשר ופת שנאפו יחד, היתר והיתר, שס"ל נחשב מב"מ [שעל דבריו בנה הר"ן יסודו], ולכן כאן כ' דאפ' להמחמירין בשאלה זו, יש להקל משום 'אין איסורו מחמת עצמו'.

הלכות תערובת

פ"ת סק"ח מביא דהאחרונים הכריעו להקל בשאלה זו, והתשובה מאהבה אינו יודע מדוע הכריעו כן, אך רבו הנוד"ב כ' דיפה הכריעו האחרונים להקל בזה.

מים של נולד בניאגרה

בהל' שבת כל המחברים מאריכים בציור שבו המים הנוטפים מהמזגן נמשכים אל הנאגרה שבשירותים, האם מותר להוריד המים, כי הלא מים הללו נולד גמור, מוקצה, ומטלטלו. ואע"פ שבטלים, מ"מ הוא דשיל"מ למוצ"ש, ועד שתאכלנו באיסור.

ואין לומר שאינו ניכר, כי זה רק כשנולד בתערובת, ולא כשהוא בצינור שאין עינו שולטת לשם. [אגב, כל היכא שנתבטל לפני שנאסר, לא אמרי' דשיל"מ, ע"ע הל' בישול, בשם רש"ז, הוסיפו מלח או מים לתבשיל, באיסור, נימוח, ונתערב, לפני שנאסר. ולכן אינו דשיל"מ.]

ואע"פ שיש קולות מצד טלטול מן הצד, לצורך דבר המותר, טלטול מוקצה כדי להסיר גרף, מ"מ ודאי יזהר לסדר בע"ש שלא יבא לידי כך.

סימן ק"ג – דין נטל"פ

--- סעי' א' – נטל"פ ---

כל דבר שטעמו פגום, אינו אוסר תערוכות. ואפילו אין טעמו פגום מחמת עצמו, שבפני עצמו הוא מוטעם ומשובח, אלא שפוגם תערוכותו, מותר. הגה: מיהו דברים החשובים ככריה או כיוצא בה, אם אינן פגומים בעצמן אף על פי שפוגמין התבשיל, אינן בטלים אפילו באלף (וכן כתב הארוך כלל ל"ב).

נסרח לגמרי פקע איסורו

(א) הט"ז סק"א מקדים לבאר שיש ב' חידושים בדין נטל"פ; דין הראשון שנבילה ממש שנסרח ונפסל לאכילה עד שאינו ראוי לגר, יצאה מגדר נבילה, ויצאה מכלל איסור. ודין השני, דבר הראוי בעצם, שנתערב עם אוכל אחר, ואינו 'זיווג יפה' אלא קצת פגום, אינו אוסר, והתבשיל מותר.

(ב) החו"ד בסק"א הוא מפורסם מאוד, ומובא בהרבה ספרים וחוברות שונות, אך עושים שימוש בדבריו שלא כדת, ולכן נשתדל לבארם היטב, כדי לא ליכשל בדבר הלכה.

(ג) החו"ד מביא פלתי דס"ל דכל מה ששנינו למעלה אמת ויציב רק לענין שאר איסורים, אבל לענין כלאי הכרם ובב"ח שאסורים אף שלא כדרך אכילתם הואיל ולא אסר רחמנא בלא תאכל אלא בנוסח אחר, אין בה היתרים הנ"ל. [ואיירי כשנסרח לאחר שנאסר, אבל בשר שנסרח לגמרי שנתערב בחלב שנסרח לגמרי, אינו אוסר.] ערוה"ש ריש סי' פ"ז מביא דעה זו.

(ד) החו"ד עצמו חולק עליו, וס"ל דהחומר של שלא כדרך הנאתן שיש בבב"ח וכלאי הכרם היינו כשמצד הגברא אינו כדרך הנאה, אבל החפצא עדיין שמו עליו, כגון שעירב בה דבר מר, או שאכלו אכילה גסה, או שאר צורה של אכילה שאינו מתאים, בזה חייב בב"ח וכלאים אע"פ שאינו כן בשאר איסורים, משא"כ בנידו"ד של אינו ראוי לגר הוא דין בהחפצא, שהחפצא עצמה איבד את שמו ומהותו, ופקע איסורו, ולא שנא איזה איסור היה מקודם, נפקע ממנו משום שנסרח. ומוכיח כן מהגמ', דאלת"ה מדוע צריכים ב' קרא. והרמב"ם י"ד י' וי"א מדויק כזה ג"כ.

(ה) וכ', דאפ' אם עשה 'תחיית המתים' לבשר זו שנסרח לגמרי, אינו חוזר לאיסורו, דמהרגע שנעשה כעפרא דארעא לא שייך להחזירו לאיסורו, וס"ל דזהו כל החידוש של נסרח לגמרי, דאל"ה תיפוק ליה משום שלא כדלל אכילתו.

(ו) הפמ"ג קלד' כ' כחו"ד, וכ' דנטל"פ שאוסר ע"י דבר חריף ע"כ לא פקע איסורו לגמרי, ולכן ע"כ היתירו משום שאינו כדרך אכילה קלה.

קלד' שער התערוכות ו' ג' ד"ה עוד דבר.
קלה וא"כ בשאר איסורים נקל? ע"כ מטעם אחר, וע"ע בזה.

ג'לטין, ועוד ציורים

(ז) כבר הבאנו בעבר [בסי' פ"ז, ובסי' צ"ט בסוגיא של עצמות] דברי האחיעזר^{קל} ודברי הגאון רבי אהרן^{קל} בענין ג'לטין, וכאן נדון עליו גם כאן מצד נסרח לגמרי. המציאות הוא שנלקח מעצמות של בע"ח, נסרח לגמרי, ואח"כ מערבים לעוד מאכלים ונעשה ראוי לאכילה.

(ח) אחיעזר מתיר משום שנסרח לגמרי, פקע איסורו, ולא שייך תחיית המתים.

(ט) אמנם, החו"ד שם בסופו מק' מפת שעטיפשה שאינו ראוי לאכילה, ואעפ"כ נחשב כחמץ לענין להשהותו בפסח, ולאסרו אח"כ, ותי' בשם הר"ן הואיל וראוי ועומד לחמץ עיסות אחרות, לא נפקע מיניה שם האיסור, ועדיין קאי באיסורו מה"ת [כי א"א לומר דבטיל שמו ממנו כשבכחו עדיין לעשות חמץ, וא"א להחשיבו כעץ בעלמא]. וכ' דמה"ט ה"ה שמרים שאינם ראויים לאכילה, אסורה, הואיל ועומד וראוי לחמץ עיסות אחרות.

(י) וא"כ, הק' ר' אהרן על האחיעזר שהתיר ג'לטין מטעם נסרח, הרי ראוי ועומד לחזור להיות אוכל.

(יא) ויש מקום ליישב טענה זו, דחמיר האי עיסה והאי שמרים דלא בטיל מיניה שמיה הואיל ובכוחו לעשות אותו איסור בחזרה, שהיא גופה עצם הסיבה לעשות איסור חמץ חדש, וא"כ לא פרח מיניה שמיה, משא"כ ג'לטין, יצא מכלל עצמות ונבילה, ועתיד להיות רק מעמיד, ומרקם, של מוצר אחר. [ב' טענות, א' חוזר להיות עצם הדבר, וא' חוזר להיות רק מעמיד. ועוד, א' חוזר לאיסורו הראשון וא' חוזר להיות שם חדש].

(יב) א"נ יש ליישב, פת שעטיפשה, עכשיו הוא ראוי לחמץ בו עיסות אחרות, משא"כ ג'לטין, כשנסרח עדיין אינו ראוי להיות באוכל, אלא צריך לעשות עוד 'טיפולים' לעשותו ראוי להיות אוכל.

(יג) א"נ יש לחלק, וכ"כ חזו"א^{קל}, פת שעטיפשה חוזר להיות חמץ בקלות, משא"כ ג'לטין צריך תהליך חמיר שא"א לעשות בבית רגיל, אלא במפעל מיוחדת, וא"כ, רק בפת שעטיפשה שייך לומר דעדיין יש לו הכח להיות חמץ, משא"כ זה צריך כ"כ הרבה 'עמלות' ו'השתדלות' שיותר קשה לומר ש'כוחו' טמון בפנים, אלא נגיד פנים חדשות באו לכאן, ואינו קשור לשמו הראשון.

(יד) החזו"א מוכיח כדבריו מגמ' לגבי עוף טהורה טריפה שהטיל ביצה, שהאפרוח שיצא ממנו כשרה, 'דכי מסרחה גדלה'; אלמא, דבר שנסרח שעומד וראוי להיות אוכל, נפקע ממנו שמו כשנסרח כ"כ עד כדי שצריך תהליך כ"כ גדול להחזירו להיות ראוי.

(טו) ולכן מסיק החזו"א כאחיעזר, שג'לטין אין שמו עליו כיון שעבר שנוי כ"כ משמעותי, ואינו דומה לפת שעטיפשה ושמרים של החו"ד.

(טז) ר' אהרן מדחה ראיית החזו"א, דיש לחלק בין הגמ' לגבי ביצה שהוא שנוי מ'דומם' ל'חי', לשאר שנויים שמוזכרים כאן שהוא מ'דומם' ל'דומם'.

(יז) ומכח שיטתו ר' אהרן ממשיך לדבריו שהבאנו בס"ד בסי' צ"ט לגבי עצמות, ושתולה באחשיבה וכו' עיי"ש.

(יח) יש ארגוני כשרות שתחת השגחתם מיוצר מיץ ענבים, ושומרים אותם בחביות לחודשים ושנים ארוכות ע"י הוספת סולפייטים, ועי"ז נפסל מאכילה, ולכן מתירים עובדים גויים

קל' ג' ל"ג ה'.
קל' ט"ז וי"ז.
קל' י"ב י"ז.

הלכות תערובת

לטפל בחוביות ואינו סתם יינם כי פקע שמו מעליו הואיל ועירב בו דבר מר. ומקורם הוא חו"ד שלנו.

(יט) וזה שגגה ופשיעה, כי החו"ד להדיא קאמר דעירב בה דבר מר אינו בגדר נסרח אלא בגדר אינו דרך אכילה, וא"כ לא נפקע שמו עליו, א"כ היתר זו איננו. ועוד, המציאות מעיד שאינו נסרח לגמרי מהא דע"י הסרת חומר זו חוזר להיות ראוי, וא"כ דומה לפת שעטיפשה. ואינו תהליך 'חמור' אלא קל, א"כ אין בה ההיתר של החזו"א.

(כ) נמצא, החו"ד להדיא מיניה וביה כ' דאי"ז נסרח לגמרי, ואפ' אם כן, הלא עומד וראוי שהחו"ד החמיר גם בזה.

(כא) **מעשה שהיה**, בקבוק חלב של התינוק נעלם, ולא הצליחו למצאו לכמה ימים, עד שהדליקו התנור להכין עוף לשבת, ובאמצע הבישול שמעו 'בום', שהבקבוק היה בתוך התנור, ופצץ על כל העוף.

(כב) והורה הגר"מ ביגל זצ"ל להקל, כי חלב זה נסרח לגמרי מהא שהיה כמה ימים תוך התנור, א"כ פקע איסורו, ואינו אוסר הבשר.

נסרח לגמרי אסור או מותר, וכדורי ג'ל

(ג) הפמ"ג ש"ד ב' בשם מנחת כהן, דבר שנסרח לגמרי עד שאינו ראוי לגר שהגמ' דריש שאינו אסור, הנ"מ מדאורייתא, אבל מדרבנן מיהא אסורה. מאידך, החזו"א קל"ט ס"ל דמותר לכתחילה, וכ"ה דעת הפר"ח, שכ' דאין לאסור רק מדין בל תשקצו, אבל בלא"ה מותר לכתחילה. וכ"פ חכמ"א.

(ד) הפמ"ג כ' נפק"מ, האם מותר לבטל דבר הנסרח לכתחילה; דאם לחזו"א ופר"ח אין איסור בכלל, ועל איסור בל תשקצו אין איסור לבטל לכתחילה, משא"כ למנחת כהן יהיה אסור. מסיים הפמ"ג דנפק"מ זו אינה מוכרחת.

(ה) הטעם לאיסור זה, משמע מפמ"ג דהואיל ואינו ברור הגדר של נסרח לגמרי, חז"ל אסרו בכל ענין כדי שלא יבא להיכשל.

(ו) [א.ה. בשר נבילה שנסרח לגמרי, איך מותר לאכלו, הא אחשביה. והפשטות, דאכן כך הוא ורק קאמר דמצד איסור נבילה אין, נפק"מ כשאין אחשביה, כגון תרופות וכדו'. וכ"מ בחת"ס על הש"ס שם, וביד יהודה ארוך סק"ח, דאסור מדרבנן מצד אחשביה. נמצא, מי שכולל המנחת כהן עם היד יהודה יחד לומר ששניהם ס"ל דאסור מדרבנן, לא דק, כי לכו"ע שייך כאן אחשביה, והמנחת כהן יאסור אפ' היכא שלא שייך אחשביה. ואם מביאים אח"כ חולקים ומקילים, ג"ז אינו מדוקדק, כי המקילים יקילו רק על הנידון של המנחת כהן, אבל מצד אחשביה כו"ע יאסרו. והא דאסרו המחמירים איסור חדש ולא אסרו מכלל הישן של אחשביה, יש ליישב. כך נראה לי הבנת הענין.]

(ז) הא דהחמיר המנחת כהן, יל"ע, האם זה דווקא כשהוא לבד, או"ד ה"ה כשהוא מעורב עם דבר אחר של היתר. והטעם לצד השני, כ' פמ"ג דיתכן שחזו"ל לא רצו שיפסד דבר המותר משום דבר הפגום שהוא כ"כ לא חשיבי.

(ח) ואם לזאת, אם המנחת כהן מיקל כשהוא מעורב, לכאן ה"ה שיקל כשיש מיעוט היתר ורוב איסור נסרח, דעדיין לא נפסיד ההיתר מחמת איסור פגום כי אין בכוחו של הפגום

קלט קט"ז ז' ד"ה הלכה י"ב.

הלכות תערובת

לקלקל ולהפסיד את השאר, אע"פ שהוא המיעוט. וכמובן, לכאן זה מוגבל, ולא תמיד כשיש טיפה אחת של היתר המנחת כהן יתיר ה-99% של איסור.

(כט) [לכאן ראייה אלימתא להקל כשמעורב בו דבר אחר הוא מסעי' ב', איסור מרובה והיתר מועט, ונסרח, אמרי' נטל"פ, ולא אסיר' מדרבנן. וגם לא אמרי' ביה אחשביה. ואע"פ שטרם מובן כל צרכו מדוע לא אמרינן כן, לכאן יש ראייה ברורה להתיר כ"ז שהוא רק מעורב.]

(ל) וזה נוגע בענין כדורי ג'ל, שהקפסולה הג'ל עשוי מג'לטין, והארכנו בזה בס' צ"ט, האם יש אחשביה על כדורים אלו, ודעת ר' משה וחזו"א^{קמ} ועוד שלא שייך אחשביה אלא על דבר שאוכל בתורת אכילה, אבל בליעת כדור לטעמי בריאות, אין לה אחשביה, כי לא שייך לומר דעכשיו יש לה חשיבות של אוכל מהא דאכלו כיון שאי"ז נקרא אכילה אלא היכי תמצי להכניס החומר לגופו, ולפעמים מכניסים חומרים לגוף ע"י ערוי, לפעמים ע"י בליעה, וא"כ לא שייך לומר אחשביה. וזה נגד השאגת אריה, אבל כך מקובל^{קמא}. [נרחיב ע"ז לקמיה בס"ד.]

(לא) ועכשיו, אפ' אם תנקוט כהן שנסרח לגמרי עדיין אסור עכ"פ מדרבנן, מ"מ י"ל דהואיל ולא כל הכדור עשוי מג'לטין, רק הקפסולה לחוד כדי לאפשר עיכול, והתוכן והעיקר שהוא האבקה כשרה, מסתבר דהמנחת כהן היה מודה להתיר מסברא הנ"ל שאין בכוחו של דבר הפוגם, לא שנא המיעוט לא שנא הרוב, לאסור ולהפסיד ההיתר.

(לב) ואע"פ שהפמ"ג אמר כן לענין תערובת, וכאן אינו מעורב, אלא זה הצפוי וזה הפנים, מ"מ נראה דזה חילוק שאינו מחלק, כי הסברא להתיר שייך בשניהם.

(לג) נמצא, לא מיבעיא דלחזו"א ודעימי' אין לאסור, אלא אפ' להמנחת כהן מאוד יתכן שמותר לכתחילה ושאינו אסור מדרבנן.

(לד) מרגלא דפומיה דאינשי, דאע"פ שאין אחשביה על כדורים, וכדאמרן, היינו רק כדורים של תרופות, אבל כדורים של ויטמינים, זה תחליף אוכל וא"כ יש בה אחשביה.

(לה) והאמת, שאין התחליף עצמו האיסור, רק הקפסולה לחוד, ובזה אין אחשביה. ובעיקר הטענה, מה שייך אחשביה כאן, הא אחשביה היא לתת להאיסור חשיבות ודין אוכל, ואילו האוכל כבד אינו אוכל עבור הברזל בפנים, והאוכל גזר אינו אוכל עבור הויטמינים בפנים, ואין המעלה הבריאותי הקובע החשיבות, אלא כבד הוא כבד וגזר היא גזר, וכדורים הללו לקוחים חלק מסויים בהאוכל, אבל אי"ז עיקר האוכל. כך מחייב הסברא, וכן מבואר מחזו"א ור' משה הנ"ל לגבי אחשביה של כדורים.

(לו) נמצא, לא נראה שמדינא יש מה לחשוש בכדורי ג'ל, לא מיבעיא בתרופות, אלא אפ' בכדורי ויטמינים נראה שמדינא שרי, אם לא משום הנהגות נפוצות. ואינני יודע מדוע שאלה זה תפס כ"כ הרבה תשומת לב, כשיש קולות יותר גדולות שאנשים סומכים עליהם מידי יום ביומו.

(לז) [כ"ז איירי כשהג'לטין אינו מוסיף טעם לשבח, כמובן. כל הנ"ל שם 'שם אכילה' הוא גם לענין תענית ויוה"כ, שאם מותר לקחת תרופות, מותר לקחת גם גלולה זו.]

^{קמ} במהדו"ב מו"ר חזר מזה, וס"ל דמחזו"א בהל' פסח משמע כהשאגת אריה.
^{קמא} במהדו"ב נחית יותר לדעת השאגת אריה.

הלכות תערובת

- (לח) **בעיקר הענין** האם יש אחשביה בדבר שהוא לרפואה, הרמ"א בסי' קנ"ה איירי ברפואה שעושים ע"י ששורפים שרץ, ונותנים עפרו לחולה לאכול, ופסק שמותר להאכיל לחולה, אפ' איב"ס.
- (לט) וע"פ הנ"ל, אם דלא כמנחת כהן, ושאין לאסור אלא מצד אחשביה, וכל שהוא לרפואה אינו אחשביה, מובן היטב מדוע היקל הרמ"א, כיון שנסרח לגמרי. ואכן כך ביאר היד אברהם, ומובא ג"כ באחיעזר^{קמב}. ולדעת השאגת אריה שהבאנו למעלה שיש אחשביה גם על תרופות, ביאר האחיעזר שם אות ד' דהא דהיקל הרמ"א היינו היתר מיוחד משום חולי.
- (מ) ולמנחת כהן שיש איסור דרבנן בכל גווני, צ"ל ג"כ כהנ"ל, דבמקום חולי הקילו.
- (מא) הנפק"מ יהיה כשאינו חולי גמור אלא מיחוש בעלמא, ליד אברהם נקל, משא"כ לשאגת אריה ומנחת כהן.
- (מב) אחיעזר מביא מגמ' דאם כרכו בסיב אין בה אחשביה, ולכן לדעת השאגת אריה יש עצה לכסות הגלולה על טישו ולבלוע אותו ככה.
- (מג) **בעיקר השאלה**, האם קיי"ל כמנחת כהן או לא, לכאו' יש להביא ראיה אלימתא ממש"כ בסי' צ"ח בשם הצמח צדק לגבי בורית שאינו יודע אם יש מספיק מלח, שהיה שאלה גדולה אם ואיך טועמו, אע"פ שהשומן שבו נסרח לגמרי. ע"כ יש איסור דרבנן בטעימת דבר הנסרח, אע"פ שאין כאן אחשביה [דהא לא בלעו].
- (מד) וכן מבואר ממשנה למלך דאסר למכור איסור דרבנן אפ' לגויים, ודוגמתו הוא נבילה שנסרח.
- (מה) ועפי"ז, להקל אכילת דבר הפגום לצורך רפואה אינו שאלה פשוטה בכלל. אך, אג"מ^{קמג} מבואר דלא חשש לדברי המנחת כהן, וגם ס"ל דאין אחשביה בתרופות, ולכן מותר לקחת דבר הפגום לצורך רפואה אפ' במיחוש לחוד.
- (מו) **נידון** דומה לנידון הנ"ל הוא האם יש צורך בהכשר על סבון לגוף האדם, לימות השנה, ולפסח. ושאלה זו כוללת השאלה האם אמרי' סיכה כשתייה.
- (מז) והנה, בסבון להגוף, לכו"ע אין בו אחשביה, וא"כ השאלה היא האם חוששין למנחת כהן, והאם סיכה כשתייה. ובשלמא בימות הפסח, י"ל דנסרח לפני שנאסר, משום דחמץ יתכן שהוא היתירא בלע, אבל לימות השנה דהוא שאלה של איסור, למנחת כהן יהיה אסור אם קיי"ל סיכה כשתייה.
- (מח) ועל השאלה של סיכה כשתייה, ע"ע או"ח סי' שכ"ו ובביה"ל שם שמנהג העולם להקל, אך הגר"א ס"ל שנכון לחוש שלא לקנות סבון העשוי מחלב.
- (מט) ויל"ע, סבון ההיא, האם היה ראוי לאכילה או לא, דלכאו' לפי מנחת כהן אי"צ שיהיה ראוי לאכילה, אפ' בלא"ה יש להחמיר משום סיכה כשתייה על איסור דרבנן.
- (נ) [וע"ע בדרשו שם בשם חזו"א ועוד שאין אומרים סיכה כשתייה בכל האיסורים, ועוד, סיכה כשתייה אינו אלא כשהוא ראוי לאכילה, אבל אינו ראוי לאכילה לא אמרי' ביה סיכה כשתייה.]

קמב ג' ל"א.

קמג ב' ט' וב' צ"ב.

הלכות תערוכת

- (נא) ערוה"ש קי"ז כ"ט סבון שאינו ראוי לאכילה משוט שאין חשש, ואין פוצה פה להחמיר.
- (נב) ור' משה שלא חשש למנחת כהן, יסכים לדברי הערוה"ש. וכ"כ בה"ח בסי' שכ"ו, ואף התיר לאכלו. וק', הא יאסור משום אחשביה, וצ"ע.
- (נג) וע"ע שבה"ל ב' מ"ח שמצדד להחמיר אף בסבון שאינו ראוי לאכילה, ומצד סיכה כשתייה.
- (נד) עכ"פ לדינא, מותר לקנות סבון בלי הכשר, משום: לעולם אינו כולו איסור אלא רק מעורב, וזה הוכחנו מסעי' ב' דע"ז לא אסרי' מדרבנן, וגם אין אומרים בה אחשביה.
- (נה) ועוד, במציאות אין הסבון מיוצר מרכיבים של איסור בכלל, ולכן כל השאלה אינו באמת שאלה. ועוד, סיכה כשתייה, כשאינו תרומה, ואינו ראוי לאכילה, מסתמא אינו אסור. ועוד, דברי המנחת כהן אינם מוסכמים.

שעלא"ק Shellac על פירות וסוכריות

- (נו) ידוע השאלה לגבי הצפוי השקוף והמבריק שנותנים על פירות כגון תפוחים, ועל סוכריות, העשוי מחומר שיוצא מתולעים טמאים, ומעורב עם אלכוהול; האם אסור לאכול מאכלות הללו מחמת צפוי זו, או"ד הוא נטל"פ הואיל ואין בה טעם.
- (נז) באג"מ^{קמ} יש תשובה ארוכה שדן בזה, וס"ל שאין בזה משום חזותא אע"פ שנראה שהוא מבריק, ומאריך לענין היוצא מן הטמא, וגם בדברי הש"ך שדבר הנ"ט לא לשבח ולא לפגם אסור [שהבאנו לקמיה בסעי' ב'], ומסק' הוא להתיר השעלא"ק.
- (נח) מאידך, ר' אלישיב בקובץ תשובות^{קמה} אוסר.
- (נט) והיה מקום לדון מצד ביטול ברוב, דהואיל ויש בה רוב אלכוהול כשרה, סגי ברוב ואי"צ ס' כיון שאין טעם.
- (ס) מצד אחשביה, מסברא היה נראה דלא שייך אחשביה אלא בדבר שמחשיבו לעצם המאכל, אבל א"א אחשביה על דבר הטפל לאוכל שראוי לאכילה. כך היה נראה מסברא.
- (סא) אך דעת מו"ר, ע"פ תורתו של הגאון הרב אביגדור מיללער אינו סובל צד זה לומר שאינו מעצם הפרי, אלא ס"ל דכל שהוא מעלה בחוויית האכילה יש בה משום אחשביה.
- (סב) ולכן מסק' היה לאסור, אם לא מטעמי ר' משה, שאינו איסור בכלל.
- (סג) ויל"ע אם סיבת הצפוי אינו משום 'תאוות עינים' אלא כדי שלמור טריית הפרי, ולשמור הצבע של הסוכריה, האם בזה יש אחשביה, דלכאו' לא שייך למימר הכי.

דברים חשובים

- (סד) הרמ"א כ' דדברים חשובין שפגומין מעצמן אין להם היתר של נטל"פ.
- (סה) ואחרונים האריכו בהרמ"א, ויש שביארו דבריו, ויש שחלקו עליו, ויש שעירבו בין זה לזה.
- (סו) יש מקילין אפ' בפגום מעיקרא, כגון חרקים בירקות, שהוא נטל"פ, ומותר. ויש מקילין רק אם הנמלה עצמה נסרחה יותר מנמלה רגילה. ויש מחמירין אף בהא, ואינם מקילין אלא בסרחון דאתי מעלמא. וי"א, דדין בריה אין לה קולא של פגום בכל ענין שיהיה.

קמ"ד ב' כ"ד.
קמ"ה א' ע"ג.

הלכות תערובת

- (סז) הרמ"א כ' בריה או כיוצא בה. האחרונים האריכו מה כלול ב'כיוצא בה'. ש"ך כ' ה"ה חהר"ל. והק' פמ"ג הא דבר שנפגם שוב אינו ראוי להתכבד. וצ"ע.
- (סח) דשיל"מ, כ' הפ"ת דאינו כלול בזה, כי חומרתו אינו משום שחשוב אלא משום עד שתאכלנו, ולא זה השתנה במה שנסרח.

--- סעי' ב' – מיעוט ורוב, הגדיל מידתו ---

פגם זה אין צריך שיפגום לגמרי עד שיהא קץ לאכלו, אלא אפילו פוגם קצת אינו אוסר תערובתו. ויש מי שאומר דהיינו דוקא כשנתערב איסור מועט עם היתר מרובה, אבל איסור מרובה לתוך היתר מועט, ואפילו מחצה על מחצה, אין אומרים נותן טעם לפגם מותר, עד שיפגום לגמרי שאינו ראוי למאכל אדם. ואם אין שם ממשות של איסור, אלא טעמו בלבד, אפילו איסור מרובה והיתר מועט, מותר אם פוגם קצת. ויש מי שחוכך (פי' מקוה להחמיר, ואוסר) לומר שאם הגדיל האיסור מדתו של היתר עד שהוא משביח יותר כשאוכלו בגודל מדתו ממה שהוא פוגם בהפסד טעמו, אסור, עד שיפסל מלאכול אדם. במה דברים אמורים, שפוגם מתחלתו ועד סופו, אבל אם השביח ולבסוף פוגם, או פוגם ולבסוף השביח, אסור. הגה: י"א אף על גב דהאיסור נ"ט לפגם והמאכל מותר, מ"מ הקדרה אסורה ואם בשלו בה אח"כ תוך מעת לעת תבשיל שהאיסור הראשון נותן בו טעם לשבח, נאסר התבשיל השני אם לא היה בו ס' נגד האיסור הראשון. אבל אם נערו התבשיל הראשון בכף, ותחבו אח"כ הכף לתבשיל שני שהוא ג"כ פוגם, לא נאסרה הקדרה. וכן בדבר שאין לו טעם כלל, כגון היורה שמתכין בו הדבש, אף על פי שיש שם רגלי הדבורים, לא נאסרה היורה וכל כיוצא בזה. (שם בארוך).

מח' רשב"א ור"ן

- (א) בתחילת דברינו הבאנו ב' סוגי נטל"פ. וסוג השני של שידוך לא טוב, קשה להבין, מה בכך שאינו טעים כ"כ, סו"ס הוא טועם איסור שהיה אסור לגמרי לאכול כמות שהוא לבד הואיל ולא נסרח לגמרי. ונחלקו בזה הרשב"א ור"ן [שהזכרנו כבר לגבי אמא"ל בסי' צ"ט].
- (ב) הרשב"א ס"ל דמה"ת גוף האיסור כבר נתבטל חד בתרי אפ' מבשא"מ, אלא שיש עוד דין תורה של טעכ"ע, שמונע ביטול הזה מלחול עד שיהיה ששים דשוב ליכא טעם. ודין השני של טעכ"ע נאמרה רק היכא שהוא טעם טוב ומעלה בהמאכל, אבל היכא שהוא פגום קצת, בזה א"א טעכ"ע, וממילא סגי בביטול חד בתרי.
- (ג) נמצא, אין 'היתר' במה שהוא פגום, אלא שהחידוש של טעכ"ע נאמרה רק בטעם טוב ולא בטעם פגום, א"כ מעולם לא נאסרה, ועצם האיסור סגי בביטול ברוב של כל התורה כולה.
- (ד) ועפ"ז, כשיש לפני 'מיץ' של בשר נבילה, מעורב עם בשר כשר, והוא נטל"פ, כשיש 51% מיץ כשר, מותרת, אבל פחות מהכי אינו כאן דין ביטול ברוב, ואסורה.
- (ה) הפמ"ג מק' על מהלך זו דלכאו' אינו תלוי על אינו ראוי לגר, אלא סתם דין בטעכ"ע. עיי"ש מה שיישב, וע' קה"י ע"ז כ"ה שהאריך בזה. ע"כ שיטת הרשב"א.
- (ו) שיטת הר"ן, ילפינן מאינו ראוי לגר דרק כשנהנה מהאיסור יש בה איסור, אבל בלא"ה אין איסור, ו'מצטער' לא אסרה תורה. ולכן, טעם איסור בתבשיל שאינו משביחו, מצטער מהא שקלקל מאכלתו, וא"כ ילפינן מאינו ראוי לגר שאינה אסורה.
- (ז) ולדידיה, אי"ז תלוי בביטול ברוב חד בתרי, אלא שלא אסרה תורה היכא שהוא מצטער, אפ' רק המיעוט היתר ורובו איסור.

הלכות תערובת

- (ח) וחוכך הר"ן לומר, דאם נוח לו מה שמרוויח בתוספת הכמות יותר ממה שמצטער על פגם התבשיל, לא בטל, ואסור. כך חוכך הר"ן להחמיר, ואילו לדעת הרשב"א כל שיש רוב היתר, מותר, ואם לא, לא.
- (ט) הגליון מהרש"א בשם צ"צ דן לגבי הוספת חלב ליין להלבינו שפוגם טעם, דלרשב"א יש רוב היתר, וטעם האיסור הוא פגום, ומותר. ואילו להר"ן, י"ל דנהנה מצד המראה, א"כ אינו מצטער, ולכן יתכן שלא יהיה בטל.
- (י) עוד נפק"מ, כ' בדה"ש הוא היכא שיש הנאה מצד הריח, אבל טעמו נפגם, דלהר"ן י"ל שאינו בטל, ואילו להרשב"א, בטל.
- (יא) עוד נפק"מ לכאורה הוא בפסח, שקיי"ל אפ' באלף לא בטיל, וא"כ, לדעת הרשב"א שנטל"פ הוא ג"כ מדין ביטול ברוב, הוי לן להחמיר בפסח^{קמ}, ואילו להר"ן, ה"ל להתיר כיון שמצטער עליו.
- (יב) והנה, השו"ע סי' תמ"ז סעי' י' פסק דנטל"פ מותר גם בפסח, והרמ"א כ' דיש מחמירין וכן נוהגין. כלומר, השו"ע פסק כהר"ן אפ' לקולא, ורמ"א החמיר כרשב"א. וכ"כ רעק"א. אלא שהק', א"כ מדוע כאן השו"ע סתם כרשב"א, ורק אח"כ מביא 'יש מי שחוכך' של הר"ן.
- (יג) ומפני חומר הקושיא רעק"א כ' דבאמת העיקר הוא כמש"כ כאן, ורק היקל שם בצירוף שאר שיטות כמו דעת השאילתות, דבחמץ יש בו דיני ביטול. ופמ"ג כ' דזה דוחק.
- (יד) האבנ"ז ס"ל שאין שום סתירה בשו"ע, וס"ל דמש"כ השו"ע בשורה הראשונה בסעי' זו אינו 'כותרת' אלא הוא דעת הר"ן, וזהו הסתמא, ורק אח"כ מביא דעת הרשב"א כיש מי שאומר, ואח"כ חוזר אל הר"ן במה שחוכך להחמיר, אבל העיקר הוא הר"ן, וכך הוא למד שו"ע שלנו, וא"כ אין סתירה להלכות פסח.
- (טו) רעק"א דן בכלים שאינו יודע אם הם בשריים או חלביים, וא"א להגעיל כיון שהוא חרס, ואינם בן יומו, מה דינם. ולכאורה הוא בליעה פגומה, ואינו אסור אטו ב"י, שהוא איסור דרבנן, וא"כ בספק נגיד ספק דרבנן לקולא. אך כ' דא"א לומר כן, דהואיל והשאלה 'התחיל' כשהוא ב"י, ואז הוא שאלה של ב"י, א"א הוא שאלה של דאורייתא, וא"כ אע"פ שעכשיו הוא שאלה של דרבנן, מ"מ 'נתגלגל', ואין אומרים ספק דרבנן לקולא.
- (טז) ודן בזה, דאם נתערבו רק היום, א"א השאלה רק התחיל עכשיו. מאידך, עדיין יש נפק"מ לענין דאורייתא בנוגע לדבר חריף [ע"ע סי' צ"ו] [גם בצל חריף אינו אסור בקדירה זו, כי הוא או בשרי או חלבי, אבל לא שניהם. ואין נפקותא אלא בחריף בשרי.]
- (יז) וכ' רעק"א דשאלה זו תולה על הרשב"א והר"ן, דלהרשב"א, הרי בליעה של אב"י בטל מדין רוב, ותחילת השאלה של ביטול הוא כשהוא ב"י, משא"כ להר"ן, אב"י מותר מטעם שמעולם טעם זה לא אסרה תורה, א"כ הבליעה אינו האיסור, אלא יש איסור דרבנן בהכלי של כלי אב"י, ועל זה בספק נוכל להגיד ספק דרבנן לקולא.
- (יח) ורעק"א לשיטתו שס"ל דהעיקר כהרשב"א, החמיר בשאלה זו, אך מצרף צירופים להקל.
- (יט) כך הוא דרך המקובל, וכך העולם מבארים מח' רשב"א ור"ן. אמנם, יל"ע מכמה אנפי.
- (כ) חדא, לפי דברי הר"ן, כשנתערב איסור עם היתר לשני בנ"א, לא' מצטער כי נפגם מאכלו, וא' נוח לו משום שהגדיל מידתו, היתכן שלזה אסור ולזה מותר. [רק להר"ן קשה, דלדידיה תולה בגברא, האם הוא מצטער או נוח לו, משא"כ לרשב"א, הוא דין בהחפצא,

^{קמ} שנטל"פ הוא דין בטעב"ע, אבל לענין ביטול עדיין צריכין לבא לדינא של ביטול ברוב.

הלכות תערוכת

בהמאכל, האם השביחו או לא. ועוד, דהרשב"א לא נחית להגדיל מידתו, כי תולה בביטול. [עצם הטענה על הר"ן יש ליישב, דתולה בדרך העולם. אך קצת דחוק לומר כן הואיל וסברת הר"ן תולה במצטער או נוח לו, שהוא בכל ציור פרטי, ולא ענין כללי.

(כא) ועוד, הגמ' ע"ז ע"ח דבר המאוס הנבלל בתשביל, אם נתמערך בטל. להרשב"א מובן, די ש כאן ביטול ברוב, אין כאן בריה, ואי"צ ששים כיון שהוא פגום.

(כב) אבל להר"ן, שדבר פגום מותר מבלי דין ביטול כי התורה לא אסרתו מעולם, א"כ בריה, כמו נמלה, שהתורה אסרה, והוא מאוס, ונבלל ונתמערך, איך הר"ן יתיר לאכלו, הא סברת נטל"פ לא מהני בבריה, ולהר"ן אין כאן ביטול ברוב. כה"ק פמ"ג. ובדה"ש תי' דהתורה שאסרה רק כשהוא בעין ולא בנתמערך. אך זה צ"ע.

(כג) וביותר, הר"ן בפנים אינו משמע שיש לו מהלך אחרת מהא דרשב"א, ושחולק עליו, אלא שמודה לדבריו אלא שבא להחמיר יותר, וא"כ אין מח' בלומדות, וכ"ש שאין ללמוד כהר"ן לקולא כשבא רק להחמיר.

(כד) ובאמת, החזו"א ס"ל דהר"ן והרשב"א מודים זה לזה, דשניהם מודים שיש כאן ביטול ברוב, אלא שהרשב"א סובר דרק טעם טוב יש בו דין טעכ"ע ולא טעם פגום, וע"ז החמיר הר"ן יותר וס"ל די ש דין טעכ"ע גם על רווח צדדי, כגון הגדיל מידתו.

(כה) ועפ"ז, קושיא הראשונה, היתכן לזה אסור ולזה מותר, י"ל דגם להר"ן מסתכלין על דרך העולם, כי הוא דין בהחפצא, האם יש כאן שבח או לא.

(כו) וגם קושיא השנייה מנמלה לא קשיא, דגם להר"ן יש כאן ביטול ברוב.

(כז) ונמצא, הא דהיקל השו"ע בהל' פסח כהר"ן, אינו מדין הר"ן, אלא מדיני פסח [איזה דין?], כי ודאי לא נגיד סברת הר"ן לקולא. [מ"ב שם אינו משמע כן].

(כח) וגם יוצא מדברינו, שהר"ן לא היה מיקל כשהאיסור הוא הרוב, דרק כשיש רוב היתר שייך להתיר, ובלא"ה לא. וזה נפקותא לדינא.

(כט) ש"ך סק"ב כ' דדבר שהוא לא לשבח ולא לפגם, אסור, והוכיח כן מגידין דאע"פ שהוא כעץ בעלמא, מ"מ אסור. ויש ב' מהלכים ללמוד דבריו. רעק"א למד דאיירי כשמוסיף טעם, אבל טעם זה לא משביח ולא מקלקל, וע"ז אוסר הש"ך. א"נ יש ללמוד, וכ"ה הפשטות, דאיירי שאינו נותן טעם בהתבשיל בכלל, וע"ז אסר הש"ך.

(ל) וק', הא אם אין טעם, מה אתה אוסר בכלל, וע"כ צ"ל דאיירי כשהיה ממשות שנימוח, וע"ז יש ראיה מגיד. והק' אחרונים, מה הראיה מגיד, הא גיד אוסר בעלמא בלי טעם, משא"כ שאר דברין רק כשנותן טעם אסרה תורה, ובלא"ה לא, א"כ איך אוסר.

(לא) וע' באחרונים שיישבו את זה, ויד אברהם כ' דהואיל והכא איירי בממשות שנימוח, י"ל דזה אוסר כמו גיד שאוסר טעמו בלי ממשו. וע"ע שם. וע"ע אג"מ ב' כ"ד שמקשה בדברי הש"ך, עיי"ש מש"כ.

(לב) רמ"א כ' דאע"פ שהמאכל מותר בנטל"פ, מ"מ הקדירה נאסר, וביאר החכמ"א נ"ד י"ב כי חוששין שמא לתבשיל הבאה יהיה טעם לשבח.

פוגם מתחילתו עד סופו, ומתי מחדשים נטל"פ

(לג) מעשה שהיה, אשה הכינה טשולנט ע"פ מתכון חדש, שבין הרכיבים היו ארבעה פלפלין חריפין. כשהגישה הטשולנט לבני משפחתה, לא היו יכולים לאכלו מרוב חריפתו. ומלבד הפתעה זו, היא גם הופתעה לגלות שפלפלין הללו היו אסורין מדרבנן מפני שהיו ספיחין.

הלכות תערוכת

- (לד) וע"פ סי' זו אם מצליחין לאכול את הטשולנט [אחרי שהוסר עצם הפלפל], אין הפלפלין אוסרים את הטשולנט, כי הוא נותן טעם לפגם, והטשולנט מותרת.
- (לה) וחרוף מדי נחשב טעם לשבח, כמו שרואים מש"ס שיתר מלח הוא ג"כ נטל"פ. כי נטל"פ אינו ענין שיקוף באכילתו, אלא כל שאינו נהנה ואינו מושבח ע"י טעם זו. והגר"א כ' דראיה לדבר הוא מקדירה אב"י.
- (לו) והשאלה עכשיו, בנה, בחור ישיבה, אומר שהוא יכול לאכלו ע"י שיוסף לתוכו מספיק קטשופ. האם הוא יכול לאכלו ע"י כך או לא. ולכא' זהו סעי' שלנו, דפגם ולבסוף השביח, אינו נטל"פ, כי רק נטל"פ מתחילתו ועוד סופו הוא נטל"פ, אבל לא זה.
- (לז) או"ד, שו"ע איירי בציור שהוא נטל"פ עכשיו, אבל במשך הזמן, מאליו יהפוך לטעם לשבח, כגון יין וגריסים בהגמ', דכשיצטננו יהיו טעם לשבח, אבל זה אינו אלא ע"י מעשה בנ"א, מבחוף, א"כ הו"א שהשבח שבא אח"כ עדיין מותר, כיון שאינו 'מיניה וביה'.
- (לח) ומסברא, חילוק זה הוא מחלק גדול, אך היד יהודה לא ס"ל הכי, וס"ל דשניהם מקרי טעם לשבח, ואסור. ומביא ראיה מסעי' ג' לגבי מלח, דאם ע"י שמוסף מלח הופך להיות שבח, נחשב טעם לשבח, אע"פ שאינו ממילא. והיה מקום לפקפק בהראיה, דאולי שאני מלח במלח, מנידו"ד שהוא פלפלין וקטשופ.
- (לט) הש"ך ס"ל, דכשהוא סופו להשביח, מותר עכשיו בעודו פגום, אבל לא בהמשך כשישביח, אבל הפר"ח חולק ואוסר אף מעכשיו. וכ' להדיא, דהנ"מ היכא שישביח מעצמו, דבזה אסרינן כבר מעכשיו [גזירה], אבל אם ישביח רק ע"י מעשה, מותר לאכלו בעודו פגום לפני שמשביחו. כ"כ הפר"ח עצמו, וביארו היד יהודה.
- (מ) עכ"פ נמצא, טשולנט הזה, בעודו חריף, מותרת, ולאחר שהוסיפו קטשופ, אסורה.
- (מא) אמנם, היד יהודה בקצר ט"ו מוסיף לדבריו הנ"ל, דהא דהשביח ע"י מעשה נקרא נותן טעם לשבח, הנ"מ כשאכן השביח את הפגם כגון הא דהוספת מלח, אבל אם לא תיקן הפגם, אלא גבר עליו והוסיף והרבה תבלין אחר להגביר על תבלין הרע, אי"ז מקרי ולבסוף השביחו, אלא לבסוף גבר עליו, ואי"ז אלא נטל"פ.
- (מב) ולכא' נידו"ד הוא דומה לזה, שהקטשופ אינו מתקן חריפות לעשות טשולנט טוב, אלא מתגבר עליו עד כדי שאין כח ביד הפלפל לפגום, ולכן היה נראה להתיר אפ' אחר הוספת הקטשופ.
- (מג) ולא נשאר לנו אלא לאסור את הקדירה, כי הטעם הבלוע בו הוא שבח לטשולנט הבאה.
- (מד) אמנם יל"ע, האם אנו יכולים להתיר עצם הטשולנט ע"י נטל"פ אע"פ שאינו מפורש לנו בהדיא.
- (מה) ואין לומר דלכה"פ יהיה ספק פגם, ונידו"ד של ספיחין הוא איסור דרבנן לחוד, ולכן ספק דרבנן לקולא, כי החכמ"א אסר בכה"ג, משום שאינו אלא חסרון ידיעה.
- (מו) והנה, הדרכ"ת מביא ספר האשכול שאין למהר להתיר נטל"פ אם לא בדבר שהוא מפורש בש"ס, ומביא קמ"ח שמעולם לא שמענו מי שמיקל מחמת נטל"פ, מלבד קדירה שאב"י, ונסרח לגמרי [למשל האי בקבוק של תינוק שהבאנו בסעי' א'].

הלכות תערובת

- (מז) כלומר, החמוד"נ אומר שא"א 'להמציא' נטל"פ ע"י שידוך לא טוב מעצמנו, דרך מה שמבואר בסעי' ד', והבו דלא להוסיף עלה.
- (מח) ועם כל זה היינו מקילים בטשולנט שלנו, שהרי אי"ז המצאה חדשה של ב' רכיבים שונים, אלא הוא דמיון פשוט להציור בגמ' שהקדיח תבשילו ע"י רבוי מלח, וה"ה כאן נקדח ע"י רבוי פלפלין.
- (מט) ואע"פ שהבית שלמה כ' דאין להמורה להתיר נטל"פ ע"י אומד דעתו, מ"מ המנחת פתים הקיל בזה.
- (נ) והנה, היד יהודה סקכ"ה כ' להחמיר אפ' בציורים של סעי' ד' עצמו, משום דמאכלים שלנו עוברים תהליכים שונים, וממילא אולי אינו בדיוק שווה לציור של חז"ל^{קמח}, וכ"מ בדרכ"ת סק"ע דכ"כ אפ' לענין גליצ'רין, וא"כ היה מקום לומר שנחמיר גם בציור שלנו, אך אינו כן, כי הלא עינינו רואות שהוא פגום לגמרי עד כדי שאינו ראוי לאכילה, ואינו 'אומד דעת', ואין לחשוש לשנויים ע"פ תהליכים שונים, כי הלא הוא פגום לפנינו, והוא כמעט הציור של הגמ', ולכן, אפ' אחרי כל הנ"ל, הוראה הנ"ל להתיר הטשולנט במקומה עומדת.
- (נא) ועכ"פ ראינו שאין לנו לחדש 'שידוכים' חדשים ולהתירם בטענה שהוא נטל"פ, כיון שאין לו סמך ודמיון בחז"ל. וע"ע מש"כ בזה בסעי' ד'.

--- סעי' ג' – פוגם ע"י דבר אחר ---

אפילו אין כח באיסור לבדו לפגום אלא על ידי דבר אחר שמסייעו, כגון שנפל איסור לקדירה שיש בה מלח או תבלין מדוכין (בטור מרובין) ואלמלא המלח והתבלין שבה לא היה כח באיסור לפגום, אפילו הכי מותר.

חסר מלח הוסיף מלח

- (א) בגמ' יש ב' לישנות, ואנן קיי"ל כלישנא בתרא להקל.
- (ב) רעק"א על ש"ך סקי"ב דן לגבי איסור שנפל להיתר, והיה טעם לפגם משום שלא היה מספיק מלח, דלכא' מותר להרבות עליו לבטלו, ואז יכול לתקן התבשיל ע"י הוספת מלח, דאי"ז מבטל איסור לכתחילה, אלא מונע איסור מלחול. מקורו הוא מה ששינוי בסי' ק"ט לגבי ג' חתיכות, שבטלים ברוב, מרבה עליהם כדי לבשל. וכ' דהפמ"ג דלא כוותיה וצ"ע לדינא. עכת"ד.
- (ג) והנה, הפמ"ג איירי בתבשיל שהיה הפגם משום רבוי המלח, דע"י שמרבה עליו זה גופא מתקן המאכל, א"כ הרבוי של הביטול והתיקון חלים בב"א, וע"ז החמיר, ואילו הציור של רעק"א היה בב' שלבים נפרדים, שיותר קיל, ונמצא שאין פמ"ג להחמיר בציור זה.
- (ד) היד יהודה תלה שאלה זו במח' רשב"א ור"ן הנ"ל, דלדעת הרשב"א כבר חל הביטול, וא"כ יכול להרבות עליו כדי למנוע טעם לשבח. אבל להר"ן, אה"נ מעולם לא היה נאסר, אך עכשיו כשמוסיף מלח ההיתר הוא מדין ביטול, ומעולם לא היה מותר מדין ביטול אלא מדין אחר של אינו ראוי לגר, וא"כ יש על זה של אמא"ל.
- (ה) כ' רעק"א בסו"ס צ"ח, דע"פ דבריו כאן יש לפרש הא דסי' צ"ח לגבי דם וחלב מבטלין זה את זה, כגון שיש כ"ט זיתים וכ"ט זיתים ונתערבו, והק' אחרונים שם הא נימא חנ"נ. ועכשיו בא רעק"א ומיישב, דאיירי כשהיו נטל"פ, א' משום רבוי מלח וא' משום שחסר

^{קמח} ואע"פ שבסי' צ"ח שו"ע סמך אטעימת קפילא לענין פגום, אולי מימיו של חמוד"נ ויד יהודה נשתנו התהליכים.

הלכות תערוכת

מלח, וא"כ לא נאסרו, וע"י העירוב יחד, הוא מרבה עליהם, ומתקנם, ושוב אינו נטל"פ, ומותר משום שאיסורין מבטלין זו את זו.

(ו) אך כ' דעק"א, דלפי דבריו ה"ל להיות מותר לכתחילה, כמו שראינו בסי' ק"ט, אלא שש"ע שם לא היקל אלא בנפל אבל לא לכתחילה, אלמא דלא איירי בהכי – כלומר דע"כ אין זה הציור שם, כי אילו היה כן, לא היה מוכן לוותר על החשבון שלו.

--- סעי' ד' – שמן דבש, יין חלב ---

שמן ודבש של עובד כוכבים, אף על פי שהם מבושלים, מותרים מפני שהבשר פוגם את השמן ומסריחו, וכן לדבש. הגה: ויש אומרים דבשר אינו פוגם בדבש עצמו, רק משקה הנעשה מדבש (מהרי"ל בהגהת ש"ד סימן כ"ב ועוד הרבה פוסקים עיין ס"ק י"ג); ובמקום שאין הפסד גדול, יש להחמיר. בשר או חלב ביין, הוי לפגם, ומותר. (הגהות אשר"י פ"ב דעבודת כוכבים).

פגום; כפי חז"ל או כפי המציאות שלנו

(א) בכל הסוגיא, יש דוגמאות של דברים הפוגמים. ויש לשאול, מדוע שו"ע פירט ופסק לנו, הא אנו נחליט לעצמנו מהו טעם טוב, ומהו טעם פגום.

(ב) וכבר הבאנו למעלה דברי הבית שלמה וספר האשכול מובא בדרכ"ת סק"ח, דאם יש דבר שבעינינו בנ"א הוא פגום, אך לא מופיע בסוגיין, א"א להתיר משום טעם פגום, אלא צריך להחמיר, דאם חז"ל לא גילה לנו, אין בכוחנו להתיר. ומציין הדרכ"ת למנחת פתים שמתיר.

(ג) הדרכ"ת עצמו ס"ל דפשטות הסוגיא וסתימת הסוגיא אינו כן, מהא דסמכינן על קפילא אפ' לענין פגום, אלמא תלוי במציאות כאן ועכשיו. ובאמת, הוא שו"ע מפורשת בסי' צ"ח דסמכינן אקפילא לדעת אם הוא פגום, א"כ ק' טובא על הבית שלמה. ויש לדחות שלמד שו"ע איירי רק אחר ביטול.

(ד) הבדה"ש נחית לקושי זה, ומשתדל לצמצם המח', ושלא החמירו המחמירים אלא כשאינו ברור אם הוא פגום או לא, אבל בוודאי פגום ס"ל דכו"ע יקילו.

(ה) דבר שאינו עושה טעם פגום אלא ריח פגום אבל ריחו טוב, ס"ל ליד יהודה דג"ז נטל"פ, אע"פ שחז"ל לא דיברו ע"ז. הבדה"ש תולה שאלה זו, וכן ציור הפוך שריחו טוב וטעמו רע, על מח' רשב"א ור"ן.

(ו) דבר שחז"ל אמרו שפגום, אבל בעינינו הוא טעם לשבח; לדרכ"ת ושאר אחרונים שהקילו בנטל"פ שחז"ל לא הזכירו, ודאי יחמירו כאן, כי תולה על כאן ועכשיו. ואפ' לפי האשכול ודעימי' שאין כח בידנו לשנות, היינו לשנות לחומרא, אבל לשנות לקולא לא מצינו מי שיקל בזה.

(ז) ואם לזאת, חביות של יין, שו"ע סי' קל"ז סעי' ד' נטל"פ בשאר משקים. ואם טענו הטוענים, אין להחמיר יי"ש העשוי בחביות של 'שרי' Sherry Cask, כי שו"ע הורה דהוא נטל"פ.

(ח) ועל עצם דינו של שו"ע, כ' מג"א דהיינו רק שאר משקין, אבל יי"ש שהוא חריף מחליה לשבח, ואוסר בחביות אלו. ומביאים נוד"ב שלומד שו"ע להקל בכל אופן, אבל מלבד דזה מג"א נגד נוד"ב, שלא היינו מקילין במח' זה, יש סתירות בתשובות שונות בנוד"ב.

(ט) והנוגע לעניננו, אמרנו שנטל"פ תולה כפי המציאות הנמצא אצלנו, כ"ש להחמיר, א"כ כל הקולא ליתא, כי לדידן הוא טעם לשבח. כך טען המנח"י.

הלכות תערוכת

- (י) והרוצים להקל בכל זאת על סמך שו"ע, עליהם להוכיח שחביות שלנו העשוי מסוגים מסויימים של עץ ושאר חומרים, ועוברים טיפולים שונים, הם זהים לחביות של שו"ע שהיו טעם לפגם, דהואיל והמציאות נגד עינינו שהוא טעם לשבח, עליהם להביא ראיה.
- (יא) ויש מי שרצה ללמוד טעם שו"ע זה שטעם יין מחבית אינו אוסר, אינו משום שפגום אלא משום שהוא קיוהא בעלמא, אע"פ שנרגש היטב.....

בשר, שמן, דבש, וכו'

- (יב) בגמ' ע"ז שמן של גויים מותר, ולא חוששין מטעמים שונים, כיון שנסרח. ונחלקו הראשונים על מה היה החשש, ועפי"ז נדע איזה טעם הוא נסרח.
- (יג) רמב"ם למד דהחשש היה טעם בשר תוך השמן, ולכן שמן ובשר הוא נטל"פ. וכך פוסק שו"ע. הש"ך חולק וס"ל שא"א ללמוד הסוגיא כך, וכן החמירו החכמ"א וגר"א ועוד, וא"כ לדינא לא נוכל להקל בכה"ג.
- (יד) דבש ובשר, הרמב"ם מתיר גם את זה. והק' ב"י הא מעשים בכל יום שמכינים בשר עם דבר והוא טעים מאוד. ויש ג' תירוצים. א', דכשהוא לבד הוא פגום, אבל כשהוא עם שאר תבלינים הוא טעם לשבח, ואת זה אנו אוכלים. הב"ח תי', דכשהוא בשר לתוך דבש, הוא נטל"פ, משא"כ כשהוא דבש לתוך בשר, זהו טעם לשבח. וג', הגר"א תי' דיש לחלק בין בעין לבלוע וטעם, דאם הוא בעין הוא משביח, משא"כ כשהוא בליעה וטעם בעלמא.
- (טו) שו"ע מיקל בזה. ש"ך מחמיר לגמרי. חכמ"א נ"ד ט"ז מיקל בהפס"מ, וגר"א מיקל. הט"ז החמיר לגמרי ע"פ מרדכי, וע"פ הגר"א יש ליישב המרדכי.
- (טז) ע"כ דעת הרמב"ם. אבל דעת רש"י שגמ' איירי לגבי בשר ויין שהוא נטל"פ, וכ"פ הרמ"א כאן. וגם על זה קשה קושיא הנ"ל הא במציאות הוא טעם לשבח, וביותר קשה, שכל מי שהק' כן למעלה, כאן לא הקשו מידי. ובלית ברירה אנו צריכים לומר כהב"ח למעלה, דבשר ליין הוא לפגם, משא"כ יין לבשר. [ומדויק כזה בהרמ"א].
- (יז) רמ"א כ' חלב ליין הוא נטל"פ. וטרחו האחרונים לדעת האם זה חלב בקמץ או בצירי, עד כדי שהפ"ת בשם בית יהודה כ' דהרמ"א דווקא לא פירש כדי לאסור שניהם!
- (יח) גליון מהרש"א ס"ל חלב בקמץ, ונוד"ב ס"ל חלב בצירי. חכמ"א מסופק.
- (יט) ע' מ"ב סי' תנ"א ס"ק קכ"ב לגבי שכר ביין דהוא נטל"פ משא"כ מי דבש.
- (כ) פמ"ג מ"ז ז' דן בתינוק גוי שנפל לתוך דבש רותח, האם בשר אדם לדבש הוא נטל"פ או לא. זה בשר לדבש ולא דבש לבשר, דלהב"ח הוא נטל"פ, הפס"מ, האם נאסר בדיעבד, עיי"ש.
- (כא) ויל"ע בזה מצד בשר אדם דיתכן שבאמת אין טעמו רע, אלא שהוא מאוס לגמרי, ונמנעין מלאכלו, האם זה נטל"פ או לא. וע"ע מש"כ בזה בסי' הבאה בשם הנצי"ב.
- (כב) **מעשה שהיה**, מתכון להכנת רוטב עבור פסטה, וצריך לחמם יין על האש, וחיממו בקדירה בשרי ב"י, והפסטה היה צריך לאכול עם גבינה. וזה נ"ט בר נ"ט, על דעת כן, לפני שנתערב, דע"פ מה ששנינו בסי' צ"ה ה"ל לאסור.
- (כג) אמנם, ע"פ רמ"א שלנו, טעם בשר ליין הוא נטל"פ, ואינו אוסר. ואם הרמ"א אמר כן לענין טעם מבשר ממש, כ"ש שיגיד כן כשהוא רק בליעה מקדירה ב"י. וכ"כ הדרכ"ת.
- (כד) נמצא, יין זה לא קיבל טעם של בשר לאסור, וא"כ מותר לערבו עם הפסטה והגבינה לכתחילה. ואע"פ שבסעי' ב' הבאנו דעת היד יהודה להחמיר אפ' בציורים שהקילו השו"ע

הלכות תערובת

והרמ"א, דחשש שתהלכים שונים שעושים עכשיו מתשנים המציאות, אעפ"כ נראה דיש להקל כמש"כ הרמ"א להדיא, ולא לחשוש לדבריו עכ"פ כשהוא שאלה של נ"ט בר נ"ט לכתחילה.

(כה) [יל"ע בהוראה זו ע"פ מש"נ לקמיה בשם הגליון מהרש"א בשם צ"צ. ומו"ר הסכים לקושיא זו, ואמר שיש לחלק בין היכא שבא מאוכל ובין היכא שבא מכלי.]

(כו) ויל"ע, מה יהיה הדין אם הוציאו היין מקדירה בשרי ע"י מצקת חלבי – דהרמ"א כ' חלב, והבאנו למעלה ויכוח אם הכוונה לקמץ או צירי. ואם ננקוט שכוונת הרמ"א היה לחלב עם קמץ, נמצא שהיין עדיין פרווה. ועוד, הנוד"ב, שהוא ס"ל שכוונת הרמ"א הוא חלב עם צירי, מיקל כשהוציאו עם מצקת חלבי, כי היין לא נעשה בשרי משום נטל"פ, וא"כ הוא מוציא פרווה עם מצקת חלבי. וע"ע שם. וזה תולה על נוגעים ופגועים של סי' צ"ה.

(כז) **מסעדה בשרית עם השגחה ספרדית מוהדרת הורה לסועדיו שאין לאכול את הצ'יפס יחד עם חלב, אבל אי"צ להמתין ו' שעות אחריהם. והשאלה, מהו המקור להוראה זו.**

(כח) והנה, בסי' פ"ט על ש"ך י"ט הארכנו בנושא זה של צ'יפס שטגנו בשמן שטיגנו בו בשר, ומסק' שצ'יפס אלו דינם כמו התפוז"א מהטשולנט, והגזר ממרק עוף.

(כט) אך, המשגיח במסעדה זו טען שהוראה זו אינו רק מסי' פ"ט אלא גם מסי' ק"ג. וכוונתו לסעי' שלנו ששמן ובשר הוא נטל"פ, וא"כ השמן מעולם לא נעשה בשרי מחמת הבשר שבישלו בו.

(ל) ועפ"ז, היה לו להורות שמותר לאכלם יחד עם חלב ממש, ולא רק שאי"צ להמתין אחריהם.

(לא) ועוד, הניחא לדעת השו"ע, אבל לדעת הש"ך וגר"א וחכמ"א שהבאנו למעלה, שס"ל דאין להקל בזה, מאי איכא למימר.

(לב) ובאמת, כל ההיתר הזה איננו, וכדיתבאר. קודם כל, החכמ"א^{קמט} וכה"ח^{קנ} מובאים בבדה"ש כתבו דשמן היינו שמן זית ולא שאר שמנים. ועוד, מי יודע^{קנא} אם בשר של שו"ע היינו כל סוגי בשר, אולי הוא דווקא בשר בהמה, ולא בשר חיה ועוף.

(לג) נמצא, כשמטגנים שניצל בשמן קנולה, אין קולא זו נוהגת בכלל, בין מצד השמן שבו, ובין מצד הבשר שבו.

(לד) ומצד סי' פ"ט ש"ך סקי"ט, הכה"ח שם חולק ומחמיר, ומיקל רק בהפס"מ, א"כ אין על השגחה ספרדי מוהדרת להקל בשופי.

(לה) ותו יש לטעון, הגליון מהרש"א על ש"ך סק"ח בשם צ"צ כ' דחלב ביין שהוא נטל"פ, אם מבשל אח"כ אותו יין עם בשר, אסור, דהא החלב עם הבשר הוא נ"ט לשבח. כלומר, אה"נ החלב אינו אוסר היין כי הוא טעם לפגם, מ"מ לא 'נעלם' אלא יושב ומצפה עד שמישהו 'יעירו' להיות טעם לשבח, וכשיפגש את הבשר, שוב הוי טעם לשבח.

קמט נ"ד ט"ו.

קנ ל"ג.

קנא הבדה"ש סקמ"ד מק' דאולי השמן של עכו"ם אסור משום שבישל בה חלב של מין טמא, וכ' דשמא ר"ל ה"ה כל מאכל של איסור פוגם שמן מלבד בשר עצמו. נמצא, גם בשר עוף של נבילה הוא נטל"פ, וא"כ ה"ה בשר עוף שלנו, כי טעמן שווה. ועוד, לא מצאתי מי שיצמצם בשר לבשר בהמה אבל לא בשר עוף, א"כ מסברא הייתי אומר ה"ה כל סוגי בשר. וא"כ, רק הטענה של השמן יש כאן.

הלכות תערובת

- (לו) נמצא, שמן זו שיש בה טעם בשר, אינו עושהו בשרי כי הוא טעם לפגם, מ"מ כשיפגש התפוי"א, הוי טעם לשבח, א"כ הצ'יפס נעשה בשרי מחמת הבשר שבשמן שהוא פרווה [לשיטתם]. ויש לדון אם 'תחיית המתים' זו מחייב שיעור המתנה.
- (לז) סוף דבר, צ'יפס הללו הם בשרי, וצריך להמתין ו' שעות, בין לספרדי בין לאשכנזי.

--- סעי' ה' – קדירה שאינו ב"י ---

כל קדירה שאינה בת יומא חשיבה טעמה לפגם, ואינה אוסרת. ונקראת בת יומא כל זמן שלא שהתה מעת לעת אחר שנתבשל בה האיסור, וכיון שעבר עליה מעת לעת אחר שנתבשל בה האיסור אינה נקראת בת יומא. ואם בישל בה כשאינה בת יומא, התבשיל מותר דהוי נותן טעם לפגם והוא שתהיה מודחת שלא יהא שומן על פניה, שאם לא הדיחה, אוסר והרי היא כחתיכת איסור שלא נפגמה. ויש מתירין אפילו בישל בה קודם שהדיחה. הגה: ואם יש ס' נגד מה שדבוק עליו, לכולי עלמא שרי מאחר דהקדירה אינה בת יומא. והכי נהוג (או"ה).

מעל"ע או לינת לילה

- (א) כ' שו"ע, דקדירה שאב"י הוא נטל"פ, כמו ששנינו בסי' צ"ג, ונקראת אב"י אחר שעבר מעל"ע. וזהו דעת הר"י בתוס', רא"ש, ור"ן, אבל דעת ר"ת ורש"י^{קנב} שאחרי לינת לילה כבר נטל"פ. נמצא, שו"ע כאן סותם כר"י, ואינו מזכיר בכלל דעת ר"ת.
- (ב) אמנם, בסעי' ז' השו"ע מצרף דעת הסמ"ק עם דעת ר"ת להקל, וא"כ יל"ע, מהו באמת דעת שו"ע, האם ר"ת צירוף לדינא, או שהוא דעה יחידאה שנידחת מהלכה.
- (ג) רעק"א בסעי' ז' בשם מנחת יעקב כ' דלא רק בצירוף ר"ת וסמ"ק יש להקל, ה"ה כל ספק נוכל לצרפו, לעשות ספ"ס, ומותר במקום הפס"מ. ואינו ברור, מדוע הגביל רעק"א להקל רק בהפס"מ, הא יהיה כשאר ספ"ס להקל אפ' לכתחילה.
- (ד) החכמ"א^{קנב} דן בצירוף שבישלו בשר בקדירה של חלב שוודאי עברה לינת לילה, ואולי אף עבר מעל"ע, ומיקל משום ספ"ס במקום הפס"מ.
- (ה) והק' דרכ"ת הא אין זה ספ"ס אלא ספק א' אם נפגם הבליעה, ויש מח' מתי נפגמת, אבל אין כאן ב' צדדים להקל. וכ' בשם שואל ומשיב שאין הכוונה לספ"ס ממש, אלא כוונת החכמ"א הוא להקל כר"ת כשיש רבוי ספיקות וצדדים, אבל אי"צ תנאי ספ"ס של סי' ק"י.
- (ו) הערוה"ש ג"כ מיקל, אך רק כשהוא דוחק גדול [היה מקום ללמוד דבריו דאיירי כשהוא לינת לילה לחוד, וא"כ הוא מקיל יותר מהנ"ל, ועיי"ש]. הדרכ"ת מביא סתירות בפמ"ג, כמה גדול ההפסד צריך להיות כדי להתיר.
- (ז) מהרש"ם^{קנב} מצרף לינת לילה כצירוף חשוב, אפ' בלי הפס"מ.
- (ח) נמצא, **אשה שחיממה מרק עוף לילדיה, ואח"כ שמה לב שיש על השיש ב' כסויים, ואינה יודעת אם היא שימשה בהבשרי או עם החלבי, אך החלבי הוא ב"י, שעבר לינת לילה.**
- (ט) ולפי הנ"ל, יש כאן ספ"ס, ולכה"פ רבוי צדדים וספיקות, ואי"צ לאסור התבשיל, כדברי רעק"א, והוא ק"ו מצירוף של החכמ"א.

קנב ס"ז: ועוד מקומות.

קנב נ"ה ה'.

קנב ד' פ"ט, וד' קי"ט.

הלכות תערובת

- (י) מאידך, רב פעלים^{קנ"ה} דן בציור שעירבו קדירה בשרי בכף, ואינו יודע אם היה בשרי או חלבי, ואם היה חלבי היה ב"י אך עבר לינת לילה, והחמיר בזה וס"ל דר"ת אינו צירוף להקל. וכ' דכן מבואר בסעי' שלנו שסתם השו"ע דלא כזה, ולא הזכיר דעה שלו בכלל.
- (יא) וכן ר' משה^{קנ"ו} ס"ל דר"ת אינו צירוף, דדן לענין מפעל שרוצים להגעיל מחלב סתם, שהחמיר ר' משה אף לענין בליעות של כלים [!], ולא היה שהות להמתין מעל"ע, והתיר ר' משה להגעיל פעמיים, ואז יהיה ס'. ומחפש שם עוד צירופים, ודן לענין צירוף ר"ת, וכ' דאין לצרפו משום דשו"ע בסי' קכ"ב וכאן מבוארים שאינו צירוף.
- (יב) והקושיא המתבקשת היא, אה"נ בסעי' שלנו השו"ע אינו מזכירו, הא בסעי' ז' השו"ע מצרפו, אלמא הוא כן צירוף. וכה"ק ר' משה שם בעצמו, ותי' דסעי' ז' שונה משאר כל ציור, ולהכי דקדק הב"י וכ' דיש לצרף ר"ת 'לענין זה' דווקא, כי סעי' ז' לא איירי בב"ח וחנ"נ חדשה, אלא הוא בב"ח לאחר שנתערב, ואע"פ שהשו"ע לית ליה חנ"נ בשאר איסורים, מ"מ אית ליה חנ"נ בב"ח אפ' לאחר שנתערב מדרבנן.
- (יג) וכיון שהוא רק מדרבנן, סמכינן על דעת הסמ"ק דכשבישל בה שוב אינו מתחיל השעון מחדש, וע"ז אנו מצטרפין דעת ר"ת להקל, אבל בכל מקרה אחר, לא.
- (יד) ולכאן' צ"ל שגם הרב פעלים למד כן. וזה דלא כרעק"א וחכמ"א שהבאנו למעלה.
- (טו) נמצא, אפ' אם באת להקל, לא נקל יותר מרעק"א וחכמ"א, והיינו רק במקום הפס"מ, אבל בלא"ה לא. ואפ' בהפס"מ, קשה להקל ע"פ ר"ת, כי נראה דהעיקר כר' משה, ולכן אשה הנ"ל עם המרק עוף יש לה לזרוק המרק כיון שאינו הפס"מ ואינו שעה"ד גדול. ועוד, תוס' שס"ל דהעיקר כר"ת מסיק דהמחמיר תבא עליו ברכה.
- (טז) בשיטת רש"י ור"ת שהצריכו לינת לילה, היינו כל הלילה כיון שאינו ידוע אם נפגם בתחילת הלילה או בסופה. וחכמ"א^{קנ"ז} כ' דהיינו משקיעה עד שהעיר היום. ומה זה העיר היום? דרכ"ת פ"ח בשם פמ"ג ס"ל דלינת לילה אינו אלא אחרי נץ, ומסתפק הדרכ"ת אם החכמ"א הוא דלא כזה. הנפק"מ הוא כשבישל אחר עלות לפני נץ, האם יש בכלל לדון השאלה הנ"ל אם יש לצרף האי דעה.
- (יז) כשמשערינן מעל"ע, הפ"ת בסי' צ"ד סק"ב בשם חו"י, כ' דלא משערינן משעה שכיבה האש עצמה, אלא משעה שהתבשיל ירד מיס"ב. לדינא זה פשוט, אבל על הרב לברר את זה לפני שמורה.
- (יח) הק' המגילת ספר, לפי הנ"ל שר"ת אינו מקיל אלא לאחר שעבר לילה שלם, נמצא יש ציורים שר"ת הוא חומרא, כגון הציור של הפלתי בסי' ק"ה, בישל בשר אחר צה"כ, ולמחרת לאחר מעל"ע בישל בה חלב, לדידן אינו אוסר, כי היה אחר מעל"ע, אבל לר"ת שמצריך לינת לילה שלם, הלא לא היה לינת לילה שלם, א"כ הקדירה נאסרה.
- (יט) ובאמת, הפלתי שם כ' דלדעת ר"ת הקירה נאסרה, וכן מבואר בר"ת עצמו [ואינו מספיק שהיה שקעיה ונץ, אפ' אם לא היה כסדר הזה, אלא בעינן לילה שלם, כסדרו].
- (כ) ולכן מק', אם השו"ע נחית לר"ת בסעי' ז', ה"ל להזהיר בציור זה שלא לסמוך על הר"י לקולא.

קנ"ה א' י"ד.

קנ"ו ב' ל"א.

קנ"ז מ"ה ד'.

הלכות תערוכת

(כא) ומכח קושיא זו המגילת ספר חולק על הפלתי, וס"ל דר"ת לא בא לחלוק על הדעה של מעל"ע, אלא ס"ל דמלבד מעל"ע, לינת לילה גם מהני, אבל אם היה מעל"ע, מותר לכו"ע. כך חידש המגילת ספר מכח ההכרח של הקשיא.

(כב) אבל באמת, עפמש"כ למעלה בשם ר' משה, הקושיא של המגילת ספר אינו קשה, כי השו"ע אינו חושש ואינו נחית לר"ת באמת, אלא אך ורק בציור המסויים ההיא, שמעיקר דדינא ס"ל כסמ"ק, בזה דווקא נחית לר"ת, אבל בשום מקרה אחר לא נחית לר"ת כלל וכלל.

(כג) וממילא, קושיית המגילת ספר אינו קשיא, הכרחו אינו הכרח, ויסודו אינו נכון, אבל לדינא צדק שאין הקדירה נאסרה בכה"ג.

(כד) כ' שו"ע, הא דמהני מעל"ע, היינו לבלוע שבו. אבל השמנונית שלא הדיחו ממנה, זה ממשות בעין ואינו נפגם במעל"ע [אך אינו מונע מהבלוע ליפגם, יד יהודה]. כך הוא סתם דעה בשו"ע. וכ' יד יהודה^{קנ"ה}, דהנ"מ שמנונית רגילה, אבל היכא שהוא משהו דמשהו, בזה כו"ע ס"ל דנפגם מעל"ע, ואם בלא"ה, מסתמא הוא בטל בס'.

(כה) ולדינא, סתם כלים בחזקת מקונחים. ודרכ"ת כ' דאעפ"כ על הרב לשאול את השואל. ויל"ע אם זה נוגע אצלנו, עכ"פ כשאינו מדובר בדירת בחורים וכדו'.

מוצרי אלומיניום

(כו) יש שהורו לקנות מוצרי אלומיניום, כגון תבניות, ורדיד, דווקא עם הכשר, כי חוששין שממריחים שמן לא כשרה עליו בשעת הייצור, כדי שלא ידבק להמכונות שמרדדים אותו.

(כז) לדינא, יש להקל בזה, כי אב"י; ואע"פ שהוא ממשות בעין ולא בליעה, לכאן זה כלול בדברי יד יהודה דהואיל ואינו אלא מיעוט דמיעוטא, כו"ע מודי שנפגם. ועוד, הפרישה מיקל באינו מקונח היטב כששהה זמן רב, דאז ודאי נפגם; והכי הוא המציאות, ששוהה זמן רב עד שמגיע לבתים שלנו. ועוד, עצם השמן אינו שמן לבישול אלא שמן שנטל"פ.

(כח) עכ"פ, אין חובה לקנות עם הכשר, וע"ע מנח"י ד' קי"ב.

(כט) והואיל וכבר מותר, יש להוסיף מה שאומרים בשם ר' משה שאין לאסור אב"י אטו ב"י רק היכא שיש אפשרות להשתמש בו בב"י, אבל אם אינו מגיע לביתו אלא אחרי חודשים רבים, לא גזרו אב"י אטו ב"י. חידוש גדול, שיש לצרפו רק כשכבר מותר מדינא. וע"ע פמ"ג סי' תנ"א שמביא סברא דומה לזה.

כלי חרס

(ל) מעשה שהיה, איש מעדות המזרח לקח לזניה חלבי רותח, והניחו על צלחת חרסינה/פורצלן יקרה מאוד, שהיה חלק מסט מיוחדת לבשרי. ואף הלך וחיממו כך מעט בתנור.

(לא) נמצא, אין כאן תתאה גבר, דבר גוש, ושאר שאלות, אלא צלחת זו שהיתה בשרי, עכשיו בלוע בחלבי ג"כ. ולכן, הואיל ודינו ככלי חרס, א"א להגעילו. והבה נעיין אם באמת כן הוא, או שיש מקום להתיר הצלחת הזו שהוא חלק מסט יקרה מאוד, שירש מאביו שירש מאביו שלו, וכך עבר דורות רבים, דרך ארצות שונות.

^{קנ"ה} ארוך כ"ד, קצר ל"א.

הלכות תערובת

- (לב) והפשטות, שזה גמ' מפורשת שגזרינן אינו ב"י אטו ב"י, לכתחילה. ורעק"א מפרט דזה כולל כלי חרס, שאסור להשתמש בו לכתחילה.
- (לג) מאידך, דעת המהרלב"ח, מובא בפמ"ג ש"ד סק"יז, דהואיל וכלי חרס אין לה הכשר ע"י הגעלה, נמצא אם נאסרה, יאסר לעולם, וזה בדיעבד, וא"כ יכול להשתמש בו לאחר מעל"ע לכתחילה, דזה נחשבת כבדיעבד. והא דאסר הגמ' לעשות כן, איירי בכלי מתכות וכדו' שיכול להגעיל, ומחמת כן נחשבת לכתחילה, משא"כ כלי חרס.
- (לד) פמ"ג מביא הגה' אשר"י דהק' מהו ההו"א להתיר כלי שאב"י, מכאן ואילך לישתרי, הא תיפוק ליה לאסור מצד אין מבטלין איסור לכתחילה שמצינו לגבי הוספת דבר הפוגם, ותי', דאה"נ, והגמ' רק פריך לענין כלי חרס, דהואיל וא"א בהגעלה, נחשב כבדיעבד לענין אמא"ל, וע"ז משני גזרו אב"י אטו ב"י.
- (לה) כלומר, המהרלב"ח למד הגמ' דווקא בכלי מתכות אבל לא בכלי חרס, ואילו הגה' אשר"י למד הגמ' דווקא על כלי חרס ולא על כלי מתכות. היד יהודה מתרץ קושיית ההגה' אשר"י באופ"א, מצד אין כוונתו לבטל, וממילא אזל מיניה ההכרח ללמוד הגמ' כך.
- (לו) הפ"ת קב"ב סק"א מביא צד זו בשם מנחת יעקב, בשם נחלת יעקב בשם חכמי וויניציאה, ואח"כ מביא הגה' אשר"י, ופמ"ג זה. ובסק"ג שם מביא המהרלב"ח, ורעק"א שנביא לקמיה בס"ד.
- (לז) הערוה"ש קב"ב ב' כ' חלילה להקל כמהרלב"ח, דפשטיה הוראה בכל תפוצות ישראל להחמיר בכלי חרס אף בדיעבד. יד יהודה כ"ח כ' אף לכלים יקרים מאוד, אין עצה אם הם כלי חרס. דרכ"ת סק"פ כ' דאין שום קולא בכלי חרס. [כלומר, כל הפוסקים שמפיהם אנו חיים, החמירו בתוקף]. החכמ"א קנט מצרף להקל, וכן כה"ח ורעק"א ור' משה דלקמיה.
- (לח) באמת, המהרלב"ח בפנים מקשה סתירה בדברי הר"ן, דהר"ן לגבי ההיא פינכא של חרס שנאסרה, והגמ' אמר ששברו אותו; והק' הר"ן, מדוע לא המתינו מעל"ע, ואז הוי אב"י, ואינו אוסר. ותי', כי אב"י עדיין אסור לכתחילה.
- (לט) מאידך, הר"ן בפסחים דף ל' לגבי תנור שהיה זוז"ג, שאין לה תקנה ואסור להשתמש בו לכתחילה, ובדיעבד אינו אוסר התבשיל, וכ' הר"ן דאם היא של חרס ואין לו תקנה בהגעלה, ממילא מחוייב לשברו, וממילא כבר נחשבת כבדיעבד, ומותר להשתמש בו לכתחילה.
- (מ) והק' מהרלב"ח, הא הר"ן לימד אותנו שזה נחשבת לכתחילה כהיא פינכא, ומדוע זה שאני. ותי', דהיא פינכא היא הפסד מועט, ולכן אפ' במצב של הפסד לעולם אינו אלא נחשבת לכתחילה, משא"כ הפסד מרובה נחשבת כבדיעבד.
- (מא) הרי, גם דעת המהרלב"ח להקל בכלי חרס, אינו אלא בהפסד גדול ולא בהפסד מועט. נמצא, אפ' המהרלב"ח יכול ללמוד הגמ' כדברי הגה' אשר"י, ובכלי חרס, אלא שלא היה אלא הפסד מועט, משא"כ בהפסד מרובה אכן הדין ישתנה.
- (מב) הר"ן בפסחים פרק כל שעה לגבי קדירות בפסח ישברו, הק' הא נחשיב את זה כבדיעבד, ותי', כי אינו אלא הפסד מועט, כהיא פינכא.
- (מג) רעק"א סי' מ"ג מביא מח' הזו בענין כלי חרס אי נחשב כבדיעבד או לא, וכ' דאינו נוגע אלא בהפסד גדול ולא בהפסד מועט. ומוכיח מר"ן הנ"ל דאפ' אם הוא הרבה כלים, אין דנין

הלכות תערוכות

אלא כפי כל כלי לחודיה, דאלת"ה קדירות בפסח ישברו אינו אלא כשהוא כלים בודדים, ולא בכמות, ומדלא חילק, ע"כ לעולם דנין כל כלי לחודיה.

(מד) והנה, הכה"ח^{קס} דן בשאלה זו של כלי חרס, ולא ניחא ליה כ"כ להקל, ומצדד לצרף הגעלה ג' פעמים, דאע"פ שאינו יוצא מדופן כלי חרס לעולם, מ"מ נחלש כ"כ עד שאינו אוסר.

(מה) ובשאלתן, אפ' אם ירצה לסמוך ע"ז, הלא ההיתר של המהרלב"ח אינו אלא בהפס"מ, וכבר לימד אותנו רעק"א דכלי א' אינו הפס"מ, ולא מתייחסים לשאר הכלים.

(מו) אמנם, ר' משה^{קסא} דן בשאלות אלו, ומביא רעק"א, וכ' דאה"נ צדקו דברי רעק"א, כי יש ראייה מהר"ן^{ההיא}, אבל הנ"מ כלי אחד סתם, אבל היכא שכלי זה מתייחס לשאר הכלים, כגון שהוא חלק מהסט, ובהעדר כלי זה יפגע כל הסט, יתכן שזה יחשב כהפס"מ, אע"פ שאינו אלא כלי אחת.

(מז) והר"ן שאסר, איירי בהרבה כלים שאינם קשורים א' אל השני, משא"כ בסט נדון את הכל ביחד, ויתכן שיהיה הפס"מ.

(מח) מסק' ר' משה הוא להקל בצירוף המהרלב"ח, הספ"מ, הגעלה ג"פ, והמתנת י"ב חודש.

(מט) **מעשה שהיה**, כארבעים שנה לאחר שקנו את הדירה, מצאו במחסן סט של כלי חרס, מאוד יוקרתי, מהבעלים הקודמים שהיו אנשים מסורתיים, ארוז כל כלי בפנ"ע, עם נייר בין כל כלי וכלי. ואינם יודעים אם מעולם השתמשו בו, ואם היה לחלבי או בשרי. האם יכולים להשתמש בו לפסח, או לכה"פ לימות השנה לבשרי.

(נ) להמהרלב"ח ודעימי' יש להתיר, ולהחולקים שהבאנו אסור.

(נא) וההיתר של הגעלה ג"פ, מקורו הוא בעל העיטור. ושו"ע מביאו בסי' קי"ג סעי' ט"ז בענין בישול עכו"ם, דאפ' למ"ד שצריך הגעלה, בכלי חרס מגעיל ג"פ ודיו, הואיל ואין לו עיקר מה"ת. כלומר, שו"ע כ' דאין לסמוך על דעה זו בשום מקום אחר שיש לו עיקר מה"ת, כגון טעכ"ע שלנו.

(נב) [דעה זו מוזכרת בסי' צ"ג, עיי"ש, ובב"ח.]

(נג) ור' משה^{קסב} נחית לדעה זה, וגם בתשובות קצרות^{קסג} כתב כמה ציורים שהקילו כדעה זו בק"ק ליובאן, כגון ספק אם נתבשל מהטריפה או הכשרה, וס"ל דזה ספק דרבנן כיון שכבר עבר מעל"ע, ולכן היקל כבעל העיטור. וכן בדם שבישלו, או ספק יס"ב, היקל בכה"ג.

(נד) כלומר, הרחיב את היריעה מה נחשבת ספק דרבנן, ולכן היקל כבעל העיטור יותר מהשו"ע היקל.

(נה) והחזו"א^{קסד} מוכיח מהגמ' של קדירות בפסח ישברו, דע"כ בפסח לא קיי"ל כבעל העיטור, דאלת"ה יש עצה בהגעלה ג"פ. ולכא' ההבנה בזה הוא דעדיין נשאר משהו, ובפסח מחמירין במשהו.

(נו) וקצת תימא איך הכה"ח היקל וצירף הגעלה ג"פ כשהשו"ע לא עשה כן.

קס צ"ג ט"ו.

קסא א' מ"ג ענף ז', ועוד מקומות.

קסב ב' מ"ו.

קסג ג' כ"ו וכ"ז.

קסד או"ח ג' קכ"ב, יו"ד נ"ה י"א.

הלכות תערוכת

(נז) ויל"ע, האם נוכל לצרף הא דהמתנת י"ב חודשים שהזכרנו למעלה. מקור הענין הוא חכם צבי בשם הר"ר נפתלי כ"ץ דס"ל שהמתנת י"ב חודש עדיף מהגעלה, דעי"ז נעשה הבליעה ככלום וכעפר ואפר. חכם צבי מיקל כזה בדיעבד, אפ' לענין פסח.

(נח) פ"ת כ' די"ב חודש היינו דווקא, ואי"צ שנה, נפק"מ שנה מעוברת. ומביא שבות יעקב שס"ל דגם אחרי חודשיים לא נשאר כלום מהבליעה, ואי"צ אפ' י"ב חודש.

(נט) השבה^{קס"ה} מצדד דאולי דווקא בפסח היקל הח"צ משום דהיתירא בלע, משא"כ שאר איסורים. [היפוך ממש"כ למעלה דחמץ יותר חמור משום דהוא במשהו].

(ס) פמ"ג בסדר הנהגת השואל והנשאל^{קס"ו} סומך על הח"צ בשעה"ד, ובהפס"מ.

(סא) החכמ"א^{קס"ז} מיקל בדיעבד, ואח"כ הביא יש חולקין. הערוה"ש ס"ל דאין שום קולא כזה בכלל.

(סב) בשו"ע יו"ד סי' קנ"ה חביות של יין לאחר י"ב חודש שרי; הרי, אית ליה האי היתירא. אך הערוה"ש מדחה דזה רק משום שהיתה בליעה ע"י כבישה, משא"כ בבליעה ע"י האור. [בהל' פסח סי' תנ"א סעי' כ"א מצינו מושג של י"ב חודש, אבל המ"ב שם ס"ק קי"ח כ' דזה רק משום סתם יינם, אבל לא בשאר איסורים].

(סג) ר' משה^{קס"ח} ס"ל דהעולם נוהגים לאסור, ובזכויות יש צד להקל.

(סד) נמצא, יש לנו לצרף: אינו הדרך להשתמש בכלים אלו לכלי ראשון [לא היה להם מיקרוגל בביתם לפני ארבעים שנה], וא"כ לא בלעו אלא מכלי שני או דבר גוש, שיש הרבה מקום לדון להקל. וזה רק על הצד שהשתמשו בו, ואפ' אם השתמשו בו הפשטות שנשתמש לבשרי ולא לחלבי. וע"ז לכאו' יש מקום לצרף המהרלב"ח ובעל העיטור, וגם המתנת י"ב חודש, היתירא בלע, הפס"מ, ושר' משה החשיב את זה כשאלה מדרבנן.

(סה) וא"כ, לימות הפסח אין להקל כי החזו"א אמר שאין הגעלה ג"פ מועיל לזה, אבל לימות השנה יש להקל ע"פ כל הנ"ל, וכ"ש כפי הגליון מהרש"א שנביא לקמיה לגבי בליעות מספק איסור.

(סו) ע"ע שע"ת ריש סי' תנ"א, הדן בצדדים הנ"ל.

(סז) כלי חרס מצופה עם זכוכית שנשתמש בכלי שני, לשאר איסורים [לאפוקי חמץ לפסח], יש להתיר ע"י הגעלה ג"פ/י"ב חודש, וכו', וככל הצדדים שהבאנו כאן בס"ד.

ציורים של פגום ושל אב"י

(סח) מעשה שהיה, בחור חימם לחם לעשות צנימים בתנור קטן בדירה שלו, ואז שם לב שזה התנור הבשרי, ולכן הוציאו והניחו לתנור החלבי, ואז שם עליה גבינה, ורצונו לדעת האם מותר לאכול ארוחת בוקר שלו, והאם התנורים עדיין כשרים. התנורים לא היו ב"י, אך היו מלוכלכים.

(סט) והנה, הלכלוך תוך התנור היה לכלוך של שנים רבות, והיה שחור שרוף פגום לכל הדעות, א"כ הפת שהוציא מתנור הבשרי עדיין היתה פרווה, ולכן לא אסר תנור השני.

קס"ה ב' נ"ו.

קס"ו א' כ"ד.

קס"ז נ"ה ד'.

קס"ח ה' ל"ב.

הלכות תערוכת

(ע) וגם הפת עצמו אי"צ לזרוק, כי לא בלע בשרי, ולא בלע חלבי עד שהניח עליה גבינה שלו. ויש לדון רק מצד נ"ט בר נ"ט, והכא הוא כבר בדיעבד.

(עא) **בישלו חלב עבור מתכון מסויים, וטעמו לדעת אם להוסיף מלח, וגילו שהחלב היה מהחודש הקודם, וטעמו נפגם לגמרי, ואז גילו גם שהקדירה היתה קדירה בשרי.** האם הקדירה טעונה הגעלה או לא. [ואינו דומה למה ששנינו בסעי' ב' ברמ"א, דהקדירה לעולם אסורה, כי התם יש לחשוש שיהיה לשבח בבישול הבאה, משא"כ בציור שלנו הוא פגום בעצם.]

(עב) והנה, הרמ"א בסו"ס ק"ז כ' דבליעה פגומה מכלי אב"י אינו אוסר עוד כלי, כגון כף שעירב בקדירה שאב"י. אבל מהו בליעה פגומה מבעין, האם אוסר כלים.

(עג) הפרי תואר סק"ז מיקל, וס"ל דלא גזרו אב"י או ב"י אלא משום שיכול להשתמש בו בב"י, אבל דבר שהיה פגום מתחילה, ולא היה שום אפשרות להשתמש בו לשבח, לא גזרו. כלומר, גזרו אב"י אטו ב"י, אבל לא גזרו פגום אטו אינו פגום. וכן היקל החכמ"א^{קסט}, וכן משמע בגר"א^{קע}. ועפי"ז, קדירה הנ"ל מותרת.

(עד) מאידך, היד יהודה^{קעא} מביא סתירה בזה בדברי הפמ"ג, שבש"ד י"א מחמיר בזה, ואילו במ"ז ו' ד' מיקל. ותי' היד יהודה, דבאמת דעת הפמ"ג להחמיר, והא דהיקל היינו משום דנתערב לפני שנבלע, וא"כ כבר היה בטל ברוב. בדה"ש סקכ"ח מסיק להחמיר.

(עה) ולדינא, הואיל ורבו המקילים, ומסתבר טעמם, והמקור להחמיר שהוא הפמ"ג אינו ברור כ"כ, כי יש סתירות, יש מקום להקל, וכ"ש כשהוא כלי חרס שא"א בהגעלה.

כלים שאינם בני יומן מספק איסור

(עו) **מעשה שהיה, משהו הכין עוגות בננה בתבנית מיוחדת בתנור, ואחר שאכל כל העוגות שם לב שאע"פ שאין להבנות שום איסור שמטה, מ"מ לא הפריש מהם תרומות ומעשרות, והיה להם רק הכשר של רבנות. התבניות שלו לא היו בני הגעלה, וא"כ השאלה האם נאסרו התבניות לעולם, או"ד שיש מקום להקל.**

(עז) והנה, הגליון מהרש"א בסי' קכ"ב סק"ב ד"ה לבשל כ' דכשיש צדדים להתיר התבשיל, אלא שאין אנו סומכין להתיר, יש להקל בהכלים לאחר מעל"ע. ודבר דומה לזה הבאנו בסי' צ"ג בשם הדרכ"ת.

(עח) ולכא'ו, הכשר של רבנות הוא בכלל גדר זו, שיש צדדים להתיר, אלא שאין אנו סומכין על זה למעשה משום רבוי ספיקות, ולכן יש להקל בתבניות אלו לאחר מעל"ע.

(עט) ויש לצרף גם דעת הגרש"ז בתשובה^{קעב} דס"ל שאיסור טבל של תרומות ומעשרות הוא כדי שהאדם יפריש כדין, כעין האיסור לאכול לפני תפילה. וממילא, לאחר שהמאכל כבר נאכל, שוב אין איסור טבל בהבליעה, כ"ש כשכבר נפגם.

(פ) סברא זו של הגליון מהרש"א שייך גם למי שיש לו קרובים שאינם חרדים ואוכלים מאכלים בהכשר של רבנות, שמותר לסעוד בביתם עם אוכל כשר, ולהקל בכלים ע"פ סברא הנ"ל, ושסתם כלי אב"י.

קסט נ"ב י"ד.
קע קכ"ב ח'.
קעא ארוך ט"ז.
קעב א' ס"ב.

הלכות תערובת

- (פא) ויל"ע, כשעברו ובישלו בקדירה שאב"י לכתחילה, מה דין האוכל, האם נאסר התבשיל. והרחבנו ע"ז בס"ד בסי' צ"ט סעי' ה' לגבי אמא"ל, ומח' רשב"א ור"ן, ותשובות ר' משה בענין מפעל של מרגרינה, ועכ"פ יש להקל כדבריו כשסועד בקרובים אלו, בצירוף הגליון מהרש"א, דיש צדדים להתיר עצם המאכל, וא"כ לא נחמיר כלפי הכלים.
- (פב) כלי אב"י מאיסור דרבנן, כגון לשותות קפה בבית חבירו שעכשיו מגיש לו חלב ישראל, אבל אינו יודע אם מקפיד ע"ז בדרך כלל. נניח שהוא אב"י, ע"פ סתם כלי אב"י, וכאן א"א לשאול אותו. אבל הוא משתמש בכלי לכתחילה שהוא אב"י מאיסור דרבנן.
- (פג) והנה, ר' משה שהחמיר בחלב סתם, החמיר אף לענין כלים, למרות שהחכמ"א מצדד להקל בזה. וכשאינו ב"י, יתכן שגם ר' משה יודה להתיר.
- (פד) ויל"ע, אפ' בהעדר חשבונות אלו, וחשבונות של כלי שני ושהוא כלי חרס ויש המהרלב"ח, האם יש מקום להקל.
- (פה) והנה, הט"ז בקל"ז סק"ז מובא בנוד"ב נ"א ס"ל דהא דגזרו אב"י אטו ב"י, היינו רק באיסורי תורה, אבל באיסור דרבנן, כגון חלב סתם, אין איסור בכלי שאב"י. [ע' שו"ע קט"ו דחלב סתם אוסר כלים, שלכא' זה מפורש נגד הט"ז, וצ"ע.]
- (פו) הנוד"ב מודה בעיקרון להט"ז, אך כ' שבנ"י מחמירין בזה. מאידך, הפמ"ג^{קע} מחמיר בזה, וכ"ה בפ"ת כאן סק"ב, וערוה"ש, ורעק"א.
- (פז) לדינא, יש מקום להקל, בצירוף שאר החשבונות שהבאנו למעלה. ויל"ע אם מותר לחממו שוב במיקרוגל, כי בזה הוא עושה כלי ראשון. ולכא', עם כל זה יש מקום להקל, מחשבונות הנ"ל, כלים של חלב סתם, חרס, אב"י באיסור דרבנן, ספק איסור מלכתחילה, ובפרט כפי הגליון מהרש"א.

--- סעי' ו' – חורפיה משויא ליה לשבח ---

יש מי שאומר שאם שמו פלפלין בקדרה של איסור שאינה בת יומא, הכל אסור, דחורפיה משויא ליה לשבח.

שיטת ראשונים ומהר"ם מרוטנבורג

- (א) השו"ע מתכוון למש"כ בסי' צ"ו שיש מח' מה נקרא חריף, האם הוא דווקא חילתית, או"ד ה"ה שאר חריפים, ומפני כן כ' סעי' זה בשם יש מי שאומר.
- (ב) ועיי"ש ליתר ביאור הדעות והנפק"מ, כי הרחבנו בטוב טעם ודעת.

--- סעי' ז' – בישל בקדירה של איסור, ולינת לילה ---

קדירה שהיא בלועה מבשר וחלב שנתבשלו בה ביחד או בזה אחר זה, וקודם שעבר לילה אחת הוחמו בה מים, חשיבה בת יומא עד שתשהה מעת לעת משעה שהוחמו בה המים. הגה: אבל אם עברה לילה, מותר. וכן אם עברה לילה בין בישול בשר לחלב, אף על גב דאח"כ הוחמו המים מיד, נמי דינא הכי. וה"ה בכל האיסורים לפי מאי דקיימא לן בכל האיסורים חתיכה נעשית נבלה (ב"י וסברת הרב). וע"ל סימן צ"ב. ובמקום הפסד יש להתיר בכה"ג בשאר איסורים בכל ענין, רק שיהיה מעת לעת מזמן בישול האיסור.

^{קע} ק"ג י"ז א'.

מח' סמ"ק וסה"ת, וש"ך

- (א) סוגיא זו כבר נתבאר בארוכה בסי' צ"ד סעי' ו', שהיה המהלך של הראשונים, דתולה על חנ"נ, וגם המהלך של הש"ך שהוא משום נ"ט בר נ"ט דאיסורא.
- (ב) ונדון כאן שוב בהקדם השאלה הגדולה שמעסיקה בתים רבים בישראל סמוך לפסח: כשממתינין מעל"ע לאחר שימוש חמץ בכיור לפני שמגעילין עבור פסח, מה הדין אם שימשו בו לחמין שאינו חמץ באמצע המעל"ע; האם צריכין להתחיל להמתין שוב, או שמשערינן משעה ששימשו בו לחמץ.
- (ג) בב"י מביא דעת הסה"ת דקדירה שנאסרה מבב"ח, ואח"כ בישלו בו מים או שאר פרווה, אע"פ דלית ליה חנ"נ בשאר איסורים, מ"מ בב"ח, אפ' בתולדה, אית ליה חנ"נ, וממילא ע"י בישול המים, טעם המים הוא חנ"נ, וממילא מעל"ע מתחלת שוב מחדש.
- (ד) וע' ר' משה קעד שביאר מדוע גזרו בב"ח בתולדה לומר חנ"נ ולא בשאר איסורים, כי כאן איכא חשש יתר, עיי"ש.
- (ה) הסמ"ק חולק על סה"ת, וס"ל אין הנאסר יכול לאסור יותר מן האוסר, ואינו עדיף מבב"ח הראשון, ולכן אין השעון מתחיל מחדש, אלא משערינן משעה שנאסר קעה.
- (ו) הש"ך בסי' צ"ד סעי' ו' סקכ"ג ס"ל שהטעם לאסור כאן אינו משום סה"ת, דהא הטור לית ליה חנ"נ בשאר איסורים, וא"כ א"א לומר שמחמת זה השעון התחיל מחדש, ע"כ טעם אחר יש בזה. הש"ך לא נראה לו לחלק בין בב"ח 'דור שני' לאחר שנתחנ"נ ובין שאר איסורים; ורק נחית לזה בסו"ד ליישב דברי השו"ע, אך בעיניו הוא דוחק גדול.
- (ז) עכ"פ, הש"ך מסביר דין זה משום נ"ט בר נ"ט דאיסורא, דבליעה שהיתה בלועה מתחילה יצא עכשיו בבישול השני לפני שנפגם, ואוסר המים, ושוב נבלע בתוך דפנותיו, וממילא עכשיו הקדירה אסורה מחדש משום נ"ט בר נ"ט דאיסורא.
- (ח) ועיי"ש שהארכנו בשיטתו, דה"ל להקל משום מדומע, עיי"ש.
- (ט) ולאור כל הנ"ל, שאלתן הגדולה כשהשתמשו בכיור בחמין תוך המעל"ע; הרי חמץ לפני פסח אין צד שיש בו חנ"נ, רק יש שאלה אם הוא איסורא בלע או היתירא בלע, ונפק"מ אם יכול להגעיל ב"י או לא, ועוד הרבה נפק"מ.
- (י) ולכן, לדעת הסמ"ק וסה"ת, ודאי השעון לא התחיל מחדש, ויכול להגעיל בזמן שקבעו, כי לא נתחנ"נ ביני ביני. והשאלה הוא רק כפי דעת הש"ך, האם כאן הוא נ"ט בר נ"ט דאיסורא.
- (יא) ולגבי השאלה האם הוא איסורא בלע או היתירא בלע, הביה"ל בסי' תנ"א מחמיר, אך מיקל כשיש עוד צירופים.
- (יב) נמצא, דעת הש"ך, כפי צד זה שמחמירים שהוא איסורא בלע, צריך להמתין מעל"ע מחדש.
- (יג) אלא, שדעת הש"ך הוא דעה יחידאה, ולא חשו לטענותיו שהבליעה התחיל מחדש כשנבלע מחדש, וע"כ ס"ל די"ב שעות וי"ב שעות הוא גם נטל"פ. ובצירוף שאיסורא בלע אינו דבר פשוט, אי"צ להתחיל מחדש, אלא יכול להקל לשער מעל"ע משעה שבישלו בו חמץ.

קעד ב' ל"א.

קעה לא הבנתי דעה זו, הא אית ליה חנ"נ בב"ח אפ' דור שני, א"כ איך יכול להקל כאן. הכלל של חנ"נ אומרת שלא להגיד אין הנאסר וכו'.

הלכות תערוכת

(יד) וזה מלבד שאר חשבונות שהכיוור אינו באמת כ"ר, אלא ערוי, בעירוב צונן, שעה"ד, לינת לילה, וכדו'.

ציור של שו"ע

טו) אמרנו למעלה שהשו"ע מיקל בצירוף הסמ"ק ור"ת של לינת לילה. כגון, בישול בשר, ואח"כ חלב, ואח"כ לינת לילה, ואח"כ בישול בה מים, אינו מתחיל מעל"ע מחדש, אלא משערין משעה שבישל בה בב"ח.

טז) אבל, בישול בה בשר, ואח"כ לינת לילה, ואח"כ חלב, אע"פ שר"ת היה מיקל כאן, ואע"פ שהסמ"ק היה מיקל כאן, מ"מ החמיר השו"ע, והשעון מתחיל מחדש.

יז) וק', הא אותנו חשבון שהתרנו ציור הראשון, יתיר ציור השני, כמו שהתיר הרמ"א.

יח) והתירוף, ע"פ ש"ך ורעק"א וחוו"ד, דבציור הראשון, כשבאים לדון על המים, יש כאן כבר ב' הדעות להקל, והשאלות לא נפסקו כבר, משא"כ בציור השני, כשמבשל בה חלב, עכשיו כבר נפסק להחמיר, כי עכשיו אין סמ"ק רק ר"ת, וא"כ הואיל ונפסק, נפסק, ולא מתחילין לדון מחדש אח"כ.

יט) חלק ניכר מסי' זה שנויה שוב בריש סי' קכ"ב, עיי"ש.

סימן ק"ד – דין עכבר שנמצא ביין או בשכר

--- סעי' א' – עכבר ---

עכברא דדברא נותן טעם לשבח הוא, שהרי עולה על שלחן מלכים. אבל עכברא דמתא, מספקא לן אם משביח בשכר וחומץ, או אם הוא פוגם. ולפיכך אם נפל לשכר או לחומץ, בצונן, והסירו שלם, אם לא שהה בתוכו מעת לעת, מותר. אבל אם היה רותח, או אפילו צונן ושהה בתוכו מעת לעת, בין שהסירו שלם בין שנחתך לחתיכות דקות, ויכול לסננו במסננת בענין שלא ישאר ממנו בתוכו כלום, בין שנימוח בתוכו לגמרי ונעשה כולו משקה ולא נשתייר ממנו שום ממשות, נותר על ידי שיהא ששים בהיתר כנגד העכבר. ואם נחתך לחתיכות דקות, והוא בענין שאינו יכול לסננו כגון שנתערב השכר או החומץ במאכל עב, הכל אסור ואין שם ביטול, דחיישינן שמא יפגע בממשו של איסור ולא ירגיש. הגה: ודוקא צקרץ יס לחוש אם נשאר קס קלא יוכל להולילו, חזל צקאר איסורין אין לחוש (כך משמע בלחוד כלל ל"ז).

ניכר האיסור

(א) מבואר, דעכבר שנחתך ואינו יכול להוציא כל חלקיו, אסור, ולא מהני ששים. וביאר הרמ"א והדרכ"מ והש"ך, דהואיל ועכבר מיוחד דחיובו בכעדשה, ולא בכזית, ע"כ החשיבו התורה אפ' כעדשה, ואוסר אפ' בששים, כמו שמצינו אצל בריה.

(ב) הט"ז חולק, וטען שא"כ ה"ה בשאר איסורים ג"כ נאסור, כי התורה אחשביה בכזית, א"כ כזית בששים נאסור. ויש ליישב טענת הט"ז, דכזית הוא שיעור באכילה, מה נחשב אכילה של איסור, אבל בשרצים, עדשה הוא שיעור חדש של חשיבות, כדי לטמא, וא"כ בזה איכא למימר דחשוב כמו בריה.

(ג) הט"ז לומד שו"ע לומר דחמיר כיון שהאיסור ניכר, ויפגשו כשאוכלו. וכיסוד הזה הארכנו בסי' צ"ח, עיי"ש.

(ד) הט"ז מביא קום של חמאה, דכיון שאינו יכול להפרישו, בטל. והביאור בזה ע"פ מש"כ בסי' צ"ח, דהיסוד של תערובות הוא ההכרע להכריע בדבר שיש התנגדות, כגון עירוב של איסור והיתר, דיש לנו ברירה או לאסור את הכל או להתיר את הכל, וע"ז יש דיני ביטול. אבל כשניכר, אין כאן התנגדות, דזה אסור וזה מותר, א"כ לא שייך עליו ביטול.

(ה) וקום הזה, הואיל וא"א להפרישו, ע"כ יש התנגדות, וחובת הכרעה, א"כ בזה שפיר יש בו ביטול אע"פ שניכר.

(ו) הפר"ח והגר"א ג"כ למדו סעי' שלנו כדרך הט"ז, משום דהאיסור ניכר. והגר"א אף הוסיף דאפ' אם יברר רק ע"י משמוש היד, מ"מ נקרא ניכר, ואינו בטל.

(ז) ובסי' צ"ח הבאנו הציור של החת"ס לגבי אות פסול בס"ת, ונתערב בס"ת אחרות, שאינו בטל כיון שניכר הוא כשפגשנו. ואם הגר"א ס"ל דמשמוש נקרא ניכר, ק"ו בן בנו של ק"ו דזה אינו בטל.

הלכות תערובת

(ח) ואפ' הרמ"א שלא למד סעי' לשנו כמו הט"ז והגר"א, אינו ראייה שחולק על דינם, אלא נחלקו בפירוש הגמ', ובאמת כו"ע מודי להיסוד של ניכר, כמו שמבואר בסי' צ"ח.

ביאור הספק אי הוי טעם לשבח או טעם לפגם

(ט) עכברא דמתא, מספקא לן אם הוא נטל"פ או לשבח כשהוא בחומץ או שכר, ולכן מחמירין מספק. והק' תוס' בע"ז הא ליטעמיה קפילא ויגיד לנו אם הוא טעם לשבח או טעם לפגם. ועיי"ש מה שתירץ. והאמת, שאלה זה ניתן לשאול בכמה וכמה מקומות.

(י) הנצי"ב במרומי שדה מבאר הספק בהגמ', דבעצם עכבר זה הוא טעים מאוד, ונותן טעם לשבח, אלא שכיון שהוא עכבר הוא מאיס בעיני בנ"א, ומפני כך מונעין מלאכלו למרות טעמו הטוב, ולכן השאלה האם הולכין בתר עצם טעמו, או בתר הרצון שלא לאכלו.

(יא) הברדה"ש סקל"ז נחית לסברא זה, וכך מדייק משו"ע בסעי' ג', אך ע"פ החשבון א"א שכך למד הספק של סעי' שלנו. וכ' דע"פ סברא זה, אם מישוהו אינו יודע שהוא בא מעכבר, ה"ל להיות טעם לשבח, ואסור בוודאי.

(יב) בסי' הקודם הסתפקנו בדינו של בשר אדם, האם הוא נטל"פ, וע"פ הנצי"ב, היא היא הספק כאן. החשוקי חמד כ' עוד דוגמא, כגון חתול שנפל לטשולנט.

(יג) החזו"א^{ק"י} כ' דמי רגליים אינו נקרא נפסל מאכילת אדם אע"פ שמאוס הרבה, כיון שעצם טעמו אינו נפסל. וזה דלא כהנצי"ב ודעימי' שלמדו כך עצם ספיקת הגמ' ושו"ע.

--- סעי' ב' וג' - שאר משקים ושאיר מאוסים ---

סעי' ב': אם נפל ליין ושמן או לשאר משקין, פוגם בודאי ואין צריך ס' לבטל פליטתו. הגה: ולפי זה אם נפל לשומן נמי דינא הכי. ויש מחמירין בשומן ואפילו אם הוא קשה לפנינו, אם שפכו מדי יום יום שומן בקדירה ויש לספק שמה העכבר היה שם כשעירו עליו שומן רותח, הכל אסור, אפילו יש ס' בשומן נגד כל העכבר; ואם לא עירו עליו, או שעירו עליו וידוע שלא היה שם העכבר כשעירו עליו, והשומן בא לפנינו כשהוא קשה (תשובת הרא"ש והגהת מיימוני פט"ו והגהות מרדכי דחולין ובהגהת ש"ך ובארוך) וכן נמלא העכבר עליו, סגי ליה צנטילת מקום ולא מחזקין איסור שמה היה השומן כך כשנפל שם דכבוש הוי כמבושל, דמותר מכח ספק ספיקא, ספק נפל שם כשהיה קשה, ואם תמלא לומר כשהיה כך, שמה נתקשה קודם שיעור כזיקה. ובמקום שהשומן מאוס לאכול, אסור להדליקו ג"כ בצית הכנסת, משום הקריבהו נא לפחתך (מלאכי א, ח) (ר"ן בשם גאון ורשב"א פג"ה ור' ירוחם ואו"ה בשם מרדכי פג"ה והמחבר בא"ח) ובמקום הפסד גדול יש לסמוך אדברי המקילין.

סעי' ג': דברים המאוסים, שנפשו של אדם קצה בהם, כנמלים וזבובים ויתושים שכל אדם בודל מהם למיאוסן, ואפילו נתערבו בתבשיל ונמחה גופן לתוכו, אם ההיתר רבה עליו, מותרים. ומכל מקום כל שאפשר לבדוק

הלכות תערוכת

ולתעביר במסגרת, בודק ומסנן. (מיהו נחלל וסכר, יס לחוס כמו נעכזר) (כ"י
לדעת הרש"א).

הסרת דבר המאוס

- (א) כשנפל דבר הפגום לתבשיל כגון זבוב או נמלה, ואינו אוסר התבשיל משום שהוא נטל"פ, נראה דכשמסיר הזבוב יזהר לעשות את זה בכף חד פעמי, ולא בכף רגיל. כך נראה לומר, למרות שלא מצאנו שהזהירו בזה הפוסקים. ונבאר הטעם להוראה זו.
- (ב) חדא, אם הוא תולעת, נחלקו בו הש"ך והט"ז בסי' פ"ד [סק"ל וסקט"ו] אם תולעת נחשבת נטל"פ או לא, דלפי הש"ך יזהר להסיר עם קיסם או כף ח"פ כדי לא לאסור הכף, כמו שנראה בס"ד בסי' ק"ו וק"ז.
- (ג) ולדעת הט"ז, גם היה מקום לומר שיסיר עם קיסם [או שאר כלי ח"פ], כדי שלא להבליע אותו בבליעה של נטל"פ, אך באמת אינו כן, כי אינו מסיר רק הזבוב, אלא גם עם משקה או מרק, וכבר נתבטל ברוב, וממילא אין שום בליעה.
- (ד) ועוד, הש"ך בסי' ק"ז מביא כמה ראשונים דס"ל דגם דברין מאוסים צריכין ס', ולא סגי ברוב, ואנן מקילין בהפס"מ. נמצא, ודאי יזהר להוציא עם כלי ח"פ, למרות שלא הזכירו כן הפוסקים.
- (ה) ולא מצינו שירגישו בזה רק הבדה"ש בשם האו"ה, אך הוא נמנה בין ראשונים הללו שמנה הש"ך שמחמירין אפ' בדיעבד להצריך ס' בדברים המאוסים, א"כ ודאי הוא יסבור כן, ולא מצינו א' מהפוסקים שרק חושש לכתחילה כהני דעות לחייב כלי ח"פ. וע"ע בזה.
- (ו) יל"ע איך כל הנ"ל שטים עם הנצי"ב ודעימי' שהבאנו למעלה דכל דבר המאוס בעיני בנ"א הוא ספק נטל"פ.

זבוב ליי"ש

- (ז) מעשה שהיה בקידוש ביום שב"ק, היה נשאר מעט יי"ש בהקבוק, ולכן בעל שמחה שמו אותו בהצד כדי לשמרו לעצמו לאחר האירוע. ואחר הקידוש, הוא לקח הקבוק כדי לשתות ממנו, וראה בתוכו זבוב גדול, שהיה שם לפחות משך שעתיים. ואינו ברור אם באמת יש כאן ס' נגד הזבוב הגדול.
- (ח) והנה, להש"ך שהבאנו למעלה בשם ראשונים שמחמירים בכל מאוס בס', ואנן מקילין רק בהפס"מ, לא נראה שמעט יי"ש נשאר בהקבוק נחשבת הפס"מ.
- (ט) והנה, בסעי' א' השו"ע הסתפק, ולכן החמיר, בחומץ ושכר. והחכמ"א הוסיף יי"ש'. נמצא, ציור דידן, יאסר. אמנם, בסעי' שלנו כשמשווין שאר מאוסין כשהוא בנוגע לחומץ ושכר, כ' החכמ"א דזבוב ביי"ש אינו בכלל, וזה מותר.
- (י) וההבנה בזה קשה טובא, דאם יי"ש הוא כשכר וחומץ, וזבוב היא כעכבר, מדוע מחלק בזבוב ליי"ש. וכ' כי זה פגום מעיקרא, משא"כ זה. ולא הבנתי מאי קאמר, דשניהם מפגומים מתחילת ברייתם.
- (יא) הערוה"ש חולק על כל הדמיון של שאר מאוסין לעכבר, וס"ל דחומר של סעי' א' אינו אלא בעכבר דווקא.

הלכות תערובת

(יב) והנה, המיקל בזה יש לו הערוה"ש לסמוך עליו. ועוד, בנדר"ד לא היה כבוש מעל"ע. ואע"פ שכבוש בחריף הוא עד כדי שירתיח, ואי"צ מעל"ע, מ"מ הש"ך שם סק"א ס"ל דרך ציר כובש בשיעור זה, אבל שאר חריפים צריך מעל"ע.

(יג) נמצא, הערוה"ש, בצירוף הש"ך סי' ק"ה, יש מקום להקל לשתות היי"ש.

(יד) ועמש"כ בסי' ק"ה בשם חיי"א ודרכ"ת וכה"ח [ראשי כל החוגים] להחמיר בשאר חריפים, נגד הש"ך.

הקריבהו נא לפחתך

(טו) כ' הרמ"א דכל שהוא מאוס לאכול, אסור להדליקו בבית הכנסת משום הקריבהו. ודין זה הוא לכל המצוות, שאין להדליקו לנר שבת, או חנוכה, וכדו'.

(טז) ונחלקו כאן האחרונים, מובאים במ"ב סי' קנ"ד, האם איסור זה תולה על ההלכה, דאם אינו בטל בס', א"א להשתמש בו למצווה, אבל כשיש ס' שרי, או"ד, כל שהוא מאוס בעיניו לאכול, אע"פ שמין הדין מותר, אסור לעשות בו מצווה. הרשב"א והט"ז ס"ל דרך בס' אסור, מאידך הש"ך גר"א ופמ"ג ס"ל אם' יותר מס' ג"כ אסור כיון שמאוס.

(יז) ולכאנ', לאלו שס"ל דס' לא מהני, ה"ה שיאסרו כשהיה כבוש פחות מעל"ע, וצונן, דאע"פ שאינו אוסר באכילה מדינא, מ"מ מאוס בעיני בנ"א, א"כ יש בה הקריבהו.

(יח) וא"כ ק', מדוע סתמו ולא אמרו כן, ומדוע נחלקו בבישול יותר מס', ה"ל לחלוק באופן היותר מצוי, כשנפל לרגע אחת, שאינו כבוש, אך בנ"א נמאסים ממנו. וצ"ע.

(יט) נפק"מ, לפני שמדליק נרות שבת או חנוכה הוא רואה שיש בתוכו זבוב, יש בזה ספק הקריבהו, לפי מש"כ. ואע"פ שהנטעי גבריאלי היקל בזה, מ"מ לא הביא מקור לדבריו, וא"כ נראה שזה מח' ש"ך ודעימי' עם ט"ז ודעימי'.

(כ) פ"ת סק"ג: ע"ע מש"כ בסי' צ"ח בנושא עוף שפרח לתוך חמאה ומת, שהארכנו על הצורך של הפ"ת כאן, ועל מש"כ דדבר החי אינו מפליט ואינו מבליע, כי כוח החיות מונע בליעות.

סימן ק"ה"ק – איסור שנפל לתוך היתר

--- סעי' א' – כבוש כמבושל^{קעט}, מלוח כרותח ---

כבוש כמבושל

- (א) שי' רש"י דהא דכבוש אינו אלא בכבוש בחומץ, אבל כבישה בשאר דברים אינו כבוש בכלל. ולהלכה, לא נקטינן כדעה זו בכלל^{קעט}.
- (ב) נוד"ב^{קפ} כ' דדין כבוש אינו מוזכר בכל ספרי הרמב"ם, ומתמה מדוע לא ראה מי שירגיש בזה. ואינו רוצה להחמיר בזה יותר מההכרח.
- (ג) יש דעה שכבוש אינו מעל"ע אלא ג' ימים. וגם זה אינו לדינא. ורואים מהנ"ל, עד כמה דיני כבישה אינם ברורים.
- (ד) כבוש, הוא דין תורה. והנ"מ בשאר איסורים, אבל בב"ח, דרך דרך בישול אסרה תורה, אינו אלא מדרבנן, נפק"מ בספיקו, כ"כ רמ"א. וט"ז ס"ל דלעולם אוקים אחזקה, וחלקו עליו, כי יש ריעותא, ואכ"מ, ע"ע שב שמעתתא.
- (ה) הנ"מ דכבישה הוא מה"ת, היינו בכבוש מעל"ע. וכבוש בציר, פמ"ג ס"ל דזה דאורייתא, ומהרש"ם^{קפא} ס"ל דרבנן.
- (ו) כבוש, הרמ"א מביא דעות אם אוסר גם מחוץ להכבישה, כי מפעפע, או רק מה שתוך הכבישה. הש"ך והט"ז ס"ל דהעיקר הוא דרך מה שתוך המים נאסר. וכ' ש"ך דזה רק בכחוש, אבל בשמן, מפעפע למעלה. וכ"כ חכמ"א. רעק"א ועורה"ש מקילין. הש"ך מודה דלענין זה של כבוש אנו בקיאין מהו שמן ומהו כחוש.
- (ז) קיי"ל כבוש ג"כ שייך בכלים, ואוסר כולו של הכלי. כ"פ חכמ"א.
- (ח) [משל לכבוש, מי שמנהגו דכשקונה ירקות הוא שם אותם בקדירה כדי להסיר מעליהם כל עפר ותולעים וכו', ומשאירם שם עד שעת השימוש. ובשביעית, קנה ירקות, ולא שם לב שהיו ממערה צפונית שיש אלו שמקילים, אבל אנן מחמירים, ונוקטים שהם איסור ספיחין. נמצא, גם שאר ירקות שהם יבול ששית, אסורים מחמת זה שיש בה איסור ספיחין].
- (ט) כבר נתברר, כבוש כמבושל אינו ממש כמבושל, דאל"ה בב"ח יהיה מה"ת. אלא שיש לחקור, האם הכוונה שכל מה שפועל בישול, פועל נמי כבוש [מדרבנן בב"ח], או דהכוונה דכבוש מפליט ומבליע כמו שבישול מפליט ומבליע. דהיינו, האם הוא דמיון כללי, או דמיון פרטי לענין הבליעה.
- (י) חכמ"א^{קפב} כ' דכבוש אינו כבישול ממש, הא ראייה בב"ח אינו מה"ת. ערוה"ש כ' דהוא כבישול ממש, אלא שאינו דרך בישול, ולכן בב"ח קיל טפי.

^{קעו} ויש שכינו שם לסימן זה, המנוע של בליעות, ואיך הבליעה נוסע.

^{קעח} ול"ע, כל דג שלקוח מהים או אגם שיש שם גם שאר דגים לא כשרים, מדוע אינו אסור משום כבוש ביחד, וכמבושל. והניחא כשיש ששים, אבל מה יגיד לגבי Breeding Farm שיש הרבה דגים בשטח קטן. ואולי זה ראייה להיסוד שדבר חי אינו בולע ואינו מבליע, דמהאי טעמא מותר לאכול דבר גוש עם ידיו, ולשתות מים רותחים, ולא חיישינן שיבליע מגוף האדם. וע"ע מ"ב סי' תס"ז לגבי חמץ בנהר. וע"ע פ"ת סי' ק"ד סק"ג. וע"ע סי' צ"ח שהארכנו בנושא זו לגבי עוף שפרח לתוך חמאה.

^{קעט} ע' מ"ב תע"ג סקל"ח דנחית קצת לדעה זו.

^{קפ} כ"ו.

^{קפא} ב' רמ"ו.

^{קפב} נ"ח א'.

הלכות תערוכת

- (יא) וצדדים אלו נמצאים גם במ"ב תס"א סקי"ז שכ' להחמיר במצה שרויה מעל"ע. אך בשעה"צ כ"ח מביא פמ"ג דמפקפק, אולי כבוש אינו ענין של כבישול ממש, ולאסור מצה שרויה, אלא הוא לענין מפליט ומבליע, ואז מצה שרויה מעל"ע מותר.
- (יב) ויהיה נפק"מ גם לענין הלכות שבת, האם כבוש כמבושל, ואסור מה"ת או לא. ואי"ז דווקא תולה על צדדים הנ"ל, דאולי גם בשבת דרך בישול אסרה תורה. וע' מ"ב סי' שכ"א סקט"ז.
- (יג) פ"ת סי' ע' אות א' דג ובשר כבוש יחד, אין בהם משום סכנה, דכבוש אינו אלא מפליט ומבליע, ובליעה וטעם של כבוש אינו סכנה, רק בליעה וטעם של בישול.
- (יד) עוד נפק"מ, כבד השרוי בדם מעל"ע, האם אמרי' כבוש כמבושל, ואז הדם הוא כדם שבישולו, שיש קולות, ובספק.
- (טו) עוד נפק"מ לענין ד' מינים, האם יש בהם איסור כבוש. וידעינן, אתרוג שנכבש פסול, כי אינו הדר, אבל מה הדין בשאר המינים. וב"י בשם רמב"ן אוסר, אך הביכורי יעקב כ' דע"כ יש ט"ס, כי אינשי לא זהירי בזה.
- (טז) פ"ת פ"ז סקי"ט בשם חת"ס^{קפג} מחמיר להוציא הלולב מהמים, כדי שלא יהיה כבוש, וביו"ט יעשה כן ע"י גוי^{קפד}. וכ"כ כת"ס^{קפה}.
- (יז) פ"ת שם מק' על רעק"א בסוגריים, דלא שמענו איסור כבוש אלא באתרוג, ולא בשאר מינים, שהאתרוג דבר מאכל. וגם הדרכ"ת מיקל, ולא שמענו ולא ראינו מי שמחמיר בזה.
- (יח) ודרכ"ת כ' דאם כבוש אינו כמבושל ממש, אלא הבלעת טעם, א"כ שנוי טעם הוא חסרון באתרוג, הואיל והוא דבר מאכל, משא"כ שאר המינים. וכ"ה כוונת הפ"ת הנ"ל.
- (יט) ועם כל זה, המ"ב לגבי מצה שרויה צ"ע בכל אופן, דאה"נ אינו כמבושל ממש, הא לכה"פ מפליט ומבליע, וא"כ אין כאן טעם מצה לחוד, ובעינין טעם מצה, וליכא. וצ"ע.
- (כ) ועוד, חומרת החת"ס קשה, אפ' תימא כבוש כמבושל ממש, עדיין מדוע יש בעיה בד' מינים, מנלן דלולב מבושל פסולה.
- (כא) אאמו"ר נוהג שלא להכניס כל הלולב אל המים, רק חלק התחתון, ואז העליון שרי, כי הט"ז ומג"א כתבו דהעיקר שכבוש אינו כובש אלא מה שתוך המים, ולא מה שבולט החוצה. [שוב שוחחתי עם אאמו"ר שליט"א, ואמר שאי"ז הטעם למנהג שלו, אלא נוהג כן כדי שלא ירטב הלולב, רק שירטב ההדסים וערבות.]
- (כב) [שוב הראוני מ"ב סי' תרמ"ו סק"כ דהדסים שאינו יודע אם הם יבשים, ישרה אותם במים יום או יומיים, ואם חוזרים כמות שהם, כשרים. הרי לפניך, מ"ב להדיא, כבוש אינו אוסר שאר מינים!]
- (כג) מ"ב תע"ג סקל"ח דן לגבי מרור כבוש, ועמש"כ שם לצרף קולות – ואם היה כמבושל ממש, לא היה מקום לסברות הללו, משא"כ אם הוא שאלה של טעם, מובן יותר. וזה מתאים עם אות הקודם, אבל לא עם מ"ב סי' תס"א, אך כבר כתבנו דמ"ב שם בין כך צ"ע, כי טעם המצה יפסול.
- (כד) -יש דעה של החו"ד בסק"ב דס"ל דלא אמרי' כבוש כשהוא התירא בלע. ומו"ר הגרב"ב שליט"א אמר לי שמצטרפין דעה זו. מאידך, הגר"ש החמיר, ואמר שאינו צירוף, ולא

קפג פ"א.

קפד בתחילת דבריו כ' 'שעה'. וצ"ל דלאו דווקא, וה"ה רגע אחת.

קפה קכ"ב.

הלכות תערובת

מצינו שיביאו אותו הפוסקים אלא על דבר שכבר היה מותר בלא"ה. וע"ע מש"נ בזה ב'דוגמאות לסיכום' לגבי הדירה של בחורים.

במה כובשים, קפוא

(כה) הפמ"ג במ"ז א' מאריך לבאר דיני ותנאי כבישה. וכ', ודע, כבישה אינו אלא בדבר גוש תוך דבר לח צלול, שאז מפליט ומבליע זה מזה, אבל ב' לחים אינו כבישה אלא יתערבו זה בזה, וב' גושים אינו כבישה אפ' שניהם לחים קצת, אפ' יעמדו ימים רבים, ואפ' שומן, ואיסור מונח בתוכו, אי"ז כבוש. דרק גוש בדבר לח שייך כבוש, כדמבואר מסי' ק"ד.

(כו) [הא דכ' לח בלח לא שייך כבוש, אינו דין או חוק, אלא הכוונה דלא צריך לבא לדון מדין כבוש כשכבר נתערב. אבל היכא שאינו נתערב, ודאי שייך כבוש. כי הא דשמן זית על האיסור שהביא הפ"ת [אך יתכן דזה איירי בשמן קרוש], וכי הא דערוה"ש לגבי טיפות דם בהחלב, שאינם מתערבים, בסי' ס"ו קפ"ו].

(כז) וכ' דלח היינו שהאיסור המונח בתוכו מתנענע ממקום למקום. וכ"כ חכמ"א קפ"ו וערוה"ש וחור"ד ועוד. וגדר לח ומתנענע ממקום למקום, כ' חכמ"א דדבש נקרא לח. וצע"ק מדוע החכמ"א סתם בדבש, כי יש כמה סוגים שונים, ומצבים שונים. ולפי"ז, יתכן שיהיה סוג קטשופ שיחשב כלח.

(כח) נמצא, כף בשרי שישב במיונו ימים רבים, ברוב מקרים אינו כבוש, אלא במיונו זול ונוזל [ומצוי יותר במיונו דל-קלוריות], יתכן ששייך לומר עליו שהוא לח.

(כט) דבר שהוא כבוש במעט נוזל ממש, דהיינו שהוא סוג שמתנענע ממקום למקום, אך יש רק כמות מועטת, פשטות הסוגיא והמפרשים דאינו כבוש. כגון ד' מינים עטוף במגבת רטובה, אפ' הוא טופח ע"מ להטפיח. אמנם, הפמ"ג מחמיר בזה, ואין הפשטות כן. וצ"ע על ספרי ד' מינים שסתמו והחמירו בזה.

(ל) ממשיך פמ"ג, כבוש במים קרושים וקפואים, בשם מ"י בקרח אינו כבוש, וכן מסתבר דאינו מתנענע ונעשה כאבן בתוכו, וכו', אלא שהבית לחם יהודה מביא אליה זוטא באו"ח סי' ש"כ דהוא כן כבוש, הואיל ומים קרושים שם מים עליהם לענין נולד. והק' פמ"ג, מה ענין תורת משקין לענין כבוש, דהא כל שהוא קשה אינו מפליט ומבליע. ומסיק, דכן נראה להלכה בהפסד מרובה, עכ"פ. עכת"ד.

(לא) כה"ח ג"כ נקט להתיר רק בהפס"מ, אך החכמ"א וערוה"ש הקילו אפ' בלי הפס"מ. ואפ' הפמ"ג לא החמיר אלא במים, משום דתורת משקין עליה כדמבואר בסי' ש"כ, אבל לא בשאר דבר קפוא וקרח.

(לב) כגון, מרק עוף צונן [שדינו כמים], שהקפואו בתוך גביעת אכסון חלבי [ע"י כבישה, או ערוי כלי ראשון], האם מרק עוף נכבש תוך כלי זה. פמ"ג יחמיר כשאינו הפסד מרובה קפ"ח, אך החכמ"א וערוה"ש מקילין קפ"ט.

(לג) ואשה שרוצה להקפיא מרק עוף תוך הכלי הפלסטיק של גלידה חלבית, כי הוא צורה המתאימה, לכאו' כאן גם הפמ"ג מסכים להקל, כי רק במים קרוש שם מים עליהם, אבל

קפ"ו סעי' ל"ו.

קפ"ו נ"ח א'.

קפ"ח באמת, הא אחר כ"ד שעות הוא כבר נפגם. א"נ, איירי האם עשאו בשרי עכשיו, מכאן ואילך.
קפ"ט ומצד סי' צ"א סעי' ב', צ"ל כאן עראי הוא.

הלכות תערובת

לא בגלידה, דזה שם אוכל עליה אף בשבת. ועוד, מטעם הנ"ל, הכלי לא היה חלבי מתחילה^{קצ}.

(לד) ועוד טעם להקל, ע"פ ר' משה^{קצא}; כי הפמ"ג מציין לסי' ט"ט, ושם מביא הבל"י שמקשה מ"ש קרח משומן, ות"י דקרח יש לה מעט לחלוחית סביבו. וכ' ר' משה, דהיכא שהוא קפוא קשה כאבן, גם הפמ"ג מסכים להקל.

(לה) נמצא, כל ציורים שלנו מותר, כי קפוא במקפא תקין, והוא קשה כאבן, וא"כ יתכן שאפ' הפמ"ג מסכים שאינו כבישה. וא"כ יכול להקל לכתחילה, בכל גווני^{קצב}.

(לו) אמנם, יזהר כשמפשיר המרק, שלא להשאיר המרק תוך הכלי לכ"ד שעות, אם הכלי היה באמת חלבי מתחילה, כי עכשיו כובש בכלי חלבי [מלבד נטל"פ, ואכ"מ].

(לז) חידש הקנה בושם^{קצג} לא להשתמש במקפא של שאר ימות השנה עבור אוכל של פסח, כי החמץ נוגע בהקרח, לכ"ד שעות, והוי כבישה, ואז האוכל של פסח נוגע מעל"ע, ובלע טעם החמץ. ואינו מסכים להאי חשבון דקרח זו קשה כאבן בלי לחלוחית.

(לח) ומיקל לארוז כל אוכל של פסח בב' אריזות, כי אז אפ' אם החיצוני יבלע, מ"מ אין הבליעה עובר להשני, כי אין בליעה עובר בלי רוטב. ועוד, הא דהבליעה עובר ממה שדבוק מחוץ לכלי לכל דופן הכלי אינו דבר פשוט, ע"ע רעק"א על ט"ז סק"א, ומש"נ לקמיה.

(לט) לאור מש"כ למעלה, כמעט ואין מקום לחומרא זו, ובפרט שמקפאים שלנו אינם מלאים קרח כמו שהיה בזמנם, ובפרט סמוך לפסח. וכן מיקל הבדה"ש בכל אופן של קרח. וזה אפ' בלי חשבונות של כבוס בהתירא בלע, שהיקל בה החו"ד.

חומץ, ושאר חריפים

(מ) **שאלה:** הניח כף חלבי או בשרי תוך החריץ^{קצ}, האם החריץ מותר עם סוג הנגדי. וכן, כף כזו תוך סלט מלפפונים, שיש בה רוטב חומץ.

(מא) ויתכן שיהיה סוגים שיהיו לח, א"כ אין להתיר מחמת כללים הנ"ל.

(מב) והנה, בסוף הסעי' מבואר דציר וחומץ כבישה בהם אינו מעל"ע, אלא כדי שירתיחו. אמנם, הש"ך שם מק' על השו"ע מסי' ק"ד לגבי עכבר תוך החומץ, דאם הוציאו לפני מעל"ע, לא נאסר.

(מג) א"כ, ש"ך כאן יקל אפ' עמד שם כ"ד שעות, כי אז הכף כבר נפגם, ונטל"פ.

(מד) ובדעת שו"ע יל"ע, איך מיישב קושיית הש"ך, ליישב סי' ק"ד עם ק"ה. ופמ"ג והפלתי כ' דמספקא ליה לשו"ע, וכאן החמיר, ואילו בסי' ק"ד כל הצד שהוא נ"ט לשבח אינו ברור, ורק מחמיר מספק, ולא החמיר כולי האי לחשוש שחומץ יהיה כציר.

(מה) המג"א מחלק באופ"א, דיש לחלק בין חומץ חזק לחומץ חלש [כמו שראינו בהל' ברכות], דבחזק אסור עד שירתיח, ואילו חלש עד מעל"ע. וכמדומני שכ"כ החכמ"א כאן.

(מו) נפק"מ בין המהלכים, מה דינו של ספרדי, בסלט מלפפונים הנ"ל. למהלך הראשון חייב להחמיר, וכ"כ בה"ח. למהלך השני, יכול להקל.

^{קצ} ובוזה יתיישב סי' צ"א סעי' ב', דאל"ה היה קביעות.

^{קצא} א' כ"ז.

^{קצב} וע"ע מצד צ"א סעי' ב'.

^{קצג} ב' ט"ו, ועוד.

הלכות תערובת

- (מז) אמנם האמת יורה דרכו, דבחומץ דידן הוא כבר מדולל עד 95%, וא"כ נראה דבחלש כזה גם הפמ"ג וכו' יסכימו להקל כמג"א, דחלש כזה אינו חומץ של שו"ע לכו"ע.
- (מח) ומלבד זה, יש שאלה לגבי כבוש בציר, לגבי כלים, ואכ"מ, וזה מתיר דבר שמותר כבר.
- (מט) ובעיקר השאלה, האם קיי"ל כהש"ך שחומץ אינו כציר, ורק מעל"ע, אפ' חזק, יש לנו מ"ב מפורשת בסי' תמ"ז סקע"א ובשעה"צ צ"ה, שכ' להדיא דחומץ אינו אוסר אלא מעל"ע, כהש"ך, ודלא כמג"א.
- (נ) אמנם, צריכין אנו ליישב מ"ב סי' תקכ"ז סקט"ו, שכ' דחומץ וציר השיעור עד שירתיח. וצריך לדחות. וכן מ"ב סי' תרמ"ח סקנ"ד, ושעה"צ ס' דמבואר חומץ חזק הוא כן מחמיר. וצריך ליישב.
- (נא) וע"ע חיי"א קכ"ח ל"ה, דרכ"ת סק"מ, כה"ח סקי"ט, ועוד אחרונים, שכולם החמירו בשאר חריפים, ודלא כהש"ך, ולכן לא נראה להקל, ויש ליישב מ"ב הנ"ל.
- (נב) וכ"ז הוא מצד החומץ, אבל יל"ע, בציר של החריין, מדוע אין אנו אוסרים מחמת מיץ של החריין עצמו, ודל מהכא החומץ. ומו"ר הגר"ש השיב, לא מצינו כאן מלבד מה שזכרו, והוא ציר וחומץ, אבל שאר חריפים מצינו רק בסי' צ"ו, ולא כאן. [והסברא מובן, כי התם הוא לענין שבת ובישול ומעבד, ואילו כאן הוא ענין 'להרתיח'.]
- (נג) מאידך, מו"ר הגרב"ב הוכיח מכמה מקומות שאמרי' שאר חריפים דינם שוה לציר. כגון שמן זית, ויי"ש, שדנו בו האחרונים. ושוחחתי עם מו"ר הגר"ש, והשיב דמסכים שיש כבוש בשאר מינים, ושפיר יש לדמות הסוגיות, ורק לענין חריין אינו חושש, כי ס"ל דעיקר החריפות בא מן החומץ, והחריפות של החריין עצמה נתבטל ונתערב עם שאר המינים, ולכן אינו חושש לזה.
- (נד) כשנתפרסם הענין של תולעים בירקות, המליצו ארגוני הכשרות לשרות עלי החסה של חג הפסח, בחומץ. ורש"ז^{קצד} הרעיש את העולם, דאין לעשות כן, כי כבוש כמבושל, ומבטל טעם מרור, כדמבואר בסי' תע"ג י"ח, ואע"פ שאינו שווה שם זמן רב, מ"מ מיד בולע כדי קליפה, והיינו כולו של העלה.
- (נה) ברם, כשנעמיק אל הענין, נראה שיש הרבה מקום להקל. כי חומץ, כבר כתבנו שמעיקר הדין אינו כציר. ואפ' תימא שכן, הנ"מ חומץ חזק ולא חלש כשלנו.
- (נו) ועוד, מביאור הגר"א מבואר, דהא דבפחות משיעור כדי שירתיח אוסר בקליפה, היינו משום מליח כרותח. א"כ, הלכה זו נאמרה רק לענין ציר, ולא לגבי חומץ. אך באמת, אין טענה זו טענה, כי הגר"א צ"ע, שהרי בב"י מפורש דקאי על שניהם. ואה"נ לא ברור מקור של ב"י, אך ברור שמקור שו"ע הוא הב"י, ושייך בין על ציר ובין על חומץ, ודלא כהגר"א.
- (נז) א"כ, בודאי ינהוג כמו שאמר רש"ז, ולא לשרות בחומץ, אפ' דקה אחת, אבל מדינא אינו שאלה כה חמורה. וכ"כ ר' פאלק^{קצה}.

דבוק בחוץ, רעק"א

- (נח) דעת רעק"א, דבכבוש הבליעה עובר לכל דופן הכלי אפ' מה שדבוק בחוץ.

^{קצד} מנח"ש נ"ב.
^{קצה} מחזה אליהו א' צ"ב.

הלכות תערובת

- (נט) [ואינו ברור לי אם כך ס"ל לרעק"א להורות, כי מסיים 'וצ"ע, כ"כ אשל אברהם'. וזה משמע שאינו הלכה פסוקה.]
- (ס) מהרש"ם^{קצו} כ' דרעק"א הוא דווקא לענין פסח, מחומרא דפסח. רעק"א אינו משמע כן, וצ"ע. וע"ע יד יהודה דג"כ אינו רוצה להחמיר כרעק"א.
- (סא) ונראה, דדיינו אם נחמיר בנשרה וכבוש בדבוק ממש, כדקדוק לשון רעק"א, אבל דבר הנוגע בצד החיצון של הכלי אבל אינו דבוק, נראה שאי"צ להחמיר בזה.
- (סב) כגון, **בחור שהיה לו פסטה בשרית ומונח בתוך מגש, והניחו במקרה לתוך שיירי ארוחת בוקר של חבריו, שהיה בו חלב נוזלי, והמגש של הפסטה היה צף בתוך החלב, ושהה שם מעל"ע.** האם נטרפו זו מזו ע"י הכבישה, מהרוטב חלב בצד א', והנגיעות של הפסטה בצד השני [שלא היה ברוטב, ולא היה דבוק אל המגש]. וע"פ הנ"ל נראה להקל, כיון שאינו דבוק אלא מונח בעלמא.
- (סג) וזה מלבד חשבונות שאינו אלא נ"ט בר נ"ט, בכבישה יותר קיל אפ' בשעת בישול, ע' רעק"א סי' צ"ה על ש"ך סק"ג. ואפ' מצד מקושר של החו"ד שם, בכבישה קיל טפי.
- (סד) ודין זה של רעק"א נוגע לענין בקבוקי יין בפסח, היכא שיש חשש שהמדבקה דבוק בדבק שיש בו חשש חמץ, הרי היין בתוך הבקבוק כבוש מעל"ע עם מה שנדבק בחוץ, והיינו הדבק, וע"ז אוסר רעק"א, וגם המהרש"ם יסכים להחמיר בפסח. ואה"נ הוא בטל בששים, ומטעם זה לא חיישינן בשאר ימות השנה עם שאר מדבקות, אבל חמץ חמירא טפי, דביטול בששים אינו פשוט כ"כ, וכ"ש כשפולט בפסח עצמו.
- (סה) והנה, נביא לקמיה דעת הגרש"ק ועוד להקל היכא שהיה בשר מעל"ע תוך חלב, והיה ששים נגדו, ועכשיו יש פחות, שאינו אוסר ברגע אחת. אך המהרש"ם מביא דעת מהר"י הלוי לאסור הבשר ולהתיר החלב. וטעמו, דאחר מעל"ע הבשר פולט כל מה שעומד לפלוט, ברגע אחת, ואז היה בטל, וא"כ אה"נ עכשיו נפחת, מ"מ אין הבשר אוסר שוב, כי כבר נגמר^{קצו}. ולכן, הבשר אינו אוסר, אך נאסר מצד החלב^{קצח}.
- (סו) ולדינא, חלקו על מהר"י הלוי. אמנם, עדיין זה יעזור לנו בנידו"ד, כי אה"נ אנן לא קי"ל כן שנגמר לפלוט ברגע אחת, מ"מ אחרי זמן ממושך, יסתיים להפליט^{קצט}. ומדבקה דידן, הרי היה על הבקבוק חודשים ארוכים, וא"כ בודאי בזה שמעינן לומר שנגמר כל מה שעומד לצאת מדבק זה קודם פסח.
- (סז) וזה מלבד כל שאר סברות להקל, כגון שדבק זה נפסל מאכילת כלב, ושזכוית אין בו כבישה, וכו'.
- (סח) **מעשה שהיה, עשו משלוח מנות בצורה מעניינת, שהיה עוגה עגולה, ותחבו לתוכו בקבוק יין, והיה העוגה ממש דבוק על הבקבוק.** לכאו' לאור הנ"ל ימנע מלהשתמש בבקבוק זה בפסח, כי אבדו כמה מהקולות.

קצו ג' רפ"ט.

קצו ומסכים דאם שם הבשר תוך משקה אחר לכבוש מעל"ע, אוסר שוב. וא"כ כל ההיתר הוא רק במשקה זה בדיוק, וא"כ להתיר בנידו"ד הוא רק שאינו ממלא שוב הבקבוקים.

קצח ממה נפשך?

קצט דהיינו, כו"ע מודי למהר"י הלוי ביסוד. השאלה היא מתי, אחרי כמה זמן.

דברי היד יהודה

(סט) חידש יד יהודה, מובא בבדה"ש כאן, היה מרק פרווה בקדירה בשרי מעל"ע, ונשפך לתוכו חלב, והריקו מקדירה זו מיד, והרתיחו בקדירה חלבי, המרק כשר, והקדירה הראשונה בעי הגעלה. והוא תימה, היתכן?

(ע) וההבנה בזה, דמרק זה היה אחר מעל"ע, וא"כ היה כמבושל ממש, ורותח, ובליעות של מרק זה נכנסים לתוך הקדירה, ומקדירה למרק, והואיל ומעורב בתוכו גם חלב, החלב נכנס עם המרק לתוך הקדירה.

(עא) נמצא, דקדירה בשרית זו בלעה גם מחלב, ונאסרה, וצריכה הגעלה [אע"פ שאינה ב"י]. אבל המרק, יש בתוכה חלב, והיה בתוכו בליעות של בשר מאינו ב"י, ונ"ט בר נ"ט. א"כ הקדירה אסורה, והמרק מותר.

(עב) דהיינו, חידש היד יהודה שכבוש כמבושל אינו דווקא בנוגע אל מה דנכבש מעל"ע, אלא עכשיו הוא כמבושל גם לדבר אחר.

(עג) ומצינו ציור דומה לזה בר' שלמה קלוגער^ר לגבי איסור שנפל לתוך משקה היתר, כגון נקניק של חזיר תוך הרבה מיץ תפוזים, והאיסור היה בטול בס', ושהה שם מעל"ע, ואח"כ נשפך מקצת המשקה ונשאר פחות מששים, עם הבשר טמא זה, מה דינו. והגרש"ק מיקל^א בזה^ר.

(עד) ויל"ע, כי היכי שמיקל כאן, לכאן יקל גם בציור של היד יהודה, א"כ לכאן מבואר דלא כיד יהודה. ועוד, לכאן ציורו של רש"ק יותר נוח לאסור, כי איסור זה שהה שם מעל"ע, והיה 'מושפע' ע"י השרייה, א"כ ודאי הו"א שיאסר כשאינו ס', ואם בזה מתיר רש"ק, כ"ש שיתיר היכא שהחלב לא שהה במרק בכלל כי אם כמה דקות.

(עה) אמנם, בדה"ש מביא הרבה חולקים על רש"ק. ועוד, בדה"ש מסביר דהיד יהודה אינו אוסר כל מה שנכנס לאחר הכבישה, דדוקא לח בלח, שנתערב, ונעשו אחת, בזה יש 'טרמפ', שהכבוש גורר האיניו כבוש, אבל בדבר גוש, כגון הא דרש"ק, בזה אין הכבוש גורר האיניו כבוש.

(עו) נמצא, טרם מצאנו חולק על היד יהודה, אע"פ שיש חולקים על הגרש"ק. ויוצא מכך חומרא חדשה – היה איזה דבר היתר שורה במימיו, כגון חמוצים תוך קופסאת שימורים, או פטריות, או כל דבר, ונשפך לתוכו קצת חלב, נעשה חלבי תכף ומיד. וזה דבר חדש. ויד יהודה יסכים להקל אם תחב כלי חלב או כלי בשר, או חתיכת בשר או חתיכת גבינה, כמש"כ למעלה, דרק לח בלח נתערב, ולא בדבר גוש, וכ"ש בכלי.

(עז) בהמשך נרחיב על היד יהודה, ואם ואיך תולה על 'לומדות' של כבוש כמבושל, ואיך קיי"ל. ויל"ע, כאיזה צד שילמד היד יהודה, האם יש מקום לחילוק זה של לח וגוש. וע"ע בזה.

חקירה: כבוש כמבושל, איך

(עח) חקרו החוקרים ופלפלו המפלפלים, הא דכבוש אחר מעל"ע דינו כמבושל, איך זה קורה. האם הוא חלות שקורה פתאום בב"א, מיד כשהשעון מגיע לכ"ד שעות נעשה כרותח, ועד

^ר טוב טעם ודעת ג' רכ"ו.

^{רא} לכאן, לאו דווקא כששרה בהיתר, ה"ה כששרה בשר תוך חלב מעל"ע, בששים, ועכשיו יש פחות.
^{רב} ולכאן יש מ"ב שאוחז כן ג"כ, ע"ע סי' תס"ז סקס"ז, לענין חטה שנתבקעה.

הלכות תערובת

מעל"ע לא קרה כלום. או"ד, הטעם נכנס מעט מעט, ורק אחרי מעל"ע יש מספיק טעם כדי לאסור, 'מצטבר'.

(עט) ויש שדנו בלשון אחר, האם הוא מתייחס להמים, ואחרי מעל"ע נעשו רותח בב"א, או שמתייחס לדבר הנכבש, והטעם נקלט בתוכו לאט לאט.

(פ) ונוכח בהמשך, שההכרח היחיד שיש בחקירה זו הוא שאין הצדדים מוכרחים. ונוכח שיתכן שאר צדדים בחקירה זו, כגון אולי נכנס לאט לאט, ואח"כ הכל נעשה כרותח. דהיינו הרכב של ב' הצדדים. ויתכן שיהיה עוד צדדים.

(פא) החו"ד ס"ל דעד מעל"ע לא קרה כלום, ואז מיד נעשה כבוש כמבושל. דהיינו כצד הראשון. מאידך, המטה יהונתן, כרו"פ והחו"י ס"ל שזה נגד השכל, ואינו מסתבר לומר כן, אלא נכנס מעט מעט, כצד השני.

(פב) [ע' אמרי בינה י"א דמסביר דהא דכבוש פועל לאט לאט, היינו כדי שהבליעה בהכלי לא 'יתאבד' ו'יתדבק' בכלי ועי"ז יפגם, אלא הוא מונעו מלהידבק, ועי"ז אינו נפגם גם אחרי מעל"ע. וע"פ הבנה זו יתישב מקצת הקושיות לקמיה, ויוסיף הבנה לכמה ענינים].

(פג) החו"ד מוכיח כמהלך שלו, דאי ס"ל דנכנס מעט מעט, הא מין במינו שאפ' באלף לא בטיל, או חמץ, גם בפחות מעל"ע נאסור, כי למעשה נקלט מקצת מהטעם, ואיך סגי בהדחה.

(פד) הבאנו למעלה דברי היד יהודה, לגבי חלב שנפל לתוך פרווה. והנה, אם כצד השני, קשה מאוד להבין דבריו, שהרי הטעם לא נכנס אם החלב הזו למשך כ"ד שעות. ואם כצד הראשון דאחר כ"ד שעות נעשה כרותח, מובן יותר. אמנם, אי כך ס"ל, א"כ לכאן אין מקום לחלק בין לח ליבש – דהיינו, אי נעשה כרותח, ה"ל גם בציור של רש"ק, וגם היכא שתחב לתוכו כף.

(פה) הרי, ע"כ יד יהודה לא הגביל את עצמו לא' מצדדים הנ"ל. ועוד, היד יהודה בעצמו כ' דלא כחו"ד, ומיישב קושייתו ממין במינו, שהא דנכנס מעט, טעם קלוש וחלש כזה, אין בכוחו לאסור, גם במין במינו, ויש בכוחו של הדחה להסירו^{יג}. דהיינו, ס"ל ליד יהודה שנכנס טעם מעט מעט, ואח"כ נעשה כרותח לענין להתערב בתוכו החלב, אבל לא לענין גוש, ולא לענין כלי. 'מופת'.

(פו) דרכי תשובה יש לו ציור של יין בתוך חבית משך כ"ד שעות, וגוי נגע בו, מיד נאסר [מצד בישולי נכרים]. וזה יתכן רק לצד שאחר כ"ד שעות יכול לאסור מיד.

(פז) הכרו"פ אמר מהלך שלו, שנכנס מעט מעט, ליישב דעת האו"ה מובא בש"ך וט"ז שכ' דהשורה היתר בתוך כלי איסור, נאסר. והק' ש"ך וט"ז מדוע נאסר, הא אחר מעל"ע טעם האיסור הוא כבר נטל"פ ואינו אוסר. ש"ך וט"ז חלקו על האו"ה מטעם זה. גם המג"א בסי' תמ"ז חולק ע"ז, וכן בחכמ"א. [יש שנקטו כדבריו כשהיה בצמצום ממש. ואי"ז נוגע למעשה, כי אינו יכול לצמצם].

(פח) וכרו"פ כ' דע"פ מהלך שלו האו"ה מובן היטב, כי למעשה היה הרבה שעות שהטעם שנכנס מעט מעט היה טעם טוב ולא לפגם, א"כ אה"נ טעם האחרון היה לפגם, מ"מ העיקר היה בסדר, ואוסר אחר מעל"ע. חו"י הסכים עם דברי הכרו"פ, וכן בערוה"ש.

(פט) [אגב, רואים דס"ל טעם לפגם, אין הכוונה שאינו כלום, אלא שאינו אוסר. ע"ע סי' ק"ג].

^{יג} והחו"ד שכ' דזה קושיא אלימתא על הפלתי, צע"ק.

הלכות תערובת

- (צ) והק' ע"ז החו"ד, מדוע הכרו"פ ס"ל שמהלך שלו מיישב הקושיא, הא ה'מכה בפטיש' שאוסר היה לפגם, ורק יחד עם טעם זה האחרון נאסר, א"כ, כמו שגם הכרו"פ מסכים דעד כ"ג שעות ונ"ט דקות שום דבר לא נאסר, מדוע יאסור אם הוסיף עוד מעט של טעם לפגם.
- (צא) [וקצת היה לפלא בעיני שמו"ר לא התייחס לקושיא זו, ולא ס"ל שזה קשיא אלימתא.]
- (צב) ע' ביה"ל בשם באר היטב על או"ה הזו, שהיכא שיש שמנונית על הכלי, זה מונע הבליעות מלפגום. ופלא שביה"ל באמת נחית לזו, כי בסי' ק"ג רואים דלא כזה.
- (צג) עוד נפק"מ בשאלה זו, הוא ציורו של החיי"א^י כבש איזה דבר היתר תוך כלי חמץ מעל"ע בפסח, ולא פינה טרם נכנס החג, מה דינו לפני שעמד שם מעל"ע בפסח עצמו. והחיי"א מבאר צדדי השאלה, האם כבוש נעשה כרותח, ומבשל כל שניה ושניה אחר מעל"ע, או רק אחר מעל"ע נעשה האוכל מושפע. ומסיים בצ"ע, על שאלה דידן.
- (צד) עוד נפק"מ, כבישה בסירוגין, דהיינו, הוציא הבשר מהחלב לרגע אחת תוך מעל"ע, האם אוסר. וכ' בדה"ש סק"ד, דאי ככרו"פ ודעימי', הפסק מועטת לא ישנה, אך אם כחו"ד, רק רצופין.
- (צה) והאמת, אין שום הכרח לשום צד, דאולי כרו"פ יסכים דכשיש הפסק מתחיל שוב, ואולי החו"ד ס"ל דכל שיש סה"כ כ"ד שעות נעשה רותח.
- (צו) והכרח לומר שאין כאן הכרח הוא מדברי ערוה"ש שלמעלה ס"ל ככרו"פ, ואעפ"כ מיקל בכבישה לסירוגין. וע"ע בדה"ש מש"כ בשם יד יהודה להקל בזה. חת"ס שחשש לגבי לולב לכבוש, ולכן הוציאו רגע אחת, מוכח שס"ל כבוש לסירוגין אינו כבוש. והכי נוהגין, וכ"כ אג"מ^י. פמ"ג מיקל בהפס"מ.
- (צז) כבוש בנהר, יש מקילים^י. ויל"ע מדוע, האם זה משום דתמיד יש מים חדשים, ובכדי לאסור בכבוש צריך אותם מים, או"ד, אפ' אותם מים, אינם אוסרים אא"כ יושבים שם, במקומם, אבל כשזז אי"ז כובש.
- (צח) כגון, מחבת בשרי מלוכלך בכיור יחד עם כלים חלביים מלוכלכים, מלא מים, מעל"ע. אלא שהפקק היה פתוח מעט, ומעט מים יצאו תמיד, והברז היה פתוח מעט; נמצא, תמיד היה זרם מועטת שבמועטת. ולכאו', זה יהיה בסדר לשני הטעמים, כי בסוף מעל"ע היה מים חדשים, וגם היה זרם תמיד. מלבד שאר חשבונות.
- (צט) דברי מלכיאלי^י מביא הגרש"ק לגבי כבישה במים, ובאמצע מעל"ע הוסיפו מעט מים, שרש"ק ס"ל שאי"ז כבוש, אלא השעון מתחיל מחדש, כי מים הראשונים שהיה בדרכם לרתיחה, עכשיו נצטננו ע"י מים החדשים! וכ' דברי מלכיאלי דע"כ דברי רש"ק הם מליצה בעלמא, ולא ס"ל שבאמת נצטננו, אלא כוונתו לומר דמפסיק הכבישה, ומתחיל שוב. ולכאו' מוכרח מדבריו, דמה יגיד רש"ק אם הוסיף מים חמים!
- (ק) יש שדנו מה דין כבוש במים, שמנענע הכלי באמצע הכבישה, דעל הצד שנהר אינו כובש כיון שמתנועע, ה"ה הכא. ולכאו' מהחת"ס ולולבו, מבואר שלא מהני.
- (קא) אחרי ככלות הכל, איך קיי"ל, ככרו"פ או כחו"ד. והנה יש לנו מ"ב בזה, בסי' תס"ז סקמ"ט וסקס"ז, לגבי גרגיר תוך המים בפסח, ועושה ספ"ס, וא' מהצדדין שעכשיו נתבקעה –

^י קכ"א כ"ה.

^י ב' ב'.

^י ר' משה מיקל בהפס"מ. כאיזה טעם למד?

^י ה' קמ"א.

הלכות תערוכת

- אלמא, לא ס"ל כחוו"ד, דאחרי מעל"ע הוא מבשל כל דבר מיד, אלא כל דבר צריך מעל"ע שלעצמו. וע"ע מ"ב תמ"ז סקל"ט.
- (קב) אמנם, זה לא יעזור לנו לפשוט השאלה, האם קיי"ל כיד יהודה או לא, כי היד יהודה מסכים לא לאסור בהא של גרגיר, כי הוא דבר גוש, ואסר רק היכא שהוא לח בלח שנתערב.
- (קג) אך, שאלתי אאמו"ר שליט"א, ואמר שמנהג העולם לא לחשוש ליד יהודה. וכן שמעתי בשם מו"צים אחרים.
- (קד) [הא דהזכרנו כמה פעמים, שהיד יהודה הוא דווקא בלח בלח, ולא בגוש או בכלי, מקורו הוא בדה"ש, וביאורים שם. אלא שבביאורים ממשיך לגבי הא דגרגיר, וכ' דהגר"ז, שהוא מקור המ"ב, הוא דלא כהיד יהודה, והיד יהודה חולק עליו.]
- (קה) וק', דמאי קושיא, הא להמבואר היד יהודה דיבר רק בלח ואילו בגרגיר אין יד יהודה ע"ז, ואי"צ לחלוק, ואין קשיא על הגר"ז; וא"כ, הבדה"ש שביאר היד יהודה דרך בלח שנתערב וא"א להפרידם, מדוע האריך והקשה ודימה להא דגרגיר.
- (קו) נפק"מ, מה דעת יד יהודה בגוש, מה דעת מ"ב בלח. ולכא' כו"ע יודו להתיר בכלים. וע' למעלה מש"כ לגבי ציורו של רש"ק. וצל"ע כעת.]
- (קז) [הבהרה מהדו"ב: בפמ"ג הל' פסח תמ"ז י"ג בענין כבוש, כ' דאחרי מעל"ע מפליט ומבליע בכל רגע. כגון, היה בשר שורה בחלב מעל"ע, אלא שהיה כמות מרובה, ונפחת עד שיש פחות מס', עכשיו אוסר, כי הבשר נתרכך ע"י השרייה, ועכשיו יש בכוחו לאסור תכף.]
- (קח) כגון, צנצנת מלאה מלפפונים חמוצים, ויש בתוך הצנצנת מלפפון שיש בה קדושת שביעית או איסור ספיחין, אינו אוסר כל הצנצנת הואיל ויש ס' כנגדו. אך כשיאכל מקצת המלפפונים, יאסרו הואיל ועכשיו ליכא ס'.
- (קט) ולמעלה הבאנו רש"ק שאסר ציור כזה, אך עיי"ש כי אינו ברירא עכשיו.
- (קי) ולא מצאנו שאסר אלא בציור כזה, שהדבר האוסר תכף כבר נתרכך מעל"ע, אבל בציור שונה, שהאיסור לא נתרכך, אפשר שלא יאסור דבר שנשרה מעל"ע תכף.
- (קיא) כגון, בשר שהיה שרוי במים מעל"ע, ונפל לתוכו גבינה לרגע אחד, אינו אוסר, כי הגבינה לא מושפע ע"י השרייה, רק הבשר. וגם היד יהודה לא אסר בציור זה.
- (קיב) כי יש מקום לעיין, היכא שבשר הנ"ל השרוי במים, נפל לתוכו חלב, האם החלב בעי ריכוך, או שאף בלי ריכוך הוא אוסר הבשר, דרך המים הללו שכבר נכנסים אל הבשר מכח השריה והריכוך.
- (קיג) וזהו הציור של יד יהודה. וכן הציור שהבאנו למעלה, חמוצים/פטריות בשימורים, ונפל לתוכו חלב, מה דינו. אם היה נופל גבינה, מותר. השאלה היא האם דווקא בחלב דלא בעי ריכוך, כדמבואר במק"א.
- (קיד) וכגון, קדירה במקרר ובתוכו מרק, וישב שם זמן מרובה, ולכן שם בכיור כדי להדיחו. ושפך לתוכו שיירי קפה, או שיירי מרק עוף, האם הקדירה נעשית בשרית או חלבית תיכף.
- (קטו) וההוראה, האם מחמירין כיד יהודה, לכא' יש לפשוט ממ"ב תס"ז ס"ז לגבי גרגיר של חטה, שמבואר דבעינן כ"ד שעות חדשות מעת הבקיעה, ולא מעת שנפל להמים, ומבואר דלא אמרי' כיד יהודה. ולכא' מבואר גם דלא אמרי' כפמ"ג.
- (קטז) ואעפ"כ פקפק מו"ר לאסור בציור של הפמ"ג, כשנתמעט לפחות מששים, והאם יש ליישב המ"ב שיאסור בציור זה. ועיין. ע"כ הבהרה ממהדו"ב.]

--- סעי' ב' - יס"ב, וכלי ראשון ושני ושלישי ---

גדר יס"ב

- (א) עמש"כ בהל' שבת סי' שי"ח בדיני בישול מהו גדר יס"ב. הגמ' כ' דהואיל ולא כל אדם שוה במה ידו נסלד, נתנו שיעור אחר, והוא כרסו של תינוק נכוות בו. ועמש"כ שם בשיעור הזה.
- (ב) וע' פ"ת סק"ז [דרישה] שמוכיח נגד אלו שמשערים עם אצבע שלהם^{ר"ה}.
- (ג) דעת רש"ז, שמודד ע"פ בית השחיטה של ברוז, עד כ48 מעלות, וודאי עד 45, אינו יס"ב. והרחבנו ע"ז במק"א, שאין הכרח לדבריו מהגמ' שהביא. מסק' דמילתא, יש לחשוש שיס"ב הוא בין 40 - 80 מעלות.
- (ד) ויש גם דעת הבא"ח, דכל שיכול לשתות אינו יס"ב. קולא גדולה. ויש גם תשובה מר' משה^{ר"ט} שמבואר כזה, לגבי אשה זקנה עם שניים תותבות, שכ' דפשוט דאי"צ זוג מיוחד לבשר זוג מיוחד לחלב, כי אינה שותה יס"ב. ותמהני, כי נשים זקנות שותים רק חם מאוד מאוד.

ערוי

- (ה) ערוי מבשל, מדאורייתא, בין לענין שבת, בין לענין בב"ח, בין לענין שאר איסורים. ומבשל כדי קליפה, כ"כ ש"ך וחכמ"א^ר וערוה"ש, דלא כט"ז סק"ד בשם מהרש"ל דערוי מבשל את כולו. ובנקוה"כ האריך להוכיח שכל הראשונים דלא כזה, וגם המהרש"ל גופיה סותר את עצמו במק"א.
- (ו) הנ"מ כשלא נפסק הקילוח. כשנפסק הקילוח, ש"ך וחכמ"א ס"ל דינו שווה. החזו"א^{ר"א} מיקל בזה. וכשנזחל, בנפסק ובלא נפסק, עמש"כ בסי' צ"ה.
- (ז) האם ערוי מפליט וגם מבליע, או רק א' מהם. הש"ך ס"ל רק א' מהם, ועמש"כ ברמ"א סי' צ"ה. חזו"א מחמיר בזה.
- (ח) **מי שעירה מרק עוף שהיה רותח על האש, דרך מסננת חלבי אינו ב"י**, המרק מותר כי בטל בששים, ואב"י. והמסננת, הלא היה עליה ערוי כלי ראשון, ויספיק הגעלה מערוי, להכשיר הכדי קליפה. אמנם, אם היה גם גושים שישבו תוך המסננת, נראה לקמיה שגוש אולי חמירא מערוי, וממילא הגעלה בערוי לא יהני. מצד שני, היה תתאה גבר, ואדמיקר המסננת, בלע רק כ"ק. ונרחיב ע"ז בסעי' ג' בעז"ה, מה דינו כשיש 'אדמיקר' הרבה פעמים, ועוד, כבר נתחמם מהמרק, ועוד, גם בלא"ה, מה הדין בערויים הרבה. ובעז"ה נחזור לזה בסעי' ג'.

כלי שני

- (ט) 'כלי שני אינו מבשל', כ"כ הגמ' חולין^{ר"ב} לענין בב"ח, ובשבת^{ר"ג} לענין בישול בשבת. ודעת הרשב"א בתורת הבית, דאה"נ אינו מבשל, מ"מ מפליט ומבליע, כשהוא יס"ב.

^{ר"ה} דרכ"ת סקנ"א מיקל באיסורי דרבנן לשער עם האצבע!

^{ר"ט} א' ה'.

^{ר"י} נ"ט ב'.

^{ר"א} יו"ד ט' ה'.

^{ר"ב} ק"ד.

^{ר"ג} מ'.

הלכות תערוכת

- (י) שו"ע כאן מביא דעה זו, ולאסור קליפה, ומסיק דראוי לחוש לזה לכתחילה, אבל בדיעבד מותר בלא קליפה, וסגי בהדחה בעלמא.
- (יא) דעת הט"ז סק"ד לחוש למהרש"ל דכלי שני יס"ב מפליט ומבליע – לא רק קליפה אלא עד כולו, ומיקל רק בהפס"מ וגם דבר חשוב.
- (יב) דעת הש"ך, להחמיר לענין קליפה במקום שאין הפסד כ"כ. חכמ"א מיקל במקום 'הפסד'.
- (יג) ואיך נוהגין? דהיינו, לכתחילה כו"ע מחמירי' בזה, השאלה הוא האם נקל בדיעבד בכל אופן, או רק בהפס"מ ודבר חשוב וכדו'.
- (יד) הגרש"ק^י מנהג להורות להקל, ולית דחש להט"ז. וכן בערוה"ש^י לא קיי"ל כהט"ז. וכ"ה במ"ב^י דכ' דמחמירין לענין פסח, ולא לשאר ענינים.
- (טו) וא"כ, הכי קיי"ל, להקל בדיעבד בכל אופן, בפרט כשאינו יס"ב לכל הדעות הנזכרים למעלה.
- (טז) ולענין האם לחייב הגעלה, נרחיב על זה לקמיה בס"ד. רעק"א מחמיר, דס"ל דזה לכתחילה, ור' משה ס"ל דזה בדיעבד.
- (יז) **מעשה שהיה, בטעות, עירב קפה חלבי עם כפית בשרית, ב"י, מכ"ד ר"י:** הקפה אינו אלא כלי שני, בפרט אחרי שהוסיף חלב דאינו יס"ב לכמה מהדעות.
- (יח) ועוד, הבית מאיר^י כ' דהא דיש דיון בכלי שני, דאע"פ שאינו מבשל מ"מ מפליט ומבליע, הנ"מ בשאר איסורים, אבל בב"ח, הואיל ורק דרך בישול אסרה תורה, כיון שכלי שני אינו מבשל, אין לחוש לבליעות שבו, כיון שאינו דרך בישול.
- (יט) הדע"ת^י מצרף יש סוברים דלינת לילה עושה אינו ב"י, ובכלי שני יש להקל שכף זה היה אינו ב"י מלינת לילה.
- (כ) ועוד, במעשה שהיה, לא היה לו עוד חלב, ולא היה בידו לעשות עוד קפה.
- (כא) ולכן, הקפה שרי, מדינא. ויל"ע אם רשאי להחמיר, או שהוא בל תשחית.
- (כב) והכפ"י, האם צריך הגעלה, תלוי ברעק"א, לקמיה בעז"ה. ובזה אולי יש לצרף היד יהודה דמתכת אינו צריך להגעיל, רק עץ.
- (כג) ועוד, כף זה היה מפליט, וא"כ כלי שני אינו יכול להפליט וגם להבליע, וא"כ לא נבלע מהקפה, רק פלט הבשר שבו^{כא}.
- (כד) **מעשה שהיה, המיס שוקולד חלבי תוך שקית, בתוך קדירה בשרית מלאה מים, כלי שני, יס"ב. מה דין הקדירה, והשוקולד.**

^י טוב טעם ודעת קפ"ג.

^{יט} כאן בסעי' ט', ובשי"ח סעי' מ"ד.

^{יט} תמ"ז כ"ה.

^י ציור זו מוזר מאוד, כי רוב כפיות אינו ממש בשרי, וגם אינן עתידים להיות בשריים ממש, ודאי לא תוך מעל"ע. ומחשבון דומה לזו היקל ר' שיינברג. וצירף גם החמדו"נ דלקמיה.

^י בספרו ד"ה בפלוגתא, ואינו מובא בהגהות על שו"ע.

^י ס"ח ט"ו.

^י הכוס? אולי בזה אמרי' בטל בס'.

^{כא} ע' הערה הבאה. דהיינו, אין החלב שבקפה נעשה כחלק מהקפה, אלא מים חמים של כ"ש לוקחים בליעה מהחלב ושמים תוך הכף, או שמחממים הכף ולקחים ממנו הבשרי, אך אינו גם מחזיר לתוכו בליעת החלב.

הלכות תערובת

(כה) מדינא, הקדירה והשוקולד שרי, כי הוא כלי שני. ועוד, כדי לאסור היה צריך להבליע ולהפליט כאחת^{רכב}, וכ"ש אינו עושה כן. והקדירה, עדיין לכאן יש להגעיל [ע' לקמיה], כי אבד כמה צירופים הנ"ל. ואע"פ שהוא נ"ט בר נ"ט, מ"מ הוא מקושר, וגם בשעת בישול.

(כו) **ערב פסח שחל להיות בשבת, הכניס שקדי מרק אל תוך מרק עוף שלו בקערה, וגערה בו אשתו שהוא קערה של פסח.** מה דין כלי שני לענין פסח. מ"ב תמ"ז סקכ"ה מחמיר.

(כז) ויל"ע בטעמא דמילתא, האם זה משום חומרא דפסח, או"ד אינו 'חומרא' סתם אלא משום דחוששין לאיסור חמץ במשהו, ובכלי שני אולי יש משהו. כך מצדד הפמ"ג שם. הנפק"מ, האם יכולים להקל אם הביטול היה לפני יו"ט, כציור דידן – אם הוא חומרא, אין מקום להקל יותר, משא"כ אם משום חמץ במשהו, ע"ז שייך ביטול לפני פסח.

(כח) ויש לצרף כאן גם המצקת, שאולי היה כלי שלישי.

(כט) -- כלי שני לענין דוחקא בדבר גוש, או דבר חריף, דינו שונה ממה שנתבאר ושיבאר, ואכ"מ--

בישול אחר אפייה

(ל) **מעשה שהיה, מגש עם קציצות דג מצופים, עם רוטב, כלי שני. וזרק לתוכו עוד קציצות מצופים מהמקרר, ואמרה לו אשתו שזרק מהקציצות עוף, ולא מהדג. מה דינו, מצד סכנה. אע"פ דכלי שני אינו מבשל, אולי הני גרוע טפי, כיון שהיה מצופה עם פרורי לחם, ובכלי הבישול, האם אומרים כאן יש בישול אחר אפייה, בכלי שני.**

(לא) חזו"א שם בהל' שבת אינו חושש לבישול אחר אפייה בכלי שני, מלבד ציורו של היראים עצמו, שהיה פת. ועוד, ממשיך החזו"א בטעמו להתיר, שביו"ד לא מוזכר חומרא זו דבישול אחר אפייה.

(לב) בדה"ש כ', דמדברי החזו"א משמע, דאפ' בפת, לענין יו"ד היה מיקל, כי אין מוזכר הלכה זו כאן כלל.

(לג) ומביא מהרי"ל לומר דאפ' אם בשבת חוששין לבישול אחר אפייה, היינו לענין שבת, אבל לענין יו"ד, שהוא ענין של טעם, לא מצינו חומרא זו.

(לד) [זהו היפך כל מה שראינו עד כה; כי ראינו דבשבת צריך בישול, ואילו בב"ח ואיסור והיתר אפ' כשאין בישול, מ"מ יש פליטה ובליעה, כגון כלי שני, וכאן רואים דרק לגבי שבת נחשב לבישול, ואילו ביו"ד אין העברת טעם ובליעות].

(לה) נמצא, בדה"ש מיקל בגלל המהרי"ל. והחזו"א שהחמיר, הלא בדה"ש טען דהיה מיקל ביו"ד, א"כ בנידו"ד, שאר הדג בסדר, והעוף עצמו לא, כי מובלע ברוטב של הדג.

כלי שלישי

(לו) פ"ת סי' צ"ד אות ז' מביא חת"ס להחמיר בזה, אך כ' דמורים שלנו אין מחמירין. וכן בערוה"ש, ומ"ב סי' תנ"א, לא חששו לכלי שלישי בב"ח, רק בשבת. [והוא ק"ו מכלי שני].

^{רכב} טרם נתברר לנו מושג זו כל צרכו. ואמרנו בשם ר' משה א' מ"ב ב', שיכול לעשות אחת. א"כ כאן השוקולד פולט, ולכן אינו בולע.

(לו) **מעשה שהיה**, אשה יושבת שבעה על בעלה, וביקשה מנכדה להביא לה מרק עוף, שהיה על האש, רותח ממש. ועירה ע"י מצקת מקדירה רותחת זו על האש לתוך כוס חרס חלבית שקיבלה מבעלה ע"ה. והשאלה, האם כוס זה, שהיה מאוד קרוב אל ליבה, נאסרה.

(לח) והנידון בזה, דא"ה נ' כלי שני נוכל להקל, אך אולי יד נכוות בו חמירא טפי. ועמש"כ בהל' שבת, בדעת החי"א, וכ"ה בחכמ"א כאן^{רכג}, שמציין לספרו שער מצוות הארץ, בינת אדם^{רכד}, שמסיק להורות כדברי הרמב"ם בהל' מעשרות^{רכה} שיד נכוות בו דינו כבישול אפי' בכ"ש, ומתמיה על כל ראשונים ואחרונים שהשמיטו דין זה. ומביא עוד סימוכין לדבריו, כגון אמבטי דסי' שי"ח, וירושלמי.

(לט) והנה, הרדב"ז שם על הרמב"ם במעשרות מק' הא כלי שני אינו מבשל, ומיישב דמעשרות שאני מכל מקום אחר. נמצא, נתבטל הכרחו של החי"א. אך, המ"ב בהל' שבת שחשש לחי"א, ע"כ לית ליה האי חילוק.

(מ) והשתא דאתית להכי שהמ"ב חשש להחי"א, יל"ע מהו יד נכוות בו. היד יהודה מבאר, יס"ב פירוש שמוציא ידו מפני שירא שידו יסלד. משא"כ יד נכוות בו, תכף ומיד, ידו יכווה מחום זה. וזה מתאים עם שבה"ל^{רכו} דכ' דיד נכוות בו הוא לשניות ספורות אחרי שהורידו מהאש.

(מא) ואם יש ציור שנימא יד נכוות בה, לכאו' הוא ציור דידן, שהיה ממש רותח גמור.

(מב) וע"ע חזו"א^{רכז} דלא ברירא ליה בדיוק מהו יד נכוות בו, וחשש לחומרא. בקיצור, בציור שלנו ודאי שהוא יד נכוות בו, לגדר החזו"א.

(מג) מאידך, הב"י כ' דכלי שני אינו מבשל, ולא הזכיר יד נכוות בו. וכתב החזו"א דהבבלי חולק על הירושלמי שהוא מקור הרמב"ם. ועוד, דהרמב"ם עצמו משמיטו לענין שבת.

(מד) למעשה, בדה"ש סקל"ה מורה להקל ביד נכוות בו רק כשיש צירוף. וכאן, הוא עוף ולא בשר. ועוד, שבה"ל הנ"ל כ' דערוי כלי שני ביד נכוות בו, מסתמא אינו יד נכוות בו כבר. וא"כ אולי יש לצרף כאן דשימשו במצקת. וכן ר' משה^{רכח} היקל ביד נכוות בו בכלי שלישי.

(מה) ועוד, בדרך אמונה למרן הגר"ח ק"כ^{כט} כ' דיש חולקין על הרמב"ם, וכו', ויש מחמירין אפ' בשבת - ומשמע דבאיסור והיתר אין מחמירין.

(מו) נמצא, זקנה זו יכולה להשתמש בכוס מיוחד זה לחלב. ולכאו' כדאי להמתין מעל"ע. [ועוד, הא משתמשת בחלב רק בכלי שני, וכו'.]

הגעלה אחר כלי שני

(מז) הזכרנו למעלה דברי רעק"א, דאחרי כלי שני יש להגעיל, כי זה כלתחילה. וכ"כ בשם המנחת יעקב. והבאנו ר' משה לחלוק, ולהקל.

^{רכג} נ"ט ו'.

^{רכד} ב' ט'.

^{רכה} ג' ט"ו.

^{רכו} י' ס"ד.

^{רכז} נ"ב י"ט.

^{רכח} ד' ע"ד.

^{כט} מעשרות ג' קמ"ה.

הלכות תערוכת

(מח) המנחת יעקב מוכיח משו"ע בדבריו, מהל' פסח סי' תנ"א לגבי הגעלה דרך שימוש דכ' שם דכלי שני יגעיל בכלי שני. הרי להדיא, דכלי שני צריך הגעלה. ואילו כאן שו"ע מיקל בדיעבד. ע"כ טוען המנחת יעקב, דהגעלה נקרא לכתחילה.

(מט) וכך נקט אורל"צ^{רל}, להחמיר ולהגעיל.

(נ) מאידך, הגר"א שם מרמז לסתירה/קשיא זו על השו"ע, וכ' דהעיקר כמש"כ השו"ע אצלנו. וכן נקט שעה"צ סק"י. המאמר מרדכי תלה השו"ע שם על חומרא דפסח, אך הגר"א ומ"ב לא הקילו מחמת כן^{רלא}.

(נא) נמצא, יש רעק"א בשם מ"י להחמיר. וכ"מ בפמ"ג. מאידך גר"א, מ"ב, ור' משה מקילים.

(נב) ואיך מורים. מו"ר ס"ל להורות להחמיר, כי יש רעק"א ופמ"ג על הדף, וגם מטעמים אחרים, כדי שלא יבואו להקל יותר, וכו'. ומודה להקל כשאינו יכול להגעיל בקלות. ויל"ע אם גם רעק"א יסכים בזה.

(נג) פמ"ג מודה להקל בספק כלי שני. ולכאו', ספק יס"ב נכלל בזה, ואי"צ הגעלה.

(נד) והנה, בב"ח, הבאנו למעלה בשם בית מאיר שבליעות בב"ח בכלי שני אינו אוסר הואיל ואינו דרך בישול. נמצא, רעק"א ופמ"ג שהחמירו דיברו על או"ה ולא על בב"ח, א"כ זה סיבה להקל בב"ח יותר מאו"ה.

אינו יס"ב, בכלי ראשון

(א) מעשה שהיה, במוצ"ש חיממו מעט טשולנט, ותחב לתוכו ככ"ר, כף חלבית מכ"ר ב"י, מה דינו. ונדון תחילה היכא שלא היה יס"ב, ולאחר כן כשיש לחוש ליס"ב.

(ב) הש"ך סוסק"ה מביא ב' טעמים להחמיר בכ"ר שאינה יס"ב. הראשון הוא מירושלמי, עשו הרחקה, והשני מהרשב"א, דאע"פ שרק יס"ב מבשל, מ"מ פחות מיס"ב עדיין מפליט ומבליע.

(ג) ונפק"מ בין הטעמים, האם הוא כלל בכל התורה כולה, או רק לענין יו"ד, להפליט ולהבליע; נפק"מ בשבת.

(ד) מסק' הש"ך להחמיר בגלל הרשב"א.

(ה) פ"ת סק"ו מביא בית יעקב שטען שדיבר^{רלב} עם הש"ך, והש"ך חזר בו, דפחות מיס"ב אינו אוסר. ואכן משמע בנקודה"כ בסופו, שפחות מיס"ב אינו כלום. וע' בספר כנפי יונה שכ' דאין ראייה להלכה מהסכמת הש"ך בע"פ.

(ו) מג"א מחמיר בשבת, וגם ביו"ד, ע"כ כטעם הירושלמי. חכמ"א^{רלג} מחמיר. רעק"א מביא ט"ז בסי' צ"ד להקל. וכ"ה בערוה"ש^{רלד}, שפחות מיס"ב לאו כלום היא.

(ז) וממ"ב מבואר שחשש להרשב"א ולא לירושלמי, מהא דבשי"ח סקס"ד מוכיח מהש"ך להקל בשבת. וגם מבואר דלא חשש לחזרת הש"ך.

^{רלג} ג' י' א'.

^{רלא} דאם אינו בולע, מדוע פסח שאני. דהיינו חומרא דפסח אינו תירוץ עבור הכל.

^{רלב} כ"כ המחצית השקל, שדיבר פה אל פה. ואין זה הבית יעקב מח"ס נתיבות המשפט מק"ק ליסא, כי לא היה חי בתקופת הש"ך, אלא היה יותר ממאה שנה בין פטירת הש"ך ללידת הנתיבות.

^{רלג} נ"ט א'.

^{רלד} צ"ד ד'.

הלכות תערוכות

- (ח) ולכן, ביו"ד, יראתי להקל אם אין בידנו עוד צירוף או ספק, לומר דגם הש"ך והרשב"א יקילו. [ע"ע מש"כ ריש סי' צ"ד].
- (ט) כגון, איזה חום נקרא חם אבל עדיין פחות מיס"ב, ומה נקרא צונן. אין מי שיורה לנו בזה.
- (י) הסתפק המעדני השולחן, הא דפחות מיס"ב דאוסר הרשב"א, האם זה דווקא בירידה מיס"ב, או אפ' אם לעולם לא הגיע ליס"ב. ודיברתי עם אנשים שהיה פשוט להם כאיזה צד. ולא הבנתי מאין להם פשיטותם, הלא אין אנו מבינים איך מפליט ומבליע בפחות מיס"ב, אלא שאם כך גזר הרשב"א, וכך אנו מאמינים, מאין הם יודעים באיזה צד. שוב הראוני לפ"ת בסי' צ"ד אות ב', דקאי על דעה זו, והתם מדויק מהא דכ' 'נשאר לו שם כ"ר', אלמא בירידה קאי.
- (יא) והא דכל הנ"ל, יש לדון האם איירי דווקא כשהוא על האש, או"ד אפ' היכא שאינו על האש. החכמ"א החמיר בכל אופן [וטען כי כך מבואר בתו"ח]. וכן הפמ"ג מ"ז ד' החמיר. אך היש"ש מיקל כשאנו על האש. וכן מבואר בבאר היטב, עיי"ש.
- (יב) עוד כ' חכמ"א, דכל השאלה כאן הוא רק לענין כדי קליפה, אבל לא לענין כולו. וכ"ה בסו"ד הש"ך, עכ"פ בדעת הרשב"א.
- (יג) נמצא, יש קולא מחכמ"א לענין קליפה, וחומרא לענין אינו על האש. ואם ננקוט רק כהקולא, טשולנט דידן שרי, כי הקליפה בטל, מלבד כל שאר צירופים.
- (יד) והכלים, כ' חכמ"א דחומרא זו כאן אינו אלא לגבי האוכל, אבל לא לענין הכלים.
- (טו) וע"כ היכא שלא היה יס"ב. והיכא שהיה יס"ב, או חשש יס"ב, אבדנו כל צירופים הנ"ל, והוא שאלה רגילה של כף חלבי תוך טשולנט חם, ואסור.
- (טז) **מעשה שהיה**, אשה מכינה מרק על האש, ושמה בתוכה גזר, ואז שמה לב שזהו גזר שלדעת הבוד"ץ הוא יכול חו"ל בשביעית, אך לשאר הפוסקים יש בה איסור ספיחין. ולכן מיד הכניסה ידה לתוך המרק, והוציאה. ואמרה, שהיה חם מעט, אבל לא נכוות ידה, ולא היתה חוששת לכוויה כלל. מה דינו של המרק.
- (יז) זהו כ"ר על האש. ולכאנ"ל לא היה יס"ב, אלא פחות מיס"ב. וש"ך אסר האוכל כדי קליפה, אך הפמ"ג מיקל בספק. והואיל ויש כאן כמה ספיקות, כגון מהו גדר פחות מיס"ב, ולא היה רותחת למטה, אלא בדרכו לרתיחה, ועוד כל השאלה של יכול חו"ל אינה שאלה פשוטה, ולכן יש להקל.

--- סעי' ג' – תתאה גבר'לה ---

שיטת החמודי דניאל

- (א) מעשה [שלא] היה, חתיכת גבינה צהובה, Brick, נפל לתוך קדירה מלאה במרק עוף, כלי ראשון חם, והוציאו מיד. מה דינו.
- (ב) הפ"ת ח' * מביא דברי החמודי דניאל דכשנופל, אינו אוסר מיד אא"כ שהיה קצת, ומדמה לסי' צ"ב סעי' ב'.
- (ג) ערוה"ש סקמ"ג כ' דדברים אלו דברי טעם הם, ועיי"ש שהגביל דברי החמדו"נר"ל, ואף הוסיף חידוש משלו.

^{לה} עיקר סוגיית תתאה גבר לא נלמד בסימן זה, רק בסי' צ"א סעי' ד'.
^{רלו} כלומר, שהסכים עמו כשהוא ב' גושים. וכ"ה בדרכ"ת ס"ה.

הלכות תערוכת

- (ד) מאידך, יד יהודה^{רלז} ס"ל דנאסר תכף ומיד. וכ"ה פמ"ג בכמה מקומות, 'ודאי' נאסר מיד. דרכ"ת^{רלח} מוכיח נגד החמוד"נ, וא' מראיותיו הוא ממה שהגעלה מהני תכף ומיד, ואי"צ להשהות שם, מלבד חומרות שונות. אלמא, הבליעה יוצאת מיד^{רלט}.
- (ה) עוד ראייה נגד החמוד"נ, ממה שעירוי מבשל כ"ק – ואם רק כששהה, לא יבשל כלל^{רמ}. וכן מהא שאמרי' 'אדמיקר בלע', מוכח דלא כחמוד"נ^{רמא}.
- (ו) והא דהוכיח החמוד"נ כדבריו מסי' צ"ב, י"ל, חנ"נ שאני, עיי"ש.
- (ז) יש שהביאו השעה"צ בסי' תמ"ז סקכ"א שנקט בפשיטות דלא כחמוד"נ, וכ"כ דרשו שם; אך באמת אין ראייה, כי אולי לענין פסח ס"ל להחמיר, דעכ"פ משהו נפלט לתוכו. וע"ע בזה.
- (ח) ואיך קיי"ל. שבה"ל^{רמב} כ' דאין להקל כדבריו. וע"ע מהרש"ם^{רמג}. ולמעשה, מו"ר מצרף דבריו כצירוף בעלמא.
- (ט) והבה נחפש עוד קולות בציור דידן. היה מרק עוף, שהוא דרבנן. ועוד, הגבינה היה צונן גמור ולא נתחמם, וע"פ סי' צ"ב יתכן שזה קיל טפי, אפ' אם תתאה גבר. ואולי זה מספיק להתיר גבינה דידן, אחרי שקלפו. וע"ע בזה.
- (י) עוד ציור שבו שייך החמוד"נ, הניח בטעות כסוי חלבית על קדירה בשרית, ע"ע סי' צ"ג.

דבר גוש

- (יא) עיקרו של נושא זה הוא בסי' צ"ד. בהל' שבת מחמירין לכתחילה שדבר גוש לעולם הוא כלי ראשון. אך מצרפין אליו כל הקולות כדי להקל.
- (יב) דרכ"מ סק"ד כ' דאין חומרא של דבר גוש, ועינינו רואות^{רמד} שרוטב שומר חומו יותר מדבר עב, א"כ כ"ש בגוש שיהיה לו קולות של כלי שני. גם הגר"ז^{רמה} מיקל בזה.
- (יג) מאידך, מהרש"ל וחוו"ד מחמירין.
- (יד) **כגון, מישוהו לקח בשר רותח והניחו על צלחת חד פעמית, ונמס הצלחת, ולכן שמו על צלחת אמיתית.** האם צלחת זו נעשית בשרית, עכ"פ כדי קליפה, הואיל ותתאה גבר. נפק"מ, להכשירו ע"י ערוי כ"ר^{רמו}.
- (טו) הש"ך מביא יש"ש להחמיר, וכ' דאין בידי להכריע, אבל וכו'. וכ' ר' משה^{רמז} דהש"ך 'הכריע' כמהרש"ל, להחמיר.
- (טז) חכמ"א וערוה"ש מקילין בהפס"מ.

רלז י"ב.

רלח ס"ה.

רלט מו"ר דחה ראייה זו, כי זה רק מפליט, ואילו זו מפליט ובולע.

רמ יש לדחות, מיד יש כ"ק, וחמוד"נ דיבר לגבי כולו.

רמא גם זה יש לדחות, כאות הנ"ל.

רמב י' קט"ז.

רמג ג' שס"א.

רמד יל"ע בזה בהמציאות.

רמה י"ז.

רמו אינו פשוט כ"כ. ואב"מ.

רמז ד' ע"ד. לימוד חשוב איך ללמוד ש"ך, כי כ' דאינו יכול להכריע, אך המשיך להוכיח כצד זו. ולא הסיק ברור, קמ"ל ר' משה.

הלכות תערובת

- (יז) בקיצור, זו שאלה יותר חמורה מכלי שני, כי כאן אין שו"ע או רמ"א על הדף או מ"ב שמיקל.
- (יח) רש"ז במנח"ש^{רמח} ב' כלרמ"ט האחרונים חלקו על המהרש"ל, והקילו.
- (יט) הבינת אדם^י ב' דכל השאלה הוא רק לאחר ש'נח', ויש בו תתאה גבר, אבל לפני כן, כשהוא עדיין בערוי, ודאי הוא כערוי כ"ר שנפסק הקילוח, לכו"ע.
- (כ) בדה"ש מציין לסי' צ"ד דדבר גוש שנגע עצמו בהאש, כגון צלי, חמיר טפי, לכו"ע.
- (כא) לדינא, אנן מחמירין, ולכן צלחת הנ"ל יכשיר.
- (כב) ויל"ע, מהו גדר של דבר גוש. כי מצינו נוסחאות שונות בהאי דינא. או"ה ב' דדבר גוש הדפנות של הכלי שני אינם משפיעים עליה, ויש"ש ב' דדבר גוש חומו נשמר בתוכו.
- (כג) ונפק"מ, מה דין קניידעל תוך מרק; מושפע מהדפנות יחד עם שאר המרק, אך חומו נשמר בתוכו. ופ"ת סי' צ"ד מיקל בזה.
- (כד) אורז, הש"ך סק"ח בשם מהרש"ל ס"ל דהוא דבר גוש, אך ב' דהנ"מ כשאינו צלול, פי' שאינו עם רוטב או מרק, אלא יבש, אבל אם הוא צלול ונשפך כעין רוטב, אין לו חומר דבר גוש, אלא ככלי שני רגיל.
- (כה) בדרך אמונה ב' דאינו כדבר גוש, וע"כ צ"ל דאיירי כשהוא צלול, וכדברי הש"ך.
- (כו) ובעיקר דברי הש"ך יל"ע היכי דמי; דאם הם דבוקים הרבה יחד, מובן מדוע יהיה כדבר גוש, אבל אם אינם דבוקים, אע"פ שאין רוטב, קשה לומר שנחשב כדבר גוש.
- (כז) ולכאנ' היה מקום להביא ראיה מסוגיית נ"ט בר נ"ט, לגבי דין דבר גוש. וע"ע חת"ס וערוה"ש, ויש לדחות האי גמ', דצלי שאני, וכשמ"כ למעלה, או שבב"ח שאני דרך דרך בישול אסרה תורה.

תתאה גבר, ודעת המהרש"ל

- (כח) מצינו עד השתא כמה חומרות של המהרש"ל, ושאנן לא נקטי' כדבריו. כגון ערוי, לדידיה בולע בכולו, ואנן חוששין רק כ"ק. כלי שני, ס"ל דבולע בכולו, ואנן מעיקרא דדינא אין חוששין, רק להחמיר, וכמש"כ בס"ד.
- (כט) וס"ל, דדבר גוש ככלי ראשון. ואנו חוששין לזה, אבל אינו מילתא דברירא, וכמש"נ. ועוד החמיר בכ"ר שאין היס"ב, לאסור [אינו ברור, כ"ק או כולו]. ואנן מחמירין בזה לכתחילה, מטעם הרשב"א ולא מטעם הירושלמי.
- (ל) ע"כ היו החומרות שראינו עד השתא. ובענין תתאה גבר יש עוד ב' חומרות. חדא, לענין זה ליד זה, א' חם וא' צונן, שהרמ"א והש"ך אסרי רק כ"ק, ויש ציורים שהיש"ש אסר כולו, כגון כשהאיסור הוא החם, ואכ"מ.
- (לא) שנית, לגבי תתאה גבר בכלים, האם לכלי יש את הכח של תתאה גבר. הרמ"א ס"ל שכן וכ"ק, והיש"ש ס"ל דלא, ולכן אם היתר חם נפל על קערה של איסור צונן, בעינן ששים נגד כל הקערה, ולא רק נגד קליפתה.

^{רמח} ב' נ'.

^{רמט} מי הם? אולי הא דהחכמ"א וערוה"ש הקילו בשעה"ד, ע"כ מעיקר דדינא שרי.

^{יב} מ"ח א'.

הלכות תערוכות

(לב) **כגון, לזניה רותחת ישר מהתנור, שכיסו אותה במחבת בשרתי נקיה, והחזירה לתנור, ואז שם לב שהיה בשרי על חלב.** מה דין הלזניה, ומה דין המחבת. [מצד החמדו"נ, לא היה כן בנדרו"ד].

(לג) הלזניה כשרה, כי המחבת לא היתה ב"י, השאלה היא איך מכשירין המחבת.

(לד) בהשקפה ראשונה היינו אומרים, דזה תתאה גבר רגיל, שהלזניה אסר כולו של המחבת. ברם האמת אינו כן, כי רעק"א כאן על הרמ"א מוכיח מהא דתוחב כף לתוך קערה, ולא אמרי' שנעשה כולו של הכף כדין האוכל בקערה; אלמא להכלי למעלה אין אומרים עליה תתאה גבר, ורק במה שנגע בהאוכל, כעין הא דכף, אבל לא נאסר כולו, כי תתאה גבר על העליון אינו אלא באוכל.

(לה) **עוד ציור, יאפצ"ק בשרי על צלחת חלבית.** להיש"ש, כולו של הצלחת נאסר, והמאכל שרי כי הצלחת אינו ב"י^{נא}. לדידן, רק כ"ק של הצלחת נאסר, אדמיקר.

(לו) ואמרנו תמיד, אם רק כ"ק נאסר, מהני להכשיר ע"י ערוי כ"ר. ברם, אינו פשוט כ"כ, דיתכן שאם בלע כ"ק מחמת דבר גוש, לא יהני להכשיר כ"ק ע"י ערוי. ומצינו חומרא זו בפסח, ואב"מ.

ניצוק

(לז) מקור מושג זה הוא משנה מכשירין פרק ה' משנה י', לגבי ניצוק מטמא לטהור, מה נקרא נגיעה לענין טומאה וטהרה. ומסק' המשנה שם, דניצוק חיבור, ואוסר היכא שהתחתון הוא חם, והעליון הוא צונן.

(לח) המרדכי^{נב} כ' דכי היכי שיש ניצוק לענין טומאה, כך גם לענין איסור והיתר. התרוה"ד חולק, וס"ל דממשנה זו רואים רק לענין נגיעה, ואילו סוגיין אינו ענין של נגיעה אלא של טעם.

(לט) ורמ"א מביא דעה זו להקל בדיעבד.

(מ) דהיינו, אף שקיי"ל דתתאה גבר, ואוסר כל מה שלמעלה ממנו, גם אם בולט לחוץ, מ"מ כאן אינו תתאה גבר הרגיל, כי יש זרם המתנגד התתאה מלהתגבר. וא"כ, מביאים מקור חדש לאסור גם בכגון הא, והתרוה"ד ס"ל שאינו דמיון.

(מא) ט"ז כ' דהלכה זו הוא מדין תתאה גבר, והכוונה שזה סוג חדש של תתאה גבר. הש"ך כ' דהבל עולה. הבדה"ש למד שחולקים, ותלה מחלוקתם ברמב"ם ור"ש, אך מו"ר למד ששניהם לכיוון אחד נתכוונו, להגדיר תתאה גבר החדש שיש כאן.

(מב) [ע' בדה"ש שם שמבאר מדוע יהיה יותר חמור כשהתחתון חם, ודווקא כשהעליון צונן ולא כשהעליון חם, וכ' דכשיותר ניכר השפעתה, יותר נתפשט הטעם].

(מג) השתא דנתבאר דזה דין בנגיעה, ונחלקו אם הוא הדין גם לענין טעם, מסתבר מאוד שנמצא חומרות בזה בפסח, דנימא שגם נגיעה מועטת כזו נחוש עבודה בפסח. כגון, לערות מכלי פסח על כלי חמץ, והכל יבואר לקמיה בס"ד.

(מד) אם מצינו מח' לענין איסור והיתר, ומקילין בדיעבד, מה הדין לגבי בב"ח. המגילת ספר מבאר החילוק ביניהם, ומדמה לנ"ט בר נ"ט, דבהתירא שרי, ובאיסורא אסור; וה"ה כאן,

^{נא} אילו היה ב"י, היה אוסר כולו או קליפה?
^{נב} תשט"ו.

הלכות תערוכת

הוא כעין נ"ט בר נ"ט. מאידך, הברדה^{רנ"ג} מחמיר גם לענין בב"ח. כגון למלאות כוס חלב ממיהם בשרי, וכדלקמיה.

(מה) מאור השבת^{רנ"ד} בשם רש"ז מבואר ג"כ דס"ל בעיקרון כבדה"ש, ולאסור לכתחילה אף בב"ח. וע"ע ט"ז סי' צ"ה סקי"ג דג"כ מבואר כן.

(מו) מוסיף הברדה"ש וכו' דאפ' אם הניצוק לקדירה התחתונה אינו קדירה עם בשר אלא קדירה של בשר עם אוכל פרווה, עדיין אמרי' ניצוק חיבור אף על הכלים.

(מז) ועוד כ' שם הברדה"ש דאף אם התחתון אינו חם מכ"ר אלא מכלי שני, אעפ"כ אוסר לכתחילה^{רנ"ה}.

(מח) רש"ז שם עוסק לגבי מיחם שמערה ממנו לתוך קדירה של טשולנט. ורש"ז מיקל כיון שהוא חם לתוך חם, ולא צונן לתוך חם שאסר המשנה במכשירין. ועוד, הנ"מ שיש ניצוק חיבור, היינו ניצוק ישיר, אבל לגבי מיחם, כשיש ברז, אין כאן שאלה על כל המיחם לאסור לכתחילה, אלא על הברז עצמו, וע"ז נימא דתמיד מכשיר את עצמו.

(מט) הפמ"ג מק', אם ניצוק זה הוא סוג של תתאה גבר, א"כ גם בחם לתוך חם נימא כן, ומסיק בצ"ע, ומשמע שלכתחילה אוסר אף את זה.

(נ) המ"ב בהל' פסח, בסי' תמ"ד שעה"צ סק"ד כ' דאין לערות רותחין מכלי פסח על כלי חמץ – דהיינו, אפ' חם לתוך צונן, אוסר המ"ב לכתחילה, ואיירי אפ' בערב פסח. והוא כמש"כ מקודם, דלענין פסח מובן להחמיר יותר, ולומר שיש כאן נגיעה.

(נא) כגון, אין יגעיל מטבח של חמץ עם קומקום של פסח, לכתחילה. כך מורה לנו המ"ב. וכ"כ עמק תשובה^{רנ"ו} מחמת מ"ב זה.

(נב) **ומעשה שהיה, במוצאי פסח עירה שיירי האוכל מקדירה חמה לתוך קדירה של חמץ.** בדיעבד שרי. ובפרט שזה לשימוש בעוד שנה.

(נג) צונן לתוך חם, שהיה הציור היותר חמור; אם שכנו גוי ממלא אוכל נבילה חם עם ברז מים קרים, האם ניצוק יחבר ויאסור לכתחילה כל הדוד שבבנין וכל המים בהעיר? בזה שייך סברת רש"ז הנ"ל, ניצוק אינו אלא ישירות, ולא בעקיפין.

(נד) ובלא"ה, בדיעבד לעולם לא נאסר, כי כך סיים הרמ"א.

(נה) אמנם, דבר שאינו אסור בדיעבד, פירושו שלכתחילה אסור לעשות כן. ולכן, המשפריץ קטשופ לתוך טשולנט חם, ולא נפסק הקילוח, לכתחילה כל הבקבוק נעשה בשרי. כי אמרנו דגם לגבי בב"ח מחמירין לכתחילה, וזה צונן לתוך חם. ולכן מו"ר מורה שיהיה ב' בקבוקי קטשופ בבית, מלבד שאר סיבות.

(נו) וגם בחם לתוך חם נראה להחמיר לכתחילה, כדברי הפמ"ג, וכ"ש מדברי המ"ב בהל' פסח. כגון, קפה עם חלב חם, שמוסיף מים מקומקום, לכתחילה אין לעשות כן [אע"פ שהוא כ"ש, וכנ"ל].

^{רנ"ג} סקס"ה.

^{רנ"ד} ב' כ"ה ד'.

^{רנ"ה} עיי"ש דתלה על ט"ז וש"ך, וס"ל דלשניהם אסור לכתחילה. וממשיך, דזה אפ' לדעת הרמ"א שמיקל בדיעבד בכלי שני, וכ"ש להחמירין בדיעבד.

^{רנ"ו} קי"ט.

הלכות תערובת

- (נז) וכן, מקומקום לתוך מרק או תבשיל או טשולנט חם. וזה נוגע ביותר לספרדים, שבשבת א"א להם לערות ממיחם לכד ומכד לקדירה, מטעם כלי שני. ולכן ימלאו מעט מעט, בלי שיהיה ניצוק חיבור. וכ"מ במנח"י.
- (נח) ואפ' חם לתוך צונן, הלא המ"ב החמיר. וע' א"ר תנ"א מ' דמסכים להחמיר כשיש ממשות בעין. וע' גר"ז תנ"א סעי' ט' דג"כ מבואר כמ"ב.
- (נט) וכן הורה בעמק תשובה^{ר"ט} לא להגעיל לפסח עם קומקום של פסח, מחמת מ"ב הזה, וכמש"כ.
- (ס) **מי שהיה מנקה כיריים בשריים שנשפך עליה מרק עוף, ולכן עירה עליה מים חמים מהקומקום, הורה מו"ר שאי"ז בדיעבד לומר שהקומקום הוא בשרי, ולכן מן הראוי להגעיל הקומקום ע"י שירתיח בתוכו מים חמים, וישפכם החוצה.**

--- סעי' ד' זה' – צלי, כחוש ושמן, מפעפע ---

גמ' חולין צ"ו:

- (א) אי' שם, אמר שמואל לא שנו שאם בישל חתיכת היתר יחד עם איסור דנאסר כולו אלא ע"י בישול, אבל בצלי לא נאסר כולו, אלא קולף ואוכל עד שמגיע לגיד.
- (ב) ותוס' שם, וכ"ה ברא"ש וטור, ס"ל דלכה"פ אסור כ"ק, ולכאנ' אסור אף כדי נטילה כדמבואר משנה פסחים ע"ה: לגבי נגע בחרסו שמסיר כדי נטילה.
- (ג) שיטת האור זרוע סי' תנ"ג בשם הר"י, אי"צ להסיר אלא כדי קליפה.
- (ד) דעת הרמב"ם – עיי"ש פט"ו הלכה ל"ב – לא נאסר כלום, ואוכל עד הגיד ממש. וע"ע איך הרמב"ם מסביר המשנה בפסחים.
- (ה) בב"י כ' דאין להקל נגד תוס' עכ"פ באיסורי תורה.
- (ו) ממשיכה הגמ' שם, ומק' על שמואל, גדי שצלאו בחלב, אוסר אפ' עד אזנו, דהיינו שבצלי נאסר כולו, ומשני שאני חלב דמפעפע.
- (ז) וביאר הרמב"ם שם דמפעפע היינו כבישול ממש, ואוסר כולו. אלא שאם יש ס', מותר, ממש כמו אצל בישול. וע' גר"א אות נ"ב איך הרמב"ם מיישב שמואל, מדוע שם אסור, האם זה משום דליכא ס'.
- (ח) דעת הר"ן והרא"ה ושאר ראשונים, דחלב מפעפע, ואוסר כולו כמו בישול. אך חמיר מבישול דלא שייך ביה ביטול בס', כי אין אנו יודעים להיכן הלך האיסור, אולי נקלט ונקלט במקום אחד, ולא נתפשט בשוה.
- (ט) דעה שלישית יש להרשב"א, שבעצם אכן נתפשט בכולו בשוה, ושייך ביטול, אך מקום הנגיעה תמיד נאסר יותר, כי שם יש 'ריכוז' של איסור, ולכן צריך כדי נטילה.
- (י) שלב שלישי בגמ' מק', וכי חלב מפעפע הא היה מעשה שהיה והתירו, וע"ז משני הגמ' ג' תירוצים, ההוא כחוש הוה, א"נ ההוא כליא הוה ולכן לא עבר הבליעה מעבר לכליה, א"נ כילכית באילפס היה [מין דג טמא, סוגיא אחרת לגמרי].

^{רנז} קי"ט.

הלכות תערובת

- (יא) ועל תירוצי הראשון, שהוא כחוש הוה, ביאר תוס' בב' אופנים. הראשון, חלב אינו מפעפע אלא בשמן, ולא בכחוש, ולכן לא אסר כולו. א"נ, כחוש פירושו כמות מועטת ולכן שייך ביטול.
- (יב) הרמב"ם דלית ליה מושג של חלב כחוש, אלא ס"ל כל חלב מפעפע, ולכן למד כתי' השני של תוס', וכן כתב להדיא בעצמו, שרק כמות משמעותית אוסרת, דאי מעט יהא בטל בס'.
- (יג) הראשונים שס"ל דלעולם לא בטיל כי מי יודע לאן נתפשט האיסור, ע"כ למדו כתי' הראשון של תוס'.
- (יד) ע"ע לדעת היש"ש והשערי דורא, ואיך הם למדו את הגמ', אי כרמב"ם אי כשאר התירוצים שבגמ', וס"ל דכך היא המסק'.
- (טו) ע"י הקדמה זו נוכל לגשת אל השו"ע. בסעי' ד' פסק דבכחוש לא נאסר כולו אלא כדי נטילה. ולכאן זה דברי תוס'. ואף הרשב"א מצדד לומר כן, כדמבואר בב"י, ומסיק להחמיר בשל תורה. והשו"ע שלא חילק בין דאורייתא או דרבנן, ע"כ אינו כרשב"א אלא כתוס', וכאלו הסוברים דבכחוש בעי כדי נטילה, וכמשנה בפסחים, והיא דהמשנה ע"כ למדו דאיירי בכחוש.
- (טז) בסעי' ה' פסק שו"ע דבשמן נאסר כולו כי האיסור מפעפע, ואינו מותר אא"כ יש ס' כנגדו. ואעפ"כ, הכדי נטילה תמיד אסור. דהיינו, לא חשש לראשונים דס"ל דחלב אינו מתפשט בשוה. אך חשש להרשב"א, דאע"פ שיש ביטול בס', מ"מ הכדי נטילה נאסר.
- (יז) והק' פמ"ג^{רנב}, השתא דלמד כהרשב"א דבשמן צריך כדי נטילה, הרי המקור לזה הוא המשנה פסחים, א"כ למדו המשנה דאיירי בשומן, א"כ מנין לו לאסור כדי נטילה בכחוש.
- (יח) ומיישב הפמ"ג, דע"כ השו"ע חשש לתוס' וגם לרשב"א, ולמד שהמשנה איירי בשניהם, בין כחוש בין שמן, ולעולם צריך נטילה.
- (יט) בסעי' ה', מביא רעק"א דברי הפר"ח שכתב דאם מקום הנטילה אינו ידוע, אינו אסור. וביאר דהא דאנו חוששין להרשב"א היינו רק בתורת חומרא, אבל מדינא שרי אף בלי נטילה, א"כ נחמיר כשידוע, ונקל כשאינו ידוע.
- (כ) ובאמת מדויק טובא בלשון השו"ע, שכאן אסר רק כשנפל למקום ידוע, ואילו בסעי' ד' לא אמר כן.
- (כא) אך באמת, נוסח זה של השו"ע הוא העתקה מדברי הרשב"א. והרשב"א ודאי לא ס"ל שהוא חומרא אלא הוא ס"ל מדינא, א"כ מדוע הרשב"א משמע להקל בשאינו ידוע^{רנט}. ועוד, אולי השו"ע ג"כ לא כיוון לחומרא אלא מדינא, ואע"פ מותר כשאינו ידוע, וכדעת הרשב"א.
- (כב) כן מעורר היד יהודה. ומיישב, דאה"נ כמש"כ הרשב"א אוסר מדינא, וכן השו"ע. והיינו טעמא שאינו אסור אלא בידוע, משום דבאינו ידוע יתבטל האיסור ברוב נגד המקומות שלא נאסרו.
- (כג) אמנם, בשלמא אם רוצה לומר כן בהרשב"א, אך בשו"ע קשה לומר כן, דהא משמע משו"ע שהוא ספר הלכה להקל בכל אופן כשאינו ידוע, אבל לדינא אי"ז נכון, כי רק היכא שיש

^{רנב} מ"ז ז'.

^{רנט} ועוד, הפר"ח עצמו כ' שהוא מחומרא, דייק כן מהרשב"א עצמו; ואיך יתכן לומר בהרשב"א שהוא חומרא, הא ה"ל משנה בפסחים. וצ"ע כעת.

הלכות תערוכת

רוב, אבל באופן שאין רוב, בזה לא יקל השו"ע, וא"כ איך סתם השו"ע להקל כשאינו באמת תמיד כן. כה"ק בדה"ש.

- (כד) ועוד, אי"ס לשו"ע להתיר מדין רוב, מדוע בסעי' ד' לא אמר כן. וצ"ע כעת.
- (כה) הפר"ח אינו היחיד שלומד השו"ע בסעי' ה' כחומרא, אלא גם הפ"ת אמר כן, נגד היד יהודה.
- (כו) ובסעי' ד', אינו חומרא אלא מדינא, כדברי תוס', ולכן שם לא היקל השו"ע כשאינו ידוע. ורעק"א כ' דיש להקל אף בה אם היה ציור שנתבטל מקום הנטילה ברוב. כגון ילד עם ידיו מלוכלכות בגבינה נגע בשניצל כחוש, אם אינו יודע איפה נגע, וברוב השניצל לא נגע, שרי.
- (כז) פמ"ג הנ"ל מעלה צד שגם תוס' מסכים להרשב"א, ושהמשנה בפסחים איירי בשמן, ואעפ"כ תוס' מצריך נטילה בכחוש, דהוא מסברא, שלענין כדי נטילה ס"ל לתוס' מסברא לא גרע כחוש משמן.
- (כח) נמצא לפי"ז, סעי' ה' הוא העיקר הדין, וסעי' ד' הוא החידוש מסברא. וא"כ ק', מדוע שו"ע מיקל יותר בסעי' ה' מבסעי' ד', באינו ידוע, איפכא מסתברא. ואולי פמ"ג למד כיד יהודה.
- (כט) א"נ י"ל, כי סעי' ה' הוא רק רשב"א ותוס', ואילו סעי' ד' הוא הרבה שאר ראשונים שלמדו המשנה לומר דכחוש בעי כדי נטילה. וע"ע בזה.
- (ל) למסק', השו"ע ורמ"א ס"ל דשמן בעינן ביטול בס' ואל"ה אסור, ובכל אופן צריך כדי נטילה. וכ"פ חכמ"א ערוה"ש וכה"ח.
- (לא) דעת היש"ש דבשמן ויש ס' אפ' כדי נטילה אי"צ. והמחמיר הוא ככסיל בחושך יהלך. לדינא אנו מחמירין וכמש"כ.

צלי ובישול, יבש לגמרי

- (לב) עכשיו שנתבאר מקצת ההבדלים שבין בישול וצלי, עלינו לבאר מהו גדרם.
- (לג) מבואר דגם צלי אינו יבש לגמרי, אלא יש מעט רוטב עליה, וגם אנו מוצאים שהיו סָכִין את הצלי, ואעפ"כ אינו בישול. כך טען דרכ"ת^{רס} בשם יד יהודה.
- (לד) וממשיך, דהיד יהודה כ' 'יותר מזה', דאינו נקרא בישול אא"כ יש מספיק רוטב לכסות האוכל, ופחות מזה הוא צלי.
- (לה) ואין אנו יכולים להבין את זה כפשוטו מכמה טעמים, וביניהם שו"ע, ורש"י ור"י מובא שם, ועוד.
- (לו) ואולי כוונת יד יהודה שיהיה מספיק רוטב כדי שיכול לכסות כל האוכל. דהיינו אה"נ עכשיו בקדירה הוא מכסה רק שליש הבשר, מ"מ אילו הקדירה היתה צורה אחרת, היתה מספיק רוטב לכסות כל [אולי רוב] האוכל. דהיינו יש בהכמות יחס בין הרוטב להחתיכה.
- (לז) חידוש גדול חידש לנו הערוה"ש^{רסא} דהא דטעם עובר מחתיכה לחתיכה, היינו רק כשיש איזה מעט לחלוחית, אבל היכא שיש ב' חתיכות יבש לגמרי נוגעים זו בזו, אין טעם עובר מא' לשני, אפ' שניהם איסור בעין. כגון, מצה נוגע בחלה, לא יאסר הערוה"ש.

^{רס} ק"ב.
^{רסא} ל' ול"ו.

הלכות תערובת

- (לח) וכגון חלה על טשולנט, כשאין זיעה, מותר לכתחילה לאכלו עם גבינה.
- (לט) דעה זו הוא נגד כל הפוסקים, למשל, רמ"א סעי' ה', ש"ך צ"ד סקל"ג 'יבשים לגמרי', וכל השו"ע ומ"ב לגבי מרדה ורחת עם מצה וכו'.

פיטום, כחוש ושומן

- (מ) נתבאר עד השתא, דכשיש איסור שמן, הוא אוסר כולה של חתיכת היתר כחושה. ממשיך השו"ע, אפ' חתיכת האיסור כחושה, אם ההיתר שמנה, ההיתר מפטם האיסור, ושוב חוזר ומפעפע בכל ההיתר, ואוסר כולו.
- (מא) מ"ב בהל' פסח^{רסב} נקט כיסוד זה. ש"ך כאן מודה ליסוד זה.
- (מב) מאידך, ט"ז וגר"א חולקים על כל המושג. חזו"א^{רסג} משמע שס"ל דדעת המקילין עיקר.
- (מג) כ' ערוה"ש, הא דשמן מפטם להכחוש ונותן לו כח לפעפע, היינו בדבר ששייך ביה פעפוע אלא שהוא כחוש מדי, ובוזה יכול השמן 'לחזק' הכחישות של הכחוש להשמינו, אבל דבר שאינו בר שמנונית ושמן, אלא הוא כחוש לגמרי, לא שייך ביה פיטום. ויל"ע עפי"ז מה יגיד הערוה"ש בכל הל' פסח לגבי מצה וכו'. [באמת, חילוק זה של הערוה"ש מופיע בדרכ"מ סקי"ט, עיי"ש].
- (מד) כ' יד יהודה, הא דיש מושג של פיטום, היינו לענין ההיתר השמן, אבל עכשיו אין בכח האיסור הכחוש, ש'שאל' שומן של ההיתר לאסור היתר אחרת כחושה.
- (מה) כ' רמ"א אין אנו בקיאים, ולכן מחמירין בהכל לומר שהוא שמן, וצריך ששים בכולו כדי לבטלו, מלבד כדי נטילה במקום שנגע.
- (מו) וממשיך, דבאיסור שלא שייך ביה שמנונית, והוא בודאי כחוש, בזה אנו בקיאים, ודי בכדי נטילה, ואי"צ לבטל בכולו.
- (מז) וכ' הש"ך, דהרמ"א קיצר, וכוונתו להתיר רק באיסורי דרבנן, אבל בדאורייתא, אפ' ודאי כחוש, מחמיר הרמ"א.
- (מח) מאידך, היד יהודה חולק, וס"ל דודאי הרמ"א מיקל אף בדאורייתא, אך מודה שאין להקל בחמץ בפסח.
- (מט) רעק"א בסעי' ט' עושה פשרה, דבהפסד קצת יכול להקל אף בדאורייתא בדבר שלא שייך ביה שמנונית כלל.
- (נ) אמנם, המ"ב בכמה מקומות^{רסד} מבואר דגם בפסח אנן בקיאים בודאי כחוש, כגון מצה כפולה נגע במצה אחרת או ברחת. נמצא, מ"ב מיקל נגד ש"ך ורעק"א ויד יהודה? אולי כן. או"ד, ס"ל דיש דרגא אפ' יותר נמוך מדבר שלא שייך ביה שמנונית, כגון מצה, אבל בשאר דברים שלא שייך ביה שמנונית, מסכים לש"ך או יד יהודה. וע' בדה"ש דמק' סתירה במ"ב.
- (נא) כ' חזו"א, דהפסד מרובה, אנו בקיאים מהו כחוש, כל שהוא כחוש לעינינו, ונוכל להקל אפ' בדאורייתא. ובדרבנן, בהפסד קצת מיקל שאנו בקיאים. ואמר כן אפ' בדבר ששייך ביה שמנונית, אלא שזה כחוש [יותר קיל מהש"ך]. דהיינו, שבציורים הללו לא נהגו מנהג הרמ"א.

^{רסב} תמ"ז סק"ח.
^{רסג} או"ח ק"ב.
^{רסד} תנ"א ק"א.

הלכות תערובת

- (נב) ש"ך ריש הסימן לגבי כבוש אנו בקיאים מהו כחוש ומהו שמן.
- (נג) יד יהודה כ' דלגבי פיטום אנו בקיאים מהו כחוש ומהו שמן, אלא שבפסח מחמירין. אמנם, ע' שעה"צ תס"ז קמ"ד דמשמע שאין אנו בקיאים בזה, ולא רק משום פסח, אלא בכל אופן.
- (נד) בסעי' ז' נראה דבאיסור בלוע אנו בקיאים מהו כחוש.
- (נה) גבינה, בסי' צ"ד מבואר דכחוש הוא. ופמ"ג סי' פ"ג מובא בדרכ"ת שם סקס"ד דגים ודאי כחוש. ואין להקשות, כפי ב' דינים הללו האין אנו בקיאים בשום דבר. י"ל, אה"נ לקבוע איזה מין כחוש או שמן, אין לנו כח לדעת בזמננו יותר ממה שגילו לנו הפוסקים. משא"כ בשר וכו', הרי גילו לנו שיש שומן ויש כחוש, ואנו יודעים מה זה, א"כ בזה שפיר אנו יכולים להכריע. כצ"ל.
- (נו) ביצה, יד יהודה מביא פמ"ג שהוא שמן, וחולק עליו בתוקף. ויש עוד פמ"ג פ"ו כ"א דמשמע שביצה כחוש הוא. והכי קיי"ל.
- (נז) **מעשה שהיה, הפריש חלה מן העיסה, ושרפו בתנור בשעה שאפה חלות באותה תנור, ונתחברו.** פת, מבואר מהל' פסח דהוא ודאי כחוש, א"כ די להסיר כדי נטילה מהחלה הכשרה, ולשרוף חלק ההפרשה יחד עם כדי נטילה.
- (נח) עוד ציור, **טגנו במעט שמן כמה ירקות, ובהם ירקות של ספק חו"ל ספק א"י בשנת השמיטה, דהיינו ספק איסור ספיחין, יחד אם שאר ירקות מהודרות, כמה נאסר.** לכאן זה כחוש לעינינו, באיסור דרבנן, ונוכל להקל, ואולי אף באין הפסד, וכו"ל. ועוד, ע"פ דברי היד יהודה, שמן אינו יכול לפטם אלא לענין עצמה, אבל לא לענין חתיכה אחרת.
- (נט) לא סיימנו ענין זה, אלא נמשיכו בסעי' ז' וסעי' ט'.
- (ס) אע"פ שכחוש אינו אוסר אלא כדי נטילה, באיסור מחמת עצמו; בסיכה, אינו אוסר אלא כדי קליפה. כגון 'צבעו' הברישו' חלה עם ביצה, ולבסוף איתברר שאינה כשרה, ונגעה בחלה אחרת בתנור, אע"פ שביצה כחוש גמור, מ"מ אינו אוסר נטילה אלא כדי קליפה, הואיל והוא רק סיכה. עוד נפק"מ, כשהיה נייר אפיה בלבד מפריד [מלבד מה שנכתוב בסעי' ז' לגבי אם משהו מעכב הבליעה מלצאת לצד השני, אין הבליעה עובר].

--- סעי' ו' – תתאה גבר ---

- (א) לא נעמיק בסוגיא זה כאן, אלא במק"א.

--- סעי' ז' – איסור בלוע ---

כדי נטילה, לתוך כלים, 'מקושר'

- (א) בסעי' ד' וה' הרחבנו על דיני כדי נטילה. ומ"ב הל' פסח כ' דשיעור זה הוא אגודל, ונקטו הפוסקים דזה בערך שיעור אינצ' אחד.
- (ב) ויל"ע, איך 'נוסע' הכדי נטילה, האם הוא הולך רק ישר במקום הנגיעה, ומשם חייב ליטול כדי נטילה, או"ד הבליעה עובר גם לצדדים ובאלכסון.
- (ג) כגון, **מעשה שהיה, מישוהו חימם בתנור שני בורקס בתבנית ח"פ, ואז שם לב שא' מהם ממולא בגבינה והשני בבשר.** לא נגעו זה בזה, אבל היו קרובים מאוד. לא היה זיעה. אם כדי נטילה הוא רק נוסע ישר, אז הבורקס מותרים, ויזרוק התבנית. אך אם בליעה עובר

הלכות תערובת

גם באלכסון, א"כ התבנית ליד הבורקס קיבל הבליעה, וא"כ שני הבורקס 'פגשו' זה את זה דרך התבנית.

(ד) [מלבד השאלה איזה כיוון נוסע הבליעה, לכאן יש לדון כאן גם מזווית אחרת, האם כדי נטילה נכנס להכלי וגם יוצא מצד השני, וגם נכנס אל האוכל שע"ג. ולקמיה נרחיב על ענין זה.]

(ה) והיה מקום להביא ראיה משו"ע לגבי גיד, שכ' שיטול סביב. אך אולי אי"ז ראיה כ"כ, דשם הגיד נגע בישירות לכל הירך, וכי מיבעיא לן כשנגע במקום א', האם אוסר גם לצדדים ואלכסון.

(ו) ומסברא חיצונה אין שום צד לומר שאינו נוסע גם לצדדים, ובאמת כך היה פשוט גם לרעק"א בתשו"ר^{סה}, וז"ל: נבון אנכי כעת בענין נטילה כעובי אצבע, בעיני היה פשוט דבאם דבר אסור עלי קטן על היתר חם בעי' נטילה לעומקו וכן לצדדים דמתפשט גם לצדדו, ואיש אורח היה אצלי והיה כפלא בעינו ופשוט לו דאין צריך לצדדיו, ולא מצאתי מי שדיבר מזה. והעומד קצת לנגדי בש"ע או"ח סי' תס"א סעי' ג' דאם לא נגע המצה בככר בתנור אינו אסור ואמאי לא נימא דאם כחוט שער מפסיק דאסור דהבלוע חמץ מתפשט לרוחב התנור כאצבע, והבליעה יוצא מתנור בלי רוטב להמצה, עכ"ל. ומסיים בענין אחר שאינו קשור לענינו.

(ז) נמצא, בורקס שלנו הוא מח' רעק"א והאורח, דרעק"א היה אסור, ואילו האורח היה מתיר, וקצת ראיה להאורח מהא דמצה.

(ח) אמנם, לפני שנאסור הבורקס, ע"פ פשטותו רעק"א ונימא שבליעות עובר לצדדים, יש לדון בנידון נוסף.

(ט) והוא, איסור לתוך היתר בצלי נכנס כדי נטילה, אפ' בלי רוטב, ויל"ע, האם זה גם לתוך כלי; כי ידעין דכלי מפליט אל תוך האוכל בקלות, כך מבואר סוף סעי' שלנו ברמ"א. אך להכניס בליעה לתוך כלי, הוא יותר קשה מלהכניס לתוך אוכל. וא"כ, אה"נ איסור לתוך היתר אסור בכדי נטילה, אולי בכלי אינו אסור כ"כ, ורק כדי קליפה נאסרה.

(י) וא"כ, בורקס דידן נתיר, כיון שהוא דרך כלי. וגם אין ראיה ממצות להדיון של רעק"א, כי שם הוא דרך כלי, ולכך אין ראיה להאורח.

(יא) וגם, ציור שלישי, **חימם בשר על צלחת במיקרוגל חלבי**, ואח"כ שם לב שהיה גבינה בעין בין הצלחת למגש של מיקרוגל. נמצא, צלחת זו היה לו גבינה מצד א', ובשר מצד שני. האם רק הצלחת נאסרה, או גם הבשר נאסר.

(יב) מרעק"א דהיה נבון מחמת הא דמצה, ע"כ למד דגם כלי בולע כדי נטילה.

(יג) ולכאן יש לנו שו"ע מפורש בזה בסי' צ"ד סעי' ח', נפל מאפה של גבינה לתוך תנור, וכן גבינה חמה על קערה בשרי בן יומא, אינו אסור אלא כדי קליפה. הרי לפניך, אפ' תימא שבליעה עובר לצדדים, מ"מ בכלים אינו בולע כ"כ, ורק נבלע כדי קליפה, וכל שהבורקס היו נפרדים כ"ק, שרי.

(יד) אמנם, אינו פשוט כ"כ, דהש"ך שם סקל"ג ביאר שו"ע דהא דבולע רק כ"ק, אי"ז משום דכלים שאני, אלא משום דגבינה הוא כחוש הרבה – ואע"פ ששאר כחוש אסור כדי נטילה, כגון מצה, מ"מ גבינה הוא יותר כחוש מכל דבר שבעולם, וגבינה אסור רק כ"ק!

^{סה} חרשות, יו"ד י' אות ד'.

הלכות תערוכת

לפי"ז, אין לפשוט משו"ע זו לגבי שאלה דידן, ולכאו' אדרבה, חזינן דהש"ך ס"ל בשאר דברים היה הכלי נאסר כדי נטילה.

(טו) מאידך, החזו"א מסרב לקבל דברי הש"ך, וס"ל דזה חידוש גדול מדי, אלא פירש שו"ע כמש"כ למעלה, דכלים שאני, וכלים אינם בולעים בצלי אלא כדי קליפה. בדה"ש מורה כחזו"א.

(טז) רעק"א נקט כהש"ך, ולשיטתו דחשש לראיה ממצה בתנור. וכן החזו"ד נקט כן.

(יז) והנפק"מ, הוא הך דמיקרוגל. אבל הא דבורקס לכאו' נוכל להקל ממנ"פ, כי גם להש"ך אין הבורקס החלבי מפליט כ"כ, כי הלא גבינה היה, ולדידיה גבינה כחוש לחלוטין^{רסו}. א"כ לכה"פ הבשרי בסדר, ואילו החלבי נאסר.

(יח) עכ"פ, הך דחלבי טרם נמצא לנו ראיה ברורה להקל, כי אם בליעה עובר לצדדים, וגם בכלי הוא כדי נטילה, לכאו' יאסר.

(יט) אמנם, יש עוד דיון נוסף שעלינו להבהיר לפני שנאסור. מבואר בהמשך הסעי' דאע"פ שאין אנו בקיאים מהו כחוש ומהו שומן, הנ"מ בבעין, אבל בבלועה אנו כן בקיאים. וביאר היד יהודה, הואיל ויש סוברים דאף בליעה שמנה דינו ככחושה ואינו עובר בלי רוטב, אע"פ שאנו מחמירין בדבר, דינו להחמיר במה ששמן לעינינו, אבל בכחוש לעינינו נסמוך על הסוברים דאף בשמן אינו עובר כלל.

(כ) וא"כ, בשר זה תוך הבצק, וכן גבינה זו תוך הבצק, אה"נ בדידיה הואיל והוא בעין אין אנו בקיאים וניחוש לשמן, מ"מ ברגע שנכנס לתוך הבצק, נעשה בלועה ולא בעין, א"כ עכשיו אנו בקיאים, ואינו שמן אלא כחוש, א"כ מהבצק אל התבנית, אין בליעה עובר בלי רוטב, ואין שום בליעה לתוך התבנית.

(כא) א"כ, הבורקס כשרים, וגם התבנית הוא פרווה כדמעיקרא. וכ"ז בתנאי שאכן לא היה באמת רוטב [פרטיו לקמיה בעז"ה]. וגם בתנאי שאכן הבשר היה כחוש באמת.

(כב) אך באמת, אינו פשוט כ"כ דבליעה 'יהפוך' לכחוש כשהבעין עדיין כאן. הפמ"ג ש"ד סקי"ח דן בזה בשם משאת בנימין, וציורו חתיכת איסור נוגעת בהיתר שנוגעת בעוד חתיכת היתר. מחתיכה ראשונה לשניה, נימא חם בחם, צלי, אין אנו בקיאים, השני נאסר כולו הואיל ומפעפע בכולו. משניה לשלישי, אינו איסור בעין אלא איסור בלוע, וא"כ בזה אנו בקיאים, וא"כ בכחוש לעינינו נקל בהג' לומר שלא נאסר כלל הואיל ולא היה רוטב.

(כג) אך החזו"ד סקי"ח חולק ע"ז, והואיל וכבר 'נפסק' להחמיר שכאן הוא שמן, אוסר כל מה שנגע בב"א, אפ' בבלוע, ואין כאן קולא בבלוע אלא בזה אחר זה, ולא בב"א ובמקושר. וכך נקט החזו"א^{רסו}. המהרש"ם^{רסח} מסיק דיש מקום להקל.

(כד) ולכן, בבורקס דידן, יש כמה צדדים להקל. חדא, דילמא בליעה אינו אלא ישר. ועוד, אולי אינו נכנס לכלי אלא כ"ק. ועוד, אולי נימא שהבליעה מהבשר והגבינה היה כחוש, מהבצק אל התבנית, אע"פ שהבשר והגבינה לפנינו.

(כה) ולהוסיף עוד צד היתר, גם כשכלי מפליט אל תוך בורקס השניה, הלא יתבאר בש"ך סוף הסעי' דאי"ז אלא כ"ק, א"כ ודאי שאר הבורקס כשר. [ועוד, בליעה לעבור דרך כלי ולהיכנס אל אוכל בצד השני, נבאר לקמיה מה דינו].

^{רסו} ע' חזו"ד ופמ"ג שנחלקו אם אנו בקיאים בגבינה.

^{רסו} כ"ב ח' הערות לס' ק"ה.

^{רסח} ג' קנ"ח.

הלכות תערובת

- (כו) נמצא, האוכל מותר, והתבנית, אם אינו תבנית ח"פ, יגעיל כדי להוציא עצמו מספיקות.
- (כז) וע' בהמשך הסעי' מש"נ לגבי פיטום בבליעה, שנחזור לעסוק בבורקס שלנו.
- גדר איסור בלוע, וגדר תערובות**
- (כח) מתבאר בסעי' זה דיש חילוק גדול בין איסור בעצם ובין איסור בלוע. ויל"ע, מהו גדר איסור בלוע, ומה נקרא תערובות.
- (כט) כגון, ציור שדנו בו האחרונים, **חלה שלשו עם ביצים, ואז שמו לב שהיו ביצים לא כשרות.** האם חלה זו איסור בלוע או איסור מעורב. כגון, נגע בחלה אחרת כשרה תוך התנור, האם חלה השני צריך כדי נטילה, או אמרי' הוא איסור כחוש בבלוע, ואינו אוסר כלום בלי רוטב.
- (ל) וכן, **לשו חלה עם חלב, לשבועות, ונגע בחלה פרווה, האם צריך להסיר מהפרווה כדי נטילה, ולקלקל חלה שלמה, או לא.** [מלבד סי' צ"ז.]
- (לא) הדברי יואל דן בזה, השואל ס"ל שזה תערובות, אך הדברי יואל עצמו ס"ל שהוא בלוע, ומביא השיב משה ובית שלמה רסט כדבריו. האמרי יושר^{רע} ס"ל פשוט שהוא תערובות.
- (לב) לפי הדברי יואל מובן השו"ע בסי' צ"ב לענין טיפת חלב על בשר. וכן מבואר בט"ז כאן לגבי כבד ודם. הש"ך חולק, ומבאר שו"ע בענין אחר. [המח' הגדול בסעי' שלנו בין ש"ך לט"ז, אינו מח' זו אלא מח' בענין גדר בב"ח לענין חנ"נ, וכמו שיתבאר בס"ד בסמוך.]
- (לג) חזו"א^{רעא} ס"ל דנקרא תערובות, דרק בליעה דרך חום היא בליעה, ולא מה שמעורב ממש.
- (לד) ולכאו' יש להביא ראיה מדברי הגר"ז^{רעב} שנחשב כתערובות ולא כבליעה, דבהל' שבועות איירי לגבי פת שלשו עם חלב, וס"ל שהמרדה נבלע מהבליעות. אלמא, כחוש נכנס לכלי, ואי היה בליעה לא היה נכנס, אלא ע"כ ס"ל דזה תערובות.
- (לה) והמ"ב שהביא ציור זה ליכא למשמע מינה, כי השמיט שלשו עם חלב, ויתכן שאיירי בחמאה, שאכן שמן הוא, ויפליט אפ' בבליעה.
- (לו) נמצא, יש חזו"א, אמרי יושר, גר"ז, שלמדו שהוא תערובות, ושבליעה עובר גם בלי רוטב. המהרש"ג נחית ג"כ לזה, ומדחה ומיישב כל ראיות המקילין. לבסוף מסיק מהרש"ג להקל בהפס"מ.^{רעג} למסק' לכאו' אנו צריכין להחמיר בזה.
- (לז) שאלה זו נוגעת לפעמים גם לארגוני כשרות, כגון הא דדן בו החלקת יעקב^{רעז} לגבי לחם כשרה הנאפה במפעל של גוים, והתנור כשר, אלא שאחרי התנור יש שטח Conveyer Belt שמייבשים בו הלחם, והוא משותף של הכשר עם האינו כשר, ואין הלחמים נוגעים זה בזה. שטח זה הוא חם מאוד, ודאי יס"ב.
- (לח) וטען החלקת יעקב, דבליעת פת הלא כשר אינו נכנס אל ה'קונביור' הזה, כיון דאין בליעה יוצא מחתיכה בלועה בלי רוטב. ולכן מתיר לדינא, ומזהיר שלא יגעו הלחמים זה בזה, מחשבונות שונות, ואכ"מ.

רסט ישריש יעקב ק"ס.

רע ב' ס"ט.

רעא ב"ב ז' ק"ה.

רעב תצ"ד.

רעג ע"ע בית מאיר סי' צ"ד על הט"ז סקי"ד.

רעד יו"ד כ"ג.

הלכות תערובת

(לט) והנה, לדידן שרוצים להחמיר כדעת החזו"א ודעימי', הלא אין הפת של הגויים בלועה באיסור, אלא מעורב באיסור, א"כ שפיר מבליע אף בלי רוטב, וכשלחם הכשר נח על מקום שהיה לחם של גוי לפני כן, אוסרו.

(מ) דוגמא לענין זה, **היה לו ביצים בתוך הטשולנט, הוציאם בשבת וקלפם [כדת וכדין]**, וחתכם בסכין חלבי. דין הביצה, אם הסכין ב"י, נאסרה, ואי אינו ב"י, מותרת, כי מכלי לאוכל אי"צ רוטב. והסכין, בכל מקרה שרי, כי אין הבליעה הפשרית תוך הביצה יוצאת בלי רוטב, חוץ אם היה בליעה שמנה, אך סתם טשולנט דידן אינו מלא שומן, אלא בשר רגיל שלגבי הבליעה אנו בקיאים לומר שהוא כחוש^{רע}.

גדרו של רוטב

(מא) נברר הלכה זו ע"י **מעשה שהיה**, במטבח היה להם 'בלטה' שהיו משתמשים בו על השיש ועל השולחן שעליה היו שמים קדירות רותחות. שמו עליה קדירה רותחת של בשר. הסירו, ועדיין היה חם, ואח"כ שמו עליה כסוי קדירה חלבית, רותחת. והשאלה, מה דין הכסוי, ומה דין הבלטה.

(מב) ולכא'ו, אין בליעה עובר מכלי לכלי בלי רוטב. אמנם, היה קצת אדים, וא"כ יל"ע האם זה נחשב כרוטב לענין זה.

(מג) החו"ד^{רע} מוכיח דאין רטיבות כזה נקרא רטיבות לענין שלנו, ואיירי שם לגבי קדירה מלאה בשר על פלטה, ונשפך חלב על הפלטה, ומתחת הקדירה. וכ' חו"ד דבעינן ס' בהקדירה לבטל החלב שתחתיו, אבל אי"צ ס' נגד כל מה שבלוע תוך הפלטה, דלענין זה נימא אין בליעה תוך הפלטה יוצא בלי רוטב, וכמות זו של חלב אינו נקרא רוטב.

(מד) וממשיך ומוכיח דבין קדירה לקדירה תמיד יש איזה לחות, ואי"ז נקרא רוטב, וכן צלי בצלי נקרא אין בה רוטב אף שכל צלי יש בה מוהל ולחות.

(מה) נמצא, הכסוי וגם הבלטה, מותרים.

(מו) ומאידך, בתשובות מגידות לבעל הפמ"ג^{רע} איירי בקרעפל"ך עם מלוי גבינה, שבלוע בבשר, ונאסרה, ושמו אותו על צלחת חלבי, מה דין הצלחת. לאור הנ"ל היינו אומרים אין בליעה יוצא בלי רוטב, אך הפמ"ג מפקפק, דאולי היה טופח ע"מ להטפוח, ואילו היה טפעמלה"ט היה נקרא רוטב, והיה הבליעה עובר.

(מז) אלמא, בציור של החו"ד של חלב תחת הקדירה, שהיה טפעמלה"ט, היה אוסר הפמ"ג. אמנם, גם הפמ"ג מסכים דאי"צ יבש לגמרי, אלא כל שפחות מטפעמלה"ט אינו נקרא רוטב. ויש כמה פמ"ג^{רע} דמבואר דמעט לחות לא מקרי רוטב.

(מח) ובציור הנ"ל של הבלטה, מאוד יתכן שגם הפמ"ג היה מודה להקל.

(מט) אמנם, ע' ש"ך סקכ"ג בשם מהרש"ל, דמשמע דלא כן, אך כבר הק' עליו החכמ"א^{רע} דאין מעט לחות נקרא רוטב. והכי קי"ל, כהחו"ד וחכמ"א. וצריכין ליישב הש"ך.

(נ) אך לא נתבאר לנו, באיזה שלב יסכים החו"ד לאסור.

^{רע} מיירי היכא שהסיר ממנו השומן הנראה לעינים, ואז נוקטים שהוא כחוש. וכן שמעתי שמורים מורי הוראות. ויש לצדד דאפ' אם נשאר קצת שומן, עדיין השומן יהיה בטל. וע"ע בזה.

^{רע} צ"ב כ', על רמ"א סעי' ז'.

^{רע} לא מצאתי.

^{רע} ע' סי' ה'. או"ח א"א תס"א ל"א, דם ומוהל של צליית עופות אינו רוטב.

^{רע} נ"ז ב'.

הלכות תערובת

(נא) ולכא' היה מקום ליישב דברי הפמ"ג הנ"ל, ולחלק בין אוכל לאוכל ובין היכא שהוא מאוכל לכלי, דאולי היכא שיש כלי, אי"צ כמות גדולה של רוטב, משא"כ באוכל, הואיל ונבלע טפי לתוך הצלי, בעינן כמות יותר גדול של רוטב. ולמרות שזה נשמע 'מציאותי' ולא בלומדות, זה מיישב הפמ"ג, ונמצא שאין מי שחולק על החו"ד עכ"פ לענין אוכל לאוכל. כך נראה לומר.

כדי נטילה, דרך דבר אחר

(נב) הבאנו למעלה לגבי הציור של הבורקס מח' פמ"ג בשם משאת בנימין נגד החו"ד לגבי בלוע, כשהנבלע עדיין נוגע בהאיסור גופיה, 'מקושר', האם אנו בקיין כלפי הבליעה, ומסק' היה דיש מקום להקל.

(נג) ועכשיו נדון בשאלה אחרת, אנו יודעים שחתיכה אוסרת חברתה בכדי נטילה. ויל"ע כשחברתה דקה, האם עוברת ונכנסת אל חתיכה השלישית, בגלל שהוא עדיין תוך שיעור של כדי נטילה.

(נד) כגון, **גבינה על לחם על מגש מיקרוגל בשרי, וחתיכת הלחם דקה, האם הגבינה עוברת לתוך המגש**, הואיל והיא קרובה כדי נטילה, או"ד כדי נטילה היא בחתיכה אחת, אבל לא מחתיכה לחתיכה.

(נה) וכן הא דבורקס דלמעלה, אולי קיל טפי מחמת צד זה [שהבאנו שם בסוגריים].

(נו) פמ"ג בסי' צ"ד מ"ז סק"ז בישראל אורז בחלב ונתאדה כל הרוטב, ועכשיו יבש, ותחב לתוכו כף בשרית ב"י, וקיי"ל מכלי לאוכל נאסר אף בלי רוטב, א"כ כל תחיבה אוסר כדי נטילה [כ' משום דיש רטיבות קצת, ולכן אינו רק כדי קליפה, ע"פ ש"ך כאן ס"ק כ"ג. ויל"ע איך קיי"ל בזה לדינא]. ואם תחב קרוב להקדירה עצמה, גם הקדירה נאסר משום דהוא תוך שיעור כדי נטילה.

(נז) הרי חזינן, מאורז לאורז אסור כדי נטילה, אע"פ שהם חתיכות נפרדות ולא חתיכה עצמה. ואם תרצה לדחות ראיה זו, הלא מקדירה יש ראיה ברורה, שכדי נטילה אוסר אפ' דרך דבר אחר.

(נח) וא"כ, הא דבורקס והא דלחם וגבינה במיקרוגל, יאסר הפמ"ג.

(נט) אמנם, היד יהודה^{רפ} אינו מסכים לדברי הפמ"ג, וכ' דכל דבריו אינם נכונים, וכו', ופשוט לכל מי שיודע איסור והיתר שאין הבליעה עובר אפ' דבר שהוא דק כקליפה, וטען שמבואר כדבריו מטיפת חלב.

(ס) וכדברי יד יהודה מצינו גם בדברי רעק"א בתשובה^{רפא} לגבי דג כשר וע"ג דג טמא, שנתבשלו יחד, והטמא אסר כדי נטילה, והכף תחב לתוך הכשר [לשעבר] תוך כדי נטילה, האם נאסר מחמת הכדי נטילה של הטמא לפנינו, או"ד כלפי הכף הוא בלע רק מבלוע של הכשר.

(סא) והורה רעק"א דהכף בלע רק מהכשרה [ובזה אנו בקיין, אך זהו שאלת חו"ד משאת בנימין, האם ששייך להיות בקי, כשהבעין עדיין כאן. ויל"ע האם יש ראיה מרעק"א זו לגבי הכף שאלה], ולא נאסר מהטמא עצמו, הואיל ו'נסע' דרך ההיתר, אע"פ שהטמא עדיין לפנינו.

(סב) נמצא, רעק"א כיד יהודה, ודלא כפמ"ג, והבורקס מותר מטעם זה, וכן הלחם עם הגבינה. וכגון לחם ע"ג גריל, ועל גביו גבינה, לא נאסר הגריל.

^{רפ} צ"ד כ"ג.

^{רפא} תליתאה נ"ז א'.

מח' שי"ך ט"ז לגבי בב"ח

(סג) כ' שו"ע דאיסור מחמת עצמו בליעה עובר גם בלי רוטב, כגון בשר בחלב. וטרחו הש"ך והט"ז לבאר איך בב"ח הוא איסור מחמת עצמו, הא בסי' צ"ב לגבי טיפת חלב לתוך בשר, אין אנו אומרים שבליעה יעבור בלי רוטב.

(סד) הט"ז למד, בב"ח אינו איסור מחמת עצמו אלא איסור בלוע, ומובן הא דסי' צ"ב, והא דכאן נחשב איסור מחמת עצמו, לא איירי בחתיכה שנאסרה כבר ע"י חלב, והנידון האם אוסר חברתה; לא כן, אלא עסקינן לגבי הבשר כלפי הגבינה עצמה, דזה לגבי זה הוא איסור מחמת עצמה, אבל בשר בלוע בחלב אינו איסור מחמת עצמו כלפי חתיכה אחרת, אלא איסור בלוע, ואינו עובר אלא דרך רוטב.

(סה) וט"ז ס"ל דלענין זה לא נגיד חנ"נ [אינו סוגיין, ע"ע סי' ק"ו מש"כ בשם אבן האזל], אלא כבגד של שעטנז, והבליעה שעובר לחתיכה שלידו אינו אלא בליעת הבשר לחוד, ולא החלב שבו, כך ביאר הש"ך את דברי הט"ז.

(סו) מאידך, הש"ך עצמו ס"ל דבב"ח ודאי נחשב איסור מחמת עצמו כלפי חתיכות אחרות, והא דסי' צ"ב אוסרת חברתה כדי נטילה.

(סז) רוב אחרונים נקטו כהט"ז, ולא כהש"ך. דעת החכמ"א בזה אינו ברור, דהרי בסי' ס' סעי' ט' הביא ב' הדעות. אך ע' בסי' נ"ז סעי' ו', וסי' מ"ד ו', דמביא רק דעת הש"ך. וע"ע בזה.

(סח) ק' על הש"ך, אי ס"ל דאינו איסור בלועה אלא איסור עצמו, חנ"נ, מדוע אינו אוסר חברתה בכולו, כגון ההיא דצ"ב, הא לענין איסור עצמה אין אנו בקיאים, א"כ מהכ"ת די בכדי נטילה. כה"ק התפארת למשה.

(סט) [על הגמ' לא שייך להקשות, כי הגמ' שהוא מקור לסי' צ"ב שאוסר רק כדי נטילה י"ל דאיירי בכחוש, והגמ' כן בקי מהו שמן ומהו כחוש. רק הש"ך, שאינו בקי, קשה.]

(ע) וביאר הבית יהודה, דגם הש"ך מודה דיש חידוש בדבריו, ויודע שיש חולקין בדבר, א"כ הואיל והוא רק לחומרא, אה"נ הבליעה יעבור בלי רוטב, מ"מ בזה נהיה בקיאים מהו כחוש ומה לא.

(עא) [חתיכת חנ"נ, שנגע בחתיכה אחרת שמנה, לדעת הש"ך כמה נאסר – כדי נטילה, כדין בלועה, או כולו כדין שמן, הואיל וכאן אנו יודעין מה היא. ונראה שאסור כולו, דהש"ך לא היקל בבלוע אלא שנימא שאנן בקיאים בו, אבל היכא שהוא באמת שמן, אין שום קולא, ואסור כולו.]

(עב) וא"ת, הלא באיסור בלועה לא אמרי' פיטום, כמש"נ לקמיה בס"ד, י"ל, הנ"מ כשלא נכנס לחתיכה השני כלל, משא"כ כאן. ועוד, כאן אינו איסור בלועה ממש לדעת הש"ך, אלא הוא בלועה לענין שבו נהיה בקיאים, אבל בשמן ממש, ודאי הש"ך יאסור כולו. כן נראה.]

בליעה שמנה: מכלי לאוכל, ומאוכל לכלי

(עג) **מי שיש לו פרוסת צנימים, Toast, ועליה חמאה, שהוא שמן, ומונח על צלחת בשרי, חמאה.** מה דין הצלחת, האם נטרף ע"י בליעה השמנה, או"ד גם בזה נימא אין בליעה עובר בלי רוטב.

(עד) והנה, מאוכל לאוכל, בליעה שמנה עובר. מכלי לכלי, בליעה שמנה לא עובר בלי רוטב, כ"כ פמ"ג סק"ב. וא"כ יל"ע, מה דין אוכל לכלי.

הלכות תערובת

(עה) וכ' חו"ד^{רפב}, מדחזינן דמכלי לאוכל בליעה עובר בלי רוטב, אלמא כלי יכול להפליט בקלות. וע"כ דהטעם מדוע כלי לכלי אינו עובר הוא מחמת קושי קבלת הבליעה לכלי השני. וא"כ, באוכל לכלי, דהוכחנו בבירור דהבעיה היא בקבלת בליעה לתוך הכלי, לא יאסור בליעה שמנה לתוך כלי, דכלי אינו מקבל בליעה בלי רוטב.

(עו) ולכן, בציור שלנו, הצלחת כשרה.

(עז) אמנם, חלקו עליו הבית שלמה^{רפג} ומהרש"ם^{רפד}, והביאו ט"ז כאן כנגד החו"ד. וכ"ה מסק' שאר אחרונים. וק', הלא טענת החו"ד אלימתא היא מאוד, ואיך שייך לחלוק על דברים ברורים כ"כ.

(עח) ויש לפרש ע"פ דבריו המאירים של הכתב סופר^{רפה} דמסביר מדוע כלי לכלי אין בליעה שמנה עוברת בלי רוטב, וכ' דאינו מחמת קושי של הכלי לקבל בליעה, אלא הוא משום כוחו של כלי הראשון לפגום ולהחליש כח השמנות שיש בהבליעה. א"כ, כשכלי הראשון עובר לכלי השני, הואיל ובאה מכלי, אינו אלא בליעה כחושה, וזה אינו עובר בלי רוטב, ואינו ענין של קושי בקבלה, אלא ענין של כוחו של כלי להחליש ולפגום כח השמנונית.

(עט) ואם לזאת, נפל בבירא החשבון של החו"ד, דבליעה שמנה מאוכל לכלי, אין טעם לומר שלא יעבור, דהואיל ואינו בא מכלי הפוגם אלא מאוכל, הבליעה נשאר בשמנותה ובחוזקה, ונכנס לכלי אף בלי רוטב, כדין בליעה שמנה. וע"ע בדה"ש דמק' סתירה בדעת החו"ד עצמו.

(פ) ע"פ כת"ס זה, נוכל להבין ענין הבא, והוא בליעה שמנה מכלי לאוכל, האם הוא עובר רק כ"ק, כדין בליעה כחושה, או"ד הואיל והיא שמנה הוא מפליט בכולו. כך הסתפק הש"ך סקב"ג.

(פא) פ"ת מביא מג"א, וכ"ה מ"ב^{רפו} ושעה"צ^{רפז}, דגם בליעה שמנה לא אוסר אלא כדי קליפה. וכ"כ נוד"ב, ושאר אחרונים, ואין פשיטותו של המג"א יוצא מידי ספיקו של הש"ך.

(פב) ואילולי הכת"ס קשה, אם כלי לאוכל קיל טפי מאוכל לאוכל, א"כ כי היכי דבליעה שמנה באוכל אוסר כולו של אוכל השני, ק"ו דבכלי יעשה זאת.

(פג) ובזה בא הכת"ס ומיישב בטוב טעם ודעת, דיש כח מיוחד לכלי להחליש ולפגום בליעה שמנה, ולהשאירו בליעה כחושה, וא"כ אינו אוסר אלא כדי קליפה, ואכן גריע מאוכל לאוכל, כי התם הבליעה לא נחלש מחמת כלי.

(פד) לפי"ז, הט"ז שחלק על חו"ד ודאי יסבור כמג"א ודלא כש"ך. והש"ך שצידד לאסור בכולו, צד זה ע"כ דלא כט"ז אלא כחו"ד, ושאוכל לכלי לא יאסר.

(פה) נמצא, צנימים דידן על הצלחת, מאוכל לכלי שפיר אוסר, ומכלי לאוכל, אינו נאסר אלא כ"ק.

^{רפב} ביאורים ט"ו.

^{רפג} קס"ח.

^{רפד} ה' ו'.

^{רפה} נ"ד.

^{רפו} תנ"א סקקי"א.

^{רפי} סקקל"ו. ועיי"ש, דאולי ס"ל דבעיקרון המג"א יסכים להש"ך, דיש לחלק בין פיטום ללא. וע"ע בזה. ועוד, כשיש קצת רוטב מג"א מסכים דאוסר כדי נטילה. ש"ך כ"ג.

איסור בלוע, בתתאה גבר, באוכל ובכלי

(פו) מעשה שהיה, כסוי קדירה רותחת של חמץ, שהניחו ע"ג אוכל לפסח, האם וכמה מהאוכל נאסר. ובנוסף אחר, כסוי קדירה בשרית רותחת שהניחו על לזניה חלבית, כמה מהלזניה נאסר.

(פז) ואנו יודעין דיני תתאה גבר, דאדמיקר בלע כ"ק, א"כ כ"ק של הלזניה נאסר. אמנם, ש"ך סקכ"א כ' דלא אמרי' אדמיקר אלא באיסור עצמו, אבל באיסור בלוע לא אמרי' אדמיקר.

(פח) א"כ לכאו', לזניה כשרה, והכסוי יגעיל.

(פט) אמנם, הפמ"ג כאן כ' דהא דכ' הש"ך דאין אומרים אדמיקר לגבי בלוע, היינו דווקא בבלוע באוכל, אבל בלוע בכלי, שידוע שיותר קל להוציא בליעה ממנו ועובר אפ' בלי רוטב, שפיר אמרי' בה אדמיקר, ואוסר הבליעה בכלי כדי קליפה של הלזניה.

(צ) והכי קיי"ל, וכ"כ הפמ"ג באו"ח סי' קע"ג.

פיטום לגבי בלוע

(צא) עסקנו למעלה לגבי הני בורקס, א' מלא גבינה וא' מלא בשר, שנתחממו יחד בתנור בתבנית, בלי רוטב.

(צב) ויש לחלק בין ב' ציורים. ציור הראשון, שבו לא דיברנו למעלה הוא היכא שהבצק של בורקס החלבי היה נילוש יחד עם חמאה.

(צג) ויהיה תולה על הדברי יואל וכו' אם זה נחשב תערובות או בליעה. ואפ' תימא בליעה הוא, מ"מ שמנה. ובליעה שמנה, לתוך כלי הוא מח' ט"ז וחוו"ד, וכמש"כ. נמצא, לכה"פ ספ"ס להחמיר, ולומר שבליעה זו נכנס לכל התבנית. והבורקס הבשרי, יאסר מהכלי לאוכל, כ"ק.

(צד) ציור השני היה כשהבצק פרווה, ורק המלוי היה חלבי. והמלוי עצמו להיכנס לכלי אף כשהוא תוך 'טווח' של כדי נטילה, אינו אוסר, כיון שהוא דרך דבר אחר, וכרעק"א ודעימי' שהבאנו למעלה.

(צה) א"כ צריך לדון מצד הבליעה שנוסע מהמלוי אל הכלי דרך הבצק. וכיון שזה בליעה, נוכל להיות בקי שאינו שמן, שהפמ"ג ומשאת בנימין אמרו שאנן בקי אין אפ' כש'מקושר'. ואפ' להחולקים עליו, הלא אין בליעה נכנס מהבצק אל הכלי בלי רוטב, לדעת החוו"ד [דלהט"ז ודעימי' לתוך כלי אי"צ רוטב]. נמצא, נוכל להקל בהכלי.

(צו) ולמעלה עסקנו גם בשאר נושאים שצריכים לדון בהם, לפני שנאסר ציור דידן.

(צז) אמנם, כאן נעמיק בענין אחר, הלא בצק של בורקס הוא שמנה, א"כ יל"ע, האם שמנות הבצק יפטם בליעת הגבינה, וא"כ יכנס לכלי, ויאסור כולו, כדין בליעה שמנה.

(צח) וע' ש"ך סקי"ט ובאר הגולה כאן, ונראה שהם מכוונים למש"כ בחוו"ד^{רפח}, דהא דפיטום, אין הכוונה שמשנה הבליעה הכחושה להיות שמנה מצד עצמה, אלא שמסייע לה לנסוע למקום אחר בהחתיכה ששם לא היה מגיע, וא"כ, הואיל ובליעה כחושה אינו נכנס לחתיכה השני בכלל, לא יעזור פיטום, כי רק כשנכנס לחתיכה השני כדי נטילה, כאן הפיטום יפזרו בכולו, אבל לא היכא שלא נכנס בכלל.

^{רפח} ביאורים י"א.

הלכות תערובת

- (צט) וע"ע פמ"ג^{רפט} דכ' כזה בנוסח אחר, שאין הפיטום יכול לעשות מה שצריך רוטב לעשות.
(ק) ומלבד זה, מאוד יתכן ששמנות של הבורקס אינו שמן בכלל, כי שמן זית אינו שמן כמש"כ פמ"ג באו"ח^{רצ}, א"כ כל השאלה של פיטום אינו נוגע כאן.
(קא) וא"כ, בצירוף השני לא נכנס שום בליעה חלבי מהבורקס אל התבנית.

דוגמאות לסיכום

- (קב) אחרי כל הנ"ל, עלינו לתאר ולדון כמה שאלות ע"פ כל הנשנה כאן, כדי לשנן ולחדד עניינים גדולים האלו.
- (קג) **מעשה שהיה**, לקח מחבת בשרית, וריסס ספריי שמן, וטיגן נקניקיות בשריות, ואח"כ הניחם על צלחת בשרי של חרסינה. ואח"כ אמרו לו שהספריי היה תרסיס של חמאה.
- (קד) עבר על בישל בב"ח. האוכל נאסר, המחבת נאסרה, הואיל ויש בתוכו בליעות של חמאה יחד עם בליעות של נקניק. השאלה, מה דין הצלחת. ויל"ע, האם נקניקיות הללו הם מעורבים בב"ח, או בלועה בב"ח.
- (קה) ויתכן, דכאן כו"ע יסכימו לומר שאינו אלא בלועה, הואיל ותרסיסים הללו כמעט ואין להם ממשות בכלל. נמצא, בליעה שמנה של חמאה, על הצלחת, בלי רוטב. ודבר גוש בכלי שני.
- (קו) ואמרו, יתכן שספריי הזו אינו באמת חמאה, אלא טעם בעלמא של Extract בעלמא. וא"כ, יתכן שאינו בליעה שמנה, אלא כחושה, הואיל ואינו החמאה עצמה.
- (קז) ועל הצד שהוא שמן, הט"ז יאסר, כיון שהוא בליעה שמנה לתוך כלי. החו"ד יקל. ואע"פ שאנן קיי"ל כט"ז, מ"מ כאן י"ל הא דהש"ך, דהיכא שיש תתאה גבר, לא אמרי' אדמיקר בלע היכא שהיה בלועה, עכ"פ באוכל, כמו שלימד אותנו הפמ"ג.
- (קח) וכ"ז לדעת הט"ז, דבב"ח שייך לומר איסור בלועה, אבל להש"ך דבב"ח יש לו דין חנ"נ, לא יהני כל הנ"ל. אמנם כבר כתבנו, עיקר הדעה הוא זה של הט"ז, דהסכים עמו שאר אחרונים, כגון גר"א וחזו"א.
- (קט) נמצא, הצלחת שרי, אפ' בלי להיכנס לשאלות של דבר גוש בכלי שני.
- (קי) **מעשה שהיה**, טיגן בשר במחבת עם טיפת שמן, צלי, ואחר שעה הרתיח חלב באותה מחבת. החלב נאסר. המחבת נאסרה. השאלה, איך מכשירים המחבת, האם די בהגעלה, או"ד בעינין ליבון [וא"א, דילמא פקעי].
- (קיא) והיה אומר ר' משה ביגל זצ"ל, דלדעת הט"ז אין המחבת נעשה חנ"נ אלא הוא בלועה בחלב, וא"כ צריך להוציא הבליעה של חלב זו, וזה שייך ע"י הגעלה, כבולעו כך פולטו, א"כ ירתיח מים במחבת, ובסדר.
- (קיב) משא"כ להש"ך, הבשר שבו והחלב שבו נהפכו לחנ"נ, וא"כ צריך להוציא גם הבשר שבו, וזה לא שייך אלא ע"י ליבון.
- (קיג) ולמסק', עיקר הלכה כדעת הט"ז, וא"כ די בהגעלה.

^{רפט} ש"ד ב'.
^{רצ} א"א תמ"ז ב'.

הלכות תערובת

(קיד) **מעשה שהיה**, משהו היה בחתונת קרובו, שהאוכל שם לא היתה תחת השגחה נאמנה, אך הביאו מיוחד בשבילו מנה עיקרית בהשגחה טובה. וכשהציעו לו הבשר שלו היה נוגע בחתיכת בשר של קרוביו. דהיינו, חתיכה כשרה נוגע באינה כשרה. אין אנו בקיאים, א"כ נאסר כדי נטילה, ואולי אף כולו.

(קטו) במקרה זה, הבשר שלו היה מונח ע"ג תפוז"א. והשאלה, מה דין התפוז"א. כי עכשיו הבשר אינו איסור מחמת עצמו אלא איסור בלוע, א"כ עכשיו אנו בקיאים, ונומר שהבליעה כחושה, ואינו עובר בלי רוטב, ולא היה כ"כ רוטב, כמש"כ החו"ד, א"כ לכא' התפוז"א שרי. רק יזהר שלא יהיה שום רוטב או לחלוחית של הבשר תוך התפוז"א, כי כלפי עצם הרוטב הזה אין אנו בקיאים.

(קטז) ונצרף עוד, שחתיכה הראשונה לא היה ודאי איסור, ועוד, נגעו זה בזה בכלי שני דבר גוש.

(קיו) **מעשה שהיה**, חתך בצל עם סכין בשרי ב"י, ערכו עם ביצה, וטיגן הביצה במחבת חלבית ב"י, ואח"כ הניחה בצלחת בשרית.

(קיח) הבצל, כמה ממנו נעשה בשרי. אפ' אם הסכין נשתמש בשמנה, מ"מ תוך הבצל אינו אלא כחושה, הואיל ובא ע"י כלי, ולימד אותנו הכת"ס דכלי מחליש שמנה לעשותה כחושה. ואשר על כן, יש כ"ק תוך הבצל של בליעה בשרית כחושה. ואינו נכנס להביצה אלא ע"י רוטב. ומסופק אני אם הביצה נחשב רוטב לענין זה.

(קיט) ואם נגיד שאינו רוטב, הביצה מותרת, כשיסיר הבצל ממנו. אך לא מלאני ליבי להתיר בזה. א"כ נאסר הביצה, ונניח שבלע מהבצל, וגם מהמחבת. והמחבת ג"כ נאסר^{רצא}, כיון שבלע מהביצה שאמרנו שיש בתוכו מהבצל.

(קכ) הצלחת שהניח בתוכו הביצה אח"כ – הביצה לכא' בלועה באיסור [כי הט"ז הוא עיקר הדעה, ולא הש"ך], ולחו"ד אינו נכנס לכלי בלי רוטב. ולהט"ז שחולק, הלא כאן תתאה גבר, ואין אומרים אדמיקר הואיל והוא בלועה באוכל, שהש"ך ע"פ פמ"ג הורה לנו להתיר.

(קכא) נמצא, הצלחת מותרת אפ' בלי לעסוק בבית מאיר, ובמהרי"ל דיסקין, שהבאנו בסי' צ"ה. **מעשה שהיה**, חתך בצל עם סכין בשרית ב"י, והניחו על צלחת חלבית ב"י, וחייממו במיקרוגל חלבי אינו ב"י. המיקרוגל כשר כי לא היה רוטב.

(קכג) הצלחת, אין רוטב בינה ובין הבצל, ובליעה מהבצל לצלחת הוא בליעה כחושה, ואם אין רוטב אינו עובר. וא"כ הצלחת לא נאסרה. הבצל עצמו, נאסר כדי קליפה מהצלחת, כדין מכלי לאוכל, בלי רוטב, א"כ יסיר כ"ק, והשאר יאכל.

(קכד) **מעשה שהיה**, לקח בצל, חתכו בסכין בשרית, ושמו בסנדוויץ' יחד עם גבינה, והניחו בגריל חלבי. מה דין הסנדוויץ', ומה דין הגריל.

(קכה) הרי, יש בליעה^{רצב} כחושה [כיון שבאה מכלי] יחד עם גבינה, בלי רוטב. וא"כ לכא' , הגבינה והגריל לא נאסרו.

(קכו) ואם היה גם קטשופ, נמצא שהיה רוטב, ונאסר הסנדוויץ', אך הגריל בסדר כ"ז שלא נגע הבצל ישירות להגריל, כי הוא בליעה בלי רוטב, וכמש"כ.

^{רצא} בפרהסיא.

^{רצב} לא מיבעיא להט"ז בב"ח הוא בלועה, אלא אפ' להש"ך, הרי עדיין לא נעשה בב"ח, רק יש בליעה של בשר יחד עם גבינה, וע"ז עדיין הוא בלועה ולא חנ"נ. ופשוט.

הלכות תערובת

קכז) **מעשה שהיה**, קנה לחם, ועשה צנימים על גריל חלבי. ואז שם לב שהפת לא היתה כשרה. מה דין הגריל. ויל"ע כפי המציאות האם היה בליעה של איסור או רכיב. נפק"מ, האם הוא איסור מחמת עצמו, או בליעה, נפק"מ לענין בליעה כשאינן רוטב. וגם יל"ע, אם נחשב בליעה, האם היא שמנה או לא.

קכח) נמצא, מחמת חוסר ידע מהמציאות, אין בידנו להקל.

קכט) **מעשה שהיה**, אשה טיגנה בלינצ'ה ממולא בגבינה, והניחתו על קוגל אטריות צונן פרווה במקום להניחו על החלבי. ושאלתה בפיה, מה דינו של הקוגל, האם כולו או מקצתו נעשה חלבי.

קל) ולאור האמור, היינו אומרים דהואיל ובצק הבלינצ'ה אינו אלא חלבי ע"י בליעה, אין בליעה יוצא בלא רוטב, ולא נכנס לתוך הקוגל כלל. ואפ' בלא"ה, דהיינו היכא שהיה בליעה שמנה, כגון מלוי חמאה, הרי תתאה גבר, ומצד אדמיקר בלע כ"ק, הא כתב הש"ך סקכ"א דאדמיקר בלע לא אמרי' בבליעה, ועכ"פ בבלוע באוכל, כהפמ"ג. וא"כ הקוגל עומד בפרוותו, בכולו.

קלא) אחרי שאמרו הוראה זו לת"ח, סבר להחמיר מחמת הרעק"א בסעי' שלנו. דכ' רעק"א, לח רוטב שנפל על יבש בלוע באיסור, אדמיקר בולע כ"ק. דהיינו, רואים מרעק"א דלא כש"ך, דשפיר אמרי' מבליע ומפליט עד דמיקר, אפ' במעט לחות.

קלב) דהיינו, הש"ך ס"ל דאינו מפליט ואינו מבליע אפ' בשמן, ורעק"א דאיירי עם לח, דשווה דינו עם בליעה שמן, וס"ל דמפליט ומבליע, ע"כ חולק על ש"ך כ"א. וכן למד בדה"ש סקק"ג.

קלג) אך באמת, אין לדמות הא דרעק"א להא דש"ך ולשאלה דידן, כי באמת הרעק"א לא איירי במעט רוטב, ולחלוק על חו"ד ופמ"ג, אלא איירי בהרבה רוטב, שבזה לא דיבר הש"ך או החו"ד או הפמ"ג, וא"כ לא דמי לבלינצ'ה דידן דאין בה רוטב, ואינו שייך להרעק"א.

קלד) ומצד עצם המהלך שלו ברעק"א, לדמותו להש"ך ולהשוות לח עם שמן, אינו דמיון טוב, כי הלא בהש"ך גופא הבאנו פמ"ג לחלק בין אוכל לכלי. דהיינו, דהש"ך איירי דווקא לגבי אוכל לאוכל יבש בלי רוטב, אבל כשיש כלי, או שיש רוטב, בזה שפיר נוכל לומר דאדמיקר בלע, והש"ך לא קאמר דאינו בולע, אך ורק מאוכל, ובלי רוטב. ואין מח' בינו ובין רעק"א. ובלינצ'ה דידן, האמת כמש"כ למעלה. וכן הסכים בעמח"ס מגילת ספר.

קלה) **מעשה שהיה** בדירה של בחורים. היה להם כלי של נט"י שהיה מיועד להשקיות של חלב, ושהה בו החלב מעל"ע, לא רק בתוך השקית, אלא גם מחוצה לה, בהכלי עצמה. ומיד אחר מעל"ע אחר שהדיחו אותו, לקח בחור א' את הכלי, ושימש בו כמצקת, לשאוב טשולנט מהקרוקפוט. והשאלה, מה דין הטשולנט, הכלי, הוקרוקפוט.

קלו) ולכאנ', הכלי נעשה חלבי ע"י כבישה מעל"ע, וא"כ הוא ככף חלבי לקדירה בשרי, שאין בו ודאי ס', ולכן נאסר הכלי, האוכל והקדירה.

קלז) והנה, הא דכבוש אוסר בכלים, הש"ך בסי' צ"ח סקי"ג כ' דאוסר כולו, וכ"ה בחכמ"א נ"ז י"א, וכן הפמ"ג במ"ז, ודלא כהט"ז דס"ל קליפה. להט"ז, בנידו"ד היה מיקל כיון שיש ס' נגד הקליפה.

קלח) ואפ' להש"ך ודעימי', אם לא היה מלא בחלב, אלא כמות מועטת בשוליה, יתכן מאוד שיהיה ששים נגד כל האי חלק של הכלי כי חלב כחוש, ואינו מפעפע. ואם זה המציאות,

הלכות תערובת

רק הכלי נאסר, ולא הקדירה או התבשיל. ונמשיך השאלה בהנחה שלא היה ששים נגד חלק החלב שבכלי.

קלט) והנה, כל מקור בש"ס לענין כבוש, טען החו"ד^{רצ"ג} [והזכרנו למעלה בסעי' א'] שאינו אלא כשהוא איסורא בלע, אבל לענין היתירא בלע, כנידו"ד, אין מקור לומר כבוש כמבושל.

קמ) וכדברי החו"ד נמצאים גם במג"א סי' תמ"ז סקט"ז, דמחץ אין לו כבוש כיון שהוא היתירא בלע.

קמא) נמצא, דעת הט"ז שכבישה אינו אוסר בכלי אלא כ"ק, בצירוף החו"ד, יש מקום להקל. וכחשבון זה נמצא גם באמרי ברוך.

קמב) אמנם, הפמ"ג במ"ז בריש סי' פ"ז דן בענין קדירה שכבשו בו חלב מעל"ע, ואח"כ בישלו בו בשר, אסור בהנאה. והא ששנינו בריש סי' זה שכבוש בב"ח היינו רק מדרבנן ולא דאורייתא, וא"כ לא ליאסר בהנאה, י"ל, הא דאינו אלא מדרבנן היינו משום שאין דרך בישול בכך, אבל אם הכלי כבר בלוע מכבר בחלב, וה'שידוך' של הבשר עם החלב הכבוש הוא ע"י בישול, ודאי הוי דרך בישול מה"ת, ואסור בהנאה. כ"כ הפמ"ג וסיים דהוא פשוט.

קמג) ורעק"א שם כ' דאינו פשוט כ"כ, דהא הוי כבוש בהיתירא בלע. אבל רואים שדעת הפמ"ג לא להתייחס לזה, ולהחשיב חלב כבוש בבשר כאיסור תורה, ולא בנידו"ד אין להקל. וכן החמיר הבא"ח^{רצ"ד} כדברי הפמ"ג.

קמד) והקורקפוט, כיון שהוא חרס, א"א להגעיל אותו, ולכן נאסר עולמים. ודע, דאם היה שעה"ד גדול, ולא היה מדובר בדירה של בחורים, היה מקום לדון להקל בהפס"מ בענין הקורקפוט.

קמה) **מעשה שהיה**, הכינו גלידה חלבית, וקפאו אותו בכלי פלסטיק רב פעמי. ואז נתברר שהיה הכלי בשרי, מכבישת מרק עוף מעל"ע.

קמו) הגלידה עצמה מותרת, כי סתם כלי אב"י. אך נראה שעליו להסיר הגלידה מהכלי ולא להשהותו שם, כי עכשיו משתמש בכלי שאב"י. הכלי עצמו, לכאן' אי"צ להגעיל כי הגלידה ששהה שם לא היה נוזלי אלא קפוא, א"א לכאן' אי"ז נחשב ככבוש.

קמז) **מעשה שהיה**, בחור ישיבה חזר לביתו בבין הזמנים, ראה שניצלונים על השיש, לקח א' מהם, וטבלו ברוטב שהיה בקדירה על האש. וגערה בו אמו, שרוטב הזה היה מיועד לחלבי. מיד תחב אצבע שלו לתוך הרוטב, ואמר שאינו חם כ"כ. האם הרוטב עדיין מותר לחלבי או לא.

קמח) לכאן' יש כאן ספק יס"ב, באיסור דרבנן של עוף וחלב, יתכן שהיה ששים – תלוי במח' רש"י ור"י בסי' צ"ב אם לשער בכל השניצל או רק בחלק הנכנס, בצירוף דעת החמוד"נ; יש מקום להקל.

קמט) **מעשה שהיה**, בחור ישיבה הכין בביתו כוס מרק בכוס חרס חלבי, ואז שם לב שהאבקה להמרק היה בשרי. ואם הוא יגיד לאמא שלו, היא תזרוק, ואבא שלו אוהב כוס הזה במיוחד. האם יגיד לאמא.

^{רצ"ג} ביאורים ב'.
^{רצ"ד} בהעלותך ח'.

הלכות תערובת

קנ) לכאור' זה כלי שני, ויש בזה הבית מאיר דס"ל שבב"ח קיל טפי משאר איסורים, ואינו בשר בהמה אלא בשר עוף, ועוד כמות הבשר תוך האבקה היא מינימלי במיוחד, ואולי אף בטל בששים. ולכן, אם מגעיל החרס ג"פ, יש להקל שלא לזרקו, ושלא להגיד לאמא.

קנא) מעשה שהיה בבחור א' שרצה לחמם פרוסת לחם, ולכן הניחו ע"ג פיצה שהיה מחמם באותה שעה בתוך תנור חלבי. כשהוציא הלחם, נפל על חתיכת סלמי. הצד המלוכלך של הלחם מהגבינה והרוטב היה כלפי מעלה, ורק הלחם החם הנקי נגד בהבשר.

קנב) בזה לכאור' תתאה גבר, ורק קליפה של הלחם נאסר. ואם אינו מוכן לקלף את הלחם, יזרקו. והבשר, הש"ך סקכ"א כ' דאדמיקר אינו מוציא אלא מבעין ולא מבליעה בפנים. ערוה"ש פוסק כהש"ך, אך הפמ"ג מיקל רק במקום הפסד, וחתיכת סלמי אינו הפסד.

קנג) אך, הואיל וכאן מדובר בגבינה, שהוא הכחוש מכל, יש יותר מקום להקל.

קנד) חתיכות בשר רותח על מגש, ומישהו תחב א' מהם עם מזלג חלבי ב". והנה, אע"פ שהוא כלי שני, מ"מ הוא דבר גוש, והיה דוחקא של המזלג, ומבואר בבסי' צ"ד שהבליעה מתפשט בכולו, ולכן אם יש ס' בכל החתיכה, כל החתיכה מותרת מלבד הכדי נטילה שבו.

קנה) מעשה שהיה באשה אחת שעברה טיפול שורש ביום שישי בבוקר, ולכן בעלה עזר לה בהכנות לשבת. והוא טיגן שניצל עוף במחבת חלבי ב", ונאסר הבשר ונאסר המחבת. ואח"כ הלך והניח שניצל זו ע"ג הקוגל שהיה על הפלטה. מה דין הקוגל, כמה ממנו נאסר.

קנו) והנה, בליעת חלב הוא כחושה, ואין בליעה יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב, וא"כ לא נאסר הקוגל. וכ"ז רק אליבא להט"ז סקי"ז דס"ל שבב"ח אינו אוסר הלאה אלא עם הבשר והחלב יחד, אבל זה לחוד או זה לחוד אינו אוסר. משא"כ לדעת הש"ך דס"ל דבב"ח שנאסר אוסר אפ' רק ע"י הבשר שבו, א"כ בליעת הבשר האסורה אסר הקוגל.

קנז) והנה, החוו"ד ומהרש"ם סמכו על דעת הט"ז, עכ"פ באיסורי דרבנן, וכיון שנידו"ד הוא בשר עוף, יש להקל במקום כבוד שב"ק. וזה מלבד שאר חשבונות של כחוש ושמן ועוד.

קנח) מעשה שהיה, פשטידא בתנור ממולא בבשר, ונגע בתפו"א תוך התנור דרך הבצק, אך הבשר עצמה לא נגע בתפו"א. ואח"כ המיסו גבינה ע"ג התפו"א. האם מותר לאכול התפו"א או לא.

קנט) הבית שלמה רצה, ע"פ חוו"ד סקי"ח חושש שהבשר הוא שמן, ועובר מחתיכה לחתיכה בלי רוטב, ועושה התפו"א בשרי, וממילא עכשיו אסורים. אמנם, לא מיבעיא לדעת המשאת בנימין שהבאנו למעלה שלענין בליעה אנו כן בקיאים אע"פ ש'מקור' השאלה עדיין לפנינו, אלא אפ' בלי זה, עדיין יש להקל ע"פ יד יהודה, מהרש"ם ג' קנ"ח, ומ"ב תס"ז ס"ק קל"ג, שאין בליעה שהיא כחושה לעינינו, עוברת דרך הבצק אל תוך התפו"א, ולכן מותר לאכלם אפ' אם חלב.

קס) מעשה שהיה, חיממו אורז בקדירה על האש, והניח עליה חתיכת עוף כדי לחמם גם אותו. לאחר שנתחמם, אכל מהאורז למטה, ולא אכל הבשר עוף. ויל"ע, האם חייב להמתין ו' שעות עד שיכול לאכול חלבי, כדין מי שאכל תפו"א מהטשולנט, או"ד זה קיל טפי.

הלכות תערובת

קסא) וחידוש המהרש"ם^{רצו} דאורזו שתחילת ברייתו הוא חתיכות נפרדות, אע"פ שעכשיו נדבק ע"י הבישול, מ"מ עדיין נחשבים כחתיכות נפרדות לענין אין הבליעה עובר מחציכה לחתיכה, ולכן אין האורז שמתחת נעשה בשרי.

קסב) ולכן, יש להקל שלא להמתין ו' שעות, אבל לאכול יחד עם חלבי, בזה לא מלאני לבי להקל.

קסג) **הוציאנו בשר מהתנור, והרוטב של הבשר גלש על כל המגש. ותוך מעל"ע, חיממו בורקס חלבי על אותו מגש; מה דין הבורקס ומה דין המגש.**

קסד) והנה, בליעה מכלי לאוכל, בלי רוטב אוסר כ"ק, וא"כ כ"ק של הבורקס אסורה. והמגש, אין הבליעה של גבינה כחושה עבר דרך הבצק לתוך המגש בלי רוטב, ולכן המגש עדיין פרווה.

קסה) **לחמם חלה ע"ג קדירה של טשולנט, כשאין רוטב, עדיין כ"ק ממנו נעשה בשרי, כדין כלי לאוכל. ולכן ישתמש בנייר [ובזה מרוויח גם שאלות של סי' צ"ז].**

קסו) **חיממו פיצה בתוך מחבת בשרי ב"י. ושאל השואל, מה דין הגבינה שעל הפיצה, האם רשאי להעבירו לפיצה אחרת.**

קסז) וכיון שמדובר בגבינה שהוא כחוש, הבליעה לא עבר דרך הבצק אל תוך המחבת [בתנאי שלא נגע הגבינה ישירות להמחבת], וא"כ המחבת לא נאסר. והפיצה, אה"נ היה בליעה מכלי לאוכל, מ"מ אי"ז אלא כ"ק, ולכן הגבינה כשרה. ואע"פ שהיה רוטב בין הגבינה להבצק, מ"מ בליעת הבשר מהמחבת לא הגיע לשם, כי רק נכנס כ"ק. ולכן מותר לקחת הגבינה ולהניחו על פיצה אחרת.

כללים שונים

קסח) בשר עם דם שלו בתוכו, מה דינו, כבלוע או כמעורב. ט"ז סק"י מבואר שהוא כבלוע. ש"ך סק"י ח"ס"ל דהוא איסור מחמת עצמו. [אולי הוא לשיטתו לגבי בב"ח. וע"ע בזה.]

קסט) ט"ז סקט"ז, ש"ך סקכ"ב, כלי לאוכל בלי רוטב מפליט, הואיל ואין לה טעם לפלוט מעצמה, משא"כ אוכל. וע"ע רשב"א דכ' משום דבליעה נעשה כחלק מהאוכל, משא"כ בכלי דלא נעשה חלק מהכלי. וע' חזו"א^{רצו} דביאר שזה ב' מהלכים, ויש שרצו לבנות ע"ז נפק"מ למעשה. אבל האמת נראה, ששניהם מכוונים למהלך אחת, ואין נפק"מ ביניהם.

קע) סיכום כללים, העברת בליעות בלי רוטב:

- אוכל לאוכל: כחוש – כלום. שמן – כולו, וגם כדי נטילה.
- אוכל לכלי: כחוש – כלום. שמן – חו"ד כלום, וט"ז כולו.
- כלי לאוכל: כחוש – כדי קליפה. שמן – ש"ך מסתפק אולי כולו, ואנן מקילין ורק כ"ק.
- כלי לכלי: כחוש – כלום. שמן – כלום [פמ"ג כ"ב].

קעא) **שאלה להבהרה:** חתיכת היתר בלועה באיסור כחוש, נוגעת בעוד חתיכה, על האש, וביניהם מעט רוטב, אך מספיק שהחו"ד יסכים שבליעה יעבור. כמה מהשני נאסר. כדי קליפה כדין בליעה בצלי? או"ד כולו, הואיל ומחמת הרוטב יעשה כבישול. דהיינו, האם כל רוטב ממילא נעשה בישול. וע"ע סי' צ"ב באריכות.

^{רצו} ב' צ"ד.
^{רצו} כ"ב ז'.

חידושו של ר' משה

- (א) מבואר בסעי' זו דהכוליא מפסיק העברת בליעה מכאן לכאן, אלא שעדיין צריך קליפה בגלל הקרום עצמו שהוא כחוש.
- (ב) רמ"א מביא יש אוסרים בכולו. נו"כ ביארו שהיינו משום שאר תירוצים בגמ', ומשום חשש דילמא יפחת ויקרע הקרום.
- (ג) ור' משה^{רצח} מוכיח דחששות אלו אינם מדינא אלא כחומרא בעלמא. ועפי"ז דן ר' משה לענין עוף שצלאו, ואח"כ נמצא בתוכו שקית פלסטיק של הכבד, שלא נמלח עדיין. וכ', דפלסטיק מפסיק כמו הקרום, ואינו אוסר אפ' כדי קליפה, וא"כ בעצם העוף כשר. והא דמורה לפעמים להסיר כדי קליפה הוא משום דחושש שמא השקית היה מלוכלך בחלק החיצון, ומדמה לסיכה, וכו' עיי"ש.
- (ד) ואין לדון מכאן לענין בישול הטשולנט תוך שקית תוך מים תוך הקרוקפוט, כי בזה נימא נ"ט בר נ"ט, דרך בישול, מקושר, ואילו ר' משה היה לענין צלי דווקא, ובלי רוטב.

סימן ק"ו – דין האיך מבטלין בששים

--- סעי' א' – אפשר לסוחטו אסור ---

חתיכה שבלעה איסור, ואין בה ס' לבטלו, שנפלה לקדרה, אינה אוסרת אלא לפי חשבון איסור שבה, שאם יש במה שבקדרה מצורף עם החתיכה עצמה ששים כנגד איסור הבלוע בה, מותר מה שבקדרה, אבל החתיכה עצמה אסורה, לפי שאיסור שבה אינו נפלט ממנה לגמרי (רש"א ותוס' פרק ג"ה דף ק' ור"א"ט ומרדכי ס' וסמ"ג דף נ"א ע"ג וסמ"ת ס' נ"ב ור"ה זלשון ר' אפרים גופיה שצחדושי רש"א דף וסמ"ג ספר ראשון וכ"כ מהרש"ל פרק ג"ה ס' נ"ז וכל האחרונים) (וכן עיקר, ודלא כמו שכתב לעיל סימן ל"ב דאף אותה חתיכה מותרת). מה שאין כן בדבר הנבלל ונימוח, שאם נפל דם וכיוצא בו לתוך רוטב של היתר ואסרו מחמת מיעוטו, ואח"כ נתרבה הרוטב של היתר עד שיש בין כולו ס' לבטל הדם כולו, מותר, שהכל נבלל ונתערב. הגה: ולפי מה שנהגין לומר בכל האיסורים חתיכה נעשית נבלה, אין חלוק בין דבר לח דבר יבש חלל לענין זה לאם הנאסר דבר הוא דבר יבש ויש ס' כנגדו, החתיכה הנאסרת תחלה נשארת צאיסורה ולריך להסירה משם אם מכירה, ואם אינו מכירה צטילה אם אינה חתיכה הראויה להתכבד. ואם הוא דבר לח, הכל מותר מאחר לאיכא ס' נגד מה שנאסרה תחילה. ועיין לעיל סימן ל"ב ור"ט.

אפשר לסוחטו

(א) לאחר שלמדנו סימן צ"ב ושאר בב"ח ותערובת, סימן זה הוא יותר קל להבין, כי הוא שינון וסיכום מכללים שראינו במקומות אחרים. בסי' צ"ב הארכנו על חנ"נ ואפשר לסוחטו לענין בב"ח, וכאן שנוי לענין שאר איסורים.

(ב) שיטת השו"ע דחנ"נ הוא רק בבב"ח, אבל לא בשאר איסורים. מאידך, דעת הרמ"א הוא להחמיר מדרבנן אפ' בשאר איסורים. וגם הרמ"א מיקל בצעירות שונים, כגון לח בלח בהפס"מ, במליחה, בצירוף דעת הר"י בסי' צ"ב, בצירוף הסמ"ק יחד עם לינת לילה.

(ג) כשאין אומרים חנ"נ – לשו"ע בשאר איסורים, לרמ"א בהיתר – אנו אומרים 'מדומע'. כגון, אם בישל מרק עוף עם ירקות, ואח"כ בישל אותם ירקות עם פרווה, אין כאן חנ"נ, והבליעות יצאים ממנו, ובהיתר אמרי' אפשר לסוחטו מותר, וחוזרים הירקות להיות פרווה! ואי"צ ס' נגד כל הירקות, אלא כמות הבשר שנבלע בו במדומע. כך עולה מגליון מהרש"א כאן, והמהר"ם לובלין מובא בש"ך בסי' צ"ד סקכ"ג וט"ז סי' צ"ו סק"ה, ועוד.

(ד) הרשב"א ס"ל דהמילים 'אפשר לסוחטו' פירושו הוא 'חנ"נ', ולכן כיון שלית ליה חנ"נ בשאר איסורים, ס"ל אפשר לסוחטו מותר. נמצא, היה לו להקל להתיר אפ' אותה חתיכה שנאסרה מנבילה, אלא שכ' רעק"א דהרשב"א ס"ל 'אין הגעלה באוכלין'.

(ה) כלומר, מה שאנו קוראים 'חנ"נ' הוא קורא 'אפשר לסוחטו', ומה שאנו קוראים 'אפשר לסוחטו' הוא קורא לה 'אין הגעלה באוכלין'. ואין כאן מח' באמת, אלא בלשונות לחד.

הלכות תערובת

- (ו) שי' רש"י בדף ק"ט. ועוד ראשונים, אפשר לסוחטו בבב"ח אסור, ומוכיח הפמ"ג דהיינו מה"ת, מהא דגזרו גזירות אטו בב"ח. והנה, הק' הפמ"ג^{רצט} קושיא גדולה, אם יבא אליהו ויגיד על איזה חתיכה שנאסרה מבב"ח שיצא ממנו כל החלב שבו, באנו לידי מח' הגדולה של ש"ך וט"ז בסי' ק"ה, שהט"ז מיקל [מדמה לשעטנז] והש"ך מחמיר [משום חנ"נ]. והק' הפמ"ג, בשלמא להש"ך, מובן מדוע יאסר, משום חנ"נ, ומשום אפשר לסוחטו אסור, ואפ' הבשר לחוד ג"כ אסור, משא"כ להט"ז, כיון דיצא ממנו החלב, מדוע יאסר אותה חתיכה, מדוע אמרי' אפשר לסוחטו אסור, הא נשאר רק הבשר שאינו אסור בפנ"ע.
- (ז) ועוד הק' הפמ"ג מבב"ח ששרפו אפרו אסור, וצריך לקברו – והק' פמ"ג^{רצט} דעת הט"ז מדוע אסור, הא ודאי הסירו ממנו כל החלב, א"כ יחזור להיתירו. ואפ' אם תרצה לחוש שמא נשאר משהו, הא האי משהו ליבטל בס'. ואה"נ אמרנו בסי' צ"ח לא ידיעין כמה נפיק מיניה, היינו לענין דבר שאסור מחמת עצמו, שאינו ידוע כמה פלט, אבל כאן איירי בחתיכת בשר שבלע חלב, ונדע שיצא ממנו מספיק עד שיש ס' כנגד החלב.
- (ח) האבן האזל^ש מיישב קושיא זו באופן נפלא. כבר אמרנו פעמים רבות ע"פ רעק"א שביטול הוא על דינים, ולא במהות, כלומר אפשר לבטל איסורים אבל א"א לבטל היתר. וא"כ, הא דבב"ח שייך בו ביטול הוא משום דדרך בישול אסרה תורה, ופחות מס' לא אסרה תורה כיון שאינו נותן טעם. והארכנו במק"א לבאר מדוע אעפ"כ יש דין אמא"ל על חלב לבשר וכדו' הא אינו מבטל דינים אלא מונעו מליתן טעם, ואכ"מ.
- (ט) וממילא, כ' האבן האזל, חתיכת בשר שנאסרה משום החלב שבו, נאסרה מדין דרך בישול, וא"כ, אפ' אם הצליח להוציא החלב ממנו, הא אולי נשאר טיפה קטנטנה של חלב. וכ"ת שזה יהיה בטל, הא לא שייך ביטול כיון שאינו איסור אלא היתר. ואם באת להתיר משום דאינו דרך בישול, הא בשעה שבליעה הזה נכנס אל החתיכה היה דרך בישול גמור, וממילא א"א להתירו לא משום ביטול, וגם לא משום שאינו דרך בישול, כיון שלמעשה היה דרך בישול.
- (י) והט"ז לא היקל אלא לענין חתיכה שניה, שאם הבליעה של החלב מעולם לא נכנס אל חתיכה השניה, אין הבליעה של הבשר אוסר לחוד, אבל היכא שנאסר כבר, באותה חתיכה א"א לחזור להתירו, כיון שנאסרה דרך בישול. הפלא ופלא.
- (יא) הטור מביא תשו' הרשב"א, דאע"פ שאין אומרים חנ"נ בשאר איסורים, מ"מ האי חתיכה אסורה. וס"ל דהנ"מ ביבש, אבל בלח, הואיל ונבלל. הטור עצמו חולק, וס"ל בכל גווני אין לאסור אותה חתיכה.
- (יב) ביאר הפמ"ג^{שא}, הטור ס"ל דכי היכי שלא גזרי' חנ"נ בשאר איסורים אטו בב"ח, ה"ה אין לגזור אפשר לסוחטו בשאר איסורים אטו בב"ח, משא"כ הרשב"א ס"ל דאה"נ לא גזרי' חנ"נ, מ"מ אפשר לסוחטו יש לגזור בשאר איסורים אטו בב"ח.
- (יג) **ברעת** השו"ע יש סתירה, דבסי' צ"ב סעי' ד' ס"ל אפשר לסחטו מותר בשאר איסורים, ואילו כאן החמיר. הרמ"א למד דיש כאן סתירה, אבל העיקר הוא כמש"כ כאן להחמיר. כלומר, הרמ"א לית ליה כל החילוקים שנביא בסמוך.

^{רצט} בהפתיחה.
^{ש ט' ט' ד"ה והנה אם.}
^{שא} שפ"ד ב'.

הלכות תערובת

- (יד) הש"ך שם סקי"א מודה לדינא להרמ"א, דכך הוא עיקר דעת שו"ע, אבל כדי שלא יהיה סתירה כ"כ מפורשת בדברי השו"ע, מיישב בדוחק דאיירי התם באינו מכירו, וכוונת השו"ע להתיר כיון שאינו חהר"ל כיון שאינו אסור מחמת עצמו.
- (טו) הפמ"ג בסי' צ"ב מביא בית ישראל ליישב שו"ע, ולחלק בין מב"מ למבשא"מ, דבסי' צ"ב שמיקל, איירי מבשא"מ דכיון שיכול להכיר ע"י קפילא, מותר, ואילו כאן שהחמיר איירי במב"מ דא"א להכיר ע"י קפילא, וא"כ אסור.
- (טז) הבאר הגולה סק"ג, ע"פ פירושו של הדרכ"ת גם מחלק בין מב"מ למבשא"מ, אבל היפוך תירוץ הקודם, דבמב"מ שהוא יותר קל, היקל, ובזה איירי בסי' צ"ב, אבל כאן איירי במבשא"מ, ולכן החמיר יותר. וע"פ פ"ת סק"א.
- (יז) הגר"א מיישב דבסי' צ"ב השו"ע רק המשיך אחר לשון הטור, וכאן אמר דעתו באמת, שהוא כהרשב"א, ולא כהטור.
- (יח) הזכרנו למעלה דברי הרשב"א דלית ליה חנ"נ בשאר איסורים, ואעפ"כ ס"ל דאותה חתיכה אסורה. והטור כ' דאינו מבין את דבריו, ד"אם הכל מצטרף לבטלו [כלומר גם החתיכה הבלועה היא מן המנין], ע"כ הטעם מתבלבל בכולו וכיון שמתבלבל בכולו א"כ נתבטל". והק' עליו הב"י, מה אינו מבין, הא יתכן שיהיה מן המנין לבטלו, ואעפ"כ אסור, כמו שמצינו אצל כחל.
- (יט) השו"ע פוסק כדינו של הרשב"א, דאותה חתיכה אסורה.
- (כ) הפמ"ג מבאר ע"פ הרשב"א, דחושש שמא נשאר מעט מן האיסור באותה חתיכה, ולכן אותה חתיכה נאסר^{שב}. ועפי"ז כ' הפמ"ג, דאם יבא אליהו ויגיד לנו שלא נשאר בתוכו מאומה, היינו מתירין.
- (כא) עוד ביאר הפמ"ג, וג"ז מהרשב"א, דחוששין שמא כולו נשאר בפנים, כלומר, אולי בכלל לא יצא טעמו ממנו. ויתכן שמהלך זה יודה למהלך הראשון.
- (כב) ושלישית, והוא בפמ"ג וגם בחזו"א^{שב} דאע"פ שכולו יצא, מ"מ 'נאסרה'. וע"פ מהלך זה, אפ' יבא אליהו, זה לא יעזור.
- (כג) כ' בדה"ש, נפק"מ בין מהלך הראשונה להשניה, האם אסור מה"ת או מדרבנן. ועפי"ז, שו"ע שכ' דאולי לא נפלט ממנה לגמרי, הוא כטעם הא', ואינו אלא מדרבנן.
- (כד) החזו"ד סק"ט ס"ל אפשר לסוחטו בשאר איסורים אסור מה"ת; ע"כ לית ליה מהלך הראשונה, אלא כמהלך השניה.
- (כה) עוד נפק"מ בכל הני מהלכים, ע"פ רעק"א, האם מהני קפילא; לטעם הראשונה לא, אולי נשאר משהו^ש, לטעם השני, כן, לטעם השלישי, לא יהני. השו"ע שלא התיר ע"י קפילא, הוא משום דהוא למד כמהלך הראשון, וכמש"כ.
- (כו) היד יהודה ס"ל דבאמת אין הגוי נאמן, ולכן קפילא לא מהני, ולא מצינו קפילא אלא כשיש חזקת היתר, וכאן יש חזקת איסור.

^{שב} האם חוששין שישאר יותר מס' נפק"מ בקפילא, וכדלקמיה.

^{שג} יר"ד י"ח ג'.

^{שד} אם חוששין שיש ס' כאן, מדוע למה יאסר אותה חתיכה, אבל מדוע קפילא לא יהני, ואי חוששין שמא יש פחות מס', הא ליבטל?

--- סעי' ב' – איסור דבוק ---

חתיכה שיש בה חלב שנתבשלה בקדירה שיש בה ס' לבטל החלב, צריך ליזהר שלא יסיר שום דבר מהקדירה בעוד חתיכת האיסור בתוכה, דחיישינן שמא תשאר באחרונה בשעה שאין בקדירה ס' לבטל החלב. וגם לא יוציאנה תחלה, שחלב שבה יאסור אותה. ומה תקנתה, יניחנה עד שתצטנן הקדירה. הגה: ולפי מה דקיימא לן חתיכה נעשית נבלה, מסיר החתיכה האסורה משם, והשאר מותר (ד"ע).

איסור דבוק

- (א) השו"ע לית ליה איסור דבוק, משא"כ הרמ"א, ובכך מתבאר היטב המח' בסעי' הזה.
- (ב) ע' פמ"ג מ"ז ב' להסירו בקיסם ולא בכלי. וכ' הש"ך דימהר לעשות כן – מבואר דיש קצת איסור לבטל איסור לכתחילה אפ' בשב ואל תעשה.
- (ג) הבדה"ש כ' דאסור להוציא עם כף רגיל ולאסרו, על דעת להכשירו אח"כ, כי חוששין שמא ישכח, ולכן הפמ"ג הוא דווקא. חומרא חדשה שלא מצינו.

סימן ק"ז – דין המבשל ביצה, ודבר מיאוס הנמצא בתבשיל

--- סעי' א' – ביצה ודגים בקדירה ---

המבשל ביצים הרבה, בקליפתן, לא יוציאם מהמים שנתבשלו בהם עד שיצטננו, או יתן עליהם מים צוננים לצננם ואחר כך יוציאם, משום דחיישינן שמא ימצא באחת מהן אפרוח, ואם היה מוציא מהם קודם שיצטננו שמא היתה נשאר אותה שיש בה אפרוח עם האחרונות והיתה אוסרת, לפי שלא היה נשאר שם ששים לבטלה. הגה: ואם לא עשה כן, אלא עירה אותן לקערה ונמלא אחת מהן טרפה, יש אוסרין הכל דחיישינן שמא הטרפה נשאר לצסוף ולא היה ששים בקדירה לבטל ונאסר מה שצקדירה וחוזר ואוסר כל מה שצקערה. (ב"י בשם סמ"ג ובארוך) וכן בדגים קטנים שנמלא דג טמא צקערה ולא עירה כולם בפעם אחת אל תוך הקערה, דאז יש לחוש שמא נשאר האיסור לצסוף. ויש מתירין ככל ענין (טור בשם י"א), דלא מחזיקין איסור לומר דנשאר האיסור בלא ס' (בית יוסף בשם ר"ס). וכן עיקר. ואפילו לדעת האוסרים, אין לאסור הכלים שנתצלו בו, דמעמידין הכלי על חזקתו. (ב"י בשם סמ"ג והגהות מיימוני).

סידור הענין

- (א) כ' ערוה"ש סקי"ג, וז"ל: ובכלל הענין כל דברי המפרשים בסימן זה סבוכים ולא נתבררו יפה, עב"ל, ונוסיף דכמעט אין נפק"מ למעשה מסימן זה. ואעפ"כ נשתדל לברר כפי שידנו מגעת. ונקדים תחילה כמה הקדמות.
- (ב) א', הפמ"ג בשפ"ד סק"ב בשם מנחת יעקב, ערוי לכלי שני לא שייך ביה תתאה גבר, כיון שלמעשה אינו צונן, אע"פ שלעניני הלכה הוא צונן. וממילא, ס"ל דערוי אוסר את כולו.
- (ג) כלומר, ס"ל דהטעם שערוי אינו מבשל אלא כ"ק, היינו משום תתאה גבר, וגם ס"ל דאם הוא רק צונן ע"פ ההלכה ולא למעשה, אין בה תתאה גבר, ואוסר את כולו.
- (ד) והפמ"ג כ' דזה נגד דברי הרמ"א בסי' צ"ב סעי' ז', והשהש"ך הוא כדברי הרמ"א.
- (ה) ב', דג טמא מעורב בדגים טהורים, האם זה מב"מ או מבש"מ. הש"ך ס"ל דזה אינו מינו, והוא ע"פ שיטתו בסי' צ"ח, דמינו אינו תלוי בשם אלא בטעם. רעק"א חולק על הש"ך וס"ל דאפ' תימא שקובעין ע"פ הטעם ולא ע"פ השם, מ"מ כאן טעמן שוה.
- (ו) כלומר, ס"ל לרעק"א דכל דג יש לו אותה טעם, והא שיש הבדל בין סוג זה לסוג אחרת, הוא הבדל כ"כ לא משמעותי, שאי"ז אינו מינו אלא מינו.
- (ז) ג', הגר"א סק"א כ' דכל סוגיין הוא ע"פ ההנחה שאמרי' חוזר וניער, דאיירי כאן בדג שנתבטל, והשאלה היא האם חוזרת ואוסרת שוב.
- (ח) ד', הא דאמרי' כאן דביצים צריכין ס', אינו דווקא, ובאמת צריכין ס"א, שמא א' יותר גדול, וכדמבואר בסי' צ"ח סעי' ז'.
- (ט) ה', אע"פ שבריה אפ' באלף לא בטל, מ"מ טעמו ובליעתו אינו בריה, ושפיר נתבטל.

הלכות תערובת

- (י) ו', האם כלי שני מפליט ומבליע; הפמ"ג במ"ז ב' מצדד דאולי זה גופא הוא המח' הראשונים בסוגיין. ואם לא בזה נחלקו, אולי נחלקו בדינו של דבר גוש, א"נ, נחלקו מה דינו של דבר גוש כשנמצא ברוטב צלול.
- (יא) ז', אע"פ ששנינו בסי' ק"ה דאין בליעה כחושה עוברת בלי רוטב, כגון דג או ביצה, מ"מ בסוגיין, מאיזה טעם שיהיה, הבליעה עובר.
- (יב) סוגיין איירי כשהיה איסור עם ההיתר כשהיה ששים, ולבסוף גם היה ששים, אך ביני ביני לא היה ששים, והשאלה הוא האם זה אסור, ועשה חנ"נ, וכו'. וגם איירי כשהסירו האיסור בעצם הניכר, ולכן אין אנו דנין אלא על בליעתו.
- (יג) בסוגיין, הסמ"ג וסה"ת וריב"א הם המחמירים, ואילו רבינו ברוך הוא המיקל. והדיון הוא לברר מתי ועל מה בדיוק נחלקו.
- (יד) כו"ע מודי לחשוש שמא הדג הטמא היה נשאר עם דגים הטהורים לרגע א' בלי ששים. וכו"ע מודי שיש חנ"נ, ולכן אם נשאר דג טמא עם כארבעים דגים טהורים, כולם נאסרו. וכו"ע מודי שהני ארבעים הולכים ואוסרים השאר.
- (טו) ורק נחלקו, האם בעינן ששים נגד כל הני ארבעים, או"ד הואיל והוא תערובת של יבש ביבש, סגי ברוב.
- (טז) רבינו ברוך מיקל בדגים, כיון שהדרך הוא לבשל הרבה [כלומר, ס' נגד האיסור, וסגי ברוב נגד הארבעים], אבל מחמיר בביצים דאינו הדרך לבשל כ"כ הרבה [ואין רוב נגד הארבעים].
- (יז) הקדירה, הרמ"א כ' דאין לאסרו כיון שיש לו חזקת היתר, ואילו הש"ך בשם המהר"ל כ' להמתין מעל"ע. ולא הבנתי ההבנה בזה כ"צ.
- (יח) שי' רבינו שמשון בסוגיין הוא לחלוק על כל החשש שעליה בנו הראשונים את מחלקותם, וס"ל דאם לא ראינו שנשתייר האיסור עם פחות מס', אין חוששין שנשתייר באיזה שלב בלי ס' כנגדו בכל רגע ורגע, דלא מחזקין בריעותא, כל היכא שיש לתלות שקרה בדרך היתר.
- (יט) ע"כ הזכרנו את הדעות. ועכשיו ננסה לבאר הציור, מה קרה, ואיך נאסרו הדגים והביצים. כלומר, איך עירה אותם מהקדירה לקערה, האם היה הדגים או הביצים יחד עם המים, או האם היה מים לבד, ואח"כ הדגים והביצים.
- (כ) אם היה כציור הראשון, היה מקום לדון האם עירו דגים ומים יחד מעט מעט, או"ד היה הכל בב"א. אך כלפי סוגיין, כמעט לא מצאנו נפקותא בין הני ציורים.
- (כא) הש"ך ס"ל בתוקף שכל השאלה כאן אינו אלא כשעירו המים, ורק אח"כ עירו הדגים, דאלת"ה, ושעירו הכל ביחד, הש"ך ס"ל דרבינו ברוך לא היה מיקל בזה, וא"כ אין מח' בינו לבין הריב"א. וכ' דהב"י לא למד כזה, ואעפ"כ עומד בשיטתו.
- (כב) הט"ז מודה שהציור הוא כמו שתיאר הש"ך, אך מודה לדינו של הב"י, דגם אם עירו המים תחילה, ג"כ היו חולקים הריב"א ורבינו ברוך.
- (כג) ס"ל להש"ך דאם עירו המים יחד עם הדגים היה אסור לכו"ע, כי חוששין שמא נשאר הטמא עם הטהורים בלי ששים, ושאסר את כל הארבעים, ואח"כ הארבעים אוסרים הדגים שבקערה ע"י ערוי כ"ר, עכ"פ כ"ק. וכ' הש"ך, דהב"י שס"ל דיש מקילים אף בזה,

הלכות תערובת

ע"כ לא להתיר לגמרי קאמר, דהא לכה"פ כ"ק נאסר, וכמש"כ, אלא ע"כ רק נחלקו אם אסור כולו או רק כ"ק.

(כד) ולפי הש"ך, הניחא לרבינו ברוך, שפיר מובן איך אסר את כל הדגים כ"ק, אבל לריב"א, איך אסר כולם יותר מכ"ק.

(כה) וע"פ מש"כ למעלה, יש כמה אפשרויות. אולי ס"ל כהמנחת יעקב שהביא הפמ"ג, דאין תתאה גבר בכלי שני כיון שהוא באמת חם, וערוי אוסר את כולו. ורבינו יחלוק ע"ז, ויסבור כהרמ"א.

(כו) א"נ י"ל שהריב"א ס"ל דכלי שני מבשל כולו, וע"ז רבינו ברוך מיקל. א"נ, אינו משום כלי שני אלא משום דבר גוש, שהריב"א מחמיר, ורבינו ברוך מיקל. א"נ, רבינו ברוך מחמיר אף בגוש, אלא שס"ל דאי"ז גוש כיון שהוא תוך רוטב צלול.

(כז) עכ"פ, לפי הש"ך, יש ראייה מהב"י לא' מהיסודים החשובים שהזכרנו, אלא שאין הכרח לדעת לאיזה מהם.

(כח) הש"ך עצמו ס"ל דאיירי כשעירו בלי מים, ורבינו ברוך מיקל לגמרי, ואפ' כ"ק אינו נאסר. משא"כ הריב"א ס"ל שנאסרו, כיון שעירה ממנו המים וגם מקצת הדגים, ונשאר הטמא עם כארבעים טהורים, ונאסרו, ונתחנ"נו, ולכן אוסרים את השאר.

(כט) וק', איך דג הטמא אסר את הטהורים בלי רוטב, הא אין בליעה עובר מחתיכה לחתיכה בלי רוטב, עכ"פ בכחוש, ודגים הם כחושים. ומחדש הב"ח, דס"ל לריב"א דאה"נ לא נאסרו כולם, כ"ק מיהא נאסר, וזהו חומרתו של הריב"א, לאסור כולם כ"ק, ורבינו ברוך מיקל לגמרי. וזה חידוש שלא שמענו ולא ראינו בסי' ק"ה.

(ל) א"נ י"ל דנאסרו כל הדגים בקערה, ס"ל להמחמירים שכלי שני אוסר.

(לא) והנה, היה מקום לומר שנשתייר מעט מים, ולא היה נגוב לגמרי, וע"י כך עבר הבליעה מזה לזה. אמנם, מהא דלא מצינו מי שיגיד כן, ע"כ זה ראייה לדברי החו"ד שהבאנו פעמים רבות, שאין מעט רוטב נחשב כרוטב להעביר את הבליעה. [ע' יד יהודה שכך למד המח' ריב"א ור"ב].

(לב) לדינא, הש"ך והט"ז פוסקים כר"ב להקל בדגים ולהחמיר בביצים. הרמ"א פסק כרבינו שמשון להקל אפ' בדגים דלא מחזקינן בריעותא. וכ"פ הערוה"ש. [הרמ"א כ' ויש מתירין בכל ענין, ובכמה מהדורות של שו"ע כ' הציון להטור, וכ"ה למעלה בהנוסח שהבאנו, אבל האמת שאינו דעת הטור אלא דעת רבינו שמשון. ויש מהדורות שתיקנו את זה.]

(לג) הפמ"ג מסביר המח' בין רבינו שמשון לשאר הראשונים ע"פ המח' שהבאנו בסי' ק"ט, האם ביטול ברוב סגי ברוב כל דהו או"ד בעינן שנים נגד א', וכ' דר"ש מיקל, והראשונים מחמירין.

(לד) הרמ"א מביא ג' טעמים מביא בחר להורות כרבינו שמשון. א', ספק לקולא כיון שנשפך, ב', עיי"ש כי אינו סוגיין, וג', כיון שלא ידע עד לאחר שנתערב, ה"ל לא נודע האיסור ולכן לא נעשה חנ"נ, כמש"כ בסי' צ"ט ה'.

(לה) והנה, הרמ"א שהיקל כיון שזה נשפך [מאיזה טעם שיהיה כך ס"ל שהוא כנשפך], היינו משום דהוא ס"ל דסוגיין הוא שאלה של מב"מ. אבל הש"ך דס"ל שסוגיין הוא מבשא"מ, ושאלה של דאורייתא, אין קולא מהא דנשפך. וגם הטעם השני, לא שייך להש"ך, ואכ"מ.

- (לו) וטעם השלישי של לא נודע, הלא הש"ך שם החמיר; וא"כ מובן כמין חומר מדוע הרמ"א יכול להקל בר"ש, ואילו הש"ך א"א להורות כן אלא צריך לכה"פ להחמיר ברבינו ברוך.
- (לז) הרמ"א שהיקל, הוא לשיטתו שהיקל בכלי שני, אבל אנן שחוששין עכ"פ לכתחילה בכלי שני, יש להורות כהש"ך, ולחשוש לשיטת רבינו ברוך. אבל כשהוא הפס"מ, דמקילין בה בב"ש, יש להקל גם כאן.

--- סעי' ב' - דברים המאוסים ---

זבוב, וכיוצא בו מדברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהם, שנמצא בתבשיל, זורקן, והתבשיל מותר, שאין פליטת דברים אלו הפגומים אוסרת. הגה: וכן המנהג פשוט. אף על גב דיש מחמירין, דצרי המקילין עיקר. (ב"י שפסק כרצ"א ורוקח וטור סי' ק"ד). ואין לשנות המנהג. ואם לקח עם הכף דג טמא מן הקדרה, או שאר דבר שאינו פוגם, אסור להחזיר הכף לקדרה. ואם החזיר, לריך ס' מן הקדרה נגד האיסור, ולא נגד כל הכף. (ד"ע דלא אמרינן גבי כלי חתיכה נעשית נצלה). אצל אם היה מעט מן התבשיל עם האיסור צכף והוחזר לקדרה, לריך ס' גם נגד מעט התבשיל, דהרי נעשה נצילה צכף (ארוך כלל כ"ז).

זבוב ותולעת

- (א) עירה מים רותחים מהקומקום לתוך כוסו, וראה בתוכו זבוב, הקומקום כשרה, וכס הכוס, ובאמת אף המים, ע"פ שו"ע ורמ"א. אך הש"ך סק"ז מביא ראשונים להחמיר בזה, ומיקל רק בהפס"מ.
- (ב) כשמוציא הזבוב מהכוס, יסיר עם כלי ח"פ, כמש"כ בסו"ס הקודם ע"פ בדה"ש, שאען לאסור כלי ע"ד להגעילו, כי חוששין שמא ישכח.
- (ג) וכ"ז כשמצא בכלי ראשון או כלי שני, ולכאו' ה"ה כלי שלישי, כי יש מחמירים אף בזה דאולי מצקת אינו כלי שלישי, אע"פ שיש בה רבוי ספיקות, מ"מ כדאי אף בכלי שלישי.
- (ד) אע"פ שכאן הש"ך הוא יחידאה, מ"מ בענין תולעת יש עוד הסוברים שהוא נ"ט לשבח. ולכן החמיר החכמ"א^ה, ומיקל רק בהפס"מ, למי שחתך פרי ומצא שחתך תולעת, שאין לאסור שאר הפרי בהפס"מ [תוך כדי נטילה].
- (ה) וכ"ז לענין הפרי, אבל הסכין, מה דינו. ערוה"ש מיקל לגמרי כי הוא לית ליה כל הש"ך. קיצשו"ע^ש ס"ל להדיח הסכין וזהו. ולדינא, הואיל והגעלה לדידן אינו טירחא גדולה, יש להגעיל להרוויח דעת הש"ך.

^{שה} ל"ח כ"ז.
^{שו} מ"ב מ"ו.

סימן ק"ח – שלא לאפות היתר ואיסור בתנור אחד

--- סעי' א' – ריחא וזיעה ---

אין צולין בשר כשרה עם בשר נבלה או של בהמה טמאה בתנור א', ואף על פי שאין נוגעים זה בזה. ואם צלאן, הרי זה מותר. ואפילו היתה האסורה שמינה הרבה והמותרת רזה. ואם התנור גדול שמחזיק י"ב עשרונים, ופיו פתוח, מותר לצלותם בו ובלבד שלא יגעו זה בזה. ואם אחד מהם מכוסה בקערה או בבצק וכיוצא בו, מותר לצלותם אפילו בתנור קטן ופיו סתום. הגה: וה"ה לצקר עם חלב נמי דינא הכי. (טור סימן ל"ז). ונהגין להחמיר לכתחלה, אפילו בתנור גדול; ודיעבד, להקל אפילו בתנור קטן. (ארוך כלל ל"ט וכתשובת ר"י מינץ ובהגהת ש"ד ואגור צקס מהרי"ל וטור צקס רשב"א שכן הסכמת רוב המורים והוא שיטת רש"י וה"ג ורי"ף ורמב"ם). ואם אפה פת עם צקר, אסור לאכלו עם חלב, אם יש לו פת אחר (שם). וכן אם עובד כוכבים אפה פת עם איסור, אסור לקנות אותו פת אם יש פת אחר, לכל זה מקרי לכתחלה. אבל אם אין לו פת אחר בריוח, מותר בשניהם, דזה מקרי לענין זה דיעבד. (אגור צקס ר"י מולין). י"א דאין מתירין ריחא, אפילו דיעבד, אלא אם כן התנור פתוח קצת מן הצד או למעלה במקום שהעשן יוצא (שם בארוך). ובמקום הפסד אין להחמיר, דיעבד (כי כן נראה מהפוסקים וכ"פ צ"י), אפילו סתום לגמרי. ואם האיסור דבר חריף, וכל שכן אם ההיתר דבר חריף, ריחא מלתא היא ואפילו דיעבד אסור, אם שניהם מגולים. אבל אם אחד מהם מכוסה, אפילו בצק בעלמא, מותר. (מרדכי פ' ג"ה ואו"ה). אם אפו או כלאו איסור והיתר תחת מחצת אחת, מגולין, אסור (תוספות) אפילו דיעבד (שם בארוך). וה"ה אם אפו צכה"ג פת עם צקר, אסור לאכלו בחלב (ש"ד סימן ס' ומהרא"י). אבל בזה אחר זה אין לחוש (תשובת מיי' סוף הלכות מ"א ותשובת ר"י ואו"ה), אלא אם כן הזיע המחצת משניהם, דאז אסור אפילו בזה אחר זה, אם היו שניהם מגולין, דהוי ככיסוי של קדרה. (ד"ע ממשמעות הרא"ש סימן ל"ג, כדלעיל סימן ל"ג). י"א דכל מקום דאמרינן ריחא מילתא ואוסר דיעבד, היינו דוקא דליכא ששים מן ההיתר נגד האיסור. אבל דליכא ששים מן ההיתר, אפי' בכל מה שבתנור, מבטל האיסור. (שם בארוך כלל ל"ט די"ח). ולכורך הפסד יש לנהוג כן. י"א דאיסור האוסר במשהו, כגון חמץ בפסח, ריחא מלתא ואוסר אפילו דיעבד, אם התנור קטן והוא סתום, והאיסור וההיתר מגולין תוך התנור. (ד"מ צקס הגהת סמ"ק ובצקס תוספות עבודת כוכבים דף ס"ו ע"ב). ויש אומרים שאין לחלק. (ד"מ צקס מרדכי). ובמקום הפסד יש לסמוך אדברי המקילין. ועיין לקמן סוף סימן קי"ח אם יש להחמיר לכתחלה לשפות צ' קדירות, וא' מהן של איסור, על הכירה או ללכות איסור אלא היתר.

- (א) חלק הראשון של הסימן עוסקת בריחא כעין טעם, וחלק השני, מסעי' ה' ואילך עוסקת בדינו של ריחא של הלכות ריח עצמו.
- (ב) והנה, לפני שנדון מצד הריח, יל"ע מדוע לא נאסר כאן מדין זיעה שראינו בסי' צ"ב. ואה"נ במשך הסעי' יש ציורים שנאסרו מדין זיעה, אבל רוב ועיקר הסעי' דן רק משום ריחא, וכשאין ריחא לא אסרו משום זיעה. וע"כ, סתמא דמילתא אין זיעה, ורק במקרים מסויימים חששו לכך.
- (ג) והנה, בסי' צ"ב כשחששו לזיעה היה בקדירה שיש בו הרבה הבל, ואילו כאן בתנור, ואין בו הבל כ"כ. ואולי זה החילוק, ואם כך הוא, יל"ע האם תנור שלנו כתנור שלהם.
- (ד) וי"א, דתנור הוא תנור, ואין לחלק בין שלהם לשלנו. אך י"א שתנור שלנו שאני, דהוא קטן וסתום א"כ יש בו יותר הבל. אך האמת נראה שאין לחלק בכך, וכשם שתנורים שלנו קטנים וסתומים, ה"ה שלהם נמי היה כן, כדמבואר בשו"ע והראשונים.
- (ה) ר' משה אינו מחלק בין קדירה לתנור, וכמש"כ, אלא מחלק בין לח שיש בו זיעה, ובין יבש שאין בו זיעה. ובאמת, מדוייק כחילוק זה, דסי' צ"ב איירי במחבת של חלב, או קדירה, ושניהם יש בה לח, והזיעה באמת נראה לפניך, משא"כ ביבש, וכסי' שלנו. וכ"ה בדרכ"מ בשם הגה"מ, דביבש אין בה לחלוחית וזיעה כמו בקדירה.
- (ו) התו"ח^ש מיקל בזיעה בכל יבש, בסתמא, ורק החמיר כשראה שהזיע, ואז דינו כאילו הוא בקדירה.
- (ז) ואפ' בלח, ר' משה ס"ל שאין להניח מסתמא שיש זיעה, אלא רק כשראה שיש זיעה יש לדון בזה, אבל לא מחזקין בזיעה בסתמא. ואם אמר כן לענין לח, כ"ש שיגיד כן לענין יבש, וכהרמ"א.
- (ח) ור' משה מיקל עוד יותר כשהוא נמצא בתנור שיש גוף חימום למעלה, שאין לאסור משום זיעה, שמיד כשהטעם מגיע לתקרת התנור, הוא פוגש הגוף חימום שמיד מבטל הטעם שיש בה.
- (ט) ולכן נראה כמש"כ בסי' צ"ב, דמעיקר הדין מותר לבשל חלות בתנור בשרי או חלבי [נקי], ואינו נ"ט בר נ"ט, ואי"צ להכישרו מקודם, ואי"צ להמתין מעל"ע.
- (י) ומהצירופים שהבאנו בסי' צ"ב: המקור לאסור בזיעה הוא רא"ש במס' מכשירין, ותשו' פני יהושע בשם בית אפרים סי' מ"ח ס"ל דכל עניינו הוא רק מדרבנן, והבית מאיר ס"ל דאין מושג של זיעה בדבר יבש בכלל.
- (יא) וכ"ת דמדוע לא נחשיב תנורים שלנו כקדירה, ושם יש זיעה בכל מקרה, י"ל דהמציאות יעיד שאינו כן, ותנורים שלנו יש להם אוורור שמוציא הרבה הבל לחוץ, ואינו דומה לקדירה ממש.
- (יב) המהרש"ם^ש ס"ל דהא דזיעה אוסר היינו רק בדבר קר, אבל דבר שהוא חם כבר, אינו 'בר קבלת' בליעה של זיעה. ובאמת, הרא"ש עצמו מסופק בזה. ועפי"ז תנורים שלנו לא שייך בהם זיעה כלל.

שו"ל"ה ו'.
שח"ג ר"ח.

הלכות תערובת

- (יג) ועוד, אם' תמצא לומר שתנור אכן קיבל בליעה, הא עד כדי שהתנור מתקרר, התנור 'מכשיר' ו'מלבן' עצמו, וא"כ לא אוסר תבשיל הבאה. ואם תבשיל הראשון היה יבש, לא נאסר תבשיל השני, כי להנ"ל לא היה זיעה מתבשיל הראשון כלל.
- (יד) המהרש"ם הנ"ל כ' דרך אמר סברתו להקל כיון שנהגו העולם להקל. כלומר, רואים ממהרש"ם שנהגו העולם להקל^{שט}.
- (טו) לדינא, מו"ר מיקל להכשיר תנור מבשרי לחלבי ולהיפך, אע"פ שיש מנהג שלא לעשות כן בכלים, כי לא נראה לו שהתנור באמת חלבי או בשרי, ע"פ כל הנ"ל.
- (טז) וה"ה מותר לבשל בתנור בשרי דגים, ולאכלם עם חלב.
- (יז) על עצם החילוק שהבאנו למעלה בשם הרמ"א בתו"ח ודרכ"מ, ור' משה, לחלק בין לח ליבש, יש להקשות, בסעי' ב' איירי בשתי קדירות מגולות זו לצד זו, א' של היתר וא' של איסור, אינם אוסרים. והרמ"א מחמיר כשאין הפסד גדול כשהוא סתום כדרך שמטמינים בשבת; וקשה, הלא בקדירה הוא לח, ואה"נ מצד ריחא אין לאסור, הא ה"ל לאסור מצד זיעה^ש.
- (יח) וכה"ק בספר מגילת ספר, בסוף הספר, אחרי שהאריך כדברינו להוכיח שיש לחלק בין ריחא לזיעה, ושזיעה הוא רק בלח [עכ"פ בסתמא], מ"ש מסעי' ב'. ובאמת, המעיין בר' משה יראה שלא איירי בלח אלא כ' 'בישלו דברים יבשים'. אבל להפשטות, מאי איכא למימר.
- (יט) ות' המגילת ספר בשם שו"ת אבן יקרה, דהא דיש זיעה באוכלים הנ"מ בתנור שהסיקו מבחוץ, ובזה מירי סי' צ"ב וצ"ג ועוד, אבל הכא בסי' ק"ח איירי בתנור שהסיקוהו מבפנים, דהואיל והוא כ"כ חם, זה שורף הבליעה, וא"א לאסור. וממשיך המגילת ספר, דאינו תלוי דווקא במקום ההיסק, אלא תלוי בחום התנור, ולכן תנורים דידן, לא משנה מהו המיקום של הגוף חימום, הואיל והוא חם הרבה, אין הזיעה יכול לעמוד מפני החום הזה.
- (כ) ומסיים, דכ"ז הוא ע"פ הסוגיא, אבל ע"פ המציאות אין באמת צורך בכל זה, שעיננו רואות שאין זיעה בתנור כמו שיש בקדירה, וא"כ אין לאסור בכל גווני. ומסיק, דעפי"ז לא היה לנו לחוש לזיעה בתנורים שלנו בכל גווני, אמנם לדינא החמירו בזה הרבה מפוסקי זמננו, וצ"ע, עכת"ד.
- (כא) ודבריו בהירים ומאירים; ויש להוסיף רק סברא אחת לחלק בין סעי' א' לסעי' ב', דהא שיש זיעה מלח, אולי אינו אלא מעצם האיסור לח, אבל רוטב של איסור, אולי הוא קיל טפי, ולכן בסי' צ"ב וצ"ג איירי ברוטב של האיסור עצמו, משא"כ כאן איירי ברוטב הבלוע באיסור. וע"ע בכל זה.
- (כב) נבהיר, כ"ז בתנור רגיל, אבל תנור שעובד ע"י אדים, זה רק קדירה גדולה, ויש בה זיעה. **ריחא, לכתחילה, בדיעבד**
- (כג) מבואר בסעי' שלנו שריחא אינו אלא בב"א, ולא בזה אחר זה.
- (כד) ובעיקר דינו של ריחא יל"ע, האם הוא דאורייתא או דרבנן. פשטיה דסוגיא מבואר דדאורייתא הוא. הכרו"פ ס"ל דבזה נחלקו אביי ורבא לגבי בת תיהא. היד יהודה סקי"ט ס"ל דהוא דרבנן, והחת"ס בע"ז ס"ו: בשם בה"ג מוכיח דהוא דרבנן, דהא בעינן קרא

^{שט} מזה הראיה מכאן יותר משו"ע ורמ"א, הא התנורים לא השתנו מדור לדור, עד לפני כמה שנים.
^ש ע"ע מש"כ בסי' צ"ב, דלא בכל גווני של זיעה, יש בכוחו של הזיעה כדי לאסור, כגון מן הצד, עיי"ש.

הלכות תערובת

להשמיענו שטעכ"ע הוא דאורייתא, והואיל ואין קרא לאסור ריחא, ע"כ אינו אלא מדרבנן.

(כה) הפמ"ג כ' דהציורים שקיי"ל שיש בו ריחא בדיעבד, כגון חריף, וכדו', אפ' לדעת לוי, בזה יש ריחא מה"ת, משא"כ באלו שאנן מקילין בדעיבד.

(כו) הפמ"ג כ' דאפ' אם ריחא דרבנן היא, מ"מ אפ' באיסורי דרבנן אמרי' כן, ולא אמרי' שהוא רק גזירה לגזירה.

(כז) מהותו של ריחא אינו ברור; האם קפילא מהני לזה, והאם הקפילא צריך לטעום או שצריך להריח. לא ברירא.

(כח) בגמ' פסחים ע"ו: נחלקו רב ולוי, ורש"י כ' דקיי"ל כלוי נגד רב, כי רבא קיי"ל כוותיה, וקיי"ל דמח' אביי ורבא הלכה כרבא מלבד יע"ל קג"ם. ורש"י מודה שלוי אינו מיקל אלא בדיעבד ולא לכתחילה. ולקמיה נביא חולקים בזה.

(כט) שי' תוס' בשם ר"ת ס"ל דמח' אביי ורבא לענין בת תיהא אינו אותו מח' של רב ולוי לענין ריחא, ולא פוסק כרב, ואעפ"כ פוסק כרבא.

(ל) הטור ס"ל דעת אביו הרא"ש הוא כר"ת בתוס', אבל רוב ראשונים פסקו כרש"י, וכלוי, הלא המה הרי"ף ש"א, נמוק"י, רמב"ן, ועוד.

(לא) הרמב"ן אף ס"ל להקל כלוי לכתחילה בשאר איסורים, דלא כרש"י הנ"ל.

(לב) הנמוק"י ס"ל דבב"ח עשו הרחקה לכתחילה, והרמב"ן ג"כ ס"ל הכי וביאר שמא יטעום בו מישהו, וירגיש טעם בשר בתוך החלב או להיפך, ויבא להקל בבב"ח, אבל בשאר איסורים ליכא למיחש, כי לא יכיר בטעם האיסור.

(לג) רש"י מחמיר לכתחילה כי ס"ל דלוי רק היקל בדיעבד. הרי"ף החמיר בב"ח לכתחילה, כי ס"ל דזה דשיל"מ, לאכלו עם מין השני או בפנ"ע.

(לד) רעק"א בע"ז ביאר אלו שאסרו לכתחילה, כי ס"ל דיש טעם משהו, אך אינו אוסר בדיעבד. ועפי"ז מובן מדוע אסרו לענין פסח. הבה"ש ביאר באופ"א, ואינו משום טעם משהו, אלא הרחקה בעלמא כדי לא להיכשל טעם ממש.

(לה) ויל"ע, מדוע טרחו רעק"א ובה"ש, וכן כל הראשונים לבאר מדוע אסור לכתחילה, ה"ל לאסור משום שאין מבטלין איסור לכתחילה. וי"ל, דהואיל ואינו יכול לבא לידי טעם, אין מקום לאסור משום הכי, והוא ק"ו מההיתר של שימוש בשפע, שיש להתיר היכא שאין בכוחו של הטעם להיות נרגש.

(לו) [א.ה. בסי' צ"ז לגבי פשטידא, התנור נאסר מהבליעה שבו, וכאן לא נאסר חתיכה השנייה, כי התם הפשטידא זב, או חשש שזב, וזה מתפשט, ויתכן בכולו, אבל כאן איירי בפת יבש שודאי אין הקליפה נכנס יותר מכ"ק. ושו"ר דכן הוא בפמ"ג כאן בסוף הסעי'. וע"ע מש"כ בסי' ק"ה לגבי רעק"א שהיה נבוך בענין בליעה, ומש"כ שם בס"ד, דלענין כלים אינו נכנס אלא כ"ק.]

כחוש, ושמן, ופרטי דינים

(לז) מעשה שהיה, אשה נהגה במשך כמה שנים לפריש חלה, ולעטיפו בנייר אלומיניום, ולשרפו בתנור בזמן שאפה חלות הרגילות. ולפעמים גם תחב מזליג לתוך ה'הפרשה' לברר אם נשרף עדיין או לא.

שיא חולין וע"ז דף ל"ב.

הלכות תערובת

- (לח) מצד המזלג שבלוע בתרומה טמאה, הוא בטל ברוב, דשיל"מ ע"י בגעלה, עמש"כ בסי' ק"ב, בס"ד.
- (לט) מצד התנור, היא הקפידה תמיד לעטוף בנייר אלומיניום, ושלא יצא החוצה אע"פ שגדל בתוך התנור, וגם, לא מחזקין בריעותא, וא"כ אי"צ ללבנו.
- (מ) והחלות שכבר נאפו בתוכו, כבר נתבאר דאין לחוש מצד זיעה, ומצד ריחא אין אנו מחמירים אלא לכתחילה. וכבר ביארנו במק"א שלשרוף החלה בתוך הבית עלול להביא לשאלות חמורות, וכנ"ל, מלבד שיתכן שלא נשרף אלא חלק החיצוני, אבל הפנים עדיין לא נשרף, א"כ לא קיימה בכלל דין שריפת החלה.
- (מא) ושאלתן, אשה שיודעת את כל זה, ויודעת איך ליזהר מפני השאלות, ולברר שאכן נשרף יפה יפה, האם יכולה להמשיך לשרוף החלה באותו עת שהחלות האחרות נאפות בתנור.
- (מב) ביארנו למעלה, שאע"פ שאנן מקילין בענין ריחא, וכלוי, זה אינו אלא בדיעבד, אבל לכתחילה אנן מחמירין.
- (מג) והנה, רב שהחמיר, החמיר אפ' באיסור כחוש והיתר שמן משום דמפטמי אהדדי, ולוי היקל אפ' באיסור שמן.
- (מד) ובגדר הפיטום, לרב בדיעבד, וללוי לכתחילה, ביאר החכמ"א ש"יב "רצה לומר עושה אותו שמן והדר אזיל האיסור ואוסר להיתר על ידי ריח", וכ"כ הפמ"ג, דע"י הפיטום האיסור הוא השמן, ועי"ז אוסר ההיתר.
- (מה) והגר"ז ש"יג למד אחרת, ולא שעצם האיסור נעשה שמן, אלא בעוד שהשמן עובר מהשמן ההיתר להאיסור הכחוש, זה מאפשר לטעם האיסור לעבור. כלומר, השמן של ההיתר נעשה כגשר כדי שהאיסור יעבור עליו, אבל אין עצם החתיכת האיסור שמן עכשיו.
- (מו) ויש נקפותא בין הטעמים, כגון אם צלאו היתר שמן עם איסור כחוש, ואח"כ הוציאו את ההיתר והשאיירו האיסור לחוד, ואח"כ הניחו לידו חתיכת היתר כחוש. לדעת החכמ"א, עכשיו האיסור הוא שמן, ושוב אוסר את השני [לכתחילה בדעיבד, לוי ורב], משא"כ לגר"ז, כל השאלה אינו אלא בעוד שהשמן עובר, אבל ברגע שהוציאו את ההיתר השמן, שוב אין שום שמנות בהתנור להעביר האיסור אל ההיתר.
- (מז) כששניהם כחושים, הש"ך והט"ז ס"ל דמותר לכתחילה לצלאם יחד, דבזה אף רב לא החמיר. וכ"פ החכמ"א שם. הערוה"ש בסעי' ט' החמיר בזה, ומביא ראיה מהגמ' כוותיה. ועי"ש ליישב ראייתו, כי הש"ך ג"כ הביא ראיה מהסוגיא להקל.
- (מח) הפמ"ג בשפ"ד כ' דאין נפק"מ בכל זה, כי אין אנו בקיאים, ויש לחשוש לכתחילה שהוא שמן, ולאסור לכתחילה. ולכאו', מהש"ך והט"ז וחכמ"א שהקילו בזה, וגם אית להו סי' ק"ה שאין אנו בקיאים, ע"כ ס"ל דלדבר שאינו מעכב בדיעבד אלא לכתחילה, בזה אנו כן בקיאים, וא"כ מהו טענת הפמ"ג. וע"ע בזה.
- (מט) אפ' לדעת הפמ"ג, מה דינו כשהוא ודאי כחוש, כגון פת. הדרכ"ת מביא פמ"ג בסי' י"ח אות א' שמתיר בזה, אך המחמיר תע"ב. ואינני יודע מנא ליה להפמ"ג האי דינא.

שיב ס"ב א'.
שיג תמ"ז ט'.

הלכות תערובת

- (נ) מאידך, היד יהודה מיקל לכתחילה כשהוא בוודאי כחוש. כגון, כשאפו מצות נתקלקל א' מהמצות בתוך התנור באופן שהוא ודאי חמץ גמור, להיד יהודה שאר המצות מותר לאפותם באותו זמן לכתחילה, ולהפמ"ג המחמיר תע"ב.
- (נא) הפמ"ג במ"ז ס"ל דאפ' כשיש שמן תוך הלחם, עדיין הוא ודאי כחוש, וראייתו מראשונים שעסקו בלחמי תודה כפת כחוש, אע"פ שמשחו אותו בשמן.
- (נב) וכ"פ המ"ב בסי' תס"א סקכ"ב. אמנם, שם כ' דפת הוא כחוש אפ' נילוש עם 'שמן או שומן'. ואה"נ לענין שמן יש פמ"ג שהוכיח להקל מלחמי תודה, אבל לענין שומן, מאין יודע שג"ז ודאי כחוש. וצ"ע. [בשעה"צ שם בשם חק יעקב, שהוא בשם הגר"ז, יתכן שיש מקור לזה, עיי"ש].
- (נג) נחזור לעניננו, אשה שלנו שרוצה להמשיך פשרוף החלב תוך התנור בעוד שחלות האחרות בתוכו, לכאן שניהם ודאי כחושים, וליד יהודה מותר לכתחילה, ואילו להפמ"ג יש תע"ב. [לכאן להערוה"ש אסור]. ויל"ע אם הפמ"ג יחמיר לכתחילה אם הוא גם תנור פתוח; ומביאים פמ"ג שהחמיר אף בזה לכתחילה.
- (נד) ואשה שלנו שעוטפת את חלק ההפרשה בנייר אלומיניום, מותר לכתחילה אף לפמ"ג, כי אין ריחא בכלל במכוסה. וכן, אם החלות הכשרות מונחות ע"ג מגש שמכסה כל רוחב התנור, ג"כ אין לאסור, כי בזה חלות הכשרות הם מכוסות.
- (נה) כך נראה, וכך עולה מסוגיין. אמנם, בדרך אמונה ש"י כ' בשם לקט עומר שלא לשרוף התרומה הטמאה יחד עם החלות הכשרות, אפ' כשהם מכוסות, משום שהוא תנור קטן.
- (נו) ואין לי הבנה בזה, דהרי בתנור גדול מותר בלא"ה, וש"ך וט"ז וחכמ"א שהקילו דיברו אך ורק בתנור קטן וסתום, ואעפ"כ הקילו. ולא החמיר הלקט עומד מצד הערוה"ש או הפמ"ג, אלא מצד תנור קטן, וצל"ע איך למד הש"ך והט"ז. וצ"ע כעת.
- (נז) **תנור גדול**, מבואר דבתנור גדול הוא יותר קיל. ומהו גדרו של תנור גדול. מבואר שהוא גודל שמכניס בו י"ב לחמים של טפח. ואחרי כל השיטות והדעות, מסק' דמילתא, 36 ליטר הוא תנור גדול.
- (נח) ועפי"ז, תנור רגיל שלנו שהוא 60 ליטר, הוא תנור גדול. ואין נפק"מ כ"כ, כי אינו פתוח לגמרי, ולכן אנו מחמירים לכתחילה. ואם היה פתוח לגמרי, השעה"צ תמ"ג סק"ח מיקל לכתחילה.
- (נט) יש שיטות שסוברים שי"ב לחמים אינו בנפח התנור, אלא בקרקעיתו.
- (ס) **מכוסה**, אין בה ריחא אפ' לכתחילה, כגון הארוחה במטוס.
- (סא) אחרי שכ' השו"ע דיני ריחא, כ' רמ"א דה"ה לענין בב"ח. כלומר, אע"פ שבב"ח אינו אסור אלא דרך בישול, דדרך בישול אסרה תורה, א"כ הו"א שנקל אפ' לכתחילה בענין ריחא כיון שאינו דרך בישול, קמ"ל דאף בב"ח יש לאסור לכתחילה.
- (סב) הרמ"א מיקל בדיעבד אפ' בתנור גדול. ובדיעבד, אם אפה הפת עם בשר, אין לאכלו עם חלב, אם יש לו פת אחר. וק', אפ' אין לו פת אחר, הא יאכל הפת לחוד והחלב לחוד. הכרתי בסק"ו תי' דאיירי במי שאינו יכול לאכול לחם לחוד. א"נ, איירי כשהחלב תריך שיאכל עמו לחם, והחלב יפסד אם מכין אחר. עכ"פ מבואר, לדידן שלא שייך תירוצים הללו, אסור לאכול עם חלב.

הלכות תערובת

- (סג) **הרמ"א ממשיך** ואוסר לקנות לחם זה מן העכו"ם, דזה לכתחילה. ואם א"א להשיג אחרת, מותר לקנות. וע' בט"ז מה שהק', ופמ"ג יישב ד'על לחם יחיה האדם'. ולא הבנתי איך זה מיישב את הקושיא.
- (סד) כ' הערוה"ש, אם מישוהו אפה פת עם איסור, אין לאכלו אם יש לו פת אחר. והק' הבדה"ש, דלא מצינו את זה אלא בעכו"ם, אבל אם ישראל אפו יחד עם איסור, זה כבר בדיעבד, ואין להחמיר. ועל כן כ' בדה"ש דע"כ הערוה"ש מיירי רק בעכו"ם ולא בישראל, למרות שאינו משמע כן.
- (סה) עוד כ' בדה"ש, היכא שאין לאסור מצד זיעה, ויש שאלה של ריחא לכתחילה לחוד, כגון שני יבשים מגולים, אין לאפות לחם בזמן שאופה בשרי, או חלבי. כלומר, מהא שאנו רואים דבאיסור אינו מותר אלא בדיעבד, א"כ ה"ה לענין היתר והיתר, אלא שא' מהם חלבי או בשרי, אין לעשות כן לכתחילה^{שטו}.
- (סו) ויל"ע, מאין לו את זה, הא הרמ"א אמר כן לענין איסור והיתר, ולא לענין היתר והיתר^{שטז}. ועוד, בסי' צ"ז אסרו רק היכא שהפת יחלב או יהיה בשרי, אבל בלא"ה התירו.
- (סז) **ממשיך הרמ"א**, י"א דאין מתירין ריחא, אפילו בדיעבד, אלא אם כן התנור פתוח קצת מן הצד או למעלה במקום שהעשן יוצא. ובמקום הפסד אין להחמיר, בדיעבד, אפילו סתום לגמרי. וכ' הש"ך, דהפסד, היינו הפסד מרובה. ולא ידעתי מאין לו את זה.
- (סח) להשו"ע, ולספרדים, אין להחמיר בזה, רק אשכנזים.
- (סט) ולמעשה, תנורים שלנו יש להם Vent, ואינו סתום לגמרי, וא"כ אי"צ להחמיר בזה.
- (ע) ויל"ע מהו המציאות במיקרוגל, האם גם בזה יש פתח אוורור, נפק"מ בדיעבד, האם צריך הפס"מ או לא.
- (עא) **ממשיך הרמ"א**, "ואם האיסור דבר חריף, וכל שכן אם ההיתר דבר חריף, ריחא מילתא היא ואפילו בדיעבד אסור, אם שניהם מגולים". ולא הבנתי מהו הכ"ש כשהיתר הוא החריף. ובאמת, המ"ב סי' תמ"ז סקי"א מחמיר בדיעבד רק היכא שההיתר הוא החריף, אבל כשרק האיסור הוא החריף, לא החמיר בדיעבד. כלומר, המ"ב ס"ל דה"כ"ש' הוא יותר חמור כ"כ, דרק בזה נאסור בדיעבד. למעשה, כשהאיסור חריף, יש לנו מח' רמ"א ומ"ב.
- (עב) עוד ציור שנאסור בריח בדיעבד הוא כשנעשה לריח, ע"ע ש"ך.
- (עג) כ' **הרמ"א**, "אם אפו או צלאו איסור והיתר תחת מחבת אחת, מגולין, אסור אפילו בדיעבד. וה"ה אם אפו בכה"ג פת עם בשר, אסור לאכלו בחלב. אבל בזה אחר זה אין לחוש". והנה, ע"כ לא מדובר כאן מענין זיעה, כי זה שלב הבאה בהרמ"א, אלא איירי מדיני ריחא. וא"כ קשה, איפה מצינו ריחא שאוסר בדיעבד לפי דעת לוי אם הוא מתחת למחבת, מה המקור בהסוגיא לדין זו. וה' יאיר עיני.
- (עד) בזה אחר זה, אין ריח בכלל, ואפ' לכתחילה.
- (עה) כגון, בערב אפו בשר בתנור, מגולה, ולמחרת בבוקר אפו בו עוגיות, מותר לאכול אותם עוגיות עם חלב, כי אין זיעה ואין ריחא.

^{שטו} ואם הוא כמות מועטת, או שיש בה סימן, לא גרע מסי' צ"ז.
^{שטז} מה הקושיא, הא הרמ"א כ' ה"ה לענין בב"ח, דגם בזה יש לאסור לכתחילה, וא"כ אין לאפות בכה"ג כשיש לו ברירה.

(עו) ולענין פסח, הרמ"א מביא אוסרים, כיון שחמץ הוא במשהו, ומסיק דבמקום הפסד יש להקל. והמ"ב תמ"ז סקי"ג דהכוונה להפס"מ [כשא' מהם שמן].

--- סעי' ב' ג' וד' - שאר דיני ריחא ---

סעי' ב': בד"א, בעלי. אבל אם בא לבשלם בקדרה, זה לעצמו וזה לעצמו, אפילו בתנור קטן ופיו סתום, מותר, ואף על פי שפי הקדרות מגוללה. הגה: ודוקא שהתנור פתוח קלת, אבל אם הוא סתום מכל הצדדים כדרך שמטמינים החמין לאורך שבת, אסור. (מהרי"ו סימן מ"ד ואו"ה והגהת ש"ך זקס מהר"ס). ואפילו בדיעבד יס מחמירין ואוסרין, אם האיסור וההיתר מגולה. (כך משמע בהגהת ש"ך). ובמקום הפסד מרובה יס להקל.

סעי' ג': אם יש שמנונית של איסור על המרדה שקורין פאל"א, אסור ליתן עליה היתר כל היום. מיהו כשאינה בת יומא, מותר להשתמש בה, משום דאי אפשר בענין אחר. הגה: כל זמן שהיא בת יומא לא מהני זה הגעלה ולא קליפה בכלי אומנות (ת"ה סימן ק"ל והגהת ש"ך ומרדכי).

סעי' ד': פת חמה שמונח על גבי חבית פתוחה של יין נסך, אסורה. (וודוקא אם מונחת נגד המגופה). (ארוך כלל ל"ט). אבל אם הפת צוננת, אפילו אם החבית פתוחה, או פת חמה וחבית מגופה (פי' סתומה), מותר. ואם היה פת שעורים, אסור אם הפת חמה, אפילו חבית מגופה.

סיכום

- (א) סעי' ב', כבר הרחבנו עליה בסעי' א', עמש"כ, ובשם המגילת ספר.
- (ב) סעי' ג', בסי' ק"ג ובסי' קכ"ב הזכרנו הלכה זו, דבזה הקילו באב"י, כיון שא"א בענין אחר. ומצד השמנונית שמותר לאחר ב"י, זה ראיה למש"כ שם בשם הירד יהודה, שאע"פ שהשו"ע ס"ל דעל שמנונית לא נפגם באב"י כי הוא ממשות בעין, מ"מ בכמות כ"כ קטנה, גם השו"ע מודה להקל.
- (ג) סעי' ד' הוא הציור של הגמ', וע' בש"ך.

--- סעי' ה' - בת תיהא ---

מותר לשאוף בפיו ריח יין נסך דרך נקב שבחבית, לידע אם הוא טוב. הגה: אבל אסור לטועמו, אף על פי שאינו צולעו (ריז"ס סימן רפ"ח). ואסור לזלף יין נסך שאסור בהנאה (בשערים זקס הגהות אשירי סוף ע"ז). אבל מותר לזלף סתם יינס, דמותר בהנאה (ארוך כלל ל"ט).

ביאור הסוגיא

- (א) סעי' שלנו הוא הסוגיא דבת תיהא שבו נחלקו אביי ורבא, וקיי"ל כרבא, שמותר להריח בחבית של יין נסך.

הלכות תערובת

- (ב) הגר"א סקל"א פי' להריח, עם הפה, אך הפמ"ג בשפ"ד כ' דה"ה בחוטם. וכ"פ חכמ"א ס"ב י'.
- (ג) הראשונים טרחו לבאר האם יש להוכיח מכאן דריחא לאו מילתא היא, וגם, איך מותר להריח ביין נסך, הא אסורה בהנאה.
- (ד) תוס' ביאר דאין להוכיח מכאן שריחא לאו מילתא היא, דרך כאן היקל כיון שהריח מזיק לו, ולכן לאו מילתא היא. ובכך יישב גם השאלה של הנאה מיי"נ, דאינו נהנה אלא ניזק.
- (ה) לדעת הרי"ף ודעימי', דס"ל שריחא לאו מילתא, עדיין צריכין ליישב, מדוע כאן מותר לכתחילה, ואילו בסעי' א' מותר רק בדיעבד. מכח קושיא זו, כמה מהראשונים חלקו על הרי"ף, וס"ל דע"כ ריחא לאו מילתא היא אפ' לכתחילה בשאר איסורים, ורק אסרו לכתחילה לגבי בב"ח.
- (ו) ודעת הרי"ף שמחמיר לכתחילה אפ' בשאר איסורים, איך מיישב הא דבת תיהא. ותי' בזה הפלתי, דהואיל והוא מזיק, א"כ לא שכיח, ולא לא גזרו בו רבנן. הפרי תואר סק"ב תי', דאינו אסור לכתחילה אלא כשנכנס לתוך אוכל, ושם קיבל 'חשיבות' ו'מעמד' ו'קיום', אבל ריחא כשהוא רק ריחא, כההיא דבת תיהא, מותר אפ' לכתחילה.
- (ז) ובמאמר המוסגר, יש אלו שרצו להקל ביי"ש שמויצר בחביות של יי"נ, שקוראים 'שרי', משום שאינו אלא ריחא בעלמא, שמבואר בסעי' שלנו שמותר לכתחילה. אך, לפי הפרי תואר, עצם הדמיון הוא מופרך, דהתם הוא לתוך אוכל, משא"כ בסעי' שלנו. ואה"נ היה מקום לטעון שזה בדיעבד, אך על הדמיון יש לפרוך כמש"כ. וכ"ז מלבד שהוא טעם גמור ולא רק ריחא.
- (ח) לדעת הרי"ף עדיין קשה, איך מותר ליהנות מיי"נ. הבדה"ש יש לו ז' מהלכים ליישב קושיא זו. כלומר, על כל מהלך יש ו' הסוברים שאינו נכון.
- (ט) א', הר"ן בע"ז תי', וכ"ה בהגר"א, דריח בהפה הוא משונה, ולכן אינו דרך הנאה, ומשום הכי שרי. ב', הר"ן בפסחים תי' אפ' תימא דאיירי כשמריח בחוטמו, אבל כיון שאינו עומד להריח, אינו נחשב הנאה. ג', ר"ן בע"ז, ריחו של יין אינו נחשב כריח. ואולי כוונתו לא' ממהלכים הנ"ל. ד', ר"ן בפסחים בת' אחרת, אינו מתכוון ליהנות, ופס"ר, וא"א ולא מכוון, אינו נחשב כהנאה. ה', תוס', הריח מזיק לו יותר ממה שנהנה, ויצא שכרו בהפסדו. ו', כיון שיש לו היזק מזה, אינו נהנה בכלל [ואי"ז תי' הקודם]. ז', הרוקח, אינו מתכוון, וגם אינו עומד להריח [שילוב מטעמי הנ"ל].
- (י) עכ"פ, כל היכא שנרצה לדמות ולהתיר לציור אחר, צריכין לברר אם יש בה ז' תירוצים הללו.
- (יא) הרמ"א ס"ל בסי' קכ"ג דמעיקר הדין מותר ליהנות מסתם יינם, ולכן מותר לזלף, אבל ביי"נ אסור, כיון שנהנה, וחמיר מבת תיהא הנ"ל, משבע סיבות הנ"ל.
- (יב) הפ"ת סק"ג דן לגבי טעבע"ק שיש בו סתם יינם. והנה, לדעת הרמ"א שמותר ליהנות מסתם יינם, אין צורך להאריך להתיר, דמותר בלא"ה, ולכן אריכות הפ"ת אינו אלא לדעת שו"ע שם. כ"כ הערוה"ש מפורש.
- (יג) ותו, כל האריכות הוא רק כשיש להסתפק שמא יש בו איסור הנאה, אבל סתם איסור אכילה, שמותר בהנאה, מותר להריחו ולעשנו. ולכן, סיגרייה שיש להסתפק שמא יש בו גליצ'רין שהוא נבלה, אין בו אלא איסור אכילה ולא איסור הנאה, ולכן מותר לעשנו. וע"ע מנח"י ה' ט"ז.

הלכות תערוכת

(יד) וע' מ"ב סי' תס"ז סקל"ב בענין טעבע"ק ששרו בשכר, מהו לענין פסח. ואינו ברור אם מיירי לענין להריחו או לענין לעשנו. ומ"ב שם מחמיר, עכ"פ כשידוע שיש בו חמץ בפנים, שהוא אסור בהנאה. ואע"פ שאינו ראוי לאכילה, מ"מ יש אחשביה, ואכ"מ.

(טו) וכאן המקום להזכיר E-Cig, האם יש צורך בהכשר על התרכיז. וקשה מאוד לברר המציאות, ממה היא עשויה, והאם יש בה חשש תרומות ומעשרות, איסור נבילה וטמאה, סתם יינם, גליצ'רין, ועוד. וכאן, אינו הנאה בעלמא כדי שנוכל בכל איסורים שאין בהם איסור הנאה, אלא כאן הוא זיעה מהתרכיז שנכנס לתוך גרונו, וטועמו, ונהנה ממנו, א"כ לכאן אסור מצד אכילה. ואע"פ שאינו ראוי לאכילה בעוד שהוא תרכיז, מ"מ כשמחממו, ו'אוכל' את הזיעה, הוא 'אוכל' דבר הראוי ל'אכילה'.

(טז) ולא ברירא לי אם זה נחשבת לאכילה, וכמה עמוק הוא נכנס, ומהו פס"ר, ומהו ניח"ל. עכ"פ ודאי מן הראוי שיקנה דווקא עם הכשר, בפרט בטעם ענבים, אך בדיעבד יש רבוי ספיקות, וא"א לברר, ומסתמא הוא רק שאלה של איסור דרבנן, וא"א לברר, ולכן יש מקום להקל.

איסור טעימה

(יז) אחרי שכ' השו"ע שמותר להריח בבת תיהא, כ' הרמ"א, 'אבל אסור לטועמו'. ויל"ע, מה קשר הדברים, ומדוע אמר כן דווקא כאן.

(יח) בסי' צ"ח הארכנו בדיני טעימה, ע"פ הט"ז והש"ך שם, בשם ריב"ש ועוד. הריב"ש רפ"ח בא ליישב קושיא, דטעימה בתענית מותרת, אבל בקפילא אסורה ע"י ישראל, וא"כ מאי שנא.

(יט) ותל' הריב"ש בתירוץ הראשון, דבאמת טעימת איסור, מותר, ואינו אסור בקפילא אלא משום דכדי שיוכל להבחין הטעם, אינו מספיק בטעימה לחוד, אלא צריך לבלוע, ולכן אסור. הריב"ש אינו חוזר מהדין שאמר, שלענין טעימת קפילא בעינן יותר מבליעה בעלמא, אך ס"ל שעצם התירוץ הוא דוחק.

(כ) ולכן מציע תירוץ אחרת, דבאמת טעימה של איסור אסורה, ולכן ישראל אסור להיות קפילא לאיסור, והא דתענית שרי הוא משום דכשקיבלו עליהו להתענות, קיבלו רק לענין אכילה גמורה ולא לענין טעימה. ומביא ראיה למהלך זה מבת תיהא, שמותר להריח, אבל לא לטעום, אלמא, טעימה אסורה.

(כא) הפמ"ג וערוה"ש הבינו הריב"ש כדרך שאמרנו, שלא חזר מהא שטעימת קפילא צריכה להיות אכילה גמורה, ולא סגי בטעימה לחוד.

(כב) הגר"א בסקל"ב מבואר שלמד דבאמת טעימה לקפילא סגי בטעימה לחוד, וזה אסור לישראל לעשות, ותענית מותר מטעם אחר. ואי"ז סתירה למש"כ.

(כג) הזכרנו למעלה דברי הרמ"א שאסור לטעום שום איסור. וכתב עלה הש"ך בסקכ"ד בשם הריב"ש, שבכל איסורי אכילה, אסור לטעום. והפמ"ג כ' דמבואר שם דהטעם הוא משום שמא יבא לאכלו.

(כד) אך, הט"ז בסק"ט כ' כדינו של הש"ך, אבל לא הביא טעמו של הריב"ש, אלא כ' טעם משלו, דלא גרע מריחא. והק' הפמ"ג והמנחת יעקב ש"י מדוע הט"ז חידש טעם משלו, ולא הספיק עם טעמו של הריב"ש.

הלכות תערובת

- (כה) ודחק הפמ"ג ליישב, דהריב"ש ס"ל דריחא לאו מילתא היא אפ' לכתחילה, ולכן הוכרח למצוא טעם חדש לאסור טעימה, אבל לדידן שריחא לאו מילתא אינו מתיר אלא בדיעבד, אבל לכתחילה אסור, אין לנו צורך בגזירה שחידש הריב"ש, אלא נאסור משום דלא גרע מריחא.
- (כו) והארכנו בסי' צ"ח לגבי ממרח שיניים, ואפ' על הצד שהוא ספק דאורייתא, להט"ז שרי כי אינו רק טעימה של ספק איסור, ולא אסר הריב"ש והט"ז כאן אלא בוודאי איסור. הש"ך והפ"ת החמירו אף בספק איסור.
- (כז) הנוד"ב סי' נ"ב ס"ל שהרמ"א כאן מתיר זילוף באיסור דרבנן, אבל לענין טעימה לא חילק הרמ"א בין איסור דאורייתא לאיסור דרבנן, ולכן טעימה על איסור דרבנן אסורה. ומחמת כן חולק על הצ"צ לגבי הבורית שרצו לטעום לדעת אם יש שם מספיק מלח.
- (כח) אמנם, היה מקום לדחות ראיית הנוד"ב, דאולי רק בסתם יינם החמירו, כמו שמצינו במקומות אחרים שסתם יינם חמיר משאר איסורי דרבנן, ואה"נ בשאר איסורי דרבנן מותר לטעום.
- (כט) ויש עוד סברות שאמרנו בסי' צ"ח, עיי"ש, ולחלק בין של מבוגרים ושל ילדים.

--- סעי' ו' וז' - דיני ריח ---

סעי' ו': שק של פלפלין וזנגביל שמשימין בקנקני יין נסך, מותר להריח בהם. אבל לבשמים דהבדלה, אסור.

סעי' ז': בשמים של עבודת כוכבים וכלאי הכרם וערלה, אסור להריח בהם.

איסור ריח

- (א) מבואר מסעי' ז', דלהריח איסור הנאה העומד לריח, אסור. ואם הוא איסור הנאה העומד לאכילה, הש"ך מאריך ומיקל; כך למד החכמ"א והפמ"ג, למרות שאינו פשוט כ"כ.
- (ב) מאידך, גר"א וערוה"ש ויד יהודה כולם החמירו בזה.
- (ג) הנפק"מ בזה הוא להריח ממסעדה לא כשרה; הרי הוא מריח מאיסור הנאה, בשר בחלב, והוא עומד לאכילה^{שיח}. אמנם, אם אינו בשר טהורה אלא נבילה, בסי' פ"ז הבאנו הנקודה הנפלאה מהרמב"ם שס"ל דאחע"א ולכן אין איסור הנאה, כי זה נובע מאיסור האכילה, עיי"ש מש"כ בזה, כי אינו מוסכם לכל. ועוד, הוא חם בחם בלי רוטב.
- (ד) ולכן, מדינא היה נראה לנו מקום להקל. אמנם, הביה"ל בסי' רט"ז סעי' ב' חידש וגזר, דדבר העומד לאכילה אסור להריח בו גזירה שמא יבא לאכלו. כלומר, כלל הביה"ל ואסר להריח בכל דבר שאסור באכילה אע"פ שאינו איסור הנאה. ובסי' תמ"ג חזר משנתו גם שם.
- (ה) ואע"פ שאסור להריח, היינו בדווקא, אבל מותר לעבור ליד החנות ולא לכוון להנאה, ואז הוא אי אפשר ולא מכוון, ופס"ר המגיע לו בע"כ. וכשיש עוד רחוב, ואינו מוכרח לעבור דווקא דרך רחוב זה, יל"ע אם זה נקר אי אפשר. ובשם ר' אלישיב יש להקל בזה.

^{שיח} אע"פ שיש אוורור אל הרחוב כדי למשוך בנ"א, לכאן עדיין אינו נקרא עומד להריח אלא עומד לאכילה.

הלכות תערובת

(ו) חקר הבדה"ש, לפי דברי הביה"ל הנ"ל יצא, דמי שהוא בשרי, אסור לו להריח חלבי, וכן להיפך, גזירה שמא יבא לאכלו. וכן, אסור להריח אתרוג ביוה"כ, שמא יבא לאכלו. וע"ע בזה.

סימן ק"ט – דין יבש ביבש שנתערב

--- סעי' א' וב' – ביטול ברוב ---

סעי' א': חתיכה שאינה ראויה להתכבד שנתערבה באחרות מין במינו יבש ביבש, (דהיינו שאין נבלל, והאיסור עומד בעצמו אלא שנתערב ואינו מכירו) (ב"י בשם תשובת הרשב"א והרמב"ן וסה"ת) חד בתרי, בטיל, ומותר לאכלן אדם אחד, כל אחת בפני עצמה. אבל לא יאכל שלשתם יחד. ויש מי שאוסר לאכלם אדם אחד, אפילו זה אחר זה. הגה: וכן יש לנהוג לכתחלה. ויש מחמירין להשליך אחד או ליתן לא"י (הגהות ש"ד בשם מוהר"ם ורש"י בע"ז דף ע"ד ע"א). ואינו אלא חומרא בעלמא. וכל זה כשנתערב במינו, אבל שלא במינו ואינו מכירו, אפילו יבש ביבש צריך ששים (טור בשם בעל התרומה ועוד הרבה פוסקים). ואין חילוק בכל זה בין אם האיסור מדרבנן או מדאורייתא (בית יוסף בשם הפוסקים דלא כהגהת ש"ד). וע"ל סימן קכ"ב אם נתערבו כלים ביחד.

סעי' ב': יבש ביבש שנתבטל חד בתרי, אם בשלן כולן כאחד אפילו לאכול כל אחד בפני עצמו, אסור אם אין שם ששים, מפני שהרוטב בנותן טעם ונבלע בחתיכות. ואם רוצה לבשלן יחד ואין שם ס', מותר להרבות עליהם כדי שיעור ששים ולבשלן, ואין בו משום מבטל איסור. הגה: וי"א דאם נודע התערובות קודם שנתבטלו ביחד, הכל שרי, דאין חוזרין ונאסרין מאחר שנתבטל ביבש (טור בשם הרא"ש ורבינו ירוחם בשם התוספות וכתב שכן עיקר). ובמקום הפסד יש לסמוך אדברי המקילין ולהתיר.

כללי ביטול ברוב

- (א) בסוגיין מתבאר דיבש ביבש, כשאין ענין של טעם, יש ביטול ברוב, אבל גזרו על מבשא"מ שמא יבשלו, אבל על מב"מ, יבש ביבש בטל ברוב, חד בתרי.
- (ב) ובלח, כיון שיש טעם, בעינן ס'; מב"מ מדרבנן, מבשא"מ, מדאורייתא, וכמו שנתבאר עד כה.
- (ג) מקור הכלל של ביטול ברוב, כ' ט"ז וש"ך, דכתיב אחרי רבים להטות, והגמ' סנהדרין ג': כ' דזה לענין דיינים, ומינה ילפינן לענין חתיכות.
- (ד) וקשה, איך מדמין א' אל השני, בשלמא פסק מב"ד, הפסק שמחייבת היא הפסק שיצא מהרוב, ולא משגחינן במיעוט, אבל איך זה מתיר לאכול ג' חתיכות, כשידוע שא' מהם איננה כשרה. כלומר, מכיון שכאן הוא רוב של איתחזק איסורא, וכדי להתיר לאכול כולם בב"א אנו צריכים לומר 'נהפך', הא אין מקור מהרוב של בית דין להאי מושג, כי שם רק נקטינן כהרוב ומעלים עין מהמיעוט, אבל כאן א"א לעשות כן.
- (ה) וכל המפרשים כ' דבעינן שיהיה הכרעה ופסק מכל הב"ד, וא"כ ע"כ המעיוט נהפך להרוב. וצל"ע, מנא להו, הא מגמ' סנהדרין משמע דלא בעינן אלא הוראה מהרוב, וזה הקובע. וע"ע בזה הרבה. וע"ע גר"ח בסטענזיל, וחלקת יואב סי' ט"ז, וביד יהודה סי' ס"ט סקס"א.
- (ו) רוב, אינו אלא בתערובות של חתיכות, אלא גם אזלינן בתר רוב דעות; ע"ע בנין ציון לבעל ערוך הנר לגבי כולל שהאברכים מקבלים אברכים חדשים ע"פ רוב הדעות, דגם בזה שייך ביטול ברוב. ודן מהכא לשאר ענינים, כגון דיירי הבנין וכדו'.
- (ז) דעת הרא"ש, וכ"פ הרמ"א בסעי' ב' במקום הפסד, שנהפך הוא אמיתי ורציני, עד כדי שיכול לאכלם בב"א, ושיכול לבשלם ביחד, ולא איכפת לן אם בכל חתיכה עכשיו יש טעם

הלכות תערובת

מכולם. וכ"פ מ"ב בשעה"צ סי' תמ"ז סק"ל. והפמ"ג, כדרכו בקודש, כ' להקל רק בהפסד מרובה.

(ח) מאידך, דעת הרשב"א שאין לאכלם בבית אחת, רק בזה אחר זה, ואז על כל אכילה אני תולה לומר דזהו ההיתר, והאיסור כבר נאכל, או עדיין יאכל. וכן, אין לבשלם יחד, כי אז אוכל כולם בב"א, משום הטעם. וכדעה זו פסק השו"ע.

(ט) ודיניו של הרשב"א, כ' כל האחרונים והפוסקים, ושעה"צ הנ"ל בכללם, שאינם אלא מדרבנן, דמדאורייתא ודאי מותר כולהו בב"א. [כלומר, מה"ת כו"ע מודי דנהפך. שיט"ן] וזה דלא כדעת התוס' רי"ד מובא בר' אלחנן בקוב"ש^{שכ}, שס"ל דלאכול ג' בב"א אסור מה"ת. ודלא כערוה"ש שג"כ ס"ל הכי.

(י) דעת הרא"ש שאמרי' דנהפך, ורשאי לאכול כולם בב"א, וכן לבשלם יחד, עדיין ס"ל דיכול לחזור לאיסורו. כגון היכא ששוב אינו מעורב, והאיסור נעשה ניכר, ע"י אליהו הנביא, או ע"י מומחה וכדו', ודאי יש איסור דאורייתא לאכלו עכשיו; כי אין הנהפך על החפצא בעצם, אלא על הנהגה זו כ"ז שהוא מעורב. וכ"ה בסעי' ב' כשחוזר וניערור.

(יא) מנחת כהן^{שכא} כ' דאף להרשב"א, כשביטל בס' מותר לאכול כולו בב"א, ולא אמרי' דע"כ הוא אוכל איסור שנבלל בה בהאי אכילה, אע"פ שאין טעם. והטעם לזה, יתבאר לקמיה בס"ד.

(יב) מב"מ, לח בלח, קיי"ל דאין טעם, ולכן מה"ת סגי ברוב, אלא שצריך ס' אטו אינו מינו, כלומר, גזרינן היכא שמינו נפל למינו, לאטו היכא שמינו נפל לאינו מינו.

(יג) ולכאנ', הניחא להרא"ש, אבל להרשב"א שס"ל דכשביטל ברוב עדיין אסור לאכול כולם בב"א, הטעם להצריך ס' במב"מ לח בלח, אינו משום גזירה אטו אינו מינו, אלא כדי שיכול לאכול ממנו, דאי לאו הס', אסור לאכול מקצתו כי האיסור נבלל בכולו, אע"פ שאינו נותן טעם. כ"כ פמ"ג^{שכב} בשם מנחת כהן.

(יד) אך כ' דאינו משמע כן מהרשב"א. אלא מסביר הפמ"ג, דהרשב"א עוסק במבשא"מ לטעם אחרת, והוא, מדוע מתיר הרשב"א מב"מ לח בלח בס', הא מה קרה בס' מה שלא קרה מקודם – בלא"ה אין טעם, כי הוא מב"מ, א"כ ליסגי בנ"ח או נ"ט או ס' או ס"א, מדוע בחר להתירו בס'; וע"ז תי' הרשב"א, דאנו רואים ממבשא"מ, דיש סוג של ביטול שלא קורה מקודם, ויש ביטול המתירו לאכול ועושה האיסור כמאן דליתא [ע' לקמיה בשם נפש חיה], וא"כ גם במב"מ אנו מתירין בכה"ג. נפלא עד למאוד.

(טו) אך, ר' שמעון בשערי יושר^{שכג} ס"ל דדברי הפמ"ג דחוקים, ולכן מציע מהלך אחר. דבעצם, בכל מקרה חז"ל גזרו מינו אטו מינו, כי שכיחא טעויות, ויש לחוש לתקלה. אך, אי משום הא לא היו אוסרים אלא אטו היכא שאינו מינו יהיה דאורייתא, דהיינו לח בלח ולא יבש ביבש. אלא שא"כ, נמצא, מבשא"מ יבש ביבש מה"ת שרי ברוב, אלא שגזרו דשמא יבשל, שיהיה אסור מדאורייתא, דאז הוא נותן טעם. ומינו, יבש ביבש, לא היינו גוזרים אטו אינו מינו, כי גם אינו מינו מה"ת סגי ברוב. ומינו בבישול, דהיינו לח בלח היו אוסרים אטו אינו מינו בבישול, שזה מה"ת, וכמש"כ.

שיט"א.ה. היה מקום לדון בזה, דאולי הרא"ש למד נהפך, ולכן אין מקום להני גזירות, משא"כ הרשב"א למד שאינו נהפך, אלא 'הגדרה אחרת' ולכן יש מקום לגזור גזירות. וע"ע בזה.

שכ כתובות ע"ה.

שכא ב' ב'.

שכב פתיחה לתערובות ג' ה'.

שכג ג' ט'.

הלכות תערובת

- (טז) אלא שנמצא חוכא וטלולא, שמינו, מותר לאכלם כמות שהם, אך אסור לבשלם, ולכן בליט ברירא אסור אפ' מינו לאכול כולהו בב"א.
- (יז) כלומר, הרשב"א לא אסר לח בלח עד ס' משום שאוכלו בב"א, אדרבה, אסור לבשלם בס', אטו אינו מינו, ומשום זה הוכרח לאסור אכילתם יבש ביבש בב"א. ואה"נ, אינו משום גנאי, או ודאי איסור, אלא כדי לקיים התקנה. [ואינו משמע כן בדברי הרשב"א מובאים בש"ך סק"ז].
- (יח) והנה, רעק"א בסי' תצ"ח סקכ"ח איירי לגבי אפר המוקצה ביו"ט, שנתערב בהיתר, שהמג"א מצריך ביטול בס'. והק' רעק"א, מה שייך ס', הא הטעם לחייב ס' הוא שמא יבשלו, ויתן טעם, ובאפר זה לא שייך, א"כ לכו"ע הוא יבש ביבש וסגי ברוב. וכ"פ רעק"א.
- (יט) ויש ליישב המג"א לפי דעת הרשב"א לפי דעת הפמ"ג, דאה"נ אין כאן משום טעם, מ"מ עדיין יהיה אסור עם רוב לחוד כיון ש'אוכל' כולהו בב"א, וא"כ לדעת הרשב"א יש בזה משום גנאי, ולכן בעינן ביטול בס' דווקא, שרואים במבשא"מ דמבטל לגמרי, כדי להיתר שימוש בכולו בב"א.
- (כ) אבל, לפי ר' שמעון שהבאנו, בזה אכן סגי ברוב, כי אין איסור בעצם של אכילתם יחד אלא כדי לשמור התקנה לאסור מינו אטו אינו מינו, ובאפר זה לא שייך, א"כ סגי ברוב. נמצא, רעק"א מתאים עם ר' שמעון, והמג"א עם הפמ"ג.
- (כא) הש"ך סק"ז כ' דגם להרשב"א, ב' בב"א מותר, ואינו אסור אלא כולהו בב"א, וכל שמשיר א', שפיר דמי. וערוה"ש חולק וס"ל דרק א' א', אבל כל שאוכל שתים, יש רוב לומר שאוכל איסור. וזה לשיטתו דאיסור אכילת כולם בב"א הוא מה"ת.
- (כב) רמ"א מביא דעת התוס', דלא רק בב"א אסור, אלא גם אדם א' אסור, ואין לאכלו אלא ע"י ב' בנ"א. והבנה בזה, הוא כהבנת הרשב"א, עוד צעד קדימה.
- (כג) וב' אנשים, לשבת יחד, ולאכול כל החתיכות ביחד, האם מותר לדעת הרשב"א והתוס'. כגון להגיש חתיכות עוף ליושבי הסעודה, וא' מהם איסור שנתבטל ברוב עם היתר, וא' מהסועדים ודאי אוכל זה של איסור. לכאו' מותר.
- (כד) ממשיך הרמ"א, אחרי דעת רשב"א ודעת תוס', הביא רש"י ומהר"ם, בתורת חומרא בעלמא, להשליך חתיכה א', ואז אוכל השאר, ותולה שזה שנשלך הוא זה של האיסור. וג"ז בנוי על הבנת הרשב"א והתוס'. בדה"ש מצדד שיזרקו דווקא לפני שאוכל, ולא לאחר שנאכל השאר.
- (כה) אמרנו, מה"ת מבשא"מ, יבש ביבש, בטל חד בתרי, ומדרבנן אסור שמא יבשלם יחד. וק', איך שייך תערובות של מבשא"מ, הא האיסור ניכר. ות"י הש"ך, דמיירי בתערובות של חתיכות קטנות, וא"כ אינו ניכר, א"נ, ג' סוגים טהורים, וא' מהם נבילה, ואינו יודע איזה, ואה"נ ניכר שזה עוף, וזה גדי, וזה בשר בהמה, מ"מ אינו יודע איזה לא נשחט.
- (כו) וע' דגו"מ שהק' מכל קבוע, ואינו סוגיין כעת. וע"ע ש"ך סק"ט לגבי משלב"מ, יבש ביבש באיסור דרבנן שאי"צ ס', והפמ"ג כ' דהעיקר כהרמ"א.
- (כז) קמח, וכל שהוא כמותו, האם הוא נחשב יבש ביבש, או לח בלח, נפק"מ, הטל ברוב או בס'. ט"ז מביא מח' בזה, מ"ב בהל' פסח מיקל, אך בשעה"צ תנ"ג סקי"ז מצדד בזה.
- (כח) [א.ה. ההבנה בהשאלה, דאחרי רבים להטות אומרת לדון על כל חתיכה שיצא מהרוב, כל דפריש. וכיון שנפסק על כולהו, נהפך כולם להיתר. אך, כל זה אינו אלא כל דבר שנדון על כל חתיכה לחודיה, משא"כ קמח, שא"א לדון על כל א' בפנ"ע, כי א"א לאכול קמח בודדת, ע"כ דנין

הלכות תערובת

אותו 'בחבורה', וא"כ לא שייך הסברא של כל דפריש, וא"כ מסתברא שיהיה בנותן טעם. ועפי"ז מובן מש"כ דחרדל, ושומשום דינו כיבש ביבש, כי סוף סוף אפשר לאכול א' בודד, משא"כ קמח.

(כט) ועוד, כוסות של מים, שנים היתר וא' מהם איסור, ונתערבו, לכאור' מים זה דינו כיבש ביבש. ע"כ.]

(ל) **ביטול ברוב**, יש בכוחו להפקיע איסורים, כדיתבאר. והשאלה, האם הוא יכול גם להוסיף דינים. כגון, חוטי ציצית שנתערבו, רובם לשמה, ומקצתם שלא לשמה, האם יכול להשתמש בכולם, מכח ביטול ברוב. כך הסתפק העונג יו"ט. [אולי, אם לומדין 'נהפך' מסנהדרין, שגם המיעוט מודי להרוב, רואין שרוב יכול אף להוסיף דינים.]

(לא) וכגון, רוב איסור ומיעוט היתר, האם לוקה על אכילת ההיתר.

חד בתרי

(לב) **כ' הש"ך סק"ו**, הא דאמרינן חד בתרי, היינו ברוב, אבל אי"צ תרי לכל חד, ואי"צ כפול. וכ"כ פ"ת בשם פר"ח, וכ"ה בפמ"ג. ומנחת יעקב וחת"ס בפ"ת סק"א מצדדים לחייב כפל, עכ"פ מדרבנן, ולא קיי"ל כן.

(לג) ממשיך הש"ך, הא דסגי חד בתרי, היינו אפ' בתרי חתיכות קטנות. ופ"ת בשם חכם א' למד מילים אלו לומר אפ' ב' חתיכות קטנות אלו יחד אינו גדולים מהחתיכה הגדולה, מ"מ יש רוב מנין חתיכות, ובטל חתיכה האחת, אפ' אם היא גדולה בבנין.

(לד) מאידך, הפמ"ג חולק, ולומד הש"ך לומר, דאע"פ שכל חתיכה קטנה מהגדולה, מ"מ הני ב' קטנות יחד גדולה מהחתיכה האחת גדולה, דאל"ה אינו בטל ברוב כי אין כאן רוב בנין, ואינו מספיק רוב מנין.

(לה) החזו"א שכתב כ' דנראים דברי החכם, דיסוד התערובות הוא כשאנו נותנים עינינו בא' מהם, הרוב מתירו, וא"כ הדין נותן שתולה במנין חתיכות, ולא בגודלם. כ"ה דעת החזו"א בתוקף, ובוודאות.

(לו) ורעק"א ק"ה מביא תשו' הרשב"א, ששאל השואל איך מחייבים אשם תלוי על מי שאכל חתיכה אחת מתערובת חלב ושומן, הא יש ספ"ס להתיר, ספק שמא אכל השומן ולא החלב, ואפ' תימא אכל החלב, שמא השומן הוא מעט יותר גדול, ושאי אפשר לצמצם, וא"כ בטלה היא ברוב. והשיב הרשב"א, רוב לא מהני אלא כשיש ודאי רוב, אלא ספק רוב, שאינו יודע שכתב, אין כאן היתר של רוב, ומחמת כן יתכן חובת אשם תלוי.

(לז) ואם כדברי החזו"א, אין כאן קושיא בכלל. ובאמת, גם החזו"א בעצמו מק' קושיא זו, וכ' דלדידיה מיושב היטב שאלת השואל, והא דהרשב"א לא השיב הכי, היינו משום דקושטא קאמר, וליישוב אפ' היכא שהיה ג' חתיכות, ואינו יודע אם שניהם שומן או שניהם חלב. כך חידש החזו"א.

(לח) ובאמת, היד יהודה מביא רשב"א זו כראיה נגד האי חכם א', וכראיה לדברי הפמ"ג, והכי נקט לדינא. וכן החכם א' שכתב דלא כחזו"א.

(לט) ובעצם הבנת המח' חזו"א וחכם א' נגד שאר הפוסקים, במה שיש לחקור בדין ביטול ברוב; האם הוא דין כעין כל דפריש, דתולין כל חתיכה שפרש מהרוב הכשר ואז נהפך לדין כשר, או ד' הדין של רוב הוא שהמיעוט נטפל ונגרר, ונהפך, ונעשית כחלק מהעיקר.

שכד ל"ז ב'.

שכה ע' סעי' ב', נודע לא נודע.

שכו נ"א ד'.

הלכות תערוכות

- (מ) אם ס"ל דהוא כעין כל דפריש, א"כ מובן צד החזו"א לומר דתולה על חתיכות, אבל אם מצד נטפל, ונגרר, זה יותר מסתבר לחשב כפי כמות, ולא במנין.
- (מא) לפי החזו"א, הרוב של יבש ביבש הוא דין של חתיכות, משא"כ הביטול ברוב של לח בלח; כלומר ב' דיני רוב. משא"כ להפוסקים, יש אותו דין ביטול ברוב בכמות. נמצא, להחזו"א צריך לחדש ב' סוגי ביטול ברוב.
- (מב) הגרי"ז מנחות כ"ב מוכיח מתוס' יבמות שיש ב' סוגי ביטול ברוב, א' ליבש וא' ללח, וששיטת ר"י בענין מב"מ אינו אלא לח בלח ולא יבש ביבש, דברוב הזה גם ר"י מסכים. ואה"נ זה ראיה שתוס' יבמות ס"ל כהבנת חזו"א, אבל באמת זה ראיה לסתור, כי שאר ראשונים לא מבוארים הכי, ומבוארים שר"י חולק אף בלח, כי יש דין א' של רוב ללח ויבש יחד, וזה דלא כחזו"א.
- (מג) גם ר' אלחנן בקוב"ש קנ"ג לגבי תקפו כהן נחית שיש ב' סוגי רוב, וכחזו"א, אך הוא חידוש, ויש הרבה דלא כוותיה.
- (מד) טען יד יהודה על שיטת חכם א' והחזו"א, דאם שער ב' נגד א' כפי שיעור חתיכות ולא בכמות, נמצא, אם חתך הגדול אל חתיכות קטנות, שוב 'חזור וניעור' לאסור, כי עכשיו אינו בטל, כי לית כאן לא רוב מנין ולא רוב בנין, וא"כ גם ההיתר נהפך להיות איסור. וע"כ מוכיח היד יהודה שרוב מנין אינו בטל, אלא רוב בנין, ובזה א"א לחזור באיסורו ע"י חיתוך.
- (מה) החזו"א נחית לטענה כזה, וכ' דנהפך אומרת שנשאר בהיתירו, אע"פ שחתכו, ולא אמרי' חוזר וניעור אלא כשמוסיף עוד איסור, וזה 'מעורר' האיסור שנהפך לחזור לאיסורו. ומוכיח כוותיה, דהא לפי היד יהודה, דלעולם משערין ברוב בנין, אם יאבד או יאכל א' מהחתיכות, א"כ אין עכשיו ודאי רוב להתיר, וא"כ ה"ל למימר שחוזר לאיסור; א"כ לא אמרינן הכי אלא כשמוסיף עוד איסור.
- (מו) ובאמת, כן מוכח מסעי' הבאה בדעת הרא"ש, דמותר לבשלם, אך אם הוסיפו איסור אמרי' חוזר וניעור; ע"כ רק בהוספה אמרי' חוזר וניעור.
- (מז) הערוה"ש, דס"ל יבש ביבש לאכול כולם בב"א אסור מה"ת, ע"כ היינו רק ביבש, דאילו בלח כו"ע מודה דיכול לאכול בב"א, דהא נבלל. ולכן, ג"ז הוא מקור שיש ב' סוגי רוב. וג"ז אינו הפשטות.
- (מח) עכ"פ, דברי החזו"א מחודשים מאוד, ואין הפשטות כן. ובקיצשו"ע של הרב פויפער מאירך בזה, וכ' דרב גובריה של החזו"א, ושאע"פ שהפשטות כהפמ"ג, מ"מ אין בידנו להקל נגד החזו"א, א"כ צריכים להחמיר כשניהם.
- נודע ולא נודע**
- (מט) כ' הש"ך, דהוראת ביטול ברוב אינו אלא כשיש לידת הספק, ומכיון שיש התנגדות, ויש צורך להכריע, הרוב מכריע, אבל טרם לידת הספק, אין התנגדות לחייב הכרעה [ר' שמעון].
- (נ) ויל"ע, מוצר, שלאחר שנמכר ונאכל, הארגון כשרות עשו 'חזרה' Recall, כי מצאו שיש מוצר בתוכו לא כשרה, בטל בס'; האם אלו שאכלו עברו על איסור, כי לא נודע התערובות, וא"כ לא קבלו ההיתר, וכמש"כ כאן.
- (נא) אמנם, נבאר עכשיו כי הא דנודע התערובות, אינו אמורה בכל גווני.

הלכות תערובת

- (נב) קודם כל, בב"ח כבר הבאנו דברי רעק"א דהביטול כאן אינו משום דמבטל הדינים, כשאר ביטול, כי הוא היתר והיתר, ואין לו דינים, ע"כ אינו אסור אלא בנותן טעם ודרך בישול, וכל שאינו דרך בישול ונותן טעם, כגון יותר מס', אין איסור בכלל. עד כדי שרעק"א טרח לבאר האיסור לבטלו לכתחילה.
- (נג) וא"כ, בב"ח ביותר מס', אין כאן התנגדות וצורך בהכרעה, כי אין כאן דבר שאסרה התורה. וא"כ פשוט שלא שייך לדון משום נודע לא נודע. וכ"כ בדה"ש סי' צ"ט בשם או"ה.
- (נד) כגון, הוסיפו תבלין לתבשיל חלבי, ונתברר אח"כ שיש רכיב קטן בתוכו שהוא בשרי, כגון אבקת מרק, וכבר נאכל; כיון שיש ס', יש ביטול אע"פ שלא נודע, כיון שמעולם לא היה בנותן טעם, ולכן לא עבר על שום איסור.
- (נה) וגם בשאר איסורים, יש הרבה ציורים להתיר אף בלא נודע, וכדיבואר.
- (נו) הנפש חיה סי' י"ח עוסק בהרשב"א הנ"ל שאסור לאכול הני ג' חתיכות יחד, אע"פ שנתבטלו, והק' הנפש חיה, א"כ מ"ש שהתיר לאכול לח בלח בס', שנתבטל [מנחת כהן], הא ע"כ הוא אוכל ודאי איסור בכל אכילה, וא"כ, להרשב"א, ה"ל לאסור.
- (נז) ותי', ע"פ רמב"ם שכו' ועוד מקורות, שיש לחלק בין הביטול שיש ברוב, להביטול שיש בס', דאע"פ שיש מח' אם אמרי' 'נהפך' ברוב לאכלם בב"א וכו', מ"מ בס' כו"ע מודי שנהפך לגמרי, כי הביטול שיש בס' הוא 'מבוטל מעוצם מיעוטו', וע"ז רבנן לא גזרו כלום.
- (נח) ומביא נוד"ב גם כחילוק זה, לחלק בין רוב של רוק ודם לענין חליצה, ובין חלב מבהמה שאבר א' פרש לפני שאמו נשחטה, ששרי אם הוא פחות מס'; דהביטול של ס' הוא ביטול מעוצם מיעוטו, משא"כ הביטול ברוב בעלמא.
- (נט) ועפי"ז מובן הרשב"א דגזר גזירותיו בביטול ברוב, אבל לא היכא שהוא ביטול בס'. והשתא דאתית להכי, הש"ך שכ' דברוב אינו בטל אלא בלא נודע, י"ל, הנ"מ רוב רגיל, חד בתרי, משא"כ רוב שהוא בטל מעוצם מיעוטו, דהיינו בס', זה ביטול 'גמור', והוא אף היכא שלא נודע.
- (ס) ובאמת, יש לצמצם דינו של הש"ך עוד יותר מזה, והוא ע"פ החלקת יואב^{שכח} שמבסס ע"פ סי' קצ"ד, מפלת, שיש ציורים שאומרים שהוולד נתבטל אל הדם נדה, ואיירי שם שלא ידע, והק' החלקת יואב הוא לא נודע. ולכן מחדש דבר המסתבר הרבה, דיש לחלק בין ביטול יבש ביבש לביטול לח בלח^{שכט}.
- (סא) והביאור, הא דחייב הש"ך שיהיה נודע, היינו רק בביטול ברוב יבש ביבש, דהואיל והוא חתיכות, אינם בעצם מעורבים, אלא משום חסרון והעדר ידיעת טיב כל א' וא', יש כאן תערובות. וממילא, הואיל וחלות התערובות הוא רק משום העדר ידיעה, בעינן שידע שיש כאן העדר ידיעה, דאילו אינו יודע מזה, לא חל שם התערובות.
- (סב) אבל לא כך הוא תערובות לח בלח; כי לח בלח הוא מעורב ממילא, וא"כ אינו ידיעתו הפועלת השם תערובות, אלא המציאות, ולכן אין כאן ענין של נודע או לא נודע.
- (סג) ומוכיח כדבריו מסי' צ"ה שמותר כותח ליד חומץ שאפ' אם יפול יתבטל. והק', הא אינו יודע א"כ אינו בטל – אלא ע"כ, הואיל והוא לח, אין צורך בהידיעה, כיון שהוא מעורב

^{שכו} מאב"א ט"ו ד'.

^{שכח} תניינא ט"ז.

^{שכט} אינו דווקא כפי מש"כ למעלה שיש ב' דינים של רוב, דיתכן שהוא דין א' מה"ת, ואעפ"כ יש מקום לחילוקו של החלקת יואב, מתי בעינן נודע ומתי לא.

הלכות תערובת

ממילא. ולדידן, י"ל באופ"א, דהואיל והוא בב"ח, אינו נותן טעם, וא"כ לעולם לא היה נאסר, ולא מדין ביטול של הש"ך ניתר, אלא מדין אינו דרך בישול.

סד) ומוכיח נמי מסי' תמ"ז חיטה שנמצאה תוך העוף המבושל בפסח, שנתבטל אם נתבשל לפני פסח, אע"פ שאין ביטול בפסח עצמו, ולא נודע אלא עכשיו; ע"כ בישול שאני כיון שהוא מעורב בעצם, משא"כ יבש ביבש.

סה) לסיכום, הש"ך מחייב נודע כדי לחול ההיתר של ביטול ברוב, וצמצמנו את זה ע"פ רעק"א שאינו נוגע בב"ח אלא בשאר איסורים. ושוב צמצמנו ע"פ הנפש חיה, שאינו אלא ברוב, ולא בס'. ועכשיו מצומצם עוד יותר, ע"פ החלקת יואב, שאינו אלא ביבש ביבש, שאז אי לאו החלות של תערובות אין כאן תערובות, משא"כ לח בלח.

סו) וא"כ, בשאר איסורים, ברוב ולא בס', ביבש, בעינן נודע כדי לקבל ההיתר של רוב.

סז) והנה, כשאכל ג' חתיכות, ואח"כ נתברר שהיה א' מהם נבילה, ולא נודע לו [וגם לחברו], הר"ז שאר איסורים ולא בב"ח, יבש ביבש, בלי ס', וכשיבנה ביהמ"ק לא יביא אשם תלוי כי אין כאן ספק, אלא חטאת שמנה! וכ"כ נוד"ב ל"ג.

סח) וע"ע שערי יושר ג' י"ג מש"כ בענין ידיעה למפרע, ודו"ק ותשכח.

סימן ק"י – דין ספק טרפות שאירע בבשר

--- סעי' א' וב' – דבר חשוב ודבר שבמנין ---

סעי' א': דבר חשוב אוסר במינו בכל שהוא, והם ז' דברים ואלו הם: אגוזי פרך ורמוני בדרן וחביות סתומות וחלפות תרדין וקלחי כרוב ודלעת יונית וככרות של בעל הבית. וכן בעלי חיים חשבים הם ואינם בטלים. אבל שאר דברים, אף על פי שדרכן למנות, הרי אלו עולים בשיעורן. הגה: ויש אומרים דכל דבר שבמנין, דהיינו שדרכו למנותו תמיד, אינו בטל (טור בשם ר"י וצ"י). וכן נוהגין. הא דלדבר חשוב אינו בטל, אינו אלא מדרכנו ואזלינן בספיקו לקולא. (ארוך כלל כ"ה והרמז"ס פט"ז למאכלות אסורות ותוספות לזכחים סוף דף ע"ג ואגודה שם ור"א"ף פרק ג"ה ורש"א"ל בת"ה ונ"י פ' הערל ועוד הרבה פוסקים כמו שיתבאר צ"י זה צמח לוחט). כל דבר שהוא חשוב אצל בני מקום מהמקומות, כגון אגוזי פרך ורמוני בדרן בארץ ישראל באותם הזמנים, הוא אוסר בכל שהוא, לפי חשיבותו באותו מקום ובאותו זמן, ולא הוזכרו אלו אלא לפי שהן אוסרים בכל שהן בכל מקום. וה"ה בכל כיוצא בהן, בשאר מקומות.

סעי' ב': בעלי חיים שנתערבו באחרות, ונשחטו, בטל חשיבותן ובטלין; והוא שנשחטו בשוגג. (ודוקא בעלי חיים קטנים, שאינם ראויים להתכבד לאחר שחיתתן) (ארוך כ' כה).

דבר שבמנין

א) סימן זה מתחיל עם דבר חשוב ודבר שבמנין שהם מהדברים שאינם בטלים אפ' באלף, כמו שמצינו אצל בריה, חהר"ל, ובע"ח.

ב) בשיטת התנאים שדבר שבמנין אינו בטל, נחלקו ר' יוחנן ור' לקיש מה נקרא דבר שבמנין, 'את שדרכו לימנות' או 'כל שדרכו לימנות'. ר' יוחנן ס"ל 'את' דרך דבר אינו נמנה לעולם אלא במנין, היא נחשב דבר שבמנין, אבל ר"ל ס"ל דאפ' אם לפעמים, 'כל' שמונים אותם, אע"פ שאינו תמיד, מ"מ נחשב דבר שבמנין. 'את-קלוסיב' בלע"ז.

ג) מח' זו נמצא בריש מס' ביצה וגם בחולין ק.. וגם בזבחים לענין שור הנסקל שנתערב באחרות, ודן הגמ' לר' יוחנן האם נחשב דבר שבמנין, והאם הוא באמת אינו נמנה אלא במנין, ומשני, בע"ח שאני. א"נ דשיל"מ.

ד) והנה, ר"י ור"ל נחלקו בדעת ר' מאיר, אבל דעת הת"ק דרך ו' דברים חשבים אינם בטלים אבל דבר שבמנין שפיר בטל. ר"ע מודה להת"ק, אלא שס"ל דגם ככרות של בעה"ב הם חשבים, אבל שאר דבר שבמנין, מודה לחכמים, ובטל.

ה) יש עוד מ"ד שם, והוא שיטת ר' יהושע, ודנו מאי דעתו, ולפי פירושו של ר' יהודה, היינו כמו דעת ר"ל בדעת ר"מ.

הלכות תערוכת

- (ו) דעת ר' יוחנן, את שדרכו לימנות, פירש"י, אין לך אדם שמוכר אם לא במנין. וכ"ה בראשונים, שנקטו לשונות של 'לעולם' ו'תמיד'. וכ"ה ברמ"א. ולא באנו אלא לאפוקי מדעת התפא"י שכ' את' פי' רובו ככולו. ובאמת, הערוה"ש ביאר דעת ר"ל לומר 'כל' היינו רובו ככולו. כלומר, ר"ל של ערוה"ש, היינו ר' יוחנן של התפא"י.
- (ז) ודעת ריש לקיש, כל שדרכו לימנות, רש"י ושאר ראשונים כ' פעמים נמכר במנין. וזה דלא כערוה"ש הנ"ל דכ' רובו ככולו. דהיינו, הערוה"ש ס"ל דרק אם לכה"פ רוב הפעמים נמכר במנין, ה"ל דבר שבמנין, אבל מראשונים מבואר דאי"צ רוב.
- (ח) הרמב"ם פסק כדעת חכמים, דדבר חשוב אינו בטל, אבל דבר שבמנין בטל, ודלא כר"מ, ודלא כר"י ור"ל. וכ"פ השו"ע. והק' עליו הש"ך והט"ז מסי' פ"ו לגבי ביצה שאינו בטל, הא אינו דבר חשוב, וא"כ לדעת שו"ע כאן תבטל.
- (ט) הכנה"ג תי' דביצה חשוב הוא, ודוחק. הפר"ח, מובא ביביע אומר של ס"ל דהשו"כ חזר כאן ממש"כ בסי' פ"ט. וכמובן, צע"ג לומר כן, שחזר משו"ע לב"י, וב"י לשו"ע, חלילה חלילה. עכ"פ, הגר"ע מיקל בזה לדינא.
- (י) הרמ"א פוסק כדעת ר' מאיר, שדבר שבמנין אינו בטל, וכדעת ר' יוחנן, את שדרכו לימנות, אבל אם אינו אלא 'כל', בטל. הש"ך והט"ז הביאו המהרש"ל ועוד לפסוק כר"ל, וכל שדרכו לימנות; והט"ז מיקל בהפסד, והפ"ת כ' דהיינו הפסד מרובה. הגר"א מוסיף שיש גם דעת ר' יהושע כדעת ר"ל.
- (יא) והמעייין בחכמ"א שלא¹ ובערוה"ש יראה שהביא דעת השו"ע בסתמא, ואח"כ הביא דעת הרמ"א כי"א, ושיש להחמיר כוותיה, אבל משמע מלשונם דמעיקר הדין יש מקום להקל כהשו"ע, ושדבר שבמנין בטל. וזה דלא כש"ך וט"ז ופ"ת ופמ"ג שהקילו כהרמ"א וכר"י, דלא כר"ל, במקום הפס"מ.
- (יב) לדינא לכתחילה ודאי נחמיר כש"ך וט"ז, ובעת בצורך נקל כהרמ"א, ובמקום הדחק גדול אולי יש מקום לסמוך על חכמ"א וערוה"ש לסמוך על דעת שו"ע והרמב"ם.
- (יג) הא דדבר שבמנין ודבר חשוב אינו בטל אפ' באלף, היינו רק מדרבנן, דמה"ת שפיר בטלי. והנפק"מ הוא במקום ספק. וכ' הש"ך סק"י, דהנ"מ כשהספק אם הוא חשוב ומנין, אבל אם ודאי חשוב, והשאלה הוא האם הוא איסור או לא, בזה אמרי' ספק הנתגלגל, ואין לה קולי ספק דרבנן לקולא. ולענין אם ספק נפל, ע' פמ"ג.
- (יד) ולכאו', כל אריכות הנ"ל בענין את וכל ושי' ת"ק, הוא מח' לענין אם הוא בכלל דבר חשוב, וא"כ אולי הוא בכלל ספיקת הש"ך, ושיש מקום להקל משום ספק דרבנן לקולא. וע"ע בזה.
- (טו) השו"ע כ' דדבר חשוב אינו אוסר אלא במינו. הש"ך מאריך בזה, וס"ל דהא דלא הגיה הרמ"א היינו משום דקשה למצוא ציור כשהוא אינו מינו, אבל באמת שייך גם באינו מינו.
- (טז) הא דשייך דבר חשוב ודבר שבמנין, היינו רק כשהחתיכה עצמה היא האיסור, אבל אם אינו אסור אלא מחמת טעם הבלוע בו, כגון שבלע בליעה של איסור, אינו חשוב ואינו דבר שבמנין, ובטל.

¹ של ה' כ"ה ה'.
שלא נ"ג.

הלכות תערובת

- (יז) וכן, אם רק קליפתו אסור, קליפתו אינו חשוב ואינו דבר שבמנין, ובטל. וכ"ש אם יש בתוכו רק בליעה של איסור, הבליעה אינו חשוב, ושפיר נתבטל.
- (יח) ובאמת, ההבנה בזה אינו מובן כל צרכו, דאח"כ הטעם אינו חשוב, מ"מ הסיבה מדוע אינו בטל הוא מחמת היותו דבר שבמנין, וכיון שיש כאן דבר שבמנין, ואסור לאכלו מחמת טעם הבלוע בו, נימא שאינו בטל. וע"ע בזה.
- (יט) בסי' ק"ב בענין דשיל"מ הארכנו בסעי' ג' לענין כלי שלא נטבל שנתערב, ודיברנו רבות אם יש להקל מצד דשיל"מ. והקשנו שם מדוע דנו האחרונים, ואף צידדו להתיר מטעם דשיל"מ, הא לכא' יש לאסור מצד דבר שבמנין, דהלא כלים הם דבר שבמנין.
- (כ) והבאנו תי' בשם המסורת משה, דאין חסרון טבילה נחשב איסור מחמת עצמו, אלא דומה לכלי בלוע באיסור, הואיל וטבילה אינו איסור חפצא אלא חיוב גברא, וכמש"כ למעלה, למרות שאין ההבנה זה מובן כל צרכו.
- (כא) ודנו גם לענין ס"ת שנמצא בו פסול, ונתערב באחרות, האם כולם אסרו כיון שס"ת הוא דבר שבמנין. ודנו אם פסול בס"ת הוא פסול בעצם, או ד"ג"ז כמו איסור גברא, וכמו איסור בלוע. והאריכו בזה גדולי אחרונים מאוד. ואני לא הבנתי כל הדיונים, דודאי זה נחשב פסול עצמי, עכ"פ בהאי ספר, אם לא בכל הס"ת כולה, וא"כ לא ידעתי מדוע האריכו בזה כ"כ. וכבר הורה ע"ז החת"ס שכולם אסורים.
- (כב) ודנו גם לענין הכסא שנעשה בסיס ונתערב באחרות, האם זה איסור בעצם או כאיסור בלוע. וגם על זה האריכו הרבה, אך לדידי פשוט, וכ"ה מסק' גדולי האחרונים, שזה איסור בעצם ולא איסור בלוע.
- (כג) **מעשה שהיה בקבוצת סופרי סת"ם שהיה להם מאות מזוזות פסולות של לקוחות שלהם הצריכות תיקון, ומיינו את אלו שמותרים לתקן מתוך אלו שאסור לתקן כי כבר נתבטל שם האות לגמרי. וכשכבר תיקנו מאתים מזוזות שמותר לתקן, נתברר שבטעות תיקנו גם מזוזה שהיה אסור לתקן, והוא מעורב בתוך האחרות, ועכשיו א"א להכירו, כי כבר נתקן, ונראה בדיוק כמו האחרות. האם יכולים להתיר את כולם מדין ביטול או לא, או שעליהם לספוג את ההפסד של מאתים המזוזות האלו.**
- (כד) ולכא', אין עצה ואין תושיה, כי זה דבר שבמנין, ואפ' באלף לא בטיל, ויש בה פסול בעצם. וגם הרמב"ם שנקט כת"ק יחמיר כאן כיון שמזוזה הוא דבר חשוב, וא"כ לכו"ע אינו בטל.
- (כה) אך יל"ע בזה טובא, דהא המזוזה שרוצים לבטל כאן הוא מזוזה פסולה לכל הדעות, ומזוזה כזו אין לו שום שימוש, אלא זורקים אותו לגניזה, וא"כ הוי דבר שבאומדן ושבמשקל, וא"כ זה שפיר בטל באחרות.
- (כו) והראה לי מו"ר הגרב"ב שליט"א דברי השבה"ל^{שלב} דאיירי בציור שלנו של מזוזה פסולה שנתערב באחרות, ודן מצד החת"ס הנ"ל, אי הוי איסור ניכר, ואי הוי פסול בעצם או שדומה לאיסור בלוע, ומסיק דבס"ת קשה להקל, ובמזוזה אין להקל, כי הוא שאלה של דאורייתא, 'כיון שרוב פעמים א"א לתקן הפסול מחמת דין כתיבה שלא כסדרן דאורייתא א"כ נפסקה לפסול גמור וגם מזוזה הוא דבר חשוב, ודבר שבמנין שאינה בטלה', עכ"ד.
- (כז) וקשה, הלא המזוזה שרוצה לבטל הוא מזוזה פסולה, וכמש"כ, וא"כ מדוע ס"ל דזה דבר שבמנין.

הלכות תערוכת

- (כח) והנראה לומר בהקדם מש"כ בסי' ק"א לענין חהר"ל, שהק' הראשונים איך הוא ראוי להתכבד, הא איסור הוא. דמשערין ראוי להתכבד אילו הביטול היה חל. ועוד ראשונים תי' דמשערין בכנגדו, כלומר בדבר הדומה לה שאין לה פסול הזה.
- (כט) וה"ה בענייננו, משערין דבר שבמנין אילו הביטול היה חל, ואז כל המזוזות היו כשרות, ודבר שבמנין. א"נ, משערין במזוזה אחרת כנגדה, ולא את הפסולה, וזה שפיר דבר שבמנין. ומו"ר הסכים ליישוב זה.
- (ל) [וגם יל"ע בכל זה מצד דבריו הידועים של העונג יו"ט, האם שייך ביטול להוסיף דינים. כלומר, מצינו שביטול מהני להוריד איסור, אבל להוסיף דינים, כגון לשמה, וכגון נידו"ד להיות מזוזה כשרה, האם ביטול יכול להוסיף דינים.]
- (לא) כ' הש"ך^{שלג} החומרא של דבר שבמנין שייך אף על איסור דרבנן.
- (לב) דבר שאינו אסור בהנאה אלא באכילה, עדיין יש לו החומרא של דבר שבמנין.
- (לג) הב"י, וכ"ה באמת בש"ך סקח' וט' משמע דהיפוכו של דבר שבמנין היינו נמכר באומד; כך מדייק הבדה"ש סקכ"ה. כלומר, כל היכא שמוכרים בקפדנות, הן לענין מנין, הן לענין משקל, הן לענין נפח, נחשב דבר שבמנין, ואין להקל אלא בדבר שנמכר באומד, כלומר 'בערך' ונותנים קצת פחות או קצת יותר, ואינם מקפידים על זה.
- (לד) ואם ננקוט כזה, נמצא שסוגיין הוא נוגע הרבה בכמעט כל שאלה. והאמת, הדרכ"מ בשם תרוה"ד מפורש, וכ"ה באמת במ"ב בסי' תרע"ג, שמשקל אינו נחשב דבר שבמנין. וההבנה בזה, דבעינן שיהיה חשיבות בכמות ה'יחידות', ולא בכמות האוכל.
- (לה) היש"ש^{שלד} מביא שי' מהר"י ברונא דס"ל דדבר שבמנין אינו אלא בדבר שנמכר במנין, והיינו כמות, אבל דבר שלא קונים אותו כמה ביחד, אלא אחד אחד, אינו דבר שבמנין, ובטל; ועי"ז מיישב ציור מסויים שהתירו עוף בנוצותה שנתערב, והתירו, ולא החמירו מחמת דבר שבמנין.
- (לו) וכמובן, קשה מאוד להבין צד כזה, ואדרבה איפכא מסתברא, ואכן חולק עליו היש"ש. ולדינא לא חוששין לדעה זו. והא דהעוף שנתערב, כ' היש"ש דשרי מפני שמאוס ומחוסר תיקון גדול, ומפני כך אינו נחשב דבר שבמנין.
- (לז) והק' עליו הכרו"פ וערוה"ש, דמצינו מושג כזה בענין חהר"ל, וע"ע סעי' ב', אבל לענין דבר שבמנין, מה בכך שמחוסר תיקון גדול, סו"ס מונין אותו.
- (לח) ויש לבאר דברי היש"ש בהקדמת חקירה בהאי סוגיא; הא דדבר שבמנין אינו בטל, האם המנין הוא סימן או סיבה. כלומר, הבית הלוי^{שלד} למד דהטעם מדוע דבר שבמנין אינו בטל היינו משום דעכשיו שהגדיל מספר היחידות, ויש רבוי ממה שהיה מתחילה, א"א לומר עליו דבטל הוא, דהרי א"א להתעלם מהעובדא שיש כאן א' יותר ממה שהיה מתחילה, דהא סופרים אותם, דבר שבמנין, ויש כאן יותר. וא"כ, מדרבנן אינו בטל.
- (לט) דהיינו, אינו תלוי בחשיבות, אלא כל שמונין אותו א"א להתעלם ממנו ולהחשיבו כאילו אינו, אלא צריך להתייחס אליה, סיבה.

שלג כללי ספ"ס קצר י"ז.

שלד ז' נ"א.

שלה ב' ל"ה.

הלכות תערוכת

- (מ) מאידך, לדידי משמע לי מריהטא דסוגיא וכל המפרשים ונו"כ, שענין דבר שבמנין הוא גלוי על חשיבותו בהיותו 'יחידה', ולא משקל או כמות אחרת. סימן.
- (מא) ואם כצד השני [והכי מסתברא, וכך ננקוט בפשטות במשך הענין], יש לפרש דברי היש"ש, דהואיל ועכשיו כמות שהוא בנוצותה, הוא כ"כ מאוס ומחוסר תיקון כ"כ, א"א להתחשב אליו לחשיבותו.
- (מב) מלמהד"ד, הט"ז איירי בענין כרכשתא דאע"פ שהוא דבר שבמנין, מ"מ הוא כ"כ טפל ואינו נאכל אלא ע"י מלוי, ולכן אינו חשוב, ובטל.
- (מג) וכן משמע משעה"צ סי' תמ"ז ס"ק ק"מ, דמחמת חשיבותו אינו נמכר אלא במנין. וכן משמע מדברי מהערוה"ש והפרי תואר שס"ל דכל מח' התנאים, וגם ראשונים, בענין דבר חשוב או דבר שבמנין, הוא רק מח' בגדר של החשיבות, אבל לכו"ע דבר שבמנין הוא ענין של חשיבות^ש, ולא רק ענין של מספר. וכן מבואר מלשונו של הלבוש, עיי"ש.
- (מד) נמצא, יש לנו דרגות שונות. יש דבר החשוב בעצם כמו חהר"ל. מאידך, יש כרכשתא שאינו חשוב כלל אע"פ שנמכר במנין. ובאמצע, יש דברים שחשיבותן נתגלה במה שמוכרין אותם במנין. ובדרגא זה יתכן שאם הוא מאוס ומחוסר מעשה גדול, שאין המנין מגלה על חשיבותו כעת. כצ"ל, ודי מובן.
- (מה) עוד כ' היש"ש ליישב הא דעוף בנוצתה, דבאמת כשהוא בנוצות, מוכרין אותה באומד, ורק כשהוא מוכן מוכרים אותה במנין. ומכאן שמעינן דיתכן חפץ דבשלב מסויים אינו דבר שבמנין, ובשלב מאוחר יותר יתהפך להיות דבר שבמנין.
- (מו) ויש מי שרצה לדמות את זה למי שקונה הרבה סחורה בב"א, דבזה אין קפידה במספר המדויק, כגון שקונה משאית מלא אוזניות, אבל כשמוכרם, מוכרם אחת אחת. וכמובן, אין הנידון דומה אל הראיה, דבעופות, יש שנוי בעצם החפצא בשלבים השונים, ולכן דינו משתנה, משא"כ בהא דאוזניות, החפץ לא משתנה, אלא פעמים נמכר באומד, ופעמים במנין, וזהו 'כל שדרכו לימנות', פעמים כן ופעמים לא.
- (מז) ולכאנ', דמיון אמיתי לדברי היש"ש יהיה שניצל עוף, דבעודו טרי נמכר במשקל, אבל כשהוא מוכן, מוכרים אותם בחנויות ומסעדות במנין, וא"כ הוא לכה"פ כל שדרכו לימנות.
- (מח) באמת, לדעת ר"ל כל דרכו לימנות, כ' רש"י בחולין כגון שמונה חתיכותיו למנין אורחים שזימן. כלומר, למ"ד 'כל', אינו תלוי דווקא בשעת מכירה אם הוא במנין או לא, אלא כל שהאדם בעצמו בביתו לפעמים מתחשב בהמנין, או בדיבור או בשימוש, נחשב כדבר שבמנין, עכ"פ לדעת ריש לקיש.
- (מט) ועפ"ז, הרבה פירות וירקות שמוכרים אותם בחנות כפי המשקל, האדם עצמו בביתו משער כפי מספר יחידות, כגון תפוחים ובננות, וכהנה רבות. [וע' לקמיה מש"נ בזה בס"ד].
- (נ) ובאמת, גם למ"ד 'את' שדרכו לימנות, יתכן שיהיה מוצרים שנמכרים במנין, אע"פ שבאמת המשמעות היא לכמות, ומשקל, ונפח. דהיינו, הוכחנו למעלה דריהטא דסוגיא של דבר שבמנין הוא 'סימן', להראות חשיבותו בהיותו דבר שבמנין, ויחידה.

^ש ואולי זה יכול ליישב דברי החכמ"א וערוה"ש שהבאנו למעלה שהתייחסו לדברי השו"ע ואח"כ הביאו דעת הרמ"א כי"א; דאולי עשו כן להראות שהכל נובע באותו שאלה, איך נקבע חשיבות, אבל אינו מח' מהקצה אל הקצה.

הלכות תערובת

- (נא) כלומר, אה"נ יחידות קטנות של יגורטים ומעדנים הוא ענין של מנין ומספר, ומתייחסים לזה במספר יחידות, וכך קונים, וכך משתמשים; מ"מ באריזה גדולה של יוגורט, אינו ענין של יחידות, אלא ענין של גרמים, וקונים אותם כפי צורך הנפח שיש בתוכם, וכגודל המשפחה, וכפי כמה זמן יכול להשתמש בו, ואין לו חשיבות בהיותו יחידה אחת.
- (נב) וה"ה בענין דגני בוקר, אה"נ הקופסא הוא דבר שבמנין, מ"מ אין לאף אחד ענין בהמנין, ואינו שימוש בודד, אלא שימוש של כמות האוכל, ובמקרה, לנוחות בעלמא, מוכרים אותם בקופסא. אבל אין חשיבות בהיותו 'יחידה' אחת.
- (נג) כלומר, פחית קולה, יש חשיבות בהא שהוא יחידה אחת, וזהו דבר שבמנין. אבל בקבוק גדול של 2 ליטר, אין לו ענין בבקבוק אחת, אלא יש לו ענין בכמות של 2 ליטר של קולה, וא"כ אין החשובות מצד המנין אלא מצד המשקל, ולכן אינו דבר שבמנין.
- (נד) ואע"פ שזה דבר חדש, מ"מ כדברינו מבוארים גם בבדה"ש בביאורים ד"ה חבית. והוא כתב כן אפ' לענין בקבוק יין, שאינו ענין של מספר הבקבוקים, אלא ענין של כמות היין.
- (נה) ויל"ע בזה בזמננו שיש חשיבות בבקבוק לתת כמתנה, האם עכשיו יש לו חשיבות של דבר שבמנין.
- (נו) כגון, **יינות של איסור**, כגון היתר מכירה, שנתערבו באחרות לפני שהמפעל דבק עליהם מדבקות, א"נ, **יינות ממפעל**, שהארגון כשרות מחשיב בני אומה אחת באפריקה כיהודים, אע"פ שבאמת אינו כן, ויינות אלו נתערבו באחרות, האם בטלים או לא.
- (נז) והנה, היד יהודה שלי"כ' דבקבוק של יין הוי דבר שבמנין, כלומר את שדרכו. אמנם, המעיין בדבריו יראה שאיירי במציאות שלרוב נמכרים באומד ובמשקל ודווקא עכשיו שמכרו דווקא בבקבוק, זה נתן לו חשיבותו. ואין מכאן ראיה להיכא שנמכרים אך ורק בקבוקים, דשוב אין חשיבות בהיותו בבקבוק, כי כך מוכרים כמות של יין. נמצא, יין לא יהיה 'את שדרכו', ויתכן שיהיה רק 'כל שדרכו', ושנקל בהפס"מ.
- (נח) והיה מקום לדמות בקבוקי יין לביצים שנחשב דבר שבמנין, אמנם לכאן לא נוכל לדמות שום דבר לביצים, כי זה גופא קשיא, והבו דלא להוסיף עלה.
- (נט) שאר בקבוקים של משקאות חריפים וי"ש, לכאן אינו חלוק מיין, וג"ז אינו 'את שדרכו', ויתכן שהוא 'כל', ולהקל בהפס"מ.
- (ס) והנה, לפעמים מוכרים יחידות של פירות וירקות כפי מנין, ולא כפי משקל, כגון מלפפונים באנגליה [וכדברי השו"ע, הכל כפי המקום וכפי הזמן]. למ"ד את שדרכו, ודאי אינו דבר שבמנין. ולמ"ד כל שדרכו, הו"א שזה יהיה דבר שבמנין, כיון שלפעמים מוכרים אותם במנין.
- (סא) והנפק"מ, כשנתערב בהם איסור, כגון היתר מכירה, שמור ונעבד, שביעית, עבר זמן ביעור, ערלה, האם שייך עליהו ביטול.
- (סב) וכן לענין **חנות שמוכרת תבלינים באריזה של חנות**, אבל מקבלים את הסחורה עם מדבקה של המפעל, שמסירים ונותנים חדש משלהם. ואחר ששמו מדבקות משלהם, ראו שהמדבקות שהיה על האריזה מתחילה, למקצתם היה השגחה שאינו נאמנה, אך לרובם היה השגחה טובה. האם האריזות של איסור שעכשיו יש להם מדבקה רגילה, בטל

הלכות תערוכת

בתוך האחרות שהם כשר למהדרין, או"ד כל אריזה הוא דבר שבמנין, ואפ' באלף לא בטל.

(סג) וכן לענין יחידות של טונה שנפל מעליהם את המדבקה, ולרובם היה השגחה טובה, אך מקצתם לא היה השגחה, האם האיסור בטל ברוב, או"ד ה"ל דבר שבמנין.

(סד) "ולכאו", לפמש"כ למעלה דדבר שבמנין הוא סימן של חשיבות, ולא סיבה משל עצמה, לכאו' כל הני ג' ציורים שהבאנו יש להתיר, אפ' למ"ד של כל שדרכו.

(סה) כלומר, הני פירות וירקות שנמכרים כפי יחידה, אין ענין של יחידה של מלפפון או יחידה של מנגו או נקטרינה, אלא יש ענין כמה סלט וכמה חתיכות יכול לקבל ממנו. וכי היכי שאם היה נמכר במשקל היינו מבינים שאינו חשוב ענין של המנין, ה"ה בזה כשבאמת מוכרין אותם במנין, אינו מגלה על חשיבותו בהיותו מנין, ומספר יחידות.

(סו) ומור צידד לומר כן אף לענין תפוחים שנמכרים במספר יחידות, שהוא תחליף למשקל, ואין חשיבות בכל יחידה ויחידה. אבל כותב השורות היה אומר, דלמ"ד כל שדרכו, יש להחשיבו כדבר שבמנין, משום שלפעמים משתמשים בתפוחים לא כפי גדולם אלא כפי מספר היחידות, כגון אם לוקח שני ילדים לגינה, יקח שני תפוחים שיהיה א' לכל ילד, וזה חשיבות במספר יחידות.

(סז) והודה לי מו"ר לענין בננות, שלכאו' למ"ד כל שדרכו שזה נחשב דבר שבמנין, שהרי אוכלים אותה כמות שהיא שלם, יחידה אחת, משא"כ שאר הדוגמאות שהבאנו למעלה.

(סח) ולפי דברנו יהיה קשה להבין הא דביצים שהוא דבר שבמנין, שהרי לכאו' אינו ענין של מספר יחידות, אלא כמה אוכל יכול להכין ממנו. ובאמת, בכל מקרה הא דביצים הוא קשה, דהרי השו"ע ס"ל דאינו בטל, אע"פ שכאן לית ליה דבר שבמנין, וכמש"כ למעלה.

(סט) והא דהתבלינים שנתערבו אלו בלי השגחה עם אלו שיש להם השגחה טובה, לפי"ד פשוט שאינו נחשב כדבר שבמנין, דאין חשיבות בהא דהתבלין הוא ביחידה, אלא הוא ענין של כמות מוצר. ואע"פ שלפעמים יש חשיבות בהא דהתבלין מגיע בכלי המיועד לכך, הרי אין זה חשיבות בעצם האיסור, אלא בהכלי שנמצא בו ובזה אין אנו דנים, אבל המוצר שבה אנו דנים בכשרותו, אינו חשוב דבר שבמנין.

(ע) וכן נראה לומר בענין הטונה, אין חשיבות בהיות הטונה יחידה דווקא כמות שהיא, אלא הוא ענין של כמות מוצר, אבל אינו 'מנה', כמו יוגורט רגיל או מעדן, שאמרנו שזה דבר שבמנין.

(עא) ורק נשאר לנו לדון, האם אנו יכולים לחדש שיהיה דבר שבמנין, ויש חשיבות בהיותו 'מנה', ואע"פ אינו חשוב לגמרי, ושיהיה בטל. כלומר, מצינו בכרכשתא, וכן עוף בנוצותה, דאע"פ שהוא דבר שבמנין, מ"מ העדר חשיבותו מבטלו. האם אנו יכולים להוסיף עוד דברים מדעתנו.

(עב) כגון, יחידה של מסטיק הוא מנה, וכך משתמשים בו, וא"כ למ"ד כל שדרכו היינו אומרים שזה נחשב דבר שבמנין. או"ד, אולי הוא כ"כ לא חשוב, שמופקע מענין דבר שמבנין דזה ודאי אינו חשוב. וכן יש לדון לענין טרופית, שיש לזה חשיבות בהיותו מנה, אך אינו דבר חשוב בכלל.

(עג) למו"ר היה נראה שמסטיק שפיר בטל, ואמר דכ"ה לענין טיטולים, אע"פ שמשתמשים בו אחת אחת ויש חשיבות בכל יחידה, מ"מ אינו דבר חשוב, ומופקע מלהיות דבר שבמנין. ולא היה ברור לענין טרופית.

הלכות תערוכת

(עד) ויל"ע בעוף טרי, שוקיים או ירכיים, הנמכר במשקל. למ"ד כל שדרכו, הרי לפעמים מתייחסים לזה במנין החתיכות, וכמש"כ רש"י. ולמ"ד 'את' יש לדון האם יש כאן ענין של יחידות, שנמכר ע"י משקל, כדי לברר הגדולות מתוך הקטנות, או"ד זהו משקל. ובלא"ה, יש משפחות גדולות שלא מתייחסים למספר חתיכות, אלא למספר מגשים, וא"כ שוב אינו 'את' שדרכו לימנות.

(עה) וכן יש לדון בענין ביצים, האם הוא דבר שבמנין, או"ד המידות השונות נקבעים ע"פ משקל, וא"כ יהיה דומה לעוף הנ"ל. ולכאו' בזה הוא דבר שבמנין, וכך מוכרים אותו, ולא איכפת לו איך קבעו את המחיר.

(עו) [א.ה. ראוי להביא כאן דברי הערוה"ש בסק"ח, דכ' דבסוגיין כל היכא שיש ספק אם הוא חשוב או לא, יש להקל, כי סוגיין הוא איסור דרבנן, וספק דרבנן לקולא. וממשיך, וז"ל: אין זה ספק דחסרון ידיעה כיון שהחשיבות אינו שוה לכל בני אדם יש שדבר קטן חשוב אצלו ויש שגם דבר גדול אין לו חשיבות ומי יוכל להכריע רצון רוב בני אדם ולכן הוה ספק גמור, עכ"ל. וכדאי לזכור דבריו אלו בכל הציורים שהבאנו ושנביא. ע"כ.]

(עז) בשר, ה"ל דבר שבמשקל ולא דבר שבמנין. אמנם, כ"ז בחתיכה גדולה, אבל היכא שהוא כבר חתוך לחתיכות יותר קטנות, כגון סטייק, או מנות, אע"פ שאינו 'את', כיון שנמכר במשקל, מ"מ לכאו' הוי 'כל'.

(עח) יל"ע, מטבע של פרוטה חמורה שנתערבה באחרות, האם המטבע הוא דבר שבמנין, ו'את' שדרכו או 'כל' שדרכו, א"נ, אין לו שום חשיבות בעצם, אלא הוא כמות של שוויות. אינו ברור, ונבין אני בענין זה כעת.

(עט) מצה, המ"ב בסי' תמ"ז כ' שהוא דבר שבמנין. ויל"ע בזה בנוגע לזמננו, שהרי נמכרים במשקל. דהיינו, מצות מכוונה ומצות יד רגילים נמכרים במשקל, אך שימוש ללחם משנה הוא ע"י מנין, וא"כ יתכן שיהיה כל. ואולי המ"ב איירי בכגון המצות המיוחדות שמוכרים ג' יחידות עבור ליל הסדר, דאולי אלו באמת נחשבים כ'את' שדרכו.

(פ) אבטיח, הוא 'כל שדרכו', אבל לא 'את'. לחמניות, האם זה 'את', או"ד כשנמכרים בכמויות, נמכר באומד, וא"כ 'כל'. וסיגריות, לכאו' הוא 'את'.

(פא) טיטולים, י"א שהוא דבר שבמנין, אך מו"ר ס"ל דאינו כן. [א.ה. ויל"ע מדוע, האם משום דנמכר באומד, או"ד משום שאינו חשוב.]

(פב) [א.ה. Teabag, נמכר באומד, אך שימוש הוא כפי מנין, וא"כ לכאו' הוי 'כל', אם לא מטעם שהוא דבר לא מכובד בכלל. ואולי תלוי באיזה מדינה נמצא.]

(פג) הזכרנו למעלה את הדרכ"מ כאן בשם תרוה"ד דאיירי בנרות חנוכה, וכ' דנחשבים דבר שבמנין כיון שבחנוכה הוי דבר שבמנין. המ"ב מביא כן בהל' חנוכה בסי' תרע"ג סקכ"א, ע"פ הרמ"א ורעק"א ודרכ"מ ותרוה"ד. ואח"כ הביא הגר"א הקל אחר החג, דשוב לא הוי דבר שבמנין.

(פד) ויש מי שדימה את זה למעשה שהיה באתרוג של ערלה שנתערב בחנות של אתרוגים מהודרים, ואינו בטל כיון שעכשיו אתרוגים הוא דבר שבמנין. והשאלה הוא בענין האתרוגים לאחר החג, שעכשיו נמכרים במשקל כדי לעשות ממנו ריבה, האם עכשיו נתבטל, אחרי החג, או"ד באיסורא קיימי, כי הא דתרוה"ד.

(פה) אמנם, לכאו' אין הנידון דומה לראיה, ויתכן שהתרוה"ד ודעימי' היו מודים להקל בזה כהגר"א, כי לא החמיר התרוה"ד אלא בציור כשזמן האיסור היא זו שגרם לו להיות אסור,

הלכות תערוכת

כי הא דנר חנוכה, דכיון שהוא חשוב בחנוכה מחמת מצוות הדלקה, ומצוות הדלקה היא זו שאוסרה, האיסור והחשיבות מתקיים גם אחר החג, משא"כ כאן בהא דאתרוג, החשיבות בא מצד מצוות אתרוג, אבל האיסור אינו קושר לזה אלא הוא איסור בעלמא, וא"כ אולי בזה נפריד האיסור מהזמן, וכשעבר זמן חשיבותו, חזר להיות בטל, משא"כ בחנוכה, האיסור נשאר, וא"כ חשיבותו נשאר ג"כ, וא"כ יתכן שבזה כו"ע יודו להקל.

--- סעי' ג' - קבוע ---

ט' חנויות מוכרות בשר שחוטה, ואחת מוכרת בשר נבילה, ולקח מאחת מהן ואין ידוע מאיזה מהן לקח, הרי זה אסור, שכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. אבל בשר הנמצא בשוק, או ביד עובד כוכבים, מותר, כיון שרוב החנויות מוכרות בשר שחוטה, דכל דפריש מרובא פריש. זהו דין תורה, אבל חכמים אסרוהו אף על פי שכל השוחטים וכל המוכרים ישראל. הגה: ועיין לעיל סימן ס"ג. והא דאמרין כל דפריש מרובא פריש, היינו שלא פירש לפנינו, אבל אם פירש לפנינו או שרואה כשהא"י לקחו, הוי כאילו לקחו משם בידו (טור צ"ס קצ"א ותוס' פרק ג"ה דף ל"ה ור"ן ס"ס והג"א צ"ס ר"י ותוס' ואגודה פ' התערוכות ורא"ש בתפוצה כלל כ' סימן ט"ו וי"א וסמ"ג סוף דף נ"ב וסמ"ק סימן רי"ד וס"ד סימן מ"ו ור' ירוחם נט"ו והמ"מ פ"ה מהמ"א צ"ס המפרשים).

כל קבוע כמחצה על מחצה דמי^{שלח}

- (א) סוגיא של קבוע הוא גדולה עד מאוד, ומופיע פעמים רבות בש"ס. הגר"א מסביר סדר השו"ע ע"פ סדר הגמ', עיי"ש.
- (ב) אע"פ שעצם הוסגיא איירי בבשר שפירש, מ"מ הפוסקים עסקו בציורים של ערלה וכדו', כי בזמננו בלא"ה הבשר יהיה אסור מצד מנהגנו של בשר הנתעלם מן העין, ויש בה אריזות וכדו', ולכן חיפשו ציור אחרת של איסור דאורייתא, בדבר שלא נמכר באריזה, ובכך יכולים לדון בה כראוי.
- (ג) הסוגיא של קבוע הוא 'סתירה' להל' רוב שאנו מכירים היטב, ושהארכנו בה בסי' הקודם.
- (ד) ובאמת יש שני דיני רוב; יש ביטול ברוב, ויש הולכין אחר הרוב [ובזה יש רובא דאיתא קמן וגם רובא דליתא קמן]. המקור לב' דינים הללו הוא מאותו קרא של סנהדרין 'אחרי רבים להטות', והארכנו בסי' הקודם לבאר איך אנו לומדים שני דינים מקרא אחת, ועמ"ש"כ שם בשם הגר"ח ויד יהודה^{שלט}.
- (ה) הערה^{שמ} מביא עוד מקור לביטול ברוב, מדם פר ודם שער, עיי"ש.

^{שלח} דבר יפה ראיתי בשם מרן הגאון הרב גרשון אדלשטיין זצ"ל [שנפטר בעיצומו של לימוד סוגיות אלו] שאביו אמר לו שיהודי המגיע לביהכ"ס בקביעות בר"ה ויהיה בעיניו כבינוני, דהואיל ויש לו חלק מיהדות שהוא קבוע, חק ולא יעבר, הרי כל קבוע כמחצה על מחצה דמי. והוסיף מרן זצ"ל, בחור או אברך בבין הזמנים [כזמן כתיבת שורות אלו] ששאיפתו הוא להיות בן תורה ושקוע כל היום בלימוד, ידע שאם יש לו קביעות חק ולא יעבר, הרי כל קבוע הוא כמחצה על מחצה, ואפ' אם אינו בפועל לחצי היום.

^{שלט} ועמ"ש"נ לקמיה בס"ד בשם מנחת חינוך שכל דפריש הוא סברא ושייך גם אצל גוי.
^{שמ} בסי' צ"ח, סעי' כ"ח ואילך.

הלכות תערוכת

- (ו) הקשו הראשונים, איך אנו לומדים כל דיני רוב מסנהדרין, הא הסנהדרין הוא קבוע, ויהיה כמחצה על מחצה.
- (ז) הערוה"ש^{שמא} מביא תי' בשם המרדכי, שהדיבור היוצא מפי הדיינים הוא פריש. וק', הא זה פריש לפנינו, ועדיין דינו כמחצה על מחצה. וע"ע מחצה"ש או"ח סי' רצ"ח סקי"ג דדיבורו של האדם לאחר אמירתו כבר נפרד ולא שייך להאדם. ועדיין צ"ע.
- (ח) עוד תי' הערוה"ש בשם המרדכי, דקבוע לא שייך אלא על ספק או שאלה או אי ברירות, אבל בבי"ד אין כאן שום ספק, ראובן אומר כך ושמעון אומר כך, דין א' אומר כך וכו', וההכרעה היא ע"פ רובם, אבל אין כאן ספק בכלל. וג"ז צ"ע, כי הפסק הוא בהפסק, האם ראובן חייב או שמעון, וזה נקבע ע"פ דעות הרוב.
- (ט) היעב"ץ^{שמב}, מובא בפ"ת סי' רמ"ב סקכ"ג תי' דאין כאן רוב דיינים נגד מיעוט דיינים, אלא ההלכה היא כרוב, ודעת המיעוט הוא בטל מן העולם ולא קיים כלל [היפוך דברי הגק"ח שהזכרנו למעלה שהמיעוט נהפך לדעת הרוב, אלא שמהיעוט כמין דליתא].
- (י) ממשיך היעב"ץ, דכ"ז אינו אלא בדיינים, אבל בספרים ומחברים אין כח ביד הרוב לעשות המעוט כמאן דליתא, ואולי המיעוט הם יותר חשובים, וא"כ אין להכריע ע"פ רוב דעות.
- (יא) קיי"ל דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, ולא הולכין בתר רוב. ואין זה קולא או חומרא, אלא תולה כל ציור כפי שהוא. ודין מחצה על מחצה, בדאורייתא לחומרא, בדרבנן לקולא^{שמג}; בטומאה תולה על רשה"י או רשה"ר, כדמבואר גמ' כתובות.
- (יב) הגמ' שהביא ציור של קבוע לקולא, כ' הערוה"ש שלא הביא דין דרבנן, דרצה להשמיענו חידוש יותר גדול, דאפ' בדאורייתא קבוע אומרת לפעמים ללכת לקולא, כגון בנפשות.
- (יג) וע"ע פמ"ג סקי"ד הדין לדעת הרמב"ם דספק דאורייתא, מדאורייתא לקולא ומדרבנן לחומרא, דבקבוע ה"ל להקל אפ' בספק דאורייתא, ותי' דבאיתחזק איסורא גם הרמב"ם מודה דמה"ת לחומרא.
- (יד) א' מהציורים שדנו בו לענין קבוע הוא לענין ט' צבורים של מצה ואחת של חמץ, וראה עכבר לוקח מא' מהם, האם יש חובת בדיקה, ואמרי' שחייב, כי כל קבוע כמחצה על מחצה דמי. וכ' הערוה"ש באו"ח סי' תל"ט, דהנ"מ כשלא ביטל, דאז יש חיוב בדיקה מה"ת, אבל אם כבר ביטל, נמצא שחיוב בדיקת חמץ אינו אלא מדרבנן, וא"כ ספיקו לקולא. ועפי"ז, ה"ה אם יש תשע צבורים של חמץ ואחת של מצה, אמרי' ספק דרבנן לקולא, כיון שכבר ביטל, ואי"צ לבדוק.
- (טו) אך המ"ב כ' דצריך לבדוק שוב אפ' אם כבר ביטל. וק', הא לכאו' צדקו דברי הערוה"ש, זה קבוע באיסור דרבנן, וספק דרבנן לקולא. תי' המ"ב, בדיקת חמץ שאני דעל הספק נתקנה. כלומר, באמת צדק הערוה"ש בכל החשבון שלו, ורק בבדיקת חמץ לא קיי"ל כן כי נתקנה אפ' על הספק, אבל בענין שאר דברים, אכן צדקו דברי הערוה"ש.
- (טז) כרי להמחיש הענין נביא ציור, וככל שנשנה פרט אחד בהציור, הדין ישתנה. **אשה אחת ביקשה מבעלה שישים קצת מרגרינה במחבת על האש, והיא תבא בעוד דקה כדי לטגן בתוכה בשר. וכך הוי, ואח"כ נתברר שהבעל אינו יודע להבחין בין חמאה למרגרינה,**

שמא סקי"ז.

שמב סי' קנ"ז.

שמג כ"כ פמ"ג ש"ד סוסקל"ח, ושלא אמרי' כל דתקון כעין דאורייתא תקון.

הלכות תערובת

ובמקרה יש כמה חבילות חמאה, וכמה חבילות מרגרינה, כולם פתוחים, ואינו יודע מאיזה מהם לקחת. מה דין הבשר שלהם.

(יז) והנה, המרגרינה והחמאה הם קבועים במקרה, וא"כ זה ממש דומה לתשע חנויות. ואם טיגן בתוכה בשר בהמה, ה"ל ספק דאורייתא, ולחומרא, אפ' אם יש הרבה יותר חבילות של מרגרינה בתוך המקרה, כל שיש חמאה אחת ביניהם, ה"ל ספק דאורייתא לחומרא, ואסור בהנאה.

(יח) אמנם, אם לא היה בשר בהמה אלא בשר עוף, ה"ל ספק דרבנן ושרי. כלומר, אפ' יש מאה חבילות של חמאה, ואחת של מרגרינה, ויתכן שלקח מהמרגרינה, אפ' אחוז אחד, קבוע אומרת לנו שזה ספק השקול, וכיון שכן בדרבנן לקולא, ומותר לאכול את השניצל שטיגן בתוכה.

(יט) וכ' ר' משה, דאע"פ שמדינא שרי, מ"מ האדם רשאי להחמיר לעצמו, דכי היכי שמצינו לגבי דשיל"מ דאמרי' עד שתאכלנו באיסור, כלומר, שלא יסמוך על הביטול, ה"ה כאן רשאי להחמיר אם רוצה.

(כ) ואם נשנה את הציור, ולא היה בעלה אלא בנה הקטן, שהש"ך סק"ח כ' דדינו כנמצא ביד עכו"ם, ואין לו דין קבוע אלא דין פירש, והולכין בתר רוב. וא"כ יש לבדוק מה רוב החבילות במקרה, ואם יש רוב חמאה, האוכל אסור, ל"ש בשר בהמה ל"ש בשר עוף, אבל אם יש רוב מרגרינה, בשניהם לקולא.

(כא) נמצא, היכא שהיה בעלה, ורוב מרגרינה, בשר בהמה אסור מה"ת, ועכשיו שהוא בנה הקטן, אותו בשר מותרת באכילה. וכן להיפך, כשיש רוב חמאה, בבעלה בבשר עוף שרי, ואילו ע"י בנה אסור.

(כב) בקיצור, אינו קולא או חומרא, אלא כפי הכללים של קבוע או רוב ודין ספיקו. וע"ע בהר צבי סי' צ"ט.

(כג) מעשה במי שיש לו בביתו כוס חדש של כסף, ואינו יודע אם קנהו בארה"ב או אנגליה או בארה"ק. ועל הצד שקנהו בארה"ק אי"צ לטבולו [עכ"פ במעשה שהיה]. נמצא, זה ישראל גדול שיש לו כלי, ואינו יודע מאיזה חנות לקחו, ה"ל קבוע, וכמחצה על מחצה דמי, וחייב לטבולו, כדין ספק דאורייתא, ולכא' יש לברך ג"כ [אך אין זה עסקנו כעת].

(כד) אך, אם לא היה כוס של כסף אלא כוס של זכוכית, שחייב טבילתו אינו אלא מדרבנן, אי"צ לטבולו, כי זה ספק השקול, וספק דרבנן לקולא.

(כה) וע"ר' משה וחזו"א שדנו בענין כלים הנמצאים בחנות, אפ' חנות של ישראל, אבל החנות קונה את הכלים ממפעלים, ויש מקצת מפעלים שהם של יהודים, ומקצת של גויים, האם הכלים שקונה הישראל חייב טבילה. וס"ל להני רבנות אינו קבוע, אלא זה כבר פרוש, וכאילו פרוש ע"י גוי, כי אין לישראל בעל החנות חיוב טבילה כיון שהוא לסחורה, וא"כ אזלינן בתר רוב.

(כו) כלומר, אם החנות הוא בא"י, ורוב מוצריה מגיע ממפעלים של יהודים, אי"צ לטבול, משא"כ אם הוא בחו"ל שרוב המפעלים הם של גויים, זיל בתר רוב, והכלים טעונים טבילה.

(כז) אמנם, בסי' ק"ב לגבי דשיל"מ הבאנו מח' אם אמרי' כן גם בשאלה של הולכין אחר רוב, שהפ"ת הביא מג"א שהחמיר וצ"ח שהיקל. ובנידו"ד, כיון שהוא שאלה של פריש, והדין הוא הולכין אחר רוב, אם יכול לטבול הר"ז דבר שיש לו מתירין, וא"כ להמחמירים אין

הלכות תערובת

להקל אפ' בחו"ל. וכ' ר' משה, דאע"פ שהעיקר הוא כצל"ח ושלא אמרי' דשיל"מ לגבי הולכין אחר הרוב, מ"מ ראוי להחמיר כהמג"א, ולטבול הכלי. [לכאו' בלי ברכה.]

קבוע ופירש

(כח) הק' תוס' מדוע הגמ' אומרת שנמצא ביד גוי נחשב כפירש, אע"פ שאנו יודעין שבא מעשר חנויות אלו, ואילו בעכבר ה"ל קבוע, ומדוע גוי גרע מעכבר. ותי' תוס' דבאמת גוי ועכבר שווין, אלא בגוי איירי שלא ראה הגוי קונה אלא ראהו ישראל בפעם הראשונה כשהוא כבר ביד הגוי וכבר פירש מהקביעות, ולכן הולכין בתר רוב, משא"כ העכבר, איירי כשראהו לוקח מהצבורין, ואינו יודע מאיזה מהן, וכיון שראהו הישראל, נולד הספק במקום הקביעות, ולכן ה"ל קבוע, וכמחצה על מחצה דמי.

(כט) כלומר, כל היכא שהישראל ראה הפרישה, ה"ל כבר לידת הספק באותו רגע, וא"כ נולד הספק בקביעות, והוא קבוע מה"ת, וכ"פ הש"ך.

(ל) מאידך, הר"ן ס"ל דזה קבוע מדרבנן, 'פריש לפנינו', ובעו"ה שיטתו יתבאר במשך הסימן.

(לא) הגמ' זבחים ע"ג איירי בבע"ח שאינו ראוי לקרבן שנתערב באחרות, ואינו בטל כי בע"ח הוא דבר חשוב. ופריך הגמ', ונמשך א' לפנינו, וכל דפריש מרובא פריש, ומשני דזה קבוע. וק', מה שייך לומר כאן קבוע, הא אין האיסור וההיתר ניכרים אלא הוא תערובות שאין לו דין ביטול.

(לב) ותי' תוס', דאין הכוונה ל'קבוע' ממש, אלא הכוונה שאינו בטל כיון שהוא חשוב, בע"ח, והגמ' מתרץ שאסור כדי שלא יבא מן הקבוע, כלומר מהתערובת, כי שם אין הבע"ח בטל מחמת חשיבותו. וזה הנקרא קבוע מדרבנן, כלומר אינו בטל מדין בע"ח, והוא דין דרבנן. גם הט"ז כתב כן בסעי' ד'.

(לג) הר"ן תי', דקבוע הוא כל היכא שאינו בטל, וכיון שבע"ח אינו בטל, ה"ל קבוע.

(לד) כלומר, תוס' ס"ל דבאמת יש דיני רוב, אלא כל היכא שהספק נולד במקום שהאיסור וההיתר ניכרים, אמרי' קבוע, וקבוע 'מפקיע' מדין רוב. משא"כ הר"ן ס"ל דבאמת יש דין ביטול רוב, וכל היכא שא"א להגיד ביטול ברוב זהו קבוע וכמחצה על מחצה דמי, ואינו קשור אם היה ניכר או לא. ואה"נ אם פירש, נוכל להגיד כל דפריש, אבל אם נולד השאלה לפני שפריש, וכ"ז שאין כאן ביטול ברוב, ה"ל קבוע, וכמחצה על מחצה דמי.

(לה) הבינת אדם שמד' כ' עוד נפק"מ בין הדעות, חמץ בפסח, שאינו בטל באלף, להר"ן ה"ל קבוע אפ' אינו ניכר, משא"כ לתוס', הואיל ואינו ניכר, אינו כמחצה על מחצה.

(לו) הסמ"ג מביא דעת הר"ש מקינן דמק' על הר"ן, א"כ כל שדה נחוש דילמא הוא נחל איתן שאסור לחרוש בו, דהואיל ואינו בטל, יהיה קבוע, אע"פ שאינו ניכר. הפמ"ג מאריך בזה, עיי"ש.

(לז) [באמת, לא הבנתי דעה זו כלל, וכל האחרונים לא האריכו לבאר דעה זו, למרות שבמשך הסימן נראה כמה וכמה דעות מהר"ן שלא מתאימים כ"כ עם הבנת קבוע לדעת תוס', ואעפ"כ לדינא סמכו על זה הנו"כ. כגון, קבוע למפרע, וכגון פירש לפנינו. ויל"ע אם הכל תלוי ביסוד אחד. וע"ע בזה היטב.]

הגדר של קבוע ופריש

(לח) נתבאר למעלה, פירש ע"י ישראל ואינו יודע מאיזה לקח, א"נ, פירש ע"י גוי או עכבר וראהו ישראל, ה"ל פירש לפנינו^{שמו}, ודינו כקבוע וכמחצה על מחצה [מחע"מ]. מאידך, אם פירש ע"י גוי ועכבר ולא ראהו, אע"פ שיודע במאה אחוז שקנה מעשר חנויות אלו, ה"ל פירש, והולכין בתר רוב.

(לט) המקור לזה דריש ליה בכתובות ט"ו מקרא 'וארב לו וקם לו'. ויל"ע בגדר הדברים, היתכן שאותו ציור בדיוק, זה נקרא קבוע וזה נקרא פירש

(מ) והאמת, האחרונים האריכו בזה, ועולם הישיבות פלפלו בזה הרבה. ונביא כאן רק ראשי פרקים כפי שידנו מגעת.

(מא) השב שמעתתא^{שמו} ביאר, וכדבריו נקט השבה"ל^{שמו} שהענין תולה בזמן לידת הספק. וגוי, אין לו דינים, וא"כ השאלה אינה מתחיל אלא כשנוגע לישראל, והיינו כשישראל רואהו. ואם הישראל רואהו רק לאחר שפרש, ה"ל לידת הספק במקום שפירש, וא"כ אזלינן בתר רוב. אמנם, היכא שהישראל הוציאו, יש להישראל תכף ומיד במקום הקביעות, ולא משנה אם הוא יודע מזה או לא, וא"כ השאלה התחילה במקום הקביעות, וא"כ הוי כמחע"מ.

(מב) וכן, ראהו ישראל במקום הקביעות, מיד יש להישראל שאלה האם הוא רשאי לאכול בשר זה אם הגוי יציע לו את זה, וא"כ כבר היה לידת הספק, וא"כ הספק נולד במקום הקביעות.

(מג) ועפי"ז דן לענין קטל שהש"ך ס"ל דהוא כגוי, האם בקטן חריף הדין ישתנה, וע"ע בפמ"ג הדן בזה.

(מד) ע"כ המהלך הפשוט. אך הגאון ר' שמעון^{שמו} מסביר באופן אחר, והחילוק אינו תולה על מקום לידת הספק אלא על מהות הספק. כלומר, הישראל נכנס לחנות וקנה בשר, ואינו זוכר באיזה חנות קנה, א"כ מהות הספק הוא על החנות שנכנס אליו ושקנה בו, האם היה כשר או לא, וזה ספק השקול. אבל היכא שאין אנו דנים על חנות שקנה בו כי הוא לא עשה מעשה קניה, כי כבר פירש ונמצא ביד עכו"ם, השאלה עכשיו הוא על הפרישה, מאיזה חנות פירש, וזה פירש, והולכין בתר רוב.

(מה) ובס"ד הצדדים יתבארו יותר ע"פ הנפק"מ ביניהם. כגון, אברהם קנה בחנות ואינו יודע מאיזה קנה, ויצחק סועד אצלו בבית. לפי השמעתתא, וכך ביאר, השאלה כבר התחיל משעה שאברהם קנה, וא"כ 'חל' הספק, והספק נולד במקום קביעות, וא"כ הוי ספק השקול גם לענין יצחק.

(מו) אבל לדברי ר' שמעון, באמת, מהות הספק של אברהם הוא מה טיבו של החנות שקנה ממנו, אבל ספיקו של יצחק אינו על החנות שקנה ממנו אלא מהיכן פרש הבשר, וא"כ הוי לן לילך אחר הרוב, וזה בלתי אפשרי לחלק כך. ולכן ביאר ר' שמעון, דבאמת יצחק היה צריך לדון ע"פ רוב, אלא שלחסרונו אברהם נמצא לפנינו, וא"כ אנו חייבים לדון בשאלתו של אברהם, כי יש נפק"מ כבר אצלו, ויצחק נגרר בתר אברהם.

(מז) ואם הבעה"ב אברהם קנה, ומת, ועכשיו יצחק בא לאכול אותו, להשמעתתא, כבר התחיל לידת הספק, וה"ל קבוע, אבל לר' שמעון, אין צורך עכשיו לדון בשאלתו של אברהם, כי

^{שמו} להר"ן, זה קבוע מדרבנן.

^{שמו} ד' י"ח.

^{שמו} ב' מ"א.

^{שמו} שערי יושר שער ד'.

הלכות תערובת

הוא בעולם שכולו אמת, ולכן יש לדון רק לענין יצחק, וא"כ נוכל לדון על הפרישות, וכל דפריש מרובא פריש.

(מח) בספר מעדני אשר מביא עוד נפק"מ בזה, ט' חנויות מוכרות בשר שחוטה, וא' מוכרת בשר נבילה אבר מן החי, וגוי [שומר שבע מצוות בני נח] קנה מחנות א' ואינו יודע מאיזה לקח. להשמעתתא, כבר התחיל הספק אצל הגוי, וא"כ היה לידת הספק, ולכן נולד השאלה במקום הקביעות. אבל לר' שמעון, הניחא יצחק משעובד לאברהם, אבל אין יצחק משעובד לגוי ואינו צריך להאמינו, ואינו צריך להיות נגרר אחר הגוי, אלא יכול לדון השאלה מדנפשיה, וספיקתו הוא מאיזה חנות פירש, והולכין בתר רוב. [וע' לקמיה בנושא של קבוע לדבי ממונות, שהארכנו יותר בענין קבוע אצל גוי.]

(מט) וכן נפק"מ לענין אם הישראל הראשון היה מומר [על הצד שנביא לקמיה דגם אצלו יש לידת הספק אע"פ שלא איכפת לו], להשמעתתא היה לידת הספק, ואילו לר' שמעון אין המומר נאמן לגבי יצחק, וא"כ אי"צ לשאול אותו, ואינו משעובד לספיקתו של המומר, ויכול לדון שאלה בפנ"ע, והוא שאלה של פריש.

(נ) וכן, גוי שנתגייר ואינו יודע מאיזה חנות לקח, להשמעתתא, הספק נולד רק לאחר שפירש, משא"כ לר' שמעון, סוף סוף הוא אותו בן אדם, והספק שלו הוא על החנות שלקח בו.

(נא) והנה, היכא שהגוי קנה בשר עבור סעודה שיערך לאחר הגירות, לכא' אפ' לדעת השמעתתא יש מקום לומר דלידת הספק הוא במקום הקביעות, דהואיל והקנייה היה להדיא על דעת לאכול אחר הגירות, נמצא יש נפקותא כבר בזמן שהוא גוי. המנח"ש^ט דן בצדדים אלו, ונוטה לומר שזה נחשב כקבוע.

(נב) ואף לדעת ר' שמעון שאמרנו דסוף סוף מהות הספק הוא מאיזה חנות לקח, אעפ"כ ר' משעון כ' דאינו מספיק 'מהות' הספק לחוד, אלא מודה דבעינן גם נפק"מ מעשי. כלומר, הבאנו למעלה בשם ר' שמעון דנמצא ביד עכו"ם הוי פרוש, וכן באמת נמצא ביד ישראל, אלא שישראל יש לו נאמנות, א"כ ישראל השני כפוף אליו. ועאן מוסיף ר' שמעון, דאצל גוי, אפ' היה נאמנות, כגון הך דגר, אעפ"כ אינו נחשב כקבוע, דמהות הספק לא שייך אלא היכא שיש נפק"מ, אבל בגוי שנתגייר, כין דלגו יאים נפק"מ, אע"פ שהוא נאמן, מ"מ דנים כפי עכשיו, בשעה שהוא פריש.

(נג) ואולי יש מקום לומר, דבנידו"ד, כשקנה להדיא עבור סעודה שיערך אחר הגירות, דמודה ר' שמעון לדון כקבוע, כי כבר היה נפק"מ מעשי על שם העתיד. וע"ע בזה.

(נד) ודע, כל הנפק"מ האלו אינם דווקא לחומרא או לקולא, דהרי אם החנויות הם רוב איסור דרבנן, אם נדונו כקבוע, ה"ל ספק דרבנן לקולא, אבל אם כפירש, נזל בתר רוב.

(נה) **יל"ע, מהו ההבנה של הגזה"כ של קבוע.** [א.ה. לפי דברי ר' שמעון מובן היטב, דהרי אם הספק הוא על החנות שקנה בו, כשר או לא, אין לזה רוב, אלא ספק השקול, אבל אם דנים על הפרישה, מאין בשר זה הגיע, זהו שאלה על פרישה שיש בה רוב.]

(נו) ר' אלחנן בכתובות בשם הגר"ח כ' דכי היכי שבממון, אע"פ שיש רוב, מ"מ אין הולכין בממון אחר הרוב, ה"ה כאן, בקבוע, אין הולכין בקבוע אחרי הרוב.

(נז) ערוה"ש ביאר דבמקום הקביעות יש חשיבות גם להמיעוט, וא"א להתעלם ממנו.

^טש"מ א' ע"א י"ב.

הלכות תערובת

נח) ולכא' יש נפק"מ בין הגדרים, כגון היכא שיש חזקה או ספ"ס או קרוב. דלפי הגר"ח, אם רוב לא מהני, כ"ש שחזקה לא מהני, דרובא וחזקה רובא עדיף, וכ"ש לענין קרוב, וכך מצדד הפמ"ג. אבל לדברי הערוה"ש, הקביעות יש לו חשיבות לעשותו ספק השקול, וא"כ עכשיו יש בכוחו של חזקה או ספ"ס או קרוב להכריע את השאלה של ספק השקול.

רוב חנויות או רוב בשר

נט) יל"ע, היכא שפירש, ויש רוב חנויות של היתר, אך החנות של איסור יש לו יותר סחורה משל ההיתר, האם הולכין בתר רוב חנויות או רוב בשר.

ס) והנה, הגמ' לעולם דנה רק בענין חנויות, ולא התייחס לכמות הבשר, דמשמע מינה שהכמות אינו מעלה או מוריד. וכן באמת כ' החו"ד, מובא בבינת אדם^ש. אך הבינת אדם מק' עליו מסברא ומראיות, וכ', וז"ל, "ובנסייעתי בשלוחי מצוה וקבלתי פניו כראות פני אלקים הצעתי לפניו דבר זה ושתק לי, ולכן נראה לי דאזלינן בתר רוב בשר" ומסיים ד'עדיין הדבר צריך תלמוד'.

סא) ויל"ע עד כמה ניתן להוכיח משתיקת החו"ד להחכמ"א, אם כוונתו להסכים עמו או שאינו רוצה להתווכח. וע"ע פ"ת סק"ג דמביא דעות בעצם השאלה האם בתר רוב חנויות או רוב בשר.

סב) היד יהודה^{שא} מודה ששיטת החכמ"א לשער עם רוב בשר הוא יותר מסתבר מלשער ברוב חנויות, אלא שס"ל שיש לשער באופן יותר מדויק, ולשער ברוב קוני בשר ורוב פירשות מהמקום הקבוע, ואם החנות שמוכר הרבה מוכר ללקוחות בודדים כמות מרובה, ה"ל מיעוט נגד חנות שמוכר פחות אבל להרבה יותר קונים.

סג) ובאמת, היה מקום לדייק עוד יותר ולשער ע"פ שיעור הקניות ולא שיעור הקונים. א"נ, יש לשער ברוב 'מפילים', ואצל מי קונים ה'שלמזלים'.

סד) הבדה"ש דן בשאלה זו, ומסיק להחמיר ככל הדעות, ואין להקל אלא כשיש רוב להקל, כפי כל דרכי מדידת והשערת הרוב.

סה) היכא שמשערין ע"פ רוב, כגון דפריש, לא משגחינן בקרוב, כי רוב וקרוב רוב עדיף. ויל"ע האם יש קרוב שכן נשער בה. כגון האם משערין בכל חנויות בשכונה או בעיר או במחוז או במדינה או בעולם. כלומר, האם יש חנויות שאינם בכלל החשבון.

קביעות של ספק איסור

סו) מעשה שהיה פעמים רבות, שלש חנויות פירות בשוק, שנים מהם עם השגחה טובה, וא' מהם בלי השגחה, וקנה מא' מהם פירות ואינו יודע מאיזה, האם אמר' כל קבוע וכמחע"מ, או"ד נזל בתר רוב.

סז) והנה, אם חנות בלי הכשר היה מוכר רק איסור, זהו ציור של קבוע. אמנם בנידו"ד היה חנות של פרות, והאיסור של תרו"מ ושאר הפרשות יכול לעשות בעצמו. השאלה היחידה שיש כאן הוא לענין ערלה. והרי, לא כל סחורת החנות הוא ערלה, אלא יש לחוש למקצתו, וא"כ צד האיסור אינו אלא ספק איסור.

^ש שער הקבוע ט"ז.
^{שא} קצר י"ג, ארוך י"ב.

הלכות תערובת

(סח) דעת הט"ז באו"ח^{שנב}, ובינת אדם^{שנג}, יד יהודה^{שנד}, ס"ל דכוחו של קבוע היינו רק בוודאי איסור, אבל ספק איסור אין לו את התוקף לעשותו קבוע, ונוכל לדון ע"פ רוב. אך מהפמ"ג^{שנה} נראה שחולק על זה, וס"ל דכל שמסתבר שיש כאן איסור, הוי ליה קבוע.

(סט) והנה, הא דספק קבוע נחשב כקבוע, עכ"פ לדעת הפמ"ג, כ' החו"ד^{שני} ור' שמעון^{שני}, היינו רק כשהוא צד ספק אמיתי, כגון שיש מישהו שיודע ונאמן בדבר, ואע"פ שאינו מוכן להגיד לנו, מ"מ הוי צד ספק גמור, אבל אם אין אנו יודעים אם יש כאן איסור, ואין כאן מי שיודע ונאמן הכי, כגון מוכר בחנות פירות בלי השגחה, אי"ז צד מספיק חשוב כדי לעשותו קבוע.

(ע) [א.ה. לפי דברי ר' שמעון הנ"ל לגבי הבנת גדר קבוע לא הבנתי איך שייך חילוקים אלו, ואיך שייך להקל בספק איסור, סו"ס השאלה הוא על החנות שקנה ממנו, האם הוא כשר או לא, וכיון שהוא ספק, ספק דאורייתא לחומרא. וצ"ע.]

(עא) וע' לקמיה בנושא 'נמצא ביד חילוני' שהארכנו יותר על נושא חילונים, ובעלי חנויות פירות.

(עב) וע' לקמיה בסעי' ה' לגבי ספק קבוע בענין קבוע דרבנן.

תערובת חנויות

(עג) שי' הב"ח, מובא בש"ך סקי"ד, י"ז, ועוד רבות [ד"מ, פרישה, ט"ז ועוד], דכי היכי דתשע חנויות מוכרות בשר שחוטה וא' מוכרת נבילה ואינו יודע מאיזה לקח, נחשב לקבוע, ה"ה אם יש עשר חנויות ובתשע מהם יש כשר וא' נבילה, ויודע באיזה חנות לקח, אבל אינו יודע באיזה חנות נמצא האיסור, דמקרי קבוע.

(עד) כגון, עשר בהמות שחוטות הלכו לעשר חנויות, ונמצא ריאה אחת עם טריפה, ונמצא שא' מבהמות הללו הוא טריפה, ואין מי שיודע באיזה חנות הוא, ה"ל קבוע מצד החנות.

(עה) והק' ע"ז הפמ"ג בשם הר"ש מקינן, הא אין איסור והיתר ניכרים וא"כ ה"ל רק ספק בשר טריפה שיש רוב להתיר, ואין כאן הא' ב' של קבוע. וכן הק' על זה הפרי חדש והבינת אדם^{שנח} וערוה"ש.

(עו) כלומר, לדעת תוס' שהבאנו למעלה דיסוד של קבוע הוא שיש איסור והיתר ניכרים, ואינו יודע מאיזה חנות/שולחן/צבורים לקח, לא שייך כאן קבוע כיון שאין כאן איסור ברור והיתר ברור, אלא כל א' מהבהמות הוא ספק. אבל לפי דעת הר"ן שקבוע הוא כל היכא שלא שייך ביטול ברוב, יש מקום להבין דברי הב"ח, דסו"ס יש עשר בהמות בעשר חנויות, ואינם מעורבים, ולכן לא שייך ביטול, וגם לא פריש מהתערובת להגיד עליה כל דפריש, וממילא ה"ל קבוע.

(עז) אך הק' על זה החזו"א^{שנט}, דאפ' לדעת הר"ן קשה, אה"נ צריך שיהיה תערובת כדי להיות בטל, אבל היכן מצינו הגבלה פיזית כדי שיהיה חל עליה שם תערובת, אלא כל שיש עשר בהמות שאנו דנים עליהם באותו שאלה, ואינו יודע איזה מהם כשר, ה"ל מעורבים לכל דבר וענין, וא"כ ביטול יחול עליהו, וכולם יהיו מותרים [עכ"פ כשאנו חהר"ל].

שנב תר"ה סק"ג.

שנג מ"א.

שנד י"א.

שנה סקי"ד.

שני ביאורים ו'.

שני ד' י"א.

שנח סק"ד.

שנט ל"ז י"ב.

הלכות תערוכת

(עח) ולכן מסיק החזו"א, דהטור שעליה מבוססים דברי הב"ח וכל הני אחרונים הנ"ל אינם אלא מדברי תלמיד טועה.

(עט) הבדה"ש מודה לקושי דברי הב"ח והש"ך, עד כדי שמסיק להקל למעשה.

(פ) והנה, הפרישה למד דדין זה של הב"ח באמת אינו שייך לקבוע של הגמ', כמו שטען הפמ"ג ופר"ח וכו', אלא שס"ל דהואיל והוא 'חנניות', וזה דומה להציור של הגמ' וש"ע, והוא דבר חשוב, יש להחמיר ולהחשיבו כקבוע, הואיל ויש דמיון בהציור.

(פא) ועפי"ד נוכל לקיים הב"ח אף לדעת תוס' שס"ל דקבוע תלוי בניכר, ואעפ"כ לאסור כאן מחמת הדמיון ולא משום שזה באמת קבוע. ויל"ע אם יש מקום לומר דגם הב"ח והש"ך והט"ז יכולים ללמוד כן, ושהוא רק מדרבנן.

(פב) [א.ה. א"נ, הענין של קביעות, מה"ת, דהמיעוט הוא חשוב, ולכן לא שייך להכריע בו ע"פ רוב, ומכאן אנו למדין דה"ה שאר דבר החשוב, כגון חנות, א"א להכריע בה ע"פ רוב, מה"ת. כך ראיתי לבאר הני דעות דס"ל תערוכת חנויות הוא קבוע דאורייתא אע"פ שאינו ניכר, כיון שהוא 'חשוב'. ולכא' זה רק לדעת הר"ן אבל לא לתוס'. וע"ע בזה.]. וע"ע מש"נ בסעי' ה'.

קבוע למפרע

(פג) הציור של הגמ' בקבוע הוא עשר חנויות, וידוע שא' מהם מוכר בשר נבילה, אלא שהלוקח שכח, או שהוא אורח, או גוי או קטן, וכדו'. הש"ך בסקי"ד איירי בציור של עשר חנויות כולם מוכרות בשר כשרה, ואינו יודע מאיזה מהן לקח, ואח"כ נתברר שחנות פלוני מוכר בשר נבילה, ואינו יודע אם קנה מחנות ההיא.

(פד) זה נקרא קבוע למפרע. הש"ך מביא הרא"ה והרשב"א דס"ל שזה קבוע רגיל, דהידיעה שבאה אח"כ אינו אלא גלוי מילתא למפרע שלידת הספק שלו יש לו נפק"מ, אבל לידת הספק ההלכתי התחיל כבר משעה שאינו יודע מאיזה חנות לקח, ויהיה תולה אם פירש ע"י ישראל או גוי.

(פה) ואח"כ הש"ך מביא דעת הר"ן, דס"ל שקבוע הוא חידוש שחידשה לנו התורה, ואין לנו בו אלא חידוש, והבו דלא להוסיף עלה, וכל שאינו דומה בדיוק לציור המקורי, אינו קבוע אלא פריש, וכל דפריש מרובא פריש. ונידו"ד, כיון ידיעת צד האיסור בא אחר שכבר פירש, אי"ז קבוע.

(פו) לדינא, הש"ך מתייחס לדעה זו של הר"ן בכמה מקומות במשך סעי' אלו. הערוה"ש"ס מיקל כדעת הר"ן, והפמ"ג כ' דאין לגעור במי שמיקל. עכ"פ למעשה, בשאלה זו שפיר יש להקל במקום הפס"מ.

(פז) [א.ה. הבנת שיטת הר"ן צע"ג, דבין לפי השמעתתא ובין לפי ר' שמעון, אין מקום לחלק בזמן לידת צד האיסור, דכ"ז דזמן לידת הספק ברור לנו, לא איכפת לנו מתי נולד צד האיסור, דהא אין זה אלא איגלאי מילתא למפרע, וכדברי הרא"ה והרשב"א. ולכן קשה בעיני מדוע גדולי האחרונים הנ"ל סמכו על דברי הר"ן.].

(פח) ולכא', ציור שבו נוכל להקל ע"פ דעת הר"ן הוא **מעשה שהיה**, **זוג הלכו לחופש**, **והאשה היה צריך מקווה לטבול בה**, **ומצאו באותו המקום ג' מקוואות שונות באותו בנין קהילתי** [חב"ד, ספרדי, אשכנזי], **כולם עם השגחות מהודרות**. טבלה בא' מהם כדת וכדין, ואינה יודע באיזה מהם. לאחר כמה חודשים, כשהיא כבר מעוברת, ואינה יכולה לקום

ש"ס סקמ"ו ומ"ז.

הלכות תערוכת

ממיטתה^{שסא}, נתברר שא' מהמקוואות יש בה פסול של זחילה שהיה בה בוודאות זה שנים רבים^{שסב}. האם נוכל לתלות שטבלה בא' מהכשרות, שהם הרוב, או"ד כל קבוע כמחצה על מחצה דמי, וספק השקול, וספק דאורייתא לחומרא.

(פט) ולכאן, זמן לידת הצד איסור הוא אחר שפירשה, ובשעה"ד כזה נסמוך על הר"ן, דקבוע למפרע הולכין אחר רוב, וטהורה.

(צ) אך באמת, לפי דברי הגאון ר' נפתלי, לכאן א"א להקל; הגרנ"ט בסי' ל' מחדש, הא דמצינו בקבוע לחלק אם הספק הוא בקבוע או בפירש, היינו רק בחתיכה שפירש מחנות, שהחנות הוא היכי תמצי לברר מה טיבו של הבשר, אבל היכא שאין הקבוע היכי תמצי בעלמא, אלא הוא הגורם לעשותו כשר, בזה א"א להתעלם מהקביעות, ובזה א"א לדון על הפרוש לחוד, אלא צריך לדון על הגורם שהוא הקביעות, וזה כמחע"מ.

(צא) כגון, אם באנו לדון על עשר בהמות שפירשו מעשר שוחטים, ונתברר שא' מהשוחטים אינו יודע לשחוט, אין מקום לדון על הבהמות שהם שפירשו בטענה של קבוע למפרע, דמכיון שהגורם של הבהמות לעשותם כשרות הוא ע"י השוחט שישחטו כראוי, אנו מוכרחים לדון על השוחטים, והשוחטים קבועים הם, וניכרים למפרע, ואפ' הר"ן לא היה אומר בזה שנוכל לדון כפריש אלא כקבוע [כ"ש לפי דברי ר' שמעון, דעכשיו זהו מהותו של הספק].

(צב) וה"ה בנידו"ד, המקווה אינו היכי תמצי בעלמא לברר אם האשה טהורה לבעלה או לא, אלא היא הגורם לטהרתה, וא"כ אין אנו דנים עם האשה שפירשה, אלא אנו דנים על המקווה שבמקומה עומדת וזהו כל כולו של הספק, האם המקווה שבה טבלה כשרה או פסולה, קבוע למפרע, וכמחע"מ דמי לכו"ע, אפ' לדעת הר"ן.

(צג) ומסברא, לכאן דברי הגרנ"ט מוכרחים, ואכן במעשה שהיה גדול א' החמיר ע"פ דבריו.

(צד) **מעשה שהיה לפני כעשרים שנה בק"ק מאנסי בארה"ב, שנתגלה שטבח אחת מכר בשר נבילה לתקופה ארוכה. ויל"ע, מי שיש לו בשר בביתו, ואינו יודע אם קנה מחנות הזה או מחנות אחרת, האם זה קבוע למפרע, שבהפס"מ נקל ע"פ הר"ן.**

(צה) והנה, הר"ן דיבר בציור שלא היה נודע לאף א' ונתגלה למפרע, אך, נידו"ד שאני מזה, דהרי הטבח עצמו ידע מעיקרא, וא"כ אולי הר"ן יחמיר.

(צו) והנה, המנח"י^{שסג} דן בענין קניית עורות לקלף שקנה מישראל שאינו שומר תו"מ, די ש לחוש שיש כאן עורות של בכור, ומביא הלבוש מרדכי להחמיר בזה, דאצל המוכר הוא ניכר, וכל קבוע כמחע"מ דמי. אך המנח"י מיקל, וס"ל דעכשיו אינם ניכרים לנו, ולא איכפת לן במה שהוא ניכר להמוכר ישראל שאינו שומר תו"מ, דאי"ז לידת הספק הואיל ואצלו הקדש כחולין, ואין לו שום נפק"מ אם הוא אוסר או מותר ל"ע, אלא משתמש בשניהם בשווה, וא"כ השאלה מתחיל^{שסד} עכשיו כשפירש, וכל דפריש מרובא פריש.

(צז) נמצא, לפי"ד שישראל שלא משנה לו איסור או היתר, אינו נחשב 'ידיעה' ו'ניכר' לענין קבוע, כי אין כאן התחלת שאלה, ואין כאן נאמנות לשאול אותו, א"כ דינו כגוי לעניננו, ודינו כנמצא ביד עכו"ם, ה"ה בנידו"ד לא יגרע במה שהמוכר ידע שחנותו שלו מוכר נבלות, דהרי לדידיה אינו מעלה או מוריד, וא"כ שפיר הוי קבוע למפרע.

שסא כדי שלא יהיה דשיל"מ.

שסב שא"א לומר חזקת מלא.

שסג ט' ק"ז.

שסד א"נ, לר' שמעון, השאלה עכשיו הוא שאלה על הפרישות, ולא על העור, וישראל הראשון אינו נאמן.

הלכות תערובת

(צח) מאידך, החו"ד מוכיח שאם יש א' שיודע אינו נחשב בתערובות אלא בניכר וקבוע, מהציור של הגמ' ט' גויים וישראל א', ה"ל קבוע, אע"פ שרק הישראל יודע שהוא ישראל; אלמא, ידיעת ישראל א' עושהו ניכר. ור' משה^{שס} מסכים לדעה זו, אך כ', דהנ"מ כשיכול לברר, עכ"פ בכח אם לא בפועל, אבל אם אין אנו יכולים לברר אפ' אם נשאל אותו, כי אנו יודעים שיסרב להגיד לנו, אי"ז נקרא 'ידוע' ו'ניכר'.

(צט) ר' משה מוכיח שיטתו מגמ' לגבי השולח שליח לקדש אשה, וכו'.

(ק) עכ"פ, טבח שלנו, לא מיבעיא להמנח"י שאינו נחשב ניכר וידוע, אלא אפ' להמחמירים, הנ"מ כשאפשר לברר, אבל כאן כיון שאינו מוכן להגיד לנו, ה"ל קבוע למפרע לכו"ע, וע"ז היקל הר"ן, ונוכל להקל בהפס"מ.

(קא) וע' לקמיה מש"נ בס"ד בנושא 'נמצא ביד חילוני'.

(קב) [א.ה. יל"ע אם יש לדמות ניכר וידוע של המנח"י ושאר האחרונים, לנידו"ד. כי התם יש שאלה מתי הוא לידת הספק, האם היה לידה בזמן שישראל ידע ממנו, וע"ז אמרו שאם אין לו נפקותא, אין כאן לידת הספק, וע"ז אמרו דתולה אם יגיד לנו [וזה מתאים עם שיטת ר' שמעון]. אבל כאן, השאלה היא לדון האם יש כאן קבוע למפרע או קבוע רגיל, ואולי אינו נקרא למפרע כשאין אף א' בעולם שאינו יודע מזה, אבל כל היכא שיש א' שיודע, אולי הר"ן יודה דזה כחסרון ידיעה בעלמא, ודומה לאורח שקנה מחנות. וע"ע בזה.]

דוגמאות וכללים שונים

(קג) **מעשה שהיה, ודאי קנה בשר מחנות במאנסי שמכר ודאי נבלה, אלא שקנה גם בשאר חנויות, וכולם בתוך המקפא שלו, ואינו יודע איזה אריזה הוא מאיזה חנות.**

(קד) ולכא' שאלה זו תולה על מח' פמ"ג ויד יהודה. הפמ"ג כ' דאם יש תשע חנויות מוכרות בשר שחוטה, וא' מוכרת בשר נבילה, וקנה חתיכה מכל חנות ונתערבו כולם, אין לדון עכשיו מצד קבוע ופירש, כי אין שום ספק, דאנו יודעים שיש כאן חתיכה מכל חנות, וא"כ יש לדון מצד תערובות עשר חתיכות לחוד, ודיני ביטול.

(קה) כלומר, הדין של כל קבוע אומרת שאין רוב יכול להכריע עליו, ולכן אסור מספק, אבל אינו דין שא"א ליבטל, ולכן, היכא שיש מכל א', ונתערבו, שפיר שייך עליו דיני ביטול, ואם אינם חהר"ל, בטלים.

(קו) מאידך, היד יהודה ס"ל דכל חתיכה אסור מצד כל קבוע כמחע"מ, וא"כ כל העשר אסורים בוודאי משום ספק דאורייתא להחמיר, מחמת קבוע הראשון, וכבר הוכרע ונפסק השאלה של קבוע לפני התערובת.

(קז) כלומר, היד יהודה ס"ל דיש כאן עשר חתיכות שכולם אסורים מה"ת, ואילו הפמ"ג דיש כאן עשר חתיכות שמותרים לכתחילה. הערוה"ש מסיים בשאלה זה דצ"ע.

(קח) ואולי עוד נפק"מ למח' זה הוא בענין מחלבה שיש בתוכה מאה פרות, וחמש מהם ודאי טרפות מחמת ניתוחים, וניכרים וברורים. האם כל החלב שיוצא מהמחלבה אסור משום קבוע, או"ד יש להקל כיון שנתערב כל החלב מכל הפרות, ולפי"ד הפמ"ג, ועל הצד שיש כאן רוב ושישים, נוכל להקל.

שס"א קע"ח.

הלכות תערובת

קט) או"ד, לפי דברי הגרנ"ט כאן אין לדון להקל כלל, כי הגורם לחלב להיות כשר הוא מה שיצאה מבהמה טהורה, וא"כ מוכרחים אנו לדון על הבהמות, ואלו הם קבועים, וכמחע"מ דמי. וע"ע בזה.

קי) **בספר אורחות שבת**^{שסו} דן בענין מי שנמצא במדינה אחת ורוצה להתקשר אל חברה כגון בנק במדינה אחרת, ואצל הישראל הוא מוצ"ש או ערב שבת, ואילו במקום הבנק הוא כבר שבת, האם רשאי להתקשר, או"ד צריך לחוש לישראל חילוני שעובד בבנק, והוא קבוע וכמחע"מ, ועובר על לפני עוור.

קיא) ואין להקשות הא קיי"ל דאין ספק לפני עוור אסור, דהיינו רק כשהוא ספק איסור וספק מכשול, דע"ז אנו אומרים דאינו נותן לפניו מכשול כשאינו ברור שיגיע אל האיסור, אבל כאן האיסור הוא ברור, והשאלה היא רק אם יש ישראל שם, ועל הצד שיש כאן ישראל, הוא לפני עוור גמור.

קיב) ועיקר דבריו קשה טובא, דהרי הבאנו למעלה בנושא קביעות של ספק איסור דיש שאלה גדולה אי שייך קבוע היכא שאין כאן ודאי איסור, ואמרנו דאף להמחמירים דסגי כשמסתבר שיש שם איסור, כשאין א' שידוע שיש שם איסור, אינו נחשב קבוע לכו"ע. וממילא בנידו"ד, הרי אינו יודע שיש שם יהודי שעובד שם, ולא כל גולדברג העובד בבנק הוא יהודי, וכ"ש יהודי הלכתי. ועוד, הבנק יש לו מוקד גם בהודו, וא"כ, אין כאן צד איסור קבוע כלל.

קיג) ועוד, אינו ברור לומר שישראל העובד שם יחשב כקבוע, דאולי בשעה שעונה להטלפון הוא כפריש^{שסז}.

קיד) וביותר, כל האיסור לענות טלפון בשבת, נתקשו האחרונים לברר מהו איסורו, וא"כ זה עוד צד לומר שאין כאן איסור ברור. ולכן מדינא שרי.

קטו) **לפני כעשרים שנה** נסער העולם בענין פאות של נשים, שאמרו שמקור השער הוא מהודו, ושם הנשים מגלחות שערן כתקרות לעבודה זרה. ודנו הפוסקים לאסור ולהתיר ע"פ סברות שונות. ונעסוק כאן בצדדי השאלה הקשורים לקבוע ורוב.

קטז) הגר"י בעלסקי זצ"ל בתשו' אחרונה בספר שולחן הלוי יש לו משא ומתן בכתב עם ר' אלישיב בענין זה, עיי"ש. נחלקו עמודי עולם אם השער יש לו דין תקרובת ע"ז, דאע"פ שההמון עם חושבים שהוא תקרובת ע"ז, מ"מ המנהיגים אומרים שאינו עצם העבודה, אלא הוא אות של הכנעה לפני העבודה. נחלקו, האם הולכין כפי דעת ההמון עם, או כפי ה'אמת' שלהם.

קיז) גם דנו שם אם הם עושים את זה ברצינות, לשם ע"ז, או שהוא הרגל בעלמא.

קיח) ר' בעלסקי טען שאין השער של הע"ז הרוב אלא המיעוט, ואע"פ שע"ז אינו בטל, מ"מ כל דפריש מרובא פריש. וטען ר' אלישיב, דזה קבוע, וכמחע"מ דמי.

קיט) ודנו ע"פ הדברי חיים^{שסח} אם ישראל שלח גוי להביא חתיכה מהחנות, האם הוא קבוע או פריש. הדברי חיים ס"ל דהואיל והגוי עושה בשליחות הישראל, ה"ל קבוע, וכמחע"מ. ור' אלישיב טען דה"ה בענייננו, הישראל מזמין מהגוי שהולך ולוקח מהודו, וממקום הקביעות, וא"כ נולד הספק בקבוע, ואינו כל דפריש.

^{שסו} פרק כ"ג.

^{שסז} כך אמר מו"ר, ולא הבנתי טענה זו.

^{שסח} ב' נ"ג.

הלכות תערובת

קכ) והנה, הדרכ"ת פוסק בסתמא כהדברי חיים, אבל הגרש"ק בטוב טעם ודעת, וכן החזו"א חלקו עליו, וס"ל דשליח גוי נקרא פריש.

קכא) ר' בעלסקי לא השיב לר' אלישיב דיש חולקים על הדברי חיים, וע"כ דאי משום הא לא היה מיקל. אלא השיב, דהישראל אינו מזמין מגוי העובד בתוך בית הע"ז, אלא הגוי מזמין מגוי אחר, וכו', והשליח של הישראל קונה כשכבר מעורב^{שס} ופירש, ואינו ניכר^{שע}.

קכב) עכ"פ, ר' אלישיב החמיר, ור' בעלסקי היקל.

קכג) ויל"ע אם שייך כאן מח' פמ"ג ויד יהודה שהבאנו למעלה, לגבי נתערב החתיכות אח"כ.

קכד) **מעשה שהיה** בליל הסדר, שלאחר הסדר התחילו לפנות את השולחן, והיה י"ד בקבוקי יין ריקנים, ונתברר שא' מהם הוא יין בלי השגחה כלל. ויש עשר אנשים שאינו יודעים אם הם שתו מבקבוק הזה; מי שתה האיסור, האם יצאו ידי חובתם בד' כוסות, ואם על כולם לשתות ד' כוסות שוב, על הסדר, או שיש בזה משום מוסיף על הכוסות.

קכה) והנה, לכאן זה דומה ממש לעשר חנויות, וכל א' ניכר, אלא שלא שם לב לאיזה חנות/בקבוק שתה ממנו, וממילא א"א ללכת בתר רוב, אלא אמרי' כל קבוע כמחע"מ דמי. ועל כל עשר האנשים יש להם דין זה של קבוע.

קכו) והנה, יין בלי השגחה הוא שאלה של סתם יינם שהוא שאלה של דרבנן, וכן מצוות ד' כוסות הוא דרבנן, וא"כ ספק דרבנן להקל, וכולם יצאו ידי חובתם. אלא שיש לדון, מה עדיף טפי, לשתות עוד ד' כוסות על הסדר, כדי לקיים המצווה בלי שום פקפוק, או שיש לחוש לשתיית יין אחר האפיקומן, ומוסיף על הכוסות. ולכאן אין לשתות עוד, וע"ע בזה.

קכז) והיכא שהיה יין של איסור תורה [כמעט ואין ציור, אם לא ביין שיודע שעשוי מענבים של ערלה], יל"ע, האם אמרי' שנפסוק תחילה על האיסור, והוא איסור תורה, וספק דאורייתא להחמיר, וממילא גם מצוות ד' כוסות לא יצאו, וכולם לערוך את הסדר מחדש, כדין ספק הנתגלגל, או"ד, הואיל והיין נגמר, ע"כ אין אנו דנין על האיסור או ההיתר של היין, כי זה היסטוריה, וספק דאורייתא לחומרא הוא כלל האמור לענין הנהגה איך להתנהג כלפיו מכאן ואילך, וזה לא שייך היכא שאינו בעולם כבר, אלא אנו דנים אך ורק האם יצאו ידי מצוות ד' כוסות, וזה שאלה של דרבנן, וספק דרבנן להקל. והא דספק הנתגלגל, היינו רק כשהוא עדיין כאן בתוך התערובת^{שעא}, אבל לא כשנכלה מן העולם.

קכח) דעת מו"ר היה כצד הראשון, אבל היו אלו שפקפקו בזה. וע"ע מש"כ בכללי ספ"ס כלל י"ט ע"פ פ"ת סקי"ט בשם רעק"א, שאמרנו דתולה על ב' הצדדים שם, עיי"ש.

קכט) **ע' באג"מ** מש"כ בענין כהן לבקר בנ"א בבי"ח אם יש לחוש שם למתים יהודים שאסור לטמא להם, ותולה באיזה עיר נמצא הבי"ח, אם קבוע של ישראל, וס"ל שיש על המתים דין פריש מהעיר לתוך הבי"ח; עיי"ש כי יש כללים שלא מתאימים על המבואר בסוגיין.

קל) **וע"ע באג"מ**^{שעב} בענין שליחת מכתבים בדואר, אם יש חשש שהדוור יהיה ישראל, ומכשילו לעבוד בשבת. וכ' דיש לתלות שפריש מרוב שהם גויים, ולא ס"ל שזה נחשב כקביעות משום דניכר. וגם זה אינו מובן כ"כ כפי הגדרים שאמרנו.

^{שס} אין ההיתר משום תערובת, דע"ז אינו בטלה, אלא הכוונה ששלוחו של ישראל קונה כשכבר אינו ניכר ואינו קבוע. ולפי דברי הר"ן שהבאנו, דכל שאינו בטל הוא קבוע, לכאן כל הנידון אינו מתחיל, דהואיל ומדבור בע"ז, ה"ל קבוע בכל אופן.
^{שע} וכך הוא המציאות שיש אצלנו כעת, כמיטב ידיעתנו, דכשהישראל מזמין, הוא כבר נמצא ביד גוי.
^{שעא} כגון ספק איסור תורה ודאי חהר"ל שנתערב באחרות, שלא אמרי' ספק חהר"ל לקולא.
^{שעב} ג' מ"ו.

הלכות תערוכת

קלא)עכ"פ, מהני ב' נושאים אנו רואים שהגדר של ניכר וקבוע ופריש אצל בני אדם, אינו מבורר כל צרכו.

קבוע לגבי ממונות

קלב) הבאנו למעלה בשם המעדני אשר לדון בט' חנויות מוכרות בשר שחוטה, וא' מוכר אבר מן החי, דתולה על ר' שמעון ושמעתא אם זה נחשב כקבוע, כי היה לידת הספק לגבי הגוי.

קלג) והנה, כ' המנחת חינוך^{שע} דקבוע הוא חידוש שחידשה לנו התורה, והתורה שייך לעם ישראל ולא לעמים אחרים. מאידך, כל דפריש מרובא פריש הוא סברא, וסברא שייך גם אצל גויים. [הנחה גדולה, ובתחילת הסעי' הבאנו מקורות לדין כל דפריש, ולא היה סברא בעלמא.]

קלד) נמצא לפי דבריו, האי ציור של ט' חנויות, אה"נ לגוי היה לידת הספק במקום הקביעות, מ"מ אין אצל הדין של קבוע, וא"כ לעולם הולך בתר רוב, הן לקולא הן לחומרא, משא"כ לישראל, הוי ספק השקול.

קלה) נמצא, רוב כשרות, לישראל אסור לגוי מותר; רוב מוכרות בשר אמ"ה, ומיעוט מוכרות בשר כשרה, לישראל הוא ספק השקול, ואילו לגוי הוא רוב לאיסור.

קלו) דהיינו, המנ"ח מודה דיש 'לידת' הספק במקום הקביעות, אבל הדין שמקום הקביעות יש לו דין ספק השקול, זה שייך רק לישראל^{שעד}. כגון, אם הגוי נתנה לישראל, אע"פ שרוב כשרות, והיה מותר לגוי מחמת הכי, מ"מ לישראל עדיין אסור, כיון שנולד הספק במקום הקביעות.^{שעה}

קלז) ברמ"א בחושן משפט סי' רצ"ב דן כשהיה חפצים של כמה אנשים שונים ביחד, ונגנב מהם, האם אמרי' שנגנב ממי שיש לו את הרוב, דכל דפריש מרובא פריש, או"ד כל קבוע כמחע"מ, ולכן חולקין ההפסד בשווה. והרמ"א מחלק בים חפצים לכסף, בכסף אמרי' כל דפריש, ואילו בחפצים הולכים בקבוע, וכאילו כל א' היה לו חלק שוה.

קלח) הש"ך שם סק"י איירי בציור שהיה לד' בנ"א עשרים אתרוגים, ולא היה לכל א' חלק שוה בזה, ונגנב מהם עשר, וכ' דאם ישראל גנב, יש לזה דין קבוע, וכל א' נשאר עם חצי מהאתרוגים שלו, אבל אם היה גנב גוי, נמצא פירש ממי שיש לו הרוב של האתרוגים. [ק"ק, איך יודעים מי הוא הגנב?]

קלט) הקצוה"ח מתפלא על זה, הא גם גוי מצווה על איסור גזל, ואדרבה, דינו חמיר מישראל, דגוי שגנב מתחייב בנפשו, א"כ גם אם גוי גנב ה"ל לילך בתר קבוע ולא בתר רוב.

קמ) כלומר, גם הקצוה"ח מודה למש"כ בשם המנ"ח, אלא ס"ל דיש כבר נפק"מ לגבי הגוי, וא"כ, אע"פ שאצל הגוי אין דין קבוע, מ"מ לדידן, בני ישראל, יש לו דין קבוע, ולדית הספק בזמן הקביעות, וא"כ ה"ל ללכת בתר רוב, ולא פריש.

קמא) [בעל הקצוה"ח הוא בעל השב שמעתתא, וזה לשיטתו דהעיקר תלוי בלידת הספק, ולא כר' שמעון, דלר' שמעון, הואיל והגנב גוי, אינו נאמן, וא"כ אינו אלא פריש.]

קמב) הנתיה"מ שם חולק על הקצות, דבאמת צדק בכל החשבון, ואה"נ גוי מצווה גל איסור גזילה, אבל כאן, אין להגוי שום ספק, וודאי עבר על איסור גזל, וודאי מתחייב

^{שע} ע"ח ז'.

^{שעד} לר' שמעון, קשה טובא להבין מושג כזה.

^{שעה} לר' שמעון, הואיל והגוי אינו נאמן, לכאן יש לזה דין פריש.

הלכות תערוכת

בנפשו. והשאלה כאן הוא רק למי יש לו חיוב השבה, וחיוב השבה אין לגוי, כי תיקון זה שייך רק לישראל, והנפק"מ רק לישראל, וא"כ בזה נזל בטר רוב. משא"כ בגנב ישראל.

נמצא ביד חילוני

קמג) בנושא 'קבוע למפרע' אמרנו שישראל של"ע לא איכפת ליה מהלכות איסור והיתר דינו כנמצא ביד גוי, כי אין כאן לידת הספק מכיון שאצלו אין נפקותא בכלל, ולא מסתכלין כלפי שמיא. וכן נקט החזו"א.

קמד) וכ"כ הגרש"ז בענין בעל חנות פירות שהוא חילוני, שהוא שאלה של ערלה [כי שאר השאלות אפשר לתקן], שהמוכר לקח מהפרדס, ובפרדס היה קבוע איזה אילנות הם ערלה ואיזה לא, והמוכר לקח, ואינו יודע מאיזה לקח, וס"ל דזה כנמצא ביד גוי.

קמה) והגרש"ז מביא יד יהודה^{שע} שחולק עליו, וכל שהוא ישראל, יש כאן לידת הספק, גם אם לא איכפת ליה, מ"מ כלפי שמיא יש לו נפק"מ גדולה. וכ' הגרש"ז דבטלה דעתו אצל דעת היר יהודה.

קמו) אך כ' הגרש"ז, דאם המוכר יודע מאיזה אילנות לקח, והוא יודע איזה פירות הם ערלה, א"כ לדידיה אין כאן לידת הספק, כי הכל ברור, א"כ לדידן הקונים בהחנות, יש ספק, ואין לנו את מי לשאול כי אינו נאמן, א"כ לדידן הוי פירש.

קמז) ועוד, הניחא כשהמוכר עצמו הלך לקטוף ולהביא, לדידיה יש נפק"מ מה יכול לעשות עמו, אבל אם המוכר שלח פועל לקטוף, והפועל אינו רשאי לאכול, וגם אינו יכול למכור כיון שאינו שלו, א"כ לדידיה באמת אין נפק"מ אם הפירות הם ערלה או לא, בזה אין כאן קבוע אלא פריש.

קמח) הנה, יש אלו שהרעישו את העולם בענין קניית פירות ממוכר חילוני, בשם ר' אלישיב, ואמרו שהואיל והוא קבוע, יש כאן איסור תורה.

קמט) אמנם, החזו"א^{שע} [ועוד אחרים שהבאנו למעלה] ס"ל דכל שאין כאן ודאי איסור, אע"פ שיש 'רגליים לדבר' שיש כאן איסור, לא שייך לומר עליו קבוע. וא"כ, כל שאינו יודע בוודאות שיש פירות של ערלה בהפרדס שקוטף ממנו בעל החנות, לא שייך לומר קבוע.

קנ) ועוד, רוב רובם כל עבודת חקלאית נעשית ע"י גויים, וא"כ ה"ל נמצא ביד גוי, ותולה על הדברי חיים שהבאנו למעלה. ואפ' אם הוא ישראל, הא הוא חילוני, ורק הפועל ולא הבעה"ב, שהבאנו למעלה צדדים להקל.

קנא) ויש שאמרו שהערלה נחשב ניכר כיון שיש חוקרים שיכולים לברר טבעו של הפרי במעבדה. אך האמת, כפי הכללים של 'ניכר', אי"ז בגדר ניכר, ושפיר שייך ביה ביטול. וע"ע מש"כ בסי' צ"ט.

קנב) עכ"פ, אע"פ שהוא שאלה גדולה, מ"מ אינו חמור כ"כ כמו שהרעישו את העולם.

שיטת המ"ב בענין קבוע

קנג) בסי' שכ"ט, מפולת שנפל על חבורה של בנ"א, אם יש חשש שישראל נמצא שם, אע"פ שיש רוב עכו"ם, מפקחין בשבת. ובסעי' ו' שם אם נעקרו כולם, ופירש א' מהם, שוב אין כאן קביעות כיון שנעקר, ואין כאן רוב ישראל, ולכן אם נפל עליו מפולת, אין מפקחין.

^{שע} ט"ז.
^{שע} ל"ז י"ד.

הלכות תערובת

קנדה) וקשה, מה בכך שיש רוב עכו"ם, ושאינו קבוע, סו"ס יש כאן אדם תחת הגל, ויש צד של עשר אחוז שהוא ישראל, ואין הולכין בנפשות אחר הרוב, א"כ מדוע אין אנו מחוייבין לפקח עליו. ועיי"ש בשעה"צ סק"ו מש"כ בשם הפמ"ג, ושערי יושר שער ד' שמק' שעדיין לא יישב השעה"צ את הקושיא. ולכן, הקושיא עדיין צע"ג.

קנה) שו"ע או"ח סי' ל"ב סעי' נ', אין קונין גידין לתפילין מעכו"ם, שמא הם מבהמה טמאה. וכ' המ"ב, דזה רק כשהוא לבית הגוי, דקבוע, אבל אם קונה בשוק, ה"ל פירש.

קנו) והנה, איירי כאן בציור שאינו ניכר, וא"כ זה תערובת חנויות, ומהא שהחמיר, ע"כ ס"ל כב"ח ופרישה וש"ך וט"ז, וכו', ודלא כפמ"ג בשם ר"ש מקינון.

קנז) אמנם, אם כוונת המ"ב לומר שהוא קבוע מדרבנן, אין כאן חידוש גדול.

קנח) המ"ב בסי' תקי"ג איירי בענין ביצה הנולדה ביו"ט, ודן אם מותר לקנות ביצה מעכו"ם על סמך שרוב ביצים נולדו מאתמול, וכ' דתולה אם הולך לבית גוי או לא, ע"פ מחצה"ש בשם הר"ן, משום דבית גוי קבוע הוא.

קנט) והנה, גם כאן אינו ניכר, וא"כ הוא שאלה תערובת חנויות, ואעפ"כ קרי לזה קבוע. ואולי גם זה הוא רק מדרבנן. ועוד, אולי זה קבוע מדרבנן משום שהוא דבר שבמנין. ועוד, אולי שם איירי בציור שבבית גוי כבר נתבטל, עיי"ש.

קס) המ"ב בסי' תרע"ג בשעה"צ סקכ"ד, נרות חנוכה שנתערבו, בשם הט"ז שמחלק בים קבוע לפירש. וכ' דכבר השיגו עליו כמה אחרונים דלא שייך קבוע. והנה, השגת האחרונים הוא משום דאינו ניכר, ולכן אינו נחשב קבוע.

קסא) וא"כ קשה, מדוע בסי' תרע"ג מבואר דקבוע דרבנן אינו נחשב קבוע, ואילו בסי' תקי"ג ובסי' ל"ב ס"ל דזה כן נחשב קבוע. והניחא סי' תקי"ג יש ליישב וכמש"כ, אבל סי' ל"ח קשה. וכעת אין ליה עליה תשובה. [ואולי סי' תרע"ג יותר קיל כי כבר נתבטל במקום קביעתו, אבל בסי' ל"ב איירי כשהגוי מוכר רק סוג א'. וע"ע בזה].

--- סעי' ד' - קבוע שנתערב ---

רוב חנויות מוכרות בשר שחוטה, ומיעוט מוכרות בשר נבילה, לקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ונתערבה באחרות ואינה ניכרת, בטילה ברוב משום ספק ספיקא. הגה: ויש אוסרין זכה"ג, משום דכל מקום לאיסור במקומו הוי כמחלה על מחלה, והואיל וספק הראשון אסור מן התורה ואין כאן עוד ספיקא להחיר, רק תערובת, לא מקרי ספק ספיקא (ארוך כלל כ"ה). והכי נהוג.

מח' ש"ך וט"ז

א) השו"ע והרמ"א מבואר דאיירי בקבוע רגיל, שנתערב באחרות, והוא חהר"ל, דהשו"ע היקל משום ספ"ס, והרמ"א החמיר. הט"ז מק' דהרשב"א שהוא מקור לדין זה אינו איירי בקבוע מה"ת, אלא קבוע מדרבנן, דהיינו חהר"ל, וע"ז היקל בספק חהר"ל שנתערב באחרות להתיר ביטול, אבל קבוע מה"ת מהכ"ת להקל כשנתערב באחרות, מהיות שהוא גם חהר"ל.

הלכות תערובת

- (ב) וס"ל דזהו קושיית הרמ"א על השו"ע, אך ס"ל דהשו"ע והרמ"א שניהם למדו הרשב"א כאילו חולק על הארוך, ואין כאן מח', וכו"ע מודי שאינו בטל, והרמ"א טעה בהבנת הרשב"א, ואילו השו"ע אף טעה לדינא.
- (ג) הש"ך מקיים דברי השו"ע אפ' בקבוע מה"ת, דהואיל וקבוע חידוש הוא, קבוע ודאי אמר רחמנו ולא קבוע ספק, וכל שיש איזה ספק, כגון נתערב באחרות, יש להקל ולהתירו.
- (ד) וע"ע ש"ך סקכ"ג מש"כ ליישב דברי השו"ע עם סעי' ח'. למסק', הש"ך החמיר כהרמ"א, ולא היקל כהשו"ע, אך כ' דיש לצרף היכא שהיה הציור של השו"ע, יחד עם 'פירש לפנינו' שהר"ן ס"ל דאי"ז קבוע דאורייתא אלא קבוע דרבנן, דבמקום הפס"מ יש להקל.
- (ה) **מעשה שהיה בשנת תשס"ו, שנת השמיטה, קבוצה של בחורים הלכו לפרדס אתרוגים לקטוף מפרדס של הפקר, אך עשו שמה' בלגן', ובא הבעה"ב וכעס עליהם, ואמר להן דעו כי יש כאן אילן א' שהוא ערלה, ואינני אומר לכם איזה הוא. ויל"ע, מה הדין של האתרוגים שנקטפו כבר, ואם נתערבו באחרות, ומה הדין מכאן ולהבא.**
- (ו) וכ' הפמ"ג^{שע} דכשיש מי שיודע, ויש לו נאמנות, כגון יהודי שומר תו"מ, זה נחשב כניכר, וממילא כל הפרדס הוא קבוע, וכמחע"מ דמי, וכל האתרוגים שנקטפו ממנו אסורים.
- (ז) ואם אתרוג מפרדס זה נתערב באחרות, זהו סעי' שלנו, ושו"ע היקל ורמ"א אסר, ותולה בש"ך וט"ז, עיי"ש. [מלבד הא דהוא חהר"ל].
- (ח) אמנם, כ' הפרי תואר [ועוד אחרונים, כמש"כ בענין הטבח ממאנסי, בנושא קבוע למפרע], דהא דהפמ"ג כ' דכשיש מישהו שיודע שנחשב כניכר, היינו רק כשמוכן להגיד לנו, אבל כשמסרב לגלות, אין זה נחשב קבוע, אלא כתערובת חנויות.
- (ט) א"כ, בנידו"ד הפר"ח ובינת אדם וחזו"א יקילו, ואילו הב"ח ש"ך ט"ז פירשה דרישה דרכ"מ יחמירו בזה [יש שס"ל מדאורייתא, ויש מדרבנן, נפק"מ אם לא נודע הספק, כלומר, על מה שנקטף כבר].
- (י) ואפ' להמקילין, הוא עדיין חהר"ל, נמצא, רק להמקילין, ומה שנקטף כבר, שרי, והשאר אסור.

--- סעי' ה' – מקולין ---

מי שלקח בשר ממקולין (פי' צית המטנחיים) ואפילו חתיכה הראויה להתכבד, ונמצאת טרפה במקולין ולא נודעו חתיכות הטרפה, ואינו יודע מאיזו לקח, כל מה שלקחו מהמקולין קודם שנמצאת הטרפה, מותר, שלא נפל הספק בקבוע אלא לאחר שפירש, וכיון שהרוב כשר, מותר. אבל ליקח מכאן ואילך, אסור, ואפילו חתיכה שאינה ראויה להתכבד, שאין הכל בקיאין בזה, ויטעו בין ראויה להתכבד לשאינה ראויה.

דברי הטור

- (א) סעי' הזה מקורו הוא ברשב"א, והביאו הש"ך בסעי' ג' בסקי"ד.

הלכות תערובת

- (ב) הטור מתמיה על הרשב"א, איך כ' להחמיר על חתיכות שאינם ר"ל רק משום שמא יבואו להתיר חהר"ל, הא זה קבוע רגילה שהוא כמחצה על מחצה.
- (ג) וכל האחרונים, והב"י בראשם תמהו על הטור איך הוא חושד בהרשב"א שאינו יודע דיני קבוע דעסיק ביה עכשיו, ואף הטור הביא דבריו לעיל, ע"כ אי"ז קבוע כיון שאינו ניכר, והוא רק 'קבוע דרבנן' של חהר"ל [שיתבאר דינו בסעי' הבאה], ואלו הראויים לכבד אסורים, ואילו השאר אינם אסורים, רק משום האי גזירה.
- (ד) ונאמרו כמה מהלכים ליישב דברי הטור.
- (ה) הב"ח למד מדברי הטור הללו הדין של תערובת חנויות שעסקנו בה מעלה, דשייך קבוע מה"ת אפ' כשאינו ניכר. ולדינא, הסכימו עמו הש"ך והט"ז, וחלקו עליו הבית מאיר ובינת אדם, כמש"כ במקומו, דתולה אם למדו קבוע כתוס' או כר"ן.
- (ו) הש"ך כ' דבמקולין שהוא מקום שרבים קונים שם, אע"פ שאינו חנויות, מ"מ אסור החתיכות אפ' אינם ר"ל, כדי שלא יבואו למטעי.
- (ז) [אגב, מכאן רואים אם הש"ך נקט כדברי הרא"ה או כדברי הר"ן בענין קבוע למפרע.]
- (ח) יש עוד מהלך ליישב הטור, מדברי הט"ז, דא"א להתיר חשאר"ל אלא אם נתיר כל הבע"ח, כי זה סתירה בפסק להורות על חצי בהמה שכשרה, ושפריש מהרוב, ואילו על החהר"ל שהוא מאותו בהמה אנו אסורים, וא"א לתלות שהוא מבהמה כשרה. כך ביאר דברי הטור, ושהרשב"א חולק על זה, ושנוכל לחלק בע"ח. [וצ"ע איך טענה זו שייך לעצם דברי הטור.]
- (ט) הפר"ח ס"ל דהט"ז הוא טעות חמורה, וודאי שמדיני פסק נוכל להקל בחצי בהמה ולהחמיר בהשאר, ולומר שזה פירש מהרוב, משא"כ זה, ואי"ז סתירה בפסק. הבדה"ש נוטה להקל בשאלה זו.
- (י) הפ"ת סק"ד מביא מעשה שאירע בק"ק ווילנא, ששחטו ז' בע"ח ומכרו שתיים וחצי, ונשאר ארבע וחצי אצל השוחט, ומצא שא' מהם טרפה, ואינו יודע איזה. הארבעה שנשארו, אסורים, כל קבוע כמחע"מ דמי. השתיים שפירשו, מותרים, כל דפריש מרובא פריש. השאלה הוא על זה שנחלק, האם החצי שפירש מותר, ואילו חצי הנשאר אסור, או"ד כולו אסור, או"ד כולו מותר.
- (יא) הפ"ת מביא חלקת מחוקק שחצי מותר וחצי אסור.
- (יב) הק' השמעתתא ור' אלחנן, מדוע הרעישו האחרונים כ"כ בהאי שאלה, הא הלכה פסוקה דחזקת אם מהני לבת, וא"כ ה"ה בנידו"ד, הרוב של הפריש יהני גם לחלק הקבוע. ותי' ר' אלחנן, הא דחזקת אם מהני לבת, היינו משום שהבת אין לה חזקה, אבל אילו היה לה חזקה, היתה מועיל לה, וא"כ החזקה של אמה, מהני עבורה. משא"כ כאן, גם הקבוע יש לו רוב, אלא שגילה כתוב שבמקום קבוע אין הרוב יכול להכריע, ולכן אע"פ שבחלק הפריש יכול הרוב להכריע, מ"מ על חלק הקבוע יש 'מניעה' מהרוב לחול עליה, ולא שייך להשאלה של חזקת אם מהני לבת.
- (יג) הנוד"ב ומוה"ר הערשיל ס"ל דהולכין בתר רוב על כל הבהמה; דהא דאין הולכין בקבוע אחרי הרוב [עמש"כ למעלה בשם הגר"ח וערוה"ש בנושא 'הגדר של קבוע ופריש'] היינו משום שאין הרוב יכול להכריע, כי גם המיעוט נעשה חשוב, וא"כ כמחע"מ, אבל ברגע שנוכל 'לחדש' רוב, כגון היכא שפריש, נוכל להכריע גם על החלק הנמצא בתוך התערובת.

הלכות תערובת

- (יד) הנוד"ב משמע ד'מגו' שהכרענו ע"פ רוב על חצי היצא, הואיל ונפסק נפסק, וחייבים להתייחס להרוב גם על חלק הקבוע.
- (טו) הפר"ח ס"ל דחצי שפירש מותר, ואילו החצי הנשאר אסור, ומי שאינו יודע את זה, אינו ידע מימינו ומשמאלו. ר' שמעון בשערי יושר מאריך טובא בשאלה זו, ובתחילת דבריו ס"ל דצדקו דברי הפר"ח על פני שאר האחרונים. וכ"פ הפמ"ג, יעב"ץ, חת"ס, ערוה"ש סקמ"ט.
- (טז) והנה, בדברי הט"ז לעיל בענין חהר"ל כשיש עוד חתיכות מעורבין, הפר"ח חלק על הט"ז, והתיר את מה שפרש ואסר מה שבתוך התערובת, וכך ס"ל במעשה דווילנא. אך הפמ"ג החמיר בשאלת הט"ז, ואעפ"כ היקל בוילנא, וע"כ יש חילוק בדבר.
- (יז) והנה הצמח צדק סי' צ"ז חילק בין הציורים, דבחהר"ל בנ"א יכולים להבין החילוק בין חתיכה זו לחתיכה אחרת, אבל בבהמה אחת הוא תמוה בעיני בנ"א לאסור חציו ולהתיר חציו. ובאמת יש מקום לבעל דין לומר להיפך, וע"כ הפמ"ג ס"ל היפוך דברי הצ"צ. וע"ע בבדה"ש מש"כ בזה.
- (יח) ע' רעק"א שהק' על השו"ע, איך ס"ל חהר"ל במקולין, הא לדידיה כל שעדיין לא מבושל אינו חהר"ל. והשאייר בצ"ע. מחומר הקושיא, היד יהודה כ' שחזר השו"ע. וזה דחוק טובא. א"נ י"ל, השו"ע אינו מורה למעשה על ציור זה, אלא מעלה כל הדיונים השונים, ואה"נ בכה"ג לא יאסר מחמת שאינו ר"ל. וזה דחוק, ולכן עדיין צ"ע.
- (יט) **הבאנו למעלה** בנושא קבוע למפרע, דברי הגרנ"ט בענין אשה שטבלה במקווה ואינה יודעת איזה, ואמרנו שהיכא שהמקווה גורם להאשה להיות טהורה, א"א לדון על האשה אלא על המקווה, וזה קבוע. והבאנו עוד ציורים שם.
- (כ) והק' הגרנ"ט מהמעשה דווילנא, איך כל האחרונים עסקו בזה, הא אם חצי הבהמה הקבוע אסור, ממילא גם חצי השני שפרש, וא"כ אנו מוכרחים לדון על הקבוע וא"א לדון רק על הפריש.
- (כא) וביאר הגרנ"ט, דבאמת, כשיש שני חלקים של שאלה אחת, יכול לדון אחת אחת, ואף חלק שפרש יכול להכריע על חלק הקבוע. והא דקאמר שא"א לדון על הפריש אלא על הקבוע, הנ"מ דווקא היכא שהקבוע הוא ה'גורם' ו'אחראי' על הפריש, וזו היא שעשאו כשר או פסול, כגון מקווה לאשה, שוחט לבהמה, אבל שני חלקי בהמה, מאי אולמיה האי מהאי, ויכול לדון על כל א' בפנ"ע.
- (כב) והק' מהרמ"א סוף סעי' הבאה, דכשיש תערובת של תרגולות, נוכל לדון על הביצה ולומר שפריש מהרוב. הא לפי דבריו כשר, דהא דגרם להביצה להיות כשר הוא האם, התרנגולת, וא"כ לכאו' אנו מוכרחים לדון על התרנגולת, שהוא קבוע, וא"א לדון על הביצה כמות שהוא בפירש.
- (כג) ות', דאין דנין התרנגולת כגורם להכשרת הביצה, אלא דנים 'עובר ירך אמו', והביצה הוא כחתיכה של התרנגולת, ושפיר נוכל לדון על כל א' בפנ"ע, משא"כ בציורים שכתבנו, ובציורים שעסק בהם שם, עיי"ש, ותמצא הרבה נחת.

חתיכה שאר"ל אטו חהר"ל

- (כד) מבואר כאן דיש לגזור חשאר"ל אטו חהר"ל. והט"ז ביאר משום שא"א להתיר חשאר"ל אם עדיין יש חהר"ל בתערובת שאינו בטל, כי זה סתירה בפסק, וכמש"כ.

הלכות תערובת

- (כה) מאידך, הש"ך ביאר בשם הב"ח, דבמקולין אסרו משום דרבים קונים שם, וקרוב הדבר לבא לידי טעות, משא"כ בביתושעט.
- (כו) ויש נפק"מ גדולות בין השיטות. כגון, מאפייה שהיה לה קמח חמץ שעבר עליו את הפסח, ולא מכרו לגוי ולא בטלו, אך יש רוב קמח כשר, ואינו יודע בכל מאפה מאיזה קמח היא עושיה. ולכאז', העוגות הראויות להתכבד בחנות לא נלך בתר רוב, ולכן יש לחוש שעשויים מקמח שעבר עליו הפסח, ואסור לקנותו. ואילו העוגיות שאינם חשובים, נלך בתר רוב ומותרים.
- (כז) ולכאז', לפי הט"ז, הואיל וכולם מאותה תערובת של קמח, א"א להתיר האינם חשובות ולאסור את החשובות. ולכן כולם אסורים. אבל אם יודע שהעוגיות עשויים מקמח כשרה, מותרים.
- (כח) ולהש"ך, אולי היה מקום לצדד שאין להתיר העוגיות אפ' באופן הנ"ל, כי יש לחשוש לבלבול הלקוחות שהעוגיות מותרות ולא העוגות. ואע"פ שאי"ז אמת, ואין לגזור עוגיות אטו עוגות, ורק גזר חתיכות של אותה בע"ח, מ"מ הצלחנו להמחיש את הענין.
- (כט) ואם קרה כן בביתו, להש"ך ודאי שרי העוגיות אפ' אינו יודע ממה היא עשויה למרות שאסרנו העוגות, ואילו להט"ז אסור להתיר האר"ל כיון שאסרנו הר"ל.
- (ל) ואולי יהיה נפק"מ באמת כשיש שתי צבורין של קמח, ובשניהם יש שאלה של מיעוט איסור ורוב היתר, ומצבור אחת הכין עוגות, ומהשני הכין עוגיות; להט"ז, זה שני שאלות נפרדות, כי שהוא משני צבורין. ואילו להש"ך יש להחמיר משום שרבים קונים.
- (לא) **מעשה שהיה בק"ק לאס אנג'לעס לפני כשבע שנים, שחנות של טבח א' חששו שהיה שם בשר לא כשרה, ובעל החנות אומר שבאמת כשר הוא אלא שהמדבקה נפל ממנו. אך, ההשגחה לא האמין בו, והסירו את ההשגחה מהחנות.**
- (לב) והנה, ודאי היה בחנות בשר כשר [משא"כ במאנסין], וא"כ הוא תערובת שאינו ניכר [ולא קבוע מה"ת] של בשר כשר עם בשר טרפה, ויש חהר"ל וגם אר"ל. כל מה דפריש לפני שנודע הספק, מותר, אפ' חהר"ל, כדמבואר בסעי' שלנו.
- (לג) ואחר שנולד הספק, שו"ע אסר אף החתיכות שאר"ל. ולפי הש"ך זה משום דהוא מקולין, ואתי למטעי, ולכאז' חנות של בשר הוא כלול בזה. ולפי הט"ז, זה משום שא"א להתיר אר"ל כשיתכן שיש חהר"ל מאותו בע"ח.
- (לד) אמנם, הבאנו למעלה דהיכא שאין האיסור הקבוע אסור בוודאי אלא מספק, אין לו החומר של קבוע. וכ"כ הכרו"פ בסקי"ב ליישב נחל איתן, וכ"מ ברעק"א^{שפ}, ובבינת אדם.
- (לה) אמנם, הרש"ש בחולין צ"ה כ' דאם יש רובא דליתא קמן שיש כאן איסור, ה"ל קבוע. ופשוט, דקיי"ל כהני רבוותא, ודלא כרש"ש.
- (לו) וא"כ, בנידו"ד, הרי בעל החנות אומר שהבשר כשר, אלא שאין אנו מאמינים לו שנפל כל המדבקות, וחוששין שמשקר; אבל אין כאן ידיעה ברורה שיש כאן איסור, ולכן לא שייך לקבוע, אפ' קבוע דרבנן.
- (לז) ולכן, החתיכות שאר"ל מותרים. והראויות להתכבד, דינם כתערובת של חתיכות הראויות להתכבד שא' מהם הוא ספק איסור.

^{שעט} מדוע הם צריכים לזה, הא מקולין הוא תערובת חנויות ואסור משום קבוע.
^{שפ} קי"ג, י"ב וי"ג.

(לח) **משחטה ששחטו בה הרבה עופות, ואז מצאו פגימה בסכין, תלוי בהציור: אם נתערב באחרות כשרות, והאם הם עדיין בנוצות בזמן לידת הספק, זה דיני ביטול הרגילים, כי אין כאן חהר"ל.** ואם נולד הספק בשעה שהסירו את הנוצות, הוי חהר"ל, וקבוע דרבנן, וכל דפריש לפני שנודע התערוכות, מותר, ומכאן ולהבא אסור. ואם יש מקצתם עדיין בנוצותיהן, להש"ך יש לאסור גם אותם, כיון שאתי למיטעי, ולהט"ז כיון שהכל באותו שאלה, כל שלא נתיר את הכל א"א להתיר האר"ל.

(לט) עכ"פ, כפי המציאות והציור, צריך לדון בכל הני שאלות, דבר דבור על אופן.

--- סעי' ו' - קבוע דרבנן ---

בעלי חיים ושאר דברים החשובים שנתערבו בהיתר, שאינם בטלים אפי' באלף, אפי' אם פירש אחד מן הרוב אחר שנודע התערוכות, אסור. והוא שהפרישו במתכוין, אבל אם פירש ממילא, שרי. הגה: והא לאסור אם הפרישו במתכוין, היינו שלא פירש רק מעט ונשארו מקצת האיסורים במקומם, לאז חיישין שמה יקח מן הקבוע גם כן. אבל אם נתפרשו כולן ביחד, ולא נשארו במקומן, ובשעת עקירתן פירשו קצתן, אותן שפירשו אז, מותרים, (דברי קבלה מחמיו הגאון הרב ר' שניאור ז"ל), רק שנים האחרונים אסורים (טור ס"ס נ"ז). ואם נתערבה תרנגולת טריפה בכשרות, ונמלא צילה ביניהם, הצילה מותרת אף על גב דהתרנגולים תשוצים ולא מתבטלים, לגבי צילה אזלינן בתר רובא (ארוך כלל כ"ו).

נכבשינהו דנייד

- (א) מסוגיא של נכבשינהו דנייד מבואר שאין לאסור משום אין מבטלין איסור לכתחילה. וכן מבואר מסעי' הקודם, שאסור משום גזירה שמא יקח מקבוע.
- (ב) וקשה, הא קיי"ל אין מבטלין איסור לכתחילה, וא"כ מהכ"ת נוכל להקל כאן. ותי' הפמ"ג 'ויש ליישב'. ויש לבאר כוונתו.
- (ג) ר' שמעון שפא^א תי' דהא דאי מבטלין איסור, היינו משום דלוקח חתיכה שיש בה איסורים, ומתיר האסורים ע"י ביטול, אבל כאן אינו מבטל או מסיר או מתיר שום איסור, אלא מברר שהחתיכה שיצא מהתערוכות אינו מהאיסור אלא מההיתר.
- (ד) אמנם, ר' אלישיב בהערות שפב^ב כ' היפוך סברא זו, וכ' דהא דאמא"ל הוא רק מדרבנן, היינו בביטול, דבזה יש מושג של נהפך, אבל אם אינו מהפך, אלא אוכל ספק איסור, ודאי לכו"ע אסור לעשות כן מה"ת, וכל דפריש גריעי מביטול ברוב.
- (ה) הפר"ח שפג^ג ובינת אדם שפד^ד יישבו הקושיא של אמא"ל באופ"א, דאין כאן מבטל האיסור, דאינו מתיר שום דבר האסור אלא מברר ומורה לנו איפה נמצא האיסור, וכיון שנשאר א', אנו אומרים שהאיסור כאן, וא"כ לא שייך לאסור משום אמא"ל.
- (ו) ויש שתירצו שזה גרמא, א"נ אינו עוסק בהאיסור אלא עוסק בהיתר.

שפא ג' ו' ד"ה והנה.
שפב קידושין נ"ז.
שפג כ"ח.
שפד כ"ג.

הלכות תערובת

- (ז) **הנה**, בקבוע דאורייתא לא מצינו שיאסרו הפרוש אטו הקבוע, רק בקבוע דרבנן מצינו שיגזרו כן. והק' הראשונים, מאי שנא. ולא מצינו שתי' שהחמירו בדרבנן משום דזה בעיני בנ"א, אלא נתנו תירוצים אחרים.
- (ח) הרשב"א תי', בקבוע דאורייתא, שהאיסור ניכר בפנינו, לא שייך לאסור שמא יקח מן הקבוע, דאטו ברשיעי עסקינן, אבל בקבוע דרבנן שאין האיסור וההיתר ניכר, שייך למיגזר. וכ"ה דעת הר"י.
- (ט) הפמ"ג בשפ"ד סקל"ד מביא כמה מהלכים לבאר שיטת ר"ת בסוגיין, לחלק בין איסור הנאה או איסור אכילה, קדשים ושאר איסורים. דעה זו הוא צירוף, כדמבואר בפ"ת סק"ו.
- (י) השו"ע והרמ"א חילוקו בין פירש בממילא ובין פירש במתכוון, ע"פ רשב"א. החכמ"א^{שפה} סמך ע"ז בהפס"מ, אבל בלא"ה חשש לתי' הראשון, דתולה בניכר ואינו ניכר. וכ"כ רעק"א בשם מנחת יעקב.
- (יא) והנה, הש"ך ס"ל דתערובת חנויות, מקולין, הוא קבוע מה"ת, ואעפ"כ גוזר פריש אטו קבוע. והטעם, דלא משום דאורייתא או דרבנן הוא, וכמש"כ, אלא הש"ך ס"ל כהרשב"א, ותולה על ניכר או לא, וכיון שמקולין אינו ניכר, שייך למיגזר, אע"פ שהוא מה"ת.
- (יב) הטור משמע כאן כתי' הראשון, לחלק בין ניכר לאינו ניכר. והק' עליו מסוגיית אותו ואת בנו [סי' ט"ז] ומסוגיית ספק דרוסה [סימן נ"ז], ומתיר לעשות 'נכבשינהו דנייד', אע"פ שאין האיסור וההיתר ניכרים. וע"כ למד כר"ת, לחלק בין קדשים לשאר איסורים.
- (יג) הב"י ודרכ"מ תי' דבסי' נ"ז הטור קאי אליבא לדעת הסמ"ג שם, אבל הוא לא ס"ל כן. וזה לא מיישב סי' ט"ז, ועיי"ש מש"כ בזה.
- (יד) הב"ח בשם מהר"י בן לב תי' דבאמת ס"ל להטור כר"ת, אלא שמחמיר גם כדעת הר"י שיהיה גם ניכר. וג"ז אינו מיישב סי' נ"ז דשם לא חשש להר"י.
- (טו) הרמ"א [בדרכ"מ] בשם חמיו הר"ר שכנא, דהעיקר כהר"י, והא דהיקל בסי' נ"ז היינו כשכולם עברו, וא"כ שוב ליכא ליגזור שמא יקח מן הקבוע, כי אין קבוע לקחת ממנו. הרמ"א מביא ראיה לזה מאו"ח סי' שכ"ט.
- (טז) הט"ז מק', אם כשנעקרו כולם מותר, מדוע הגמ' לא ייעץ כן.
- (יז) הט"ז ס"ל דהעיקר כהר"י, ותולה בניכר, ואילו קדשים שהוא הציוור של הגמ', שאני. הפמ"ג כ' דדבריו צ"ע.
- (יח) **מעשה שהיה**, ארגון כשרות האוחז בהדעה שזריקה שעושים לעופות מטריף אותם, בטעות הזריקו עוף אחת, ונתערב באחרות; הר"ז תערובת של בע"ח שא' מהם אסורה ואינו בטל. וקודם שנודע התערובת כל מה דפירש שרי, ואילו לאחר שנודע הספק, אסור, שמא יקח מן הקבוע.
- (יט) ואם א' פירש ממילא, השו"ע מיקל, ונסמוך ע"ז בשעה"ד או במקום הפסד.
- (כ) ואם פתח פתח הלול, וכל העופות יצאו, ע"פ הרמ"א יתכן שכולם שרי.
- (כא) **קבוע לענין אור**, כגון ליהנות מתאורה בשבת כשרובו הוא חשמל כשרה ומיעוטה הוא חשמל שנוצר באיסור, בסי' רח"צ בענין אור להבדלה מעיר שיש בה עכו"ם וישראל מבואר דהולכין בתר רוב.

^{שפה} ס"ג ה'.

הלכות תערובת

(כב) והק' המג"א סקי"ג, הא העכו"ם והישראל קבועים הם, וא"כ הל"ל כמחע"מ דמי. ויש לו ב' תירוצים, עיי"ש, ובתי' שני כ' דהאור הוא פריש. וע' מחצה"ש שהק' מהו ההבנה בזה, ועוד, לכה"פ הוא פריש לפנינו. וע"ע בזה, ובפרט לפי הגרנ"ט לא ה"ל לדון אלא על מקור הספק שהוא התושבים שהם גורמים להאור להיות מותר או אסור. וצ"ע כעת.

(כג) ס"ת שיש בה פסול שאינו ניכר, כגון ששמות השם לא נכתבו לשמה, נכתב ע"י מין, וכדו', ונתערב באחרות. אם הגבאי יודע איזה הוא, אפ' אינו נמצא כאן עכשיו, הוא קבוע רגילה. ואם אין מישהו בעולם שידוע, זה קבוע דרבנן, ואינו מותר אלא היכא שכבר פירש לפני שנודע הספק.

(כד) ואם נודע התערובת, אבל פירשו כולן, כגון בס"ת, לכאו' לפי הרמ"א שרי. אמנם, הגדר של נתפזר שיהיה נחשב שיצאו חוץ למקומן אינו ברור, כי אינו מסתבר שי' ס"ת שרוקדים עמהם בהביהמ"ד נחשב נתפזר אלא זהו מקומן. ואולי, אם לקחו לחדר צדדי כדי לקרות בהן דזה יחשב כנתפזר כולם.

(כה) וע"ע מ"ב סי' שכ"ט בענין נתפזר כולן, כי הענין לא נתברר כאן כל צרכו.

(כו) קבוע דרבנן, כ' הש"ך דבזה יש להקל בענין קבוע למפרע, ואין להחמיר אלא בקבוע דאורייתא, אבל בקבוע דרבנן אין להחמיר בזה. וכ"פ הפמ"ג שפ'.

(כז) הנה, דברים החשובים חז"ל אמרו שאינו בטל. וע"ז ניתוסף כאן דין של קבוע דרבנן. וזה חומרא להחשיבו כמחע"מ, ולגזור שמא יקח מן הקבוע. אבל הוא גם קולא בענין שאם לא נודע התערובת, ופריש א' מהם, הולכין בתר רוב. ואולי דין קבוע דרבנן, היינו אומרים דגם בזה יש לאסור, קמ"ל.

דשיל"מ

(כח) השו"ע כ' בע"ח ושאר דברים החשובים. וכ' הש"ך סקל"ב כגון חהר"ל, דבר שבמנין, ובריה, "וכה"ג". ויל"ע, מהו "וכה"ג", האם זה כולל דשיל"מ.

(כט) כגון, בסוגיית דשיל"מ ראינו מח' אם אמרי' זיל בתר רוב בענין דשיל"מ, שהמג"א החמיר, והצל"ח היקל, ור' משה הורה דמעיקר הדין כהצל"ח שמותר, אלא שיש מקום להחמיר. וא"כ יל"ע, האם בנידו"ד נחמיר אם היה לאחר שנודע התערובת, כשפירש במתכוון, וכסעי' דידן, וגזירה אטו קבוע, כיון שהוא קבוע דרבנן.

(ל) ובאמת, כך למד המנחת יעקב וכנסת הגדולה פשט בש"ך, לאתווי דשיל"מ.

(לא) מאידך, הכרו"פ מובא בפמ"ג ס"ל דלא שייך לגזור בדשיל"מ שמא יקח מן הקבוע, דהא אם רוצה הקבוע, ימתין עד שיהיה מותר, ואז יקח. ולכן ס"ל לכרו"פ, דהכה"ג של הש"ך אינו דשיל"מ.

(לב) כלומר, לא מיבעיא לדעת המג"א, אין כאן היתר כלל, אלא אפ' לדעת הצל"ח, לדעת האחרונים אין היתר, ורק לדעת הצל"ח, לפי דעת הפמ"ג בשם כרו"פ יש היתר של דשיל"מ בקבוע דרבנן.

שפ' סקל"ז ד"ה מעשה.

בגדר של פירש

(ג) יל"ע, הא דיש היתר כשפירש א' מהן, מה נחשב פירש לענין זה. והניחא בענין קבוע רגילה, כל שיצא מהחנות ה"ל פירש. אבל בשאר ציורים, מה נחשב פירש, כגון לפני שנודע התערוכות.

(ד) הפ"ת סק"ד מביא חת"ס סי' צ"ט, עיי"ש, ומבואר מדבריו דכל שפירש ואינו עומד עוד לחזור למקום קביעתו, נחשב כפירש.

(ה) החת"ס עוסק בזה אחרי שהביא את המעשה בק"ק ווילנא, ודן בציור כזה; **אשה נכנסה לחנות לקנות אווזים, והיה בחנות ה' אווזים. הבעה"ב מכר א' וחצי אווזים, ונשאר שלש וחצי. ואז נמצא שא' מהחמישה טרפה, ואינו ידוע איזה.** אלו שפירשו מותרים, כדין פירש מתערוכות של קבוע דרבנן לפני שנודע הספק, אפ' אילו היה חהר"ל.

(ו) עכ"פ, אשה הנ"ל רצה לקנות שתיים. אם לקחה שתיים בב"א לאחר שנודע הספק, האיסור ברובא איתיה, והיינו במה שבידיה, וא"כ הם אסורים. אבל אם לקחה אחת אחת לעיין אם הם טובים, נמצא, הראשון פריש מרוב, שהוא א' לעומת שתיים וחצי בתוך התערוכות. והשני, הוא המיעוט כלפי הא' וחצי הנשארים. כלומר, לקחם שניים בב"א, שניהם אסורים, והנשארים מותרים. לקחם אחת אחת, הם מותרים והנשארים אסורים.

(ז) אך כ' החת"ס, דהא דהגביה אחת לעיין בה אם מצא חן בעיניה, אי"ז נקרא שפירש מהתערוכות, דהא עדיין סופו לחזור לשם, כל עוד שלא החליטה לקנותו, ולכן הענין תולה על שעת החלטה, אם החליטה אחת אחת, שניהם מותרים והנשארים אסורים, אבל אם החליטה על שניהם בב"א, שניהם אסורים והנשארים מותרים.

(ח) והנה, הואיל והענין תולה על 'סופו לחזור' או לא, כפי המציאות שיש לנו, כל עוד שלא שילם לזה, אינו בגדר החלטה, ועדיין יכול לחזור בו, ואינו 'סופית', וכל עוד שלא שילם, אע"פ שהקופאי סרק אותו, לכאו' אינו בגדר פירש.

(ט) [א.ה. כשקנה, ויכול להחזיר לחנות, לא נראה שזה יגרע משם פירש, ואינו נחשב כאילו עדיין בתוך התערוכות.]

(מ) וכ' החת"ס, דהא דא' שפירש ונשאר א' וחצי נחשבת פירש מרוב, הוא דלא כהש"ך בסי' ק"ט, דס"ל דבעינן כפול, עיי"ש מש"כ בזה.

(מא) וממשיך החת"ס, הרי אמרנו בהתחלה שהבעה"ב מכר א' וחצי כבר, ואלו מותרים מדין כל דפריש. כלומר, כבר נפסק להלכה שחצי האווז כשרה, וממילא גם החצי שנמצא בתוך התערוכות נגרר בתריה, ואינו בכלל השאלה של התערוכות, דבזה יש כבר גילוי.

(מב) כלומר, בהשאלה בוילנא צדק הפר"ח שנוכל לדון כל א' באפי נפשיה, ואינו סתירה אם חצי יהיה מותר וחצי אסור, דהחצי הוא בקבוע דרבנן. אך, ס"ל להחת"ס, דמ"מ המציאות היא דחצי הבהמה הנמצא כאן נפרש ומותר, וממילא אין החצי עולה להתערוכות לומר שהאיסור כאן והפירש ממנו מותר.

(מג) וממילא, כשלקחה אווז השני, לא לקחה מתערוכות של שתיים וחצי, אלא משתיים, וא"כ אין רוב לומר כל דפריש, אלא הוא חצי חצי, וממילא הא השני הוא אסור.

(מד) וממילא, כיון שיש בידה שני אווזים, ואינה יודעת איזה הראשון ואיזה השני, שניהם אסורים, כדין ספק איסור תורה שנתערב באחר, שאין כאן שום ביטול, ולכן שניהם אסורים.

הלכות תערובת

- (מה) [דברי החת"ס, לכאן' אמורים בחתיכה שאינה ר"ל, א"נ לפני שנודע התערובת, כלומר שהאשה החליטה וקנתה ואח"כ נתגלה שא' מהם טרפה.]
- (מו) עכ"פ, בתוך דברים הנפלאים של החת"ס, מבואר דכל שאינו פירש לחלוטין מהתערובת, אינו נקרא פירש.
- (מז) כגון, מי שיש לו ג' עופות במקפא שלו, ולקח א' מהן ושמו במקפא של פסח, ואח"כ נתברר שא' מהם איסור, והוא חזר"ל, לפי החת"ס זה פירש לפני שנודע הספק, ומותר. אבל אם לא הוציאו למקפא אחר, אלא באמצע סידור המקפא נפל א' מהם החוצה, ואז נודע לו הספק, אי"ז פירש כי היה עומד לחזור.
- (מח) אמנם, בבינת אדם סק"ט משמע דגם הציור של נפל לרצפה נחשב כפירש, ומותר.

--- סעי' ז' - נאבד א' מהעולם ---

דבר שאינו בטל מחמת חשיבותו, כגון בעלי חיים ובריה וחתיכה הראויה להתכבד ודבר שיש לו מתירין, שנתערב באחרים ונאכל אחד מהם בשוגג, (צין שאכלו עכ"פ צין שאכלו אחרים צ"ע), (ת"ה סימן קע"ה) או נפל מעצמו לים בענין שנאבד מן העולם, הותרו כל האחרים, שאנו תולין לומר האיסור הלך לו. ודוקא כשאוכל הנשאות שתיים שתיים ביחד, דממה נפשך איכא חדא דהיתרא, אבל לאוכלם אחת אחת, אסור. הגה: ואפילו לאכלם שתיים שתיים, אסור לאכול אחד לאכול את כולם. ואפי' צ' צני אדם, אין לאכלם כולם צנת אחת (צ"י לדעת טור).

ביאור ההיתר

- (א) דבר שאינו בטל מדרבנן משום שהוא חשוב, אבל מה"ת בטל, בסעי' הקודם מבואר דבעצם היינו אומרים שמותר דכל דפריש, אלא שאסור שמא יקח מן הקבוע, ועסקו אם פירש בממילא או במתכוון וכו'. וכאן אנו דנין להיפך, לומר שהא דפירש הוא זה של האיסור.
- (ב) כלומר, היכא שפרש א' מהם ונאבד מן העולם באופן שאין אנו צריכין לדון עליו בכלל, יש סברא מדרבנן לומר שהואיל ומה"ת התערובת בטל, אלא שחז"ל גזרו שלא ליבטל, גזרו רק היכא שהאיסור הוא ודאי כאן, אבל היכא שנוכל לתלות שזה שנאבד מן העולם היא זו של האיסור, י"ל דבכה"ג לא גזרו.
- (ג) ואעפ"כ, שי' ר' אליעזר הוא שצריך לאכול את הנשאות שתיים שתיים, דבזה ודאי אוכל א' של היתר, ומגו שאוכל היתר, הותרה גם השני. ההבנה בזה צ"ע, ולא מצאנו מי שיכול להסביר לנו הבנתו. ואעפ"כ אנו קיי"ל כר"א.
- (ד) הבנה הנ"ל הוא מבוסס ע"פ הרשב"א.
- (ה) מאידך, הרא"ש ס"ל דההיתר של תולין ושתיים שתיים הוא משום ספ"ס, אולי האיסור אינו כאן, ואפ' אם הוא כאן, אולי אינו אוכלו כיון שאינו כולם בב"א. [וע' בדה"ש שכ' דאינו ספ"ס אמיתי.]
- (ו) והנה, כשנתערב מין באינו מינו, מה"ת סגי ברוב אלא שמדרבנן בעינן ס' שמא יבא לבשלו ואז יהיה אסור משום טעם. וממילא, אם נפל איסור שא"מ לתוך נ' חתיכות, ולכן מדרבנן

הלכות תערובת

עדיין אסור, ונאבד א' מהם, כ' המנחת יעקב [מובא בפמ"ג שפ"ד סק"ח] דלהרשב"א שרי, דסו"ס זה איסור דרבנן, ולא גזרו אלא בדואי ולא כשיש ספק אם הוא קיים כלל, ומותר כשאוכלם שנים שנים.

(ז) הפמ"ג עצמו החמירו בזה, דסו"ס יש לחשוש שמא יבא לבשלו ויבא לידי איסור דאורייתא, וא"כ חז"ל אסרו בכה"ג, וא"כ אין להקל אפ' נאבד א' מהם, ואפ' אוכלם שנים שנים. ואם כדברי הרא"ש מובן טפי, דאין כאן ספ"ס אלא ספק אחת, משא"כ להרשב"א עדיין הוא דרבנן, והם אמרו והם אמרו, ולא אסרו בספק.

(ח) ויש שהביאו דברי המ"ב להכריע בשאלה הנ"ל מסי' תמ"ז סקכ"ה, אבל באמת אין ראיה מהתם, דהם איירי בחמץ שאינו בטל האלף, ונתערב באחרות ונאכל א' מהם, מותר. וגם הרא"ש יכול להודות לזה, דאין כאן חשש שיבא לדאורייתא כיון שעדיין יש ס', ובלא"ה, הלא מינו הוא, והפמ"ג שהחמיר אינו אלא באינו מינו.

שוגג אטו מזיד, בנאבד ונאכל

(ט) נתבאר למעלה שיש היתר אם נאבד, ונרחיב ע"ז לקמיה בס"ד, ובאיזה אופנים שרי. וכאן נדון, האם גזרי' בזה שוגג אטו מזיד, ואינו מותר אלא היכא שנאבד מעצמו, או"ד גם שוגג שרי ואי"צ לחוש שמא יאבד במזיד.

(י) הגר"א אינו גוזר שוגג אטו מזיד. וזה דלא כתוס' שמחמיר, וכחכמ"א וערוה"ש שנקטו כתוס'.

(יא) המחמירים כאן בזוגג אטו מזיד צריכין לבאר מדוע כאן גזרו, ואילו בסי' צ"ט לגבי אמא"ל מותר שוגג, ולא גזרי' אטו מזיד. הב"ח והב"י עוסקים בזה בסי' צ"ט, ויש להם כמה מהלכים, וכ"ה בט"ז שם, עיי"ש. הב"י כ' ויש לחלק; ויל"ע לאיזה מהלך כיוון.

(יב) י"ל המחמירים רגזור שוגג אטו מזיד, האם זה רק בנאבד או"ד גם בנאכל. התירוה"ד ס"ל דאפ' אם נחמיר בנאבד, מ"מ בנאכל אין מקום לגזור, דאין לחוש שמא יאכל א' מהם המזיד לתלות שמה שאכל הוא זה של האיסור. וכדבריו פסק השו"ע.

(יג) מאידך, הש"ך והט"ז החמירו אף כאן, ולא חששו לטענת התירוה"ד כי ס"ל דעדיין יש חששות שונות, עיי"ש.

(יד) המ"ב שהבאנו למעלה מיקל כשנאכל בשוגג, ע"פ מג"א וגר"ז ועוד, ולא גזר באכילה אטו מזיד. החזו"א כ' דזה דלא כש"ך וט"ז כאן, ומסק' החזו"א הוא להחמיר.

(טו) הפ"ת בסק"ז בשם פנים מאירות אם האוכל אינו יודע שיש כאן איסור, ורק אחר יודע, א"א לגזור שוגג אטו מזיד. הפמ"ג חולק ע"ז, וס"ל דלהחמירים יש להחמיר גם אם אינו יודע.

בגדר של נאבד

(טז) ההיתר בסעי' שלנו הוא כשא' מהם נאבד, נמצא שאין צורך להסתפק ולדון עליו, ולכן נוכל לתלות שזה היה האיסור. אבל כשאינו נאבד, אלא קיים, א"א לתלות שזה האיסור, אלא אנו צריכין לדון האם מותר לאכלו, וככללי ספיקות ותערובת ופירש, וא"א להניח בסתמא שזה האיסור.

(יז) והנה, הגדר של נאבד כ' שו"ע כגון שנפל א' מהם לים. וכ' עליו הש"ך בסקמ"ג ויה"ה לכל מקום שהוא אבוד כגון נהר עמוק וכה"ג אבל אם נפל למקום שאפשר להמצא לא הותרו השאר". משמע דאם 'אפשר' להימצא, אע"פ שהוא דבר רחוק, אינו בגדר אבוד.

הלכות תערובת

- (יח) וזה דלא כפר"ח דהיקל כ"ז שאינו עתיד להימצא, כגון שבפועל לא יחפשו אחריו כיון שהוא טירחא מרובה כ"כ.
- (יט) כשלא נפל למקום אחר אלא שנסרח לגמרי, הכה"ח ס"ל דנאבד. וכך מסתבר. ולכן צ"ע מדוע הדרכ"ת שפ"ו הסתפק בזה.
- (כ) ע"פ הש"ך סקמ"ב כ' דהיכא שהיה קבוע מדרבנן ופירש א' מהן באופן שנאסור אותו, האם עכשיו מותר השאר ונוכל לתלות שזה היה האיסור, דהואיל ובלא"ה אסור, אי"צ לדון עליו וא"כ נתלה עליו. הש"ך מחמיר בזה. ואולי ההבנה, דהואיל ואינו אסור אלא מדרבנן אבל מה"ת שרי, א"א לתלות ולומר שזהו האיסור תורה. וממילא, הש"ך מחמיר אפ' נאבד אח"כ, דלא מן התערובת נאבד, אלא עמד בפני עצמו.
- (כא) מאידך, היד יהודה שפ"ח והחזו"א חולקים, וס"ל דאה"נ א"א לתלות כשפירש א' מהם ונאסר, אך ס"ל דהא דאסור כשפירש היינו משום דחז"ל החשיבו את זה כאילו הוא בתוך התערובת. וממילא, אם אח"כ נפל לים, ס"ל דאכן נותר כל התערובת, דלא כהש"ך שהחמיר בזה וס"ל דעמד בפנ"ע.
- (כב) הפנים מאירות מביא ראיה מהגמ' כהיד יהודה וחזו"א, אך הפר"ח דוחה ראייתו דאולי איירי שנפל לים [נשחט] קודם שנודע שפירש, וא"כ גם הש"ך יודה כאן.
- (כג) כשא' מהם נאכל, אבל בליעתו עדיין קיימת בתוך הקדירה, כ' הפלתי שפ"ט דאי"ז נאבד, כי עדיין צריך לדון על הליביות, ולכן הקדירה אסורה, וגם התערובת כולה. וכ"כ רעק"א ש"צ, וכ"פ הבדה"ש.
- (כד) והק' היד יהודה שצ"א, א"כ ה"ל להראשונים להבהיר לנו דההיתר של נאכל היינו רק כשאכלו בלי להשתמש בכלים, או שנאבדו הכלים. ומפני חומר הקושיא היד יהודה מיקל בזה, דהקדירה שנתבשל בה דבר חשוב הנתערב שרי, משום דחשב הבליעה כפירש, וא"כ ממנ"פ הקדירה מותר, ולכן אי"צ לדון עליו, ושפיר נולכ לתלות שזה היה האיסור.
- (כה) אמנם סברא זו אינו מובן כ"צ, דסו"ס צריך לדון על הקדירה, ולעשות ממנ"פ הנ"ל, וא"כ איך שייך לומר עליו שזה נאבד. ולכן נראין דברי הכרתי ורעק"א.
- (כו) אם א' נפל לתוך קדירה של איסור, כ' הפ"ת סק"ז בשם פנ"מ ותפל"מ דתולין שזה היה האיסור, כי אי"צ לדון עליו כי ודאי נאסר במה שנתערב עם איסור.
- (כז) והק' ע"ז הכה"ח בשם זבחי צדק, הא סו"ס צריך לדון עליו ולאסרו, ועוד, הלא יהיה נפק"מ עכשיו כשבאת לשער כנגדו, כגון שנפל לתוך היתר.
- (כח) אמנם, היכא שהא' אינו רק מעורב בתוך האחרות האסורים, אלא נבלע בתוכם, הכה"ח מודה ששוב אי"צ לדון עליה, וכאילו אינו בעולם כלל.
- (כט) עוד כ' הפ"ת, אם מכר לגוי דינו כנאבד, והק' עליו הערוה"ש, וכ' הבדה"ש דע"כ איירי כשמכר לפני שנודע התערובת.

שפ"ו ס"ק קס"ג.
שפ"ח ארוך מ"א.
שפ"ט סקב"א.
שצ"ב י"ט.
שצ"א קצר נ"ב.

שתיים שתיים

(ל) בגמ' אי' 'אנא תרתי קאמינא'. הראשונים ביארו דהכוונה לאוכלם שתיים שתיים. כלומר, אפ' אחר שנאבד א' מהעולם, עדיין אינו מותר לאכול את השאר אלא שתיים שתיים.

(לא) והטעם, כ' הפמ"ג דכיון שאיתחזק איסורא, צריך שיתחזק היתירא ג"כ, כנגדו. והבאנו דברי רש"י 'מגו'. ואין לנו הבנה בזה.

(לב) הרמב"ם למד דשתיים שתיים לא קאי על האכילה, אלא קאי על הנפילה, דבדברים קטנים שאינו ניכר כ"כ נפילתם, צריך ששתיים יפלו ויאבדו מן העולם, ואז מותר השאר. הש"ך מביא רמב"ם ז"ל. שאר הפוסקים, והמ"ב^{שצב} בתוכם לא חששו לדברי הרמב"ם כלל. חוץ מהפמ"ג ש' שיש להקל בהפס"מ בדרבנן. ויל"ע בכוונתו, האם כוונתו להקל בכל גווני כיון שמה"ת בכל מקרה בטל הוא, או"ד, רק היקל כשכל האיסור מתחילה אינו אלא איסור דרבנן. הבדה"ש^א כ' דיש להקל 'כיון' שהוא דרבנן, משמע שלמד כצד הראשון.

(לג) ויל"ע, האם אדם א' יכול לאכול את כולם בב"א. ונחלקו בזה תוס' [שהחמיר] והרשב"א [שהיקל]. המ"ב שם בסקצ"ה אינו מגביל את האכילה, ומשמע מסתימת הדברים כהרשב"א.

(לד) ולכא' זה רשב"א ותוס' לשיטתם, דהרשב"א ס"ל דההבנה של נאבד הוא תלייה שהאיסור נאבד, כיון שהוא דרבנן, והם אמרו והם אמרו, ולכן מותר לאכול אפ' כולם^ב. אך התוס' למדו כדרך הרא"ש, שהוא מדין ספ"ס, ואם אוכל כולם בב"א, שוב ליכא ספ"ס אלא ספק א"י.

(לה) התורת חטאת^ד, ט"ז, חכמ"א, כולם פסקו כתוס' שאין לאדם א' לאכול את כולם, ודלא כמשמעות המ"ב.

(לו) ואדם א' לא לאוכלם בב"א אלא שתיים שתיים, הרמ"א החמיר בזה. הערוה"ש מק' עליו וס"ל דזה חומרות יתרות, ואעפ"כ מסיים שאין להקל, וחלילה להקל. הש"ך מחמיר, והחכמ"א מיקל בהפס"מ. והמ"ב שהיקל לאכול כולם בב"א, כ"ש שיתיר לאכול כולם שתיים שתיים.

(לז) אמנם, רואים שהמ"ב הוא נגד כל הני רבוותא, והרמ"א בתוכם.

(לח) שני בני"א לאכול כולם בב"א, הרמ"א החמיר. הט"ז הק' מהכ"ת להחמיר, ואעפ"כ מסיק שאין בידו להקל. החכמ"א מפקפק להתיר. הש"ך והחזו"א הקילו. הבדה"ש היקל בעת הצורך. [יל"ע, מדוע חששו כ"כ להחמיר, הא ע"פ חשבון ה"ל להקל הרבה יותר].

(לט) כ' הש"ך בסקמ"ז, אם א' של איסור נפל להרבה היתר, צריך לאכול שתיים שתיים. ואם ב' חתיכות נפלו, צריך לאכול ד', וג' צריך ו', וכו'. הכרו"פ, כ"ה בחזו"א, חולקין וס"ל דכל שיש ודאי היתר כאן, מותר, כגון אם נפל ג', מותר ד', ואי"צ ו'. המ"ב בסי' תרע"ג סקכ"ג לגבי נר חנוכה כ' דמוסיף 'אחת', ומותר. ולכא' זה ראיה דלא כהש"ך, אך אין ראיה ברורה מהתם, דאינו ממש עוסק בענין שלנו, עיי"ש.

^{שצב} תמ"ז סקמ"ה.

^א ס"ק ק"ז.

^ב משא"כ בסי' ק"ט נתערב מב"מ חד בתרי, אין לאכול כולם בב"א, כי התם אין תלייה, משא"כ הכא.

^ג משא"כ בסי' ק"ט, שפיר בטלי, וא"כ תוס' התיר לאכול אפ' כולם בב"א.

^ד מ"ג ד'.

הלכות תערוכות

- (מ) כל מה שכתבנו לגבי שנים שנים, האם הכוונה לסעודה אחת, או למנה אחת, או"ד בעינן בבת אחת ממש שיכניס בפיו בבת אחת. הרא"ה ס"ל דא"א שכוונה יהיה בבת אחת ממש, ולכן לומד הגמ' כהרמב"ם ולא כשאר ראשונים.
- (מא) הדרכ"ת ס"ל דבבת אחת היינו בזה אחר זה. החזו"א כ' דאינו תולה על שעת הכנסת לפיו, אלא כל שפורש מהתערוכות בבת אחת, יכול לאכלם בזה אחר זה.
- (מב) בדה"ש מביא המנחת יעקב דסגי כל שהם בכדי אכילת פרס נחשב בבת אחת. ובביאורים שם מק' עליו.
- (מג) [לדידי היה משמע לי מהש"ך בכמה מקומות, סקמ"ז, סקמ"ט, ולגבי ב' וד', שהוא למד דאיירי בזה אחר זה, וע"ע בזה].

--- סעי' ח' - אחרות באחרות ---

דבר שאינו בטל מחמת חשיבותו, שנתערב באחרים ונפל מהתערוכות הזאת אחד לשנים אחרים, ונפל מן השלשה אחד לשנים אחרים, הרי אלו האחרים מותרים. שהרי האחד של תערוכות הראשונה בטל ברוב. ואם נפל אחד מהתערוכות הראשונה לאלף, כולם אסורים, ולא נאמר בטל ברוב אלא להתיר ספק ספיקו, שאם יפול מן התערוכות השניה למקום אחר, אינו אוסר. הגה: ומכל מקום אין לאדם אחד לאכול את כולו. ודוקא שהאיסור שנתערב הוא ודאי איסור, אזל ספק איסור שנתערב ונפל מאותה תערוכות למקום אחר, התערוכות השנית שרי. (ארוך כלל כ"ז). יש אומרים לדבר שיש לו מתירין אין להתיר מכח ספק ספיקא (סם כלל כ"ה), וטוב להחמיר אם לא לצורך, מאחר שיש לו היתר כלאו הכי.

ג' תערוכות

- (א) אע"פ שהשו"ע מזכיר כאן 'ספק ספיקא', מ"מ אין כאן הציור הרגיל והמקורי של ספ"ס, כי כאן הוא ספ"ס בתערוכות, ולא ספ"ס בגוף.
- (ב) בגמ' ביצה ג: מבואר ספק דרבנן לקולא, ואילו ספק דאורייתא לחומרא. והא דספק דאורייתא לחומרא, ידועים דברי השמעתתא בשם רש"י בכמה מקומות, רשב"א, חינוך, ועוד, שדין זה הוא דין תורה. וכ"פ הש"ך כלל ל"ה, וחכמ"א.
- (ג) מאידך, ידועים גם דברי הרמב"ם שם דמה"ת ספיקו לקולא, אלא שרבנן החמירו ואמרו ספק דאורייתא לחומרא מדרבנן. לדעה זו הסכים הראב"ד, וכ"פ הפר"ח בכללי ספ"ס שלו, כרו"פ¹, שאלת יעב"ץ², והיביע אומר מצרף דעה זו הרבה פעמים.
- (ד) הנפק"מ, האם יכול לעבור על ספק דאורייתא מפני כבוד הבריות, כגון נודע בשוק שמלבשו יש בה ספק כלאים, האם חייב לפשוט בגדיו בשוק, דלהרשב"א מחוייב לעשות כן, משא"כ לרמב"ם.

¹ ס"ק ק"ע.
² איסור"ב י"ח י"ז, כלאים י' כ"ז.
³ בית הספק א'.
⁴ ב' קמ"ג.

הלכות תערוכת

- (ה) הערוה"ש סקצ"ה כ' "כללו של דבר אין הכרעה ברורה בפלוגתא זו והוי ספיקא דדינא אם הלכה כהרמב"ם או כהרשב"א".
- (ו) דן ר' שמעון בשער יושר^ט, האם הא דספק דאורייתא לחומרא, האם זה דין ודאי או דין לחשוש לספק. וכ' דלפי הרמב"ם שהוא איסור דרבנן חדשה, ודאי הוא איסור ודאי שגזרו לאסור את הספק, אלא אפ' להרשב"א יתכן שיש איסור תורה בוודאות לעבור על ספק איסור תורה.
- (ז) כשאייתחזק איסורא, כלומר שיש כאן ודאי איסור, ונתערב בהיתר חד בחד, ואינו יודע איזה אכל, גם הרמב"ם מודה דספק דאורייתא לחומרא הוא דין תורה, הא ראייה שהתורה חייבה אשם תלוי לספק איסור.
- (ח) הפר"ח כ' דהיכא שהוא אפשר לברורי, גם הרמב"ם מודה דספיקו אסור מה"ת.
- (ט) כשיש ספ"ס על איסור תורה, הפנ"י כתובות דף ט' כ' דלדעת הרמב"ם זה מדיני ספק דרבנן לקולא, דכיון שכל הדין להחמיר בדיני תורה הוא מדרבנן, כשניתוסף עוד ספק, שוב הוי רק ספק דרבנן, ולקולא.
- (י) משא"כ להרשב"א, הואיל וספק דאורייתא הוא לחומרא לדברי תורה, ע"כ ההיתר של ספ"ס הוא היתר חדש, כגון רוב צדדים או 'כולי האי לא חיישינן'^א.
- (יא) אמנם, אין הדברים פשוטים כ"כ, דאם הרמב"ם מודה היכא שאיתחזק איסורא, ואעפ"כ יש לזה דיני ספ"ס, ע"כ מודה שהוא דין חדש עכ"פ לענין זה. ועוד, אם רבנן גזרו שספק דאורייתא לחומרא ואין להקל משום שהוא ספק, זה נשמע כאילו 'נתקנה על הספק', וא"כ אפ' אם תרבה עליו עוד ועוד ספיקות, סו"ס יהיה נכלל בהך גזירה דכל היכא שיש חשש דאורייתא יש להחמיר.
- (יב) כלומר, להרמב"ם היה יותר מקום להחמיר בספ"ס, א"כ הא דאנו מקילין בספ"ס ע"כ הוא מסברא גדולה ומחודשת, אבל להרשב"א, התורה החמירה בספק, אבל בספ"ס נשמע הסברא להקל בזה, דכולי האי לא חיישינן, והחידוש להקל בספ"ס אינו חידוש כ"כ נורא וגדול כמו שהוא לדעת הרמב"ם.
- (יג) הראש יוסף^ב כ' דהא דהרמב"ם ס"ל דספיקו מה"ת לקולא, היינו רק בספק במציאות, אבל אם הוא ספיקא דדינא או ספק פלוגתא בזה גם הרמב"ם מודה דספיקתו לחומרא מה"ת. ואולי הסברא בזה הוא משום דאין כאן ספק בחפצא אלא בגברא, וע"ע בזה.
- (יד) יל"ע, מה דעת הרמב"ם בספק עשה דאורייתא, האם גם בזה אמרי' לקולא מה"ת, ולחומרא רק מדרבנן; כגון, כה"ג להינשא לספק בתולה.
- (טו) וכ' החו"ד דהבנת הרמב"ם שהתורה עוסק רק בוודאות ובברירות ובהחלט, כגון רק איסור ודאי ולא איסור ספק, עכ"פ מה"ת, וממילא כשחייב במצוות עשה לעשות איזה פעולה, חייב לעשותו באופן מוחלט. כגון, כשם שהתורה אמרה שאסור לאכול ודאי חלב, ה"ה שהתורה אמרה שכה"ג ינשא לוודאי בתולה, אבל ספיקו אינו מספיק עבורו. [א.ה. ועפי"ז לכאו' ה"ה ספ"ס].
- (טז) מאידך, הפמ"ג באו"ח סי' שד"מ כ' ממש להיפך, דהרשב"א ס"ל דרק אצל ממזר יש דין ודאי ולא רק ספק, אבל בשאר איסורים מה"ת אפ' ספיקו אסור, אבל כ"ז הוא רק באיסורים

^ט א' ח'.

^י רשב"א בתשו' ת"א.

^{יא} רש"י בכמה מקומות, וביניהם ב"ק י"א.

^{יב} חולין ע"ט.

הלכות תערובת

[דלימדה התורה רק אצל ממזר, כלומר אבל שאר איסורים לא], אבל אצל עשין, גם הרשב"א מודה להרמב"ם דרך עשה ודאי ולא עשה ספק, ושכה"ג יכול להינשא לספק בתולה לכו"ע.

(יז) וע"ע בפמ"ג בפתיחה כוללת מש"כ לסתור את זה, ושמ"כ ללמוד מאיסור כריתת עץ פרי 'יודע תדע', ואכ"מ.

(יח) ספק דברי קבלה, כגון מגילה, לקולא. כ"כ הנוד"ב תנינא קמ"ו, וכ"מ מהר"ן במגילה. כלומר, לענין זה נחשב כדרבנן, למרות שלענין כוונה המ"ב בהל' מגילה בשעה"צ כ' דבלילה אם לא כיוון, כיון שהוא מדברי קבלה, מעכב. כלומר, לענין כוונה מבואר דדברי קבלה דינם כדברי תורה, וע"ע בזה. וע"ע דברי חמודות ברכות ל"א בשם רבינו יונה מש"כ דתקנת נביאים ספיקו לחומרא.

(יט) הנה, יש ג' סוגי ספ"ס; ספ"ס בגופו [ספ"ס המקורי], ספ"ס בתערובת [סעי' שלנו], ספ"ס א' בגוף וא' בתערובת.

(כ) בכתובות דף ט' ספק תחתיו או לא תחתיו, ספק אונס או רצון; זהו שני ספיקות הגוף המקרה, וספ"ס המקורי, ומותר משום רוב צדדים, וכולי האי לא חיישינן, דצד האיסור מרוחק מדי.

(כא) בסעי' שלנו, איסור שנפל לתערובת, וא' מהתערובת לאחרות, ומאחרות לאחרות [ג' תערובות], זהו ספ"ס בתערובת, ויש כאן ודאי איסור, וא"כ הוא יותר חמור, וא"א לומר כולי האי לא חיישינן וצד האיסור מרוחק מדי הואיל והאיסור היה כאן לפני עינינו.

(כב) הרשב"א מיקל כאן בספ"ס משום רוב צדדים [ואעפ"כ מצריך ג' תערובות, וכדלקמיה בס"ד]. הרמב"ם גרס בגמ' שנפל לרבוא. כלומר, להרמב"ם יש יותר מקום להחמיר, כי סו"ס יש איסור דרבנן להחמיר באיסור תורה, וא"כ לא יהני במה שנתערב חד בחד.

(כג) ביצה ג': ביצה שספק נולדה ביו"ט שנתערב באחרות, הגמ' דן כמה תערובת צריכין, ומבואר שלמסק' אינו מספיק תערובת אחת, ואין אומרים שיש ספק אם הוא אסור בכלל, וגם הוא מעורב בתערובת, כי זה ספק א' בגוף, וא' בתערובת. כך מבואר ע"פ תוס' שם. וע"ע בסעי' הבאה.

(כד) בסעי' שלנו, מבואר דצריך ג' תערובות, ולא סגי בב', וכ"פ הרמב"ם^{יג}. והשאלה הוא מדוע. ויש בזה ב' מהלכים, או שתערובת הראשון אינו עולה להחשבון, א"נ, תערובת האחרונה אינו עולה להחשבון.

(כה) הגר"א כ' כמהלך הראשון, דתערובת הראשון אינו עולה להחשבון, דהואיל והוא דבר חשוב שאינו בטל, אינו נחשב כספק, וכוודאי יחשב. הפמ"ג^{יד} כ' בנוסח אחר, תערובת הראשונה יש לו דין מחע"מ כיון שהוא קבוע דרבנן, וא"כ זה נחשב כספק בגופו, וספק א' בגוף אינו עולה ביחד עם ספק בתערובת.

(כו) מאידך, הפמ"ג^{טו} כ' עוד מהלך, דהואיל ובדבר חשוב שנתערב באחרות, ואחרות באחרות עדיין אסור לאכול כולם בב"א, ולכן צריך עוד תערובת, לא כדי לעשות ספ"ס, אלא כדי להתיר כולם בב"א. הבית מאיר ג"כ ס"ל כמהלך זו בנוסח אחר, דהצריכו תערובת שלישית שמא יבא לאכול כולם בב"א, אבל אין תערובת הג' משום עצם הספ"ס.

^{יג} מאכ"א ט"ז י'.
^{יד} פמ"ג ש"ד נ"ב ד"ה אי.
^{טו} נ"ג.

הלכות תערובת

- (כז) הרמ"א כ' אפ' בג' תערובת אין לאכול כולם בב"א. ואם כמהלך השניה, אין לזה הבנה, אבל למהלך הראשונה מובן, דאע"פ שיש ספ"ס, מ"מ אין לאכול את כולם.
- (כח) הערוה"ש מחמיר כהרמ"א, אך הש"ך סקנ"ג, וכן בכלל ד', מיקל בזה.
- (כט) בעצם חיוב ג' תערובת, הש"ך מביא הרבה ראשונים שחולקים וס"ל דסגי בשתיים. הט"ז ג"כ מביא הרבה דעות כזה, אבל למעשה ירא להורות נגד שו"ע ורמ"א, ולכן כ' דרק בהפס"מ יש להקל.
- (ל) ספק איסור שנתערב, ואחרות באחרות, הרמ"א מיקל, דהיינו אפ' כולם בב"א. וע' בש"ך סקנ"ה, וכן בכלל ד', שביאר דאפ' להרמב"ם שמחייב ג' תערובת, כאן יקל כיון שהוא ספק איסור. מאידך, הגר"א ביאר הרמ"א דהואיל אוינו אלא ספק איסור, נצרך הרשב"א שמיקל לאכול כולם בב"א, אבל באמת לדעת הרמב"ם אסור לאכול כולם בב"א.
- (לא) וע' חכמ"א ט"ו שמבואר שלמד כהגר"א, מדהחמיר בזה, ע"פ הרמב"ם, וזה דלא כש"ך דס"ל שהרמב"ם יקל כאן.
- (לב) ע' ש"ך סקנ"ב דמחלק בין איסור הנאה לאיסור אכילה. הפלתי והערוה"ש מקשים עליו, וחולקים.
- (לג) הק' האחרונים על השו"ע דמצריך כאן ג' תערובת, ואילו בסעי' ד' בקבוע דאורייתא סגי ליה בב'. הש"ך שם סקכ"ג כ' דקבוע דאורייתא שאני דהואיל וחידוש הוא, אין בו אלא חידושו, והואיל ויש הרבה המקילים בעצם השאלה כאן, כיון שחידוש הוא לא נחמיר כולי האי.
- (לד) והק' עליו רעק"א שם הא בקבוע דרבנן שהוא פחות חמור מקבוע דאורייתא מצריך ג' תערובת, כ"ש בקבוע דאורייתא יחייב ג'. והשאר בצע"ג. וכקושיא זו הק' הערוה"ש.
- (לה) ות' הערוה"ש, דבאמת קבוע דרבנן יותר חמור לענין זה מקבוע דאורייתא, כי קבוע דאורייתא ש' לו דין ספק כמחע"מ, וא"כ עולה לספ"ס, ולכן סגי בתערובת אחת, אבל בקבוע דרבנן, אינו רק איסור מספק, אלא חז"ל אסרו את הכל התערובת מספק, וכאיסור וודאי [וכדברי הגר"א שהבאנו למעלה]. וראיה לדבר, קבוע דאורייתא על דבר שאסור מדרבנן, אמרי' ספק דרבנן להקל, אבל קבוע דרבנן על איסור דרבנן, אסור; אלמא כוודאי עשוהו חכמים.
- (לו) ואם לזאת, מובנים דברי הש"ך, דבקבוע דאורייתא יש כאן ספ"ס בתערובת אחת, אבל בקבוע דרבנן, אין תערובת הראשונה עולה למנין, ולכן בעינן ג'.
- (לז) [וק' לפי"ז, אם כוודאי הוא, מדוע מהני ג', הרי על כל א' וא' נגיד שהוא וודאי, ויאסרו עד סוף העולם. וצריך ליישב, וע"ע בדה"ש.]

ספ"ס בדשיל"מ

- (לח) כבר נתבאר בסי' ק"ב סעי' א' דדשיל"מ, אפ' של איסור דרבנן ספיקו אסור. ואינו נותר בתערובת. והשאלה, האם נותר בספ"ס, או"ד גם בזה נגיד עד שתאכלנו באיסור וכו'.
- (לט) ר"ת ס"ל דהציור של הגמ' ספק א' בגוף וא' בתערובת, דלדידיה הוי ספ"ס, איירי בביצה שספק נולדה ביו"ט, שהוא דשיל"מ, ואעפ"כ מיקל בספ"ס.
- (מ) הרמ"א מביא י"א להחמיר, ומסיק דטוב להחמיר אם לא במקום צורך.

^{טז} ס"ג י"ד.

הלכות תערוכות

- (מא) ויל"ע, הא דהרמ"א, באיזה סוג ספ"ס דיבר, והאם איירי באיסור דאורייתא או איסור דרבנן.
- (מב) מביאים תשו' הרא"ש לענין תבואה שהוא ספק חדש ספק ישן, ואפ' משנה הזו, אולי כבר נשתרש לפני יום שני דפסח, וס"ל דזה ספ"ס, אע"פ שהוא דשיל"מ. כלומר, זה מקור להקל כשהוא ספ"ס שניהם בגוף.
- (מג) וכן מבואר מהש"ך סקנ"ו לגבי המה שספק ניצוד ביו"ט שני, ושמא יו"ט חול הוא, וס"ל דזה ספ"ס בגופו, ומותר, אע"פ שהוא דשיל"מ. וס"ל להש"ך שהרמ"א שהחמיר לכתחילה אינו אלא כשלכה"פ א' מהספיקות הוא בתערוכות, אבל שניהם בגוף ודאי שרי, והרמ"א לא החמיר אפ' לכתחילה בכה"ג.
- (מד) מ"ב סי' תצ"ז סקי"א מיקל כהש"ך, ורק מפקפק מצד הא דצירף יו"ט כספק, מדיני יו"ט שני, אבל מדיני ספ"ס מודה להש"ך. ונראה דהמ"ב היה מיקל לכתחילה ממש, וכדברי הש"ך, אבל הבדה"ש"כ' דגם בזה אין להקל אלא במקום הצורך.
- (מה) ונראה דהצדק עמו משום דספ"ס לעולם יש בה מעלה להחמיר לכתחילה, ועוד חשבונות.
- (מו) הט"ז סקי"א הבין שהרמ"א קאי על כל סוגי ספ"ס, ולכן מק' עליו ממקומות שונים.
- (מז) למעשה, בענין חדש, ר' משה"כ' דאצלנו הואיל והוא שאלה של פריש, ופריש בדשיל"מ מעיקר הדין אזלי' בתר רוב [מח' מג"א וצל"ח], ומצרף הב"ח דס"ל חדש בחו"ל מותר [אכ"מ], וכשנצרף תשו' הרא"ש, יש להקל לכתחילה אפ' אינו במקום צורך.
- (מח) אך כ' דיש לצדד משום אפשר לברורי, אך במציאות בזמננו אינו אפשר לברורי שהוא ודאי חדש, וא"כ אי"ז נכלל באפשר לברורי.
- (מט) כשהוא דשיל"מ ספ"ס בתערוכות, הרא"ש מחמיר, ולא היקל הרא"ש אלא בספ"ס של תערוכות, ואילו הרשב"א היקל אף בכה"ג, והרמ"א ס"ל דהעיקר כהרשב"א, וטוב להחמיר כהרא"ש כשאינו מקום צורך. וע' ט"ז סי' ק"ב סק"ד וש"ך שם סק"ב.
- (נ) הש"ך סקנ"ז למד דברי השו"ע להקל לכתחילה אף בכה"ג.
- (נא) ואם היה ספק א' בגוף וספק א' בתערוכות, הואיל ואפ' דבר שאינו דשיל"מ מחמירין, כ"ש בדשיל"מ. וכ"פ שו"ע בסי' ק"ב סעי' א' להדיא.
- (נב) וכן אם היה ב' ספיקות מצד תערוכות, יל"ע אם יש מקום להחמיר לכתחילה אם כל השאלה היה רק איסור דרבנן.

--- סעי' ט' – ספק א' בגוף וא' בתערוכות ---

ספק טרפה שנתערב באחרות, כולן אסורות עד שיהא בהיתר כדי לבטל האיסור אם הוא מדברים המתבטלים. שכיון שספק הראשון היה בגופו, אין להתירו מספק ספיקא. הגה: ויש אומרים הטעם לאסור הואיל והספק הוא איסור מלאורייתא ולא נוכל לומר עוד ספק שאין כאן איסור, רק שנתערב באחרים, לא מקרי ספק ספיקא ואסור (שם). אבל אם היו ב' ספיקות אם היה כאן איסור כלל,

י"ס"ק קל"ב.
י"ד"מ"ד'.

הלכות תערובת

ונודעו ז' הספיקות ביחד, מתירים ספק ספיקא בכל מקום, אפילו צאיסור לאורייתא וגופו של איסור, ואפילו היה לו חזקת איסור, כגון עוף שצחזקת איסור עומד ונשכר או נשמת גפו ספק מחיים או לאחר שחיטה, ואם תמלא לומר מחיים, שמה לא נקבה הריאה, יס להתיר מכח ספק ספיקא; אף על פי שיש לזכר על ידי צדיקת הריאה, אין לחוש. ועיין לעיל סימן נ"ג.

ביאור הענין

- (א) **לפני** שנעמיק בדיני וכללי ספ"ס, עלינו לציין כלל האחרון של הש"ך, ואלו דבריו "ויען כי דיני ס"ס רחבים מני ים ושום אחד מגדולי הראשונים או מהאחרונים לא ירדו לדיניהם ולא הזכירו הכל באר הטיב ויש בהם ענינים וחלוקים הרבה כמו שנתבאר בארוכה בס"ד ע"כ נראה שאין לנו עכשיו לבדות שום ספק ספיקא להקל אפילו לדמות מילתא למילתא אם לא באלו שנתבארו למעלה או הדומה להן ממש או שיש צדיק להתיר בלאו הכי". ובקצר כ' "דיני ס"ס עמוקים ורחבים מני ים ויש בהם כללים וענינים הרבה ענינו של זה לא כענינו של זה וגם בדבר קל ודק יש להפריש בין זה לזה ע"כ אין לנו עכשיו לבדות שום ס"ס או ספק דרבנן להקל ללמוד דבר מדבר אם לא אותן המפורשים כל אחד במקומן וכן אותן שנתבארו למעלה או הדומה להן ממש או שיש בלא זה צדידים להתיר וגם זה אחר רוב העיון, שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול" ובכל סיים דיני ספ"ס.
- (ב) והש"ך ס"ל דכלל הזה הוא כ"כ פשוט ומובן ומוסכם לכל, עד כדי דכשהט"ז בסי' ס"ט היקל בענין ספק מליחה משום ספק דרבנן לקולא, הק' עליו הש"ך, למרות שהיה יותר צעיר מהט"ז, הא כבר כתבתי שאין לחדש עוד ספ"ס וספק דרבנן לקולא.
- (ג) ובאמת, מדברי מחברי התשובות במשך כל הדורות אנו רואים דלית להו תקנת הש"ך, וחידשו ספ"ס וספק דרבנן לקולא אע"פ שלא כתוב להדיא בדורות הקדמונים. וכ"פ החכמ"א וערוה"ש להקל בזה, וכ"ה בבדה"ש.
- (ד) אבל הא מיהא ברור, שכו"ע מודים שתקנת הש"ך קיים למי שאינו בקי בכל פרטי ודקדוקי הלכות אלו, ושאינו מסור לכל, למרות שאנשים רגילים לאמרו בכל שאלה וספק.
- (ה) **הזכרנו** בסעי' הקודם, דספק א' בגוף וא' בתערובת, כגון ספק אם ביצה זו נולד ביו"ט, ונתערב באחרות, אינו מותר מטעם ספ"ס, הואיל וספק א' הוא בגוף האיסור, וספק השני הוא ספק בתערובת, ואינו עולה לספ"ס. הש"ך בכללי ספ"ס כלל א' עד י' עוסק בענין זה.
- (ו) שיטה זו הוא שיטת הר"י, ע"פ גמ' ביצה, מובא בטור, וכ"פ שו"ע. מאידך, שיטת ר"ת הוא להחשיב ספק א' בגוף וא' בתערובת כספ"ס. ויש צד שיסבור כן אפ' בדשיל"מ.
- (ז) הרמ"א חושש לדעת הר"י. הרשב"א"ט חושש לדעת הר"י, אך מביא גם שי' ר"ת.
- (ח) כ' הש"ך בכלל ד', הא דר"י ס"ל דספק א' בגוף וספק א' בתערובת אינו ספ"ס, היינו רק מדרבנן, דאילו מדאורייתא, אכן נחשב כספ"ס.
- (ט) ויל"ע, מדוע ספק א' בגוף וא' בתערובת אינו נחשב ספ"ס. ויש בזה כמה מהלכים.
- (י) הרמ"א בדרכ"מ בסי' נ"ז בשם הרשב"א ביאר, דספק הראשון שהוא שאלה בגוף הדבר, כבר נפסק לחומרא מדין ספק דאורייתא לחומרא, ו'קם דינא', וא"א להתיר אח"כ במה

הלכות תערובת

שנתערב באחרות, כי זה רק ספק א'. וס"ל דקם דינא אפ' לא נודע השאלה, סו"ס כלפי שמיא גליא כך נפסק.

(יא) הפ"ת בסקי"ט מביא רעק"א בתשו"י שכ' כזה, ד'כבר נפסק', משא"כ הגמ' כתובות, אנו דנים על מקרה אחת, שיש ב' צדדים להתיר שנולדו באותה עת.

(יב) והק' הרשב"א, דלפי דבריו גם שני תערובת נמי נימא הכי, ומדוע ספ"ס, וג' תערובת, מהני בה, הא נגיד קם דינא וכבר נפסק. ותי', דלא אמרי' קם דינא אלא כשהוא ספק דאורייתא, דבזה כבר נפסק לחומרא, אבל היכא שמה"ת בטל, אלא שעדיין אסור משום שהוא מדברים החשובים, וזה מדרבנן, בזה אין אומרים קם דינא. וע"ע בהבנה לסברא זו.

(יג) מהלך שניה; בסי' נ"ז לגבי ספק דרוסה שנתערב באחרות שאינו בטל [והטור היקל 'נכבשינהו דנייד' והארכנו על דבריו בסעי' ו'], הב"י הביא "מצאתי כתוב" שהק' מדוע אינו בטל, הא הוי ספ"ס, ועוד, האיסור של דבר חשוב אינו אלא מדרבנן, וא"כ נימא ספק דרבנן לקולא, ותי' המ"כ [מצאתי כתוב, וכך כינו אותו האחרונים], דאיירי שנודע הספק לפני שנתערב, ולהכי אינו ספ"ס, ולהכי אינו ספק דרבנן לקולא, כי כבר נפסק השאלה בפועל בין שאלה אחת להשנייה. אבל היכא שלא נודע עד אחרי שנתערב, שפיר הוי ספ"ס אפ' א' בגוף וא' בתערובת.

(יד) דהיינו, דלא כר"ת שס"ל דהוי ספ"ס בכל אופן, אלא ביאר הר"י לומר דתולה אם נודע או לא. התוה"ש בסק"ה מתייחס טובא לדעה זו של המ"כ. הדרכ"מ חולק וס"ל דהעיקר כר"י כפי מהלך הראשונה.

(טו) הדרכ"מ שם ממשיך לבאר דיני גלגול, שאם ספק הראשון הוא בדאורייתא, ועכשיו הוא נוגע לאיסור דאורייתא, לא אמרי' ספק דרבנן לקולא. וכבר ביארנו את זה בענין ספק איסור חהר"ל לעומת איסור ספק חהר"ל. ונעסוק בה גם לקמיה בס"ד.

(טז) מהלך שלישית, הרא"ה, מובא בפמ"ג^{כא} ד'א"א לעשות ספ"ס כיון שהוא דאורייתא'. וכוונת דבריו, דבאמת מה"ת הוי ספ"ס, אלא הואיל ויש כאן חזקת איסור, אין אומרים ספ"ס לקולא, אם לא שהוא כדי להתיר אשה אל בעלה וכדו', אבל בעלמא לא, סברא דרבנן.

(יז) כלומר, ההיא דכתובות, יש להאשה חזקת היתר לבעלה, משא"כ בספק דרוסה ושאר ציור של ספק א' בגוף וא' בתערובת. וב' תערובת מותר אע"פ שיש חזקת איסור, כיון שאינו אלא מדרבנן. הט"ז בסקי"ב נקט כדעה זו. יש כמה הראשונים שמשמע כדעה זו.

(יח) מהלך רביעית, שג"כ מופיע ברא"ה שם, שספק א' בגוף וא' בתערובת אינו ספ"ס כי שני הספיקות לא שייכי אהדדי. כלומר, בכתובות, יש כאן פתח פתוח, ויש לנו לדון איך זה קרה, וכתוצאה מזה האם נאסרה אל בעלה, אבל כאן אין שני הספיקות מסתפקים באותו ענין, וכל ספק הוא סיפור ומעשה בפנ"ע, ולכן אינם מצטרפין, ואינו כספ"ס, אלא כב' שאלות נפרדות שכל א' נפסק בפנ"ע לחומרא. הט"ז מתייחס גם להבנה זו.^{כב}

(יט) ויל"ע, כאיזה מהלך למד השו"ע, מדוע אינו ספ"ס. ע"כ לא למד הכמ"כ מדלא חילק בין נודע ללא נודע. אינו משמע שלמד כמהלך שלישית [חזקת איסור]. יתכן שלמד כמהלך ראשונה או הרביעית.

^כ סי' מ"ט ד"ה אולם.

^{כא} ש"ד סקס"ב.

^{כב} האם יכולים לשדך מהלך זו עם מהלך הראשונה.

הלכות תערובת

- (כ) המשאת בנימין למד כהמ"כ, דתלוי בנודע או לא, והט"ז לא ניחא ליה בהכי. הש"ך מיקל בזה בהפס"מ ובמקום סעודת מצוה [סוף כלל א' בקצר, למרות שבארוך לא היקל]. הפ"ת סקי"ט מביא פמ"ג להקל בהפסד, אע"פ שאינו סעודת מצוה.
- (כא) החכמ"א כ' דכל זה אינו אלא בתערובת שאינו בטל לכו"ע, אבל חהר"ל שהיה נידון בו, והיו מקילין כגון גדול וכדו', אע"פ שהרמ"א החמיר לענין חהר"ל, מ"מ כשיש ספ"ס נקל, אפ' אם הוא רק ספ"ס של א' בגוף וא' בתערובת.
- (כב) הנה, הא דמצינו במקומות שונים התירים במקום הפסד או מצוה או עני, מבואר מכמה אחרונים שאין הכוונה שזה דעה יחידאה, וכדאי לסמוך עליו בשעה"ד אע"פ שהעיקר דלא כוותיה, אינו כן, אלא הכוונה דזהו העיקר הדין, והכי הלכתא, אלא כשאינו שעה"ד יש לנהוג לחומרא ולמהדרין כשאר השיטות המחמירין.
- (כג) כך עולה מדברי הערוה"ש כאן^כ, ובסי' רמ"ב^כ, וכ"ה בתורת חטאת^כ.
- (כד) ואם לזאת, אם הש"ך מודה להכתוב באותיות בקודמות, נמצא שהוא סובר דהעיקר הוא כמשאת בנימין, ושיש להקל בספק א' בגוף וא' בתערובת [כשלא נודע], ואין להחמיר אלא לכתחילה.
- (כה) והנפק"מ יהיה כמה גדול ההפסד צריך להיות, דלאור האמור נראה דאי"צ שיהיה הפסד כ"כ גדול, אלא בעינן הפסד עד כדי שאין מקום להחמיר אלא לסמוך על עיקר הדין.
- (כו) אגב, היכא שיש לאוכל היתר משום שהוא הפסד או מצוה, האם מוצר למכור או להגיש לאחרים. [עסקנו בזה בסי' ק"א סעי' ד' וה', עיי"ש חמראה מקומות והוספות]. החת"ס החמיר בזה, דהרי המקבל אינו רוצה לאכול דבר שאינו מותר לכתחילה.
- (כז) מאידך, המנח"י^כ בשם הדברי יואל כ' דמנהג המורים הוא להקל בזה, והואיל ונפסק לבעה"ב שמותר מטעם הפס"מ, מותר גם למכור ולהגיש את זה לאחרים, הואיל ואישתרי אישתרי.
- (כח) ולאור האמור למעלה דכל מה שאנו סומכין בשעה"ד היינו משום דזה עיקר הדין, מובן יותר דברי המנח"י ודברי יואל, אבל אם זה משום דהוא דעה יחידאה בעלמא, מסתברים דברי החת"ס.
- (כט) הבאנו שם בסי' ק"א בשם ר' אלישיב דכל הדיון היינו בסתמא, אבל כשמגיש בתורת 'מהדרין', א"א לקרוא לדבר זה מהדרין. ונראה שהמנח"י חולק על זה.

דיני ספ"ס

- (ל) יל"ע, היכא שאיזה דבר מותר מחמת ספ"ס, האם זה מותר לגמרי, או"ד עכ"ז יש מקום לחומרא, עכ"פ ממידת חסידות. כגון, להימנע מתבואה שניתר החדש שלו ע"י ספ"ס, או אשת כהן מעוברת לטמא למת [או"ח סי' שמ"ג].

^כ סקס"ח וס"ט.
^כ סקס"ו.
^כ הקדמה ד"ה הנה.
^כ י' ד' ד"ה הנה.

הלכות תערובת

- (לא) הפר"ח^כ מבואר שמותר לגמרי, ואין מקום לחומרא. מאידך, החיד"א בשיורי ברכה^{כב} כ' דמידת חסידות להחמיר שלא לסמוך על ספ"ס לכתחילה, וכ' דיש אפ' להפסיד קצת ממון כדי לא לסמוך על ספ"ס. וע"ע דרכ"ת^{כט} הדן בזה.
- (לב) ולכאנ' יש קצת ראייה לזה מהל' פסח סי' תצ"ז ב' לגבי תבואה שספק אם ירד עליו גשם, שמותר להשהותו משום ספ"ס, שמא לא ירד, ואפ' ירד, שמא לא נתחמצו, ואעפ"כ השו"ע פסק דמותר להשהותו, אבל לא לאכלם בפסח. והק' הט"ז, הא הספ"ס שמתיר השהייה יתיר גם את האכילה, וע' בשעה"צ מש"כ שם בשם הגר"א.
- (לג) ואולי הכוונה לומר דאע"פ שמדינא מותר, כיון שיש ברירה אחרת לאכול תבואה אחרת בפסח, יש מעלה להימנע מאכיל תבואה זו בפסח, וכנ"ל.
- (לד) וכדוגמת מה שמצינו בכמה מקומות, דאע"פ שקיי"ל ספק דרבנן לקולא, מ"מ יש למנוע לכתחילה, ע"ע מ"ב בהל' נט"י סי' ק"ס סקי"א, ותוה"ש בכללי ספ"ס שלו. [כשהוא ספ"ס ע"פ תרי רובא, אולי זה קיל טפי, ואכ"מ.]
- (לה) יל"ע, האם יכול לגרום להיתר של ספ"ס בידים, או"ד אינו מותר אלא כשהוא ספ"ס כבר לפניך.
- (לו) הש"ך בסי' נ"ז מבואר דאסור לעשות כן לכתחילה, כגון לשחוט ספק דרוסה לראות אם יש טרפות, ועל הצד שמא במקום שחיטה נשחט, זה ספ"ס, דאולי בכלל לא נדרס; ואסר הש"ך משום שעושה ספ"ס בידים.
- (לז) וכן מצינו בהל' תקיעות שופר, בסי' תקפ"ט סעי' ד', לגבי טומטום להוציא טומטום, לכתחילה אי עושים כן, ואם עשה כן, יצא, ע"פ ספ"ס.
- (לח) דנו האחרונים, ספ"ס הוא כרוב, או"ד עדיף מרוב. כלומר, רוב אינו הוראה וודאית אלא תלייה [אכ"מ]; האם ספ"ס ג"כ הכי, או"ד זה בתורת וודאי.
- (לט) הרשב"א מביא ציור שרוב לא מהני, ואעפ"כ ספ"ס מהני, אלמא עדיף מרוב, דאפ' היכא שרוב לא מהני [כיון שהוא ספק], ספ"ס מהני [כיון שהוא וודאי].
- (מ) בדשיל"מ אין לו ביטול ברוב, ואעפ"כ ספ"ס בדשיל"מ מהני, אלמא, עדיף מרוב.
- (מא) קיי"ל רובא וחזקה רובא עדיף, ואעפ"כ מצינו ציורים שאמרי' סמוך מיעוטא לחזקה, ואילו בספ"ס לא מצינו סמוך מיעוט לחזקה, אלא מותר בכל גווני, אלמא, עדיף מרוב.
- (מב) הפמ"ג בפתיחה להל' יו"ט קיי"ל ספ"ס עדיף מרוב.
- (מג) למעשה, מידי שאלה גדולה לא יצא.
- (מד) פשטות, אין מוציאים ממון ע"י ספ"ס. אלמא, אינו כוודאי גמור, אלא עדיף מרוב.
- (מה) וכן, ספ"ס לחייב ברכה, עדיין אמרי' ספק ברכות להקל. [מלבד ספירת העומר, דהתם שאני].

^כ כללי ספ"ס סק"ד.
^{כב} סי' שמ"ג.
^{כט} רי"ג.

הלכות תערובת

--- כללי ספ"ס ---

כלל א' – י'

(א) כללים אלו עסקו בעיקר בדיני ספק א' בגוף וא' בתערובת, והארכנו ע"ז בתחילת סעי' ט', עיי"ש.

כלל י"א – שם אונס חד הוא

(א) בגמ' כתובות דף ט' פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו, ופריך ספ"ס היא, שמא תחתיו שמא לאו תחתיו, ואת"ל תחתיו שמא אונס, ומשני, באשת כהן, שגם אונס אוסרה עליו. ואב"א, כשקיבל אביה קידושין בעודה קטנה, דזה ודאי תחתיו, כי פחות מג' בתוליה חוזרין.

(ב) והק' תוס', הא בקטנה עדיין יש ספ"ס, ספק אונס או רצון, ואפ' תימא רצון, דילמא בעודה קטנה ופיתוי קטנה אונס הוא. ותי', 'שם אונס חד הוא'.

(ג) כלומר, לא נתחדש כאן עוד צד היתר, דהוא אותו היתר של ספק הראשון. ואע"פ שהמעשה היתה הרצון, ואילו היה מעשה זו קורה כשהיתה י"ב שנים ויום א' היתה לזה דין רצון ואסור, וא"כ זה עוד 'כיוון' שלא יאסרה^ל, קמ"ל סו"ס שם המתיר הוא אחת, ולכן אינו עולה לספ"ס.

(ד) כך פסק הש"ך, וכ"פ נוד"ב, חכמ"א, פמ"ג, ביה"ל סי' רס"א, אג"מ^{לא}. והכי קיי"ל.

(ה) אמנם, הרמב"ם^{לב} ס"ל פיתוי קטנה נאסרה על בעלה, וע' בנו"כ איך יישבו הרמב"ם עם גמ' כתובות, ושבאמת הרמב"ם חולק על תוס', וגם בקטנה יש ספ"ס, ע"פ גמ' אחרות.

(ו) ר' משה שם מביא דעת הרמב"ם, ואף מצרפו. [ולפי מש"כ למעלה, אינו ראייה שהרמב"ם יחלוק על כל ספ"ס משם א', דיתכן דרק על 'פתוי קטנה אונס' יסבור שהוא ספ"ס, אבל לא שאר ספ"ס שהוא משם אחת.] וע"ע שבה"ל^{לג}.

(ז) פשטות הבנת כלל זה הוא כפמש"כ, דאין לך צד חדש להתיר. אמנם, הכרו"פ^{לד} בשם תוה"ש^{לה} ס"ל דהטעם מדוע אי"ז ספ"ס הוא מטעם שאינו מתהפך. כלומר, הואיל ואמרת שהוא אונס ולא רצון, שוב א"א לומר שמא רצון היה; ואין כאן כלל חדש, אלא משום הכלל של מתהפך, כלל י"ג [שיש בה קולות שונות, מתי כן נחשבת ספ"ס].

(ח) הזכרנו למעלה שתבואה יש בה ספ"ס, שמא משנה הקודמת, ואפ' משנה הזו, שמא נשתרש לפני יום שני דפסח. והק' רעק"א על השו"ע בסי' רצ"ג, וכן הערוה"ש כאן^{לו}, איך זה ספ"ס, הא ה"ל שם אונס חד הוא^{לז}, האם הוא חדש או ישן. כלומר, כי היכי שאין לך

^ל מדגישים כאן החידוש לומר כאן שם אונס חד הוא, דודאי לא מחלקין בין איזה אונס, כגון שתקף אותה, איים אותה עם סכין, איים עם אקדח, כולם אונס א', ופשוט שאין מקום לחלקם לצדדים אחרים, אבל כאן עצם המעשה הוא מעשה של רצון, ואם קרה כשהיא י"א שנים וי"א חודשים לא נאסרה, ואילו קרה בעוד כמה שבועות כשהיא גדולה, נאסרה, ע"כ יש כאן היתר של פיתוי קטנה אונס הוא, וקמ"ל דאעפ"כ דשם ההיתר הוא אחת.

^{לא} או"ח ד' ס"ב.

^{לב} איסור"ב ג' ב'.

^{לג} א' מ"ט ד"ה אלא.

^{לד} בית הספק סק"ה.

^{לה} סק"ה.

^{לו} ס"ק קכ"ג.

^{לז} לרמב"ם, ניהא, סי' ס"ל דשם אונס חד הוא נחשבת כספ"ס.

הלכות תערובת

מאה צדדים להתיר, שמא נשתרש בניסן לפני פסח, ואולי באדר, ואולי בשבט וכו', ה"ה שנה הקודמת ושנה זו הוא אותה צד היתר.

(ט) ות"י הבדה"ש בשם החו"ד, דכשאנו באים לדון על מקרה, בזה צריך לחדש צד ספק שלא היה כלול בהראשון, אבל בתבואה, אין אנו דנים על מקרה, אלא אנו דנים על כל תבואה בעולם שיזדמן לפנינו, ובזה יש ספ"ס ורוב צדדים להתיר.

(י) כלומר, החקירה הגדולה האם ספ"ס כרוב, או מדין רוב, או שכולי האי לא חיישינן, יתכן שציורים שונים יהיו מטעמים שונים, ואעפ"כ קרי לכולהו ספ"ס; וספ"ס הוא רוב צדדים להקל, דכשדנים על המזדמן ולא על המקרה אי"צ שיהיה מב' שמות, אלא כל שיש רוב צדדים להקל, מקילינן, וה"ה בנידו"ד.

(יא) וע"ע בחכמ"א^{לח} שיישב, דשם א' מתיר יותר מהראשון [ע' כלל הבאה], כי הצד של שנה שעברה אומרת שאי"צ לדון ולהסתפק עליה בכלל, ואפ' אם משנה הזו שצריך לדון עליה, עדיין יש צד היתר. עיי"ש.

(יב) וע"ע אורל"צ^{לט} שתי' דתבואה דל שנה הקודמת אי"צ היתר בכלל, משא"כ תבואה של שנה הזו, ולכן הוי ספ"ס. ולא הבנתי דבריו, עיי"ש.

כלל י"ב – ספק ראשון מתיר יותר מן האחרון

(א) כלל זה מקורו מתרה"ד שהביא הש"ך. כגון, גדי חולבת הולידה תאומים, ואינו ידוע איזה יצא ראשון, ואפ' אם יצא ראשון, שמא ילדה בעבר, דלכאו' יש לכל גדי רק צד א' להתיר, שמא היה לידה לפניו. וכ' התרוה"ד, דאפ' אם עכשיו התאומים הם דכר ונקבה, מ"מ ספק הראשון מתיר יותר, דאילו^ל הולידה עכשיו שני זכרים, צד ספק הראשון היה פוטר שניהם.

(ב) ועפי"ז ממשיך ומבאר מדוע סתם כלי אב"י מותר מטעם ספ"ס, אע"פ שהוא שם אחד של נטל"פ, דספק הראשון מתיר יותר מן האחרון.

(ג) **ביהשם"ש, וספק ביהשם"ש.** בסוגיית ביהשם"ש יש הרבה מאוד ספיקות [ע"ע מש"כ בהל' נדה סי' קצ"ו סעי' א' בביאור הדעות]. ספק הראשון הוא עצם ביהשם"ש האם הוא יום או לילה, וספק השני הוא מח' ר"ת וגאונים [גר"א].

(ד) ויש עוד ספיקות, כגון שי' ר' יוסי שביהשם"ש הוא כהרף עין, וגם ספיקות אם נשער במישור או בהרים. ובהרבה מקרים יש עוד ספק, האם הוא בכלל היה ביהשם"ש, והאם השעון שלו מדויק.

(ה) וזה נוגע להרבה שאלות, כגון לעשות/עשתה הפסק טהרה, סעודה שלישית, תינוק הנולד בע"ש בביהשם"ש, מוצ"ש ביהשם"ש, או אפ' בימות החול, להתפלל מנחה, לברך ברכת שבע ברכות כשהוא כבר אחרי שקיעה של יום האחרון^{מא}, וכהנה רבות.

(ו) אמנם, לאור האמור אין כאן ב' ספיקות, אלא יש כאן ספק אחת, האם התינוק נולד היום או אתמול, ואין כאן ב' צדדים שונים להתיר.

^{לח} בינת אדם קבוע נ"ו.

^{לט} א' ט"ו.

^מ ע' בדה"ש בשם נוד"ב.

^{מא} ור' אלישיב הורה בזה שיש להפסיק הברכות בשקיעה, אפ' אמר מקצתם כבר, אין להמשיך עם השאר. ולמעשה, ע"פ מסק' דברינו יש להקל כמה דקות אח"כ.

הלכות תערובת

- (ז) אך לכאור', לפי הש"ך בשם תרורה"ד לכאור' זה נחשב ספ"ס, כי ספק א' היינו בדין ביהשמ"ש, ולזה יש נפק"מ בכל התורה כולה, ואז יש עוד מח' איך נשער מהו ביהשמ"ש, וא"כ ספק א' כולל יותר מן הראשון, ואינו אותו שאלה, ושאלה אחת אינה כוללת שאלה השניה.
- (ח) ואכן, ר' משה^{מב} יש לו תשובה ארוכה בענין ביהשמ"ש, ומח' ר"ת וגאונים, וס"ל דזה נחשב ספ"ס. ונוסיף גם הרמב"ם שמחשיב שם אחת כספ"ס.
- (ט) ועפי"ד מתיר לאשה לעשות הפסק טהרה כמה דקות אחרי השקיעה, אם לא הצליחה לפני כן. ועיי"ש מש"כ בסי' קצ"ו אם הוא עצמו מיקל נגד ר"ת, דאולי לדידיה אי"ז נחשב ספק^{מג}, או"ד כלפי האמת הוי ספק. ור' משה ס"ל דאין לעשות מלאכה במוצ"ש לפני זמן ר"ת, עכ"פ לפי חשבון שלו בדעת ר"ת.
- (י) וע"ע שבה"ל^{מד} שגם הוא ס"ל דזה נחשב ספ"ס [אע"פ שהחמיר לענין הפסק].
- (יא) ר' משה ס"ל דספק של ביהשמ"ש הוא ספק במציאות, ומח' גאונים ור"ת הוא ספק בדין. מאידך, הבדה"ש ס"ל דהספק של ביהשמ"ש הוא גם דין, נמצא הוא ספ"ס ושני הספיקות הם בדין, ויש לזה נפק"מ, וכדלקמיה.
- (יב) והנה, הביה"ל בסי' רס"א איירי ביום המעונן בע"ש, ואינו יודע אם הוא שקיעה, לענין לעשות מלאכה, וכ' דאינו ספ"ס כיון שהוא משם א'.
- (יג) ויש מי שהוכיח מכאן שהביה"ל חולק על ר' משה, מדלא החשיבו ספ"ס, אלא החשיבו כשם אחד. אמנם, מהא ליכא להקשות, כי שם אינו עוסק בשאלה של ר"ת וגאונים, אלא אינו יודע אם השמש זורחת או שהשמש שקעה, ספק במציאות, וגם הספק של ביהשמ"ש הוא ספק במציאות, וא"כ זה שפיר ספ"ס של שם א', וגם ר' משה מודה לזה.
- (יד) אמנם, לפי דברי בדה"ש שספק ביהשמ"ש הוא ספק בדין, א"כ בציורו של הביה"ל ה"ל להקל משום שזה ספק א' בדין וספק א' במציאות; ואם מחמיר בזה, ומחשיבו שם א', ה"ה שיחמיר לענין מח' ר"ת וגאונים.
- (טו) [א.ה. אגב, הביה"ל שם עוסק בענין עשיית מלאכה. וקשה, הא זה עושה ספ"ס לכתחילה, ולא רק שאלה להתיר בדיעבד. וכן קשה על ר' משה שמתיר לעשות הפסק אחרי שקיעה, הרי עושה ספ"ס בידים. ומשמע לי דכל היכא שיש שאלה של הזמן שנמצא בו עכשיו, נחשב כאילו הוא נמצא כבר בספ"ס, ואינו גורם להספ"ס בידים, אלא הספקות כבר קיימים.]
- (טז) ובענין תינוק הנולד דקות ספורות אחרי שקיעה בצאת השבת, כ' ר' משה דע"פ החשבון שלו יש למולו בשבת, ואין למחות במי שעושה כן, אך מכבודו של שבת יש למולו ביום ראשון^{מה}.
- (יז) וביום חול, הדברי יציב כ' דאם נולד פחות מי"ג וחצי דקות אחרי השקיעה [דאז הוא ודאי צה"כ לדעת הגאונים], יש למולו כאילו נולד ביום הקודם, וזה לכאור' משום ספ"ס הנ"ל.
- (יח) והנה, השו"ע עוסק בב' מקומות בענין הזה, אלא שיש סתירה בשו"ע. ביו"ד סי' רס"ב סעי' ו' כ' דכשיש ג' כוכבים בינונים, זהו צה"כ. אך, בסי' רל"ה ורס"ג כ' ג' קטנים, שהוא זמן יותר מאוחר.

^{מב} או"ח ד' ס"ב.

^{מג} או"ד יש לאסור משום דזה ספ"ס דסתרי אהדדי. תוס' ב"ק י"א. וע' פ"ת בסעי' י'.

^{מד} א' מ"ט.

^{מה} לכאור' חסידים ימולו בשבת, כי לא מתחשבים בשקיעת הגאונים כמעט לשום דבר.

הלכות תערובת

(יט) האחרונים נתנו שיעורים משלהם, מתי ברור הוא שיש למולו ביום שלמחרת. שש"כ^מ כ' 25 דק' אחרי שקיעה^מ. בשו"ש בסי' של"א כ' לפעמים כ"ח דק' ולפעמים ל"ב. ובשם ר' אלישיב אומרים בחורף ל' דק', ובקיץ ל"ג [סתיו ואביב, מה דינם]. ואולי זהו פשר דברי הגרש"ז, לחלק בין קיץ לחורף. הלוח א"י ס"ל ל"ו דק', והחזו"א של מ' דק'.

(כ) בסי' רס"א ושל"א הביה"ל כ' דביום חול ונולד התינוק, ואינו יודע אם היה ביהשם"ש, אינו ספ"ס, משום שהוא שם א', וכמש"כ למעלה, וגם, חזקת מעוברת אומרת שילדה יותר מאוחר. בסי' שמ"ב ד"ה בין, הוסיף הביה"ל שהוא חסרון ידיעה, ולכן אינו עולה לספ"ס. [זה לא קשור לדברי אג"מ הנ"ל, כי הביה"ל איירי כשאינו יודע באיזה שעה נולד, אבל ר' משה איירי כשיודע בדיוק מתי נולד, אלא שאינו יודע הדין באותו זמן].

(כא) הנצי"ב במשיב דבר^{מח} כ' דבאינו יודע מתי נולד, אין לעשות ספ"ס למולו ביום הקודם, משום דעתיד להתברר. ואין הכוונה שזה 'אפשר לברורי' אלא הכוונה שזה כעין גנאי וזלזול כשיכול הדבר להיודע, וידעו שמלו שלא בזמנו.

(כב) דגו"מ בסי' רס"ו סעי' ח' כ' דיש למולו ביום המאוחר משום דשיל"מ. וק', הא יתכן שיאבד המצוה למולו בזמנו. ועו"ק, הא יכול לעשות הטפת דם ברית [כגון לכוון בשעה שמוריד הרטיה], ואז הרוויח מעלת שניהם. וע"ע בזה.

(כג) וע"ע אבן האזל קונטרס ביהשם"ש אות י"ט דאין להקל מחמת ספ"ס, כי זה ספ"ס דסותר אהדדי, אם נחמיר לענין תינוק אחר. וק', מדוע נחמיר לתינוק אחר, ועוד, הרי זה שני שבילים, ואין בעיה של סתרי אהדדי אלא כשהוא אדם א'.

(כד) כשנולד בליל שבת, בירושלים ימולו כשנולד 37 דק' אחרי שקיעה. מי שחושש לשי' ר"ת, חסידים, ימולו ביום א'.

(כה) ע' בנוד"ב^{מט} לגבי עגונה שבעלה נעלם, ומצאו גוף אחת ואינו יודע אם הוא של בעלה או לא, והשואל צידד להתיר מכח ספ"ס, שמא זה בעלה, ואפ' אם לא, שמא בעלה מת במק"א, וטען השואל שאין לומר דזה שם אונס חד הוא האם בעלה מת או לא, דהרי ספק השני שמא זו בעלה מתיר יותר מן הראשון הואיל ומצאו כמה פרוטות בכיסו, וא"כ יש נפק"מ לענין הירושה של הכסף. והשיב הנוד"ב דכדי שספק א' יחשב מוסיף על הספק, היינו רק כשמוסיף בעניינו ממש, אבל לא כשהוא נוגע לסימן אחר בשו"ע [אריכות הנוסח הוא ליישב הא דבכור שיש נפק"מ אילו היה נקבה, ע' בש"ך].

כלל י"א – ט"ו: מתהפכת

(א) הציור של הש"ך כאן הוא סכין שחיטה שנמצא בו פגימה, ואינו ידוע אם נפגמה לפני השחיטה או אחר השחיטה, ואפ' לא היה אחר השחיטה, אולי מעצם המפרקת, ואי"ז מתהפך, כי א"א לומר אפ' תימא היה אחר השחיטה, אולי קרה לאחר מכן.

(ב) [ובנוסח הישיבות, אין כאן עוד ספק להתיר צד האיסור].

(ג) האגור, מובא בש"ך ס"ל שזה תוס' בש"ס שאי"ז נחשב כספ"ס, אלא שאינו זוכר איפה. וע' תוס' כתובות דף ט', ותוס' ישנים ורעק"א שם.

^מ מ"ו מ"ה.

^מ ושמעתי דכל נוהגין בירושלים למעשה, עכ"פ ביום חול.

^{מח} ב' נ"ד.

^{מט} אה"ע ל"ג.

הלכות תערוכת

- (ד) מלבד הש"ך שמחמיר, גם החו"י^י, תוה"ש^{נא}, פמ"ג, חו"ד, ורעק"א^ב; כולם מחמירים. וכ"פ ר' משה^ג דהעיקר כהש"ך.
- (ה) וע' ביה"ל סי' ש"ד ד"ה וי"א לגבי עבדים אם רבו מוזהר על שביתתו, ולענין ישראל אחר, וכ' דזה ספ"ס, אך אינו מתהפך. והנה, לא החליט שם לאסור, אלא מעורר שיש שאלה, ומשמע שאינו נורא כ"כ.
- (ו) הכה"ח^{יד} כ' דרוב פוסקים מקילים, ולכן יש לסמוך להקל בהפס"מ.
- (ז) היביע אומר בכל הספר מיקל בשאלה זו, ורוב ספרו הוא לעשות ספ"ס למרות שאינם מתהפכים; וזה עוד סיבה מדוע אין לאשכנזי לסמוך על פסקיו בסתמא.
- (ח) הפר"ח^{הק'} על הש"ך, מדוע ספיקתו שובנה מהא דכתובות דף ט', וע' בדה"ש שעוסק בזה. ובדה"ש ס"ק קפ"ו מסיק דבמקום צורך, ועוד צירופים, יש להקל.
- (ט) יל"ע, מדוע ספ"ס שאינה מתהפכת אינה נחשבת כספ"ס. הרמ"ע מפאנו, מובא בש"ך, כ' משום ד'מאי חזית' להתחיל מצד הזה ויש ספ"ס, אולי יש להתחיל מצד השני ואין ספ"ס, ומש"ה אמרי' ספק דאורייתא לחומרא.
- (י) הדגו"מ וכתרו"פ^{יה} כ' דלפי הרמב"ם שספק דאורייתא לחומרא הוא דין דרבנן, וא"כ ספיקו, כגון כאן, ה"ל להקל ולהתחיל דווקא מם הצד המיקל. ובאמת, כבר כתבנו, דשיטת הרמב"ם אינו פשוט כ"כ להקל בספיקות וספ"ס מדין ספק דרבנן לקולא, ובפרט כשאיחזק איסורא.
- (יא) באיסור דרבנן שיש בה ספ"ס שאינה מתהפכת, לפי הרמ"ע מפאנו ה"ל להקל, ואכן כ"פ הפמ"ג^י, עין יצחק^י, בית יצחק, ועוד.
- (יב) רעק"א ברשמי שאלה^{יה} מק' דהרמ"ע מפאנו איירי בגבינות עכו"ם, וזה איסור דרבנן, א"כ מדוע הרמ"ע מפאנו החמיר בזה משום שהוא ספק דאורייתא לחומרא. רעק"א שם כ' להדיא שלא ראה דברי הרמ"ע מפאנו בפנים. והשיב לו השואל שם, דהרמ"ע איירי היכא שיש באמת חשש שנשתייר שם גבינה של עכו"ם עשוי מבהמה טמאה.
- (יג) עוד נפק"מ, מבואר בפמ"ג, האם יש לעשות ספ"ס לחומרא כשאינו מתהפך.
- (יד) עכ"פ, ספ"ס שאינו מתהפך שפיר הוי ב' ספיקות, והשאלה הוא רק האם רשאים לעשות כן.
- (טו) ממשיך הש"ך בכלל י"ד וכלל ט"ו, היכא שיש סברא להתחיל מספק אחת, כגון ספק אם יש בכלל ריעותא, הסברא מכריח להתחיל מצד זה. כלומר, הואיל והסיבה שלא לעשות ספ"ס שאינו מתהפך הוא משום מאי חזית, כשסברא מכריע להתחיל מצד א', נתבטל טענה הנ"ל, ויכול לעשות ספ"ס. עיי"ש בש"ך דאיירי בספק ביאה של הארי.

^י בסוף הספר.

^{נא} כ"ב.

^{בב} א' קנ"ח.

^{גג} א' ט"ו.

^{דד} כ"ג.

^{הה} סק"ו.

^{וו} ש"ד ט"ו.

^{זז} א' י"ט.

^{חח} י"ג, ד"ה הטענה

הלכות תערוכת

טז) ועפי"ז יתיישב הרבה ספ"ס שמצינו בפוסקים שאינם מתהפכים, ואעפ"כ נחשבים כספ"ס, כי ספק הראשון דן אם יש כאן ריעותא.

כלל ט"ז – ספ"ס דאורייתא, וספק דרבנן

א) הש"ך כ' דאם יש ספ"ס על איסור דאורייתא, וא' מהצדדים אומרת שהוא אסור מדרבנן, נמצא על האיסור דאורייתא יש ספ"ס להתיר, ועל האיסור דרבנן יש ספק להתיר, מותר. וע"ע ט"ז הל' אבלות סי' שמ"ב סק"א.

ב) וכ' הבדה"ש, דה"ה אם יש שאלה אם איזה דבר הוא דאורייתא או דרבנן, נמי אמרי' כלל זו.

ג) למשל, אשה שחיובה בברכהמ"ז הוא ספק דאורייתא, ואינה יודעת אם בירכה או לא, יש ספ"ס להתיר, ספק אם חיובה הוא מה"ת או מדרבנן, ועל הצד שהוא דרבנן, שמא בירכה.

ד) וכן לענין איש שספק אם בירך ברכת התורה, התהל"ד בסי' מ"ז מיקל מטעם ספ"ס.

ה) אך באמת, ספ"ס זו אינה מתהפכת, דעל הצד שלא בירכה, ודאי צריך לברך שוב, בין מדאורייתא ובין מדרבנן. ובאמת, כך נקט השערי אפרים שם בהל' ברכהמ"ז. אך, חידושו של הש"ך כאן הוא לומר, דמאיזה טעם שיהיה [אולי משום דזה כספק ריעותא], כאן נחשבת ספ"ס, וא"כ אי"צ לברך שוב.

ו) המ"ב בהל' ברכהמ"ז שם בס' קפ"ו מסיק דהרוצה לברך שוב, אין למחות, משום דיש חזקת חיוב, ויש עוד הדעות שס"ל דאשה מחוייבת ודאי מה"ת. ונוסיף גם דעת החיי"א^{נט} דכל שהוא בעיא דלא איפשטא, אינו נחשב כספק, והא דאשה אם מחוייבת לברך, הוא בעיא דלא איפשטא.

ז) [הצל"ח על הגמ' שם כ' שתברך שוב, דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקן. וקשה, א"כ כל ספק דרבנן נחמיר. וצ"ע ג.]

ח) עוד דוגמא לכלל זה הוא כלי מתכת שספק אם טבלו אותו, והוא אינו שלו ואינו יכול לטבלו, ויש לו שאלה רק האם יכול להשתמש בו, והאיסור להשתמש בכלי לפני שטבל, אע"פ שטיבולו מה"ת, י"א שאינו אלא איסור דרבנן, וא"כ נוכל להגיד ספ"ס על הדאורייתא, וספק על הדרבנן.

ט) עוד דוגמא נמצא בהל' ציצית, בסדינים, וע' פמ"ג שם סימן י"ח סק"ג.

י) לדינא, בספק ברכת התורה, לא יברך שוב, וכתהל"ד, ויכוון באהבה רבה. ולענין ברכהמ"ז, לכתחילה תאכול עוד, ואם אינה יכולה, המברך שוב אין למחות, ויש כמה סברות שתברך שוב.

כלל י"ז וי"ח – ספק דרבנן לקולא

א) הרמב"ם^ס כ' דהחיוב להקשיב לדברי חז"ל נלמד מ'לא תסור', ולכן יכולים לברך על מצוות דרבנן 'וציוונו'. והק' עליו הרמב"ן בהשגות, הא א"כ בספק דרבנן נגיד ספק איסור דאורייתא של לא תסור לחומרא. ותי', ד'הם אמרו והם אמרו' שספק דרבנן לקולא. וכ' דתי' זה דוחק.

^{נט} מ"ז ב'.
^ס ממרים א' ב'.

הלכות תערוכת

- (ב) ולכן הציע הרמב"ן תי' אחרת, דאינו נלמד מלא תסור אלא 'קבלה', [דהיינו הלכה למשה מסיני, מפרשים] שמצווים להקשיב לחכמים. וק', א"כ גם בזה נגיד ספק הלל"מ לחומרא, כמו בשאר התורה כולה, וע"כ, הם אמרו והם אמרו, א"כ מה הרוויח הרמב"ן. וצע"ג.
- (ג) קטן, שאין לו המצווה דאורייתא של לא תסור, האם ובמה הוא מחוייב לשמוע לדברי חכמים. רש"י בנדה דף מ"ו, מחמת טענה הנ"ל ס"ל דמצוות חינוך אכן מוטל על האב, דהקטן לאו בר קבלת תקנת חכמים. מאידך, שי' תוס', דהקטן מחוייב מדרבנן. וקשה, איך הוא מחוייב בזה, הא אין לו לא תסור, ואין לו הלל"מ.
- (ד) והוסיף ר' אלחנן^{סא} להקשות, איך נכרי יש לו איסורי דרבנן [כגון בועל ארמית], הא אינו מחוייב מחמת לא תסור. וכה"ק הגרש"ז בכמה מקומות^{סב}. ועו"ק, גם לשיטת רש"י דחיוב חינוך מוטל על האב, במה מחוייב הבן להקשיב לאביו.
- (ה) ותי' ר' אלחנן בשם הגר"ח [עיי"ש לשונו הנפלא], דכל תקנת וצווים מחז"ל הם רצון ה', וכל באי עולם מחוייבים לעשות כן, כי כך מכריע השכל לקיים רצון מי שבראו, ורצונו של בעה"ב של העולם, וזה המחייב גויים וקטנים לשמוע לדברי חז"ל. וע"ע קה"ס^{סג} שג"כ נקט כזה.
- (ו) **עכ"פ**, ספק דרבנן לקולא. ויל"ע, האם הוא מותר בתורת וודאי, או"ד רק מתורת ספק. ולכאו', מהא דאמרי' בספק דרבנן דשיל"מ אסורה, ע"כ יש כאן עדיין צד ספק.
- (ז) אמנם, ראיה זו ניתן לדחות, דבאמת ביטול ברוב הוא דין וודאי, ואעפ"כ דשיל"מ אסור, ועד שתאכלנו באיסור; ע"כ סברא זו שייכת אף היכא שהוא מותר מדין וודאי, וא"כ ה"ה בספק דרבנן לקולא.
- (ח) ועוד, אם ההיתר הוא משום 'הם אמרו והם אמרו', א"כ ברור שההיתר שהוא בתורת וודאי.
- (ט) **התוה"ש סק"ה כ'** דאין לגרום לספק דרבנן לקולא בידים, ובסקי"ג כ' דכשיכול לצאת מן הספק בלי טירחא, יש לעשות כן, ואין לומר ספק דרבנן לקולא אלא בשעה"ד. וכ"מ במ"ב בכמה מקומות, כגון הא דנט"י בסי' ק"ס סקנ"א, ספק אם מים נפסלו לנטילה מדרבנן, ואעפ"כ כ' דיטול במים אחרים לצאת מן הספק.
- (י) הפמ"ג בסי' תמ"ט ס"ל דהוראה זו לסמוך על הקולא רק בשעה"ד נובע מהדין של אפשר לברורי. וצ"ע כוונתו, כי אפשר לברורי פשטות הכוונה [נאריך ע"ז לקמיה בס"ד] שאין כאן לידת הספק, אלא הכל גלוי וידוע במקום אחר, ואילו דינו של התוה"ש הוא דבאמת מותר, אך אינו לרצונם של החכמים לסמוך על זה כשיש בפניו ודאי היתר.
- (יא) והנה, הבאנו שהמ"ב בכמה מקומות כ' דאין לסמוך על ספק דרבנן לקולא כשיש עוד אפשרות. ויש גם מ"ב שמבוארים כדין הראשון של התוה"ש, שאין לגרום לספק דרבנן לקולא בידים, כלומר, אפ' היכא שהיינו מקילים מצד ספק דרבנן לקולא, והיינו אומרים שזה נחשב לשעה"ד, אעפ"כ אין לעשות כן בידים.
- (יב) אך, המ"ב כ' בנוסח של 'אינו נכון' לגרום בידים, כגון הא דסי' תפ"ט בענין ספירת העומר בביהש"מ^ש, דאם עשה כן יצא בדיעבד מספק דרבנן לקולא, וכ' המ"ב דאינו נכון לעשות כן לגרום לספק דרבנן לקולא.

^{סא} קונטרס דברי סופרים א' כ"ב.
^{סב} מצויין בשו"ש או"ח סי' שמ"ג סק"ג.
^{סג} יבמות ל"ו ג'.

הלכות תערוכת

- (יג) וכן בסי' י' בגד שנחלק בדיוק במחצה, ויש ספק אם חייב בציצית, ואסור לצאת בשבת עמו כשהוא מצויצת לרשה"ר, דאז הציצית הם משאוי, ולכרמלית, המג"א כ' דאסור משום דגורם לספק דרבנן לקולא. והמ"ב שם בק"י כ' ד'אינו נכון' לצאת לכרמלית.
- (יד) וכן בסי' תנ"ב בענין לבדוק כיסיו לפני שיוצא בשבת, דאם יוצא לכרמלית, 'אינו נכון' לצאת בלי לבדוק, ובשעה"צ שם סקל"ט כ' לבדוק משום אפשר לברורי.
- (טו) הנה, יש הרבה אופנים שלא אמרי' ספק דרבנן לקולא, והש"ך מונה כמה מהם בכללים הבאים.
- (טז) בכלל י"ח כ' בגבינת עכו"ם לא אמרי' ספק דרבנן לקולא, כי זה גזירה דרבנן איסור חשש איסור דאורייתא בציור זה עצמו [וכ' החכמ"א ס"ד דה"ה חלב עכו"ם ס"ה], משא"כ ביצת נבילה שהוא גזירה אטו ביצת טריפה. והיכא שהוא גזירה דרבנן כחומרא בעלמא, כגון בשר שנתעלם מן העין, ודאי אמרי' ספק דרבנן לקולא.
- (יז) הגדר בזה קשה מאוד, דמי יודע איך להבחין בכל גזירה דרבנן אם היא גזירה בפנ"ע כמו ביצת נבילה, או שהוא אטו איסור דאורייתא. כלל הזה מגביל מאוד ההיתר של ספק דרבנן לקולא.
- (יח) הנו"כ פקפקו בהש"ך, והעיקר רק על הדוגמאות שלו, אבל על יסודו, יש הרבה העומדים בשיטתו.
- (יט) הא דהחמיר הש"ך בספק גבינת עכו"ם, היינו כשהוא ספק על החפצא, אבל כשהוא ספק על עצם הדין, כגון שנחלקו בו הדעות, שפיר אמרי' ביה ספק דרבנן לקולא.
- (כ) הבדה"ש ס"ק רי"א מביא דעת הפר"ח לחלוק על הש"ך, וס"ל דבכל אלו אמרי' ספק דרבנן לקולא. ומסיק, דהמיקל בזה יש לו על מי לסמוך.
- (כא) ספק מוקצה, הש"ך מבואר דאי"ז כספק גבינת עכו"ם, וספיקו לקולא.
- (כב) בגבינת עכו"ם, ראינו מח' ש"ך וט"ז בסי' ק"א האם הוא חהר"ל. הט"ז שם סק"ד ס"ל דאינו חהר"ל, דאין איסורו אלא מחמת הנקבים, אבל לא בכולו. אבל הש"ך שם חולק, וס"ל דגזרו ואסרו על כל החתיכה, ולכן נחשבת כחהר"ל. הערוה"ש מסיק בזה להקל במקום הפסד.
- (כג) בשר עוף בחלב, הש"ך בסי' צ"ח ס"ל דאמרי' ספיקו לקולא; ע"כ ס"ל דאי"ז כגבינת עכו"ם אלא כביצת נבילה. הט"ז שם סק"ה חולק וס"ל דהחמירו על בשר עוף ונתנו לו כל דיני בב"ח דאורייתא. קיי"ל בזה כהש"ך להקל, וכ"כ רעק"א בתשו' צ"ח 'פשוט' להקל.
- (כד) עפי"ז, בשר עוף בחלב שנתערב בעוד חתיכות, ה"ל חהר"ל, ואינו בטל וכולם אסורות. כ"כ רעק"א על הרמ"א סי' ק"א סעי' א'.
- (כה) אך, אם היה ספק בשר עוף בחלב, ונתערב באחרות, כולם מותרות, כי ספק חהר"ל לקולא.
- (כו) ודכוותיה בענין גבינת עכו"ם, ודאי גבינת עכו"ם אסור, ספק, הש"ך מחמיר הפר"ח מיקל.
- (כז) כשנתערב באחרות, בוודאי, הש"ך ס"ל דזה חהר"ל, ולכן אינו בטל, אבל הט"ז בסי' ק"א מיקל בזה.

ס"ד ס"ג כ"ב.

ס"ה א"כ מדוע עסק דווקא בגבינה.

הלכות תערובת

(כח) וספיקו שנתערב באחרות, אע"פ שהש"ך מחמיר על כל שאלה בפנ"ע, מ"מ כשהוא שניהם ביחד, הש"ך מיקל, אע"פ שהוא א' בגוף וא' בתערובת. הט"ז סקי"ד מחמיר בזה. וע"ע ידי יהודה בסי' קי"א מש"כ לבאר שיטת הש"ך, מדוע היקל כשנצרף ב' השאלות.

(כט) ספק בשר שנתעלם מותרת, כ"ש שנתערב באחרות.

כלל י"ט – נתגלגל

(א) סי' נ"ז דן לגבי ספק דרוסה שנתערב באחרות, ושם היה המקור להא דספק א' בגוף וא' בתערובת, שה'מצאתי כתוב' היקל אם לא נודע, וכו', כמו שהארכנו למעלה.

(ב) הדרכ"מ שם מחמיר משום דהספק 'נתגלגל'. כלומר, אע"פ שיש כאן לפנינו שאלה של דרבנן של בע"ח שאינו בטל, ומה"ת שפיר בטל, והשאלה הוא רק אם הבהמה נטרפה, הו"א שנגיד דכל האיסור כאן הוא איסור דרבנן של בע"ח שנתערב, וכיון שהוא ספק אם בכלל נטרפה, נמצא ששאלה בדינו הוא ספק איסור דרבנן, וא"כ לקולא.

(ג) וקמ"ל, דכיון שיסוד הספק הוא אם נטרפה, א"כ פושטין תחילה שאלה זו, וספק דאורייתא לחומרא.

(ד) וכגון, בישראל חלב בקדירה, ואחר מעל"ע נודע לו שהוא חלב של ספק איסור תורה, האם רשאי לבשל בקדירה זו עכשיו, שהוא שאלה של דרבנן של אב"י, והוא ספק, קמ"ל דתחילה נדון על החלב אם הוא כשר או לא, וכיון שספק דאורייתא לחומרא, אינו מועיל מה שעכשיו אנו דנין על שאלה שהוא מקסימום דרבנן.

(ה) והנה, בספ"ס א' בגוף וא' בתערובת שהיקל המצאתי כתוב כשלא נודע, והקלנו בהפס"מ ובמקום סעודת מצוה, א"כ, המ"כ שמיקל גם כאן, האם נקל ג"כ בהפס"מ.

(ו) החכמ"א^{טו} מחמיר בספק שנתגלגל אפ' בלא נודע, אפ' בהפס"מ, אך הפ"ת סקי"ט מיקל במקום הפסד, כגון האי דבישל בקדירה ונודע אחר מעל"ע.

(ז) והנה, הא דאמרי' ספק הנתגלגל, ואפ' היכא שנודע רק כשהוא נוגע לשאלה של דרבנן, כגון קדירה שאב"י, מבואר מפ"ת הנ"ל בשם רעק"א שיש ב' מהלכים להבין את זה, האם הוא מדין קם דינא, או"ד משום דנשאר לנו משאלה הראשונה כשבאנו לדון על בליעה. ורעק"א כ' הנפק"מ כשאיסור דאורייתא כבר חלף והלך לו לגמרי, ולא נשאר לדון אלא על הדרבנן, האם אמרי' ספק הנתגלגל.

(ח) ולכאנ' דוגמא לזה יהיה הציור שהבאנו בענין קבוע למעלה בסעי' ג' בנושא דוגמאות וכללים שונים, שנתברר אחר הסדר שא' מהיינות בליל הסדר היתה איסור תורה [איך שיהיה], ואמרנו שזה קבוע וכמחע"מ דמי. ואמרנו שאין להקל שלא לשתות ד' כוסות שוב משום ספק דרבנן לקולא, כיון שזה נתגלגל. ועכשיו שזכינו לפ"ת בשם רעק"א, לכאנ' זה נפק"מ בתרי הטעמים, כי השאלה האם יצא ד' כוסות אינו שאלה על כשרות היין עכשיו, דהרי כל היין נגמר וחלף מן העולם, ואין אפ' בליעה שנשאר ממנו, וא"כ אנו דנין על שאלה אחרת לגמרי, וא"א לומר כן נתגלגל אלא אם נגיד 'קם דינא'.

(ט) [ע' רעק"א על סי' צ"ח לגבי מב"מ כשיש רוב, וספק ס', ונשפך, אמרי' לקולא, כי כבר נפשט הספק דאורייתא.]

^{טו} ס"ג כ"ג.

הלכות תערוכות

(י) [הנה, בהל' טבילת כלים בענין משכון של גוי אצל ישראל, הגמ' יש לו בעיא דלא איפשטא אם צריך טבילה [כשלא נראה שדעתו להשתקע אצלו, עיי"ש], ולכן מספק אנו טובלין. וכ"ז בכלי מתכת, אבל כלי זכוכית, לכאנ' יש להקל, כי ספק לקולא.

(יא) אמנם, הבית דוד מחמיר אפ' בזכוכית כי ס"ל דזה דומה לספק הנתגלגל, הואיל ועיקר הספק בגמ' הוא כלפי דאורייתא, וזה לא נפשט, ולכן ה"ה לענין זכוכית ספיקו להחמיר. למעשה, הפר"ח והחכמ"א הקילו בזה, כי סו"ס אינו באמת ספק הנתגלגל, כי על כלי הזכוכית מעולם לא היה שאלה של דאורייתא.

כלל כ' – ספק דרבנן לקולא נגד חזקת איסור

(א) בעיקר השאלה האם אמרי' ספק דרבנן לקולא כשיש כנגדו חזקת איסור, מצינו בזה בגמ' עירובין ג' דעות; יש המחמיר בכל אופן, יש שמחלק בין איסור דרבנן לאיסור דאורייתא [כלומר, בספק דרבנן מיקל], ויש עוד דעה המחמיר בדרבנן כשיש לו עיקר מה"ת. והשאלה הוא כמי קיי"ל.

(ב) הפר"ח בשם הרמב"ם מקיל בכל ספק דרבנן, אפ' נגד חזקת איסור.

(ג) התשו' הרשב"א כ' להחמיר כשיש לו עיקר מה"ת. הש"ך ס"ל דיש להחמיר בכל אופן, והא דהרשב"א אינו אלא דחוייא בעלמא, אבל באמת יש להחמיר בכל אופן.

(ד) הנוד"ב סי' ס"ה חולק על הש"ך, ולמד הרשב"א כפשטיה.

(ה) כלומר, הפר"ח מיקל בכל גווני. הש"ך מחמיר בכל גווני. הנוד"ב מחמיר רק כשיש לו עיקר מה"ת. והבדה"ש מסיק להקל כדעת הנוד"ב בשעה"ד, דלכתחילה יש לנהוג כהש"ך.

(ו) הט"ז בכמה מקומות חולק על הש"ך, כולל הא דסי' ס"ט שהבאנו בתחילת הסעיף. ויל"ע אי ס"ל כפר"ח או כנוד"ב.

(ז) שאלה זו נוגע רבות בהל' נדה, כגון ספק חפיפה, ספק כתם, ע"ע סד"ט סימן קצ"ח באריכות, פ"ת בכמה מקומות בהל' נדה, ועוד.

(ח) ולכאנ' יש להביא ראיה מהמ"ב להקל בזה, אפ' יותר מהנוד"ב אלא כהפר"ח. הראיה הוא מסי' ע"ו סקכ"ה, ואיירי כשידוע שהיה כאן מ"ר על הקרקע, וספק אם הטילו בו רביעית, מביא חיי"א להחמיר כיון שזה חזקת איסור [ועיקרו מה"ת]. וממשיך, דבשעה"ד יש להקל.

(ט) כשהוא ספק פלוגתא על איסור דרבנן נגד חזקת איסור, כ' הפמ"ג בסקכ"ח שיש יותר מקום להקל מהיכא שהוא ספק בגופו.

(י) **ספק דרבנן** ואינו נגד חזקת איסור אלא חזקת חיוב, מה דינו. ולכאנ' יש מ"ב המיקל בזה, כגון ספק אם שמע שופר או נטל לולב, ביו"ט שני אי"צ ליטול שוב. וק', הא זה ספק דרבנן נגד חזקת חיוב, ואינו מיקל רק בשעה"ד, אלא מיקל בשופי.

(יא) ובאמת, הגליון מהרש"א י"ח בשם מוצל מאש מחמיר בזה משום חזקת חיוב. וא"כ ק', מדוע היקל המ"ב.

(יב) וע"כ צריך לחלק בין חזקת איסור לחזקת חיוב, כי האיסור נובע מהא דבא ממקור איסור, משא"כ חזקת חיוב, אולי לא שייך מושג כזה, כי כל רגע ורגע הוא חיוב בפנ"ע, ואם היה מחוייב לפני שעה, זה אינו מורה על חיובו עכשיו. וע"ע בזה.

(יג) וע"ע ערוה"ש בהל' טבילת כלים [סי' ק"כ] בענין נאמנות של קטן על טבילת כלי זכוכית דמבואר דחזקת מצוה אינו חזקת חיוב. וזה דלא כשאר האחרונים שהבאנו שם.

הלכות תערובת

- (יד) כלל כ' איירי כשהיא נגד חזקת איסור.
- (טו) כלל כ"א איירי כשאייתחזק איסורא, דבזה חמיר טפי.
- (טז) בכלל כ"ג מוסיף דכל דברים החשובים לא אומרים בהם ספק דרבנן לקולא.
- כלל כ"ז – ספ"ס נגד חזקת איסור**
- (א) גם כלל זה מבוסס בדברי הדרכ"מ בסי' נ"ז, עיי"ש.
- (ב) הש"ך מביא הרשב"א^{טו} שמיקל בספ"ס על איסור דאורייתא שיש לו חזקת איסור.
- (ג) ידועים דברי רש"י שחזקת איסור על ספק שחיטה הוא משום חזקת אבר מן החי, והק' תוס' הא אחר הספק שחיטה הוא ודאי אינו אמ"ה, אלא ספק כשר ספק נבילה. ולכן תוס' מפרש דיש חזקת אינו זבוח.
- (ד) והנה, מתבאר מהש"ך דיש ב' סוגי חזקת איסור. הראשון מתנגד ישירות להספ"ס, והשני מתנגד 'בעקיפין'.
- (ה) דוגמא לסוג הראשון הוא ספ"ס מתי סכין השחיטה נפגמה, וזה מתנגד עם חזקת האיסור של הבע"ח בישירות. ודוגמא לסוג השני הוא הציור שבה עוסק הש"ך, עוף שנשבר העצם ואינו יודע אם ניקב הריאה, החזקת איסור אינו 'סותר' להספ"ס בישירות, דאינם 'חולקים' אם נשחטה, אלא ודאי נשחטה כראוי, אלא השאלה הוא האם הכשיר הבע"ח או"ד יש לאסור מטעם אחר.
- (ו) הרשב"א מיקל, והפר"ח למד שמיקל בשני הסוגים הנ"ל. מאידך, הט"ז למד שמיקל רק על סוג השני ולא על סוג הראשון. הש"ך מחמיר בכל אופן. הרמ"א משמע שמיקל בכל גווני.
- (ז) הכרו"פ בית הספק סק"ח כ' חכמי ספרדים מיקלים, סי רובא וחזקה רובא עדיף, וספ"ס עדיף מרוב.
- (ח) החכמ"א^{טח} פסק כהבנת הט"ז בדברי הרשב"א, ולהחמיר בסוג הראשון. וכ"פ הכה"ח לכתחילה.
- (ט) והנה, לכאו' צדקו דברי הכרו"פ, דרובא וחזקה רובא עדיף, וק"ו ספ"ס, וא"כ מהכ"ת כאן יש מקום פקפוק.
- (י) הש"ך כ' משום דספק הראשון כבר הוכרע ע"י ספק דאורייתא לחומרא. וזה קשה להבין, דעדיין אינו הוכרע, וכשיש ספ"ס נכריע להקל.
- (יא) הפמ"ג מביא הפנ"י דיש דין דרבנן סמוך מיעוטא לחזקה, וה"ה כאן יש לצרף המיעוט והמיעוט לחזקה, והוא ספק השקול. וע"ע יד יהודה מש"כ בזה.
- (יב) ועפי"ז, באיסור דרבנן [כגון דברים חשובים] ספ"ס וחזקת איסור נקל, דאפ' אם נסמוך מיעוטא לחזקה, ואינו מוכרע, עדיין נוכל להגיד ספק דרבנן לקולא. וכן באמת כ' הפמ"ג. הבדה"ש ס"ק קמ"ה ורכ"ג מביא דברי הפמ"ג.

^{טו} א' ת"א.
^{טח} ס"ג ל"ב.

כלל כ"ח – ג' ספיקות נגד חזקת איסור

- (א) עפ"י דברי הפמ"ג, מובן מדוע נקל בזה, דעכשיו שיש ספק השקול, הוכרע ע"פ ספק השלישי. וכ"כ הפמ"ג בעצמו.
- (ב) וע' ט"ז סקט"ו דמחמיר אפ' הרבה ספיקות יחד, כי חזקת איסור מכריע כל ספק וספק. וע' נקוה"כ שם שמק' עליו, ובדה"ש ס"ק קמ"ו.

כלל ל"ג – ספק השקול

- (א) כ' הש"ך, הא דספ"ס מהני, היינו כשהספיקות שקולים, אבל אם נוטה יותר לצד א', אי"ז עולה לספ"ס.
- (ב) השב שמעתתא^ט מוכיח מתוס' כתובות כדברי הש"ך, מהא דלא צירך ספק מוכת עץ.
- (ג) אמנם, הפנ"י ביאר תוס' באופ"א, ובאמת אי"צ שיהיה ספק השקול, אלא שלכה"פ בעינן שיהיה צד סביר ואמיתי, ולא צד רחוק מן המציאות, ואילו מוכת עץ הוא צד רחוק מדי.
- (ד) והנה, המ"ב בסי' שמ"ג בשם האחרונים לגבי אשת כהן מעוברת ללכת לבית הקברות, והיקל משום ספ"ס, ספק זכר ספק נקבה, ואפ' על הצד זכר, שמא הוא נפל. [יש צד להקל מחמת טומאה בלוע, דהיינו שהעיבור בלוע במעי אמו. אך זה לא יעזור לענין ללדת בבי"ח שיש שם מתים, עכ"פ היכא שלא עשו אולטרסאונד].
- (ה) הסד"ט בסי' קפ"ז הק' דלכאו' זה דלא ככל זה של הש"ך, דהרי הצד שמא נפל הוא אינו ספק השקול, דרוב לידות הם בר קיימא.
- (ו) השמעתתא שם מיישב, דבאמת צדקו דברי הש"ך וכדי להיות ספ"ס בעינן ספק השקול, אבל הא דאשת כהן דמותר, אינו מחמת ספ"ס אמיתי, אלא הוא מדין רוב, דלמעשה יש פחות מחמישים אחוז סכוי שיוולד בן זכר בר קיימא. כלומר, בהא דאשת כהן אין אנו דנים על מקרה שקרה לברר מה קרה, דבזה בעינן ספיקות השקולים, אלא כאן הוא לברר האם יש כאן זכר בר קיימא, וע"ז מהני רוב להגיד להתיר.
- (ז) החכמ"א פסק כהש"ך דבעינן ספק השקול.
- (ח) הסד"ט שהיקל, היינו רק בספק השני, דבזה מהני אפ' אם צד א' הוא צד רחוק, אבל ספק הראשון צריך להיות ספק השקול. כ"כ בדה"ש.

כלל ל"ד – חסרון חכמה

- (א) מבואר, דספק בחסרון ידיעה, אינו ספק.
- (ב) ויל"ע, אם הוא חסרון ידיעה לכל העולם, האם זה נחשב כספק או לא.
- (ג) בסי' צ"ח לגבי כחל מצינו שהחמירו לשער בכולו כי לא ידעינן כמה נפק מיניה, אע"פ שהוא ספק לכל העולם, אך אין להביא ראיה משם, דשם גזרו כדי שלא יהיה ביד כל א' וא', כ"כ הש"ך שם סק"ט.

^ט א' י"ח.
^ע סקט"ו ד"ה אמנם, ועוד מקומות.

הלכות תערובת

- (ד) ולכאן יש להביא ראיה מהביה"ל בסי' רס"א דנחשב כספק, דכ' שם דביהשם"ש הוא ספק חסרון ידיעה לכל העולם, ולכן מחשיבו כספק. ר' משה^א מפקפק בזה, וס"ל דאין להחשיבו כספק אלא בהפס"מ. וע"ע בדה"ש ס"ק רע"א וער"ב.
- (ה) הערוה"ש כ' כל היכא שמצינו 'אין' או 'בקיין', וגם חכם אינו יודע להכריע, שפיר נחשב כספק.
- (ו) הנה, בסעי' צ"ח הארכנו בנושא זה, ונביא כאן מש"כ שם הנוגע לעניננו.
- (ז) בסי' ק"צ סעי' ל"א שנינו כתם שאינו יודע אם הוא דם או צבע, מעביר עליו א' מז' סמנים, וזה יגלה לנו אם הוא דם או צבע בעלמא. וכ' אח"כ שו"ע^ב "ועכשיו אין לנו העברת ז' סמנים מפני שאין אנו בקיין במקצת שמותם" עכ"ל.
- (ח) ולא חש השו"ע לבאר לנו מה דינו בזמננו שאין אנו בקיאים; האם אמרי' ספק לקולא או ספק לחומרא. כך הסתפק החכמ"א שם.
- (ט) הלבוש ותוה"ש כ' דהוא ספק שוטים, ולכן א"א ספק דרבנן לקולא, ולכן לחומרא, אע"פ שהוא ספק לכולי עלמא. וכן רעק"א בסעי' כ"ג כ' דספק צבע הוא ספק דאפשר לברורי, אע"פ שאין מי שבעולם שיכול לברר את זה, מ"מ הוא רק חסרון ידיעה לחוד. הגר"ז מיקל כשהוא תליה.
- (י) והק' ע"ז הסד"ט, הא אם כולי עלמא אינם יודעים, ואין אדם בעולם שהוא בקי, לכאן נחשב לספק גמור, ולא רק ספק שוטים בעלמא, כדמבואר בהל' נדה וגם כאן בסי' ק"י.
- (יא) ועוד טען ר' משה^ב טענה אלימתא, בשלמא בסוגיין, להבקי ולמי שיוודע לאמוד ולשער, אין כאן ספק, אלא פותח עיניו ורואה שאין/יש כאן ששים, וממילא אין כאן לידת הספק בכלל. משא"כ ספק דם ספק צבע, אין מי שבעולם בעבר בהווה ובעתיד שיכול להכריע בזה ע"פ מאזני שכלו לחוד. אלא שבזמננו היו בקיאים לעשות איזה טיפול לברר, לפשוט, לתרץ השאלה הזו אם דם אם צבע.
- (יב) נמצא, ודאי יש לידת הספק, וא"כ, אם אין מישהו שיכול לפשוט השאלה, הדין ישאר בגדר ספק אמיתי, ואינו חסרון ידיעה וספק שוטים בעלמא^ב, ואפ' המחמירים בספק לכולי עלמא, יכולים להודות כאן דהוא ספק, כיון שהחסרון ידיעה אינו בהספק, אלא בהבירור.
- (יג) טענה אלימתא מאוד, וקושי גדול על המחמירים הנ"ל. ולכן לדינא נראה שהצדק עם ר' משה, ולהקל.
- (יד) ואע"פ שרבו החולקים עליו, מ"מ הנראה לענ"ד כתבנו, וכדיתבאר. חדא, יש רבים העומדים כדעת ר' משה, כיד אברהם שם. ועוד, ר' משה ס"ל דכך הוא פשטיה נוסח שו"ע, וכך ס"ל דהוא סתימת ש"ך וט"ז שם.
- (טו) ואלו שהחמירו, לא כולם מטעם אחת החמירו. כגון הלבוש שהחמיר, לא החמיר משום שזה ספק שוטים אלא משמע שמשום שיתכן 'בעצם' שבקי יבא ויגיד שטעינו, נמצא כעין זלזול להקל עכשיו^ע. ומשמע, דאע"פ דבזמננו אין לנו בקי בעולם, מ"מ אולי יחזור החכמה למקומו.

^א ב' ס"ח.

^ב ד' י"ז ג'.

^ע ע' נקוה"כ, דלדידי משמע לי שס"ל סברא הפוכה מזה.
^{עד} כעין דברי הנצי"ב במשיב דבר שהבאנו למעלה.

הלכות תערובת

(טז) והנה, הבנת הלבוש בגדר ובטעם ספק שוטים הוא מחודש. ולחשוש כן אף בזמננו הוא חידוש ע"ג חידוש. וביותר, הלא כל עצם דינו של כתמים הוא להקל, ובכל תליה נקל, וא"כ מדוע חש כ"כ להקל בזה.

(יז) החכמ"א^ע ג"כ החמיר, משום דקיי"ל דכל שהוא לפנינו ואין אנו בקיאים צריך להחמיר. ולא מצאנו הבנה לדבריו, הא אם משום אפשר לברורי, אה"נ, בזה א"א ספק דרבנן לקולא. אבל כאן, וכ"כ הוא בעצמו, אין אנו בקיאים, א"כ מדוע נחמיר.

(יח) סד"ט^ט מחמיר, וטעמו שאם נקל נעקר כל דיני כתמים, דבכל מקרה נגיד שהוא ספק צבע. וצ"ע הבנתו, כי במקרה שיש להסתפק בצבע, אכן נימא הכי, וכדיני כתמים, ובשאר מקרים לא נגיד כן.

(יט) המקו"ח^ט מבוא בדרכ"ת החמיר. וטעמו, דבספק תולים במצוי, ודם יותר מצוי מצבע. נמצא, אינו מדין ספקות, אלא ענין פרטי לענין שאלת דם/צבע.

(כ) עכ"פ לאור האמור, ר' משה אינו חידוש אלא ר' משה הוא הפשטות. ע"כ עפמ"ש כ"כ בסי' צ"ח.

כלל ל"ה – אפשר לברורי

(א) בתחילת כתובות בתולה נשאת ליום הרביעי כדי שיבא לב"ד ביום ה', וכ' רש"י דכדי שיתברר הדין, ולא נצרך לסמוך על ספ"ס. ותוס' כ' כדי שנוכל להתיר גם אשת כהן שאין לה ספ"ס.

(ב) החת"ס ויד יהודה ביארו מח' רש"י ותוס' משום אפשר לברורי, דרש"י ס"ל שא"א ספ"ס כשאפשר לברר, ואילו תוס' מיקל בזה. ובאמת, מרש"י מבואר דאין לעשות ספ"ס אפ' כשהוא ספק אם יתברר הספק.

(ג) והנה, היכא שאפשר לברורי בקל ודאי כו"ע מודי דחייב לברר ואין סומכין על ספ"ס, דזה כאילו סוגר ומעלים עינו מהמציאות. וא"כ, כל הנידון הוא באפשר לברורי שאינו בקל אלא בטירחא.

(ד) ובאמת, יש ב' מהלכים לבאר דין זה. הא', הואיל ואפשר לברר, למרות שכרוך בטירחא, למעשה סו"ס אינו באמת ספק, וג"ז כאילו מעלים עין מהמציאות, ולכן א"א לצרפו לספ"ס [כרו"פ]. והב', אע"פ שספ"ס הוא קולא וכולי האי לא חיישינן, מ"מ עדיף שיהיה הכרעה יותר טובה ע"י ברור במציאות באמת. ובנוסף אחר, כעין שאין עושים ספ"ס בידים, וכעין הא דספ"ס אינו לכתחילה, וכעין דשיל"מ בספ"ס, גם בזה עדיף שלא יבא לסמוך על קולא זו.

(ה) ונפק"מ בין הטעמים, מה דינו כשנוכל לברר ספק א' ולא שתיהם. לטעם הראשון, עדיין יש לברר, כי אי"ז ספק, ואילו לטעם השני, ודאי ספק הוא, אלא שעדיף הכרעה ע"פ המציאות, אבל כיון שלא יבא להכריע כל הספיקות, אי"צ לעשות כן, ויכול לסמוך על ספ"ס.

(ו) [ואולי עוד נפק"מ, כשנוכל לברר לצד אחת אבל לא לצד השני; כלומר נוכל לברר אם ודאי מותר, אבל ודאי איסור לא נוכל להכריע, או להיפך, אולי ג"ז נפק"מ בין בטעמים. ואולי עוד נפק"מ, כשהוא ספק אם נוכל לברר.]

^ע קי"ג כ"ט.
^ע צ"ה.
^ע קל"א.

הלכות תערובת

- (ז) הש"ך מחמיר לכתחילה לגבי רמ"ת [סי' קפ"ז] כשיש ספ"ס, היכא שיכול לברר ספק אחת [עיי"ש לפרטי הדין], ע"כ למד כצד השני שיש דין אפשר לברר גם כשיברר ספק אחת.
- (ח) אך, מביאים רעק"א [סי' ע"ז ד"ה אמנם] וס"ל שאי"ז אפשר לברורי, ע"כ כצד הא'. וע' בנוד"ב סי' מ"ג ונ"ג דלדינא מודה להש"ך, אבל ביסוד מודה לרעק"א שאין דין אפשר לברורי כשיברר ספק אחת, אבל לדינא מודה להש"ך כיון שס"ל דשם יפשוט גם ספק השני.
- (ט) הנה, הבאנו דעת רש"י להחמיר באפשר לברורי, וכ"ה דעת הרשב"א. מאידך, הבאנו דעת תוס' להקל. וכן היקל הרמ"א בסעי' ט', ופמ"ג בסי' פ"ד [מ"ז י"ב]. וכ"ה בערוה"ש, גר"א סקל"ח, כרו"פ סק"ט, יד יהודה סקס"ח.
- (י) הש"ך כאן וגם בסי' ס"ו ס"ל דלכתחילה יש להחמיר בזה, אבל בהפס"מ יש להקל, וכ"פ החכמ"א. וכ"ה בחוו"ד.
- (יא) וע' מ"ב הל' בדיקת חמץ סי' תל"ט סק"ג ספ"ס אם חייב לבדוק הבית שוב, כגון עכבר וכו', וכ' אי"צ לחזור ולבדוק. וק', הא זה לכתחילה, ואינו טירחא מרובה, ועוד, בדיקת חמץ על הספק נתקנה. עיי"ש.
- (יב) והנה, הרא"ש מביא רש"י לגבי ספ"ס של כלי שאב"י, והק' על רש"י הא נטעים לקפילא לדעת אם יש טעם לשבח, ותי' דזה טירחא. וק', הא זהו דעת המקילין, ואילו רש"י כתובות שהבאנו למעלה מבואר דמחמיר באפשר לברורי.
- (יג) וי"ל, דבאמת רש"י מיקל בזה, והא דרש"י כתובות החמיר, אינו משום 'דיני' אפשר לברורי, אלא ביאר מדוע ב"ד תיקנו את זה, וב"ד תיקנו כדי שלא יבואו לבא להקל בתדירות על ספ"ס כשאפשר לברר, למרות דמן הדין שרי.
- (יד) עכ"פ לדינא, כשאפשר לברר בקל, ודאי חייב לעשות כן, אפ' בספק א', דזה כאילו מעלים עין מן האיסור. כשאפשר לברר ע"י טירחא, לכתחילה אין להקל, אבל כשיברר רק ספק א', יש עוד יותר מקום להקל.
- (טו) הנה, הגר"א בסי' קכ"ב סקכ"א לגבי סתם כלי אב"י ס"ל דהלוקח כלי מישראל, יש לו הקולא של סתם כלי אב"י, שהוא ע"פ ספ"ס, ואי"צ לשאול אותו, אפ' אם הוא בקל. ומוכיח כן מהא דאי"צ להביא קפילא. וק', הא אין הנידון דומה לראיה, התם יש טירחא, ואילו הגר"א מיקל אף כשהוא קל. וצע"ג. לדינא, החכמ"א ערוה"ש ופ"ת ס"ל דיש לשאול אותו אם הוא בקל אם שימש בה בתוך מעל"ע.
- (טז) והנה, הספ"ס של סתם כלי אב"י הוא ספק אם שימש בו מעל"ע, ואפ' אם כן, אולי היה למאכל שהוא נטל"פ. ואין זה ספ"ס משם א', שם אונס חד הוא, הואיל וספק הראשון מתיר יותר מן האחרון. ולכאו', ספ"ס זה גם מתהפך. אך לכאו', אינו ספק השקול, כי רוב מאכלים אינם נטל"פ, כמש"כ החכמ"א שם, וא"כ לכאו' זה קשיא על אלו שסברו דבעינן ששני הספיקות יהיו ספק השקול.
- (יז) הבאנו למעלה דברי הרא"ש דאי"צ להביא קפילא לסתם כלי, כי זה טירחא, ואפשר לברורי אינו מחייב עד כדי כך. וכ' הנוד"ב סי' נ"ז דאולי הרא"ש אינו מיקל אלא כשיש חזקת היתר, אבל בלא"ה אולי יש לטרוח.
- (יח) הבדה"ש מביא תוה"ש סקמ"ה דאי"צ להביא קפילא כי יתכן שיהיה שם איסור ולא ירגיש, כגון אם הוא מב"מ, ולכן אי"צ להביא קפילא.

הלכות תערובת

- (יט) בענין אשת כהן לעשות בדיקות לדעת אם היא עומדת ללדת לזכר או לנקבה, עמש"כ בסי' קצ"ד.
- (כ) הנה, נחלקו האחרונים בענין צואה מכוסה, האם צריך להרחיק עד למקום שכלה הריח, או"ד בעינן להרחיק ד"א ממקום שכלה הריח. וא"כ יל"ע, הרוצה לברך או ללמוד איזה דבר שבקדושה, ויש תינוק בסביבה, האם חייב לבדוק את התינוק לראות אם עשה צרכיו, או"ד זה ספ"ס, א' בדין וא' במציאות, או"ד זה אפשר לברורי בקל.
- (כא) הגרש"ז בהליכות שלמה היקל בזה, אך בשם ר' אלישיב אומרים שחומרא להרחיק ד"א. האשי ישראל כ' דאי"צ לבדוק, אבל אם חלף הרבה זמן, נמצא הסיכויים שעשה צרכיו עלה, ולכן יש לבדוק.
- (כב) לדינא, העיקר כדעת המקילים ואי"ז נכלל באפשר לברורי בקל. וע"ע בזה.
- (כג) ספק פצוע דכה להתחתן עם ספק גיורת [שעשתה גירות מחמת ספק, ועכשיו היא ודאי ישראלית], אי"ז ספ"ס, כי זה תרי גופי.
- (כד) מעשה בתינוק שנולד בביהש"מ"ש, וספק אם יום השמיני הוא ביום א' של שבועות או ביום שני. והנה, אילולי יו"ט היינו מורים למולו בין שלמחרת, אבל ביו"ט, קיי"ל [שו"ע סי' רס"ו] שמילה אינו דוחה יו"ט אלא כשהוא בזמנו, אבל תינוק זה, יתכן שזה מילה שלא בזמנו.
- (כה) [אם התינוק היה בא"י, אפ' ההורים בני חו"ל, ואפ' ודאי מילה שלא בזמנו, אעפ"כ מלים ביו"ט שני ע"י מוהל שהוא בן א"י].
- (כו) והנה, הש"ך שם סק"ח ע"פ דעת הרמב"ם ס"ל דאפ' מילה שלא בזמנו דוחה יו"ט שני. הנוד"ב מיקל כדעה זו כשהוא ספק בזמנו ספק שלא בזמנו, ע"פ ספ"ס, אולי בזמנו, ואפ' שלא בזמנו, אולי כהש"ך.
- (כז) ועמש"כ בכלל י"ב בענין דשיל"מ.
- (כח) [מעשה בבן א"י בחו"ל שנולד לו תינוק ע"י ניתוח קיסרי, וזמן הברית היה ביו"ט שני, שלדידיה הוא חול. אמנם, ברית של תינוק הנולד ע"י ניתוח קיסרי אינו דוחה יו"ט, ולכן לא היה מוהל למול אותו, למרות שהיה עליו חיוב מדאורייתא למולו].
- (כט) כלל ל"ו אין לנו לבדות ספק דרבנן לקולא חדשה שלא נמצא בפוסקים. ועמש"כ בתחילת הסעי'.
- (ל) ע"ע פ"ת סקט"ז לגבי ספ"ס לחומרא באיסור דרבנן.
- (לא) ע"ע פ"ת סקי"ט ספ"ס דסתרי אהרדי.
- (לב) ספ"ס על דברים שאסורים משום סכנה, כגון שום או בצל קלוף [או בשר ודגים], הרמ"א בסי' קט"ז סעי' ה' מבואר דחוששין לסכנה יותר מאיסור. התפא"י בחולין כ' מהא דמפקחין גל אפ' כשיש הרבה ספיקות, אלמא חוששין בסכנה יותר מאיסור. [א.ה. אולי יש לחלק בין סכנה של מיתה ובין סכנה של חולי]. אבקת רוכל רי"ג מחמיר בענייני סכנה אפ' הרבה ספיקות. וע"ע פמ"ג בסי' קע"ג הדן בשאלה זו.
- (לג) ספק בפסק, כגון שיש דעות לכאו ולכאן, תוה"ש סק"א כ' דג"ז נחשב ספק, ובדאורייתא לחומרא, ובדרבנן לקולא.

הלכות תערובת

לד) ובסק"ב כ' דאם הוא שאלה של דאורייתא, מח' הדעות יצטרף לספ"ס. וע"ע מ"ב סי' ע"ט סקט"ו, סי' תפ"ט סקל"ח ושעה"צ שם. ויל"ע, האם שתי פלוגתות נחשבות כספ"ס, ע"ע בסי' תרמ"ח סקי"א שמיקל המ"ב, וע"ע סי' שי"ח ס"ג, סי' ש"ד סקי"א.

לה) החכמ"א^{ע"ה} כ' ד'תיקו' אינו מצטרף לספק, וכן כל בעיא דלא איפשטא. וע' ש"ך סי' ק"ד סק"ד דשאלה זו 'צ"ע', וא"כ יל"ע מהיכן הפשיטותא של החכמ"א.

לו) ובאמת, הערוה"ש בסי' הבאה, ודרכ"ת^{ע"ט} ס"ל דזה נחשב כספק, והכי מקובל.

לז) לא ביארנו כאן מה דינו כשיש ספק או ספ"ס אי אמר איזה דיבור, או עשה איזה מעשה, וע' פ"ת מש"כ בזה.

לח) בברכות, אפ' ספ"ס לברך אמרי' ספק ברכות לקולא. אמנם, בספירת העומר מצינו דכשיש ספ"ס מברך. וביאור הענין, דכשיש שאלה על הברכה, אמרי' סב"ל אפ' בספ"ס, ואפ' בג' ספיקות, משא"כ בספירת העומר אין הנידון על הברכה אלא הנידון הוא על המצוה, וכיון שהחיוב נפסק ע"י ספ"ס, ממילא יש גם חיוב ברכה. ודו"ק.

סימן קי"א – דין כלים טריפות שנתערבו בכשרות

--- סעי' א' – תולין במקולקל ---

שתי קדרות אחת של היתר ואחת של איסור, ולפניו שתי חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור; אם החתיכה היא מאיסור דרבנן, כגון שומנו של גיד, ונפלו אלו לתוך אלו, מותרים, שאנו תולים לומר האיסור נפל לתוך האיסור וההיתר לתוך של היתר. ואפילו אם ההיתר שבקדרה אינה רבה על שלפניה. וכן הדין אם לא היה כאן אלא קדירה אחת של בשר שחוטה, ונפל בה אחת מאלו השתי החתיכות, ואין ידוע איזו היא, אנו תולים דשל היתר נפלה, אפילו אין ההיתר רבה על האיסור. או אם לא היה כאן אלא חתיכה אחת מאיסור דרבנן, ויש שתי קדירות, אחת של היתר ואחת של איסור, ואין ידוע לאיזו נפלה, גם בזו תולין להקל.

בגדר של תולין

(א) [מראה מקום אני לך; ע' ריטב"א ביבמות דף פ"ב על סוגיין, מהדורת קוק, שיש שם אריכות גדולה שמקיף את כל הסוגיא.]

(ב) כ' הפ"ת בתחילת יו"ד, סי' א' סעי' ז' עוסק בענין שוחט שהחמיר יתר על המדה, האם מסלקין אותו, ומביא בית יעקב והפמ"ג שם שטענו שיש לסלקו דזה חומרא דאתי לידי קולא ע"פ סימן שלנו, דיתכן שנתלה בהאיסור כשבאמת הוא היתר, דבזה א"א תולין. וכ"מ בהקדמת המנח"י לספריו שחומרא יתרה אתי לידי קולא. הבאנו את זה כהקדמה לסימן זה, אבל לכאורה היה עלינו להביא את הדברים בתחילת כל לימוד דיני איסור והיתר.

(ג) מעשה שהיה באשה שבישלה מרק עוף, ועירב אותה עם כף, אך יש בפניה ב' כפות, א' מהם הוא חלבי ב"י וא' בשרי [או חלבי אב"י] ואינה יודעת באיזה שימשה, מה דינו של המרק.

(ד) הנה, מקור הענין הוא גמ' יבמות פ"ב שני קופות, א' של תרומה וא' של חולין, ונפל לתוך א' מהם תרומה, תולין לומר שנפל בשל תרומה. ולא ברק בתרומה וחולין אמרי' הכי, אלא בכל איסור דרבנן, כגון אוכל של איסור ואוכל של היתר, וכן נדה וטהורה שמצאו כתם, תולין לומר שבאה מהטמאה.

(ה) נחלקו ר"י ור"ל האם אמרי' תולין אפ' היכא שהוא מחצה על מחצה או"ד אמרי' הכי רק כשיש רוב של היתר. וקיי"ל כר"י דסגי אף במחצ"מ.

(ו) יש להקשות, מה נתחדש כאן עם דין החדש של תולין במקולקל, הוי לן להקל אפ' בלא"ה מטעם ספק דרבנן לקולא.

(ז) הנה, הש"ך סק"ג כ' בשם הנמקו"י, דהיכא שמדובר באיסור משהו, גם ר"י מודה דבעינן רוב היתר. וכ"מ במג"א סי' תמ"ז שהחמיר בזה, וציין לש"ך בסימן שלנו, ויש שכתבו דהציון הוא טעות סופר, אבל המחצה ש"מ מקיים דברי המג"א ע"פ מש"כ.

(ח) מאידך, הפר"ח בסק"ב ס"ל דגם איסור משהו הוא ספק דרבנן לקולא, ולכן תולין בו לדעת ר"י אפ' במחצ"מ. וכ"כ הא"ר בסי' תס"ז.

הלכות תערוכת

- (ט) ויל"ע, כשהש"ך החמיר באיסור משהו, היכי דמי איסור משהו. וכ"ת דאיירי בחמץ, הא זה ספק דאורייתא שנתגלגל לדרבנן, וא"כ פשוט שא"א להקל. אלא ע"כ איירי בחמץ נוקשה שכל כולו הוא רק מדרבנן.
- (י) א"נ איירי בשאר דברים חשובים, אך זה א"א, כי הש"ך והט"ז כ' בדברים חשובים יש להקל בזה. אלא מחוורתא דמעיקרא.
- (יא) אלא שיל"ע עוד, מדוע בדברים חשובים היקל במשהו, ואילו בחמץ נוקשה או שאר ציור של משהו הש"ך החמיר בה.
- (יב) היד יהודה עומד בזה, וכ' דיש חילוק ביסוד דינו של 'משהו' ו'כלשהו', למרות שהמפרשים לא מקפידים בלשונם. וביאר, דחמץ אסור ב'משהו', כלומר לא יתכן בשום צורה שהיא שיהא מותר, לעולם אינו בטל בשום ציור. משא"כ 'כלשהו' פירושו כמו נבלה דשפיר יש בו תורת ביטול, אלא כמו שהוא עכשיו, בחר"ל, או בריה, א"א לה ליבטל.
- (יג) והנה, הריטב"א ס"ל דסתם יינם אסור במשהו ואפ' באלף לא בטל, כמו חמץ, ואין לו היתר בשום אופן של ביטול. ועפי"ז, גם לא נגיד בה דין תולין. אבל לדידן שלא קיי"ל כדברי הריטב"א, אלא ס"ל דיש לו ביטול, תולין בה להיתר.
- (יד) עכ"פ ע"פ דברים אלו יש לבאר דברי הש"ך, שיקל כאן בדברים חשובים אבל יחמיר בחמץ נוקשה שאיסורו במשהו מדרבנן.
- (טו) ממשיך היד יהודה, עכשיו נתבאר שהמשהו של הש"ך אינו חמץ במשהו, ואינו דברים חשובים, ולא נשאר לנו לומר אלא שאיירי בחמץ נוקשה. והניחא להמ"ד שחמץ נוקשה אכן אסור במשהו, אבל להמ"ד שחמץ נוקשה שפיר בטל בס', היכי דמי הציור של הש"ך.
- (טז) ועוד טען היד יהודה, אפ' למ"ד שחמץ נוקשה במשהו, סו"ס הוא דשיל"מ, וא"כ מחמת הכי אין לומר תולין במקולקל, אלא עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר.
- (יז) ובעיקר הדיון האם אמרי' תולין על דשיל"מ, הפר"ח עוסק בזה, ולשיטתו למעלה שכאן הוא מדין ספק דרבנן לקולא, כאן מחמיר בדשיל"מ.
- (יח) מאידך, הפרי תואר ס"ל שדין תולין הוא קולא חדשה הניתוסף על הדין של ספק דרבנן לקולא, ודין זה קיימת אף בדשיל"מ שתולין בה להקל.
- (יט) הפמ"ג מסופק בדין תולין בדשיל"מ, והערוה"ש מחמיר.
- (כ) עכ"פ, המרק שדיברנו עליו למעלה, המרק עצמה הוא ספק דרבנן, וי"ל ספק דרבנן לקולא ותולין לומר ששימשה בהכף הבשרי [או האב"י]. והכפות עצמם, הוא דשיל"מ, ותולה על שאלה הנ"ל, ולדעת הפרי תואר נקל.
- (כא) ועפי"ז אולי יש מקום לבאר הש"ך דאסר במשהו, דהיה קשה היכי דמי, הרי אינו חמץ דזה אסור בלא"ה, ואינו דברי חשובים כי בזה היקל. ואמרנו שחמץ נוקשה במח' שנויה. ועכשיו י"ל דהחמיר בדשיל"מ, דאע"פ שהוא קולא חדשה, וכהבנת הפרי תואר, מ"מ עדיין יש להחמיר בדשיל"מ.
- (כב) אלא שא"א לומר כן, כי הש"ך ריש הסימן כ' דטעם של הקולא של תולין הוא מדין ספק דרבנן לקולא, וכדברי הפר"ח, וא"כ אין הו"א שנקל בדשיל"מ, דאם אין אנו מקילין בשאר ספק דרבנן, מדוע כאן יהיה אחרת. וכן באמת כ' הש"ך בכללי ספ"ס כלל י"ט, שיש להחמיר בדשיל"מ אפ' בציור של תולין.

- (כג) וכן כ' ר' משה^פ 'האמת' דדין תולין הוא מדין ספק דרבנן לקולא.
- (כד) וא"כ הדרה קושיא לדוכתיה מהו הציור של הש"ך של איסור משהו. וביותר, מה נתחדש כאן בדין תולין יתר על דין הרגיל של ספק דרבנן לקולא. ובכך עוסקין הש"ך והט"ז.
- (כה) מהרשב"א מבואר ליישב דאי מדין ספק דרבנן לקולא הוי לן להחמיר כשאיסתחזק איסורא, והחידוש כאן הוא שיש להקל ולהגיד ספק דרבנן לקולא אף כשאיסתחזק איסורא.
- (כו) והנה, בסעי' ד' מבואר שאם איסור תורה נפל לתוך רוב, שמה"ת בטל, אך מדרבנן צריך ס', ונפל לקדירה ואינו יודע איזה, אמרי' בו תולין. והניחא לדעת הפרי תואר שכאן הוא דין חדש מובן מדוע נקל, אבל להש"ך ור' משה ע"פ הרשב"א דכאן הוא מדין ספק דרבנן לקולא, וכל הרבותא שאין להחמיר כשאיסתחזק איסורא, איך נקל בסעי' ד', הא ה"ל להחמיר משום ספק הנתגלגל.
- (כז) הט"ז סוסק"א עוסק בזה, ותי' ד'לק"מ' שדין תולין ושאינו אומר הוא יותר קיל מספק דרבנן לקולא. והק' יד יהודה דדין תולין אינו קיל יותר מספק דרבנן לקולא, אלא הוא בדיוק אותו דבר, אלא שזה מהני אף באסתחזק איסורא, אבל לענין נתגלגל אין הבדל בין זה לזה, וא"כ מהו כוונת הט"ז. היד יהודה נשאר בצע"ג.
- (כח) הש"ך בכללי ספ"ס עוסק לבאר מדוע בסעי' ד' אין אנו מחמירין משום נתגלגל, ותי' דהואיל וקדירה אחת יתכן שאין בה איסור כלל, קיל טפי, כי לא אמרי' נתגלגל אלא כשיש בתוכו השאלה, ואינו ואינו ידוע אם הוא איסור דרבנן או לא, אבל כאן יתכן שלא נפל לתוכו כלום, ולכן בזה קיל טפי. סברא חדשה.
- (כט) ובאמת, לפי הש"ך והט"ז שהתייחסו להקושיא, וכ"ש להש"ך שחידש סברא חדשה ליישבו, יש להקשות מסי' צ"ח לגבי נשפך שאנו מקילין כשהיה איסור תורה עם ודאי רוב ספק ששים, מדין ספק דרבנן לקולא; הא ה"ל להחמיר מדין נתגלגל.
- (ל) התוה"ש^{פא} אות ל"ג כ' דנשפך אינו נתגלגל כי אין שום ספק על השאלה של דאורייתא, כי השאלה כל דאורייתא כבר נפשט כיון שודאי היה רוב. וא"כ אין אנו דנים מכאן והלאה אך ורק בנוגע לאיסורי דרבנן, וא"כ שפיר אמרי' ספק דרבנן לקולא. ודכוותיה כאן בסעי' ד', השאלה של דאורייתא כבר נפשט, דמה"ת ודאי שרי כי יש רוב, ורק השאלה של דרבנן דמצריך ששים הוא בספק, ולכן אמרי' ספק דרבנן לקולא, ואינו ספק דאורייתא הנתגלגל.
- (לא) ואינני יודע מדוע הש"ך לא תי' כן, ואיך הוא מיישב סי' צ"ח, כי לכאן דברי התוה"ש ברורים ומוכרחים. וע"ע בערוה"ש.
- (לב) הש"ך סק"ב מבואר דאמרי' תולין אף על איסור דרבנן של גבינת עכו"ם. וק', הא הש"ך ס"ל דדין תולין הוא מדין ספק דרבנן לקולא, וס"ל שלא אמרי' ספק דרבנן לקולא בגבינת עכו"ם, וא"כ איך הוא מיקל כאן בגבינת עכו"ם. כה"ק הפמ"ג, וכ' דצ"ל דע"כ דין תולין הוא קיל טפי, כעין דברי הט"ז.
- (לג) והק' היד יהודה, דחלילה לומר כן, דהא הוכחנו שאינו קיל טפי אלא לענין שנקל באסתחזק איסורא, אבל לא יותר מזה, וא"כ א"א ליישב כן.
- (לד) ר' משה מבאר הש"ך בענין אחר, דאע"פ שספק א' בגוף וא' בתערוכות אינו ספ"ס [עכ"פ כשאנו שעה"ד, ולא נודע], מ"מ בגבינת עכו"ם היקל, וע"כ משום דסו"ס דרבנן הוא, ואין

^פ א' י"ח ב'.
^{פא} כמדומני גם רעק"א.

הלכות תערובת

לה החומר של דאורייתא במילואו, וא"כ ה"ה בתולין שהוא ספק על איסור דרבנן נדון בו כספק דרבנן.

(לה) [א.ה. לא הבנתי, דאם זה הוא דין של ספק דרבנן לקולא, והחמיר בספק גבינת עכו"ם, ו'תולין' אינו 'קיל טפי', מה יישב ר' משה. עיי"ש.]

(לו) כשהיה לפניו ב' חתיכות, א' איסור דרבנן וא' היתר, ונפל א' לתוך הקדירה של היתר, אמרי' תולין, שההיתר נפל לתוך ההיתר. ויל"ע, מה דינו של זה הנשאר, האם עכשיו שתלינו שההיתר נפל, אסור לאכול את השני, או"ד סו"ס היה בספק, וספק דרבנן להקל. היד יהודה מחמיר בזה, דתולין אומרת להתיר את התבשיל ולאסור את הנשאר.

תולין, מאי חזית, וביאור הסימן

(א) **בסעי' שלנו** יש ג' ציורים, מהברייתא ומהמשנה והתוספתא. השו"ע מביא כל ג', ומיקל בכולהו. ודנו האחרונים מהו החידוש הכי גדול ומהו החידוש הכי קטן.

(ב) הציורים הם, בסדר של שו"ע: א'; ב' חתיכות וב' קדירות, ב'; ב' חתיכות קדירה אחת, ג'; חתיכה אחת שתי קדירות.

(ג) הט"ז ס"ל דזה החידוש הכי גדול לחידוש הכי קטן. בציור הראשון היה ודאי נפילה בכל חתיכה, וודאי קבלה לכל קדירה; ב' ריעותות. ואח"כ ודאי נפילה מאיתחזק איסורא. ואח"כ ודאי נפילה וספק קבלה.

(ד) הקושי במהלך זה הוא 'וכן' של שו"ע, וע' פמ"ג.

(ה) ש"ך סק"ה מודה דציור הראשון הוא החידוש הכי גדול, אלא שס"ל דהאמצעי הוא החידוש הכי קטן, והאחרון הוא חידוש 'בינוני'. וטעמו, ודודאי נפילת איסור חמור יותר מספק. ובזה מיושב לשון שו"ע.

(ו) הפרישה סק"ד ס"ל דבבא אחרונה הוא חידוש הכי גדול, ואח"כ הראשון, ואח"כ האמצעי.

(ז) כ' הש"ך סק"ד דבציור הראשון יש להקל אפ' נתערבו החתיכות לפני שנפלו, עדיין אמרי' תולין. אבל בציור השני, רק כשלא נתערבו תחילה, דאי נתערבו תחילה ה"ל איתחזק איסורא. וקשה, מה פשר דבריו להקל בחדא ולהחמיר באידך, ועוד, באמת ה"ל להחמיר בשניהם ע"פ מש"כ בכללי ספ"ס כלל כ"א, להחמיר באיקבע איסורא. כה"ק פר"ח, חכמ"א, וערוה"ש.

(ח) הפר"ח עצמו ס"ל שאמרי' ספק דרבנן לקולא אף בחזקת איסור ואיתחזק איסורא, וא"כ לדידיה לא קשה מידי [מלבד מה נתחדש בסוגיין יותר משאר דיני ספק דרבנן לקולא]. ועיי"ש מש"כ ליישב דברי הש"ך.

(ט) הערוה"ש תי', דהא דאנו מחמירין באיקבע איסורא, אין הכוונה לומר שיש לשני החתיכות דין ודאי, וכעין חנ"נ, אלא הכוונה שהוא ספק חמור כיון שאנו יודעים שיש כאן ודאי איסור בהציור. כגון, בציור השני שיש קדירה אחת ונפל לתוכו חתיכה אחת מתערובת של שתיים, הואיל והיה תערובת מקודם, ומספק החמרנו בשניהם מדין איקבע איסורא, א"א להקל על הקדירה כי החמרנו בשאלה הראשונה כבר.

(י) לעומת זה, בציור הג', חתיכת איסור שנפל, ואינו ידוע אם לקדירה זו או זו, תלינן שנפל להאיסור ולא להיתר, כי היה כאן לפנינו קדירה של ודאי היתר. וציור הא' יותר דומה לציור ג' מבחינה זו יותר מציור ב', כי סו"ס יש לפנינו קדירה א' שוודאי לא נאסר מחמת הנפילה, וא"כ מה שנתערבו תחילה והיה איקבע איסורא אינו אוסר במה שהיה נפילה,

הלכות תערוכת

כי יתכן שהנפילה לא אסר כלל. כלומר, הוא דומה לציור ג', אלא שיש עוד חתיכה ועוד נפילה של היתר.

(יא) בציור השני כשאסר הש"ך כשתערבו ב' החתיכות לפני שנפל, ונפל א' מהם לתוך איסור, אעפ"כ החתיכה הנשארת אסורה. משא"כ להפך"ח שהיקל אף בכה"ג [כשהיה להיתר] ס"ל שתולין אומרת שהנשארת מותרת.

(יב) **מעשה שהיה**, היה לו קדירה של מרק עוף על האש במטבח, והיה על השיש קצת חמאה, וכשחזר אינו רואה את החמאה, ואינו בתוך הפח, וחושש שמא נתנו בטעות לתוך המרק, או שמא נפל, מה דינו של המרק. וכן, הכינו שניצל מסויים שהיה צריך חלב סויה, ואינו זוכר עם עירבו עדיין את החלב, ומסופק שמא עירבו חלב אמיתי במקום חלב סויה. מה דינו.

(יג) הפמ"ג כ' דאפ' חתיכה אחת וקדירה אחת, אם היה ספק נפילה, יש להקל [לכאן] זה שייך גם לגבי איסור תורה, מדין לא מחזקין בריעותא, אך הפמ"ג אינו משמע כן, וצ"ע.

(יד) אמנם, החכמ"א ס"ד ו' החמיר היכא שנתעסק בהחמאה ליד המרק, שלא אמרי' בכה"ג שלא להחזיק בריעותא. אך החכמ"א שם ציין למש"כ בשער רוב וחזקה, ושם כ' היפוך מש"כ בפנים הספר. וצ"ע.

(טו) עכ"פ, בנידון הנ"ל תולה אם היה 'עסק', דאם לא היה עסק, מותר, ואם היה עסק, החכמ"א מחמיר. ואינו ברור מה נחשב עסק לענין זה.

(טז) **בסעי' ג'**, בדאורייתות אין תולין אע"פ שיש חזקת היתר, כי החזקה איתרע במה שהיה נפילה, כ"כ החכמ"א ס"ד ה'.

(יז) **בסעי' ה'**, מאי חזית. כגון ב' חתיכות, א' איסור דרבנן וא' מותר, וכל א' נפל לקדירה אחרת; אילו קדירה אחת היתה של איסור, היינו אומרים תולין, אבל בגלל ששניהם מותרים אמרי' מאי חזית לאסור זו יותר מזו, ולכן שניהם אסורים.

(יח) ואינו תולה על 'רצונו' שיהיה זה אסור ולא זה [כגון להאסור את האורז ולהתיר את הדגים], אלא בכללי פסק, אין אוסרין זו ע"ג זו.

(יט) ואם היה קדירה אחת אסור לדידיה, ואילו לחבריה מותר [כגון שהוא ביטל בו איסור לכתחילה], האם עבורו תולין ואילו לחבירו לא. הבא"ח ברב פעלים [כ"ו ו"ז וכ"ח] מאריך בעניינים אלו, וס"ל דתולין עבורו ולא לחבריה.

(כ) היד יהודה מודה בעיקר דמילתא, אך ס"ל דהציור של ביטול איסור לכתחילה הוא חוטא נשכר, ולכן יש לאסור שניהם.

(כא) הפ"ת מביא שעה"מ לצדד דאם הוא בעלים שהכל נגרר בתריה.

(כב) 'מאי חזית' כשנתגלה כשכבר נאסר השני, אבל בשעת הפסק היו שניהם מותרים, כגון שני נשים לבשו בגד ביום א' בשבוע, ומסרו לכובס, והכובס בא ביום ה' ואומר שמצא כתם בא' מהבגדים; ואילו ביום ג' א' מהנשים נטמאה; הערוה"ש ס"ל דהואיל ובשעה שהכובס הגיע עם הכתם כבר נטמאה א' מהם, תולין עליה.

(כג) מאידך, היד יהודה ובא"ח ס"ל דהשאלה הוא על כתם מיום א', ובאותה יום שניהם טהורות, וא"כ מאי חזית לאסור זו ע"ג זו, ולכן שניהם אסורים.

הלכות תערובת

- (כד) שני קדירות, וחתיכה אחת של איסור, וקדירה א' יש בה ששים נגד האיסור, וקדירה א' לא, תולין לומר שנפל לקדירה גדולה ושלא לאסור שום דבר, ולא אמרי' מאי חזית, כי יש סיבה הלכתי לומר שנפל לתוך הגדול.
- (כה) היה לפניו ב' קדירות, א' של בשר בהמה נבילה, וא' של בשר עוף כשרה, ונפל חלב לתוך א' מהן ואינו יודע איזה, אין אומרים לתלות במקולקל, כי לשניהם יתוסף איסור; הנבילה יאסר בהנאה, והכשרה יאסר באכילה, ולכן מאי זית אומרת לאסור שניהם. כ"כ רב פעלים^{פב}.
- (כו) וכן, ב' נשים ומצאו כתם ואינו ידוע מאיזה אשה הוא, וא' מהם הוא יום הווסת, אין אומרים לתלות במקולקל דהיינו האשה שביום הווסת שכבר נאסר בתשמיש, כי עכשיו מוסיפה עוד הרחקות, ולכן שניהם אסורים.
- (כז) ב' נשים שמצאו כתם ואינו יודע מאיזה, וא' הוא טהורה, וא' עומדת לטבול היום בערב, תולין במקולקל, והיינו הטמאה, ואסורה עוד שבעה, ולא אמרי' שלו' ימים הבאים היא לא מקולקל ולכן מאי חזית, דזה רק בעתיד, ועכשיו היא טמאה, ולכן נחשבת מקולקל לענין זה.
- (כח) היה לפניו ב' קדירות, א' עם בשר בהמה כשרה, וא' עם בשר עוף כשרה, ונפל חלב לתוך א' מהם, לכאן' מאי חזית אומרת לאור שניהם. אמנם, רעק"א בהגה' על הפמ"ג כ' דיש לאסור את הבשר ולהתיר את העוף, דהרי, הבשר בהמה אסור בכל מקרה, כי זה שאלה של דאורייתא, ולכן אין לו ההיתר של תולין. נמצא, הואיל ובלא"ה הוא נאסר, א"א מאי חזית, אלא הוא כבר מקולקל, ולכן יש להתיר את הבשר עוף מדין תולין. הפמ"ג מסופק בזה.
- (כט) היה לפניו ב' קדירות, א' של היתר וא' של ספק איסור, ונפל חתיכת איסור לא' מהם, כ' התהל"ד סקל"ז דתולין לומר שנפל לתוך הספק איסור. ואין לומר מאי חזית שהוספת איסור על הספק איסור, כי גם עכשיו אינו ודאי איסור אלא ספק, וא"כ לא הוסיף מידי, ונוכל לתלות בו.
- (ל) היה לפניו ב' קדירות, א' של היתר וא' של איסור שיש לו מתיר בעתיד, ונפל איסור לא' מהם, תולין שנפל לתוך האיסור למרות שבלעדו היה נותר בקרוב ועכשיו נשאר אסור לעולם, כי זה דומה לאשה הנ"ל שמצאה כתם ביום ז', שאמרנו שהיא מקולקל למרות שהיתה אמורה לטבול היום בערב. כ"כ שואל ומשיב ב' קע"ד.
- (לא) ובאמת, הא דאשה וכתם הוא יותר פשוט מציור הנ"ל, כי זה רק דוחה המתיר מלבא, ואינו מוסיף איסור, זה דומה לאיסור שנפל לתוך קדירה, ואינו יודע אם נפל לקדירה של חמץ בפסח או לתוך היתר גמור, שתולין שנפל לתוך החמץ, כי רק דוחה המתיר מלבא.
- (לב) לתלות על אשה שנמצאת בזמן של דם טוהר שמדינא דגמ' אינו אוסרת, בזמן הגמ' היינו תולין עליה כי לא היתה מקלקלה, ודומה לתלות על קדירה שיש בה כדי לבטח את האיסור בששים. ויל"ע, בזמננו שנהגו להחמיר על דם טוהר, האם פקע האי היתר. למעשה, השו"ע בסי' ק"צ סעי' מ"ב ס"ל דההיתר של תולין שייך אף בזמננו. ועמש"כ בזה בהרחבה בסי' קצ"ד. וע"ע מנח"י ה' נ"ז.
- (לג) בסעי' ז', שייך לצרף ב' קדירות של היתר כדי להגיע לס' כדי לבטלו, כשאינו ידוע לאיזה נפל. ומבואר, דרק כשעומד להתערב שרי לעשות כן.

^{פב} ב' כ"ב.

הלכות תערובת

- (לד) כשא' מתוק וא' חמוץ, או א' בשר וא' חלב, של שני בנ"א, אורז ושעורים [פרי תואר], אינם עומדים להתערב, ולכן אינם מצטרפים. וע' דרכ"מ מש"כ בשני בנ"א בקומה אחת.
- (לה) השו"ע ס"ל דסגי בראוי להתערב, והרמ"א צריך שיתערב בפועל.
- (לו) בשלמא כשהוא מדובר בשאר איסורים, מובן סברות אלו במקום חנ"נ בשאר איסורים, אבל בבשר וחלב שחנ"נ הוא דין תורה לכו"ע, קשה איך שייך סברות אלו למנוע 'חנ"נ' מלחול. וע' ש"ך.
- (לז) והנה, בענין ביטול ברוב ראינו [בסי' ק"י] מח' אם בעינן שיהא קורבה בין החתיכות כדי שיבטלו ברוב, שהחזו"א ס"ל דאין ענין בקורבה כלשהו, והחכמ"א ס"ל שצריך. החכמ"א מוכיח שיטתו מכאן דרך של אדם א' אבל לא בבית ועליה, ורק כאן בדרבנן וכו', אבל בעלמא לא.
- (לח) והדמיון תמוה, וכ"כ הפמ"ג ודע"ת, דאולי הא דבעינן קורבה היינו משום הא גופה שאין רוב, כי יש ב' קדירות ואינו ידוע איזה, אבל בג' חתיכות שיש בה רוב, יתכן ואף מסתבר שאין ענין בקורבה. כלומר הקרובה כאן הוא גופה כי אין רוב, וכדי שיהיה דין החדש של עומד להתערב, אבל בביטול מהכ"ת יש צורך בקורבה.
- (לט) ב' קדירות של בשר עוף, ונפל חלב לא' מהם, ואינו ידוע אם נפל לתוך של ראובן או לתוך של שמעון. הרמב"ן כ' דזה כשני שבילים, ועל כל א' שבא לשאול הוא מותר משום ספק דרבנן לקולא. וכ"כ הש"ך.
- (מ) אמנם בנקוה"כ כ' דא"א להקל, דבשלמא שני שבילים מותר מדין ספק, אבל כאן אינו סתם ספק אלא תלייה לומר שנפל לתוך האחרת, וא"כ אם נתיר שניהם נסתר התלייה.
- (מא) היה לפניו קדירה של היתר, ולפניו ב' אריזות של תבלינים, א' מהם איסור דאורייתא, וא' מהם היתר, ואינו ידוע איזה תבלין הכניס לתוך הקדירה. פשוט, היינו אומרים שא"א לתלות הואיל ואיירי באיסור תורה ולא באיסור דרבנן.
- (מב) אמנם, באמת יש ס' נגד התבלין, אלא שאינו בטל משום דכל דעבידי לטעמא אינו בטל, אך דין זה אינו אלא מדרבנן, ולכן שפיר נוכל לומר בזה תולין להקל. [איירי כשיתכן ששימש רק בכשרה, לאפוקי כשיש לו מקפיא מלא אוכל, ושני תבלינים הללו חצי מלאים, נמצא ודאי יש כאן דבר שנאסר מדרבנן, ואי"ז תולין אלא מאי חזית, וכולם אסורים, אם לא מחשבונות אחרות.

סימן קכ"ב – דין נטל"פ בכלים

--- סעי' א' – ה' – נטל"פ בכלים ---

סעי' א': נותן טעם לפגם, מותר.

סעי' ב': קדירה שאינה בת יומא, דהיינו ששהתה מעת לעת משנתבשל בה האיסור, הויא נותן טעם לפגם ואפילו הכי אסרו חכמים לבשל בה, לכתחלה, גזירה אטו בת יומא; בין שבלועה מאיסור ובא לבשל בה היתר, ובין שבלועה מחלב ובא לבשל בה בשר, או איפכא.

סעי' ג': י"א הא דחשיבה פגומה כשאינה בת יומא, דוקא שהדיחה יפה וסר ממנה כל שמנונית איסור הדבוק בה, אבל אם לא הדיחה יפה, שהאיסור הוא בעין, אינו נפגם בשהיה מעת לעת. הגה: ומ"מ אם יש שקים רק נגד הדבוק בקדירה, הכל קרי, דמה שנקדירה כבר נפגם וא"ל צטול (כן משמע לעיל סימן ז"ה). ו"א דצדכרים חריפים לא אמרינן דין נותן טעם לפגם, כמו שנתבאר לעיל סימן ז"ה ול"ו, ולכן אם ציטל, בקדירה איסור שאינה בת יומא מאכל חריף, כגון תצטיל שרובו חומץ או תצלין או שאר דברים חריפים, אסור; אצל לא מיהאצ התצטיל חריף משום מעט תצלין שבו (מרדכי פא"מ ורש"א סי' תמ"ט) וכן נוהגין. ועיין לעיל סימן ז"ה ול"ו. אצל אם היה האיסור דבר חריף, ואח"כ שהה הקדירה מעת לעת וצטלו בו היתר שאינו חריף, מותר, לאין החריפות הראשון משוי ליה לשבח. (ארוך כלל ז"ח).

סעי' ד': קדירה הבלועה מבשר וחלב, אם קודם שעבר לילה אחת חממו בה מים, חשיב כאלו חזר ונתבשל בה האיסור, ומונים מעת לעת משעה שהוחמו המים, מה שאין כן בשאר איסורים. (טור סימן קכ"א וסימן ז"ד וע"ל סימן ז"ד ס"ק כ"ז וסימן ק"ג).

סעי' ה': איסור מועט שנבלע בכלי שדרכו שלא להשתמש בו בהיתר מועט בכדי שיתן זה טעם בהיתר שישתמשו בו, כמו קדרה גדולה וחבית וכיוצא בהן, הרי זה מותר להשתמש בו לכתחלה, אף על פי שהוא בן יומא, לפי שאי אפשר לבא לידי נתינת טעם. אבל אם הוא כלי שמשתמשין בו בדבר מועט, כמו קערה וכיוצא בה, אסור להשתמש בו, שאין מבטלין איסור לכתחלה, אפילו איסור מועט ואפילו איסור הבלוע.

חזרה על סי' ק"ג

(א) ד' סעיפים הראשונים נשנו כבר בסי' ק"ג, וביארנו הדברים שם היטב בס"ד. סעי' ה' נשנה כבר בסו"ס צ"ט, וג"ז נתבאר שם היטב, בעזרת הצור.

(ב) אע"פ שדיני חריף נמצאים בסי' צ"ו, מ"מ הרמ"א והש"ך כאן ביארו אם ומתי אמרי' שע"י חריף מתקלקל המעל"ע.

הלכות תערובת

- (ג) בסעי' ג' הרמ"א כ' דאם בישל בקדירה דבר חריף של איסור, ולאחר מעל"ע בישל בה היתר, אינו אוסר, ואינו יותר חמור משאר איסור אב"י, למרות שהיה מתחילה חריף.
- (ד) קדירה בשרי אב"י שבישלו בו חריף, ואח"כ חלב, אינו נאסר, כי החריף אינו מתחיל הבשרי שוב לענין זה. ש"ך סק"ב.
- (ה) ואפ' היתה קדירה בשרי ב"י, ובישלו בו חריף, משערין מעל"ע משעת הבשר ולא משעת החריף. [ואע"פ שהש"ך לענין בצלים החמיר, היינו משום שהיה נ"ט בר נ"ט דאיסורא, משא"כ כאן הכל היתר הוא.] וכ"פ הערוה"ש סק"ט, וחכמ"א מ"ח ט"ז. הנקוה"כ חולק, אבל קיי"ל להקל.
- (ו) אבל, קדירה של איסור שבישלו בה חריף לאחר מעל"ע, השעון מתחיל מחדש, הואיל ואיירי באיסור [שהש"ך ס"ל דזה נ"ט בר נ"ט דאיסורא, ושאר מפרשים ס"ל דזה חנ"נ בשאר איסורים].

--- סעי' ו' – סתם כלי אב"י ---

סתם כלי עו"ג הם בחזקת שאינם בני יומן, לפיכך אם עבר ונשתמש בהם קודם הכשר, התבשיל מותר. הגה: אצל אס חמס מים ככלי קל עוצד כוכבים ללוש זנה פת, אסור ללוש זנותן מים, דלדבר זה מקרי לכתחלה הואיל ועדיין לא התחיל הנחתו, קלא הוחמו לשתייה (ס"ד והגהותיו). אצל דבר שנעשה צצילו ולא צציל דבר אחר, אף על פי שהוא קל עוצד כוכבים וישראל קונה ממנו לכתחלה מותר למאחר לכבד נעשה ציד עוצד כוכבים מקרי דיעבד. אף על פי כן אסור לומר לעובד כוכבים: בשל לי ירקות בקדרתך, וכן לא יאמר לו עשה לי מרקחת, שכל האומר בשל לי, הרי הוא כאלו בישל בידיו. ואפשר שעל ידי הרקחים (או שאר אומנים) מותר, שכל האומנים מיחדים כלים נקיים למלאכתם, כדי שלא יפגמו אומנותם. ובעל נפש יחוש, שדברים אלו מביאים לידי טהרה ונקיות.

ביאור הספ"ס

- (א) כאן מזכיר מהכללים המפורסמים בכל הל' איסור והיתר, סתם כלי אב"י ולכן אינו אוסר התבשיל שנתבשל בו לפני ההכשר. והטעם לזה, דיש ספ"ס, ספק אם נשתמש בו מעל"ע, ואפ' תימא שלא, אולי השתמש בו לדבר שפוגם תבשילו עכשיו.
- (ב) ואין זה נחשב לספק משם אחד, אולי הוא פוגם, דשם הראשון כולל יותר, כ"כ רעק"א כאן ע"פ ש"ל בסי' ק"י.
- (ג) כשהגוי אומר לו שהוא בן יומו, וכבר נתבשל בו דבר כשר [שאינו חריף, ואין בו בישול עכו"ם – אינו מצוי כ"כ], אעפ"כ אמרי' ספ"ס, אשר פיהם דיבר שוא, כ"כ ש"ך וט"ז, דלא כמהרש"ל שלכה"פ חשש לדברי הגוי.
- (ד) ואם הישראל אומר נאמן עלי, הט"ז ס"ל שבזה חוששין לדברי הגוי, ושוב ליכא ספ"ס, ואוסר האוכל, אע"פ שאינו מסל"ת.

הלכות תערובת

- (ה) רעק"א מק' סתירה מהט"ז בסי' מ"ח שחשש רק היכא שהיה מסל"ת. לדינא, קיי"ל לחומרא, כהחכמ"א^{פג} שפסק כהט"ז אצלנו, דאפ' בלי מסל"ת חוששין.
- (ו) אם הכלי היה ביד הגוי, והיה 'בידו' להשתמש בו, ואז יש 'מגו', אע"פ שאינו אומר שהגוי נאמן עליו, החכמ"א^{פד} החמיר, ושאינן ספ"ס, ושהאוכל נאסר. אך, במק"א^{פה} החמיר רק היכא שהיה גם מסל"ת. סתירה, וצ"ע.
- (ז) מלבד ב' ספיקות הנ"ל, הש"ך מביא עוד ספיקות, וע"ע רעק"א סי' פ"ז סעי' ו' שכ' נפק"מ ביניהם הוא האם מותר לבשל לכתחילה.
- (ח) מסעדה, מפעל, וכדו', אשר משתמשים בהכלים בקביעות בכל יום, כ' פ"ת סק"ד והערוה"ש אין אומרים בו סתם כלי אב"י.
- (ט) הרמ"א עוסק לבאר מה נקרא לכתחילה, ואוסר, ומה נחשב בדיעבד ומותר, וכ' דמים חמים מגוי כדי ללוש בו הוא לכתחילה.
- (י) ויל"ע מהו ההבנה בזה, שהרי אם אומרים שאינו מותר אלא כשהגוי הכינו ועכשיו הוא ראוי לשימוש כמות שהיא, א"כ אפ' חימם הגוי מים, והוא רוצה לעשות קפה, לכאו' דומה לחימם מים ורוצה ללוש בו עיסה, כי מחוסר תיקון.
- (יא) או"ד, אסר הרמ"א רק היכא שעכשיו הוא מים, ורוצה לעשותו לשם ומהות אחרת, כגון עיסה, אבל מים לקפה אינו שם אחרת, אלא מים יותר טעימים.
- (יב) והשאלה, האם יש הכרח לאיזה צד, או שצריך להחמיר בזה מספק. וצ"ע כעת. וע"ע בלשון הערוה"ש.

לצוות לאינו יהודי

- (יג) השו"ע כ' דאסור לצוות לא"י לבשל בקדירה אב"י, דהוי כאילו בישל בידו.
- (יד) המקור לאיסור זה הוא הרשב"א דס"ל דהואיל ואסור להשתמש לכתחילה בכלי זה, המבשל בו לכתחילה הוא מבטל איסור לכתחילה.
- (טו) וזהו הרשב"א שהארכנו בה כמה פעמים, כגון בסי' ק"ד, ובסי' צ"ט, דס"ל דטעם לפגם הוא בליעה שסגי בביטול ברוב, אבל עכ"פ ביטול מיהא צריך, דלא כהר"ן, ולכן שייך בו איסור ביטול לכתחילה.
- (טז) ועפ"ז, הרשב"א ס"ל דהעובר על זה במזיד הוא מבטל איסור לכתחילה במזיד שדינו נתבאר בסי' צ"ט שאסור לו ולמי שנתבטל עבורו.
- (יז) מאידך, הבאנו ר' משה שחולק ע"ז וס"ל דאין האוכל נאסר בדיעבד, דס"ל שאין כאן איסור חפצא בהכלי, אלא איסור על הגברא, ואין זה יכול לאסור האוכל. וע"ע שהארכנו שם.
- (יח) ובאמת, המהר"ם שי"ק מודה לדינא לר' משה, דאפ' אי תימא להרשב"א, מ"מ על הבליעה של איסור אין כוונתו לבטל, וא"כ לא שייך לאסור משום אמא"ל.
- (יט) וע"ע בשם אריה בשם בנימין זאב, דהיכא שלא היה בישול בקדירה של איסור שאב"י, אלא קדירה בשרי אב"י ובישל בה חלב במזיד, יתכן שהרשב"א יסכים להתיר, כי א"א לומר אין מבטלין 'איסור' כי הלא אינו איסור.

פג ע"ב י"ז.
פד נ"ה ח'.
פה ע"ב י"ז.

כלים מיוחדים לאומן

- (כ) ארגוני הכשרות סומכין על הלכה זו מידי יום ביומו, במפעלים של גוים שאין לחשוש שהשתמשו בו למוצרים אחרים שאינם מיוצרים במפעל זה.
- (כא) לכאן כלול בהלכה זה הוא לקנות מיץ תפוזים משוכר רחוב [כשאין לחוש לתולעים, או שאר חששות מלבד הכלים]. וכן, לסמוך על הסכינים בחנויות של דגים של עכו"ם, שסומכין שיש להם כלים מיוחדים [אם לא שיש ריעותא...].
- (כב) השו"ע מסיים שלא כגדרו שבעל נפש יחוש כי דברים אלו מביאים לידי נקיות וטהרה.
- (כג) וזה קאי על הא דכלים של אומן, ובדה"ש דן אולי הוא קאי גם על הכלל של סתם כלי אב"י.
- (כד) והנה, החכמ"א משמיט שורה זה של השו"ע, וכן המ"ב בסי' תמ"ז סק"ס מביא הלכה זו בלי הא דבעל נפש. וכ"ה באמת ברמ"א סי' צ"ו סעי' ב'.
- (כה) ערוה"ש סקט"ו דהא דיש מקום לבעל נפש להחמיר, היינו כשיש לצדד אולי אין כלי מיוחד, אבל כשברור לו, אין מקום לבעל נפש להחמיר.

--- סעי' ז' – סתם כלי של ישראל ---

כשם שסתם כליהם של עובדי כוכבים אינם בני יומן, כך סתם כלים שלנו בחזקת שאינם בני יומן.

אפשר לברורי

- (א) הט"ז סק"ד כ' בשם דרכ"מ דישראל שאינו יודע אם הכלי שלו הוא ב"י או לא, קונסים אותו ואין לה היתרי סתם כלי אב"י. והט"ז כ' דהיינו רק לאותו ישראל, אבל לא ישראל אחר.
- (ב) אך מבואר מכמה מקומות דלא קי"ל כן, ע"ע שו"ע סי' צ"ד סעי' ז', חכמ"א נ"ה ח', מ"ב תמ"ז סקנ"ח, ועוד.
- (ג) בגוי, אי"צ לשאול אותו מתי שימש בו, כי אפ' אמר לנו לא נאמינו. ובישראל, האם יש חובה לשאול אותו מתי שימש בו, או"ד שיש להקל בכל מקרה.
- (ד) הפ"ת סק"ו וחכמ"א שם ס"ל דצריך לשאול, כדין אפשר לברורי. מאידך, הגר"א סקכ"א ס"ל דאי"צ לשאול.
- (ה) יסוד המח' הוא בהל' ספ"ס האם יש בה אפשר לברורי, ואינו סוגיין, ורק נגיד שפשטות יש לשאול אם הוא קל. ועמש"כ בסי' ק"י כללי ספ"ס כלל ל"ה.

פרטי דיני סתם כלי אב"י

- (ו) מעשה שהיה, בישלו מרק בשרי בקדירה חלבי בשעה שבע. ויודע ששימשו בו אתמול בערב, אך אינו יודע אם היה בשעה שש או בשעה שמונה. ורוב בנ"א חושבים ספק מעל"ע, ולינת לילה, החכמ"א¹⁹ כבר היקל בהפס"מ.

¹⁹ נ"ה ה'.

הלכות תערובת

(ז) אמנם, מלבד דכתבנו בסי' ק"ג דקשה לסמוך ע"ז, הלא הוא היקל רק כשהיה ודאי לינת לילה, אבל בנידו"ד שהשקיעה היתה בין שש לשמנה, נמצא אין כאן ודאי לינת לילה, ואפ' החכמ"א לא היה מיקל.

(ח) ואה"נ מסברא היינו אומרים ספק מעל"ע, וגם ספק לינת לילה, מ"מ רואים מהחכמ"א להקל רק בוודאי לינת לילה. וכ"פ בספר פסקים ותשובות, למרות שרבים היו טועים בזה¹⁹.

(ט) אם ודאי שימשו בכלי מסויים תוך מעל"ע, אך אינו יודע להגיד אם היה כלי ראשון או שני או שלישי, כגון מזלג או כף שאינו יודע אם עירב בו התבשיל או שרק אכל עמו, אבל יודע ששימשו בו. הש"ך בסי' צ"ה סקי"ג כ' דאי"ז נחשב סתם כלי אב"י, כי אמרי' כן רק שמא לא השתמש בו, אבל כשוודאי שימש אך אינו יודע עבור מה, בזה א"א סתם כלי אב"י. וכ"כ חו"ד שם י"ד.

(י) וה"ה אם ודאי שימש בו, אך אינו יודע אם היה לבשרי או לפרווה, גם בזה א"א סתם כלי אב"י, כדמבואר בש"ך שם. וע"ע רעק"א שם.

(יא) היו לפניו ב' כלים בשריים, א' ב"י וא' אב"י, ונתערבו, ובישל חלב בא' מהם ואינו יודע איזה, כ' החידושי הגרשוני סק"ז שא"א בזה סתם כלי אב"י, אלא דנין אותו ככל ספק, ואם היה שאלה של דאורייתא [בשר בהמה] אזלינן לחומרא, ואם היה שאלה של דרבנן [בשר עוף] אזלינן לקולא.

(יב) ואם לקח כף ממגירה בשרי ועירב בה חלב, וודאי היה א' מהכפות ששימשו בו מעל"ע, עדיין יש להקל, כי כף הזו בטל ברוב שלא שימשו בו מעל"ע, ואות הקודם לא היה אלא חד בחד. וכ"ת הא הוי דבר שבמנין וא"כ לא בטיל, י"ל, הכף הוא דבר שבמנין, אבל לא הבליעה שבתוכו.

מפעלי שוקולד

(יג) נתחיל עם תיאור המציאות. החברות שמייצרים שוקולד כשרה בחו"ל, אין להם מפעל משל עצמם, אלא מייצרים במפעל של גויים. ולרוב, אין המפעל של הגויים מייצר נבילות וטרפות, אלא שוקולד עם חלב סתם. הקו יצור של שוקולד אינו מאפשר הגעלה עם מים, כי זה יקלקלם, ולכן הם עושים הגעלה עם שוקולד [פעמיים, כדי שיהיה ששים, וכמש"כ במק"א]. ואח"כ מייצרים השוקולד הכשרה, על קו זה. עושים הגעלה זו ביום שני בבוקר, אחרי שהמכונות לא עבדו מעל"ע.

(יד) והנה, מלבד השאלה הגדולה האם מהני הגעלה עם שאר משקים מלבד מים, יש כאן שאלה יותר גדולה האם מהני להגעיל את שוקולד, שהרי שוקולד כמות שהיא אינו נוזלי אלא גוש, ורק נעשה נוזלי כשהוא חם, ולא מצינו שיכול להגעיל בדבר שמצב הרגיל שלו הוא גוש. ואע"פ שיש מביאים ראיה מהר"ן בחולין שמהני להגעיל בשומן, ראיה זה ניתן לדחות.

(טו) ועצם סוגיא של הגעלה בשוקולד אינו סוגיין, ולכן לא נאריך בה, ונסתפק לומר שהוא שאלה חמורה. ונאריך כאן לבאר אם בכל זאת יש מקום להקל, דהרי אמרנו שהכלים אב"י, וא"כ אולי בעצם יש מקום להתיר השוקולד גם אם תהליך ההגעלה לא הצליח.

(טז) וכבר שנינו למעלה ובסי' צ"ט שיטת ר' משה שאין כלי שאב"י איסור חפצא ולא שייך לאסור את המאכל, ודלא כהרשב"א שאכן אוסר התבשיל אם נתבשל בו במזיד.

¹⁹ אולי היה מקום לחלק בין בישל בו מתחילה חלב ממש ובין תבשיל של חלב, שיש בו רוב, ולענין נטל"פ זה מספיק.

הלכות תערובת

- (יז) נמצא, לדעת ר' משה, אין עצם השוקולד אסור באכילה, ורק עלינו לבאר אם ההכשר עברו על האיסור גברא בשימוש המפעל, וכן, האם לדעת הרשב"א השוקולד נאסר באכילה.
- (יח) והנה, ר' משה כ' לגבי מפעל מרגרינה שהולכין בתר רוב לקוחות, וא"כ אינו מיוצר עבור ישראל. נמצא, הגוי עובד עבור עצמו, ולכן אין כאן בכלל האיסור גברא של בישול בקדירה אב"י. וממילא, אין צורך בהגעלה, אלא שסיים וכ' דמכוער הדבר להתיר בלי הגעלה, ולכן יש להגעיל.
- (יט) ולכאנ', בנידו"ד אם רוב הלקוחות הם גויים, וההכשר רק נותן הלוגו הקטן שלהם על האריזה, או שמפרסם איזה 'קודים' מותר לקנות, מדינא שרי אף בלי הגעלה, אלא שמכוער הדבר. ומסתבר, דנסמוך על הגעלה בשוקולד לצאת מידי 'מכוער הדבר'.
- (כ) אלא, שאינו פשוט כ"כ, שהא דר' משה ס"ל שמעיקר הדין מותר אלא שמכוער הדבר, היינו כשהגוי עושה עבור הלקוחות שלו, וע"ז ס"ל דהלכות הלקוחות היהודים הם בטל ברוב. אבל כשמבקש מהגוי, או אפ' אינו מבקש מהגוי אלא שהגוי ביקש ממנו, והוא מדריך הגוי איך לייצר מוצר שהיהודים יקנו ג"כ, אי"ז דומה לציורו של ר' משה, ובזה יש יחס לישראל.
- (כא) נמצא, א"א לומר בזה שאין כאן איסור של שימוש בכלי אב"י, אלא נראה שיש איסור, וההכשר עובר באיסור זה, אע"פ שלר' משה אינו אוסר המאכל.
- (כב) ועוד, לדעת הרשב"א עכשיו הוא עושה עבור ישראל, א"כ אסור למי שנתבטל עבורו, והיינו הישראלים.
- (כג) ואע"פ שהרדב"ז תקמ"ז מיקל כשהגוי אומר שהוא מייצר עבור הישראל, כיון שהישראל לא ביקש ממנו, לכאנ' כשהישראל מייעץ לו איך להרוויח יותר ע"י מכירה במקומות מסויימים, וע"י תחליף מסויים, בזה יותר גרוע מציורו של הרדב"ז.
- (כד) ובלא"ה, חברות השוקולד הכשרים אינם אומרים לחברה האינו יהודי לייצר, אלא הם מייצרים בעצמם, ייצור מיוחד, עם אריזה משל עצמם, ונשלח רק לחנויות של ישראלים, והאחריות היא על חברה של הישראל.
- (כה) ולפי"ז, לר' משה ודאי ההכשר עובר על האיסור גברא, ולהרשב"א השוקולד אסורה כיון שהוא ביטול עבור יהודים. ולא נשאר לנו אלא הא דהגעלה בשוקולד, שאינו מספיק להתיר.
- (כו) בספר ויען יוסף כ' דמהש"ך סי' ק"ח סקי"ט מבואר דלא גזרינן אב"י אטו ב"י כשאי אפשר, כגון מרדה ממאפיית עכו"ם, וס"ל דה"ה שוקולד עבור נשים וחלשים, א"א בענין אחר, והוא מוצר בסיסי. שבה"ל א' קי"ז חולק בתוקף.
- (כז) ושוחחנו עם רבנים שנותנים השגחה למפעלים הללו, ואומרים שלא מגעילים עם שוקולד כשהמכשירים נשתמשו בוודאי יס"ב, אלא בספק יס"ב, ובמקומות של ודאי יס"ב מכשירים ע"י ליבון. וגם, אינו הגעלה מאיסור גמור, אלא מאבק חלב סתם, שיש מקום להקל. ועוד, הם מתחילים שוקולד הכשרה רק אחר כמה ימים של ייצור שוקולד פרווה כשרה של החברת הגויים, א"כ כבר נקלש.
- (כח) וכמובן שאי"ז מספיק עבורנו, חדא, כי אנו חוששין ליס"ב, וכל ספק יס"ב צריך הגעלה ממש. ועוד, אצלנו כלים של אבק חלב סתם הוא איסור גמור כ"ז שאינו הפסד גדול. ומצד נקלש, כמובן שאי"ז סברא מספקת.

הלכות תערובת

- (כט) ובעצם השאלה של חלב סתם, אע"פ שאינו סוגיין, נזכיר כאן הראשי הפרקים, בתורת הקדמה לטענה הבאה. הפר"ח ס"ל דהיכא שאין בהמות טמאות בעיר, או שחלבם עולה יותר מבהמות טהורות, אין לאסור חלב סתם.
- (ל) הערוה"ש בסי' קט"ו מביא את זה בשם חכם א', וכ' דעתידין ליתן את הדין בזה. וגם החת"ס חולק בתוקף, וגם ר' משה בכל תשובותיו אינו מצרף הפר"ח. ואחרי ג' עמודי עולם, אין מי שיכול לבא להקל ע"פ הפר"ח.
- (לא) ור' משה אינו מצדד להקל כי ס"ל ד הרשויות המפקחין עושים את השמירה עבור הישראל, ומסק' דאין לסמוך ע"ז, כ"ש לבני תורה וישיבות.
- (לב) ולענין כלים של חלב סתם; החכמ"א ס"ל דכל פת ובישול וחלב עכו"ם יש בו צד שבטל ברוב ואי"צ ס', ומיקל בהפס"מ. ועפי"ז, כל כלי, או כל חלב סתם במדומע, אם יש רוב כנגדו, החכמ"א מצדד להקל. ועוד, בענין חנ"נ בשאר איסורים הרמ"א מיקל בהפס"מ בלח בלח, ובליעה מכלי הוא לח בלח. ועוד, במכה מקומות מצינו קולות שונות בענינים כלים, וכ"ש למ"ד טעכ"ע הוא מדרבנן.
- (לג) ויש עוד קולות הנוגעות באבק חלב סתם, אבל אכ"מ להאריך.
- (לד) עכ"פ, לאור הנתבאר כאן, אם היו מגעילין בשוקולד כלי אב"י מחלב סתם וכ"ש אבק חלב סתם, לא היה נורא כ"כ.
- (לה) אמנם, שאלה הנורא הוא שאלה חדשה שלא דנו בו פוסקים הקדמונים, והיא השאלה של טרפות. המציאות היא שהרבה מהפרות שעושים חלב הם טרפות, הן מצד ניתוח קיסרי עבור הלידות, והן מצד סתם ניתוחים להוצאת גזים מבטנה של הפרה. והפרות שעברו ניתוחים אלו הם טרפות לכל דבר וענין אפ' אם היה לפני י"ב חודש, והיוצא מן הטמא, טמא.
- (לו) וכמות הפרות שעברו ניתוחים כאלו עומדת על כחמשה אחוזים. ואה"נ יש כאן ביטול ברוב, מ"מ הספק הוא קבוע, וכל קבוע כמחצא על מחצא דמיא.
- (לז) והנה, חלב שהוא חלב ישראל, מלבד שמשגיחין עצם החליבה, הם גם מבררים שהפרות שנחלבות עבורם לא עברו ניתוחים, ובכך שוללים כל חשש של טרפות.
- (לח) אמנם, הסומך על חלב סתם, בהכרח הוא גם נכנס לשאלה זו של טרפות. והארגוני כשרות שמתירין חלב סתם, הם מקילין גם בענין זה, אע"פ ששתי השאלות לא קשור א' אל השני, מלבד דשניהם מתירים לקנות חלב בלי הכשר.
- (לט) ואע"פ שיש לארגונים הללו פלפולים ארוכים להתיר השאלה של טרפות, ומקצתם נכתבו ע"י תלמידי חכמים, מ"מ כל דבריהם הם מחודשים מאוד, ואינם מוכרחים, וצריכים ראיות להוציא מהפשטות שצריך ששים נגד החלב שבאה מטרפה, אע"פ שהוא מב"מ, ואין ששים, מלבד שכל קבוע הוא כמחצא על מחצא.
- (מ) נחזור לעניננו, מפעלי שוקולד של עכו"ם שהגעילו עבור ישראל ע"י שוקולד, הארכנו לבאר מדוע המפעל צריך הגעלה ואינו מספיק שאינו ב"י, וגם ביארנו שלא נסמוך על הגעלה בשוקולד לחוד, וכאן נתברר שאינו רק שאלה של חלב סתם, אלא גם שאלה של טרפות ממש.
- (מא) **קפה במטוס**, בחברה כמו אל-על שכל המוצרים שלהם הם כשרים ע"פ הרבנות, יש לסמוך על גליון מהרש"א לענין הכלים לשותות קפה שחור מהכדים שלהם. ומשאר

הלכות תערובת

חברות, מותר לקחת מהמיחם, אבל מהכדים, לא נראה שכדאי לעשות, כי מי יודע מה עשו, ואיך הדיחו, וכדו'.

(מב) ולשתות בבית קפה של עכו"ם, כבר צווח על זה הפתחי תשובה^{פח}, וס"ל שהמיקלים המה קלי דעת, ומי שיש בכוחו לאפרושי מזה מצוה רבה עביר.

--- סעי' ח' – כלי שנתערב ---

כלי שנאסר בבליעת איסור ונתערב באחרים ואינו ניכר, בטל ברוב (טור בשם רשב"א).

(א) נתבאר היטב בס"ד בסי' ק"ג סעי' ג', עיי"ש.

--- סעי' ט' – להשהות עכו"ם עם כלי ישראל ---

יש ליזהר מלהניח בבית עו"ג כלי סעודה, דחיישינן שמא ישתמש בהם. הגה: ואפילו אם נתנס לאומן לתקנס, כריך לעשות זהם סימן שלא ישתמש זהם העובד כוכבים (נ"י בשם א"ח). ואם עבר ולא עשה, כשחזר ולקח מן העובד כוכבים כריכים הגעלה. ודוקא אם שהו קצת אכל העובד כוכבים, דהיינו כחלי יום, אכל לפי שעה אין לחוש (מרדכי פא"מ). וכל זה כשרואה להשתמש בו דיוס שנתנו לו, דליכא אלא חדא ספיקא שמא נשתמש בו העו"ג או לא, אכל אם לא לקחו מן העו"ג עד לאחר זמן, לנוכל לומר אף אם נשתמש בו העובד כוכבים כבר נפגם ונשתהא מעת לעת; או נשתהא ביד ישראל לאחר שלקחו מן העובד כוכבים מעת לעת, אזלינן לקולא ואין חוששין דליעבד (סדרת הרצ). ואם לקחו מן העובד כוכבים באותו יום שנתנו לו, ועבר ונשתמש בו בלא הגעלה, יש אוסרים המאכל כמו בכלי שהוא בודאי בן יומו (ארוך); ובמקום אורח יש להקל דליעבד, ולכתחלה יש ליזהר בכל ענין, אפילו בעצדים ושפחות העובדי כוכבים שצבית ישראל, שלא לייחד כלים שלנו אלכן, שמא ישתמשו בהן בדברים האסורים (שם במרדכי). וע"ל סימן קל"ו.

שפחה ועוזרת בבית ישראל

(א) ע' רמ"א, וש"ך וט"ז, מש"כ בענין בדעיבד.

(ב) מבואר מגמ' ע"ז י"א, ותוס' שם, שאין החשש כאן שהגוי רוצה בכוונה להכשיל את הישראל באיסורים, אלא חוששים שבטעות יכשיל את הישראל, לתיאבון, כגון שישתמש בכלים של ישראל כי הם יותר יפים, ועי"ז יאסור אותם.

(ג) וע' שו"ע סי' קי"ח סעי' י"א וי"ב בשם הרא"ש סי' ט', והרא"ש שתושבה י"ח, דהיכא שישראל יוצא ונכנס, אין חשש, והיכא שמשאיר הגוי לבד, אסור, וכשהולך להתפלל, 'כיוצא ונכנס' ומותר, ויש להחמיר, כיון שדרכן לשהות שם זמן מה^{פט}, והשפחות יודעות את זה, ע"פ ש"ך סקל"ז.

^{פח} סק"ד, ולא בכל מהדורות של שו"ע.

^{פט} לשחרית או מעריב? מה היה המרחק מבתיהם לביהכ"נ? מהו 'זמן מה'?

הלכות תערוכת

- (ד) ע' אג"מ א' ס"א לגבי מי ששאל מה דינו כשהשאיר הגוי לבד בבית, וכ' ר' משה דוודאי עבר על הלכה זו, ויש להזהירו על להבא שלא יעשה כן עוד, והיקל בדיעבד ע"פ הש"ך, ואפ' להט"ז כ' דיש להקל כיון שיש ספ"ס.
- (ה) ורואים מר' משה שלא התייחס לסברות חדשות ומשונות להתיר אף לכתחילה, כגון השבט הקהתי^צ שמחלק בין שפחה לעוזרת, וכגון תלות אם הוא מאכילם אוכל או לא, והאם הוא שעות סעודה או לא; רואים מר' משה שאין מקום לסברות כאלו.
- (ו) גם החכמ"א וערוה"ש ס"ל דהעיקר כהש"ך.
- (ז) 'סימן' מהני, אם עי"ז ידע אם הגוי שימש בכלים, אך במציאות קצת קשה לעשות את זה, אם העוזרת היא זו שמנקה המטבח. וכן יהני אם הוא נועל כל הכלים במטבח והיא לא יכולה להיכנס לשם בכלל.
- (ח) ערוה"ש מיקל כשהוא כלי סעודה וסכו"ם כי דרכן של אלו להשתמש רק בכלי שני ולא בכלי ראשון. וע"ע לשון שו"ע, ויש לדחות.
- (ט) בשם ר' משה אומרים, וכך מסתברא, דאין לחוש שהשתמשה בקדירה או מחבת גדולה שמיועדת עבור בישול לכל המשפחה, אלא לכלים קטנים, או מכשירים כגון תנור ומיקרוגל.
- (י) מצלמה, לכאן מהני, עכ"פ כשהיא יודעת שהיא מצולמת, ומזכירה תמיד.
- (יא) לכבות החשמל והגז הוא עצה, כשמדובר בגוי שלא יצליח או לא ינסה להדליקו. ויל"ע מהי הגדר של טירחא שיש לחוש שיטרחו כדי להשתמש בכלי זה, כגון להוציא הפלטה אל הגינה כדי לחברו לחשמל שם.
- (יב) השבה"ל יש לו תשובה^צ להמנח"י וכ' עצה שאם קונה להגוי כל הכלים שצריך, וע"י כך אין להגוי סיבה להשתמש בשל הישראל יותר מבשלו, אין לאסור אף לכתחילה, אפ' כשאין יוצא ונכנס.
- (יג) וקשה, הא האומן ג"כ יש לו כלים משלו, ומדוע משתמש בשל ישראל, ע"כ גוי רוצה להשתמש בשל חבירו יותר מבשלו, וא"כ מאי שנא. וצ"ל, דבבית עכו"ם אה"נ, אבל בבית ישראל שיש קצת מירתת כי יודעים שאסור להם, אין להם סיבה להשתמש בשל ישראל, ולעבור על הוראת הבעה"ב, כשאינם מרוויחים כלום.
- (יד) ואפ' אם תרצה להקל כזה, צריך לקנות להם תנור טוב, מיקרוגל טוב, וכל שאר כלי בישול שיש לו במטבח שלו, ושכלי הגוי יהיו יפים כמו כלי ישראל.
- (טו) כשהגוי יודע סדר יומו, לכאן איבד כל יוצא ונכנס. וע' ש"ך למעלה דמבואר דזהו הציור של ביהכנ"ס, אך גם הש"ך יודה כשיודעת שאינו חוזר לכמה שעות.
- (טז) הלכה זו אינו דווקא בעוזרת, אלא ה"ה בכל גוי שנמצא בבית שלו לבד.

^צ ר' רפ"א.
^{צא} ר' א"א קצ"א.

--- סעי' י', י"א, י"ב – קערות מעכו"ם ---

סעי' י': קערות ששלח ישראל לעו"ג עם מאכל, ושהו שם, אם ניכר בהם המאכל ששלח הישראל בתוכה, מותר. ואם לאו, אסור אם רגילים להדיח הכלים בחמין, דחיישינן שמא הודח עם כלי איסור.

סעי' י"א: כלי סעודה שביד העו"ג, ומסיח לפי תומו ואומר שחדשים הם, ויראה שהוא כמו שהוא אומר, מותר לקנותם ממנו. הגה: וי"ט מחמירים ואומרים שאינו נאמן, ואין ליקח כלים מן העוצד כוכזים רק כשמוכר הרצה כלים, וקונה כלי צין הכלים (רש"א ז"ל צ"ח ר' יונה). וכן נוהגין לכתחלה, אצל צמקום הדחק, כגון שנתארח צבית עוצד כוכזים ואין לו כלים, נוהגין כסדרא הראשונה, וכן עיקר. ועיין לקמן סימן קל"ז.

סעי' י"ב: יש מי שאומר שקערות הבאות מעבר לים שקערורות ירקרקות או אדמדמות, אסור להשתמש בהן לעולם בחמין, מפני שאינן חדשות, שהעובדי כוכבים משתמשים בהם ואינו ניכר.

כלים חדשים

- (א) ההיתר של סעי' י"א, כ' הש"ך סק"י הוא משום דהוא מסל"ת על איסור דרבנן, ונאמן. וע"ע מ"ב סי' תנ"א סק"ג, ושעה"צ שם סק"ג.
- (ב) ויל"ע מהו לקנות כלים מאתר, לא מיבעיא מאיש פרטי, אלא אפ' מחברה, הלא יש חשש שקר כי מרויח ע"י שאומר שהוא חדש, ואינו מסל"ת, האם נאמן. ועוד, האם חנות שאני. וע"י בזה.